Manuale Clericorum

in quo habentur

Instructiones asceticæ liturgicæque

ac

variarum precum formulæ

ad usum eorum

qui in Seminariis clericorum versantur.

Collegit, disposuit et edidit

P. Josephus Schneider S. J.

Editio altera emendata.

Superioribus approbantibus.

Ratisbonæ, Neo-Eboraci & Cincinnatii.
Sumptibus, Chartis et Typis Friderici Pustet,
S. Sedis Apostolicæ Typographi.
MDCCCLXXVII.

Manuale Clericorum.

Manuale Clericorum

in quo habentur

Instructiones asceticæ liturgicæque

ac

variarum precum formulæ

ad usum eorum

qui in Seminariis clericorum versantur.

Collegit, disposuit et edidit

P. Josephus Schneider S. J.

Editio altera emendata.

Superioribus approbantibus.

Ratisbonæ, Neo-Eboraci & Cincinnatii.
Sumptibus, Chartis et Typis Friderici Pustet,
S. Sedis Apostolicæ Typographi.
MDCCCLXXVII.

Imprimatur.

Ratisbonæ d. 30. Apr. 1868.

† **Ignatius**, Episc.

Præfatio.

Quamvis suum quodque pæne Seminarium habeat libellum, qui ad exercitia pietatis tam publica quam privata adhibeatur; tamen, quantum scio, non exstat liber, in quo, præter illa devotionis exercitia etiam præcipua vitæ spiritualis capita, legesque liturgicæ contineantur, quibus functiones sacræ ab alumnis obiri solitæ regantur. Quare hoc Manuale Clericorum conscripsi, in cujus quidem prima parte, eaque ascetica, ea vitæ spiritualis documenta, quæ huic potissimum statui conveniunt, ex operibus præclarissimorum divinæ hujus artis magistrorum non levi equidem manu, ut ajunt, transscripta, sed alia pressius concinnata, alia fusius explicata et in formam instituto meo aptiorem redacta suo quæque loco conatus sum rite disponere. Ea, quæ citavi sacræ Scripturæ, Conciliorum, sanctorumque Patrum dicta, ex editionibus, quas habere potui, optimis, diligenterque inspectis, minime vero ex obviis quibusque

libris asceticis, quos notum est, hac in re sæpissime errare, haurienda censui. Exercitia pietatis maxima ex parte excerpta et collecta sunt ex optimis, quos noveram libris, præsertim B. P. Canisii, P. Nacateni, Merlo-Horstii, Amort; precationes autem, quibus indulgentiæ annexæ sunt, ex collectione Prinzivalliana mihi sumpsi. In secunda parte, quæ est liturgica, in omnibus omnino et quidem fere ad verbum secutus sum leges in Missali Romano, in Cæremoniali Episcoporum et Pontificali Romano descriptas, et probatissimorum auctorum doctrinam.

Id, quod tantopere exoptat ecclesia, ut clerici ad tantum munus evehendi omnibus adjumentis ad illud rite obeundum conducentibus, quam abundantissime sint instructi, quo et continua virtutum exercitatione interiorem vitæ sanctitatem sibi comparare, et ex augustissimis, quibus summa religionis nostræ mysteria peraguntur, cæremoniis majora in dies solidæ virtutis sensa et in se et in aliis excitare atque fovere assuescant, id unum, inquam, mihi proposui.

Operæ susceptæ utinam D. O. M. copiosissima benedictione dignetur aspirare!

Ratisbonæ die S. Josepho sacro 1868.

Pars I.

Ascetica.

Pars I. Ascetica.

I. Instructiones.

1. De excellenti dignitate et fine status clericalis.

Magnæ semper curæ fuit Deo Domino nostro, dignitatem et statum sacerdotalem honorare, tribuens sacerdotibus magnam eminentiam et singulares eis exhibens favores in triplici lege, in naturali scilicet, in scripta, et in Evangelica, augens eos in secunda plus quam in prima, et in tertia sine comparatione plus, quam in utraque præcedente. Sacerdotis enim novæ legis primum officium est, ut, qua vices gerens Jesu Christi sacrosanctum novæ legis sacrificium, hostiam immaculatam, quæ, quia verum Corpus et Sanguis Filii Dei est, infinitum valorem habet, in remissionem peccatorum Deo offerat; „ut offerat dona et sacrificia pro peccatis." Sanctum hoc sacrificium offerens, vices Jesu Christi adimplet, qui se incruento modo pro sancta sua ecclesia offert, ut eam suo Sanguine lavet ab omnibus inquinamentis, contra insultus inferni eam muniat, ac divinum Patrem exoret, ut suas miserationes sanctamque benedictionem et pacem benigne

ei largiatur. Ad altare Dei sacrificans, velut omnipotentia Dei indutus sacerdos apparet; verba sacræ consecrationis, mysterio plena, eloquitur, et ad vocem oris ejus panis et vinum in Carnem et Sanguinem Jesu Christi, Filii Dei, transsubstantiantur; eo ipso instanti sacerdos pretium redemptionis humanæ tenet in manibus, quo se sanctificat, sed et aliis fidelibus escam vitæ æternæ distribuit. An major dignitas potest excogitari?

Aliud munus insigne sacerdoti traditum est, ut in nomine et virtute Jesu Christi „judex sit conscientiarum.“ Jesus Christus jura sua super peccatores ei concredidit. Ad sacerdotes, quemadmodum ad Apostolos locutus est: „accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis retenta sunt.“ Sacerdotes cum Apostolo in veritate fateri possunt: „Dei enim sumus adjutores“ — „pro Christo legatione fungimur;“ Deus nostris manibus thesauros gratiarum suarum commisit, nosque dispensatores earum constituit. In manus nostras claves cœli deposuit, ut ingressum ad cœlum dignis aperiamus, indignis claudamus. In gravi hoc negotio, unde æterna salus hominis dependet, monarcha sicut et subditus judicio sacerdotis subjectus est.

Sacerdos per Jesum Christum in nomine et virtute illius qua instrumentum gratiarum Dei et omnium benedictionum cœlestium constitutus est in administratione Ss. Sacramentorum. Officium sacerdotis est, ut per sacrum Baptisma filios Dei multiplicet; — ut in Sacramento Pœnitentiæ peccatores erigat, ac Deo reconciliet; — ut mundos Carne vivificante et Sanguine Jesu Christi, Filii Dei, nutriat; — ut christianorum conjugia ad Christi gregem propagandum legitime consecret; — ut moribundos per Sacramentum extremæ Unctionis roboret, et ad felicem obitum præparet. In sacro sacerdotis ministerio Deus depositum

omnium gratiarum pro hominibus, ad capiendam hæreditatem salutis collocavit. Sacerdotes sunt ministri Christi et dispensatores mysteriorum Dei *(I. Cor. 4.1.)*; si ergo minister regis, aut thesauri regii administrator propter eminentiam principis sui eo magis in honore habetur, quo major illi a domino suo potestas concessa est, quanto honore dignus habendus est minister Christi et mysteriorum Dei dispensator!

Sancti Patres hæc considerantes, amplitudinemque muneris sacerdotalis sequentibus encomiis exponentes, licet eloquentiæ explicent vela, fatentur tamen, dicendo se non posse æquare, quod cogitando vix possint assequi; quæ si attentius considerare voluerit clericus, certo obstupescet de immensa Dei bonitate, et agnoscens suam vilitatem attonitus exclamare cogetur „quid est homo, quia magnificas eum! aut quid apponis erga eum cor tuum"? *(Job 7. 17.)*

„Qui sacerdotem dicit, augustiorem prorsusque divinum insinuat virum totiusque sanctæ scientiæ peritissimum." *(S. Dionys. Areop. de cœl. hierarch.)*

„O miraculum stupendum; o potestas ineffabilis; o tremendum sacerdotii mysterium spiritale ac sanctum, venerandum et irreprehensibile, quod Christus in hunc mundum veniens etiam indignis impertitus est ... quid dicam, quid eloquar, aut quid laudibus efferam? Excedit quippe intellectum et orationem, omnemque cogitationem donum altitudinis dignitatis sacerdotalis, et sicut arbitror, hoc est, quod Paulus quasi in stuporem mentis actus, innuit exclamans: O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei .... o quam magnam in se continet profunditatem formidabile et admirabile sacerdotium! Felicem illum, qui in hac ipsa dignitate administrat pure et irreprehensibiliter .... Discamus igitur, fratres, quoniam magna est et multa, immensa ac infinita ipsius sacerdotii dignitas. Gloria unigenito, gloria et soli bono illud

suis præbenti discipulis per sanctum suum novum testamentum, ut et ipsi nobis per impositionem manuum suarum super dignos, exemplum demonstrent. Cuncti ergo honoremus, cuncti hac venerandi sacerdotii sublimitate condecoratos prædicemus beatos.“ *(S. Ephræm de sacerdotio.)*

„Sacerdotium enim in terra peragitur, sed cœlestium ordinum classem obtinet; et jure quidem merito. Non enim homo, non Angelus, non Archangelus, non alia quæpiam creata potestas, sed ipse Paraclitus hoc officium ordinavit, qui manentibus in carne auctor fuit, ut Angelorum ministerium animo conciperent. Idcirco sacerdotium obeuntem ita purum esse decet, ac si in cœlis inter potestates illas collocatus esset .... Cum enim videris Dominum immolatum et jacentem et sacerdotem sacrificio incumbentem ac precantem, omnesque pretioso illo sanguine rubentes, an putas te adhuc cum hominibus et in terra esse? Annon potius in cœlos translatus omnique carnali cogitatione eliminata, nudo animo menteque pura quæ in cœlis sunt circumspicis! O miraculum! o Dei benignitatem! ... Si quis enim secum reputet, quantum illud sit, nempe hominem carne et sanguine involutum prope beatam illam et immortalem naturam constitui, tunc probe intelliget, quanto honore Spiritus gratia sacerdotes ornaverit. Nam per eos hæc peraguntur aliaque his nihilo inferiora, quæ ad dignitatis salutisque nostræ rationem spectant. Etenim qui terram incolunt, in eaque commorantur, ad ea, quæ in cœlis sunt, dispensanda commissi sunt, potestatemque acceperunt, quam neque Angelis dedit Deus. Neque enim illis dictum est *„quæcumque ligaveritis in terra, erunt ligata et in cœlo, et quæcumque solveritis in terra, erunt soluta et in cœlo.“* Habent quidem ii, qui in terra imperant, potestatem ligandi, verum corpora solum; hoc autem vinculum ipsam attingit animam cœlosque transscendit;

ac quæcumque inferne sacerdotes faciunt, eadem Deus superne confirmat, servorumque sententiam ipse Dominus ratam facit. *(S. Chrysost. de sacerdotio lib. 3.)*

„Quando aliquid boni cœlitus requiritur, rex ad sacerdotem, non sacerdos ad regem confugere solitus est. Habet enim hic justitiæ loricam, habet et cingulum veritatis, habet et calceamenta multo honestiora ab Evangelio pacis; habet et gladium non ex ferro, sed spiritus; habet et coronam capiti impositam. Splendidior hæc armatura, pretiosiora hæc arma, major fiducia, major vis.“ *(S. Chrysost. hom. 3. ad pop. Antioch.)*

„Sacerdotium principatus est ipso etiam regno venerabilius ac majus. Ne mihi narres purpuram, neque diadema, neque vestes aureas; umbræ sunt isthæc omnia vernisque flosculis leviora. Omnis enim, inquit, gloria flos graminis, etiam si ipsam gloriam regalem dixeris. Ne, inquam, mihi narres ista, sed si vis videre discrimen, quantum absit rex a sacerdote, expende modum potestatis utrique traditæ; videbis sacerdotem multo sublimius rege sedentem. Quamquam enim nobis admirandus videtur thronus regius ob gemmas affixas et aurum, quo obcinctus est, tamen rerum terrenarum administrationem sortitus est, nec ultra potestatem hanc præterea quidquam habet auctoritatis. Verum sacerdotis thronus in cœlis collocatus est, et de cœlestibus negotiis pronuntiandi habet auctoritatem. Quis hæc dicit? Ipse cœlorum rex: *Quæcumque ligaveritis etc.* Quid cum hoc honore conferri potest? A terra judicandi principalem auctoritatem sumit cœlum; nam judex sedet in terra; dominus sequitur servum, et quidquid hic in inferioribus judicarit, hoc ille in supernis comprobat. Itaque medius stat sacerdos inter Deum et naturam humanam, illinc venientia beneficia ad nos deferens et nostras petitiones illuc perferens, dominum iratum reconci-

lians utrique naturæ nos, qui offendimus, eripiens ex illius manibus". *(S. Chrysost. hom. 5. in cap. 6. Isaiæ.)*

„Cum Angelis stabit (sacerdos), cum Archangelis glorificabit; ad supernum altare sacrificia transmittet, cum Christo sacerdotio fungetur, figmentum instaurabit.... superno mundo opificem aget". *(S. Greg. Nazianz. or. I. apolog.)* „Vis verbi sacerdotem augustum et honorandum facit, novitate benedictionis a communitate vulgi segregatum. Quum enim heri et tempore superiori unus e multitudine ac plebe esset, repente redditur præceptor, præses, doctor pietatis, mysteriorum latentium præsul, eaque contingunt ei, cum nihil vel corpore, vel forma mutatus, sed quod ad speciem externam attinet, ille sit qui erat, invisibili quadam vi ac gratia invisibilem animam in melius transformatam gerens". *(S. Greg. Nyssen. or. de sancto Baptismate.)* „Qui apostolico gradui succedentes Christi corpus sacro ore conficiunt.... qui claves regni cœlorum habentes quodammodo ante diem judicii judicant". *(S. Hieron. epist. ad Heliod.)* „Est hujus officii (sacerdotii) dignitas plus quam æstimari possit, magna et inæstimabiliter Deo et hominibus cara, si sacerdos ita vivit, sicut ille vivere debet, qui hujus officii curam gerit". *(S. Anselm. or. 26. ad Christ.)* „Magna prorsus et admiranda sacerdotum est dignitas. Maxima illis est collata potestas; sua namque prolatione eloquiorum cœlestium, et ad eorum pene libitum, corpus Christi de panis transsubstantiatur materia, descendit de cœlo in carne Verbum, et altaris verissime reperitur in mensa; hoc illis prærogatur ex gratia, quod nusquam datum est Angelis. Assistunt Deo, illum contrectant manibus, tribuunt populis, in seque suscipiunt. Verum Angelorum, sive adstantium, sive ministrantium quoniam vice funguntur, potius Angelicam, quam humanam debent conversationem habere..... Accedat igitur sacerdos ad

altaris tribunal ut Christus, assistat ut Angelus, ministret ut Sanctus, populorum offerat vota ut pontifex; interpellet pro pace, ut mediator, pro se autem exoret, ut homo. Eximia sunt hæc et admiratione dignissima, quæ solum hominibus congruunt ambulantibus in spiritu, sanctificatis corde et præelectis a Domino .... Nullam prorsus majorem valetis acquirere dignitatem, quam Corporis et Sanguinis Domini tractare Sacramenta ..... Honorabunt vos populi, vestros observabunt mores, imitabuntur vitam temporaliaque stipendia erogabunt tanquam patribus suis, animarum rectoribus, intercessoribus mundi et Altissimi sacerdotibus. Venerabuntur (inquam) vos Angeli veluti Christi ministros, ecclesiarum duces, Sanctorum cohæredes, cœlestisque regis præcones". *(S. Laurent. Justin. Serm. de Christi Corpore.)*

Sed ad quid tot et tam præclara status sacerdotalis encomia? numquid forte ad pompam, aut forte ut sacerdotii candidati inde aliquam vanitatis auram captent, sibique de status sui præcellentia et dignitate blandiantur? et non potius ut clericus quisque (verba sunt S. Hieronymi in epistola ad Nepotianum) „interpretetur primo vocabulum suum, et nominis definitione prolata nitatur esse quod dicitur," et omnes sese in tantam celsitudinem elevandos non sine formidine intuentes, de cavendo præcipitio sollicite cogitent, quid Sancti de sacerdotali dignitate senserint, sæpe animo revolvant, sibique ac suis viribus diffidentes, divinæque solummodo gratiæ innixi ad tantum onus suscipiendum vitæ sanctimonia sese disponant et cum timore et tremore suam et aliorum salutem operari statuant, memores illius effati, „judicium durissimum his, qui præsunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia; potentes autem potenter tormenta patientur"; *(Sap. VI. 6. 7.)* et „cui multum

datum est, multum quæretur ab eo; et cui commendaverunt multum, plus petent ab eo." *(Luc. 12. 48.)* Certo vereri debemus, ne „qui plus ceteris in hoc mundo accepisse aliquid cernimur, gravius inde ab auctore mundi judicemur; cum enim crescunt dona, rationes etiam crescunt donorum." *(S. Greg. M. hom. 9. in Evang.)* Videmus viros, cum ad novum dignitatis gradum subvecti fuerint, novos induere mores, dignitati et officio pares, ne contemptui pateant; tantum apud illos valet cura nominis; quid apud te, mi clerice, non valebit cura numinis, imo salutis? Neque vero ista dicta sint eo fine, ut hi, qui se Deo dicare et sacris altaribus ejusdem se mancipare exoptant, a proposito deterreantur, sed ut propositum suum attente perpendentes perspiciant et clare intelligant, num vota et desideria sua divinæ voluntati concordent, num vere a Christo Domino selecti sint et vocati, utque, si ita esse deprehenderint, debitas ad divinum illud munus capessendum dispositiones afferre curent, beneque perpendant sequens S. Chrysostomi effatum: „Quo igitur non oportet esse puriorem tali fruentem sacrificio? quo solari radio non splendidiorem manum, carnem hanc dividentem, os, quod igne spiritali repletur, linguam, quæ tremendo nimis sanguine rubescit? Cogita quali sis insignitus honore, quali mensa fruaris, quod Angeli videntes horrescunt, neque libere audent intueri propter emicantem inde splendorem; hoc nos pascimur, huic unimur, et facti sumus unum Christi corpus, et una caro ... Audiamus ergo et sacerdotes et subditi, quali esca facti simus digni; audiamus et horreamus: sanctis carnibus suis nos dedit impleri, semetipsum apposuit immolatum; quænam igitur erit nobis excusatio, cum talibus pasti, talia peccemus, cum lupi fiamus agnum comedentes?" *(S. Chrysostom. hom. 60. ad popul. Antioch.)*

2. De necessitate et signis vocationis ad statum clericalem.

Cum adeo excelsa sint sacerdotis dignitas et finis, adeoque magnus virtutum cumulus ad ministeria ejusdem exercenda sit necessarius, satis liquet, neminem debere audere hunc statum suscipere solo suo arbitratu, sed opus esse vocatione et electione Dei, ad quem pertinet, eligere et vocare ministros, quorum opera sit in sua domo usurus. —

Qui igitur ad statum clericalem anhelant, ante omnia perpendere debent, num ad illum statum a Deo sint vocati; vix enim fieri potest, ut dignus evadat sacerdos, qui ad sacerdotium minime est vocatus.

Nomine autem vocationis ad statum clericalem intelligitur dispositio divinæ providentiæ, qua Deus pro suo beneplacito quosdam homines seligit et segregat ad opus ministerii sui, ipsisque qualitates et gratias ad id necessarias elargitur, ut fiant digni ministri novi testamenti.

Hinc iterum atque iterum æquo animo, mature et coram Deo librent oportet notas et argumenta ab auctoribus tradita, quibus quis dignoscere queat, utrum ad statum sacerdotalem a Deo vocatus sit, necne. Atque imprimis supponenda est tanquam certissima doctrina sancti Bernardi asserentis „universos in ordinibus ecclesiasticis honorem quærentes proprium, aut divitias, seu corporis voluptates, postremo quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi, manifeste prorsus et indubitanter non eam caritatem, quæ a Deo est, sed alienam a Deo, et quæ omnium malorum radix est, cupiditatem introducere.“ Proinde qui de ordinibus ecclesiasticis cogitant, sedulo perspiciant, num tales sint, quales hi, de quibus sanctus ille Pater conqueritur; sciantque se primos hac in parte sui ipsius judi-

ces constitutos esse, inquisitionemque in seipsos a semetipsis esse faciendam, an v. g. otii consectandi laborisve fugiendi causa? an spe quæstus, vel beneficii alicujus captandi occasione? an honoris vel gloriæ intuitu? an denique humano aliquo respectu sacerdotium appetant? Facile est enim super his ordinatorem ipsum et examinatores falsa relatione aut specie virtutis decipere: at vero, ipse qui ordinatus est, dicere non potest, se sibi ut aliis fuisse incognitum; sicut ergo is graviori supplicio puniendus est, quam illi, a quibus adscitus productusque est, ita debet ipse accuratius quam illi, suimetipsius periculum facere. Posito igitur quod quis nullam in se pravam ejusmodi deprehendat dispositionem, inter alia divinæ vocationis argumenta non ultimum locum obtinet inclinatio illa et propensio ad cultum et obsequium Deo in statu clericali seu sacerdotali deferendum, quam quis in seipso a tenerioribus annis ad maturiorem usque ætatem constanter expertus est; proprium enim est divinæ sapientiæ, sicut attingere a fine ad finem fortiter, sic et disponere omnia suaviter *(Sap. 8.)* ac proinde voluntatem hominis ad excelsum illum statum præparare, ac veluti per quosdam gradus paulatim elevare.

Videndum præterea, an suppetant qualitates virtutesque saltem inchoatæ, quæ necessariæ sunt ad ordines tum digne suscipiendos, tum debite exercendos, v. g. doctrina sufficiens, vita irreprehensibilis, continentiæ donum, et alia similia, de quibus postea; an etiam nulla subsit irregularitas, nulla censuræ nodatio, aut aliud quodvis canonicum impedimentum. „Quis enim volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum? ne posteaquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, dicentes: quia hic homo cœpit ædificare,

et non potuit consummare". *(Luc. 14.)* Hoc autem examen instituant deposito omni inordinato affectu et posthabita quacumque consideratione humana, in id unice intenti, ut cognoscant, quæ sit voluntas Dei beneplacens, pro fine sibi proponentes Dei gloriam, propriam et proximi salutem, idque statuentes, quod statuisse voluerint in mortis articulo, ubi instabit hora, qua Deo rationem sint reddituri.

Animo itaque suo proponant hujus status et ejus functionum sanctitatem, onera, obligationes, difficultates, dotes ac virtutes, quas habere, defectus et vitia, quæ vitare debeant; uno verbo, qualis esse debeat vir ecclesiasticus. Deinde attendant ad sua talenta, capacitatem, profectum in studiis, indolem, bonas et malas propensiones, defectus, vitia, animi dispositionem; totum vitæ suæ tenorem animo revolvant; quales ab infantia fuerint, nunc sint, et verosimilius in posterum futuri sint, considerent; neque vocatos se existiment, nisi his omnibus attentis, se ad vitam vere ecclesiasticam ducendam, et munia huic statui inhærentia digne implenda dispositos, ac vere capaces et idoneos sentiant, seque talem vitam ducturos, et hæc munia ita impleturos esse, prudenter confidant. „Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus?" (inquit Propheta regius, et ipsemet subdit) „Innocens manibus, et mundo corde": et in alio Scripturæ loco „Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos". Ex quibus et aliis similibus Scripturæ locis constat, peculiarem quandam conscientiæ munditiem animæque sanctitatem in eo requiri, qui Sacramentum Ordinis suscepturus est, aut in eo jam suscepto ministraturus: „siquidem væ filiis iræ, qui se ministros gratiæ profitentur". *(S. Bernard. Serm. de convers. ad cler. c. 27.)*

Atque inprimis consentiunt omnes, illum, qui speciali gratiæ divinæ auxilio innocentiam in Baptismo

acceptam servasset, si reliqua necessaria minime desint, optime ad sacram Ordinationem fore dispositum, et e contra eum, „qui (ut loquitur Concilium Tridentinum Sess. 6. cap. 14.) gratiæ Dei, quam accepisset, ingratus, Spiritum sanctum contristare, et templum Dei lethali aliqua culpa violare non esset veritus", sacro illo charactere prorsus indignum fore, quamdiu in illo peccati mortalis statu perseveraret. Idemque dicendum est de iis, qui post Baptismum in peccata lethalia lapsi sunt, in iisque diuturno tempore hærentes, aut in eadem crebro relabentes, pravas aliquas peccandi habitudines contraxerunt.

Certe si quis attente ministerii sacerdotalis dignitatem perpendat; si mysteriorum celsitudinem, quorum dispensatio sacerdotibus concredita est; si sanctitatem functionum illarum, ad quas obeundas tum ipsi sacerdotes, tum alii ecclesiastici ministri jugiter paratos se præstare debent; facile perspiciet, non decere quemquam adeo sublimem gradum conscendere, qui vitiorum et pravorum, quos peccando contraxit, habituum, veluti quibusdam compedibus et manicis totus adhuc præpeditus sit.

Præterea, quis ferat hominem e cœno peccati alicujus, v. g. impudicitiæ, in quo diu hæserat, recenter emersum, fœtoremque ac reliquias illius, id est, effrænatos concupiscentiæ rebellantis motus, variaque obscœnitatis phantasmata circumferentem, mox Dei præpotentis sanctuarium ingredi, tremendum illius altare circumire, ac immaculati agni carnes sanctas manibus contrectare, in sacrificium offerre, populo fideli distribuere. „Væ (inquit S. Bernardus, Serm. de convers. ad cler. c. 27.) ministris infidelibus, qui necdum reconciliati, reconciliationis alienæ negotia quasi homines, qui justitiam fecerint, apprehendunt .... Væ iis, qui ambulantes in carne, Deo placere non possunt, et placare velle præsumunt."

„Quisquis ergo, (dicit S. Gregorius M. in lib. reg. part. 1. cap. 11.) quolibet vitio subigitur, panes Domini offerre prohibetur; ne profecto aliena diluere peccata non valeat is, quem adhuc propria devastant“. „Molestum sane, deliciis ac libidini deditum hominem sacerdotem ordinari“. *(Isid. Pelus. lib. 5. Epist. 436.)*

Apposite S. Bernardus aliquem hujuscemodi alloquens, „Horreo“ inquit „considerans unde et quo voceris? Præsertim cum nullum intercurrerit pœnitentiæ tempus, per quod utcumque hujusmodi periculosissimus transitus fiat, et quidem rectus ordo requirit, ut prius propriam, deinde alienas studeas curare conscientias.“

„Sacerdotalis honor non probatis minime tribuatur; nec unquam heri sacrilegi hodie sacerdotes, heri profani, hodie sacrorum antistites, veteres vitio, virtute rudes et recentes discipuli simulac magistri pietatis creentur, sed ii tantum, juxta constitutas a majoribus leges, ab humili gradu fidelis populi ad sacrarum administrationum sublimitatem promoveantur, qui post mutatum habitum sæcularem diuturna conversatione inter clericos fuerint comprobati, ac multo tempore didicerint, quæ postmodum alios docere tenentur“. *(Innoc. XII.)*

„Altitudinem ministerii hujus utinam saperent et intelligerent, forsan ad illud etiam vocati atque impulsi se acclamarent indignos, non minus Dei, quam conscientiæ propriæ judicium formidantes. At vero quoniam cæci sunt, tanti officii onus discutere nesciunt.“ *(S. Laurentius Justin. sermo de Christi Corpore.)*

Ex quibus omnibus merito inferre possumus, consultissimum, ne dicam in aliquo sensu necessarium esse iis, qui a Baptismo suscepto in peccata aliqua lethalia frequenter prolapsi sunt, vel in ejusmodi peccatis moras traxerunt, primo apud se diu multumque perpendere, num vere ad statum ecclesiasticum divino

nutu vocentur? Peculiaris siquidem ratio inest de talibus plerumque dubitandi; quodsi nihilominus iis, qui supra explicati sunt modis, vocatos se esse deprehendant, antequam ulterius progrediantur, debent serio anteactæ vitæ peccata plangere, de iisque ex intimis animi præcordiis dolere, et invocata cœlesti gratia toto corde ad Dominum converti, præmissisque congruis dispositionibus confessionem generalem peccatorum omnium instituere, beneficioque absolutionis Sacramentalis accepto, et satisfactione impleta, non ideo se penitus exoneratos et liberos æstimare, sed denuo ad pravas illas habitudines, quas peccando contraxerunt, evellendas et extirpandas manum apponere, et ad id dignos pœnitentiæ fructus exhibere, occasiones peccatorum sedulo devitare, mortificationi studere, virtutum operibus exercendis incumbere, sicque veterem hominem exuentes novum induere, et in novitate vitæ ambulare, ac postquam tempore aliquo notabili juxta prudentis ac pii confessarii consilium, in hac pietatis virtutumque palæstra sese exercuerint, tum demum in spiritu humilitatis et animo contrito suscipiendos se sperare poterunt, ab eo, cui spiritus contribulati sacrificium semper acceptissimum est, quique cor contritum et humiliatum nunquam despicit.

Porro, qui sunt indolis agrestioris, animi ferocioris, levis et instabilis, aut mollis ac ignavi, pravis habitibus ac consuetudinibus implicati, luxuriæ, intemperantiæ, lusui, arrogantiæ, avaritiæ, sæculi vanitatum, ac voluptatum amori, similibusve vitiis dediti, ad virtutes viro ecclesiastico necessarias parum propensi, et e contrario ad ea, quæ sacris canonibus interdicuntur, procliviores, jugi obedientiæ impatientes, et disciplinam ecclesiasticam aversantes, exercitia pietatis negligentes, aut obiter tantum ac perfunctorie peragentes, Sacramenta rarius, aut ex

humano respectu, sine vero pietatis sensu suscipientes, animum ad se raro advocantes, suæque perfectioni non studentes, conversationem cum ecclesiasticis ad normam sacrorum canonum viventibus parvi facientes, sed e contrario frequentare ac imitari amantes laicos, aut ecclesiasticos in sua loquendi et agendi ratione liberiores, de rebus divinis raro, de terrenis vero multum disserentes, beneficia ac dignitates ambientes, et de pinguibus reditibus, quos desiderant, sæpius loquentes, interim tempus otio terentes, studia negligentes, et vix de obligationibus, quæ ecclesiasticos circa suas functiones et usum redituum premunt, cogitantes, aut exemplo illas negligentium, et pro conscientiæ suæ laxitate extenuantium eas metientes, statum ecclesiasticum amplecti volentes, ut parentibus aliisve placeant, sibi suisve honestiorem sustentationem, aut etiam divitias procurent, honores adipiscantur, commodiorem vitam agant, alias eum non amplexúri, hi et similes prudenter confidere nequeunt, se modo vere ecclesiastico victuros, et hujus status munia rite obituros esse. Unde nec eum amplecti præsumant; quamvis etiam putent, ac sibi blandiantur, se eum ingressos, sensus et mores emendaturos esse; hos enim quamdiu non de facto emendaverunt, signa non vocationis præ se ferunt, nec nisi summa temeritate huic statui sese devoverent. Itaque eos notabili tempore, et penitus, aut saltem insigniter emendatos esse oportet, antequam vocatos se esse, et hunc statum amplecti posse, sperare valeant. Imo qui non vere sese emendant, ut ad statum ecclesiasticum promoveantur, sæpe huic emendationi nimium fidunt; solum ad tempus sese continent, et pravos habitus refrænant, sed radices eorum non evellunt; atque postmodum sub disciplina non amplius constituti, sed sibi ipsis relicti ad vomitum redeunt, mali sacerdotes evasuri; in iis enim

impletur illud Scripturæ: „Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea (Prov. 22. 6.). Hinc vix sibi satis cavere possunt, qui ita constituti, tamen statum ecclesiasticum ambiunt; et circa eos peculialiter cautos esse oportet confessarios, utpote qui ex officio teneantur ab Ordinibus, quantum per ipsos stat, etiam denegata absolutione, removere eos, quos non vocatos esse vident.

Ceterum cum ab electione status pendere soleat temporalis ac æterna felicitas, et nulla sat magna dari possit securitas, ubi periclitatur æternitas, cumque in propriis virtutibus et defectibus dignoscendis plerumque cæcutimus, et, ut loquitur S. Gregorius, „sæpe sibi de se mens ipsa mentitur et fingit, se de bono opere amare quod non amat, et de mundi gloria non amare quod amat“, de re tanti momenti deliberantes proprio suo judicio non nitantur, sed consilium petant juxta monitum Ecclesiastici *(32, 22 et 24.)*: „Vir consilii non disperdet intelligentiam ..... Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non pœnitebis“. Consilium autem petant tum, ac præcipue, a Deo, cum humili ac ferventi oratione precantes, ut eis ostendat viam, per quam juxta ejus beneplacitum ambulent; tum et ab hominibus, superioribus nempe ecclesiasticis, conscientiæ directoribus, aliisve intelligentibus, vere probis, de eorum salute, Dei et ecclesiæ gloria pie sollicitis, qui rem ea, qua par est, cura examinaturi, et quid convenire judicaverint, ingenue dicturi sint. Caveant vero, ne duci se sinant ab iis, qui status ecclesiastici obligationes, pericula ac difficultates non satis norunt, de eo secundum spiritum hujus sæculi nequam judicant, et sola attendunt motiva humana; quales quidem non raro sunt ipsi etiam consanguinei et parentes, „qui, (ut ait S. Chrysostomus), corpus natorum suorum amant, animam autem contemnunt,

desiderant illos valere in sæculo isto, et non curant, quid sint passuri in alio".

Denique secessus a negotiis et turbis mundi per aliquot dies in sanctis meditationibus aliisque pietatis exercitiis impensus, oratio crebra et perseverans, sapientis et pii viri consilium, jejunium aliaque similia virtutis opera haud dubie plurimum conferre possunt, tum ad lucem cœlitus hauriendam, tum ad uberiores gratias accipiendas, quarum subsidio divina voluntas et melius agnosci possit et perfectius impleri.

3. De sanctitate et perfectione, quibus clericus præcipua cura incumbere debet.

„Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos". *(Exod. 19. 22.)* Sacerdotes „sancti erunt Deo suo, et non polluent nomen ejus; incensum enim et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt." *(Levit. 21. 6.)* „Sacerdotes tui induantur justitiam." *(Ps. 131.)* Veteris legis sacerdotes destinati erant ad offerendum incensum et panes et ad curandas victimas animalium, et nihilominus Deus ab iis exigebat extraordinariam vitæ sanctimoniam et perfectionem; nonne ergo multo ampliorem requiret ab iis, qui ordinantur et constituuntur ad offerendum ipsius unigenitum et dilectissimum Filium, qui vocantur in sortem Christi Domini, ejusque divinis ministeriis peculiari gratiæ dono deputantur? „O quam mundæ debent esse manus illæ, quam purum os, quam sanctum corpus, quam immaculatum cor erit sacerdotis, ad quem toties ingreditur auctor pietatis!" *(Imitatio Christi lib. 4. cap. 11.)* Sacerdotis est, sanctum esse, et sanctitatem officii sanctitate vitæ tueri; illam quidem grata et humili mente coram Deo profiteri potest, hanc vero supplex semper petere et totis viribus affectare debet, ut sanctis moribus tam sanctæ

vocationi respondeat et Deo placeat, qui, ipse sanctus, sanctos vult habere ministros.

Cum igitur sacerdos peculiari quodam modo sanctus esse debeat, sicque præ aliis christianis ad consectandam perfectionem arctissime obstrictus sit, tum ratione ipsius status sacerdotalis, qui ad alios etiam sanctificandos destinatus est, tum ratione divinorum munerum, quibus addictus est, ad quæ perfecte implenda, Dei ipsius sanctitatem, quantum homini fas est, in se tenetur exprimere, videndum est, in quo consistat hæc sanctitas et perfectio sacerdotalis; quæ quidem potest ad tria præsertim capita revocari, quorum primum est, ut maxima sollicitudine et vigilantia caveat a quibuscumque peccatis, etiam iis, quæ leviora æstimantur, „non mediocris siquidem esse debet virtus sacerdotalis“, ut loquitur S. Ambrosius „cui cavendum, non modo ne gravioribus flagitiis sit affinis, sed ne minimis quidem.“

Secundum est, ut acquirendis et exercendis virtutibus, iis præsertim, quæ muneri suo magis aptæ et congruæ videntur, sedulo incumbat, in illisque de die in diem proficere ac progredi studeat. „Indefessum enim proficiendi studium (ut docet S. Bernardus) et jugis conatus ad perfectionem perfectio reputatur“. Cum vero juxta Christi Domini edictum perfectus tunc demum futurus sit servus, si sit sicut Dominus ejus; ideo clericus perfectionis studiosus, in eo virtutum exercitio Christum Dominum toto affectu imitari, ejusque vestigiis inhærere debet, ut sic integer ac in nullo deficiens, aliis fidelibus dicere possit cum Apostolo, „imitatores mei estote, sicut et ego Christi“.

Tertium denique est, ut virtutes illas in gradu non mediocri aut vulgari, sed excelso et eminenti, obtinere studeat et enitatur, ita ut clerici humilitas, si quando oporteat ob majores munerum difficultates rerumque majora discrimina, eo usque se demittat,

ut nullam respuat confusionem et abjectionem, imo gloriæ divinæ procurandæ causa quibuscumque opprobriis saturari gaudeat; obedientia usque ad mortem perseverare parata sit; caritas erga proximos quoscumque, etiam maxime adversantes et infensos nullis arctetur limitibus, sed eo usque urgeat, ut, si opus sit, optet esse anathema pro fratribus; et sic de reliquis virtutibus.

„Quamvis virtutes (ut loquitur S. Ambrosius,) connexæ sibi invicem sint ac concatenatæ", ita ut (quod recte dixit S. Gregorius) „una virtus sine aliis aut omnino nulla sit, aut imperfecta", inde tamen non sequitur omnes æquali gradu a quolibet justo possideri; „qui unam virtutem habet (inquit S. Hieronymus), habet quidem omnes, sed participatione, non proprietate"; id est, participat quidem omnibus, non tamen excellit in omnibus; unde postea subdit: „necesse est enim, ut singulæ excellant in quibusdam, ut in Salomone sapientia, in Davide animi mansuetudo, in Elia et Phinees zelus, in Abraham fides, in Petro, cui dictum est, Simon Joannis amas me, perfecta dilectio, in electionis vase studium prædicandi, et sic in ceteris". Cum igitur ea sit animi humani conditio, quamdiu mortalitatem istam circumfert, ut secundum legem ordinariam simul in omnibus virtutibus excellere nequeat, sintque inter ipsas virtutes quædam, quarum studium præ aliis magis convenire videatur, habita ratione temporum, locorum, personarum, et similium circumstantiarum, hinc sequitur, cuilibet perfectionis studioso, ac præsertim clerico, qui ejusmodi studio præcellere debet, delectum habendum esse virtutum, in quibus se peculiari cura exerceat, neque vero ullo modo reliquas negligat.

Atque in primis, quædam virtutes sunt, quarum usus ad omnes vitæ christianæ partes extendere se debet, ceterarumque virtutum actionibus veluti con-

dimento esse; raro siquidem occurrunt occasiones exercendæ magnanimitatis, magnificentiæ, fortitudinis et similium; sed v. g. mansuetudo, modestia, humilitas tales sunt, ut vix sine illis actus ullus humanus in genere moris omnibus suis numeris absolutus esse possit, et licet aliæ sint virtutes excellentiores, istarum tamen praxis magis necessaria est, ac proinde peculiari studio et affectu consectanda est clerico.

Jam inter reliquas virtutes, clerico semper anteferendus est usus illarum, quæ postea muneri suo magis conveniunt, non quæ magis animo arrident; sic Apostoli prædicationem verbi divini utpote officio suo magis congruentem, mensarum ministerio et pauperum curæ prætulerunt.

Virtutes præterea, quæ coram Deo excellentiores sunt et solidiores, eligendæ sunt præ illis, quæ in oculis hominum majorem fulgorem emittunt, et pluris vulgo æstimantur.

Docet nos etiam ejusdem Christi Domini exemplum, virtutes illas præsertim præeligendas esse non solum, quæ majorem demissionem et abjectionem conjunctam habeant, sed etiam, quæ naturalibus cujusque inclinationibus minus favere videantur, et quæ ad sui ipsius abnegationem magis juvent. Poterat certe divinus ille hominum Servator, si libuisset, inter legitimum divitiarum et deliciarum usum salutem ipsorum hominum operari, poterat in regio palatio commode nasci, vitamque regiæ dignitati congruentem et bonis omnibus affluentem ducere, non solum sine ullo pietatis detrimento, sed etiam cum summa laude virtutis; et tamen, ut nos non verbis solum, sed et exemplo suo instrueret, longe diversam sibi virtutis viam deligere voluit, „non venit ministrari, sed ministrare“ *(Matth. 20. 28)* et „propter vos egenus factus est, cum esset dives“ *(2. Cor. 8. 9)*, voluit „esse vir dolorum“ *(Isa. 53. 3)*, voluit „opprobriis saturari“ *(Thren. 3. 30)*,

ut vel hinc ministri ejus discerent earum præsertim virtutum studium assumere, quæ illos aptiores redderent ad id præstandum, quod ipse primum fecit, deinde docuit, cum dixit, „si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam et sequatur me.“ *(Matth. 16. 24.)*

4. De Seminario.

Sicut in hortis ordinata pulvinorum dispositio, in quibus diversæ florum species ad artis regulas terræ mandantur, ut capto de eorum suaveolentia et varietate experimento, meliores et nobiliores suo tempore alio ponantur, seminaria apposite vocantur, ita et collegiis clericorum eadem denominatio convenit, quia considerantur ut pulvinus, in quo juvenes clerici quasi terræ plantæ sine sua adhuc consistentia locantur, ut vegetatione virtutum in arbusculos excrescant, et meliores dein ex hoc pomario desumpti, et pro cura modo in hunc, modo in illum ecclesiæ hortum transplantati, excelsæ plantæ pulchre excrescant, sub quarum dein salutari umbra populus fidelis secure quiescat.

Adolescentes igitur, qui singulari Dei beneficio vocantur, ut in Seminario instituantur, illud inprimis intelligere debent, ea potissimum de causa Seminaria esse erecta, ut in iis boni strenuique operarii ad curationem animarum, quas Christus Dominus pretiosissimo Sanguine suo redemit, instituantur et eam vitæ perfectionem adipiscantur, quæ in iis, qui doctores populorum sunt futuri, elucere debet. SS. D. N. Pius PP. IX. anno 1853. instituens novum Seminarium, idem edixit his verbis „Si maxima semper vigilantia ac singularis plane sollicitudo fuit adhibenda, ut ii omnes, qui in castris Domini militare cupiunt, pie sancteque educarentur, et optimis erudirentur disciplinis, nemi-

nem certe latet, quantopere christianæ civilisque reipublicæ intersit, tam salutare opus ubique ingeminatis studiis urgeri, hisce præsertim asperrimis temporibus, quibus ecclesiæ rationes omnino postulant, ut quotidie magis optimorum sacerdotum subolescat copia, qui virtutum omnium ornatu fulgentes ac sana solidaque pollentes doctrina valeant proprii ministerii muneribus pie sciteque perfungi, christianam plebem sedulo erudire, animarum saluti accurate consulere, errantes ad veritatis et justitiæ semitas reducere, ac Dei ejusque sanctæ ecclesiæ causam strenue scienterque defendere, et insidiantium hominum fallacias detegere, errores refellere, insaniam ac temeritatem redarguere et impetus frangere .... ut quotidie magis optimorum sacerdotum crescat numerus, qui vitæ sanctimoniæ et doctrinæ laude commendati, virtutum omnium exempla christiano populo præbeant, ejusque spirituali bono inserviant.“ *(Analecta Juris Pontif. Ser. I. col. 565.)* Idem Summus Pontifex in litteris ad Archiepiscopos et Episcopos Bavariæ die 23. Martii anno 1865. datis „optime, inquit, agnoscitis, quam vehementer ecclesiæ intersit hisce præsertim luctuosissimis temporibus, ut cleri institutio cum pia ac vera ecclesiastica ejusdem cleri educatione intime conjungatur. Nam omnino oportet, et clerum sacrarum præcipue disciplinarum scientia ex intaminatis catholicæ doctrinæ fontibus hausta accuratissime imbui, et uno eodemque tempore ad pietatem et omnes virtutes, quæ ecclesiasticos viros plane decent, sedulo formari, qua propriis Episcopis in vinea Domini excolenda auxiliariam utilemque operam navare et christiano populo virtutum omnium exempla præbere, ac in animarum salutem procurandam incumbere, et nefarios adversariorum errores refellere, conatusque reprimere valeant.“

Cum igitur duo præcipue in sacerdote requirantur, probitas videlicet et doctrina, utraque in Seminariis est comparanda et excolenda. Sed bene sibi alumni inculcent oportet, virtutem solidam mediocri scientia instructam mira sæpius patrare in vinea Domini; scientiam autem altissimam socia virtute destitutam prodesse nihil, obesse plurimum. Nemo opificium aut etiam artem liberalem addiscit, nisi præterquam quod regulas artis doceatur, etiam opere ipso exerceatur. Nemo erit musicus, nemo pictor, nemo scriba, si tantum regulas a magistro accipiat, manum vero ad tabulam numquam admovere jubeatur, errans non corrigatur, torpens non stimuletur aliisque modis profectus ejus non urgeatur. Eodem prorsus modo nemo acquiret virtutem mortificationis, abnegationis, obedientiæ, patientiæ, mansuetudinis, modestiæ etc., nisi et viva voce instituentis has virtutes doceatur, et separatus a strepitu mundano eas exercere jubeatur, hocque diuturno exercitio virtutum habitum sibi conciliet. At sicut probitatis et virtutis solidæ major est necessitas quam doctrinæ, sic singulis alumnis in earum studio magis est elaborandum, cum præsertim acquisitio virtutis in uniuscujusque assiduitate et industria magis quam inspectorum aut superiorum vigilantia sit posita, ita, ut, nisi quis laborem adhibeat, non multum aut nihil illi aliorum vigilantia sit profutura, unusquisque hunc Seminarii finem perspectum habeat, et id sibi quotidie proponat, ut omnino velit bonus diœceseos operarius et ecclesiæ sacerdos evadere, purumque se ab omni labe peccati conservare, morum innocentiam, teneram in Deum pietatem, cordis et corporis puritatem, obedientiam, modestiam, mansuetudinem, gravitatem et sobrietatem sectari, spiritum internum, mundi contemptum, abnegationem sui ipsius et perfectionem ecclesiasticam acquirere,

nam „non dat natura virtutem, ars est bonum fieri“ et „boni strenuique operarii non nascuntur, sed fiunt“; quo facto multo facilius doctrinæ cognitionem acquiret.

„Sed proh dolor (verba sunt celeberrimi illius libri „Regula Cleri“) sunt, qui in Seminarium intrant ægre et pæne inviti, quasi in terram alienigenarum gentium pertransirent, aut ad triremes damnarentur; hinc Seminarii statuta passim violant, exercitia pietatis aut negligunt, aut tepide et male peragunt, Deo obedire tanquam obedientiæ filii vix sciunt; præpositis vices Dei gerentibus subjacere renuunt; eorum quidem voluntati se tandem subjiciunt, sed mancipiorum instar obediunt, quia humilitatis usum non habent; quapropter superiores et præfectos immoderatæ severitatis accusant et damnant et tacitis saltem cogitationibus adversus eos murmurant, eorumque defectus aperiunt et amplificant; societatem cum protervis ineunt, externorum colloquiis delectantur, proximo suo et secreto et palam detrahunt; ipsi jam perversi, alios pravis exemplis pervertunt; suos errores, licet ob eorum utilitatem id fiat, deferri moleste ferunt, consilia negligunt, increpationes oderunt et relinquunt, corripienti irascuntur; mentiri, aut sua errata inficiari aut excusare solent; adeo dyscoli et morosi sunt, ut nec aliis nec sibi conveniant; in detestabile susurrium laxant procaces linguas; unde discordias seminant, odia excitant et fovent; vane, scurriliter, ironice, procaciter et minus recte loquuntur aut respondent; aut ad summum de beneficiis, dignitatibus, ordinibus et vanitatibus sæculi, quibus avidi inhiant, verba faciunt, raro autem de divinis. Quid mirum! quamvis in terra Sanctorum versentur, de terra sunt, idcirco de terra loquuntur; indecore et buccis crepitantibus rident, huc et illuc rotant oculos, incomposito corpore ambulant, sedent et jacent; ele-

ctorum modestiam vix norunt. — Per cubicula, ipso studii, recollectionis et silentii tempore vagantur; quinimo, ad exteriora semper effusi, facultatem extra Seminarium exeundi et per domos cursitandi, necessitatis prætextu, sæpius æquo extorquent; otio, quieti, somno, ignaviæ, confabulationibus et nugis, nimium per diem indulgentes, vix theologiæ, rubricarum, cæremoniarum et cantus scientiæ incumbunt; vix ad sacra mysteria rite et sancte obeunda se exercent. Heu! quot videntur, qui ventri tanquam Deo serviunt? hinc, quamvis sat saturati, murmurant; ad sæcularium epulas, quoad fieri potest, stimulante gula, non fame, convolant quasi helluones et ciborum gurgites; et ni id sufficiat, cibos sibi clam afferri curant; cibariis in ipso conclavi non carent, quo sæpius gulæ indulgere valeant."

Sunt alii, qui particulares amicitias contrahunt; adeo singulares sunt, ut ambulent, conveniant et sedeant seorsim a ceteris. Scientia tumidi et in cleris dominari ac in cathedra seniorum maturius sedere cupientes, ad honorifica opera, verius dicamus, ad vanam gloriam assidue nimis se exercent, vix ad pietatem et ad sui abnegationem; conciones sibi coacervant, non virtutes; student prius esse canalis, quam concha; prius docere, quam facere; prius magistri esse, quam discipuli; totum Seminarii tempus dant actioni, nihil contemplationi; discunt quidem, sed ad scientiam veritatis numquam perveniunt; intrarunt tepidi, exeunt frigidi. Unde fiunt postea arbores autumnales, nubes sine aqua, æs sonans et cymbalum tinniens; balbutiunt velut infantes, in suggestu recitant labris et psittacorum instar ea, quæ nec cor sentit, nec intelligit, quia nondum didicerunt ea opere complere, imo nec meditari. Hinc fit, ut sibi non prosint et aliis obsint; et vero, qui sibi nequam, cui bonus erit? Attamen adeo sunt sua tumidi superbia,

adeo inanis gloriæ cupidi ac proprio addicti judicio, ut illud nec intelligere, nec audire velint. Usque adeo proprio sensu hac in re interdum abundant, ut superiores sanctos et expertes aliter suadentes quasi delirantes et somniatores reputent, et ut ceteros condiscipulos, qui utpote sapientiores (quamvis scientiam non negligant) reformationi et vitæ spirituali sedulo student, aspernentur, eos scrupulositatis, aut desidiæ, aut simulationis accusent, eorum simplicitatem derideant, eorumque consortia aufugiant, aut moleste ferant. Intersunt quidem meditationi, examini, collationibus de divinis aliisque exercitiis spiritualibus, sed coacte, perfunctorie, et ut videantur a superioribus orantes et arctiori vitæ addicti; regularitatem, Pharisæorum instar, omni ornatu et candore exteriori profitentur; eximiæ pietatis speciem habent, ejus autem veritatem abnegant; sunt falsi et fallentes Sancti, sunt sepulchra dealbata, intus autem mortuorum ossibus plena.

Et vero, quot sunt, qui, dum in Seminario versantur, Confessioni quidem, Communioni aliisque piis exercitiis vacant, tempore autem feriarum hæc omnia fastidiunt et negligunt? Et nihilominus postmodum testimonia de regulari vita fraudulenter extorta, ad Superiorem scripto deferunt, ut illis sibique imponant. Ecce tibi formosos et conformes nimis histrionum imitatores! Hac tamen fucata humilitate, simulata pietate, fallaci adulatione, studiosiori obsequio, exiguæ et inanis scientiæ ostentatione inflati ac freti, a cœlesti autem alieni, Superiorum favorem captant, viam sibi ad ordines et ad beneficia parant; hos enim, utpote cupidos, elatos libertatis et sui amatores, adurit ordinationum cupiditas, earumdem secundum canones dilatio cruciat, et ad desperationem adigit.

Suntne hi omnes pretiosa Seminarii ornamenta? Minime! ejus sunt potius simulacra, idola, scandala

et opprobria, ex his sodalitiis potius expellenda, quam ad ordines, ad beneficia, et præsertim ad animarum curam assumenda et exaltanda. Tali pœna multari præcipit Concilium Trid. hos dyscolos et incorrigibiles malorum morum seminatores, et Conc. Prov. Coloniense (anno 1860. celebratum), „nemo porro, inquit, inter Seminarii alumnos est alendus, qui sine spe solidi in pietate fundamenti hinc videatur discessurus, ne forte pravi unius alumni vita ea destruat, quæ multorum in religione et pietate profectus ædificaverit; neque enim quibus severitate pœnarum opus est coercendis, digni sunt hujus vitæ instituto". Nam tales scientiæ et pietatis simulatores, quoquo modo ordinibus initiati, lætantur in exitu de Seminario quasi in exitu de Ægypto et de populo barbaro; et quoniam fucata et violenta virtus non durat, jam excusso regularis observantiæ jugo, quod ægre portabant, vanitatem aliaque vitia, quæ non ruperant, sed solum interruperant, ut recte loquitur S. Augustinus, præ se ferunt, ad graviora etiam ruunt; jam hæc sepulchra, tandem reserata, fœtidum coram Deo, Angelis et hominibus, odorem exhalant et spargunt.

Tu vero, frater carissime! Seminarium lætus ingredere tanquam locum gratiæ et benedictionis; ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere, ut Dominus ponat super te spiritum suum, ut te sanctifices, ut eruditione ac virtute ad sacrum ministerium digne te præpares. Quem finem ut assequaris, hæc sequere monita et consilia ex S. Caroli Borromæi „Instit. Semin." (Act. eccl. Mediolan. part. II. pag. 964 edit. Bergom.) et aliis probatis auctoribus desumpta.

1) Ingressus recogita in amaritudine animæ tuæ delicta juventutis tuæ, conscientiamque tuam generali Confessione (si prudens confessarius id tibi expedire judicaverit) emunda.

2) Sæculi insanias, amicorum et veterum sociorum illecebras parvi pendens frequenter et coram Deo dicito tibi cum S. Bernardo: N. ad quid venisti? Haud dubie venisti, aut saltem venire debuisti, ut animam tuam sanctificares, eamque eruditione et pietate ad sacrum Ecclesiæ ministerium præparares. Si hæc fuerit mens tua, quam maxime contende vitam, ut clericum decet, toto Seminarii tempore instituere. Quapropter memineris istius sententiæ S. Bernardi: „non locus homines sanctificat, sed homines locum sanctificant.“

3) Præpositis tuis et moderatoribus prompto et hilari animo in omnibus obedire, eisque te tanquam Deo subjacere in deliciis habeas; obedientia enim est tuta ad gratias particulares et ad salutem æternam via; at contra, omnem ordinem sine obedientia perturbari, necesse est.

4) Erga eosdem Rectores et Superiores ea sis animi affectione, qua filii erga parentes; ab iis, si quid præter voluntatem imponitur aut negatur, id existima ad utilitatem tuam referri; pro certo habens, Superiores ad id multis duci causis, quæ adolescentes plerumque lateant. Eorum monita libenter accipe, imo et illorum increpationes æquo animo tolera; quam bonum tibi erit, si identidem humilient te! Justus est accusator sui; noli ergo excusare excusationes in peccatis. Præsertim, si quid ab iis petieris, repulsamque tuleris, cave, ne de eorum agendi ratione queraris, licet personarum acceptionem tibi videantur facere; sed potius tacitus et libens acquiesce; et in te reversus humilia te, ac ordinibus propter peccata tua te indignum existima; exspectans placide exspecta, et interim cor tuum accuratius proba et præpara; humilis sis corde, et invenies requiem animæ tuæ.

5) Eisdem Rectoribus et Superioribus præsertim vero patri spirituali sensus tuos libere expone, et illos,

prout opus fuerit, consulas, cum nihil sit difficilius adolescenti, quam immoderatis animi affectionibus per se moderari.

6) Statuta Seminarii fideliter observa, eaque singulis mensibus lege; hæc enim sunt vitæ tuæ regula, et qui regulæ vivit, Deo vivit.

7) Mores triviales et loquendi rusticitatem sedulo devita; modestiam in omnibus et ubique serva. Quapropter cave, ne oculos huc illuc circumferas; ne altius loquaris, nec strepitum excites, nec nimis festinanter incedas; sed potius nihil vel in minimis corporis motibus nisi grave et religione plenum præ te feras; „nam, [verba sunt Conc. Trident. *(Sess. 22. de reform. p. 1.)*], „sic decet omnino clericos in sortem Domini vocatos, vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone aliisque omnibus rebus nihil nisi grave, moderatum ac religione plenum præ se ferant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem".

8) Cum silentium permultum ad pacis pietatisque conservationem, ad studia, ad evitandas multas perturbationes conferat, numquam colloquaris, nisi de rebus necessariis, præterquam relaxationis tempore, quo de rebus utilibus sermonem habere, sine tumultu tamen, licebit. Præsertim inania et faceta colloquia, verba minus honesta et detractoria pro viribus evita.

9) In omnibus actionibus, in motu corporis et in verbis elationem et superbiam fuge, cum ea homines Deo inimicos et ceteris odiosos reddat; et quoniam scientia inflat et excæcat, noli in collationibus contendere verbis præ tumore et nimio æstu, nec altum sapere, nec præ scientia et præsumptione inter sodales tuos dominari; et multo minus eos, quamvis minus doctos, contemnere aut confundere; id enim intolerabilem superbiam redolet; da ergo operam, ut flagrans caritas et humilis modestia decertationes tuas

ædificent. Æmulare charismata meliora. Quapropter humilitatis et mansuetudinis studiosus, omnes Jesu Christo et tibi lucrifacere incumbe. Si parvulus in medio eorum fias ut infans, Deus tibi utpote humili dabit gratiam, et secreta cœlestia revelabit, quæ abscondit prudentibus et sapientibus inani scientia tumidis.

10) In omnibus fuge singularitatis notam. Cave ergo, ne ipso relaxationis tempore ambules separatim ab aliis, nec unquam nisi cum tribus saltem aut quatuor recreationem institue.

11) Mutuam caritatem, concordiam ac benevolentiam amplectere. Omnes sodales honore prævenias; erga omnes semper urbanum et affabilem te exhibeas, eorum indoli te accommodes, in omnibus, quæ honesta et licita sunt, iis placere studeas; sis cum illis cor unum et anima una, sine acceptione personarum; nescit enim nostra religio personas accipere. Omnium existimationem et amorem tibi conciliare stude; si enim scias sic illorum animos tibi devincire, magnam affers spem, fore, ut deinceps tibi devincias animos eorum, quibuscum vivendum et agendum tibi erit.

12) Neminem irrideas, nec verbis offendas; factionem et insusurrationem, utpote discordiarum fomitem, a tuo corde et ore longe repelle. Susurronem ne adeas, nec discordiam seminantibus aurem præbeas.

13) A privatis amicitiis nimiaque familiaritate abstineas; sunt enim inimicissimæ amicitiæ. Attamen omnium sodalium infirmitatibus scias compati et condolere, ut caritatem Christi jam adimplere incipias.

14) Nullius cubiculum intres absque Superioris aut Præfecti facultate.

15) Quas in aliis virtutes respexeris, eas in te ipso exprimere contende; vitia vero, si quæ forte in aliis videris, quasi pestem fuge; fratrem gravius delin-

quentem in spiritu lenitatis instrue; amica autem monitione nihil proficiente Superiori delictum defer. Ne sis adeo impius, ut dæmonis officio fungens, alios pie aliquid agentes vituperare audeas, eosque ab operibus virtutum abducere coneris.

16) Si crimen tuum aliquod deferri contingat, auctorem non quæras, resciens autem, nullam male erga illum affecti animi significationem des; conare potius melior inposterum fieri, neque ea admittere, propter quæ merito accusari possis.

17) Sobrius esto; quapropter ne comedas extra Seminarium, nisi apud tuos parentes vel propinquos, idque raro et cum facultate. Nihil extra refectionis tempus comedas; hoc enim ingluviem sapit; temperantiæ, modestiæ et mortificationis memor, alimenta nonnisi in cœnaculo sumas, eaque altiori ad sacram lectionem attentione condire satagas.

18) Ad theologiæ et philosophiæ scientiam viriliter incumbe, simul ad sacræ Scripturæ intelligentiam, ut potens fias exhortari in doctrina sana, et eos, qui contradicunt, arguere; assiduo etiam canonum, rituum, rubricarum et cantus ecclesiastici studio te ad pietatem et ad sancta sancte tractanda exerce; in hoc positus es.

19) Quo plenius pretiosum Seminarii tempus consumas, ne colloquaris etiam cum externis, nisi cum Moderatoris licentia, et dumtaxat propter necessitatem, utilitatem et christianam urbanitatem; exeundi facultatem numquam, nisi propter similes causas petas. Quid tibi cum sæcularibus? Quoties cum hominibus eris, minor homo redibis.

20) Meditationi, examini, et animæ recollectioni et mortificationi sedulus adhære simul et vitæ spirituali. Frequenta, quam sæpissime poteris, Sacramenta Pœnitentiæ et Eucharistiæ; ambula coram Deo, ejusque suavissimam præsentiam precibus jacu-

latoriis omnibus in locis fove; quære illum in simplicitate cordis tui, et illum invenies; Christum Dominum in Eucharistia frequenter et pie, quoad fas erit, visita; ex ejus ardentissimo corde hauri scientiam Sanctorum.

21) Tempore feriarum semper, nisi fueris in itinere, vel aliud consuetudo diœcesis suadeat, veste talari sive sotana oblonga et cingulo utere; conversationem potissimum cum viris ecclesiasticis, nunquam vero cum juvenibus dissolutis, multo minus cum personis alterius sexus habe; a venatione, saltatione et aliis ludis per canones interdictis et a visitatione cauponarum abstine, et in omnibus rebus ordinationes diœcesis observare stude; consueta exercitia pietatis quotidie omni cum diligentia perage, ne spiritum, quem per annum collegeris, paucarum hebdomadarum spatio dissipes. Quotidie SS. Missæ sacrificio cum debita reverentia et devotione et populi ædificatione assiste; SS. Sacramenta quavis hebdomada vel saltem decimo quinto quoque die suscipe. Non omne tempus otiose transigas, sed præter exercitia pietatis aliquot horas quotidie ante et post meridiem studio theologiæ vel historiæ tribue.

Tandem, quamdiu in Seminario versaberis, incipe quotidie exhibere te idoneum et dignum Dei ministrum. In omnibus vel minimis statutis, regulis et Moderatorum monitis adeo fidelis sis, ut horum usum jam radicatum habeas, et ab his numquam deflectas; nam si in Seminario disciplinæ et ordinato vivendi generi assuefias, verosimilius in posterum quoque disciplinæ ecclesiasticæ amans eris, ejusque observantiam tibi religioni duces. Nulli sodali sis lapsis offensionis; in omnibus vero jam teipsum præbe exemplum bonorum operum. Attamen cave et iterum cave, ne exercitiis spiritualibus incumbas, ut a Superioribus et a sodalibus tuis videaris, et ut favores, beneficia

et ordinationes tibi concilies; sed dumtaxat ad majorem Dei gloriam et ad tuæ animæ profectum; ama et opta secretum; sis æque fervens, humilis, mansuetus et modestus in sodalitio et in cubiculo, quam extra; cor tuum coram Deo ferventius effunde, quam coram hominibus. Sanctitatis internæ sis magis avidus, quam exterioris; humilitatis magis cupidus, quam ordinationis; esto in Seminario sicut Apostoli in solitaria domo, perseverans in oratione, et exspectans cum fiducia et tota animi quiete adventum Spiritus sancti; hinc tandem exibis, sicut illi, ignem spirans et amore divino quasi ebrius, factus ipsi diabolo terribilis.

5. De exercitiis spiritualibus et de mediis eorum fructus conservandi.

Quum exercitia spiritualia, ex communi consensu fundamentum solidissimum vitæ spiritualis jacere possint, et quovis autumno et ante collationem Ordinum in Seminario tradantur, hic quædam scitu necessaria de eorum natura, scopo et ordine proponimus.

Nomine exercitiorum spiritualium intelligitur quilibet modus orandi vocaliter et mentaliter, examinandi conscientiam, legendi libros pios, et aliarum operationum spiritualium eo fine, ut imperium peccati et malitiæ in cordibus nostris destruamus, imperium virtutis condamus, et ad perfectionem ejusdem perveniamus. Finis ergo exercitiorum minime est, ut abundemus luminibus cœlestibus, diffluamus lacrymis, recreemur consolationibus, aut ut per aliquot dies solito plus temporis tribuamus orationi et mentis recollectioni, sed primarius et unicus finis est solida morum correctio, major in virtute progressus, clariorque cognitio perfectiorque exsecutio divinæ voluntatis circa nos, vitæque nostræ statum. Gradus autem, per quos exer-

citia eo nos perducunt, sunt hi: præparant, et quod plus aliquid significat, disponunt animam 1) ad tollendas affectiones inordinatas, i. e. quarum principium neque in fide, neque in recta ratione fundatum est, vel quarum afferri non potest motivum vel causa probabilis ex ratione vel ex fide; (si quæras ex te, cur hoc facis, vel omittis, facile reperies, an affectio sit inordinata, necne.) 2) ad quærendam voluntatem divinam; 3) ad eandem inveniendam; 4) ad hanc, cum primum invenit, amplectendam porro ac sequendam in vitæ suæ dispositione; atque ita demum salus animæ, qui ultimus est exercitiorum finis, in tuto collocabitur.

Porro, recte dicitur, per exercitia præparari ac disponi animus ad illa omnia, ne forte quis existimet, se per exercitia sola, brévi illo tempore, et affectiones male ordinatas tollere a se posse, et cetera omnia præstare; est enim hoc opus, hic labor totius vitæ; sed per exercitia animus ad ista „præparatur ac disponitur". Monitum hoc est momenti non levis, incipientibus præsertim, qui, cum in exercitiis aliqua bona desideria conceperint, facile sibi quasi de victoria jam parta blandiuntur, cum vixdum ac fortasse ne vix quidem pugnare cœperint.

Nec tamen ideo negandum, eos, qui strenue exercitia ingrediantur, ita solere per illa „præparari ac disponi", ut etiam fructus optatos, magnam certe partem, ipsorum exercitiorum tempore consequantur. Imo vero non pauci ita parati ac dispositi ex exercitiis vel semel factis prodeunt, ut inde novi plane homines in novitate vitæ ambulent, ipsamque illam novam vitam porro teneant ac perficiant usque ad mortem. Estque hoc ipsum, ad quod exercitia „præparant" animum ac „disponunt" mira quadam efficacia; et hunc omnem fructum producere „per se" nata sunt in eo, qui sibi ipse non deest.

Exercitiorum spiritualium plurimæ quidem species diu ante S. Ignatium notæ et usitatæ erant; verum ea exercitia spiritualia, quorum S. Ignatius auctor est, quantum eum aliis devotionibus conveniunt in materia, tantum differunt in forma. Nam **finis seu scopus** eorum (quem jam supra innuimus) non est qualiscumque sensus animi religiosus cum dulci affectu amorem virtutis aut horrorem vitii alicujus incitante, sed integra reformatio hominis interni sive ex malo in bonum, sive ex bono in meliorem, sive ex meliori in optimum, perfectum et sanctum. Forma vero huic fini accomodata consistit in methodo nova, in ordine novo proponendi veritates fidei considerandas; has enim in suis exercitiis proponit in quadam serie ordinatas et nexu tum logico, tum et psychologico ita inter se concatenatas, ut hac sua concatenatione tam miram gratia adjuvante sortiantur efficaciam ad convincendum intellectum et permovendam et expugnandam rebellem etiam voluntatem, ut, nisi quis ultro obicem ponat, prope non possit non sequi optatus effectus, præcipue, si, quod S. Ignatius postulat, ordini accesserit locus colligendo spiritui opportunus, tempus aliis curis atque negotiis non impeditum, modus non violentus, sed placidus et grata varietate jucundus, director denique, qui sciat ac velit communem materiam accomodare statui, ætati et dispositioni exercitantium, noveritque ex regulis de discretione spirituum applicationis fervorem in singulis prudenter vel intendere vel temperare.

Exercitia spiritualia unum ex aptissimis mediis sunt, quibus peccatores convertuntur, tepidi novo fervore accenduntur, et fervidi in via perfectionis maxime provehuntur. Ratio est, quia in cordibus nostris nullum oritur sincerum et efficax desiderium fugiendi peccatum, exercendi virtutem et in perfectione ulterius progrediendi, nisi serio reflectamus de motivis,

quæ nos ad hoc excitare possint, et quia ejusmodi motiva nunquam melius perpendimus, quam in exercitiis spiritualibus. Animus enim noster tunc ab omnibus, quæ nos distrahere possent, abstractus, totum se applicat ad propriam sanctificationem, singulas veritates bene perpendit, bonas sanctasque cogitationes cordi instillat, et denique bona proposita pro tota vitæ ratione facit.

Unde proveniunt prodigiosi fructus, quos teste perpetua et quotidiana experientia sacer secessus in iis producere solet, qui vel cum modica animi præparatione eum subeunt. Videmus ejusmodi homines inde quasi novos omnino et alios egredi. Complures, cum ita vitiis addicti essent, ut nullo modo neque cohortationibus, neque concionibus avelli possent, hoc uno se converterunt, et ad meliorem vitam constanter revocarunt. Lumina, quibus spiritus in meditatione sanctarum veritatum totus quantus repletus est, efficiunt, ut illi in posterum nonnisi horrorem peccati, et despectum fluxorum mundi bonorum sentiant, ut fere nihil æstiment, nihil desiderent, nisi bona æterna. Sanctæ, quas exercitia in corde produxerunt affectiones, hominem impellunt ad minimos defectus evitandos, ad carnem suam cum concupiscentiis et vitiis suis mortificandam, ad omnia sua officia exactissime exsequenda et coram Deo et hominibus omnia bonorum operum genera exercenda.

S. Franciscus Salesius fatetur, sacra exercitia esse methodum corrigendi mores, quam magnus Dei servus Ignatius de Loyola in usum reduxisset. S. Carolo Borromæo sacra hæc exercitia erant „bibliotheca perampla in libelli unius epitomen coacta, ex quo plura ipse colligeret, quam ex ceteris omnibus discere posset“. Julius III. Pontifex ea enuntiavit esse „apprime salubria, pietate ac sanctitate plena etc.“

Primum, quo recens recepti juvenes literati in

Seminariis occupantur, sacra exercitia sunt, quibus nimirum quidquid sordium de mundano pulvere contractum est, commode detergitur, ecclesiasticus spiritus acquiritur vel reparatur, mentis acies ad divinarum rerum contemplationem extollitur, recte sancteque vivendi norma vel instituitur, vel confirmatur. Quantopere Episcopi cupiant, ut saltem initiandi sacras has commentationes susceptioni Ordinum præmittant, declarant abunde omnium diœcesium repetitæ constitutiones. „Subdiaconatum suscepturus, inquit S. Carolus Borromæus, quo diligentius vitæ perpendat rationem, cui se ille suscipiendo sancte obstringit, ac proinde re tota accuratius deliberata, puriore mente, ardentioreque animi voluntate ad rem tanti momenti accedat, priusquam eo sacro Ordine initietur, aliquem remotum locum adeat, ubi ab omnibus curis et occupationibus liber, tum omnis anteactæ vitæ suæ peccata, præmissa diligenti conscientiæ discussione rite confiteatur, tum in salutaribus meditationibus, aliisque spiritualibus exercitationibus totus versetur, duce et moderatóre sibi adhibito religioso viro earum usu perito, quem Episcopus inprimis probavit. In illis autem vel mense, vel longiore breviorive tempore persistat, prout de moderatoris consilio Episcopus expedire judicaverit. Quas item exercitationes eodem præscripto et modo et tempore diaconi, cum ad sacerdotii gradum accessuri sunt, pie ineant ac præstent.“ In eundem sensum loquuntur constitutiones Alexandri VII., Innocentii IX. aliorumque. Quid ad commendandam exercitiorum utilitatem amplius dici potest?

Triplicem autem spiritum in hujusmodi exercitiis a Deo petere debent ordinandi, nempe spiritum r e c t u m, qui dirigat intentionem; spiritum s a n c t u m, qui mundet affectionem; spiritum p r i n c i p a l e m, qui firmet operationem.

Qui felices illos fructus ex exercitiis vult percipere, observare debet quæ sequuntur:

1. Eniti debet, ut intelligat quanta sit res, quam aggreditur; nempe quæ non solum ad animam pertineat, sed ita pertineat, ut si modo ea diligenter præstet, quæ debet, jacturus sit fundamenta spiritualis sui profectus, quæ deinde tota ejus vita usui futura sint. Ex quo intelligat, quantam alacritatem, et diligentiam, et fortitudinem etiam ad tantum opus, tantumque negotium afferre debeat. Itaque statuat ipse secum viriliter agere, omnes difficultates fortiter superare et omnia impedimenta divinæ gratiæ rejicere, omnesque animi sui vires intendere, ut huic gratiæ cooperetur, et se ad eam recipiendam quam poterit optime disponat.

2. Hanc ob causam ab omnibus aliis negotiis domesticis prius se expediat, vel certe ea aliis interim committat, ac toto tempore omne sibi amicorum ac familiarium, imo etiam nuntiorum aut litterarum, commercium interdicat. Hæc enim mentem implere solent variis cogitationibus, quæ deinde magnopere distrahunt, et conceptum, si quis est, fervorem restinguunt. Imo vero omnem etiam aliam cogitationem de quavis alia re excludere curet, perinde ac si nullum aliud negotium in hoc mundo haberet. Silentium eadem de causa quam religiosissime observet.

3. Determinet unum vel alterum vitium aut vitiosam affectionem, quod reliquorum vitiorum et defectuum fons est, ac primarium obstaculum profectus, deinceps stirpitus eradicandum; pariter seligat unam vel alteram virtutem, qua modo amplius et præ aliis indiget, in posterum omni cura menti inserendam. Ad quæ deinde tanquam ad duplicem scopum omnes meditationes et omnes alias exercitationes dirigere debet.

4. Habeat deinde magnam spem in Domini bonitate et liberalitate, qui cum etiam errantes requirat,

et fugientes sequatur, multo magis eos, qui ad se bono animo accedunt, recipiet et complectetur. Quare confidat in illa infinita clementia, quæ cum pium illud desiderium dederit, dabit etiam gratiam ac vires exsequendi bene ac fructuose; siquidem ejus voluntas est sanctificatio nostra.

5. Præsertim vero, ita animo constitutus esse debet, ut libenter et avide exercitia hæc aggrediatur, non tam ut spirituali dulcedine fruatur, quam ut Dei voluntatem de se intelligat, suumque affectum a terrenis omnibus avellat, et in suo Creatore collocet. Illud vero maxime necessarium, ut præter hoc desiderium proficiendi in spiritu, sit etiam bene resignatus in beneplacito Dei in iis, in quibus adhuc liber est, animoque ita paratus sit, ut quidquid a Deo cognoverit faciendum esse, omnino exsequi decreverit. Velut instrumentum se exhibeat in manu Dei; instrumentum propria voluntate caret, ideoque utenti nunquam resistit. — An vero æquum non est, ita hominem comparatum esse erga Creatorem ac Dominum suum, erga Majestatem divinam, ut omnem voluntatem propriam sanctissimæ illi voluntati, omnino in omnibus subjiciat? Quare non debet quisquam deliberationem aliquam secum afferre, a qua dimoveri nolit; deinde non debet etiam modum ac terminum ipse ponere Dei donis, ita ut nonnisi usque ad quosdam limites illuminari ac juvari velit. Nam præterquam quod valde indecens est, ut creatura hoc modo agat cum suo Creatore, valde etiam sibi ipsi nocet; primum, quia se ipsum privat illis majoribus donis, quæ Deus fortasse daturus erat; deinde, quia illa ipsa illiberalitas, restrictio et ingratitudo in Deum meretur, ut ne ea quidem accipiat, quæ vellet accipere. Quare debet potius animi sinum dilatare, ut quam maxime possit, sese cum Deo conjungere, et quam maxime ab eo ditari thesauris istis cœlestibus desideret. — Mirum in

modum (verba sunt S. Ignatii) juvatur qui suscipit exercitia, si magno animo atque liberali accedens, totum studium et arbitrium suum offerat suo Creatori, ut de se suisque omnibus id statuat, in quo ipsi potissimum servire possit juxta ejusdem beneplacitum. Hæc vero liberalitas erga Deum duo continet, quæ exercitans ex corde puro et simplici petere debet nempe: 1°) ut intellectu quam copiosissime illustretur circa vitam suam et officia sua, et 2°) ut voluntate omne illud exsequatur, quod faciendum cognoverit. Dicat ergo ex una parte: „Domine, quid me vis facere"; ex altera parte, „Domine, doce me facere voluntatem tuam". Quæ duplex oratio valde est necessaria; licet enim Deus non sit instar heri morosi, qui, cum voluntatem suam clare manifestare dedignetur, nihilominus irascatur servo, si quando illam divinando non assecutus sit; tamen, quia sæpe alias vel agnoscere Dei voluntatem noluimus, vel agnitam sequi aut contempsimus aut negleximus, merito instandum est orationi, non sine deprecatione præteritæ nostræ seu cæcitatis, seu negligentiæ, seu etiam contumaciæ.

6. Præter frequentationem actuum supernaturalium, intensissimorum, præsertim contritionis, humilitatis, patientiæ, dilectionis inimicorum seu adversariorum, obedientiæ, amoris erga Deum et devotionis, purget animam exactissima confessione eo modo, quo illam faceret, si ei jamjam moriendum esset, ita ut nihil prorsus relinquat in conscientia, quantumvis tenuissimum et quod minimam umbram aut speciem peccati redoleat, quod accuratissima et sincerissima confessione non expiet. Per pias meditationes ita conetur se excitare ad vitam deinceps melius et sanctius instituendam et usque ad mortem continuandam, ut plane mutetur in alium et prorsus divinus homo evadat, et ipsi vere conveniat id, quod S. Gregorius

a sacerdotibus exigit: „Si sal sumus, condire mentes fidelium debemus, ut quisquis sacerdoti jungitur, quasi e salis tactu æternæ vitæ sapore condiatur. Hoc autem ut consequatur facilius, observet quæ sequuntur: 1⁰ bene ponderet puncta meditationis de fundamento, de gravitate et effectibus peccati mortalis et venialis, de regno Christi, de duobus vexillis; 2⁰ profunde penetret quæ et quanta Christus pro ipso passus sit, ut eum sui imitatorem insignem efficeret ēt a tot malis et peccatis eriperet; 3⁰ vivaciter et intime perspicere conetur multitudinem et efficaciam mediorum sanctitatis, quæ ei data sunt; 4⁰ serio indaget præcipua impedimenta sui spiritualis profectus (quæ reduci possunt ad vitium aliquod inveteratum, ad aliqua prava dictamina, ad occupationem vel conversationem, cui amor proprius nimium vel minus ordinate adhæret,); 5⁰ valde se armet ad omnes humanos respectus et judicia hominum imperfectorum contemnenda; 6⁰ procuret in se excitare desiderium insatiabile congregandarum rerum quam plurimarum profuturarum in altera vita; 7⁰ det operam, ut tale affectuum suorum dominium acquirat, ut ad ferenda interna judicia et externas sententias et ad eligendam vel fugiendam vel faciendam rem quampiam non affectu nudo et nimio, sed rectæ rationis dictamine moveatur."

Ad conservandum et alendum fructum in his sacris exercitiis conceptum hæc potissimum commendantur: 1⁰) ut retineat usum meditandi quotidie ferventer per dimidiam horam, aut etiam per integram horam, si fieri poterit, ad amussim infra (pag. 64. in instructione 7a sub num c.) traditam; 2⁰) ut quotidie faciat utrumque examen conscientiæ ad amussim infra (in instructione 8a) traditam; 3⁰) ut octavo, aut saltem decimo quinto quoque die confiteatur et communicet; 4⁰) ut eligat aliquem confessarium stabilem, eumque accipiat ut ducem spiritualis itineris, et cum eo tractet

omnia, quæ ad animam suam pertinent, prout infra in instructione 11a dicitur; 5°) ut curet proficere quotidie in virtutibus, præsertim in humilitate, mansuetudine patientia et caritate; 6°) ut bene observet omnia, quæ supra in instructione quarta (pagina 21) alumnis commendata sunt.

Ordo diurnus tempore exercitiorum.

(qui mutatis pro locorum circumstantiis mutandis facile servari potest.)

Prima die: Matutino et Laudibus ab iis, qui jam in ordinibus sacris sunt constituti, pro crastina die privatim recitatis, vespere hora statuta omnes ad signum campanæ convenient in ecclesiam, ubi, exposito SS. Sacramento, recitabitur Hymnus Veni Creator, dabiturque Benedictio. Tum incipiet consideratio de recte peragendis exercitiis. Hora cœnæ et reliqua erunt ut ceteris diebus.

Reliquis diebus:

Hora 5 Surgitur. Preces matutinæ.
" 5 1/2 Meditatio (ad normam pag. 64. positam).
" 6 1/2 Examen meditationis (cfr. pag. 74.) et annotatio fructus, (in cubiculo).
" 6 3/4 Tempus liberum.
" 7 SS. Missæ sacrificium.
" 7 1/2 Jentaculum: dein tempus liberum.
" 8 1/4 Horæ minores (vel Rosarium et Litaniæ SS. Nominis Jesu).
" 8 3/4 Tempus liberum.
" 9 Meditatio.
" 10 Examen meditationis et annotatio fructus.
" 10 1/4 Visitatio Sanctissimi.
" 10 1/2 Consideratio status animæ, vel Lectio communis.
" 11 3/4 Examen conscientiæ generale et particulare.

Hora 12 Prandium, dein pia animi relaxatio in silentio et suavi communicatione cum Deo.
„ 1 1/2 Lectio ex Imitatione Christi.
„ 2 Vesperæ et Completorium (vel Rosarium et Litaniæ Lauretanæ); dein tempus liberum.
„ 3 Instructio vel meditatio; dein tempus liberum.
„ 4 Visitatio SS. Sacramenti.
„ 4 1/4 Matutinum et Laudes (vel Officium de immaculata Conceptione B. M. V.); dein tempus liberum.
„ 5 1/2 Meditatio.
„ 6 1/2 Examen meditationis.
„ 6 3/4 Cœna; dein relaxatio animi (in silentio).
„ 7 1/2 Cantatur Miserere et datur Benedictio.
„ 8 1/2 Puncta meditationis crastinæ. Preces vespertinæ. Examen conscientiæ.
„ 9 Decubitus.

Notanda. 1° Bene intelligant exercitantes, tempus liberum (i. e. cui nullum exercitium in ordine diurno assignatum est) rebus spiritualibus esse impendendum. Fit v. g. præparatio ad Confessionem generalem tempore exercitiorum instituendam. Commendatur, ut hoc tempore quivis mente repetat, quæ prius in meditatione consideravit, quo altius infigantur, aut etiam scripto notet, quæ in meditatione maxime animum ad meliora stimularunt, aut quæ statuit in posterum observare. Serio inquirantur media, quibus hoc, vel illud vitium exstirpari, hæc, vel illa virtus acquiri possit. — Commendatur oratio et frequens SS. Sacramenti visitatio. — Pia lectio, si instituatur, cum ea materia conveniat, quæ eadem hora aut die consideranda venit. — Verbo, semper aliquid pie agatur, ut „particula boni doni non te prætereat"; omnia tamen suaviter et absque capitis contentione fiant. 2° Tempore exercitiorum examen

„particulare“ fit ad tollendos defectus et negligentias circa exercitia et additiones. (infra in hac pag.) 3° Silentium religiose tota die servandum est. 4° Curent omnes, ut tempore possint adesse in exercitiis communibus. 5° Non licet scribere sub præparatione meditationis, neque sub meditatione et conferentia. 6° Non licet deambulare in musæo, ne alii turbentur. 7° Officium divinum alternis choris recitatur in ecclesia. 8° Confessio institui potest quacunque hora, excepto tempore Missæ, præparationis ad meditationem, meditationis et conferentiæ. 9° Ultima die fit Communio generalis. 10° Si qua exemptio necessaria sit, facultas petitur a præside exercitiorum, cujus est, sollicite curare, ut omnia ab omnibus ex ordine fiant.

Materiæ examinis particularis tempore exercitiorum spiritualium.

1° An tædium et teporem, si occurrit, strenue excussi?

2° An omnem dissipationem sedulo fugi?

3° An silentium stricte observavi?

4° An a risu abstinui?

5° An modestiam, præsertim oculorum, observavi?

6° An puncta meditationis attente audivi?

7° An vespere, post cubitum, ante somnum breviter cogitavi de meditatione.

8° An expergefactus exclusis aliis cogitationibus de eadem cogitavi, et illa mihi proposui, quæ in præludiis mihi proposita erant?

9° An immediate ante meditationem animum paulisper ad Deum elevavi?

10° An in meditatione servavi decentem corporis situm?

11° An totum tempus in meditatione explevi?

12° An serio et constanter animum applicavi?

13° An in colloquiis præsertim reverentiam et fervorem adhibui?

14° An attente feci reflexionem post meditationem?

15° An lumina et proposita breviter notavi?

16° An non legi res non pertinentes ad meditationem?

6. De recollectione hebdomadaria et menstrua.

Ad fervorem spiritus conservandum et augendum plurimum confert serius usus recollectionis hebdomadariæ et menstruæ. Utriusque praxis pene eadem est et quidem perfacilis, quæ etiam ab occupatissimo quoque absque ulla fere temporis jactura usurpari potest.

Recollectio hebdomadaria brevior est, et institui potest vel die Sabbatino, vel Dominico; in eaque discutitur profectus examinis particularis. Præsens hebdomas cum præterita confertur; deinde examines, quomodo te gesseris erga Deum in caritate et devotionis exercitiis, erga superiores et coalumnos quoad caritatem et benevolentiam, erga te ipsum quoad temperantiam, humilitatem, patientiam, resignationem, et operum ordinariorum perfectionem; denique excites dolorem de defectibus, cum emendationis proposito et petitione gratiæ.

Recollectio menstrua paulo prolixior est, et plusculum temporis requirit; ideoque institui potest ultimo aut primo die mensis, vel primo Dominico, aut festivo die minus impedito, atque hæc ante eam præmitti solent: 1°) Pridie vel ipso die recollectionis assumenda materia aliqua recollectioni aut necessitati spirituali

accomodata, v. g. de stimulis proficiendi, de brevitate et pretio temporis, de æternitate, de beneficiis divinis, de virtutibus et vitiis, de industriis cavendi peccata, et quævis alia meditatio facile huc trahi potest. 2°) Lectio aliqua aut consideratio renovationi spiritus apta, ut de modo ferventer progrediendi in via perfectionis, ejusque mediis efficacibus ac motivis. 3°) Ante et post Ss. Communionem ferventius institutam, desideria Christo offerenda, gratia æque et benedictio enixe petenda.

Ut cum fructu majore hæc recollectio fiat, per modum meditationis vel considerationis ejus finis serio expendendus, qui est: 1°) Continuus progressus in via perfectionis, securior migratio ex hac vita, et major gloria in altera. 2°) Major proximorum ædificatio, incrementum gratiæ et gloriæ eorumdem. 3°) Major inde emergens Dei gloria. 4°) Expendi quoque potest recollectionis hujus dignitas, ob fines adeo excellentes, necessitas, ob fragilitatem nostram semper deorsum vergentem, utilitas et suavitas, ob fructus copiosos serenitatis conscientiæ, gratiæ in vita, solatii in morte, lætitiæ et gloriæ in æternitate; denique modus adeo facilis, simulque tam efficax, quia sine temporis dispendio, et tanto spiritus compendio instituitur.

In ipsa recollectione expende, quem mense elapso profectum facere debueris, tanto Dei amore, beneficiisque præventus; quem vero feceris? Et quidem:

I. quomodo te gesseris erga Deum; 1°) utrum magis eum diligas, quam præterito mense? majore reverentia in ejus præsentia ambules in omni actione, in conversatione, in recreatione? 2°) num majore pietate, devotione, accuratione et fervore meditationem, Missam, officium, preces aliaque exercitia obiveris? 3°) quomodo creveris in profectus desiderio,

in fervore et resignatione? Si defectus inveneris, contritionem elice et meliora propone.

II. Expende, quomodo te mense elapso gesseris cum proximo tuo, cum externis et coalumnis, etiam cum illis, a quibus aversionem sentis, vel offensus es; num eos sincero et dulci amore prosecutus sis, eumque ore, vultu, signo, et re ipsa demonstraveris, amice illos alloquendo, consolando, compatiendo, opera caritatis, velut ipsi Christo, exhibendo, bene de illis loquendo, defectus excusando, bona eorum laudando; expende, qua ratione te habueris erga Superiores; num præstiteris iis: 1°) debitum amorem, reverentiam et honorem; 2°) promptam obedientiam absque excusatione.

III. Expende et inspice teipsum, an melior sis 1°) quoad minuendum peccatorum numerum et gravitatem. Unico id intuitu videbis, si in tabella menses duodecim lineis totidem distinxeris, atque in ea lapsus examinis particularis, aliosque notabiliores, vel indies, vel saltem in fine hebdomadis annotaveris; 2°) quoad passiones refrænandas; 3°) quoad modum bene faciendi opera ordinaria; 4°) quoad fervorem in operando; 5°) quoad minorem fugam adversitatum et sensum earum; 6°) quoad magis proficiendi desiderium; 7°) quoad observationem domus statutorum; 8°) quoad modestiam in vultu, verbis, vestitu, conversatione; 9°) quoad curam corporis et temperantiam in victu, vestitu, habitatione, ludo, studio. Nec omitte dispicere, num proposita in exercitiis annuis, et in recollectione præcedente concepta, exsecutioni data sint. Denique dolorem elice, iterum propone, gratiam pete, ac dispice et patrem spiritualem interroga, an materia examinis particularis sit mutanda, et quænam mense sequenti assumenda. *(Cfr. instructio 8.)*

7. De oratione.

a. De oratione in genere.

Inter omnia Evangelii præcepta vel consilia nullum est aliud, ad quod toties, ac tot repetitis verbis tantoque affectu adhortatur Apostolos suos Christus, atque ad orandum, nimirum tanquam ad rem permagni momenti, et in qua versatur cardo tranquillæ et veræ christianæ vitæ, atque adeo totius salutis nostræ. Sed quando longum esset, omnes Scripturæ sententias, in quibus exigitur, ut oremus, singulatim recensere, suffecerit vel una, et quidem ea, quæ est apud Lucam (18. 1.), ubi Dominus adducturus parabolam de judice iniquo et vidua, dixit discipulis suis, „oportet semper orare, et non deficere.“ Quem secutus Apostolus, discipulus videlicet magistrum, jubet sine intermissione orare. — Nam cum tota vita nostra omnibus horis exposita sit innumeris pene afflictionibus, periculis, adversitatibus ac tentationibus, cumque nobis quotidie pugna instituenda sit cum infestis, crudelibus ac conjuratis hostibus, nempe mundo, carne et crudelissimis dæmonibus, qui nos semper circumstant, nosque a dextra et sinistra, a fronte pariter et a tergo oppugnant, ac mille artibus et imposturis seducere, et in exitium pertrahere moliuntur, (qui sumus jam nostra natura in vitia adeo proclives, adeoque ad resistendum imbecilles), opus est jugi ad Dominum oratione, ut nos respicere, juvare, tueri ac in omnibus dirigere et docere dignetur. Quid enim possumus sine auxilio Dei? aut quomodo ille auxiliabitur non invocatus? Invocatus autem quid denegare poterit, qui toties jubet orare, et recte orantibus promittit exauditionem? Petite, inquit, et dabitur vobis; quærite, et invenietis; pulsate, et aperietur, vobis. Omnis enim, qui petit, accipit, et qui quærit invenit, et pulsanti aperietur.

Jam ad orandum nos aperte incitant exempla Christi et Sanctorum omnium. Nam Christus Dominus, cujus omnis actio nostra instructio est, ut exemplum nobis in se præberet assidue et efficaciter precandi, frequentissime ad orandum secessit, pernoctando etiam in oratione, teste S. Luca. Quæ igitur ignavia nostra, quis stupor, aut improbitas, non facere nos, quod ad nostram eruditionem fecit Dominus et Magister noster? nos, inquam, qui in peccatis concepti, vivendo adhuc peccata peccatis cumulantes, quovis momento divino auxilio indigemus?

Quid autem commemorem Sanctos Dei, qui nobis propositi sunt exempla rerum agendarum? His enim solemne erat, cum in terris vitam agerent, ut in omni necessitate ad orationem, velut ad unicum solatium, remedium et asylum confugerent, sperantes se quidvis precando posse impetrare. Nam si quid auspicari volebant, quod salutare ac faustum esse cuperent, ab oratione auspicabantur, ut Deus cœptis eorum aspiraret. Si rebus necessariis indigebant, si in negotiis arduis et perplexis sapientia, judicio et ingenio opus erat, oratione a Deo impetrabant. Si faciendum erat opus (quod sine gratia et invocatione Domini nequit succedere), oratione impetrabant successum, incrementum et benedictionem. Si periculum adeundum erat, si rapiebantur ad carceres, ad supplicia, ad mortem, oratione impetrabant spiritum fortem et imperterritum. Si diutius perseverandum erat in adversis, oratione obtinebant constantiam et patientiam, imo liberationem frequenter et salutem. Porro si Deum peccatis populi offensum irasci animadvertebant, et proinde fore timebant, ne justo judicio manus Domini sæviret in populum, oratione justam iram Dei avertebant, Dominumque placabant. Breviter, in difficilibus periculis, in magnis et gravibus tentationibus, atque in omni, ut dixi, necessitate, ad orationem, veluti ad

sacram anchoram Sancti festinabant; et quo major erat adversitas, eo vehementius orationi insistebant.

Postremo invitat nos ad orandum, non tantum orationis utilitas ac necessitas, non modo Christi ac Sanctorum omnium exempla, sed imprimis orationis dignitas. Quid enim aliud est oratio, quam familiare colloquium cum Deo? summæ autem dignitatis est, hominem, qui pulvis et cinis est, cum Deo colloqui, atque ad ipsum quovis loco ac tempore liberum habere aditum, illique omnes angustias animi tuto exponere atque aperire. Proinde nihil præstantius, nihil homini christiano utilius, quam precari Deum, quo nimirum exercitio olim collecta, propagata, et constabilita est ecclesia sancta, et religio catholica. Id quod et Acta Apostolorum et S. Pauli Epistolæ liquido demonstrant. Erat enim tunc, si unquam alias, sæculum prorsus aureum, dum calente adhuc Sanguine Christi, religio quotidie latius diffundebatur, florebat, vigebat, dum populus, etiam laicus, totus addictus Deo, semper versabatur in laudibus divinis et gratiarum actione, assidue videlicet, et quidem cum alacritate et devotione spiritus orando et obsecrando Deum, idque domi et foris, adeoque inter epulas et inter opera manuum. Vidisses tunc artificem in officina operantem et precando se suamque salutem Deo commendare; idem factitabat arator ad stivam, nauclerus ad clavum, nauta ad remum, fossor ad glebam, textor ad stramen, uxor ad colum, servus denique ad heri negotia amandatus. Usque adeo omnia perstrepebant laudibus divinis.

Qui mos longe omnium probatissimus, utinam, donante Christo, hoc nostro sæculo corruptissimo, quo et caritas refrixit et timor Domini pene sublatus est, peritque et modo non exstinguitur divinus cultus, aliquando in usum revocetur, ut et saltem nos clerici majorum vestigia imitantes, nihil tentemus, nihil

moliamur, neque transigamus, sine numinis divini imploratione. Quo rerum statu redirent nimirum tempora tranquilla et felicia, quæ nunc habemus plus quam tragica et exulceratissima, tot morum corruptelis, tot opinionum morbis, tot sectis divisa atque distracta. His accedit, quod jam annis aliquot tot morborum ac calamitatum generibus afflicti simus, ut luce clarius perspiciamus facile, Deum graviter peccatis nostris offensum, tum correctioris vitæ meritis, tum piis votis, sanctisque precibus necessario nobis placandum esse.

Quod si in primis vita nostra in melius emendata, perfecta fide, ferventer et perseveranter fecerimus, in spem magnam indubitatamque erigimur, rem christianam jam undique pene convulsam pristinæ suæ dignitati aliquando in integrum restitutum iri, et nos in christiana pace, et concordia fidei viventes, optata omnia a patre cœlesti consecuturos non ipsam tantum remissionem peccatorum, sed etiam liberationem ab omni malo, gratiam, robur et constantiam, omnes virtutes nobis necessarias, ac tum ipsam denique vitam beatam et immortalem.

Porro, cum dictum jam sit, quæ nos ad orandum incitare debeant, me operæ pretium facturum putavi, si huc quoque adjicerem tum quanta sit orationis virtus et efficacia, tum quæ requirantur, ut vere sit utilis et efficax.

Oratio purgat animam a peccatis, pœnam peccatis debitam submovet, præteritas negligentias sarcit, divinam gratiam impetrat, pravas concupiscentias exstinguit, passiones animi domat, tentationes superat, hostes prosternit, calamitates lenit, mœrorem pellit, lætitiam infundit, pacem conciliat, hominem Deo conjungit, conjunctum Deo ad æternam gloriam sublevat.

Oratione Elias Propheta trium annorum et sex mensium sterilitatem, item pluviam rursus et fertili-

tatem a Deo obtinuit, Moyses vicit Amalecitas, Samuel vicit Philistæos, Daniel inter leones exsultat, tres pueri in fornace tripudiant, Jonas e ventre ceti liberatur, Ezechias e gravi morbo convalescit, solvuntur vincula Petri; visum cæcis, gressum claudis, sanitatem ægrotis, mortuis vitam discipuli Christi restituerunt, publicanus Evangelicus peccatorum veniam impetrat, in cruce distentus latro donatur paradiso, moriens in cœlum suscipitur beatus Stephanus.

Jam vero ut oratio utilis sit et efficax, aliquibus conditionibus instructa sit oportet; quæ quo majori in gradu eam exornant, efficaciorem quoque reddunt eam et sanctiorem; ante omnia autem fieri debet in fide, ut nimirum certo credamus, Deum Patrem nostras audire orationes, ac perspectam habere nostram necessitatem, ipsum denique posse et velle nobis donare, quod juxta voluntatem ipsius petitur, ut cum Propheta David vere dicere possimus: „Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.“ *(Ps. 24. 15.)* Hac enim opus esse fide inter multa Scripturæ sacræ testimonia, vel hoc uno luculenter satis ostendit B. Jacobus: „Si quis (inquit) vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non improperat, et dabitur ei. Postulet autem in fide nihil hæsitans; qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui a vento movetur et circumfertur: non ergo existimet homo ille, quod accipiat aliquid a Domino“ *(Jacob. 1. 5-8.)*. Qui hæsitat, ideo nihil accipit, quia non est animo constanti firmo et tranquillo, quo fit, ut gratia cœlestis haud possit illi se insinuare, quemadmodum unda maris, quando vento movetur ac circumfertur, non facile formam ullam recipit.

Præter fidem, qua credimus, Deum posse et velle præstare, quod juxta ipsius voluntatem petitur, opus est etiam spe ac fiducia, qua certo quod petimus,

exspectemus, quaque promissam Dei gratiam quodammodo nobis vendicemus, qui cum omnipotens sit, præstare potest quod promisit, et cum verax sit, quod promisit, præstat; promisit vero, se preces nostras exauditurum. „Petite et dabitur vobis. *(Matth. 7. 7.)* Omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis. *(Marc. 11. 24.)* Omnis qui petit accipit. *(Luc. 11. 10.)* Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.“ *(Joan. 16. 23.)* De quibus verbis, licet grande sit nefas dubitare, nimirum a Christo, qui est ipsa æterna Veritas, pronunciatis, videmus tamen non paucos, qui in spem certam, suas a Deo preces exaudiri, assurgere non queant. Id quod ipsis hinc evenit, quod non ex animo avertant se a peccato, unde vivens in animo peccandi affectus, velut nubes obsistit, ne ad Deum oratio eorum transeat.

Confirmat hæc Propheta regius. „Iniquitatem (inquit) si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus;“ *(Psal. 65. 18.)* et Isaias „cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos a vobis; et cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam; manus enim vestræ sanguine (id est crassis peccatis) plenæ sunt.“ *(Is. 1. 15.)* „Scimus quia peccatores Deus non audit.“ *(Joan. 9. 31.)* Peccatores hic intellige, qui ex animo non dolent, quod Deum offenderint, qui vitam suam corrigere nolunt, sed in peccatis obstinati perseverant. Ceterum qui agnoscunt, in quibus sint malis, et cupiunt ab his liberari, idque toto pectore Deum orant, adeo non repelluntur a Deo, ut suavissime etiam invitentur. Venite (inquit) ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Et apud Prophetam Isaiam: „Omnes sitientes venite ad aquas, et qui non habetis argentum, (hoc est ulla merita bonæ vitæ) properate, emite et comedite; venite, emite absque argento.“ *(Is. 55. 1.)* Quibus verbis declaratur, quam sit ipsius Dei parata voluntas

ad exaudiendum et recipiendum in gratiam peccatorem jam toto corde resipiscentem; quem locum pusillanimus quilibet, ut hinc fiduciam concipiat, debet sibi proponere.

Oratio, ut cœlos penetret, inflammari debet ardore caritatis, Dei scilicet et proximi. Caritas erga Deum requirit, ut mandata ejus observemus, quemadmodum id Christus ipse docet. „Qui habet (inquit) mandata mea, et servat ea, ille est, qui diligit me.“ *(Joan. 14. 21.)* „Carissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, et quidquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata ejus custodimus, et ea, quæ sunt placita coram eo, facimus. *(I. Joan. 3, 21. 22.)* Ad caritatem vero erga proximum primo pertinet, ut acceptam ab eo injuriam libenter ac facile condonemus, monente nos ita Christo Domino: „Cum stabitis ad orandum, dimittite, si quid habetis adversum aliquem, ut et Pater vester, qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra.“ Ad hæc accedat oportet, ut proximorum incommodis condolentes pro ipsis non secus ac pro nobis solliciti supplicesque Deum obsecremus. „Orate pro invicem, ut salvemini“, *(Jac. 5, 16.)* et „Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, etc. *(I. Tim. 2, 1.)* Breviter, huc spectat, ut misericordiæ operibus, tum corporalibus, tum spiritualibus jugiter insistamus. „Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.“ *(Matth. 5, 7.)* Et ad Tobiam vox Angeli est: „Bona est oratio cum jejunio, et eleemosyna etc.“ *(Tob. 12, 8. 9.)* Quæ duo tanquam indivisos comites orationi adjunctos, in sacris literis passim reperimus, unde et inefficax (ut rectissime dictum est a B. Cypriano) petitio est: cum precatur Deum sterilis oratio.

Rerum, quæ a Deo petuntur, duplex omnino genus est. Nam quædam ad Dei gloriam seu honorem

nostramque salutem promovendam pertinent; cujusmodi sunt virtutes, fides, spes, caritas, gratia, peccatorum remissio, et cetera id genus, quæ confidenter citra ullam exceptionem a Deo expetenda sunt. „Hæc est fiducia, quam habemus ad eum, quia quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos. *(I. Joan. 5, 14.)* Alia vero adiaphora sunt, seu indifferentia; divitiæ, honores, dignitates, sanitas, pax, aëris temperies, et similia, corporis, vitæque præsentis commoda, quæ appeti debent sub hac conditione, quatenus Dei gloriæ, nostræque aut proximorum saluti conducunt, serviuntque; alioquin enim merito nobis respondebitur, quod Zebedæi filiis adhuc carnalibus: „Nescitis quid petatis," aut illud Jacobi Apostoli, „Petitis, et non accipitis, eo quod male petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis." Cum igitur hujusmodi aliquid petimus, quod an Deo placeat ignoramus, hoc vel simili modo oremus oportet: Domine, si mihi, quod peto, non conducat, fiat in omnibus tua sancta voluntas.

Luculenter nos docent Scripturæ sacræ testimonia, externum illum corporis gestum ac habitum, in orando supplicandoque Deo adhiberi solitum, Deo imprimis (si absit hypocrisis) gratum, nobis vero, ut exaudiamur, apprime utilem ac pene necessarium esse. — Salomon Rex Israeliticæ gentis inclytissimus, in dedicatione templi fixis in terra genibus extensisque ad cœlum manibus orasse legitur. Moyses item ejusdem populi dux et legislator, pugnante populo, manus in altum ad lassitudinem usque sustulit. Daniel Propheta „posui (inquit) faciem ad Dominum Deum meum rogare et deprecari in jejuniis, sacco et cinere." Sic Ninivitæ jejunarunt, induti saccis a majore usque ad minorem. Rex ipse de solio suo descendens, abjecto vestimento induitur sacco, sedensque in cinere, clamavit ad Dominum, qui misertus est ejus. — S. Paulus Apostolus, „flecto (ait) genua mea ad Patrem

Domini nostri Jesu Christi"; B. Jacobo Apostolo genua ob orandi studium et assiduitatem in morem camelorum occalluisse testantur Chrysostomus, Eusebius et alii. Publicanus Evangelicus a longe stat, pectus tundit, nec ad cœlum oculos audet tollere. — Ipse Christus Dominus nunc sublevatis in cœlum oculis, nunc in terram procidens orasse legitur. Placent igitur Deo piæ hujusmodi cæremoniæ, quæ citra hypocrisin ex animi vel humilitate vel pietate proficiscuntur.

Oportet, etiam ut in humili spiritu oremus, videlicet mentis nostræ impuritatem agnoscentes, nos in oculis Dei vere miseros, pauperes, ac nudos esse fateamur, nec in fortitudine, viribus aut divitiarum multitudine gloriemur; hujusmodi enim humilium oratio semper placuit Deo. Unde et Scriptura hanc spiritus humilitatem multis testimoniis commendat. Oratio humiliantis se, nubes penetrabit. *(Eccli. 35, 21.)* Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum et contritum spiritu. *(Isaiæ 66, 2.)* Juxta est Dominus iis, qui tribulato sunt corde et humiles spiritu salvabit. *(Psal. 33, 19.)* Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies. *(Psal. 51, 19.)* Respexit in orationem humilium, et non sprevit precem eorum. *(Psal. 101, 18.)* Exauditionis igitur spem non in nostræ innocentiæ, aut bonæ operationis reponamus fiducia, cum nemo sit innocens, qui justificari queat in conspectu Domini; sed propriam agnoscamus indigentiam et imbecillitatem, et humiliter confitentes peccata nostra, Dei bonitatem et misericordiam imploremus, memores Pharisæum sua bona jactitantem, reprobatum, publicanum vero agnoscentem et proferentem delicta, et Dei misericordiam flebili voce implorantem, justificatum descendisse de templo.

Jam præter superiora omnia, in orando Deum vel inprimis opus est fervore spiritus, ut nimirum ea, quæ petimus, attento animo, magno cordis affectu,

ardentique fervore ac voto petamus. Non enim exaudit Deus preces frigidas, segnes et oscitantes, quæque summis duntaxat labiis admurmurantur. — Affectus est, piumque animi votum ac desiderium, quod Deum movet ac flectit, non vocis clamor, prolixa loquacitas, aut inanis ille labiorum strepitus. Nam cum Deus spiritus sit, spirituali cultu, ardentique cordis affectu ac desiderio, et in veritate, citra omnem fucum, hypocrisin, aut laudis humanæ respectum adorari ac coli debet. Atque hoc illud est, quod Christus jubet orare Patrem in abdito cubiculo, occlusis foribus, hoc scilicet a nobis exigens, ut oraturi inutiles omnes cogitationes, quæ orationis quietem interturbant et nostram attentionem mentisque in ipsum Deum elevationem impediunt, omni studio et diligentia excludentes ad solum Deum respiciamus, neminemque nisi nos ac Deum, peccata nostra et Dei bonitatem consideremus. — Id porro futurum est, si exemplo publicani attendamus magnitudinem, potentiam, ac majestatem ejus, quem alloquimur, tum in quibus ipsi versemur malis, quæ simul juncta, humilitatem nos erudiunt, mentem congregant, phatasmata pellunt; Deum, flectunt, orantemque reddunt exaudibilem. Recte igitur monet Hebræus ille Sapiens: „Ante orationem præpara animam tuam, et noli esse quasi homo, qui tentat Deum.“ *(Eccli. 18, 23.)*

Denique ut jam, quod petimus, a Patre cœlesti obtineamus, opus est animi constantia, et orandi assiduitate. Diffidentiæ enim proximum est, cum semel aut iterum quod petimus non accipientes, mox velut delassati, aut desides ab orationis instantia resilimus; unde Servator noster Christus, ut ad hanc assiduitatem nos provocaret, jussit nos semper orare et non deficere. Et hunc secutus B. Paulus. „Sine intermissione (inquit) orate.“ Et alibi „orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione“, ut nimi-

rum orationis improbitate obtineatur, quod meritum non valet; ad exemplum illius viduæ apud S. Lucam, quæ duritiam judicis, nec Deum, nec hominem verentis, tamen orationis instantia, et quadam veluti importunitate devicit. Quin et ipsius Christi exemplum, hanc perseverantiam vel maxime commendat, quem prolixius orasse, ac interdum in oratione pernoctasse testatur S. Lucas. Ejus igitur doctrinam et exemplum sequentes perseveremus oportet in petendo, et orationi semper intenti ejus copiosum fructum consequi merebimur. Si non primo, secundo, nec item tertio præstetur id, quod petimus, non licet desistere. Qui enim dixit: petite et dabitur vobis, omnino dabit, quod promisit, si, ut accipiamus, expediat. Quamobrem dilationem Domini patienter ferentes voluntati ejus nos totos permittamus, nec tempus certum, nec auxilii modum illi præscribamus. Nam et protrahit interdum Deus vota nostra, 1° ut probet et exerceat fidem, patientiam, longanimitatem, et perseverantiam postulantium, quibus probatis utilius et cumulatius postea tribuat, et magnificentius coronet; 2° ne apud imperitiam nostram ac inconsiderantiam vilescat, quod levi opera sit impetratum, sed ut munus diu desideratum, et quasi emptum caro, tum magnifaciamus, tum cautius conservemus; 3° sæpenumero Deus differt, quæ petimus, dare, non quia velit nos præterire, sed ut cunctatione donandi, assiduitatem orandi perpetuam doceat. Sic enim et liberorum amantes patres, in eosdem negligentes se gerunt, quos ad lusus pueriles currentes, sæpe magnis promissis apud se retinent.

Hæc fere sunt, quæ de recte orandi modo ac ratione operæ pretium duximus admonere pluribus fortasse verbis pro libelli fine, sed pro rei ipsius tum utilitate, dum dignitate nimis contracte ac breviter.

Quamobrem qui explicatiorem hujus argumenti tractationem requirit, consulat eos, qui ex sacra Scri-

ptura naturam et conditiones veræ orationis diligenter sunt persecuti, in quibus sunt S. Cyprianus, S. Joannes Chrysostomus, S. Alphonsus de Liguorio, Alphonsus Rodericius, Ludovicus de Ponte et alii plurimi.

b. De oratione vocali et de fontibus et remediis distractionum.

Omnibus communis obligatio orandi, etiam vocali oratione, eruitur 1° ex obligatione, quam quisque habet, ut Dei gloriæ inserviat tam corpore, quam spiritu; et ut totus homo laudet Dominum Deum, qui totum hominem condidit, atque totum quotidianis beneficiis peramanter cumulat. — In hunc præsertim finem Deus nobis contulit loquelam, ut ea in laudem impenderetur sui conditoris; ut, semper laus Domini sit in ore nostro. — Eruitur hæc obligatio 2° ex summa indigentia gratiarum Dei, quæ nonnisi oratione plerumque obtinentur. Quamquam enim orare possimus et impetrare etiam solo spiritu et mente; tamen valde congruum est, ut homo etiam voce et lacrymis Dei misericordiam imploret; et ut illa pars hominis, quæ beneficiorum Dei est particeps, ad ea obtinenda concurrat; hinc Christus Dominus non solum spiritu, sed etiam ore nos docuit orare et gratias a Deo petere, tam suo exemplo „transeat a me calix iste,“ quam institutione divinæ illius orationis, quæ oratio Dominica dicitur.

Clericis præterea ad Dei cultum externum singulariter electis, necessaria est vocalis oratio; nam ex status sui conditione officium eorum est laudare Deum, ore scilicet ac voce, ut Dei gloriam reparent, quæ voce et maledictis adeo in mundo imminuitur ac lacessitur. Et idcirco, qui in Ordinibus sacris constituti sunt, canonicas horas recitare tenentur, ut, sicut in cœlis assidue ab Angelis, ita et in terris a religiosis

hominibus, veluti Angelorum æmulatoribus, laudetur Deus. Illi vero clerici, qui ad horas canonicas nondum obligantur et paucas tantum vocales orationes, præsertim in communi, recitandas habent, oportet, ut saltem illas accurate ac peculiari reverentia, attentione ac devotione recitent, ut sit sacrificium laudis Deo acceptum.

Summa efficacia orationis ad impetrandas a Deo quaslibet gratias saluti nostræ congruas, de qua supra fusius sumus locuti, ostendit summam etiam orationis vocalis utilitatem. Esto enim, a fervore præsertim voluntatis moveatur Deus ad concedenda, quæ petimus; tamen, præterquam quod oratione vocali fervor ille internus alitur et augetur, vox ipsa certe ad impetrationem aliquo modo concurrit; nam informat ac complet devotam illam petitionem, cui omnia bona promisit Dominus: „petite et accipietis, pulsate et aperietur vobis.“ — Insuper valde utilis est oratio vocalis propter ejus excellentiam, cujus causa plurimum confert ad divinum cultum, cum animæ nostræ sanctificatione promovendum. Psalmi enim sanctis viris a Deo inspirati sunt, quia sic Deus laudari voluit; oratio Dominica a Christo Domino instituta est, ut nos doceret, quid petere a Deo ac sperare debeamus; Angelica salutatio partim ab Archangelo Gabriele, partim a S. Elisabeth, partim ab Ecclesia composita, magnas B. V. M. ejusque Filii laudes continet; Symbolum Apostolicum sanctæ fidei mysteria comprehendit, eademque devote recitantibus exercitium sublimissimæ fidei promovet; ceteræ demum orationes vel ab Ecclesia catholica, vel a sanctis viris compositæ spiritu Dei plenæ, devotionem nobis mirifice inspirant, et ad sanctificationem nostram conferunt. — Orationi vocali plures sæpenumero gratiæ præsertim spirituales adnecti solent; quia nonnisi tali modo orantibus promittuntur. Suffragia pro animabus fidelium

defunctorum eidem adnectuntur; imo ad indulgentias fere omnes lucrandas, unum ex requisitis solet esse oratio vocalis. — En quantæ utilitatis sit oratio vocalis, modo ea, qua par est, devotione recitetur.

Ad praxim quod attinet, quemadmodum musicum instrumentum non est auribus gratum, nisi debito modo pulsetur; ita neque oratio vocalis ascendet ad Deum in odorem suavitatis, nisi cum debita reverentia erga Deum, animi devotione, et attentione recitetur. Ad reverentiam pertinet humilis compositio corporis cum modestia conjuncta, qualis decet supplicem, qui Dei præsentis misericordiam implorat. Requiritur animi devotio; pia scilicet affectio erga Deum, quæ voluntatem ad offerendum Deo hoc sacrificium laudis alacrem reddat, et divinæ gloriæ cupidam. Veræ devotioni opponuntur non modo præcipitantia in orando, obtruncatio verborum, nec satis distincta articulatio, verum etiam languor mentis, ac tam sancti exercitii tædium. Requiritur attentio mentis; illud versetur in corde, quod profertur in ore; „si enim, (quod recte monet Cassianus) cum sublimi alicui homini, non dicam pro vita, aut salute nostra, sed etiam pro alicujus lucri commodo supplicamus, totam in eum et mentis et corporis aciem defigentes de nutu ejus trepida exspectatione pendemus, . . . quanto magis cum illi occultorum omnium cognitori supplicamus, intenta atque sollicita oratione ipsius clementia imploranda est". Nec minus sapienter et apposite S. Cyprianus „cum astamus, inquit, ad orationem, vigilare et incumbere ad preces toto corde debemus; cogitatio tunc omnis carnalis et sæcularis abscedat, nec quidquam tunc animus, quam id solum cogitet, quod precatur; quæ autem segnities est, alienari et capi ineptis cogitationibus et profanis, cum dominum deprecaris? quasi sit aliud, quod magis debeas cogitare, quam quod cum Deo loqueris? quo-

modo te a Deo audiri postulas, cum te ipse non audias; vis esse Deum memorem tui, quando tu ipse memor tui non sis". Hæc autem attentio triplex esse potest: superficialis vel materialis, cum ad verba nempe materialiter et ad ea recte pronuntianda solum attendimus; litteralis, cum verborum sensum, juxta ordinem, quo pronuntiantur, vel aliquam orationis partem consideramus; demum spiritualis ad Deum, cum scilicet, qui devotas preces recitat, cogitat de Deo, vel de Virgine Matre, si ad eam præsertim dirigitur oratio, vel de aliquo fidei nostræ mysterio. Porro quamvis præstaret procuranda a nobis vel literalis vel spiritualis attentio, quæ orationem nostram reddat Deo magis acceptam; curare tamen inprimis debemus, ne mens nostra eo tempore in alienas cogitationes saltem libere evagetur; ut sic debitam devotionem in Deum (in qua consistit oratio) mens nostra conservet; ne nobis quoque reprehensio illa conveniat: „Hic populus labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me."

Tribus autem de causis in oratione hominem vagari contingit. 1° Sponte sua, dum cogitationes externas accersit, aut advenientes sciens atque advertens admittit, et in iis hæret. Quo in genere etiam sunt illi, qui opus aliquod orando præstant, quod peculiarem mentis attentionem requirit; veluti est scribere, legere, rationes subducere, etc.; alia opera externa, quæ attentionem peculiarem non requirunt, non impediunt orationem, ut sarcire, ambulare, secare, etc. — Hoc porro primum divagationis genus, ex se naturaque sua majori culpa non caret, propter voluntariam atque deliberatam irreverentiam. Tametsi enim ad orationes, quas sponte profers, non obligeris, ad hoc tamen teneris, ut nonnisi reverenter cum Deo agas; sicuti qui non tenetur convenire aut alloqui regem, tenetur tamen conveniens regem honeste se gerere.

Unde qui hoc genere sc. voluntariæ evagationis sacris diebus Missæ officium audit, vel preces horarias, ad quas obligatur, recitat, majori culpa non vacat. 2⁰ Negligentia sua irrepunt, et inhærent homini externæ cogitationes; veluti in illis, qui externos sermones miscent precibus suis; qua in re potest esse peccatum veniale tanto sane gravius, quanto negligentia est major. 3⁰ Homini invito occurrunt mentis distractiones, quas dum advertit, dolet atque repellit; qua in re nullum omnino est peccatum, utpote quæ sola dæmonis arte, vel fragilitate hominis contingat, et hæ distractiones quantumvis suavitatem orationis impediant, non tamen meritum neque fructum.

Quamvis homini in rebus hujus vitæ occupato, difficile sit, omnes prorsus mentis evagationes in oratione devitare, possunt tamen remedia quædam proponi, quibus molestia hujusmodi minus afficiatur. — Primum est, ut cor atque animum suum rebus nullis hujus mundi apponat, sed iis utatur, ut peregrinus rebus diversorii, in quo una nocte versatur. — 2. Nunquam committere, ut interdiu animus procul extra se evagetur, etiam in occupationibus externis quibuscumque; ad quod juvabit, tempus et locum ad orandum magis opportunum eligere et Evangelii monitum sequi, „intra in cubiculum etc.“ Omnia sua agere, tanquam in divino conspectu, ob oculos habendo Deum, qui in Scripturis dicitur, non abesse procul ab unoquoque nostrum. Ita David de se dicebat: „Oculi mei semper ad Dominum.“ In promptu habere breves oratiunculas, quas subinde interdiu, etiam in maximis occupationibus, ad Deum ejaculetur, cujusmodi esse posset versiculus Psalmi, aut petitio una Dominicæ orationis. Interdiu frequentius animum ad se revocare, ab eoque factorum rationem exigere, maxime post graves et diuturnas occupationes, post confabulationes, aliaque negotia, quæ distrahere

vehementer solent. — 3. Ut oraturus diligenter se ad orationem præparet, proponatque serio id agere, atque ex animo, non autem ex consuetudine, aut tanquam rem levis momenti. — 4. Ut ante orationem petat ex corde a Deo gratiam attentionis, rogetque Angelum custodem, ut dæmonis tentationes et distractiones impediat; post orationem vero, negligentiarum veniam a Deo petat ipsumque roget, ut orationem licet frigidam, et multis vanitatibus permixtam, detersis maculis, in thronum suum admittat, eique effectum largiatur salutarem. — 5. Consuetudinem assumere, certis orationis locis animum colligendi; veluti post quamlibet decadem rosarii, et post finem Psalmi. Cujus rei ut recorderis, juvabit ad Versum Gloria Patri et Filio etc., ad finem Orationis, per Dominum nostrum, etc. similesque precatiunculas, reverentiam corporis aut capitis inclinatione, ve manuum conjunctione, aut alio externo gestu exhibere, talique motione revocandi animi recordari.

c. De oratione mentali sive de meditatione.

In Concilio V. Mediolanensi examinatoribus ordinandorum præcipitur, ut inquirant „an ordinandus in orationis sanctæ studio usuque versatus sit? quibus meditationibus instructus Deum tacitus oret? quis orationis modus? quis illius fructus? quæ utilitates etc.“ Ad veræ enim et solidæ pietatis et virtutis metam pertingere nequit, nisi qui meditando didicit mentique alte instillavit, quid mali declinare, quid boni facere, quæ mysteria et quas virtutes in vita Christi recolere, admirari et imitari, et quomodo thesauros ejus in suam utilitatem convertere debeat.

Sapienter igitur omnino pius quidam asceta negavit, dici posse verum clericum et bonum sacerdotem eum, qui non semel saltem in die orat mentaliter, eo quod, sicut effectus sine causa, et finis absque medio

haberi nequit, ita perfectio, ad quam clericus conniti debet, absque oratione mentali obtineri nequeat; nam absque meditatione inutilis eris tibi et tuæ animæ, et in teporem multaque scelera prorues. Qui solem fugit, quomodo calefiet? Terram borealem considera, cui sol vix unquam, aut raro, vel nonnisi oblique lucet; qualis hæc erit? nonne obsita nivibus, glaciata, rigida, omni vigore, omni germine destituta, omni florum et fructuum amœnitate prorsus viduata? Inspice nunc animum tuum, si sacram meditationem negligas; rigebunt et frigebunt certe omnia; nulla virebunt in horto tuo sanctæ spei germina; nulli prodibunt flores honoris et honestatis; nulla virtutum poma rubebunt; nulli fructus apparebunt, quia justitiæ solem pie meditando non admittis; hinc ille torpor, hinc illa glacies, quæ terram tuam infelici sterilitate luridam ac desertam misere inhabitat. Nempe omissa meditatio lucem unaque calorem sacrum excludit; exclusus simul cum luce calor tenebras inducit et torporem, torpor in frigus degenerat, quo diu constricta mens in rigentem glaciem denique induratur. „Desolatione desolata est omnis terra! quia non est, qui recogitet corde". Vastitas, desolatio, pravæ consuetudines, vitia radicata, vitiorum innumeræ monstrositates omissæ meditationis tristes sunt effectus. Jerosolymorum civitatis olim florentissimæ luctuosum excidium considerasse sufficiat, ut in ea velut in typo desolationis illius tristissimam speciem invenias, cui subjacet anima clerici et sacerdotis, sanctæ meditationis pabulo destituta. Anima infelix, quæ Christum excludis, „circumdabunt te inimici tui vallo, et coangustabunt te undique, et ad terram prosternent te, et non relinquent in te lapidem super lapidem." Diruta sunt Jerosolymis palatia superba, dirutum templum illud magnificum et augustum, dispersi sunt lapides sanctuarii, periit omnis decor civitatis regiæ, et cur? meditatio defuit, oculos

non aperuit, Christum non agnovit. „Non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitatonis tuæ;“ non cognovit, quia non consideravit, et ideo secuta est horrenda vastatio. — Quis ad hæc tibi sensus? num aliud animæ tuæ exspectas?

Absque meditatione inutilis eris in vinea Domini operarius. Etiamsi quis summis naturæ dotibus ac ornamentis præditus foret, si orandi fervor defecerit, erit „velut æs sonans, et cymbalum tinniens“, cui adscribi poterit illud „nil nisi vox“, cujus cum sono omnia evanescunt; qui pulchrum quidem est organum, sed quia sine spiritu, etiam sine fructu. Ut instrumentum rite operetur, manui artificis sit conjunctum, oportet; sic quamvis calamus sit optime temperatus, nisi aptetur dextræ scriptoris, nihil literarum effinget. Nos „Dei adjutores sumus“, et instrumenta ab ipso electa ad curandam proximi salutem. Nexus, quo manui divinæ copulari nos decet, meditatio est; hanc ergo qui negligit, in re tam ardua nihil promovebit; et quamvis forte aliquis auditorum meliora sapiat, id non ejusmodi concioni, sed alterius cujusdam precationi adscribendum erit. Nullum reperiemus in revocandis ad frugem peccatoribus celebrem extitisse, qui non fuerit simul etiam vir multæ orationis et præsertim mentalis. Et hinc modo tot inter operarios in vinea Domini tam exiguus est animarum fructus, quia rarior inter eos hujus exercitii fervens usus. In promptu causa est; multum declamant, sed parum et tepide orant; hinc mores non emendant. Qui vult ergo esse instrumentum aliorum conversionis, is commendatum sibi habeat studium orationis; oratio enim est conditio, sine qua non conceduntur gratiæ hunc in finem necessariæ, ut docet S. Thomas. Unde merito concludunt omnes viri spiritu Ecclesiæ animati, strenuo animarum curatori non minus meditandum esse, quam studendum. Et re quidem vera; teste Climaco medi-

tatio „mater est et regina, cibus et fons virtutis, ministra gratiæ et profectus omnis auctrix"; et „cum video, inquit S. Chrysostomus, (in homil. I. de precatione) „quempiam non amantem orationis studium, nec hujus rei fervida vehementique cura teneri, continuo mihi palam est, eum nihil egregiæ dotis possidere ... Et quisquis non orat Deum, nec divino colloquio cupit assidue frui, is mortuus est, et vita carens, expersque sanæ mentis." Illius rationem addit S. Augustinus, dicens „recte novit vivere, qui recte novit orare". Nec adeo mirum, esse tantum in meditatione momentum; hac enim destitutus religiosus, (idem valet de clerico et sacerdote), teste S. Thoma est veluti miles sine armis, cum et lumina ei desint, et pii motus ad conservandum spiritum maxime necessarii.

Quare clericus perfectionis et virtutis studiosus quotidie precibus matutinis absolutis continuo ad meditationem se accingit; quam ut ferventer et uberrimo cum fructu instituat, methodum facilem hisce exponam et mox breviorem synopsim subjiciam. Quum vero ars meditandi pertineat ad scientiam Sanctorum, quæ non tam præceptis ac doctrinis hominum, quam unctione Spiritus sancti ac bonæ voluntatis desiderio constat, quicumque vere cupit magno cum fructu meditari, hanc gratiam ardenter et assidue petat dicendo: „Domine, doce me orare, doce meditari". Ex nostra parte ad hanc gratiam accedat oportet conatus serius, quo ea omnia præstamus et observamus, quæ ante meditationem, in ipsa meditatione et post ipsam sunt præstanda, et a S. Ignatio vocantur additiones.

Quæ ante meditationem servanda sunt, continentur sub nomine præparationis.

Praeparatio duplex est, remota et proxima.

Remota praeparatio consistit in vero et sincero desiderio proficiendi in vita spirituali; nihilque

aliud est, quam animi talis comparatio, quæ ad recte meditandum disponit, removendo scilicet obstacula et adhibendo adjumenta.

Proxima praeparatio ex doctrina S. Ignatii hæc fere complectitur: 1°) ut pridie materiam meditationis matutinæ attente legamus vel audiamus, observando, quinam fructus pro præsenti animæ nostræ statu ex ista meditatione sit decerpendus; 2°) ut jam in lecto decumbentes ante somnum breviter eamdem materiam recolamus; 3°) ut mane expergefacti statim exclusis omnibus aliis cogitationibus primam cogitationem de futura meditatione suscipiamus[1]; quidquid enim ante orationis horam anima nostra conceperit, necesse est, (verba sunt Cassiani) ut orantibus nobis per ingestionem recordationis occurrat; quamobrem quales orantes volumus inveniri, tales nos ante orationis tempus præparare debemus; 4°) ut inter induendum, lavandum et eundum ad locum meditationis de eadem cogitemus, et sensa futuræ meditationi conformia foveamus; 5°) ut in visititatione SS. Sacramenti, si hæc commode potest institui, ipsam meditationem Domino præsenti commendemus, et B. M. Virginis aliorumque Sanctorum opem imploremus; 6°) ut ad ipsam meditationem quieto ac sedato animo accedamus, et immediate antequam eamdem incipiamus, per tantillum tempus, quo percurri oratio Dominica posset, animo sursum elevato, consideremus Deum et Dominum nostrum ut præsentem et quidnam acturi

---

[1]) Qui meditationem non summo mane, sed alio diei tempore instituit, observet hoc S. Ignatii monitum: „Statim ut recordabor, adesse horam exercitii (meditationis), antequam vadam, ób oculos mihi ponam, quo vadam et coram quo, et resumens paululum exercitium, quod facturus sum, illud auspicabor"; et illud Directorii III. 6: „Semper aliquanto ante meditationem debet omnia relinquere, et omnino suam cogitationem convertere ad puncta illius exercitii, quod jam instat".

simus intime perspicientem, eique humili cum gestu reverentiam exhibeamus.

Ingressus. Deinde viva fide, ac si apertum supra nos videremus cœlum, in eoque Deum, qui oculos in nos habeat defixos, ut videat quomodo simus oraturi, intimo cordis affectu, provoluti in genua, nisi aliqua corporis infirmitas impediat, quanta possumus maxima devotione, recitamus consuetam Orationem præparatoriam, quæ præter actum adorationis etiam dolorem ac deprecationem de peccatis, oblationem nostri nostræque actionis et petitionem divini auxilii ad bene meditandum continet.

Oratio praeparatoria: Immensa majestas, mi Deus et Domine! ecce ante oculos tuos me indignum peccatorem constituo, teque hic præsentem omni, qua possum reverentia, adoro et supplex oro, ne me despicias ob multitudinem iniquitatum mearum, sed ut inveniam gratiam et misericordiam in oculis tuis, ut veritates divinas et leges ac virtutes tuas digne meditari valeam, et audiam, quid loquaris in me, Deus, affectuque ardentissimo omnia, quæ voluntatis ac beneplaciti tui sunt, cognoscam atque complectar, deinceps vero opere ipso compleam, quæcumque ad meam salutem et perfectionem et nominis tui honorem et gloriam spectare cognovero. Deus, in adjutorium meum intende, ut per totum hujus meditationis tempus omnes vires et operationes meæ sincere ad tuam gloriam tuumque cultum tendant. Amen.

Porro ad imaginationem aliquantulum juvandam et ad distractiones facilius amovendas fit praeludium primum, i. e. aliqua compositio loci, quæ consistit in eo, ut nobis rem ipsam, de qua meditaturi sumus, quasi ob oculos ponamus, non quidem ut depictam in tabula, neque etiam ut jam ante sæcula gestam, sed ita, ac si ipsi rem coram nobis agi vide-

remus in præsenti.[1]) Si nihil facile occurrit, non est nimis immorandum, neque ita laborandum, ut caput obtundamus, ideoque ipsam meditationem impediamus, sed tunc hoc primum præludium consistet in sola recordatione materiæ, de qua meditandum est. Ceterum jam in præparatione punctorum pro hoc primo præludio imago est quærenda. Sequitur praeludium secundum, i. e. postulamus gratiam non jam ad bene faciendam meditationem, quia hoc jam factum est in Oratione præparatoria, sed ad obtinendum illum fructum, quem jam in præparatione punctorum ex illa meditatione decerpendum nobis proposuimus. Totus hic ingressus non plus temporis occupare debet, quam quatuor, aut ad summum quinque minuta.

Medium seu progressus complectitur ipsum veluti corpus meditationis, nempe ipsa puncta (quorum communiter bina vel terna, aut etiam plura parata habere oportet), in quibus perpendendis et ruminandis, et in quærendo ex illis dictum fructum spiritualem, proprie consistit ipsa meditatio. In singulis punctis; modo provoluti in genua, modo sedentes, aut stantes, aut eo nos componentes situ, quo speramus, fore, ut facilius id consequamur, quod optamus, oculis vel clausis, vel in imaginem crucifixi, B. M. V. aut alicujus Sancti defixis, neque huc et illuc motis, tres animæ facultates, videlicet memoriam, intellectum et voluntatem applicamus; qua in re bene advertendum est, 1°) nos, si flexis genibus, vel alio quovis situ voti

---

[1]) Tu, si fructum ex his sumere cupis, ita te præsentem exhibeas his, quæ per Dominum Jesum Christum dicta et facta narrantur, ac si tuis auribus audires et oculis ea videres, toto mentis affectu diligenter, delectabiliter et morose, omnibus aliis curis et sollicitudinibus tunc omissis (*S. Bonaventura in prooemio de Vita Christi*); et quidem ac si gererentur propter te solum. (*Directorium ad libr. Exerc.*)

compotes fiamus, alium situm non debere tentare; 2°) nos in puncto, in quo assecuti fuerimus quæsitam devotionem, conquiescere debere, sine transcurrendi anxietate, donec nobis satisfecerimus. Dictæ autem potentiæ animæ ita exercentur, ut memoria recolatur, quidquid in uno puncto (aliis omnibus sepositis) continetur, phantasia eidem subveniente, quo facilius intellectus ad discurrendum sive ratiocinandum, hisque proin discursibus sive ratiocinationibus voluntas ad varios affectus excitari possit. Ita autem memoria applicanda est, ut, si meditationi proposita est sententia, et audiamus eamdem nobis dici, et attente nobis proponamus, quisnam ille sit, qui hoc dicat, attenta bene cujuslibet vocis significatione; si vero materia meditationis sit res gesta, partem ejusdem in uno puncto contentam cum omnibus circumstantiis, quæ illi insunt, attente debemus considerare, nobisque proponere, quæstiones faciendo: quis hoc fecit; quid? quibus auxiliis? cur? quomodo? quando? Ubi fieri commode potest, in hac memoriæ applicatione eliciatur actus fidei circa veritatem vel historiam propositam. — Postquam res meditanda dicto modo menti proposita est, sequentur actus intellectus, cujus partes sunt, varias reflexiones super veritate vel re gesta, quas memoria proposuit, facere, illas ad nos ipsos, nostrasque necessitates applicare, conclusiones practicas inde deducere, earum motiva ponderare et considerare, quomodo secundum istam veritatem hactenus nos gesserimus, et in posterum nos gerere debeamus. Commodissimum est, sibi ipsi has vel similes proponere quæstiones: 1°) quid de hoc, (quod meditandum proponitur, vel quod modo memoria pertractavi) est considerandum? 2°) quæ conclusio practica inde est deducenda? 3°) quæ motiva inducunt ad hanc conclusionem practicam servandam? (quam decens? utile? jucundum? necessarium?) 4°) quomodo id

hactenus observavi? 5°) quid in posterum mihi faciendum? 6°) quale impedimentum debeo removere? 7°) quale medium debeo adhibere? Ad excitandum in frigidiori discursu animum faciet, si expendamus 1°) quid aliis in malo pertinacibus, aut etiam amico hac in re nos consulenti suasuri, quibusque rationibus ad virtutis studium eum inducturi essemus; 2°) quid in morte atque ipso æternitatis aditu velimus fecisse; 3°) quam beati nunc viri sancti sint et in æternum futuri sint, qui exiguo tempore difficultatibus strenue superatis Deo servierunt, quam vero infelices illi, qui voluptatibus brevibus imo momentaneis posthabuerunt cœlestem, æternam; 4°) quid Christus Dominus, hujus vitæ calamitatibus et miseriis nostri causa ultro subjectus, fecerit ac perpessus sit; 5°) quot et qualia beneficia a Deo in nos collata saltem gratitudinis nomine a nobis fidele servitium exigant; 6°) quam gloriosum sit, Deo amicum esse, eaque facere, quæ ipsi placent. Ubi de una veritate ex materia meditationis deducta sic ratiocinati sumus, ad alteram transimus, et hac similiter absoluta ad tertiam, et sic deinceps, ubique illas quæstiones vel omnes, vel certe aliquas earum agitando. — Voluntatis in meditatione duplex est officium, affectus scilicet pios excitare et proposita formare, quæ duo adeo sunt essentialia, ut sine ipsis meditatio non oratio mentalis, sed merum studium, vel speculatio foret dicenda. Ignis gratiæ et amoris divini, qui ardere in cordibus nostris, vel certe adesse necessario debet, in decursu meditationis per varias considerationes variam veluti materiam nactus, in flammas prorumpere pro ratione oblatæ materiæ solet; unde oriuntur affectus admirationis, laudis, amoris, gratiarum actionis, timoris, doloris, humiliationis etc. Non est, cur solliciti simus, quibus verbis hos affectus nostros exprimamus, cum etiam solo corde, nullis verbis adhibitis, optime ex-

primi possint. — Cum finis meditationis sit, non tantum tempus aliquod impendere Deo per orationem, sed meditando et considerando animam purgare a vitiis, exornare virtutibus, vitam omnem emendare et perficere, confirmare se in servitio divino, munire se contra difficultates ac tentationes, actiones suas rite disponere, quo perfectius obeantur, quæ omnia nonnisi per proposita rite in meditatione concepta fiunt, maximi momenti est, ea, quæ sequuntur, sibi bene inculcare et observare. Proposita debent esse 1°) practica, i. e. talia, quæ vere ad perfectionem sint efficacia, 2°) particularia et præsenti statui accomodata; statuatur quotidie aliquid eo ipso die exsequendum; 3°) bene fundata i. e. motivis solidis firmata; 4°) humillima i. e. plena diffidentia de nobismetipsis.

Finis sive egressus. Meditationem solent concludere colloquia[1]) quolibet modo et quibuslibet[2]) verbis instituta cum Deo, cum Christo Domino, cum B. M. Virgine, aut aliis Sanctis, prout fert meditationis materia; tum ut gratias agamus pro beneficiis nobis in meditatione collatis; tum ut gratiam impetremus implendi et exsequendi proposita in meditatione concepta; tum ut nos ipsos accusemus de culpa aliqua admissa; tum ut res nostras et circumstantias ipsis proponamus et consilium sive auxilium in iisdem pe-

---

[1]) Colloquia hæc non sunt omittenda ob desolationem; facienda sunt semper, sive motus spiritualis occurrat, sive non occurrat; imo in ariditate magis illis insistendum est. Possunt etiam in decursu meditationis institui; proprius tamen locus est in fine, cum anima ex meditatione magis elevatum se sentit.

[2]) Verba illa, „*colloquium postremo subjiciam disquisitis studiose verbis*“, quæ habentur in versione vulgata libelli Exercitiorum S. Ignatii in fine contemplationis, „*de incarnatione Domini*“, prout Adm. R. P. Roothaan observavit, non inveniuntur in autographo Hispano. S. Ignatius ibi agit *de sensu et affectu*, non de verbis, vultque, ut cogitemus, *quid* loqui debeamus, non *quomodo*, seu *quibus verbis*.

tamus. Ubi bene notandum est monitum, quod S. Ignatius in 3. annotatione ex 20, et Direct. cap. 15. n. 6 et 7, tradit, quod, quando voce aut mente cum Deo Domino nostro, vel cum Sanctis ejus loquimur, ex parte nostra major reverentia requiratur, quam dum utimur intellectu; nam in operationibus intellectus, dum ratiocinamur, nobiscum ipsis, cum nostro, ut ita dicam, spiritu colloquimur; in actibus vero voluntatis Deum vel Sanctos veluti præsentes, nobisque proxime adstantes, vel certe intentis oculis nos de cœlo spectantes nobis proponimus. Porro hæc colloquia, si ad Deum Patrem diriguntur, per Pater noster; si ad Christum Dominum diriguntur (non ut est Deus, sed quatenus est homo, mediator et advocatus noster, ut interpellet pro nobis), per Anima Christi; si ad Deiparam, per Ave Maria concluduntur; quo vero majori cum devotione hæc colloquia instituantur, conveniet, pro ratione materiæ meditationis nunc personam rei induere judicem suum deprecantis, nunc servi dominum exorantis, nunc filii cum patre, sponsæ cum sponso, amici cum amico loquentis. *(Cfr. Lib. Exerc. exercitium I. hebd. I. in fine et Direct. cap. 15.)*

Finita meditatione per quartam circiter horæ partem sedendo vel deambulando fit reflexio vel examen, tum ad videndum, quonam modo meditatio successerit, tum ad recapitulandum, ut ità dicam, totam meditationis materiam. Utrumque has fere complectitur quæstiones: 1°) an attente legi vel audivi puncta? 2°) an deinde servavi animi recollectionem? 3°) an materiam meditationis revocavi in memoriam post cubitum ante somnum? 4°) an evigilans de nocte et mane expergefactus materiam meditationis revocavi in memoriam, exclusis aliis cogitationibus? 5°) an affectus meditationi conformes excitavi sub lavando, induendo et eundo ad locum meditationis? 6°) an

animi quietem præsertim immediate ante meditationem servavi? 7°) an puncta sin minus relegi, saltem revocavi in memoriam? 8°) an stando paulisper ante ipsum meditationis ingressum cogitavi, quid sim facturus, cum memoria præsentiæ divinæ? 9°) an et qua reverentia, attentione et devotione recitavi Orationem præparatoriam? 10°) an præludia, præsertim secundum, bene feci? 11°) an facultates animæ bene applicavi? memoriam? intellectum? voluntatem? 12°) an et quænam proposita feci? 13°) an distractiones invadentes strenue superavi, vel certe non admisi? 14°) an tædium, quod fors insurgebat, devici, vel saltem contempsi, nec propterea cessavi applicare animum; 15°) an recurri ad primum præludium, quo facilius vagam imaginationem figerem? 16°) an colloquium feci? 17°) an torporem quandoque in fine maxime invadentem excussi? 18°) an reverenter meditationem finivi? 19°) an ab initio ad finem usque pro viribus curavi, ut responderem gratiæ divinæ? 20°) an animum serio applicavi? 21°) an debitum situm corporis servavi? 22°) an internam et externam reverentiam præsertim in actibus voluntatis adhibui? 23°) annon interrupi vel abrupi meditationem sine necessitate?

Si male successerit meditatio, inquirendæ sunt causæ cum pœnitudine et emendationis proposito; si bene successerit, gratiæ agendæ sunt Deo, idemque modus postea observandus.

Oratio post meditationem recitanda: Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam et misericordiam suam a me. Benedictus Deus, qui huic meditationi dedit initium, progressum et finem. Tuæ gratiæ me illustranti et moventi cum profunda adoratione adscribo, quidquid boni in ea præstiti, et ob idipsum magnifico et exalto te et benedico nomini sancto tuo. Quidquid imperfecti actum est, id meum

est, et quia tibi displicet, pœnitet me, id fecisse. Dignare tamen, obsecro, omnem deficientiam meam ex infinite dignis actionibus dilectissimi Filii tui, Salvatoris mei, ex meritis sacratissimæ Virginis et omnium Sanctorum tuorum misericorditer supplere, hanc devotionem meam assumere in odorem suavitatis, et gratiam uberem largiri, ut deinceps imperfectum emendem, sancta desideria et pia proposita, quæ te dante concepi, fideliter compleam, et omnem vitam meam reliquam ad tui nominis gloriam et nutum sancti beneplaciti tui constanter dirigam. Amen.

---

d) Synopsis meditationis.

Præparatio remota.

Remove obstacula, spiritum hujus mundi, mentis dissipationem etc. Adhibe virtutes oppositas, spiritum humilitatis, mortificationis, orationis etc.

Præparatio proxima.

Prælege meditationem pridie. Expergefactus primo cogita de meditatione facienda. Cogitationes conformes fove. Accede animo tranquillo.

Initium.

Deum præsentem cogita — adora — pete gratiam bene orandi.

Præludia:
1. Mysterium contemplandum ob oculos pone, ac si coram te ageretur.
2. Fructum e meditatione eruendum pete.

Medium.

I. Memoria materiam meditationis in mentem revocat.

II. Intellectus perpendit:
1. Quæ veritas consideranda?
2. Quæ conclusio practica ex veritate deducenda?
3. Quæ motiva ad con-

clusionem practicam servandam inducunt? (Quam decens, utile, jucundum, necessarium?)

4. Quomodo id hactenus observatum?

5. Quid in posterum faciendum?

6. Quale impedimentum removendum?

7. Quale medium eligendum?

III. Voluntas: 1. Affectus excitat per totam meditationem corde plus quam ore, e. g. laudis, gratiarum actionis, confusionis, doloris, deprecationis, amoris etc.

2. Proposita format particularia, practica, præsenti necessitati accommódata, fundata in motivis solidis.

Finis.

Colloquium ad B. Virginem — Jesum Christum — Patrem cœlestem, uti filii ad patrem — servi ad dominum, amici ad amicum, ægri ad medicum — oviculæ ad pastorem etc.

Tessera seligenda ex s. Scriptura vel SS. Patribus, per diem repetenda, ut meditationis fructus servetur.

---

e) Monita et consilia quædam meditanti valde utilia.

1. In primis diligenter et constanter observa illa, quæ ante et post meditationem præstanda sunt, persuasumque habeas, totum meditationis successum inde pendere. Quum enim in meditatione Deus et homo partes suas agant, nimirum Deus suæ gratiæ influxu, homo animi præparatione, quæ potissimum in exacta eorum, quæ supra (pag. 67-75) dicta sunt, observatione consistit; si quis illa negligeret, officio suo non fun-

geretur, divinæ gratiæ obicem poneret, et fructum valde exiguum ex meditatione reportaret.

2. Servatis additionibus, meditationem auspicare cum animi liberalitate, et firmo proposito parendi sine ulla resistentia Spiritui sancto, quamvis difficilia a te peteret. Ad orationem accede, omni affectu commodi proprii exutus, sine præsumptione et arroganti desiderio gratiarum specialium, luminum, quietis, revelationis etc. Imo talis arrogantia minime consistere potest cum istis favoribus; et qui superbis illis desideriis abripi se pateretur, ignoraret penitus, quomodo Deus agat cum servis suis, quos modo probat, modo consolatur, prout ipsis magis expedire judicaverit. Evenit etiam nonnunquam, ut Deus sine mensura consolationes et gratias in animam effundat, quin ad eas jus aliquod habere illa sibi blandiri possit. Aggredere itaque orationem propter Deum, non propter consolationem; unde fiet, ut multum lucri spiritualis acquiras, cum semper in omnibus exercitiis puram et rectam placendi Deo habueris intentionem, sive ariditates adsint, sive consolationes.

3. Meditaturus allabora, ut compositos habeas animi motus, mentemque quietam, juxta illud antiquorum; „adoraturi sedeant“, id est, ne sint turbati, sed nimiæ rerum agendarum curæ moderentur, fruanturque sancta libertate, ad quam obtinendam, animi pacem servent. Sic stude constanter animum collectum servare, quod facile præstabis, si precibus jaculatoriis, iisque frequentibus utaris.

4. Summa animi et corporis reverentia tibi cordi sit per totam meditationem. Nihil adeo diabolum cruciat, quam honor ille, qui per hanc reverentiam Deo exhibetur. Inde fit, ut, modo prætextu valetudinis, vel defatigationis, modo vana spe melius meditandi, si situs mutetur, hanc impediat reverentiam; invidet enim Deo honorem, et illum, si posset, ei eriperet.

Noli igitur aures præbere acerbissimo Dei inimico, nec corpori tuo nimis delicato, quod forte situm commodiorem emendicat. Quod si genibus flexis ob valetudinem aut aliam causam orare semper non possis, in pedes te erige, aut alio situ utere, sed eo, qui devotionem et Angelorum modestiam sapiat, non qui somnum arcessat.

5. Multum satagit malus dæmon, ut aliquid saltem a tempore orationi deputato decerpatur, probe gnarus, eum, qui orat, in fine consolationem, atque cœlestem lucem recepturum esse. Tempus itaque nunquam contrahendum, sed potius aliquantulum protrahendum est.

6. Maxime attende in distractionibus, in mentis perturbationibus, in ariditatibus et in desolatione, ac in omnibus, quibus dæmon laborat nos irretire, ut si in illas incideris, redeas confestim ad cœptam meditationem, et non desistas ab illa ob quamdam cordis amaritudinem aut, quod inde nascitur, animi fastidium. Certum enim est, Deo valde acceptam esse talem orationem, ac nobis perquam meritoriam, cum, ut in oratione incœpta perseveremus, heroicis ferme interdum actibus patientiæ et humilitatis nobis opus sit. Quæ quum ita sint, quo major est ariditas, quo molestiores sunt distractiones, eo minus despondeamus animum; imo vires novas resumere studeamus roburque nobis addamus ad profligandas istas tentationes: probe intelligentes, hanc esse viam, qua omnes Sancti ad perfectionem pervenerunt. Sequamur exemplum Christi, qui factus in agonia prolixius orabat, quamvis foret tristis usque ad mortem, et speremus, nos in tempore opportuno auxilium esse accepturos a Deo, qui veniens veniet et non tardabit, quum forte vel minime exspectabimus. Quod si tamen ex aliquo capitis aut corporis incommodo, ita animum aridum aut distractum sentias, ut neque ejus facultatibus ad

rem considerandam recte uti, neque affectum ullum ciere valeas, tunc unam aliquam ex hisce industriis adhibe. a. Voluntatem tuam cum omni patientia ad divinam voluntatem conforma; et non dejiciaris animo, etsi timeas, ne tua culpa male succedat meditatio; sed, sicut Palladio suasit in simili desolatione S. Macarius, propter Deum cellæ parietes custodire, ita patienter genuflexus permane, quasi ante Domini atrium excubias agens. b. Humilia te, sine pussillanimitate tamen aut dejectione animi, coram divina Majestate, indignum te plane reputans vel minima Dei illustratione aut consolatione, ob tuos innumeros defectus; imo maximum existimes beneficium, tibi licere adeo pauperi coram ditissimo, adeo debili coram omnipotenti, filio ingratissimo coram amantissimo Patre genuflectere, eumque adorare ac revereri. Imiteris Dei Matrem sub cruce stantem, nec quæras quæ tibi, sed quæ Deo placeant, cui profecto talis perseverantia acceptissima est. c. Confugias ad saluberrima Christi vulnera ejusque amarissimam passionem; hujus igitur unum vel plura mysteria considera; contemplare Christum, vel afflictum in horto, vel consputum, vel flagellatum, vel crucifixum; ibique magnum solatium invenies. d. Confer te in ariditate tua in cœlestem Jerusalem, eamque mendici instar perambulans, a singulis Sanctis et Angelis eleemosynam collige, modo a virginibus, modo a confessoribus aliquid efflagitando; denique coram regina cœli, Christo Domino, et ipsa SS. Trinitate supplicans tuas necessitates expone, affectu et fervore quo potes maximo. e. Adhibe soliloquia cum Deo et Sanctis; actus fidei et caritatis elice, vel orationem dominicam aut aliam attenta mente recita. f. Lege pensiculate meditationis materiam, aut caput aliquod ex Imitatione Christi, (v. g. Lib. I. cap. 15, 19. Lib. II. cap. 8, 9, 11, 12. Lib. III. cap. 4, 5, 6, 10, 16, 18.) et licet etiam

nonnihil ariditatis sentias, in his nihilominus persevera; non enim laboris nostri fructum, sed conatum remuneratur Deus.

7. Si vero consolatio tibi datur, triplicem esse scias: una est perfecta, alia imperfecta, tertia falsa et noxia. Perfecta et vera non est violenta, non impetuosa, sed tranquilla, lenis et modesta; illustrat, humiliat, attollit, sed non inflat; corroborat animam, carnem debilitat. Imperfecta nobis facile suadet nos jam esse divites, quum simus pauperes, cæci etc. et admixtum habet plurimum terreni pulveris. Falsa denique est illa, cujus auctor est diabolus; hujus signa sunt: a) quando non est interna, sed magis trahit ad sensualia, quam ad solidas virtutes; b) quando plus habet luminis, quam fervoris impellentis ad mortificationem, humilitatem, laborem etc.; c) quando præcipue tendit ad oblectationem sensuum, et ad motus parum castos excitandos; ex quibus signis facile opus dæmonis cognosces. Si vero primi generis est consolatio, eam cum humilitate et gratiarum actione accipe; sed nequaquam in ea consistere credas totam tuam perfectionem, verum utere illa tanquam medio ad finem a Deo dato, id est, ad excitanda in te magnæ perfectionis desideria, ad orationem frequentem et abnegationem continuam exercendam. Si tibi negatur ejusmodi consolatio, quærere eam licet indirecte, semper tamen cum magna indifferentia et æquanimitate; v. g. opera illa bona obeundo, propter quæ a Deo datur consolatio; non autem directe quærenda est, v. g. opera bona peragendo, ut detur consolatio; nam actionum nostrarum finis consolatio esse non potest.

8. Denique probe cognoscere studeas discrimen quod intercedit inter devotionem substantialem et accidentalem. Substantialis devotio, juxta doctrinam S. Thomæ, est voluntas prompte se tradendi iis, quæ

pertinent ad Dei obsequium, qua se offert ad eadem magno animo præstanda, non aliter ac Israelitæ, qui (Exod. 35, 21.) obtulerunt mente promptissima atque devota primitias Domino. Hinc fit, ut homo dicere possit: Paratum cor meum, Deus *(Ps. 56.)*, paratum cor meum, ad amplectendum quidquid tibi placet, ad detestandum quidquid displicet tibi. Accidentalis vero, seu sensibilis devotio, est quasi lenimen aliquod et munimen contra repugnantiam carnis et impedimenta devotionis substantialis. Studeas igitur devotionem substantialem semper habere, sed accidentalem non inordinate affectes; qua, si data fuerit, cum humilitate et gratiarum actione utaris ad spiritualem profectum.

8. De utroque examine conscientiæ.

Quotidianorum pietatis exercitiorum non postremum locum obtinet duplex examen conscientiæ, quod ab omnibus perfectionis studiosis semel saltem quotidie ante somnum, a plurimis bis quotidie, ante prandium scilicet et ante somnum institui solet.

In examine generali omnes vel totius diei, vel dimidii diei cogitationes, desideria, verba, opera et omissiones in judicium vocamus; in particulari vero in unum aliquod particulare vitium, quod peculiari cura eradicare volumus, vel in virtutem aliquam particularem, quam acquirere sedulo cupimus, diligenter inquirimus.

Cum examen generale omnibus usu notissimum sit, solummodo quæ necessaria et utilia videntur, proponam de examine particulari, cujus praxis a sanctis Patribus et vitæ spiritualis magistris summis laudibus non solum incipientibus, sed etiam proficientibus commendatur. S. Chrysostomus monet „scrutemur suam quisque conscientiam, et rationem exami-

nemus et consideremus quidnam in hac hebdomade probe actum sit, quid in alia, et quantum augmentum fecerimus ad sequentem; quas in nobis affectiones correxerimus ..... vitia nostra recensentes, eo tempore corrigamus hoc mense unum, alio aliud, et ita subsequenter meliores efficiamur". Cum materia examinis particularis sint vitia et defectus, ut eradicentur, sensus, potentiæ et passiones, ut recte ordinentur, virtutes, ut acquirantur, actiones ordinariæ, ut reformentur, pro materia primum eligendi sunt defectus magis infesti ac molesti, radices ac fontes ceterorum, et quidem prius exteriores, quibus proximi offenduntur, ut linguæ incontinentia, detractio, murmuratio, quam interiores quantumvis majores; deinde his externis quam citissime profligatis, interni defectus, quales sunt impatientia interna, superbia, aversio, judicium temerarium etc., assumendi sunt; demum actus insigniores virtutis nobis magis necessariæ, aut aliquæ particulares actiones consuetæ, aut industriæ spirituales perfecte exercendæ, v. g. renovare intentionem actualem puri amoris Dei in omnibus, accurate meditari et examinare conscientiam, attente orare, conformare se in omnibus divinæ voluntati. Qui gradatim procedere vult, hoc ordine examen particulare dirigat 1°) ad silentium et modestiam externam exacte servandam; 2°) ad hoc, ut nullum peccatum veniale deliberate cum plena advertentia committat; 3°) ad sensus, (præsertim visus, auditus et linguæ) refrænandos; 4°) ad passiones molestiores cohibendas; 5°) ad phantasiam a vanis et otiosis cogitationibus coercendam; 6°) ad singulas actiones actuali intentione in Deum referendas; 7°) ad præcipuas virtutes inserendas et defectus his contrarios exstirpandos; 8°) ad actiones suas omnes exacte et perfecte faciendas; 9°) ad continuam Dei præsentis memoriam habendam; 10°) ad amoris Dei actus præcipuos fre-

quentandos; 11°) ad omnimodam propriæ voluntatis cum divina conformitatem, et ad quosvis minimos defectus his contrarios vitandos.

Ad examen hoc rite et multo cum fructu instituendum sequentia puncta sunt observanda:

1. Mane, quum primum aliquis lectum suum deseruit, invocata divina gratia, proponat sibi certum vitium, quod per hunc diem, hebdomadam, vel mensem funditus eradicare statuit, quam diligentissime cavere, vel virtutem, quam acquirere cupit, omni data occasione exercere.

2. Hoc propositum mane ferventer factum, de die sæpius renovet, quod commode fieri potest, quando pulsu campanæ hora indicatur, aut aliquod novum opus aggredimur.

3. Quoties de die quis suum propositum trangressus est, percutiat manu pectus, et de negligentia sua doleat, cum novo proposito, in posterum melius attendendi. Hoc aliis etiam præsentibus, et non advertentibus fieri potest, sola mente ad Deum elevata, ac manu ad pectus clam et caute admota.

4. Statim ante prandium in consueto examine inquirat de hoc vitio, vel virtute; petat a Deo gratiam, ut cognoscat, quoties in vitium prolapsus sit, vel quoties virtutem propositam exercere neglexerit. Consideret horas, et horarum quadrantes singulos; si se reum agnoscit, notet errores suos, doleat, et proponat seriam emendationem.

5. Repetat idem examen ante cubitum, et, quomodo se in altera diei parte gesserit, dispiciat, iterum errata sua in assignata altera linea certis signis annotet, ut in sequenti schemate videri potest. Consideret autem diligenter, an plures, vel pauciores transgressiones in vitando vitio, vel non exercita virtute post meridiem, quam ante prandium in præterito examine deprehendat. Sic unam hebdomadam cum

altera comparet, ut videat, an emendatio quædam in vitio, vel progressus in virtute secutus fuerit.

6. Primæ duæ lineæ longiores ductæ sunt pro die Dominica, sequentes duæ spectant ad diem Lunæ, et sic deinceps reliquis hebdomadæ diebus singulis suæ breviores lineæ usque ad Sabbatum assignatæ sunt. Decet enim, si singularis cura hujus examinis habetur, ut errata semper decrescant, et non augeantur. En fac tibi ex schemate, quod præ oculis habes, similes pro una hebdomada lineas, ut accurate tuum profectum, vel neglectum perspicias.

Die Dominica	Mane	———————————————
	Vespere	——————————————
Die Lunæ	Mane	—————————————
	Vespere	————————————
Die Martis	Mane	———————————
	Vespere	——————————
Die Mercurii	Mane	—————————
	Vespere	————————
Die Jovis	Mane	———————
	Vespere	——————
Die Veneris	Mane	—————
	Vespere	————
Die Sabbati	Mane	———
	Vespere	——

7. Hoc schema non solum servit pro peccatis et erroribus in vitio vitando annotandis, sed etiam in exercenda virtute, si quam eligimus, ut eam nobis propriam et assuetam faciamus, non quidem, ut actus ipsos propositæ virtutis numeremus, sic enim lineæ deberent crescere, et non singulis diebus breviores

fieri, cum semper virtus frequentioribus actibus magis augenda, quam minuenda sit, sed ad negligentias et omissiones actuum talis virtutis, quando illi pro tempore et occasione deberent et possent exerceri, attendendum est. Tales quidem actus non semper obligant, ut illos in ipso opere ostendamus, sicut tenemur omne peccatum et peccati umbram vitare, tamen valde ad adipiscendam in perfectiore gradu talem virtutem proficuum est, ut singulis diebus similes actus frequentius exercendos saltem in mente, et etiam ipso opere, si occasio fert, nobis proponamus, et externe ipso actu ostendamus, quod omni diligentia velimus hujus virtutis assuetudinem nobis tam facilem reddere, ac si animo nostro innata esset, quod per frequentatos sæpius actus assequemur. Si vero quis tales prævisos ac constitutos actus ex quadam acedia et tædio negligit, merito similes neglectus, tanquam errores in via perfectionis annotandi sunt. Sicque facile sciet, quantum in tali virtute profecerit, aut decreverit.

8. Ut autem quis ardentius inflammetur ad vitandum penitus propositum vitium, et frequentius constitutam virtutem exercendam, non parum conducet, si juxta numerum defectuum sibi imponat pœnitentiam, ut expiet hujusmodi errata et negligentias.

Praxis utriusque examinis.

Hora pro examine constituta cogita te ab Angelo tuo Custode ad tribunal divinæ Majestatis et clementiæ vocari, ut de actibus tuis Domino tuo rationem reddas. Proinde vehemens desiderium excita illud recte et cum fructu faciendi. Quis enim scit, annon ultimum vitæ suæ futurum sit?

Stans paulisper, animo sursum elevato, cogita Dominum Jesum, judicem tuum, tibi præsentem adesse, eique reverentiam cum humili gestu exhibe. Deinde

1. **Gratias Deo age** pro collatis tibi beneficiis naturæ: creationis, conservationis, providentiæ; gratiæ: redemptionis, justificationis, Sacramentorum, miræ patientiæ et misericordiæ, vocationis ad statum clericalem, gratiarum particularium hujus diei; gloriæ in altera vita tribuendæ. Hunc in finem dic:

Domine Deus meus, in cujus præsentia me humillime prosterno, gratias tibi ago pro universis beneficiis mihi et universo mundo collatis; pro beneficio creationis, redemptionis, vocationis ad veram fidem et ad statum clericalem ... Gratias tibi ago speciali modo pro beneficiis, quæ hodie mihi contulisti, pro sancta tua protectione, qua me a tot tentationibus, periculis et malis liberasti. Quid retribuam tibi, Domine, pro omnibus, quæ retribuisti mihi? Quid possum ego aliud, quam merita omnium Sanctorum, B. M. Virginis et præsertim Domini Nostri Jesu Christi tibi offerre in gratiarum actionem?

2. **Pete a Deo lumen**, ut tua peccata, defectus, imperfectiones cognoscas; pete gratiam, ut de ipsis doleas, eaque exstirpes, dicens:

O Domine! emitte Spiritum sanctum tuum, ut gratia ejus adjutus peccata mea mente cognoscam et corde defleam. Fac, ut conscientiam meam videam nunc sicut in die judicii videbo; fac, ut peccata mea defleam, sicut Salvator noster ea in horto olivarum deflevit; ita fiet, ut, quotidie in spiritu compunctionis peccata mea expiando, mundus efficiar et dignus, qui aliquando ante conspectum majestatis tuæ securus apparere possim.

3. **Examen particulare**: Exige ab anima tua rationem, per horas singulas vestigando de peccato seu defectu particulari, a quo emendari cupis. — Expende, an statim a somno proposueris diligentem tui custodiam circa istud peccatum aut istum defectum. — Utrum, quoties deliquisti, manu pectori clam ad-

mota, dolueris de lapsu. — Defectus semper adnota, et si nullum invenis, annota bonum hunc successum; deinde confer examina matutina et vespertina diei istius, et diei præcedentis, hebdomadæ istius et hebdomadæ præcedentis.

Examen generale: — Exige ab anima tua rationem, de peccatis præsenti die cogitatione, verbo opere et omissione admissis per singulas horas; et quidem:

Mane: Examina vespertina et preces vespertinæ — recollectio et silentium usque ad somnum — surgere, — operum oblatio — visitatio SS. — meditatio cum ipsius additionibus et reflexione — Missa — jentaculum — divinum officium, — studium, — schola — visitatio SS. — Angelus.

Vespere: Preces ante et post prandium — visitatio SS. — recreatio — studium — schola — officium diurnum — rosarium — lectio spiritualis — visitatio SS. — Angelus — cœna — recreatio — puncta.

Mane et vespere. — De castitate, obedientia, fraterna caritate, humilitate, patientia, de regulis, præsertim silentii et modestiæ. — Qua sit conscientiæ puritate, — qua cura culpas etiam leviores vitare soleat? est enim conscientiæ puritas primus gressus in via perfectionis. — Qua sit intentionis puritate ac rectitudine in rebus agendis, in munere explendo, in actionibus singulis? — An spiritu fidei, ut clericum decet, agatur in vitæ suæ ratione, et speciatim in studiis. In corporis commodis curandis an non aliquid nimii sit? impedimentum certe non adeo rarum in clericis, ob quod nec sibi quis, nec proximo proficit, ut deberet ac posset. Denique, videat: Erga Deum, quomodo se habeat in oratione, in examinibus, in omni communicatione cum ipso. — Erga superiores, qua sit reverentia et etiam caritate. — Erga coalumnos, quo animo sit, quomodo dilectionem et unionem ani-

morum servet ac foveat; qua humilitate, qua mansuetudine; qua patientia in alienis defectibus ferendis. — Erga externos, quo zelo, sed simul etiam qua discretione, qua prudentia cum illis loquatur et agat, qua etiam humilitate, mansuetudine et patientia.

4. Posce veniam de delictis. — Motiva doloris: summa Dei bonitas, amabilitas et majestas; acerbissima Passio, quam Christus pro peccatis tuis oppetere non dubitavit; contristatio Spiritus sancti; ingratitudo tua erga Deum; perfectio divini exemplaris, a quo tantopere differs; pœnæ purgatorii; gloriæ gradus in æternum amissi; periculum, ne in majora labaris, ne nunquam ad perfectionem pervenias, cum tuo et plurium animarum detrimento. — Affectus amoris, doloris, confusionis, fiduciæ. — Pete a Deo veniam, per sacratissimum Cor D. N. J. C., per intercessionem cordis immac. B. M. V., sanctorum Angelorum, Patronorum et Sancti, cujus hac die festum celebratur et dic:

De omnibus peccatis et defectibus hodie commissis, necnon de omnibus anteactæ vitæ meæ peccatis ex toto corde doleo, et te, mi Deus, supplex rogo, ut misero mihi peccatori omnia clementer condones.

5. Propone. Cum Dei gratia emendationem propone; expende peccatorum et defectuum radices, occasiones in vita parum ordinata, remedia adhibenda. Propone, diligentius te cohibere; invoca propositi testes et adjutores D. N. J. C., B. M. V., SS. Angelos et Patronos et dic:

Domine Jesu, in conspectu tuo divino firmiter statuo et propono, in posterum, et præsertim usque ad proximum, examen conscientiæ ordinem diurnum servare, memetipsum strenue vincere, omnia officia mea secundum tuam sanctissimam voluntatem implere, tuam patientiam .... imitari, illum præcipue defectum vitare ... illud periculum cavere ... Sed

infirmus sum nimis, neque hoc propositum, quantumvis firmum servabo, nisi tu, Domine Jesu, illud ratum habere, confirmare et me adjuvare digneris. Quare illud humiliter per manus immaculatæ Virginis, Matris tuæ, tibi offero et in SS. Corde tuo recondo. Pater noster ... Ave Maria.

Industriæ quædam ad uberiorem fructum ex examine particulari percipiendum.

1. Sinceram et generosam voluntatem habeas, illum defectum exstirpandi, aut in hac virtute ulterius progrediendi, circa quam examen particulare versatur. Multum igitur cavendum est, ut nobis materiam aliquam examinis eligamus, non quia ex regulæ præscripto conscientia examinanda est, sed quia emendationem cupimus et sollicite quærimus.

2. Ex consilio et directione Patris spiritualis, unusquisque sibi eligat virtutis cujusdam præ aliis maxime necessariæ gradum certum et bene determinatum internæ vel externæ actionis.

3. Determinanda etiam sunt certa tempora, quibus illa virtus exerceatur. Possunt hæc tempora initio esse pauciora, donec promptitudo quædam obtenta fuerit.

4. Occasiones prævidendæ sunt, simul ac difficultates; nam tela prævisa minus nocent.

5. Rationes perpendendæ sunt, quas suo tempore intellectus in promptu habeat ad voluntatem excitandam; contineri id potest oratione jaculatoria, v. g. pro caritate fraterna, dicito: Credo, Domine, me tibi facere, quidquid uni ex his minimis faciam, sive bonum, sive malum sit.

6. Mortificationes et alia pia opera designentur quotidie obeunda ad assequendam illam virtutem, atque per sanctos Patronos Deo hunc in finem offerantur.

7. Non parum conducet, si interdum de illa virtute aliqua meditatio instituatur, donec voluntas efficaciter in studium illius virtutis feratur.

8. Tum lectio, tum colloquium, ubi occasio se offert, de proposita virtute instituenda sunt.

9. Patronus etiam eligendus est, qui in hac virtute excelluit, et invocanda sedulo B. V. Maria.

10. Multum prodest, nosse et in promptu habere gradus et actus præcipuos virtutum magis necessariarum, ex quibus insigniores et præsenti necessitati respondentes pro examinis materia sunt seligendi; quare hic nonnullos subjeci.

Actus humilitatis. 1. Nihil loqui, quod redundet in propriam laudem, nec quidquam facere ob respectus humanos, aut ob vanam gloriam.

2. Seipsum interius vilem reputare, ac proinde omnes vanæ complacentiæ motus statim reprimere memoria suæ vilitatis.

3. Libenter ferre ab aliis se vilem haberi, viliter tractari, rideri, vexari, despici, contemni, argui, moneri absque ulla sui excusatione, aliis etiam postponi.

4. Agnoscere omnes se superiores, se omnium abjectissimum, vilissimum, pessimum reputare, spectatis iis, quæ ex se habet.

5. Occasiones omnes humilitatis exercendæ, contemptusque sui tolerandi quærere, oblatasque complecti; idque primum patienter cum æquanimitate; postmodum libenter cum facilitate; demum alacriter cum gaudio.

Actus patientiæ. 1. Non dare ullum externum impatientiæ signum verbo, nutu, motuque corporis.

2. Reprimere internam indignationem, tristitiam et cupiditatem vindictæ, actu opposito patientiæ et caritatis.

3. Acceptare omnes occasiones patientiæ, a quocumque offerantur, tanquam de manu Dei; omnia fe-

rendo patienter, prompte, alacriter, eo quod hæc sit sancta ejus voluntas.

Actus fraternae caritatis. 1. Nullo signo externo ostendere, se alios non magni æstimare, aut non amare, vel murmurando, vel obloquendo, vel absenti detrahendo, vel de aliquo apud alios dicendo: ille hoc, vel illud dixit de te, præsertim si res sit, quæ possit alterum contristare.

2. Non pungere verbis, nec contendere, nec contradicere, nec reprehendere alios, nisi ad id ex peculiari obligatione teneatur.

3. Omnibus sinceræ dilectionis obsequia exhibere, declinando omnem singularis amicitiæ suspicionem, omnes promiscue benigne alloquendo, decenter reverendo, amanter pro suo statu reipsa juvando, vel, si id nequeat, suavitate et dulcedine verborum defectum operis supplendo.

4. Reprimere omnem internam animi aversionem, amaritudinem quacumque ex causa exsurgentem, actus caritatis oppositos exercendo.

5. Neminem temere judicare, sed excusare alienos defectus, libenter aliorum onera portare, omnia in meliorem partem interpretari, omnes intuendo tanquam SS. Trinitatis imagines, filios adoptivos æterni Patris, fratres et cohæredes Christi, et templa Spiritus sancti.

6. Omnibus majora Dei dona naturæ, gratiæ, gloriæ favere et optare ex intimo cordis affectu tanquam sibi ipsi.

Actus obedientiæ. 1. Obedire strictissime, quoad exsecutionem operis injuncti.

2. Voluntatem suam in obediendo Superioris voluntati conformare.

3. Judicium suum ejusdem judicio submittere.

4. Cæce obedire, non examinando, nec quærendo

rationes mandati, sed sibi persuadendo, se facere voluntatem Dei parendo Superiori.

5. Cum summo gaudio quoad intellectum, affectum et exsecutionem omne Superioris imperium vel solo nutu insinuatum amplecti, tanquam mandatum ipsius Dei.

Actus conformitatis voluntatis nostræ cum divina. 1. Accipere res omnes, qualescunque et undecunque proveniant, parvas et magnas, dulces et amaras, prosperas et adversas, de manu Dei tanquam amantissimi Patris omnia in bonum nostrum ordinantis, idque 1°) cum patientia, 2°) cum promptitudine et facilitate, 3°) cum gustu et alacritate.

2. Assuescere in omnibus, etiam arduis, ac permolestis, ita se divino beneplacito conformare cum gaudio et jucunditate spirituali, quasi audires Christum sic te alloquentem: Volo, fili, ut tu hoc vel illud hac hora amore mei facias, aut patiaris.

3. Nihil negligere eorum, quæ cognoscis cedere ad majorem Dei gloriam et beneplacitum, ut dicere possis cum Christo: „Ego, quæ placita sunt ei, facio semper", *(Joan. 18.)* atque hæc omnia facere et tolerare 1°) patienter, timore pœnæ, 2°) libenter, spe mercedis, 3°) gaudenter, puro amore Dei.

Actus puræ intentionis frequentandæ. 1. Nihil agere ob humanos respectus, nec intuitu vanæ gloriæ et propriæ commoditatis.

2. Actuali intentione omnes actiones referre in Deum, idque mane, initio cujusque operis, identidem inter operandum, in fine operis.

3. Assuescere in omnibus actionibus pure respicere Deum, ejusque gloriam, amorem et beneplacitum, idque suaviter et facile ex habitu acquisito, ita ut inter operandum actualiter ames Deum, ejusque beneplacitum intendas, magisque amans, quam operans appareas.

Actus exercitii praesentiae Dei. 1. Memoria præsentis Dei exstimulare se ad omne peccatum voluntarium, quantumvis minimum, cavendum, aut certe ad contritionem excitandam statim post lapsum.

2. Eadem præsentis Dei memoria se excitare aliquoties ad munia sua ordinaria alacrius, exactiusque peragenda.

3. Certum numerum piarum ad Deum præsentem aspirationum, vel compunctionis, vel amoris, vel gratitudinis, vel zeli ipsi placendi frequentare.

Circa actiones ordinarias bene fructuoseque obeundas. 1. Exercitiis spiritualibus quotidie suum tempus accurate tribuere; quod si ordinarium non possit totum impendi ob occupationes, id resarcire.

2. Nullum in iis obeundis omnino defectum admittere de industria.

3. Omnia officia ac ministeria sua conari coram Deo, uti ipsi placet, peragere debita cum intentione, attentione, devotione, diligentia; vel aliqua ex his in particulari, uti meditationem, vel utrumque examen, exacte facere; et sic de ceteris. Et quidem cum ratio profectus spiritualis præcipue consistat in exacta harum quotidianarum actionum exercitatione, consultum erit, ut si quis se in harum usu intepuisse deprehendat, resumat aliquot diebus examen particulare circa illas reformandas.

9. De mortificatione et abnegatione.

Mortificatio est virtus moralis, quæ tum appetitus internos animæ, tum sensus externos corporis moderatur secundum dictamen rationis et fidei. Hæc virtus omnino necessaria est; nam

I. Absque mortificatione et abnegatione non eris

homo. Assecuti sunt hanc veritatem ductu naturalis luminis ipsi etiam gentiles philosophi. Aristoteles certe docuit, totam difficultatem ducendi vitam homine ratione prædito dignam, in refrænandis moderandisque animi cupiditatibus et affectionibus consistere. Epictetus vero, universam philosophiam ad hos geminos veluti fontes reduxit: „sustine et abstine." Rogatus aliquando Diogenes, cum in plenissima diei luce Athenas obiret, accensam in manu candelam gestans, quid quæreret, respondit, hominem se quærere; rogantibus illis, an in medio foro, in tanta confertissimæ multitudinis corona, homines non videret? minime gentium, intulit ipse; non enim, quos video, homines sunt, sed in humana figura deformes bestiæ; harum enim vitam vivunt, non hominum, toti scilicet a bestialibus motibus, quanti sunt, absorpti. Galenus, nobilissimus medicus, refert, visum a se aliquando hominem ingenti festinatione ad, nescio quam portam clave aperiendam excurrisse; re ad votum minime succedente, in eam animi rabiem actum esse, ut laniatu dentium videretur clavem ipsam velle discerpere, portamque ingeminatis calcibus elidere. Verum non hic hominis vesania constitit, ait Galenus, sed horrendis porro blasphemiis æthera et ipsum cœlum impius oneravit, spumam ex blasphemo ore ejectavit, rabidique canis instar flammantes oculos ipsos e sede sua videbatur excussurus. Addit hic philosophus, se viso tam tetro spectaculo tam vehemens adversus iram concepisse odium, ut ipsum ex ea hora iratum viderit amplius mortalium nemo. — Quid dicam de Patribus, de Doctoribus ecclesiæ et de vitæ spiritualis magistris, quos veræ fidei lumen illustravit, dum sapientes in tenebris gentilitatis constituti adeo præclare in rem præsentem perorant? Plura sunt illorum testimonia, quam ut adduci queant; pauca sufficiant. „Qui dominari nescit cupiditatibus,

ait S. Ambrosius, is quasi equus raptatur indomitus, volvitur, obteritur, laniatur, affligitur.“ „Qualis est in oculis hominum, (verba sunt S. Augustini) qui inversis pedibus ambulare videtur, talis est in oculis Angelorum, cui caro propria dominatur.“ „Quæ major abusio, quam dominam (rationem) ancillari, et ancillam (carnem) dominari,“ exclamat S. Bernardus. — Quare cum Seneca confiteor, „major sum, et ad majora genitus, quam ut mancipium sim mei corporis; dum carni parcimus, contra nos hostem nutrimus;“ memorque effati S. Bernardi „debet homo habere corpus suum sicut ægrotum, cui etiam multum volenti inutilia sunt neganda, utilia etiam nolenti injungenda,“ curabo sensuum concupiscentias, maxime in hoc puncto .... refrenare, et animi motus cohibere, ne quod hominis ratione præditi est, unquam amittam.

II. Absque mortificatione non eris christianus. — „Tota vita hominis christiani“, si secundum Evangelium vivat, teste S. Augustino, „crux est et martyrium.“ Testimoniorum, quæ hujus effati veritatem comprobant, pleni sunt libri antiquæ legis, plenæ Epistolæ S. Pauli, plena volumina reliqua novi fœderis. „Sub te erit appetitus ejus, et tu dominaberis illius,“ mox a creatione mundi intonat Deus. „Qui delicate a pueritia nutrit servum suum, postea sentiet contumacem.“ „Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere; si enim præstes animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimici tui.“ „Qui odit animam suam in hoc mundo“, monet Dei Filius, „in vitam æternam custodit eam.“ Item: „Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam, qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam“. „Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me.“ Caro nostra incessanter concupiscit adversus spiritum, et quivis videt cum S. Paulo aliam legem in

membris repugnantem legi mentis; non ergo diu perseverare quis in observatione legis et amicitia Dei poterit, qui gladio mortificationis non utitur adversus insurgentes carnis stimulos et inordinatos affectus, qui dicere non potest cum eodem Apostolo „Ego castigo corpus meum et in servitutem redigo.“ Adeo persuasum nobis esse debet de necessitate mortificationis et abnegationis, ut si quando nullam haberemus crucem, nos ipsi nobis aliquam procurare deberemus, ut ita crucifigere valeamus inordinata desideria carnis nostræ, quia, nisi hoc fiat, ad Christum pertinere omnino non possumus. „Nam qui sunt Christi, (ad exemplum Magistri sui) carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis.“ Hoc autem non est opus unius tantum diei; passiones nostræ, pravæ inclinationes et desideria inordinata non possunt quasi una victoria edomari; christianus quilibet singulis diebus novis est expositus tentationibus, ergo jugiter cruci Christi affixus esse, i. e. mortificationi insistere debet „in hac quidem cruce, ait S. Augustinus, per totam istam vitam, quæ in mediis tentationibus ducitur, perpetuo debet pendere christianus; non enim est in hac vita tempus evellendi clavos.“ Idem monet S. Bernardus, „Christiane, si terreno limo gressus non vis immergere, noli de ista cruce descendere.“ Id ipsum testantur alii Patres, Doctores ecclesiæ et omnes vitæ spiritualis magistri, ita, ut supervacaneum foret, illorum textus plures recensere. Omnium instar sit Origenes: „noli extrinsecus pecus, quod mactes inquirere; habes in te, quod occidas: macta elatum superbiæ taurum, macta gibbosum avaritiæ camelum, jugula olentem luxuriæ hircum, sacrifica saginatum gulæ vitulum, obtrunca mordacem invidiæ molossum, dilacera pugnacem iracundiæ arietem, concrema ignavum pigritiæ asellum; has pecudes occide, et rite litasti Deo.“ Hoc nimirum onus nobis jam imposuimus, dum in susce-

ptione Baptismi diabolo, ejus superbiæ, et omnibus ejus operibus ritu solemni per patrinos renuntiavimus, ita, ut Apostolus dicat: „consepulti sumus cum illo (Christo) per Baptismum in mortem.“ Qui autem in sepulchro jacet, nihil commune habet cum mundo, non amat corporis commoda, non quærit honores, non pascitur deliciis. Ipsum hoc nobis inculcat exemplum Jesu Christi, cujus per omnem vitam comites et socii individui erant contemptus, paupertas, abnegatio; cogita nascentem in stabulo, fugientem in Aegyptum, latentem in domo Nazarethana, prædicantem Evangelium, patientem, morientem. Hæc omnia alta voce cuivis christiano necessitatem mortificationis inclamant. „Qui dicit, se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare.“ „Quos præscivit, et prædestinavit, conformes fieri imaginis filii sui.“ „Fratres, debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus; si secundum carnem vixeritis, moriemini, si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.“ Quid est, secundum carnem vivere? Optime explicat Julianus Pomerius (B. Prosper Aquit. *Lib. I. de vit. cap. 1.)* „Ille, inquit, secundum carnem vivit, qui secundum seipsum vivit, qui pergit, quo vult, dormit, quando, quomodo et quamdiu vult, loquitur, quæ vult et ubi vult, manducat et bibit, quando vult, quod vult, et quantum vult, ridet et lætatur, inter quos vult; postremo quidquid naribus suave est, quidquid tractare blandum, quidquid oculis delectabile, quidquid sensibus ceteris carnis suæ jucundum, exercet ac sequitur, qualiter vult, quia omnia licita et illicita carnaliter vult.“ Quantum hæc vivendi ratio distat ab ea, ad quam Apostolus nos exhortatur his verbis „Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis.“ *(Gal. 5 16.)* „Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. *(Rom. 6. 12.)* Quomodo Sancti et Sanctæ Dei has doctrinas in praxim de-

duxerunt! Quid legimus in eorum vitis? En! absque mortificatione non eris christianus, et proin neque salvus. Id ipsum alios mox docebis. Et quid tu ipse hucusque? Apostolus vult, semper nos mortificationem Jesu in corpore nostro circumferre; et tu alias ex aliis recreationes, somnum in longum productum, vitam commodam quæsivisti! Heu! quam tibi timendum, ne te quoque feriat fulmen illud: „qui in deliciis est, vivens mortuus est.“ „Nomen est illi, quod vivat, sed mortuus est.“ Plures jam annos Deus te vocavit et exstimulavit, et nondum tyrocinium in schola probi christiani posuisti! mox debes esse doctor virtutis, et nondum es discipulus; deberes jam esse lux mundi, et tenebræ te comprehendunt undique. O pudor! o probrum! Et quid in posterum? Conare, omnem excessum in somno, in potu, in recreationibus, otium denique, pulvinar illud diaboli, summis viribus impugnare, memor illius effati, „passiones animi et sensus corporis non quidem absolute ut hostes habendos, sed tamen ut subditos ad rebellionem pronos et de proditione suspectos coercendos esse“, majus et impensius studium tuum ex consilio S. Ignatii sit, quærere in Domino majorem tui abnegationem et continuam in rebus omnibus, quoad fieri poterit, mortificationem. Utique „melius est, eas (i. e. concupiscentias) non habere, ait S. Augustinus; sed quia sunt, noli post eas ire; nolunt post te ire, noli post eas ire; si velint post te ire, non erunt, quia contra mentem tuam non rebellabunt; rebellant, rebella; pugnant, pugna; expugnant, expugna.“ Considerare debemus passiones nostras tanquam bestias feroces, quibus dominari debemus; indulgentia nunquam reguntur; solus timor eas coercere et frænare potest. Tractandæ sunt ut inimici irreconciliabiles, quibuscum pax non est ineunda quocumque demum prætextu; quia si nos non destruimus ipsas, ipsæ destruent et in interitum per-

ducent nos. Quare monet S. Bernardus: „Conculca hos bestiales motus, quia domari debent, ne dominari valeant; nisi enim calcati fuerint, conculcabunt nos; nisi premantur, opprimen nos".

Sed etiam aliud habes motivum mortificationis; peccator es, teste conscientia; satisfaciendum est pro peccatis, teste ratione et ipsa æterna Veritate. Sacramento Pœnitentiæ deletur quidem reatus culpæ, et pœna æterna, sed non semper deletur omnino reatus pœnæ temporalis; delendus aut hic per mortificationem, aut in altera vita per ignem. Alterutrum eligas oportet; in purgatorio pati si nolis, hic per ultroneas vitæ asperitates anticipata solutione expunge debita. Hinc jubemur in Evangelio non solum pœnitentiam agere, sed etiam dignos pœnitentiæ fructus facere. Hoc autem sine mortificatione et abnegatione fieri non posse, nemo non videt.

Per mortificationem porro facilius impetramus gratias, quas a Deo petimus et veram pacem cordis. Primum patet, quia oratio mortificationi juncta Deo est gratior, adeoque efficacior. „Ex die primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum, ut affligeres te in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua" *(Dan. 10. 12.)*; secundum, quia mortificatio carnem spiritui subjicit et passiones refrænat, unde major animi quies, et pax, quæ exsuperat omnem sensum. „Jussisti Domine, et sic est, ut pœna sua sibi sit omnis animus inordinatus" ait S. Augustinus. Idemque Sanctus de jejunio disserens ait: „jejunium purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subjicit, cor facit contritum et humiliatum, concupiscentiæ pravæ nebulam dispellit, libidinis fomitem extinguit, castitatis splendorem et pudoris radios emittit". Deus corporali jejunio vitia comprimit, mentem elevat, virtutem largitur et præmia, prout Ecclesia cantat in Præfatione Quadragesimali.

Denique quid æquius esse potest, quam ut, sicut exhibuisti membra tua servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibeas membra tua servire justitiæ ad sanctificationem, ut ubi abundavit delictum per sensualitatem et amorem proprium, ibi superabundet et gratia per mortificationem et abnegationem; quid æquius est, quam ut corpus, quod fuit complex patrati peccati, particeps quoque fiat pœnæ promeritæ? quid æquius est, quam ut suadente S. Greg. M. is, qui se illicita meminit commisisse, a quibusdam etiam licitis studeat abstinere?

III. Absque mortificatione non eris clericus. Certe in Concilio Turonensi tertio edicitur, „Dei sacerdotes abstinere debere ab omnibus, unde animi vigor emolliri posse credatur.“ Quare monitum illud Apostoli „semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Jesu manifestetur in corporibus nostris“ *(II. Cor. 4. 10.)* præsertim spectat ad clericos. Id, quod ex fine vocationis nostræ manifeste deducitur. Finis enim clerici est, non solum saluti et perfectioni propriæ animæ cum divina gratia vacare, sed cum eadem impense etiam in salutem et perfectionem proximorum incumbere. Ut primum obtineat, majore mortificatione clerico, quam multis laicis, opus est; in laicis enim plerumque labor et occupatio quotidiana recalcitrantis carnis impetum frangit, egestas sæpe fomenta scelerum subtrahit, vigilantia præfectorum laicorum, pœnarumque metus naturæ pruritum coercet. Contrarium omnino accidit in clericis non paucis; vitæ enim libertas et opes congruæ aut superfluæ copiosum omnium vitiorum pabulum subministrant. Unde contingit, ut interdum laicus infimæ notæ plus virtutis habeat, quam pastor ad curandam illius salutem accitus, qui vi officii sui deberet esse vivum perfectionis speculum, quemque ad vitam austeriorem et mortificatam invitant corona

capitis, breves crines, vestis talaris, cingulum! Sed proh dolor! Os habent, et non loquuntur, (de hujusmodi clericis dici potest), oculos habent, et non vident, aures habent, et non audiunt, nares habent, et non odorantur, manus habent, et non palpant, pedes habent, et non ambulant. Unde tanta hæc inordinatio? Sibi vim inferre, sibi ægre facere horrent, et hinc mirum non est, nihil illos virtutis consequi; quid enim est virtus sine vi? Status clericalis non mediocrem, sed strenuum et vere assiduum usum mortificationis tam interioris, quam exterioris hominis requirit. Toto ergo cœlo erras, et manifeste teipsum decipis, si existimas sine mortificationis usu posse te ad aliquem perfectionis gradum pertingere, aut etiam divinam gratiam consequi et fovere, vel ullam veram ac solidam virtutem consequi; nam hæc requirit et supponit passiones sedatas. Hoc plane in confesso est apud omnes: „Tantum proficies, quantum tibi ipsi vim intuleris“ *(Thom. Kemp. lib. I. cap. 25. n. 11.)*; non in quantum oraveris, aut prædicaveris, aut in doctrina eruditior evaseris, sed in quantum in practico mortificationis usu profeceris, perfectionem consequeris. „Tantum proficio, *(ait Thom. Kemp.)* quantum me pro Christo dimitto, et tantum proficio, quantum a me exeo; ubi me relinquo, ibi me invenio, et ubi meipsum quæro, ibi me perdo; ubi meipsum accommodo, ibi me lædo“. — Clericus, qui non studet mortificationi et abnegationi, vix capit, vix intelligit quæcumque ipsi dicantur et proponantur. Cor ipsius diversis passionibus ardens et æstuans obscurat intellectum, et taliter perturbat rationem, ut vix cognoscere valeat veritatem. „Supercecidit ignis concupiscentiæ, et non viderunt solem justitiæ.“ *(Psalm. 57. 9.)* „Sapientia non invenitur in terra suaviter viventium“ *(Job. 28, 13.)*. Cito adducitur, ut faciat ea, quæ non licent, qui omnia facit, quæ licent; clericus vero carnem suam casti-

gans et in servitutem redigens, præeunte gratia mox habebit per industriam, quod non habet per gratiam. Certe Sanctorum omnium hæc tessera fuit: „Vince te ipsum“: „Tantum virtuti adjicies, quantum voluptati detraxeris; caritas, qua corpori parcimus, destruit caritatem; talis misericordia, (erga sensualitatem) crudelitate plena est; quia videlicet ita corpori servitur, ut anima juguletur; qualis enim misericordia est, ancillam reficere et dominam interficere“!

De altero fine quid dicam? S. Thomas, princeps theologorum, in candidato sacerdotii eam requirit morum sanctitatem, passionumque subactionem, quam non nisi post longam vitæ religiosæ exercitationem consequi licet. Ea autem vitiorum exstirpatio sacerdoti curato omnino necessaria est; quare jam clericus eidem totis viribus incumbere debet. Via, per quam mox gregem ad æternitatis pascua dirigere debet, profecto non est alia, quam sui ipsius abnegatio; pastor autem gregem præire debet; quomodo autem tu artem alios bene docebis, quam ipse prius non didiceris et exercueris? „Itaque omni die oportet te proponere, velle mori propter Christum, sed de novo incipere emendare vitam tuam, et te ad pœnitendum et ad moriendum disponere, et teipsum vincere, atque hoc ipsum propositum viriliter exsequi“. *(Thom. Kemp.)* Verum cum mortificatio duplex sit, interioris, et exterioris hominis, et interior mortificatio tanto nobilior et excellentior sit exteriore, quanto anima corpori præstat, in hac præcipuum studium ponendum est; exterior tamen negligenda non est, etenim se invicem juvant, nec ab invicem separari debent. Nulla ergo prætereat dies, in qua in aliquo de teipso victoriam unam non reportes, etiam in rebus parvis; nam parva nos vincunt, et nos capiunt; sed si hoc evenit in parvis, quid erit in magnis, in abneganda propria voluntate, in moderandis pravis animi affectibus, in cohibendo

amore proprio, a quo tanquam a radice omnium vitiorum rami enascuntur? si in lapide imaginem aliquam insculpas, et si magno labore id facias, manente tamen lapide eadem imago semper perseverat, quia lapis, cum sensu et motu careat, non est mutationi subditus; sed tu non es lapis, sed homo, non semper in eodem statu permanens, et in quo affectus veteris Adæ reviviscunt; unde necessarium est, iterum atque iterum mortificationis gladio passiones, quæ pullulant, resecare; nunquam in hoc spirituali bello arma deponenda, nunquam in otio standum est. Mortificationi interiori exteriorem aliquam, sed discretam corporis afflictionem adjice, si confessarius consentiat, ne carnis insolentia fructu bonorum operum priveris; et cum, ut plurimum peccata committamus, vel ex carnis suggestione, vel quia illi indulgeamus; si caro te decipit, et te quotidie trahit ad culpam, etiam quotidie eam corrige. Mirabiles inde in animam tuam utilitates emanabunt, quas, quia paucis Cæsarius, celeberrimus ille Arelatensis Episcopus egregie complexus est, illas ab ipso excipe. „Sanctæ afflictiones humiliata corpora macerant, sed immaculata corda purificant. Membris subtrahunt fortitudinem, sed conscientiis addunt nitorem. Nihilominus de contritione animi redimuntur crimina voluptatis. Per duræ crucis exercitia deceptæ dudum carnis gaudia puniuntur; ac sic mortificatione præsenti futura mortis sententia prævenitur, et dum culpæ auctor humiliatur, culpa consumitur; dumque exterior afflictio voluntariæ districtionis infertur, tremendi judicii offensa sedatur, et ingentia debita labor solvit exiguus, quæ vix consumpturus erat labor æternus“. Hæc ille. Quæ bona si singillatim expendes, has corporis afflictiones non tam asperas, et difficiles horrebis, sed uti suaves et utiles libenter amplexaberis. Quanta futura sit gloria et consolatio carnem suam castigantibus, hic non cogno-

scimus, sed in futura vita videbimus et dicemus: „Secundum multitudinem dolorum meorum consolationes tuæ lætificaverunt animam meam". *(Psal. 93. 19.)*

Ne, quæso, te terreat ab hoc tam necessario opere dæmon, qui cum sit immundissimus spiritus, horret has voluntarias carnis afflictiones, et propterea illas dissuadere conatur, ut egregie annotavit Hugo Victorinus. „Ecce diabolus Physicam docet, ecce medicus factus est, de complexionibus loquitur, infirmitates diversas, si teneatur religio, generari prædicat; sed quare hoc? Non ut mederi velit, sed ut occidere possit; non ut ægritudines curet, sed ut securius inferat mortem. Videt ex subtractione ciborum luxuriæ vires posse minui, et ideo non tardat minari ægritudinem". Idem dicendum de ceteris carnis castigationibus. Neque minus ab amore proprii corporis te superari patiaris, nam hoc non est odisse carnem tuam, sed amare; non occidere, sed salvare. Est Christi Domini dictum *(Matth. 16. 25.)*: „Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam, qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam". Et sane quid in causa esse dicamus, quod olim viri apostolici in convertendis gentilibus sceleratissimisque hominibus adeo felices fuerint? Abnegatio bonorum temporalium, quæ illos viros olim animaverat, prædicationi ipsorum pondus adjecit; abnegatio benedictionem cœlestem et gratias divinas ex alto attraxit; abnegatio eorum dicta confirmavit; abnegatio eorum verbis fidem fecit. Sed eheu! quid est vita nostra, si illis fuerit comparata? Sancti et amici Christi Domino servierunt in fame et siti, in frigore et nuditate, in labore et fatigatione, in vigiliis et jejuniis, in orationibus et meditationibus sanctis, in persecutionibus et opprobriis; et quid nos facimus? Res sanguineis lacrymis deploranda! nonne sæpe videmus clericos, quibus vel nomen mortificationis bilem movet? qui, nisi mensa potu ciboque et

quidem optime præparato instructa sit, mox in querelas, in criminationes, in altercationes erumpunt! quorum unum negotium nihil agere, semper otiari, vagari etc.! „Quomodo obscuratum est aurum", licet cum Jeremia *(Thren. 4. 1.)* exclamare, „mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum"! Monet episcopus unumquemque ordinandum: „imitamini, quod tractatis, quatenus mortis dominicæ mysterium peragentes, mortificare membra vestra a vitiis et concupiscentiis omnibus procuretis". Et quotusquisque clericus est, qui hæc sanctæ matris Ecclesiæ monita fideliter exsequi studeat? Tantum abest, ut vim sibi et inordinatis affectionibus suis inferant, ut etiam commoditates, recreationes, largos reditus, honores, titulorum ostentationes etc. aucupentur multi, abjecta mundi, sensualitatis et amoris proprii mancipia! E contra clericus fervidus et perfectionis vere studiosus ad alimenta tanquam ad medicamenta accedit, rejectis melioribus et sapidioribus cibis etiam ex vilioribus nonnisi tantum præcise sumit, quantum conservandis viribus necessarium judicat; extra jentaculi, prandii et cœnæ tempora nihil escæ aut potus admittit; ad merendulas, convivia, similiaque symposia non accedit, nisi necessitas, prudentia aut caritas cogat; in situ, victu, vestitu et habitatione, quantum per discretionem licet, semper eligit et prensat quod durius, vilius, molestius et amori proprio magis contrarium est. Sensus suos semper, ubique et in omnibus, præcipue vero pruritum videndi, audiendi, sciendi, narrandi nova et curiosa severissime continet, grata eis negando, ingrata obtrudendo; præterea stando, sedendo, flectendo commoditatem corporis spernit — verbo, nullam occasionem se in minimis et obviis quibusvis rebus mortificandi et vincendi negligit.

Et quid ego hactenus feci? an saltem tantum

mihi imperare potui, ut hora statuta surgerem, somnumque superfluum abrumperem, ut dimidiam horam matutinæ meditationi tribuerem, ut ordinem diurnum, quem ratio et fides determinat, observarem?

10. De animi recollectione.

Multa et gravia motiva clericus habet sectandi collectionem animi.

1) Collectio animi liberat a pluribus Dei offensis; cum enim divina insidens throno Majestas merus sit oculus, ac mens perspicacissima, sola hujus veritatis recordatio temperat affectionum æstus, inhibet incantas manus, reprimit effrænem linguam, et moderatur procaces nisus; brevi, non est tentatio, quam non superet; non est illicium, quod non retundat; non est prolapsio, a qua non abstrahat. „Ad hanc lucem, ut testatur S. Ephræm, fœdissimæ passiones mox evanescunt, et diffugiunt instar latronum ex manibus lictorum". Et profecto si oculus heri animat dextram laborantis servi; si aspectus principis ad reverentiam componit mores aulæ famulantis; imo si adventus juvenis Bernardini socios æquales modestos reddidit; quid non valebunt oculi Domini, „qui multo lucidiores sunt super solem, qui circumspiciunt omnes vias hominum, et eorum corda intuentur in absconditas partes"? *(Eccli. 23. 28.)*

2) Collectio animi est præsentissimum remedium acquirendæ brevi tempore perfectionis, statui nostro competentis; nam perfectio consistit in accuratione functionum quotidianarum; eas enim bene agendo facimus, quæ Deus vult, et quomodo vult. Quid autem magis ad id præstandum nos habiles promptosque reddit, quam animi collectio, consistens in amoris plena attentione ad præsentiam supremi Judicis, „a quo refert unusquisque, prout gessit, sive bonum, sive

malum". *(II. Cor. 5. 10.)* Imo, ut unanimi Patrum et Doctorum calculo adstruitur, nemo hoc subsidio destitutus, ad perfectionem hactenus pervenit, nemo perveniet; quo quis vero illius studiosior, eo majores progressus faciet, ita testante experientia cum Doctore Seraphico: „super omnia spiritualis exercitii studia (verba illius sunt) hoc magis necessarium credo, et quod nos ad altiorem gradum perducere possit". Exemplo nobis sit Sulamitis illa, Salomonis epithalamio celebrata, quæ initio nigra, parva et ita debilis erat, ut languens fulciri floribus, stipari malis debuerit; at vero vix eam introduxit rex in cellaria sua, id est, vix eam ob sui collectionem ad familiarem secum consuetudinem admiserat; cum mox effecta est fortis ut mors, alta ut turris, florida ut Carmelus, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata. Ita potens acquirendæ perfectionis adjumentum est avulsio nostri a rebus terrenis et abdita secum habitatio.

3) Ex hac vigilante sui custodia et amoris plena ad Deum attentione singularia in animam profluunt bona: 1⁰) Testimonium quoddam Spiritus sancti et vox interior, talem firma spe consolans de obtenta peccatorum venia, de benevolo Dei erga se amore statuque gratiæ et amicitiæ, quod dulce vadimonium aurea quædam quies, et angelicum cordis jubilum individuo nexu consequitur. 2⁰ Exinde quoque sequitur incomprehensa quædam conjunctio, familiaritas, et communicatio cum Deo, cujus delicias et pretium nemo nisi expertus novit. Nam teste Thoma Kempensi frequens illi visitatio est cum homine interno, dulcis sermocinatio, grata consolatio, multa pax, familiaritas stupenda nimis. Neque dicas, studium vitæ interioris potius monachis, a sæculi tumultu separatis, quam clericis convenire; quodsi enim doctor gentium ab omnibus fidelibus studium collectionis animi exi-

git, quanto majore jure id exigere poterit a clericis? „Hujus rei gratia, flecto genua mea, scribit ad Ephesios, ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, ut det nobis secundum divitias gloriæ suæ, virtute corroborari per spiritum ejus in interiorem hominem". Dein quod tot alii, iique curis et negotiis et pluribus et gravioribus, quam tu, occupati, potuerunt, hoc ne tibi impossibile dixeris. Refert S. Gregorius Nazianzenus, Athanasium, Archiepiscopum Alexandrinum, ita externa negotia cum animi solitudine composuisse, ut in summis negotiis otiosus, et in ipso otio summe occupatus videri posset. Sanctum quoque Bernardum legimus, utut externis gravissimisque negotiis vacantem ita Deo affixum fuisse, ac si nihil, quod ageret, haberet. Interiori quadam, prout in ipsius vita legimus, solitudine fruebatur, quam ubique ipse sibi circumferebat, totus quodammodo exterius laborabat, et totus interius Deo vacabat. „Mentiuntur proin, scribit Seneca, qui sibi obstare ad studia liberalia, ad acquirendam sapientiam, turbam negotiorum videri volunt". Vaco, mi Lucili, vaco (idem gentilis alibi scribit) et ubicumque sum, meus sum; rebus enim non me trado, sed commodo; quocumque constiti loco, ibi cogitationes meas tracto, et aliquid in animo salutare verso".

Subsidia ad obtinendam collectionem animi necessaria sunt multiplicia et efficacia. Primum subsidium est solitudo et custodia cubiculi, quantum vocatio nostra permittit. Qui intendit ad interiora et spiritualia pervenire (monet Thom. Kemp.) oportet eum cum Jesu a turba declinare. Et cœlestis sponsus per Oseam diserte enuntiat, dilectam animam non alibi, quam in hoc deserto scientiam Sanctorum a se edocendam esse; „Ducam eam in solitudinem, et ibi loquar ad cor ejus". Hinc maximi Sanctorum humana consortia, ubi poterant, vitabant, et Deo in secreto

vivere eligebant. Ipse David factus est sicut nycticorax in domicilio, sicut passer solitarius in tecto, et similis pelicano, ne nempe in externa effusus aresceret sicut fœnum. Ipse Christus suos discipulos ab hominum frequentia abstractos in desertum locum abduxit, ut eos taciturnum mentis eremum amare doceret. Quin Deus ipse servo suo Moysi nonnisi silenti et a populi societate disjuncto, nonnisi in caligine nubis, aut in tabernaculo fœderis sua sensa communicavit. Itaque recedite, recedite, hortatur Propheta ad fugiendum commercium mundi et corruptionem, quæ in illo regnat, „exite inde; pollutum nolite tangere; exite de medio ejus, mundamini, qui fertis vasa Domini".

Secundum medium est fuga rumorum et confabulationum; clericus enim per plateas, per domos frequenter circumcursans, et garrula loquacitate ubivis colloquia miscens, similis est mirothecæ operculo carenti, et fornaci semper apertæ, unde inclusus omnis spiritus atque calor facto impetu diffugiunt. In tali homine nullus conscientiæ nitor, fervor nullus, nulla quies aut attentio ad præsentiam Dei vigere potest; cum nugæ continuæ phantasiam, cogitationum turbo intellectum, appetituum tumultus voluntatem, glacialis tepor animam pleno jure occupent, distrahant, vexent, et plurima labe inficiant. Quin vagus ejusmodi et loquax clericus a lapsu in graviora haud procul abest. Nam, ut ait Albertus Magnus, ubi non est taciturnitas, ibi homo de facili ab adversario superatur. Rationem assignat S. Gregorius, dicens: „incipies quidem a bonis verbis, sed ab his pervenies ad otiosa, ab otiosis ad jocosa; inde gradum facies ad mendacia, rixosa, perniciosa. Verbo: incipies a parvis, et desines in magnis". Quis credat cum his defectuum monstris æthereum hanc, de qua agimus, progeniem, seu collectionem animi subsistere posse?

Ipsa Sulamitis, quamdiu dilectum per vias et plateas quæsivit, eumdem minime invenit. Nec prius suavi ejus alloquio recreata est, quam postquam se recepit in domum matris suæ, et in cubiculum genitricis suæ. Itaque subtrahe te a superfluis locutionibus, et otiosis circuitionibus, necnon a novitatibus et rumoribus audiendis, ama latere intra conclave tuum, et exclude tumultum mundi.

Tertium medium est frequens exercitium præsentiæ Dei; nam animi collectio nihil aliud est quam continuata et affectu plena attentio ad existentem in nobis immensam Dei majestatem; evidente proin conclusione deducitur, perennem fidem et amorem præsentis Dei, in quo consistit exercitium præsentiæ Dei, efficacissimum illius assequendæ adjumentum esse. „Itaque quærite Dominum, et confirmamini; quærite faciem ejus semper". In quæ verba S. Augustinus, „facies Dei, ait, est præsentia Dei, ejusque faciem quærere, erit in ejus præsentia converso in ipsum corde semper incedere". Et S. Bonaventura affirmat, in præsentia Dei ad modum explicatum semper stare, esse in hac vita beatitudinem inchoare, quæ in visione et amore posita est. Dici non satis potest, quantopere viri quique sanctissimi et novæ et antiquæ legis hoc exercitium cordi habuerint, omnes enim cum Davide usurpare possunt illud: „providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commovear." Nec difficile in se hoc exercitium est, sed omnibus negotiis nostris, operibus et occupationibus, sine ullo eorum dispendio, commode intermisceri potest, quia nonnisi breves et parvæ quædam diversiones sunt, ut loquitur S. Franciscus Salesius, a quibus ea, quæ agimus, nullo modo impediuntur, quin imo etiam mirifice promoventur. Viator pauxillum vini ad cor suum recreandum et os refocillandum sumens, tametsi paululum subsistat,

viam suam tamen propterea non interrumpit, imo vero novas ad celerius et facilius eandem perficiendam, vires colligit, non aliter subsistens, quam ut expeditius ambulet.

11. De necessitate ducis spiritualis et de modo cum ipso agendi.

Omnes perfectionis studiosos, præcipue vero incipientes indigere in via vitæ spiritualis duce, constans est sanctorum Patrum doctrina, cui pariter suffragantur omnes vitæ asceticæ magistri; hanc viam, teste S. Vincentio Ferrerio, tenuerunt omnes Sancti. Absit igitur a nobis, ut cogitemus, hoc esse hujus sæculi commentum, a quibusdam personis æquo magis zelosis excogitatum, priscis sæculis et sanctis Patribus incognitum; enimvero nihil eo a veritatis tramite magis alienum esse, hinc luculenter patet, quod semper omnes religiosi ordines tyrones suos, quantumvis scientiis theologicis et philosophicis probe imbutos, ad vota nuncupanda non admittunt, nisi diu multumque probatos in scientia Sanctorum et exercitio virtutum vocationi suæ congruentium sub institutione viri selecti, quem vocant patrem spiritualem, vel præfectum rerum spiritualium. Jam S. Basilius „si mundo, inquit, renuntiare, et Deo fideliter servire statueris, operam dato, ut aliquem tibi virum invenias, quem in omnibus deinceps delectæ tibi vitæ studiis certissimum ducem sequaris, ejusmodique, qui rectum iter ad Deum volentibus pergere, sciat commonstrare; quod si talem quempiam nactus fueris, voluntatem tuam omnino exue ac foras projice; atque hoc ubi feceris, dede te illi, ut sincerissimum veluti vas quoddam existas, qui, quæ in te infundentur virtutes, ad laudem Dei gloriamque ab omni vitio castas conserves. Si igitur Dei munere talem quempiam inve-

neris ..... magistrum bonorum operum, hoc apud te constanter tene, ut nihil omnino præter ipsius sententiam facias." Eamdem prorsus doctrinam tradit S. Hieronymus scribens ad Rusticum his verbis: „nec ipse te doceas, et absque doctore ingrediaris viam, qua numquam ingressus es, statimque in partem alteram declinandum est. Præpositum timeas ut dominum, diligas ut parentem; credas tibi salutare, quidquid ille præceperit, nec de majorum sententia judices, cujus officium est obedire et implere, quæ jussa sunt." Similiter loquuntur sancti Augustinus, Bernardus, Bonaventura, Laurentius Justinianus, innumerique alii, qui omnes sine ambage et clarissimis verbis stabiliunt veritatem, quam hac instructione inculcare desidero.

Verum enimvero sola ratio naturalis dilucide et ad oculum demonstrat, nos omnes in via salutis et perfectionis indigere fideli animarum directore. „Cum omnes artes et disciplinæ humano ingenio repertæ, licet manu palpari queant et oculis pervideri, recte tamen a quoquam sine instituentis doctrina nequeunt comprehendi, quam ineptum est, credere hanc solam (sc. scientiam Sanctorum) non egere doctore, quæ et invisibilis et occulta est, et quæ nonnisi corde purissimo pervidetur, cujus error non temporale damnum, nec quod facile reparetur, sed animæ perditionem parit, mortemque perpetuam." *(Cassianus Collat. 24. c. 16.)* „Certe ridiculum plane est, inquit S. Isidorus, cum, ut vilium et mechanicarum artium magistros nanciscamur, huc illucque oberremus, divinam tamen philosophiam tanquam vile aliquid ac despiciendum nobis ipsis committamus." Si attenta mentis ruminatione considerare velimus, quanta sit animæ nostræ spiritualis necessitas et infirmitas, quam prona sit ad omne malum nostra voluntas, et quanta sit ejusdem ad bonum tepiditas; quanta sit naturæ nostræ depravatæ

a laboriosa difficilique pœnitentiæ semita aversio, et quam prona ad eligendam viam sensibus nostris gratam et amœnam; si ulterius serio reflectere velimus, quantis intellectus noster obvolutus sit ignorantiæ tenebris, quæ illi lumen veritatis occultant, quanta sint insuper exsequendis piis nostris sanctisque propositis obstacula, passiones indomitæ, amor proprius adeo periculosus, tam subtilis, tamque astutus, ut se sub caritatis, religionis et prudentiæ larva occultet; si denique attendere velimus, quantæ sint inimici nostri infernalis insidiæ nocendique artes, quantum potissimum sit ejus in clericos odium, qui frequenter se transformat in Angelum lucis, ut eos incautos misere decipiat; his omnibus rite perpensis, nonne sole clarius patet, vix nobis possibile esse, ut soli, sine duce, sine optimo consiliario, sine fideli directore in via perfectionis incedamus, multo minus in illa veloci passu curramus, et ad sacerdotalem sanctitatem perveniamus? Sicut ergo utroque oculo orbatus indiget duce, sic nos, qui spiritualiter cæci sumus, animæ duce opus habemus. Sicut corporaliter cæcus sine duce ad singulos ferme passus offendat vel cadat necesse est, sic et nos sine animæ duce periclitamur; sumus velut navigium rectore carens, ventorum flatibus commissum, et ad scopulos allidendum, sumus velut grex sine pastore, et ægrotus sine medico.

Nisi quis omnia sua cuipiam viro exponat, ac veluti onus quoddam in sinum amici reponat, præsertim ille facile dejicitur ac decipitur, qui ex mala consuetudine et prava conversatione ad bonorum consortium venit. Quantum vitæ solatium, habere virum, cui pectus aperias, quocum arcana conferas, cui committas secreta cordis tui, qui tibi paterna pietate in tristibus compatiatur, in persecutionibus te adhortetur, ac in prosperis gratuletur! Non valebit illudere tibi inimicus, si universas cogitationes tuas non perniciosa

obtegas verecundia, sed eas maturo examine ductoris vel reprobes vel admittas. Illico namque ut patefacta fuerat cogitatio maligna, veluti marcescit, serpensque teterrimus traductus quodammodo abscedit. Alterius arbitrio te totum subjiciens propter Christum, quo gaudio, qua quiete, qua frueris animi tranquillitate! Alterius manibus sublatus quasi ac natans magnum hoc mare trajicies. — Tali societate, tali amicitia quid pulchrius? Felix servitus, imo gloriosa libertas, qua quis Dei vicarium potius quam se ipsum sibi veluti regnare constituit! Obedientia, tanquam via regia, hominem inoffenso pede ducit ad summitatem. — „Ubi non est gubernator, populus corruet.“ Folium in principio quidem est viride, floridum, jucundum, delectabile; postmodum vero languet, arescit, decidit, contemnitur, conculcatur. Ita et homo, qui a nemine regitur, principio fervet, tum tepet, denique alget, arescit, desiccatus cadit. Qui pastore gregem, ac infantem destituit patre, utrique periculum parat. Seductori dat manum, qui dare renuit præceptori.

„Cunctis pene sapientibus contingere solet, ut in rebus dubiis plus alieno se, quam proprio credant judicio, et qui aliorum facile ambigua quæque elucidant, in suis consueverunt scrupulosius hæsitare ... Qui se sibi magistrum constituit, stulto se discipulum subdit. Facilius imperare et securius possum præesse aliis multis, quam soli mihi.“ *(S. Bernardus.)* „Omnes indigemus prudenti animarum directore, non viarum, sed morum, inquit S. Laurentius Justinianus, non corporum, sed animarum. Quamdiu mortali hoc peregrinamur in corpore, ait idem Sanctus, habemus opus ductore pervigili, cujus sano consilio, cujus circumspecta prudentia adversariorum spiritualium agnoscamus insidias, emergentia evadamus pericula, casus vitemus noxios, carnis fugiamus vitia, excitemurque quotidie ad studia actusque virtutum.“

Habeat proinde quis eminentem scientiam, sit profundissimus theologus, eximius philosophus; sit in omni scientiarum genere instructissimus, sit potens in opere et sermone, tamen non minus, quam alii indiget animæ suæ duce, cum et ipse sit homo fragilis, et ad sibi adulandum pronus. Solus Deus sibi sufficientissimus consiliario non eget. Ita ratiocinatur S. Chrysostomus his verbis: „Licet mirum in modum sapiens sis, et perspicias ea, quæ oportet, attamen homo es et consiliario tibi opus est; solius enim Dei est, nullius indigere, et nullo opus habere consilio; non es Moyse nec sapientior nec prudentior, qui maxima spiritus docilitate et mentis simplicitate recepit sana consilia, quæ illi suggessit Jethro socer ejus alienigena.“ Nec id mirum alicui videri debet, cum Dei voluntas sit, ut homo ab homine doceatur, et idcirco non solum invisibiles Angelos illis concessit; sed, cum duplici substantia constent, corpore scilicet et anima, voluit illos habere et Angelos visibiles, quales sunt in via salutis et perfectionis directores. Huic irrefragabili legi nos omnes, ad nostri humiliationem, subdidit Deus, quod exemplo Moysis, Jobi et Cornelii manifeste comprobatur, et quidem manifestius exemplo Pauli doctoris gentium. Christus enim eum per semetipsum vocans et alloquens, cum possit ei perfectionis viam reserare confestim, dirigere ad Ananiam mavult, et ab eo jubet viam veritatis agnoscere, dicens: „surge, et ingredere civitatem, et ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere“; atque hoc exemplo omnes nos docere voluit, se, postquam præsentiam suam corporalem subtraxit, viros prudentes ac sanctos loco suo constituisse, ut ab iis homines consilia ac voluntatem ejus exquirant.

Sequamur itaque unanimem sanctorum Patrum doctrinam, quam vitæ spiritualis magistri nobis sequendam proponunt. Quod si non faciamus, si pru-

dentiæ nostræ innitentes viæ duce nos non indigere arbitremur, illa falsa nostra prudentia ducet nos ad illusionum abyssum, ad fœdos lapsus, ad spiritus cæcitatem, ad duritiam cordis, et tandem ad mortem secundam; nam, ut ait S. Joannes Climacus, seducti sunt, qui sibi ipsi fidentes, nullo sibi ductore opus esse arbitrati sunt; „est enim via, quæ videtur homini justa; novissima autem ejus deducunt ad mortem.“ *(Prov. 14. 13.)* O quam multi in damnationis barathrum immersi sunt, qui prudentiæ suæ innixi, a recto cœli tramite misere aberrarunt, quia viæ ducem non habuerunt! Prudentiores nos simus; eligamus nobis directorem, et committamus illi animam nostram; habeamus eum ut verum animæ patrem, summam illi deferamus obedientiam et reverentiam, ad exemplum pii illius solitarii, de quo meminit S. Joannes Climacus, qui nullam prorsus inveniebat difficultatem in superioris sui directione, quantumvis dura et difficili, „quia Christi imaginem, inquiebat, superiori meo imposui.“ Exponamus illi candide, sincere et ingenue omnes conscientiæ nostræ latebras et sinus, detegamus omnia et singula animæ nostræ vulnera, omnes vitæ nostræ difficultates; aperiamus illi cordis nostri vel minimas inclinationes, animæ passiones bonas et malas, spiritus anxietates, verbo omnia, quæ spectant animæ nostræ salutem, et in via perfectionis progressum, et propriæ voluntati prorsus renuntiantes, ejus nos gubernationi omnino committamus. Non multum discutiamus, quod nobis dictum fuit, sed illud sanctum, utile et sapiens judicemus. Discernere ipsius est, nostrum est obsecundare; infirmus debet servare dietim, quam ei medicus præscribit, si cito et plene curari desiderat. Et quem fructum inde referemus? Prorsus incredibilem; vix umquam peccabimus, „quia, ut prudenter scribit venerabilis Bartholomæus a Martyribus, hoc remedium a Deo datum est, ut qui sua se

prudentia curare non potest, aliena juvetur". Et quamvis contingat eum falli et errare, qui consilium dat, non fallitur tamen qui accipit, quando ex mandato Domini sequitur consilium ejus. Si ejus mandatis obtemperemus pro Deo, insensibilem semper, quasi in navi existentes, faciemus in via virtutis progressum, vel ut quispiam sanctus Pater id exprimit, iter cœleste dormiendo conficiemus; si in omnibus simus docibiles Dei ut parvuli, inveniemus animæ nostræ requiem temporalem et æternam.

12. De Confessione sacramentali.

Ex communi omnium vitæ spiritualis magistrorum doctrina frequens usus S. Sacramenti Pœnitentiæ est efficacissimum remedium perfectionis brevi adipiscendæ, ea præsertim ex causa, quia efficit facile et brevi illam cordis et conscientiæ puritatem, qua ad divinum amorem recipiendum nos disponi oportet. In hoc Sacramento anima tota quanta abluitur ipso Jesu Christi Sanguine, cui infinita omnino virtus inest, non tantum omnem animæ labem delendi, omnemque ejus deformitatem auferendi, sed etiam liliis nitidiorem ac ipsa nive candidiorem eam reddendi; non minus efficax remedium est animam cautam et attentam reddendi, ne in culpas jam assuetas denuo relabatur; idque multiplici ex capite: 1° enim ipsa culparum retractatio, ipsum animi propositum et ad meliorem frugem redeundi decretum, quæ in Sacramento Pœnitentiæ fiunt, animam a priori in admissos defectus affectione avellunt, eamque attentam, cautam et circumspectam reddunt, ne iis iterum involvatur; 2° quia singularis illa gratia, qua in hoc mysterio donamur, voluntatem nostram corroborat, ut perversis naturæ inclinationibus ac fraudulentis infernalis inimici incitamentis fortiter resistere possit; 3° ipse conscientiæ

arbiter defectus nostros intelligens ad nostram liberationem concurrit, dum opportuna remedia subsidiaque præscribit, quæ ad emendationem multum conferre possunt; ita ut anima frequenti hujus mysterii usu non solum ab admissis imperfectionibus repurgetur, sed etiam attentionem, vigilantiamque adipiscatur, ne in posterum iis denuo contaminetur; unde sæpius repetito hujus remedii usu indubie acquiritur cordis et conscientiæ puritas, quam perfectæ caritatis consecutio et ipsa perfectio subsequitur. Quanta commoda hujus Sacramenti frequentatio animis afferat, quisque in seipso plus experiri potest, quam sermo possit explicare; aliquot tamen utilitates adhuc recensebimus. — Qui sæpe confitetur, 1. propter recentem memoriam, magis secursus est, se integram et legitimam facturum Confessionem. — 2. Magis redditur cautus in evitandis peccatis, et facilius resurgit, si aliquando labitur; fortius pugnat et tentationi resistit. — 3. Magna luce illustratur, non modo ad cognoscenda peccata, sed etiam radices ipsorum, quæ sunt malæ inclinationes et affectiones. — 4. Majorem vi Sacramenti consequitur gratiam, et quo plus crescit in gratia, eo magis se disponit ad accipiendam majorem gratiam in Confessionibus sequentibus. — 5. Non solum assequitur remissionem peccatorum, sed etiam magna ex parte impetrat relaxationem pœnarum ipsis debitarum, tum propter pœnam doloris et pudoris, qui est in sui accusatione, tum propter ipsius Sacramenti gratiam. — 6. Nec sæpe, nec graviter solet tentari a dæmone; frequenti enim sui apertione potestas et virtus proditoris diaboli concidit. — 7. Cum hora mortis incerta sit, et frequentes ac subiti illius casus, qui sæpe confitetur, semper quasi ad eam paratus est. — 8. Frequens Confessio generat magnam securitatem conscientiæ, magnam suæ salutis certitudinem, ac

propterea gaudium in animo magnum, et quietem, consolationemque in morte admirabilem.

Nihil fere hic exactius explicandum est de tribus partibus hujus S. Sacramenti quæ sunt, contritio, confessio et satisfactio; pauca memorasse sufficiet.

Ad veram contritionem quod pertinet, requiritur, ut peccator doleat et detestetur peccatum commissum, quatenus est offensa Dei, conjungatque cum hoc dolore et hac detestatione firmum propositum mutandi vitam, et in futurum nunquam peccandi. Concilium enim Tridentinum *(Sess. 14. cap. 4.)* declarat „hanc contritionem non solum cessationem a peccato et vitæ novæ propositum et inchoationem, sed veteris etiam odium continere; juxta illud: projicite a vobis omnes iniquitates vestras .... et facite vobis cor novum et spiritum novum."

Ad confessionem quod attinet, requiritur 1º ut sit integra, i. e. ut nullum peccatum grave scienter reticeatur (nihil enim juvaret confessio, imo novum peccatum sacrilegii ad vetera adderetur), ut descendatur ad speciem, numerus exprimatur, quoad fieri poterit, et circumstantiæ, ubi oportet; 2º ut sit fidelis, i. e. sincera, sine omni mendacio et simulatione in re gravi, quæ in negotio salutis et perfectionis impia esset. Res ergo dicantur sincere, ut quisque sibi conscius est; certa, ut certa; dubia, ut dubia; sit etiam pura ab excusationibus et verbis superfluis; nec quidquam, quod ad rem non faciat, dicatur, nec peccatum aliorum, nec quisquam sine necessitate nominetur; et breviter, quantum res patitur, se expediat pœnitens. 3º ut sit humilis, i. e. fieri debet cum vera humilitate cordis et verecundia vocis. Qui confitetur, memor sit, se esse in præsentia Dei, a quo veniam impetrare debet; ideo reverentem se præbeat, et verbis utatur accusatoriis sui; sine affectatione tamen, et dolore non ficto peccata sua enumeret.

Ad satisfactionem denique quod spectat, requiritur, ut Deo pro peccatis admissis homo satisfaciat; quod nisi fecerit integre in hoc mundo, necessario illi faciendum erit in purgatorio, cujus pœnæ magnitudine sua (teste B. Augustino) excedunt omnia tormenta, quæ sancti Martyres passi sunt in hac vita.

Quatuor causæ abducere solent peccatorem a confessionis Sacramento, 1. pudor et verecundia admissorum peccatorum; huic contra opponere oportet scientiam Dei ea omnia cognoscentis, et futuram in die judicii eorum omnium notititiam ad confusionem, nisi per confessionem deleantur. — 2. Timor et horror pœnitentiæ; contra quem ob oculos ponere oportet Christi martyrumque cruciatus, et gehennæ tormenta et supplicia. 3. Metus incurrendæ alicujus infamiæ ex eorum confessione, et temporalis damni, si quid restituendum jubeatur; contra hunc objicere oportet æternam ignominiam et bonorum æternorum exitium, ruinamque certissimam. 4. Diffidentia et desperatio alicujus peccati vitandi, et contrariæ virtutis adipiscendæ, ut castitatis, etc.; contra hanc diffidentiam timoremque opponenda est deliberatio alacris non amplius peccandi, gratia item, quæ ad id præstandum in Sacramento confertur, subsidia orationesque confessarii, Angeli custodis, patronique sui tutela et præsidium.

Ut ex hoc S. Sacramento, quod multarum fons est gratiarum præter animæ levamen recipias amplum augmentum gratiæ, incrementum amicitiæ divinæ et majorem cordis puritatem et in virtute profectum, hæc sequere monita et consilia:

1° Ubi dies Confessionis advenerit, cogita te accessurum ad pium benignumque Samaritanum, ut vinum et oleum vulneribus tuis infundat, vel ad balneum, ut animam tuam Sanguine Christi laves; ad medicum, ad patrem, ad Redemptorem, etc. Hæc aut similia

cogitando ad hujus Sacramenti æstimationem et desiderium te prius excita.

2° Dei auxilium, B. M. V. et Sanctorum intercessionem diligenter implora, ut fructum omnem ex Sacramento referas; quod jam mane, v. g. in Missæ sacrificio fieri potest.

3° Ubi tempus accedendi ad Confessionem appropinquaverit, quartam horæ partem in præparationem diligenter impende. Hæc præparatio eo fere modo institui potest, quo fit examen conscientiæ generale, notando defectus graviores et magis deliberatos. Ex venialibus peccatis illa confitearis, quæ magis tuam conscientiam inquietant, aut tibi pudorem ingenerant; levissima enim tantum confiteri, quæ Sanctus quisque confiteri potest, et majora reticere, insignis stultitia est. Ne frigide recenseas culpas tuas, sed simul ac tibi occurrent, dole quod iterum infinitam Dei bonitatem offendisti. Recordare etiam, majorem hujus temporis partem impendendam esse non peccatis inquirendis, sed dolori excitando.

4° In eliciendo actu contritionis quam perfectissimo, propositoque firmo et sincero attende, ut illa extendas ad omnia totius vitæ tuæ peccata, quamvis magis in particulari præsentes defectus inquirere et de iis dolere debeas; et ut tum contritio tum propositum sit fervidius, rationem unam alteramve illis excitandis magis aptam elige et perpende.

5° His rite peractis, indue sensa filii prodigi, qui a Christo ipso in exemplum pœnitentibus proponitur, et dic cum eo: „Surgam et ibo ad patrem meum, et dicam ei: Pater peccavi ..... jam non sum dignus vocari filius tuus“; aut cogita, te cum Maria Magdalena ire ad pedes Christi, ejusque amorem et humilitatem imitare. Hisce cogitationibus immersus ad Confessionem accede, cavens tibi in accessu ab omni voluntaria distractione.

6° Ex peccatis anteactæ vitæ unum alterumve gravius semper adde in Confessione, non quasi alias sufficiens absolutionis materia deesset, sed ut magis te confundas, et ut simul de necessario dolore cautum sit, qui pro quotidianis defectibus non semper adest sufficiens, et tamen ad validam absolutionem adsit oportet.

7° Modus autem confitendi erit sequens. In confessionali genuflexus dic: „Benedicite, reverende Pater. Post ultimam Confessionem absolvi pœnitentiam; accuso me de peccatis, quibus iterum offendi infinitam Dei majestatem et bonitatem, præcipue vero quod ...; accuso me etiam de peccatis præteritæ vitæ, præsertim quod .... De his et omnibus peccatis totius vitæ meæ doleo ex toto corde, seriam promitto emendationem, et precor humiliter pœnitentiam et absolutionem."

8° Peracta Confessione ausculta, ut Magdalena ad pedes Jesu pœnitens, quid confessarius nomine Christi tibi suggerat, ejusque verba omnia quasi a Christo ipso prolata suscipe, cum vero profectus spiritualis desiderio.

9° Cum sacerdos te absolvit, magnam exhibe reverentiam, et imaginare tibi, animam tuam illo momento Sanguine Christi lavari et mundari. Tunc dicito cum Propheta: „Amplius lava me ab iniquitate mea", etc.

10° Deinde gratias Deo agens recede, si fieri potest, in oratorium; ibi denuo te collige, ac tria observa: 1°) Pœnitentiam injunctam, si fieri potest, perage, et propositum firmum renova, a peccatis, quæ confessus es, et ab omnibus aliis, cum auxilio Dei, abstinendi et occasionem eorum, quoad ejus fieri potest, declinandi; et tum confide, peccata tibi omnia remissa esse per Dei bonitatem, supplente Sacramenti efficacia defectus et imperfectiones admissas.

2º) Ad augmentum gratiæ te dispone; anteactæ vitæ offensas piis obsequiis compensare desidera in posterum; et ex memoria præteritorum malorum, ad bona consectanda humilior et ferventior fieri conare. 3º) Ad emendationem te converte, et observando unum aut duos defectus, eos potissimum, unde forte alii non pauci oriuntur, contra illos te obarma, et remedia adhibe tum generalia, tum specialia quæ sequuntur.

Remedia generalia contra peccata.

1. Frequens Confessio et Communio sub directione ejusdem confessarii. 2. Quotidianum exercitium contritionis, variando ejusdem formulas ex pio libro. 3. Quotidianum examen conscientiæ generale et particulare cum reflexione ad remedia adhibita vel adhibenda. 4. Impositio ultroneæ pœnitentiæ seu mortificationis ad quemvis relapsum. 5. Fuga otii et nimietatis in cibo et potu. 6. Fuga occasionum. 7. Fuga pravæ societatis. 8. Custodia sensuum, præsertim oculorum, aurium, tactus. 9. Concionum frequentatio. 10. Lectio piorum librorum quotidiana per semihoram, vel saltem per quartam horæ partem. 11. Extraordinaria ac devota oratio v. g. expansis manibus. 12. Præsentiæ divinæ, vel S. Angeli custodis memoria. 13. Consideratio Passionis Dominicæ, vel quatuor novissimorum. 14. Piæ aspirationes ad Deum per diem crebræ. 15. Corporis afflictio per jejunia, cilicia, flagella etc. 16. Eleemosynæ, vel alii actus misericordiæ. 17. Devotiones ad Christum crucifixum, Matrem dolorosam, vel SS. Patronos. 18. Fiducialis invocatio SS. nominis Jesu. 19. Preces ac mortificationes votivæ ad tempus v. g. abstinentiæ die veneris vel sabbati. 20. Resistentia, et aversio mentis ad alia objecta in principio tentationis.

Remedia specialia contra quædam peccata.

Contra luxuriam. 1. Fortiter resiste. Libido ignis est; quo magis pabulum ministras, tanto magis exardescit et sævit. Numquam expletur, nunquam dicit, sufficit. Si sequeris hodie, majora cras imperabit; si negas, vim faciet. Dum servitur libidini, inquit sanctus Augustinus, *(Conf. lib. 8. c. 5.)* fit consuetudo; tenet denique obstrictum miserum, eheu! libibidinis mancipium dura necessitas.

2. Custodi oculos, manus, aures, quo omnis lubrico huic vitio præcludatur aditus. „Pepigi fœdus, inquit Job *(31. 1.)* cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine; quam enim partem haberet in me Deus?" si nimirum hoc non facerem? Recte quoque monet Eccli. *(28. 28.)* „sepi aures tuas spinis". Impudicus oculus est impudici cordis nuntius; inverecundis oculis libidinosus animus deprehenditur. Ne intuearis quod non licet concupiscere.

3. Fuge occasiones et consortia, quibus alias in hanc tentationem inductus es, maxime vero femineum sexum vita. „De vestimentis enim procedit tinea, et a muliere iniquitas viri;" *(Eccli. 42. 13.)* per linguæ enim blandimenta decipit.

4. Expende excellentiam status tui, jacturam honoris, perturbationes animi, tristitiam, aliaque innumera mala, quæ præter offensam Dei, gratiæque amissionem ex hoc vitio pullulant, graphice descripta in Proverbiis et alibi.

5. Considera, quam pauci huic vitio dediti salventur. Sancti cujusdam Doctoris sententia est: „Ex iis, qui damnati sint, plurimos periisse propter vitium carnis". Nec mirum: „nam verbum sapiens quodcumque audierit scius laudabit et ad se adjiciet; audivit luxuriosus, et displicebit illi; et projiciet illud post dorsum suum." *(Eccli. 21. 18.)* „Non dabunt

cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum, quia spiritus fornicationum in medio eorum". *(Os. 5. 4.)* Ob hoc vitium non solum Sodomam et Gomorrham cœlesti igne *(Gen. 19.)*, verum et universum genus humanum diluvio deleri necesse fuit; nulla alia ratione abominabile hoc vitium tolli, aut emendari potuit.

6. Repræsenta tibi luxuriosorum cruciatus in stagno ignis ardentis sulphure. *(Apoc. 19. 20.)* Eheu! momentaneum est, quod delectat; æternum, quod cruciat. Quod quia miseri in tempore non considerarunt, hinc æterna illa damnatorum est lamentatio: „Ergo erravimus a via veritatis ... Transierunt omnia illa tanquam umbra". *(Sap. 5. 6 et 9.)*

8. Præsentiam Dei et Angeli custodis considera, tibique dictum illud puta: „Quocumque perrexeris, memento te deprehensam". *(Gen. 20. 16.)*

9. Confuge in expansa crucifixi Domini nostri Jesu Christi brachia, te ad amorem sui provocantis, tuosque amplexus avide exspectantis. O quanto majoribus hinc anima tua voluptatibus perfundetur, quam ab iis, quæ promittit caro! Accurre et dic: hæc requies mea etc. vel quid mihi est in cœlo etc.

10. Carnis petulantiam jejuniis coerce, aliaque remedia adhibe, quæ confessarius tibi indicabit; præsertim vero „semper facito aliquid operis, ut te semper diabolus inveniat occupatum" *(S. Hieronymus, epist. ad Rusticum).*

Contra superbiam et vanam gloriam.

1. Bene considera Spiritus sancti sententiam per Siracidem prolatam: *(Eccli. 10. 15.)* „Initium omnis peccati est superbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis." Exemplo sit Lucifer. *(Is. 14.)*

2. Peccata tua, et imperfectiones ob oculos pone, quæ multitudine sua, et gravitate omnem laudis materiam facile tollent. Manassen arrogantissimum regem commissorum peccatorum consideratio ex-

clamare coegit: Non sum dignus intueri et aspicere altitudinem cœli.

3. Meditare illa verba Apostoli: humiliavit semetipsum Dominus noster Jesus Christus etc. *(Phil. 2.)* et tu, terræ vermiculus, extolleris!

4. Ex vana gloria quid, obsecro, utilitatis capitur? Aranearum laborem suadet, æternæque gloriæ fructum aufert. Receperunt enim vanæ gloriæ sectatores in hac vita mercedem suam. O vanitatem!

5. An non experimur, quærendo gloriam eam amitti? ab iisdem contemnimur, a quibus illam petimus; proinde audiamus vocem Domini sic nos bene adhortantis per Jeremiam: *(9. 24.)* „In hoc glorietur, qui gloriatur, scire et nosse me; quia ego sum Dominus.“

Contra iram et odium proximi. 1. Expende terribilem Dei comminationem: *(Eccli. 28. 3.)* „Homo homini reservat iram, et a Deo quærit medelam? In hominem similem sibi non habet misericordiam, et de peccatis suis deprecatur? Ipse cum caro sit, reservat iram, et propitiationem petit a Deo? Quis exorabit pro delictis illius“?

2. O quoties Deus justam contra tua scelera conceptam iram continuit, tibique pepercit, multis interim millenis hominibus ob minora et pauciora peccata, quam tu commisisti, æternum damnatis? „An divitias bonitatis ejus et patientiæ et longanimitatis contemnis“? *(Rom. 2.)* „Judicium sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam.“ *(Jac. 2. 13.)*

3. Quam multa non modo Deus, sed alii homines in te tolerant, quæ tu, amore proprio excæcatus, non vides? Qua ergo mensura vis ut alii tuos metiantur defectus, eadem tu metire aliorum.

4. Inspice et fac secundum exemplar, quod tibi in monte (Calvariæ) monstratum est a Christo, qui

cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur. *(I. Petr. 2. 23.)*

5. Considera te una insigni tui ipsius victoria in ira, aut odii remissione plus apud Deum mereri posse, quam plurimis precibus, jejuniis, corporisque afflictionibus; quod in Davide implacabili hosti suo Sauli parcente manifestum est. Nam hujus solius virtutis commemoratione a Deo summa quæque pro se, et filio impetrare confidit. „Memento, Domine, David, et omnis mansuetudinis ejus“ etc. *(Ps. 131.)*

Contra detractiones. 1. Considera hoc peccatum simile esse, imo gravius furto; melius enim est nomen bonum, quam divitiæ multæ. *(Prov. 22. 1.)* Sicut ergo non dimittitur furti peccatum, nisi restituatur ablatum, ubi fieri potest, sic nec detractionis. Quam autem difficile est, violatum semel honorem redintegrare!

2. Expende, quot et quanta ex detractione gignantur peccata, quorum omnium detractor fit reus. Crimen semel revelatum quot vicibus, quot locis deinceps ab aliis propalatur, tot peccatorum detractor se auctorem fecit. Numquid talis lingua non est ignis, qui magnam silvam incendit? *(Jac. 3. 5.)*

3. Ecquid, obsecro, commodi aut emolumenti a detractione provenit? in caput detrahentis redundat, quod in alios derivari voluit. In quo enim, inquit Apostolus *(Rom. 2. 1.)* alterum judicas, teipsum condemnas.

Contra immoderatam tristitiam, animique perturbationem. 1. Labora inprimis, ut conscientiam ab omnibus gravioribus noxis liberes. Gaudium enim, et „gloria nostra hæc est, inquit Apostolus, *(2. Cor. 1. 12.)* testimonium conscientiæ nostræ, quod in simplicitate cordis ... conversati sumus.“ Præterea per SS. Eucharistiæ Sacramentum sæpe excipe illum, qui ait: „Pacem meam do vobis etc.“ *(Joan. 14. 27.)*

„Gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis.“ *(Joan. 16. 22.)*

2. Stude mansuetudini et humilitati; Christus enim his suis verbis: „Discite a me, quia mitis sum et humilis corde“, addit: „et invenietis requiem animabus vestris.“ „Fili! inquit Siracides, in mansuetudine opera tua perfice, et super hominum gloriam diligeris. Quanto magnus es, humilia te in omnibus, et coram Deo invenies gratiam.“ *(Eccli. 3. 19. 20.)* Hinc utique optata animo pax et tranquillitas nascitur.

3. Observa, quod idem Sapiens *(3. 22.)* suadet. „Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris; sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper.“ Arduis, multisque adversis casibus et perturbationibus obnoxius est ascensus ad alta; dulcissima pace, et tranquillitate fruitur, qui parvo et humili contentus vivit.

4. Rebus alienis te non immisce juxta ejusdem Sapientis consilium. „De ea re, quæ te non molestat, ne certes.“ *(Eccli. 11. 19.)* Ne fueris curiosus; non est enim tibi necessarium ea, quæ abscondita sunt, videre. Quod Christus Petro dixit, tibi sæpius ingemina: „quid ad te? tu me sequere“. Multam possemus pacem habere, si non vellemus nos aliorum dictis et factis, quæ ad nostram curam non spectant, occupare. Quomodo potest ille diu in pace manere, qui alienis curis se intermiscet?

5. Te totum in manus Dei trade, et ejusdem providentiæ committe; et dic cum Psalmographo: *(Psal. 22. 1.)* „Dominus regit me, et nihil mihi deerit etc“. Et cum Habac. *(3. 18.)* „Ego autem in Domino gaudebo, et exsultabo in Deo Jesu meo“. Conclude tandem his verbis: „In pace in idipsum dormiam et requiescam“. *(Psal. 4. 9.)*

13. De armis contra tentationes.

„Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem“, inquit Sapiens *(Eccli. 2. 1.)*, verbis illis veluti classicum canens omnibus quidem fidelibus, sed maxime iis, qui se servituti et ministerio Dei solemni consecratione vel jam manciparunt vel mancipaturi sunt. Cum enim „militia sit vita hominis super terram“ *(Job. 7. 1.)*, et ipsa ecclesia in terris posita sit quasi „castrorum acies ordinata“ *(Cant. 6. 3.)*, in qua sacerdotes aliique Christi ministri velut primarii milites in sacri illius exercitus fronte constituuntur; non mirum ipsis videri debet, si primos hostium insultus acrioresque impetus sustineant; „quia“, ut recte monet sanctus Gregorius *(Lib. 24. mor. c. 13.)*, „quanto magis eos sibi oppositos diabolus conspicit, tanto amplius expugnare contendit.“ Præterea cum ipsi clerici mox in militia Christi alios instruere, rationemque in pugna illa spirituali tenendam alios edocere debeant; quomodo id præstare poterunt, nisi propria ipsi experientia erudirentur, variisque tentationibus probarentur; nam „qui tentatus non est, qualia scit“? *(Eccli. 34. 11.)* Unde ipse Christus, dux noster, similari nobis voluit per omnia absque peccato, ut misericors fieret, „in eo enim, in quo passus est ipse et tentatus, potens est, et eis, qui tentantur, auxiliari“ *(Hebr. 2. 18.)*. Sicut igitur gubernatorem navis tempestas, athletam stadium, militem acies, magnanimum calamitas, sic Christi ministrum tentatio probat, „ut cum probatus fuerit, accipiat coronam vitæ“. „Quam quidem coronam“, ut ait S. Augustinus *(in Psalm. 60.)*, „accipere non potest, nisi vicerit, nec vincere potest, nisi certaverit, nec potest certare, nisi inimicum et tentationes habuerit“.

Quamvis autem, ut docet S. Thòmas, cujusque tentationis ordo a Deo sit, id est, quamvis ipse Deus

pro infinita sua sapientia et clementia tentationes ipsas ordinet ad majus bonum eorum, qui tentantur, dummodo gratiæ suæ non desint; quia tamen anceps et periculosa semper est illa colluctatio, tum ratione propriæ infirmitatis et imbecillitatis, tum etiam propter infensissimos hostes, quibuscum nobis luctandum est, qui non solum aperto (ut dicitur) marte, sed et sæpissime occultis insidiis agunt, „et semper magis timendi sunt“, inquit S. Augustinus *(in Psalm. 39.)* „cum fallunt, quam cum sæviunt“; ideo clericus præsidia omnia et auxilia sedulo conquirere, quibus contra hostium illorum impugnationem tutus et secursus esse, occasionesque omnes in tentationem inducentes sollicite devitare valeat.

Atque inprimis ipsi auscultandum est monitum Christi Domini, qui discipulos suos alloquens, et in eorum persona quosvis ecclesiæ suæ ministerio addictos: „Vigilate“, inquit *(Matth. 26. 41.)* „et orate, ut non intretis in tentationem“; quibus verbis duo proponit veluti muniminum genera. Primum est, vigilantia, qua super seipsos actusque suos quoscumque exteriores invigilent, ne scilicet in factis, dictis, aut cogitatis aliquid admittant, quod tentationi aditum præbeat, eosque in discrimen peccandi adducat; ideoque debent attendere sibi ipsis, semetipsos dijudicare, quotidianumque examen conscientiæ instituere, quo vel proprii cordis occultissima sibi cognita sint et perspecta. Quoniam vero sine ope cœlestis gratiæ quantacumque vigilantia non sufficit, ideo non modo vigilandum, sed et orandum esse docet Christus, „ut etiam vigilantes tentationis procella non vincat“ *(S. Prosp. l. 2. de voc. gent.)*. Per orationem siquidem De conjuncti et uniti, cum Propheta dicere possumus: „Dominus illuminatio mea et salus mea, quem timebo“ *(Psalm. 26. 1.)*; et per eamdem orationem auxilium divinæ gratiæ contra insultus hostium postulantes,

illud facile impetramus ab eo, qui dixit, „petite et accipietis“, et „si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis“ *(Joann. 16.)*. Porro divina ope invocata et exorata, manus etiam operi admovenda est, viriliter contra hostes decertandum, tentationi obsistendum: „Resistite diabolo“, inquit Apostolus, *(Jac. 4. 7.)* „et fugiet a vobis“; felix haud dubie conditio hujus belli, licet alioquin periculosi, „in quo certi sumus de victoria, dummodo contra hostes pugnare ipsorumque insultibus resistere velimus *(S. Franciscus Sales.)*. Præterea fugiendas esse tentationis occasiones cuivis notum est; „qui enim oramus“, inquit S. Chrysostomus *(Hom. 13. in Matth.)*, „ne intremus in tentationem, sane tentationis occasiones quærere non debemus“; præsertim ipso Spiritu sancto commonente *(Eccli. 3. 27.)*, quod „qui amat periculum, in illo peribit.“ Quantum igitur possumus, a lubrico recedamus, „qui in sicco quoque parum firmiter stamus,“ prout recte Philosophus antiquus dixit, *(Seneca ep. 117.)*. Neque solum ab exterioribus tentationis occasionibus, sed et ab interioribus earumdem causis sollicite nobis cavere debemus; quis est enim, qui cum Apostolo non dicat *(Rom. 7. 23.)*: „video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis,“ et, quod adhuc periculosius est, „sæpe tunc maxime oppugnaris, (ut monet sanctus Hieronymus), cum te oppugnari non sentis“. Quare quo certius et facilius tentationes devincas, hæc consilia sequere:

1. Persuasum habeas, toto hujus vitæ curriculo, sustinendas nobis esse tentationes, ne vivamus negligentes et incurii perfectionis nostræ. Ideo quisque, dum pace fruitur, sedulo provideat, ne inermis invadatur ab hoste, qui in eo totus est, ut vivant homines perinde ac si nunquam tentationibus essent impugnandi.

2. Obliga te ad eliciendum actum amoris Dei, statim ac adverteris, te sive impuritatis, sive superbiæ, sive scrupulorum, aut cujuscumque suggestionis diabolicæ tentatione impeti. Hinc quasi jocando dicas tentatori: „Age jam; tua opera utar, miser, et quando ad perdendum me venies, amoris divini in me incitandi admonitor et auctor eris“. Quo fiet, ut tela, quibus nos obruere tentabat dæmon, in ipsum convertantur, eumque feriant. Unde perterritus adversarius ab hac pugna cessabit, quæ nobis non ruinæ, sed victoriæ facta est occasio. Hinc etiam phantasia a pravis imaginibus abstrahetur, quod multum ad vincendum dæmonem confert; cum longe securius sit, ab illo loco recedere, qui bellicis quassatur tormentis, quam vallis sese circumdare ac munimentis etiam validissimis. In omni igitur tentatione te conjice in sinum Dei, per actum amoris quam intentissimi. Quod si infernalis canis nihilominus adlatrare pergat; ut ejus latratui aures penitus occludas, nequaquam te fatiges; sed ad alia animum applicans, eum contemnas potius, atque exsibiles, quod adeo fœdum sit animal, quamvis Altissimo similis haberi velit.

3. Elice actum tentationi contrarium: contraria enim contrariis curantur; si v. g. impugnaris voluptatis illecebra, carnem dolore aliquo afficias, et tentationem in ortu suo suffocabis. Si malevolentia tenteris, bene preceris ei, a quo animum sentis alienum, et sic de ceteris pravis animi motibus.

4. Non existima tentationes esse castigationes a Deo inflictas; sed eas potius habe pro mediis, quibus Deus hominem compellat, ut ad divinum auxilium confugiat, propriam infirmitatem agnoscat, et exquirat, quid Deus, hanc tentationem permittendo, ab ipso exigat. Hinc tentationes accipias de manu Dei tamquam cœlestes favores, et cum gratiarum actione, propterea quod particeps fias particulæ sanctæ cru-

cis; quin imo omni abundes gaudio, juxta illud S. Jacobi *(1. 2.)*: „Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis". Qua de causa? Quia „virtus", ait S. Paulus Apostolus, „in infirmitate perficitur", id est, quo magis quis tentationibus contra aliquam virtutem exercetur, eo perfectior in eadem virtute evadet; quia exercitium, quod tentationes præbent, egregie virtutem edocet.

5. Amorem erga B. V. Mariam, eamque in hanc amantissimam matrem fiduciam habe, qua firmiter credas, neminem unquam periturum, qui ad eam confugerit. Statim igitur ac audies milvi infernalis sibilum, illico pulli instar sub alis matris te absconde, auxilium ejus inclamans: O Domina, „vim patior, responde pro me" .... „Monstra te esse matrem," etc.

6. Memor esto novissimorum; de his igitur in promptu studeas habere sententias, quas, exsurgente tentatione, jaculorum instar, in hostem retorqueas. Quum autem satan tanto te aggredi possit impetu, ut memoria hujusmodi sententiarum plane non recurrat, expedit, ut frequenti talium actuum usu eorum eliciendorum habitum contrahas; quo fiet, ut tempore pugnæ eos facilius exercere valeas.

7. Indica omnes tentationes patri spirituali; quam manifestationem, ut constans experientia docet, plerumque sequuntur effectus mirabiles, idque confestim et sine mora, propter efficaciam hujus actus humilitatis.

8. Stude promptæ et festinæ tui demissioni in conspectu Dei, qua te omni afflictione dignum judices, dicens: Merito, Domine, hæc patior, et digna factis nondum recipio.

9. Beneficiorum divinorum recordare, ita ut dicas cum Joseph Patriarcha: „Quomodo possum hoc malum facere, et peccare in Deum meum"? *(Genes. 39. 9.)*

10. Perturbationem et nimium timorem devita, dum tentatio durat, et non angaris animo propter sensum, qui nihil nocet, ubi non adest consensus. Post tentationem abstinendum prorsus est ab anxio examine, quo nimirum dispiceres, utrum fuerit culpa admissa, necne; præterquam enim quod ad nullam dubii solutionem pervenies, animi angustias examinando augebis, et tentationem, quæ jam cessavit, revocabis, ita ut periculo ei consentiendi denuo te exponas. E contra, actus amoris Dei elicito, te in pace constitue, et quando conscientiæ examinandæ tempus advenerit, inspice non quidem cogitationes, quæ tibi tentationem injecerunt, sed utrum voluntas tua deliberate Deum offendere voluerit.

14. De causis et fontibus defectuum et ruinæ spiritualis clericorum.

Tanta est inconstantia hominum, tantumque vitæ nostræ mortalis infortunium, ut etiam ii, qui Deo serviunt, interdum non sint stabiles, et in Angelis suis (in clericis) Deus reperiat pravitatem, candidique Nazaræi super carbones denigrescant, et qui vescebantur in croceis, amplexentur stercora, et qui stabant aut stare videbantur, miserrime corruant. Quo infortunio, ne et tu involvaris, pervide nunc causas miserabilium ruinarum, ut iis perspectis easdem devites.

Prima igitur causa ruinæ spiritualis clericorum est, quam adumbravit Christus in domo ædificata super arenam sine fundamento, cujus ruina facta est magna; postquam descendit pluvia, venerunt flumina, et flaverunt venti *(Matth. 7. Luc. 6.)*. Causa, inquam, ruinæ est non jactum, aut non bene jactum in Seminario vitæ spiritualis fundamentum; non radicatus horror omnis peccati, præsertim mortalis; non penitus

abstractus a sæcularibus desideriis animus; non inducta mortificationis internæ, externæque aviditas, seu fames et sitis crucis; non impressæ cordi rationes æternæ; non stabilita rerum spiritualium æstimatio; conservati sub exteriori solum modestiola, tanquam sub cineribus dolosis mundani igniculi, et propter metum, perpetuamque tot superiorum vigilantiam protractum utcumque alumnatum, ex quo vix pedem miser clericus extulit, et ecce idem, qui fuit ante ingressum, comparet, interdumque pejor; hinc sensim sine sensu deterioratur, sæcularescit, ineptus sacro ministerio redditur ac corruit.

Altera ruinæ clericorum causa est, quam Christus objecit Angelo seu Episcopo Ephesinæ ecclesiæ dicens, *(Apoc. 2. 4.)* „Habeo adversum te, quod caritatem tuam primam reliquisti". Causa ergo est, recessus a primo fervore, seu intepescentia principaliter ex malo et infructuoso usu orationis ac meditationis orta, dum ad eam præparatio aut non instituitur, aut misere instituitur, dum non suo tempore peragitur, decurtatur, tandemque etiam omittitur. Sic dum in meditatione non exardescit ignis, noxie tepescit animus, tædium fastidiumque rerum spiritualium introducitur, vita ipsa spiritualis desipit, ad ultimum teporis gradum devenitur, et ruina subsequitur; tepidorum enim tam medicina, quam pœna non est nisi gravis ruina. Cave igitur, mi clerice, causam hanc ruinæ, atque ita obfirma animum, prout obfirmaverat P. Franciscus Suarez, egregius ille theologus, qui dicere solebat, se malle totam scientiam suam tot annis quæsitam perdere, quam horam unam orandi consuetam intermittere.

Tertia ruinæ clericorum causa est præcedenti proxima, et ex ea profluens, quam exprobravit, licet in graviori materia, Jacob Patriarcha filio suo Ruben *(Gen. 49. 4.)*. „Effusus es sicut aqua, non crescas". Effusio nempe ad exteriora et captatio ultronea distra-

ctionum, conversationum, solius tædii vitandi causa, ingerendo se in negotia non necessaria; per talem ad exteriora effusionem dissipatur spiritus, interna negliguntur, in via Dei non sumitur incrementum, nec proficitur, sed tandem deficitur atque in ruinam itur. In quæ mala ne devolvaris, attende tibi; est, quod agas circa animam tuam; æternitatis negotia habes; age quod est muneris officiique tui; cetera Deus non requirit a te; si cogeris ad exteriores occupationes, commoda te illis, non dona, idque ex parte solum, et non totum; tecum autem intus habita, cubiculum ama, et amabit te amator solitudinis Jesus.

Quarta ruinæ clericorum causa est similis illi, ob quam corruit Lucifer, nimirum appetitus excellentiæ propriæ, defectusque humilitatis; ex quo oritur æstimatio sui ipsius, fuga omnis contemptus et neglectus, jactatio nobilitatis, doctrinæ, aliorumque talentorum, desiderium et procuratio eminentiæ, prælationisque supra alios, officiorum honoratiorum, indignatio, dum alii præferuntur.

Quinta ruinæ clericorum causa est, quam exprimit Deus. „Comederunt alieni robur ejus, et ipse nescivit“ *(Oseæ 7.)*, i. e. nimis libera et incauta conversatione cum sæcularibus sæcularem fieri, sæcularium agendi loquendi et sentienti modum assumere, experientia constat.

Sexta ruinæ clericorum causa est, quia fontes defectuum quotidianorum bene cognoscere et obstruere non curant; sunt autem fere sequentes:

1. Defectus intentionis, seu intentio vel nulla, vel frigida, vel non pura, sed permixta captationi propriorum commodorum, vel vitiata interventu intentionis pravæ, etc. Ex hoc fonte tantum mali promanat, ut sæpe etiam ipsa opera, alias in se bona, non bona, non Deo placita, non meritoria, sed prorsus vitiosa reddantur, et plurimorum bonorum jactura fiat.

2. Oblivio Dei præsentis, quam pro causa peccatorum assignat divinus Psaltes, dum ait *(Psal. 10. 5.)*. „Non est Deus in conspectu ejus, inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore“. Quod S. Basilius defectibus religiosorum sic accommodat: „cujus animus temere evagatur, otioque se dat? quis frequenter irascitur? quis humanas laudes avide captat? quis ad opera spiritualia piger est? quis actiones suas ad Dei gloriam non refert? quis inter orandum mente distrahitur? qui non semper cogitat, Deum cogitationum et actionum suarum inspectorem esse“. Hæc ille; idem valet de clericis; obstrue igitur fontem hunc tot peccatorum, oblivionem præsentis Dei, et ambula coram eo *(Gen. 17.)*. (seu ut alii legunt,) vive coram Deo, et esto perfectus. Imitare animalia ista mystica *(Ezech. 1. 18.)*, quæ erant plena oculis ante et retro, nempe habentia oculos in manibus, oculos in auribus, oculos in labiis, oculos in pedibus, plena oculis, intus et foris, ut nimirum neque videas, neque audias, neque loquaris, neque cogites, neque gressum dirigas, neque quidquam aliud openeris, nisi dignum conspectu Dei et in conspectu Dei.

3. Dissimulatio gratiarum Dei excitantium seu prævenientium, ordinatarum a Deo ad vitandas imperfectiones; dissimulatio inquam, vel dilatio, partim ex pusillanimitate, partim ob fugam molestiæ alicujus, partim ob respectus humanos. Hæc dissimulatio et dilatio est fons omnis mali; quia enim juxta Concil. Trid. *(Sess. 6. cap. 16.)*, Christus Jesus tanquam caput in membra, et tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influit, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit et comitatur et subsequitur; quia, inquam, hæ excitantes seu antecedentes gratiæ a Christo in palmites derivantur, non potest esse palmes vivæ vitis sine hoc influxu gratiarum excitantium; proinde in dies arescet, excidetur,

et in ignem mittetur; si ergo non vis maximo discrimini æternæ salutis exponi, excitanti quotidie Deo morigerum te præbe.

4. Neglectus ordinis, temporum et actionum, ex quo oritur conjectio sui cum actionibus Deum concernentibus e. g. meditatione, examine, etc. in angustias temporis, hinc festinatio, præcipitatio, et expeditio levi brachio, interdumque omissio.

5. Languor mentis et tepiditas quædam, licet nondum in gradu ultimo, nauseam Deo excitante; iste enim languor animæ inducit Deum ad hoc, ut ejiciat hominem tanquam detestabilem, juxta illud: „Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo“ *(Apoc. 3. 16.)*.

6. Defectus linguæ, qui hoc efficit in clerico, ut ejus vana sit religio, juxta S. Jacobum *(1. 26.)*; cadetque in eum illa maledictio: „Effusus es sicut aqua, non crescas“.

7. Respectus et rationes humanæ, sperantes, timentes, differentes, dissimulantes. Per hos respectus interdum despicitur Deus; hæ rationes rectam rationem pervertunt, spes istæ cum spe in Deum, timores hi cum timore Dei stare non possunt persæpe; amicitiæ ejusmodi plerumque inimicæ sunt Deo. Si vis ergo, ut te et munera tua respiciat Deus, respectibus humanis noli esse obnoxius.

8. Quærere seipsum et propria commoda. Ex hoc fonte omnes ferme defectus profluunt tam in hominibus sæcularibus, quam in clericis; quærendo seipsos perierunt tot milliones Angelorum, qui Luciferum sunt secuti; quærendo seipsum periit genus humanum. Clerice, si credis Christo, et si vis esse discipulus ejus, perde te, et invenies te.

9. Inconstantia animi, quoad propositorum desertionem, quoad observationem temporum et actionum, privatarumque devotionum; per talem incon-

stantiam plerique eo deveniunt, ut Deus iis deneget gratiam perseverantiæ. Time igitur illam, si times interitum.

10. Non evitare occasiones, personas, tempora, loca, materias, circumstantias, in quibus experientia docuit, commissos esse defectus. Non evitare occasiones, est velle occasum animæ.

11. Negligens præparatio ad meditationes; hanc negligentiam arbitror esse fontem defectuum quotidianorum in clerico; ex negligentia enim hac sequitur mala meditatio; ex mala meditatione nullus fructus, vel parum fructus et gratiæ, indeque defectus multi per diem.

12. Negligens custodia sensuum, visus, auditus etc. Etiam in clericis per has fenestras non tantum defectus, sed et mors ascendit. Non putet clericus, se tutum fore a diabolo, quia in Seminario est quasi sub clausura, si clausuram sensuum suorum non adhibuerit; nec porta Seminarii bene obserata proderit ipsi, nisi portam sensuum firmissime muniverit.

Septima causa ruinæ clericorum est ignoratio industriarum et remediorum contra defectus; quare tibi bene inculca:

1) Cave ab imprudenti profectus desiderio, quo scilicet præsumeres profundas passionum radices intra biduum evellere, et citissime ad sanctitatis culmen pervenire. Quo magis præsumptio hæc velamine virtutis et sanctitatis obvoluta crescit, eo plus damni affert, eoque haud raro virtutis studiosum perducit, ut a bene cœptis repente desistat. Nemo per hanc viam volare tentet, qui alis se destitutum videt, sed studeat pro viribus pedetentim progredi. Non enim exigit Deus, ut anima a domesticis hostibus subito liberetur; sed quibuscum decertet relinquit, ut continuam habeat et humilitatis et meriti occasionem.

2) Qui perfectionis iter ingreditur, similis est

puerulo primos gressus formare conanti; qui si nimio timore perculsus, se loris relictis movere non audet, nunquam procul dubio solus incedet; sed quum, excusso terrore, audacter gressus figit, titubat utique, labitur etiam frequenter, verum in pedes rursus se erigit, novosque conatus adhibet, donec tandem recte et absque ulla hæsitatione gradiatur. Ita fervens quoque clericus sæpe cadet in via perfectionis juxta illud *(Prov. 24. 16.)*: „Septies cadet justus", sed attendit verbis proxime sequentibus: „et resurget". Resurgat igitur, eumque pudeat in defectuum suorum pulvere vecordem torpere. Audiat quod prudenter scribit S. Franciscus Salesius: „Quo pacto nos a defectibus nostris emendabimus? Si patienter nobiscum ipsis agamus, et orta ex imperfectionibus nostris perturbatione repulsa, generose surgamus a lapsu, et ita singulis diebus denuo incipiamus. Ex infirmitate, quin advertamus, labimur; sed remanet semper voluntas Deo serviendi". Conare ergo semper in spiritu et virtute proficere cum magna mentis alacritate, quin cadas animo, aut minus fortiter persistas in pugna, etsi profectus tibi videatur fere impossibilis ob protervam naturam et defectus continuos. Qui hanc artem non bene callet, manifestum incurrit periculum, ne ab aratro manum amoveat, et pussillanimitate pressus, virtutis tramitem penitus tandem relinquat. „Omnium tentationum ignavissima, ait S. Franciscus Salesius, animi dejectio". Quando inimicus noster spem progrediendi nobis ademit, facili negotio in abyssum vitiorum nos præcipites agit.

3) „Sunt, ait idem S. Franciscus Salesius, qui conscientiæ cuticulam adeo teneram habeant, ut, si forte aliquem defectum commiserint, de illo tam inordinate doleant, ut impatienter illum ferant, et ita in graviorem defectum incidant. Quod sane provenit ex proprio amore, qui quo magis est abscon-

ditus, eo majus periculum affert. Enimvero tam bene de se ipsis sentiunt, ut conturbentur simul ac in defectum quempiam prolapsos se animadverterint. Nos e contra ex imperfectionibus nostris in humilitate proficere discamus; quod si præstiterimus, damnum ex defectibus emergens abunde reparabimus, ita ut salutem ex inimicis nostris reportemus“. Qui se errasse comperit, ait S. Ignatius, non cadat animo; etiam errores prosunt ad sanitatem“. Alacriter igitur resistendum est superbiæ illi, qua nostrorum defectuum inordinate nos pœnitet; quum ea non raro utatur dæmon, ut delinquentem ad desperationem usque perducat. Sic egisse visus est cum Juda proditore. Ista porro pœnitentia inutilem noxiamque in anima tristitiam fovet, quæ nec a Deo, nec propter Deum est, sed ex quadam amoris proprii afflictione originem ducit.

4) Persuasum habeas statum clericalem amplectendo te Deo sacrificium obtulisse, quod ad magnam ipsius gloriam cedat, teque divino ejus cordi valde carum fecerit. Deo utique lapsus tui quotidiani displicent; quam ob rem tamen minime cessat a tenerrimo illo amoris affectu, quo te complectitur. Tecum agit Deus matris instar, quæ quidem de infirmitatibus et defectibus filii sui dolet; at non idcirco eum minus diligit; imo quo debilior, infirmior et deformior ille est, eo majori cura et sollicitudine cor maternum in eum ferri videmus.

5) Disce distinguere inter varia relapsuum genera. Prorsus sunt detestandi relapsus orti ex perversa voluntate, quæ, affectu ad peccata quædam venialia non exuto, in eis sibi deliberate complacet. Horum relapsuum principium, perversam nimirum voluntatem, generose impugnare omnino necessarium est; nec ante quiescendum, quam penitus exstirpatum sit. Relapsibus autem illis, qui ex miseria et fragili-

tate naturæ corruptæ proveniunt, ad ultimum usque vitæ halitum, ex parte saltem, abnoxii erimus.

6) Quum infirmitas nostra limites et modum nesciat, quumque non raro accidat, ut ipsa voluntas nostra in offensionem Dei consentiat; summam de Dei misericordia ideam animo concipiamus oportet. Caveamus proinde ab illorum errore, qui iræ et vindictæ motus Deo tribuunt, quos viro honorato, qui offensus sit, tribuere non auderent. „Miseriis nostris, ait S. Franciscus Salesius, innititur thronus misericordiæ divinæ; si enim non essent in mundo peccata condonanda, dolores leniendi, animorum morbi sanandi, non esset, quo pulcherrimum divinæ essentiæ suæ attributum Deus exerceret“.

7) Deo non parum procul dubio placet fiducia illa, qua veluti filii ad Ipsum post lapsum dolentes festinamus, veniam precamur, majoresque ut addat vires, enixe rogamus. Itaque etsi centies per diem caderemus, centies surgere oporteret, semperque a Deo humiliter quidem, sed non minus fidenter veniam expostulare. Ob diffidentiam enim nostram dæmoni occasio præbetur, nobis mendacia, quorum ipse pater est, oggerendi, v. g. Deum esse fessum tam frequenter condonando; quibus nobis creare tristitiam et tædium intendit, et tandem eo nos perducere, ut perfectionem nostram prorsus negligamus; quum e contra, si post lapsum ad Deum oratione humili et fiducia plena confugimus, pax, spirituale gaudium et desiderium ardens ad pugnam redeundi illico in mentibus nostris renascentur.

8) Animum adverte ad boni et mali spiritus agendi rationem cum tentaris, et experieris, spiritum bonum menti nostræ defectus et eorum maiorem minoremve gravitatem proponere antequam committantur, ac sedulo adniti, ut ab illis committendis voluntatem avertat; malum vero spiritum illos exte-

nuare et tanquam nugas traducere; postquam autem lapsus est homo, mutant hi duo spiritus vultus suos. Malus commissam culpam mirum in modum adauget et exaggerat, hominem proclamat perditum, Deum nunquam placandum esse mentitur; bonus e contra spiritus levamen affert, difficultatem in venia petenda minuit, et ad veram pœnitentiam fiduciamque adducere conatur.

9) Quemadmodum cibus veneno infectus nauseam stomacho creat, ita defectus nostri ariditates, tædium aliasque amaritudines in anima producunt, quibus Deus, ut pater amantissimus pœnam a nobis repetere misericorditer dignatur. Patienter igitur correptionem istam, utpote leviorem purgatorii pœna nobis debita, generose sustineamus, et hac ratione iterum in defectibus nostris exercitium virtutis, patientiæ nimirum, inveniemus.

15. De Communione sacramentali.

Innumera quidem exstant divini amoris in nos argumenta, maximum autem omnium est SS. Eucharistiæ institutio; nec potuit Christus Dominus noster majoris honoris, utilitatis, ac jucunditatis opus nobis in terris relinquere, quam in hoc admirabili Sacramento reliquit. Hic habemus, ad quem refugiamus in omnibus adversis; cui loquamur, cum opus est, facie ad faciem, Deum, inquam, cui per hoc Sacramentum conjungimur intime et quasi concorporamur. Denique vita ipsa, quæ Christus est, nobis in hoc Sacramento porrigitur, ut propterea merito panis vitæ dicatur; de quo Christus Dominus: „Qui manducat hunc panem, vivet in æternum“. Ex quibus et illud colligitur, esse Sacramentum istud infinitæ virtutis; utpote quod contineat fontem gratiæ, et nobis communicet omnem virtutem Passionis Christi Jesu, cujus est

meritum infinitum. Atque eam ob rem tot tantique fructus Eucharistiæ a SS. Patribus traduntur, ut eorum breviarium duntaxat recensere satis sit. Sunt autem hi: nos Deo conjungit, unit, incorporat, et Deiferos facit; remittit peccata præterita, quæ ex oblivione memoriæ exciderunt; confirmat adversus futura; debilitat vitiosos animi impetus; tentationes minuit; ad pietatis studium incitat; intellectum illuminat; accendit affectum; confirmat spem; debilitati nostræ vires addit; exhilarat conscientiam; participes nos facit meritorum Christi; dat pignus futuræ gloriæ; confirmat cor hominis; armat fortes, ut strenue cum diabolo decertent; alacres facit ad probas actiones; mire adjuvat ad res adversas tolerandas; pœnas peccati minuit.

Fructus hi mirabiles sufficere possent ad nos movendos, ut sæpius et ardentius SS. Communionem percipiamus; sed addo quædam alia argumenta ex similitudinibus ducta.

1. Sicut parens, cui gratissimum est, frequenter in domum filii sui vocari, sciens hujus sui desiderii filium esse conscium, non recte accipit, si semel tantum, bis, terve in anno, aut saltem raro admodum invitetur, ita Christus, cujus novimus esse delicias versari cum filiis hominum, *(Prov. 8. 31.)* si raro admittatur, merito inique ferre potest.

2. Amicus libenter adest amico; si ergo tu Christo non ades libenter, signum est parvi tui erga eum amoris.

3. Dicis, te desiderare Christo perpetuo adesse in cœlo; hic ergo frequenti Communione ineunda est cum eo familiaritas, ne post hanc vitam te non agnoscat. Nam sicut amicus, qui in prosperitate, amicum negligens, aliis sese jungit, si tempore adverso ab aliis desertus amicum repetit, non id facere ex caritatis affectu videtur, sed ex necessitate; ita qui,

dum vivit, Christum Dominum postponit rebus terrenis, post mortem judicandus est non ex amore Christum desiderare, sed quia alia solatia, quæ Christo præposuerat, desunt.

4. Sicut dives homo, natura misericors et liberalis, si sæpe visitet domum ruinosam hominis pauperculi, nunquam ad eam veniet, nisi relicto aliquo dono, tum pro beneficio hospitii, tum pro domus reparatione, præsertim si statuat sæpius eodem divertere; ita Christus ditissimus et summe misericors, quoties domum, animam nostram, per sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum ingreditur, nunquam discedit, nisi relicto eximio munere, partim pro officio Communionis, partim ut habitaculum sibi, ad quod frequenter venire proponit, dignum paret. Quia enim nemo ita probe novit, quo ornatu parandus sit locus Christo, atque Christus ipse, ideo Communione una disponitur homo ad Communionem sequentem; nempe dum Christus frequenti Communione sibi ipsi locum parat.

5. Fasciculus viridis ut totus incendatur, et ignem concipiat, non satis est, si semel ignis subjiciatur, sed frequenter ignis admovendus est, ut ejus crebra repetitione primum quidem incalescant ligna, deinde vero teneriores ramusculi absumantur, paulatim quoque fascis exsiccatus in ignem tandem totus vertatur; eodem pacto, homo vitiorum atque passionum copia humidus, non statim converti potest in ignem divinum, nisi crebra Communione passiones sensim coerceantur.

6. Sancta Eucharistia est cibus animæ, sicut panis est cibus corporis; anima autem tanto est corpore præstantior, quanto divinior, nimirum, ad Dei imaginem et similitudinem creata, Christi Sanguine redempta, immortalitate donata naturæ Angelicæ, sine qua nec ipsum corpus viveret; nonne ergo indignum est, quod corpus hoc vermibus absumendum,

atque in cineres brevi redigendum quotidie sæpe pascatur, atque ad illud fovendum omnia studia, omnesque labores convertantur; animæ autem nutrimentum et raro, et non sine tædio præbeatur? Sane, sicuti corpus sine cibo nec labores ferre potest, nec vivere; ita anima sine Eucharistia non potest istius peregrinationis labores sustinere, nec vitam retinere. „Qui (inquit Christus) manducat me, ipse vivet propter me“, quasi dicat; non vivet, nisi me sumat.

7. Quo tempore aër est peste infectus, solent homines uti adversus noxium aërem imminensque periculum medicina præservativa, potissimum egressuri foras; atqui vero, totus iste mundus infectionibus plenus est, nimirum infinitis peccatis, occasionibusque peccandi; proinde, qui præservari a peccatis cupit, is medicina hac eo frequentius utatur, quo illi graviora imminent pericula, et plures occasiones, quibus ad peccandum induci possit.

8. Sicut is, cui inter hostes est incedendum, dat operam, ut comites habeat et arma, quibus hostes aut deterreat, aut repellat, ita, qui in hac vita inter innumeros hostes visibiles et invisibiles degit, curare debet, ne vel comitatu, vel armis destituatur. Optimus autem comes est Christus in Eucharistia sumptus, cui semper adest innumera multitudo Angelorum; optima etiam arma præbet communicanti, quando gratiam et fortitudinem largitur. Sæpe est ergo ad hanc mensam accedendum, et cum Psalmista dicendum: „Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me“. *(Psal. 22. 5.)*

9. Sicut qui filium habet unice dilectum, hoc maxime curat, ne ei doctus aut diligens pædagogus desit, a cujus latere nunquam discedat, ita qui animam suam recte institutam cupit, nunquam patietur ab ea Christum abesse, sed eam illi per crebram Communionem conjunget.

10. Sicut infirmus aut graviter vulneratus desiderat medici vel chirurgi frequentem accessum, et medicamenta seu malagmata, quibus vulnera sæpe reficiantur; ita christianus variis multisque vulneribus in anima saucius, et gravibus morbis affectus, merito desiderare debet Christi optimi medici præsentiam, qui in Sacramento Eucharistiæ omnium morborum remedia secum affert. Ita enim dicit S. Bernardus: „Eucharistia medicina est ægrotis, peregrinantibus diæta, debiles confortat, valentes delectat, languorem sanat, sanitatem servat; fit homo mansuetior ad correptionem, patientior ad laborem; ardentior ad amorem, sagacior ad cautelam, ad obedientiam promptior, ad gratiarum actiones devotior".

11. Sicut mercatores ea loca sæpius frequentant, ubi plus lucri exspectant, et pauperes illorum januas, ubi copiosiores eleemosynæ conferuntur; ita clericus ad Christi mensam frequentior esse deberet, ubi et majora et uberiora dona dantur. Siquidem hoc Sacramentum cupiditates malas refrænat et castimoniam firmat; hic dimittuntur quotidiana peccata, expelluntur potestates satanæ, dantur vires ad ipsum etiam Martyrium subeundum, minuitur in minimis peccatis sensus, in gravioribus autem tollitur omnino consensus, denique afferuntur omnia bona, quia communicans in id transit, quod sumit. Venit quippe ad te Christus, ut te honore afficiat sua præsentia, ungat te sua gratia, curet te sua misericordia, lavet te suo Sanguine, resuscitet te sua morte, illuminet te sua luce, inflammet te suo amore, consoletur te sua infinita suavitate, uniat et desponset se cum anima tua, faciatque participem te spiritus sui, omniumque bonorum, quæ cum hac carne, quam tibi offert, in ara crucis promeritus est. Quemadmodum ergo si princeps aliquis, multa secum afferens munera, qualibet septimana januam tuam pulsaret, gratissimo illum

animo reciperes; ita cum magno desiderio et gratitudine convenit Christum suscipere, cujus dona omnes res terrestres præstantia ac magnitudine vincunt.

Sed quot sunt clerici, quibus convenit illud Prophetæ: „seminastis multum et intulistis parum; comedistis, et non estis satiati; bibistis, et non estis inebriati; operuistis vos, et non estis calefacti, et qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum" *(Agg. I. 6.)*, vel illud doctissimi et piissimi viri: „Magne Deus; quot Communiones abeunt sine fructu ob nostrum teporem! Alimur cibo et pane fortium, et in eadem semper hæremus ignavia et imbecillitate; agno toties pascimur immaculato, nec puriores evadimus aut mansuetiores; manna cœlesti nutrimur, et famem terrenorum semper retinemus"?

Hoc ergo SS. Sacramentum frequenter, sed semper rite dispositus recipe. „Probet autem seipsum homo, et sic de pane illo edat", monet S. Apostolus. *(I. Cor. 11. 28.)* Agnum sine macula, filium Virginis quis immundus audeat recipere? „Auream animam tibi facito", ait S. Chrysostomus. Quem in finem hæc sequere monita et consilia:

I° Ipso S. Communionis die excitatus mane a somno imaginare, tibi ab Angelo custode dici: „Ecce, Dominus prope est; hodie scietis quia Dominus veniet"; vel a Christo ipso, ut Zachæus, illa verba audire: „Surge, festinans descende; apud te enim hodie oportet me manere". Meditationem ita institue, ut anima magis accendatur amore Christi; dein usque ad Missam ruminare identidem, quis ille sit, qui veniet, ad quem, ad quid, quomodo veniat.

II° Accedens ad ecclesiam, cum Christo et Apostolis te in cœnaculum ire crede, ibique eamdem cœnam institui, quæ olim Jerosolymis. Ideo statim excita affectum reverentiæ, spei, caritatis, et humilitatis; sed ferventissimo desiderio Christum recipiendi

potissimum intende; etenim desiderium istud præcipuum sibi vindicat locum inter alios pios affectus. Deinde invoca tres SS. Trinitatis personas: Patrem æternum, ut suum tibi concedat Filium; Filium, ut ad te venire dignetur; Spiritum sanctum, ut te gratia sua ad tantum opus disponat; denique B. Virginem Mariam, Angelum tuum custodem, SS. Patronos tuos exora, ut in ista actione precibus suis te adjuvent.

III° Cum tempus aderit communicandi, dic Confiteor ... cum sensu maximi doloris, confusionis et humilitatis, et maxima cum reverentia ad „Domine, non sum dignus. . . .“ tunde pectus tuum; deinde

1. Accede ad hoc Sacramentum cum fide viva; firmiter credas oportet, sub minima visibili particula panis, post consecrationem, contineri verum et integrum corpus Christi Jesu, veri Dei et hominis; corpus, inquam, idem, quod ex Maria natum, cruci postea affixum, modo ad dexteram patris omnipotentis in cœlis sedet gloriosum. Quia vero corpus Christi corpus est vivum et animatum, et corpus Christi veri Dei, ideo sub ipsa specie panis non caro tantum, sed et una per concomitantiam sanguis et anima gloriosa et beatissima Christi divinitas cum majestate sua continentur, adeo, ut necesse non sit laicis sumere Sacramentum sub specie vini, quod solis convenit sacerdotibus, qui non tantum communicant, sed etiam sacrificant. Et sicut sub specie panis hæc quatuor, quæ diximus, caro scilicet Christi, sanguis, anima, et divinitas continentur; ita quoque sub specie vini, sanguis, et per concomitantiam caro, anima, et divinitas concluduntur. Atque hæc est fides ecclesiæ Catholicæ et Apostolicæ, pro qua tibi occumbendum est potius millies, quam vel minimum de ea ambigendum. Quod si te dæmon tentaverit, et dubietatem aliquam circa veritatem hanc ingesserit, nihil pro responsione aliud ingeras, quam: Credo, credo; Deus est omni-

potens; „non est impossibile apud Deum omne verbum“; qui dixit: „Fiat lux, firmamentum etc. et facta sunt“; idem dixit: „Hoc est corpus meum“, et vere fit, et est post consecrationis verba, Corpus Christi. „Sicut non fuit Deo impossibile“, ait B. Augustinus, „quas voluit naturas instituere, sic ei non est impossibile, in quidquid voluerit jam institutas mutare“. „Adoro te devote, latens Deitas, quæ sub his figuris vere latitas .... Credo quidquid dixit Dei Filius, nil hoc verbo veritatis verius“. Quod credidit semper Ecclesia, quod tenuerunt Ecclesiæ Patres omnes, hoc credo, hoc teneo. Domine! adauge fidem meam.

2. Accede ad hoc SS. Sacramentum cum magna spe, nam quid tibi ille denegabit, qui seipsum tibi est daturus? Exercetur vero spes, considerando, in Christo esse quidquid confidentiam excitare potest; hinc quidem, quoniam potest omne bonum nobis conferre, cum sit omnipotens, et indigentiam nostram perspectam habeat; cum ergo accedamus ad mare immensum bonorum omnium, quomodo non hauriemus aquam gratiæ abundanter ex eo? inde vero, quia vult omne bonum nobis impertire, cum sit summe benignus, cum nos diligat, plus quam nos ipsi, magisque largiri nobis sua dona, quam nos recipere, desideret, cumque, ne meritum desit, suum nobis impendat. Actuali itaque intentione aliquem finem excelsum, cœlestem, divinum quære, et ad rem Deo placitam, proximis utilem, tibi salutarem respice. Possumus autem assumere unum alterumve ex sequentibus: a) ut a morbis et infirmitatibus animi sanemur per medicum animarum nostrarum optimum, nos in Communione visitantem; b) ut peccata nostra expiemus, nec enim efficacior victima pro peccatis, quam agni immaculati, qui tollit peccata mundi; ipse enim est advocatus noster, et propitiatio pro peccatis nostris apud Patrem; c) ut a certa tribulatione, angustia vel tentatione liberemur

per Christum, per quem salvati et liberati sumus; d) ut certam gratiam, aut beneficium impetremus per mediatorem, qui a Patre semper exauditur pro reverentia sua; e) ut pro acceptis a Deo donis grati simus, cum nihil habeamus præstantius aut gratius offerendum Deo, quam dilectum ejus filium, in quo sibi bene complacuit; f) ut Deum et Sanctos honoremus, quia Christus est caput Sanctorum sine mensura sanctus. Quid vero honorificentius Sanctis, vel acceptius fieri potest, quam si in ipsorum festis, et sacris ædibus offeratur ille, cui se omnem sanctitatem et beatitatem debere libenter agnoscunt? g) ut opitulemur defunctis, cum nihil efficacius pro illis interpellet apud Deum Patrem, nihil melius clamet, quam Sanguis Christi effusus in remissionem peccatorum; h) optimus vero et primarius finis est, ut Deo uniamur per amorem, convertamur et transformemur in ipsum, sicque inseparabiliter ei adhæreamus, dicentes cum Propheta: „Mihi adhærere Deo bonum est, et ponere in Deo meo spem meam. Quid enim mihi est in cœlo? et a te quid volui super terram"?

3. Accede ad hoc SS. Sacramentum magna devotione, mentis attentione, et animi recollectione; nimirum per meditationes et orationes pias ad hoc tantum Sacramentum animum converte, et considera ac admirare incomprehensibilem Dei humilitatem et caritatem non dedignantis venire ad te, a te accipi, tibi uniri et conjungi; simulque in memoriam revoca passionem et mortem ipsius, cujus mysterii in hoc Sacramento singulariter memorem te esse voluit.

4. Accede ad hoc SS. Sacramentum cum vehementi mensæ divinæ fame et desiderio. Quemadmodum enim ille cibus corporalis optime sapit, et quamplurimum alit et roborat, qui cum fame et appetentia sumitur, ita cibus spiritualis hujus SS. Sacra-

menti singulari modo reficit animam, quando magno cum desiderio sumitur; nempe sicut ibi, ita hic quoque optimum cibi condimentum est fames. Illa autem fames hujus cibi excitanda est duplici consideratione: altera, excellentiæ et utilitatis hujus Sacramenti, altera, propriæ paupertatis ac necessitatis, inediæ, infirmitatis et miseriarum, quibus omnibus in uno hoc cibo præsentissimum affertur remedium.

Si adhibita diligentia optatum fervorem, devotionem et desiderium tibi deesse sentis, vehemens saltem illius desiderium in te excitare, et divinæ voluntati te conformare stude; nam desiderium pauperum exaudiet Dominus, præparationem cordis eorum audiet auris ejus, et rationalis devotio sensibili multo sublimior. „Quisquis ergo secure accedere cupit, non multum curet, quidquid sentiat, sed quid velit et intendat; affectum et voluntatem suam ad Deum ex toto convertat, omnibus illis, quæ Deo displicent, cum humili voluntatis suæ in Dei voluntatem resignatione vale faciat ex ipso fundo“. Ad confirmandum hanc doctrinam libet adscribere, ex magno quodam spiritus magistro, verba hæc solatii plena. „Licet“, inquit, „quis secundum hanc perfectionem conversari studuerit, et tam quietam ac puram vitam et fervidam devotionem sortiri optaverit, non tamen semper ad nutum suum se taliter devotum inveniet, nec ideo a Communione abstinendum opinor, dum fecerit homo quod in se est; utpote vitam et conscientiam discutiendo, peccata confitendo, gratiam implorando, et in spe divinæ clementiæ accedendo. Quamvis enim experimentalem illam devotionem, ac perceptibiliter dulcem affectum non habeat (quæ frequenter ex redundantia superioris appetitus ad inferiorem, seu voluntatis ad sensualitatem causatur), si tamen ratio optet Deo adhærere, et vitiis dissentire laboret, et voluntas inferioris appetitus motibus dominetur; tunc

vera et intellectualis devotio adest, et hæc sufficit, imo tutior est.“ *(Dion. Carth. lib. de expos. Miss. art. 3.)* „Recurre etiam, (ait Reginaldus) ad Beatissimam Virginem aliorumque Sanctorum patrocinium pro necessario ad tanti Regis exceptionem apparatu, ex ipsius regia obtinendo. Illi enim domestici ejus sunt et familiares, plurimum apud ipsum valentes auctoritate; dignitatis item ipsius studiosissimi sunt, ac nostræ utilitatis amantissimi. Imitemur rusticum, qui excepturus virum nobilem, casam quidem suam purgare potest, sed ut eam ornet, ad alienam locupletiorum opem recurrit.“

5. Accede ad hoc SS. Sacramentum cum profunda reverentia et humilitate, quæ duabus etiam considerationibus juvatur; altera immensæ magnitudinis, dignitatis, et imperii Christi Domini, et puritatis, quia nec stellæ in conspectu ejus mundæ sunt; altera, contrariæ vilitatis et infirmitatis nostræ, quæ considerata efficiet, ut divinam beneficentiam magni faciamus.

6. Accede cum filiali amore, qui in duabus considerationibus invenitur; altera Passionis Christi, ex cujus vulneribus amor convenientissime hauritur; altera, præsentis beneficii, in quo tanta cum dignatione et caritate Jesus Christus se communicat, tamque familiariter et intime nobis se conjungit, nec solum ejus majestas pauperem nostram domum ingreditur, et a nostris vulneribus non abhorret, sed Sanguinem etiam suum et Corpus in medicamentum donat, ad nos sanandos, præservandos, confirmandos. Ad hujusmodi amoris exercitium plurimum conducere videtur, si primum mane ejus diei, quo communicabis, te obiter jam in eo exercere incipias, cogitando benignissimum Dominum tuum cum desiderio te exspectare in ecclesia, ut in anima tua requiescere possit; deinde si adeundo illum cogites, quanto gau-

dio etiam Angelus tuus custos afficiatur, dum te comitatur euntem, ut suum tuumque Dominum, tam suorum amantem, hospitio recipias, idemque de sanctis etiam Patronis tuis, Beatissimaque imprimis Virgine cogitare liceret, quos propterea, templum jam ingressus etiam deprecari poteris, ut amorem tibi communis Domini sincerum, ac dignam Communionem ab eo impetrent.

IVo Regrediens ad locum tuum affectum admirationis elice. v. g. „Unde mihi hoc, ut Dominus meus veniat ad me“? dein elice actus fidei, adorationis, amoris, gratiarum actionis, ad quam invitabis B. Mariam Virginem, et alios Sanctos. Puta tibi dici a Christo, ad cujus mensam assedisti: „Scitis, quid fecerim vobis“? quo vos honore dignatus sim, quali vos cibo refecerim? Plurimum refert, nosse uti eo tempore, quo apud te demoratur Christus, et hospitis, quem excepisti, dulci frui præsentia: neque enim tempus aliud ad tractanda salutis et perfectionis tuæ negotia opportunius aut magis idoneum, quam cum tecum et intra te habes ipsum salutis auctorem. Quid ergo sic propere festinas, mi clerice, a S. Communione ad alia negotia, colloquia, studia, immemor Dei tui, a quo plus scientiæ, commodi, honoris, felicitatis, delectationis, luminis et auxilii ad res bene gerendas, præsertim hoc ipso tempore percipere poteris, quam ab omnibus aliis creaturis? Num tædio tibi est ejus conversatio et colloquium, cujus deliciæ sunt, esse cum filiis hominum? Quid si te invitasset amicus, et domo quidem reciperet, sed mox quasi pertæsus consortii, te relicto exiret per posticum ad alia colloquia, vel negotia, non dignatus te hospitem familiari colloquio, aut ullo benevolentiæ et amoris officio, nonne is merito audiret inhumani et inurbani ingenii homo, nec ullo deinceps amicitiæ commercio vel officio dignus haberetur? Vide ergo, quid de

teipso dicendum, qui Deum invitasti, et jam recepisti in domum tuam, (qualis vero, quantusque hic hospes est!), tu vero, eo vix ingresso, mox subducis te, abiens ad colloquia, negotia, studia etc. nec curas cum eo paulisper conversari, vel ullum amoris et gratitudinis signum tam liberali et benevolo hospiti ostendere Quid hoc est, nisi vilipendere, maxime cum ille veniat ad te, non ut reficiatur a te, sed ut reficiat te. Vide, ne, qui spernis, et ipse spernaris. Optima autem, Deoque gratissima gratiarum actio consistit in eo, ut offeramus ipsi actum aliquem heroicum virtutis nobis magis necessariæ, vel seriam malorum affectuum mortificationem, et præcipue defectus seu vitii alicujus particularis, quo profectum divini amoris, solidæque virtutis progressum impediri scimus, emendationem. Quid enim aliud requirit a nobis Deus, et quid aliud retribuere possumus pro tanto beneficio Deo, qui bonorum nostrorum non indiget, quam ut corrigamus in moribus nostris id, quod ipsi displicet, et adversatur ejus in nos amori? Cum hospitem dulcissimum Christum Dominum suscepisti, colloquia cum illo instituere debes amore et fiducia plena; tunc tempus opportunum est defectus tuos deplorandi, miserias et ærumnas tuas omnes ipsi exponendi, auxilium ad agenda et perferenda omnia implorandi. Tracta cum Domino tuo familiarissime omnia negotia tua velut cum amicorum tuorum optimo; omne imperfectum tuum, omnem animi tui languorem, cæcitatem, necessitates, pericula ipsi expone, ejusque adjutricem gratiam suppliciter implora, et in virtute illius cibi, quo refectus es, tota voluntate animique contentione vel unum saltem defectum in proximam Communionis diem exstirpandum suscipe. Subinde aliquid emendica a Jesu pro te et pro aliis, præsertim perseverantiam in Dei gratia et in vocatione, spiritum ecclesiasticum, profectum in virtutibus solidis etc.

V° Totius diei reliquum tempus singulari pietate et recollectione animi transige, sanctis interdum suspiriis Christum invoca, colloquia spiritualia diligentius institue, nec ob ariditates aut tentationes tuæ Communioni time, imo fides tua non parum inde augebitur, si tentationibus istis resistens, nihilominus monita illa servaveris.

16. De Communione spirituali.

Quandoquidem non concessum est clericis, ut contentum sub sacris speciebus sacratissimum Jesu Christi Corpus singulis omnino diebus sacramentaliter sumant, tamen omnes saltem eo intentos esse decet, ut illud quotidie recipiant spiritualiter, sive per Communionem, quam vocant spiritualem. Hæc juxta S. Thomam constat ex vivo augustissimum illud Mysterium sumendi desiderio: „Dicuntur baptizari et communicari spiritualiter, et non sacramentaliter illi, qui desiderant hæc Sacramenta jam instituta sumere . . . contingit spiritualiter manducare Christum, prout est sub speciebus hujus Sacramenti, in quantum scilicet aliquis credit in Christum, cum desiderio sumendi hoc Sacramentum". Et hoc non tantum est spiritualiter suscipere Christum, sed ipsius etiam Mysterii spiritualiter participem fieri; nam ex doctrina Conc. Trid. *(13. 8.)* illi accipiunt SS. Eucharistiam „tantum spiritualiter, qui voto propositum illum cœlestem panem edentes, fide viva, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus et utilitatem sentiunt". Si desideria hæc fervida ac vehementer accensa fuerint, hujusmodi susceptio solo spiritu peracta subinde fructibus abundantior, Deoque acceptior erit, quam multæ aliæ sacramentaliter quidem, cum tepore tamen peractæ; non quidem ex defectu mysterii, sed ex culpa frigide ad illud accedentis.

Jam vero spiritualis hæc Eucharistiæ susceptio sæpius quavis die repeti potest non sine magna utilitate; namque anima pia frequenter utique affectibus suis ad Jesum in sacrosancta Eucharistia latitantem sese elevare, ac desiderium ad eundem accedendi, et sacratissimum ejus Corpus corpori sŭo conjungendi excitare potest. S. Ignatius Martyr ad Romanos scribens ita loquitur: „Non voluptates hujus mundi desidero; sed Panem Dei, Panem cœlestem, Panem vitæ, qui est caro Jesu Christi, Filii Dei vivi, et potum volo Sanguinem ejus, qui est dilectio incorruptibilis et vita æterna". Eodem prorsus modo clericus interdiu sæpius, dum conspectui res quoad apparentiam pretiosæ, delectabiles aut pulchræ repræsentantur, dicere poterit: „Non voluptates hujus mundi, divitias aut pulchritudines etc. desidero, sed Panem Dei, Panem cœlestem, Panem vitæ"; desidero solummodo suscipere Jesum meum, delicias Angelorum, thesaurum divitiarum inexhaustum, ac florem omnis pulchritudinis. Illius solum corporis particeps fieri concupisco, quod vultus sui gloria paradisum lætificat; illius Sanguinis, qui pro me fuit effusus; illius animæ, quam Salvator in cruce pro me efflavit, et illius divinitatis, quæ omnium bonorum fons ac scaturigo est. „Cibus meus Christus est, et ego ejus", uti dicit S. Bernardus (serm. 71. in Cant.), siquidem ille mihi, et ego illi conjungi desidero in divinissimo hoc mysterio." Hisce desideriis anima quavis hora spiritualem Panis Angelici sumptionem renovabit, quæ tanto perfectior, tantoque erit utilior, quo ferventiores in divinissimum hoc mysterium affectus fuerint. Si Deus præmio afficit pium cujuscumque virtutis desiderium, quanto magis desiderium ipsum possidendi!

Spiritualem tamen hanc Communionem saltem semel quotidie, quiete, commode, ac peculiari quodam

apparatu instituì convenit, ut tanto majorem pietatis sensum, profectumque post se trahat, ac veri Eucharistiæ mysterii effectus quodammodo compenset; nec opportunius in hunc finem erit tempus, quam quo sacrosancto assistitur sacrificio; tunc etenim quivis sacerdoti sese conjungere potest ad divinum illum cibum affectu recipiendum, quem is in effectu accipit. Quapropter concipiat primo dolorem de admissis peccatis, ac ejus ope cordis sui habitaculum, in quo Dominum suum suscipi, ac requiescere desiderat, expolire conetur. Tum vivam excitet fidem circa veram Christi Domini præsentiam in augustissimo hoc mysterio; consideret magnitudinem ac majestatem Dei illius, qui sub specierum illarum velo absconditus latet; perpendat ingentem illum amorem, ac summam bonitatem illam, vi cujus nobiscum uniri non solum non dedignatur, sed desiderat ac concupiscit etiam; reflectat quoque mentis oculos in propriam exiguitatem ac miseriam. Hinc sequantur affectus animi demissione et desiderio mixti; animi demissione propriam indignitatem respiciendo, et desiderio infinitam Domini sui amabilitatem attendendo. Fidem comitetur spes firma, fructus SS. Eucharistiæ percipiendi; Deus enim infinite fidelis, in excellentissimo hoc amoris sui opere thesauros omnipotentiæ, sapientiæ et bonitatis suæ, ut ita dicam, exhausit, ut in nos eosdem effunderet. Deinde ignem caritatis oportet excitare, considerando prodigia, quæ Christus in hoc Sacramento operatur ad demonstrandum nobis suum amorem. Actus autem hujus caritatis, quæ nos Deo unit, sunt: gaudere, quod perfectiones divinas in hoc mysterio videamus elucescere; laudare admirabilem Christi erga nos benignitatem; desiderare indissolubilem cum illo unionem et illam gratiarum ubertatem, quam Salvator, præsentia sua animam nostram invisens, tribuere consuevit; optare, ut ejus

potestas, regnum, honor, amor et cognitio in omnes late terras diffundatur. Tandem in affectus gratitudinis ac laudis prorumpat. Quod enim Jesus Christus in cor re ipsa non descenderit, non pendebat ab illo; siquidem ipse ad hanc amoris conjunctionem non tantum paratus, sed quantum in eo erat, illius magno etiam caritatis ardore cupidus fuisset. Postulet ab eo gratias illas, quarum sese indignum agnoscit, exerceatque se actibus illis, quos post consuetas sacri epuli sumptiones concipere solet. Præter fructus e spirituali hoc Eucharistiæ usu resultantes etiam id emolumenti inde haurietur, quod anima ad concipiendas pietatis flammas vel maxime disposita aptaque futura sit, dum reapse ad sacram mensam accedet, sanctissima Redemptoris carne vere pascenda; nam sicut lignum, si calor illius continuo conservatur, ad flammas præsenti igne concipiendas semper est paratum; ita cor humanum, quod continuum in Jesum sacris speciebus velatum caritatis calorem fovet, amoris flammis facile succendetur, si semper ardenti in augustissimo hoc mysterio, amoris fornaci, propinquat.

17. De SS. Missæ sacrificio.

Inter omnes actus religionis, quibus Deo cultus exhibetur, longe præstantissimus est Missæ sacrificium. Excellentia hujus sacrificii ex multis capitibus colligi potest: 1° ex eo, quod in illo offertur; qui est Christus Dominus, verus Deus et verus homo; 2° ex persona, cui offertur, qui est solus Deus; 3° ex ipsa consecratione, qua panis et vinum in Corpus et Sanguinem transsubstantiantur, manentibus accidentibus sine subjecto; 4° ex valore ipsius sacrificii, qui est infinitus, sicut merita et passio Christi; 5° ex fine, propter quem institutum fuit, ut nimirum per ipsum

Deo Creatori nostro cultum latriæ tribuamus nostramque servitutem et subjectionem humillime testificemur; ut dignas ei gratias perpetuo agamus pro universis beneficiis ejus, ad auxilia divinæ gratiæ ejusque protectionis impetranda, ad iram Dei placandam, et imminentia flagella avertenda, ad succurrendum necessitatibus omnibus vivorum et defunctorum. Unde facile colligere licet, quanta sit Missæ sacrificii utilitas, quo nimirum impetratur et applicatur quidquid nobis passione, sanguine et morte sua Christus acquisivit. „Docet sancta Synodus, sacrificium istud vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut .... misericordiam consequamur et gratiam inveniamus." *(Conc. Trident. XXII. cap. 2.)* Atque ut ex multis pauca referamus, 1°) Missæ sacrificio non solum aguntur, sed etiam referuntur gratiæ Deo pro beneficiis ab ipsius bonitate acceptis. Cum ergo quotidie innumera bona ab eo habeamus, æquum est, ut quotidie gratias pro donis illius diei, quas possumus maximas, referamus. Si enim is, qui pauperi in eleemosynam dat exiguam stipem, ingratitudinem et rusticitatem ejus accusaret, quia quantam posset gratiam non haberet, ita merito ingratitudinis apud Deum accusatur, qui hoc genus gratiarum illi quotidie, cum potest, non refert, quod Deo maxime placere novit. 2°) Remittuntur venialia peccata, quibus quotidie Deus offenditur. 3°) Impetratur gratia ad mortalia peccata cum dolore confitenda, et in posterum vitanda. Si ergo sat multis venialibus peccatis quotidie animam nostram aspergimus, in multaque pericula incidimus mortalibus peccatis Deum offendendi, optime nobis consulemus, si sacro Missæ sacrificio quotidie adversus pericula omnia nos muniamus et a peccatis purgemus. 4°) Datur gratia recte vivendi, confertur auxilium vivis omnibus atque defunctis; quia hoc sacrificium est efficacissima

oratio, propter Christum præsentem, ad quævis tum nobis tum aliis impetranda. 5°) Solet Dominus etiam in temporalibus rebus illi magis favere, quem videt ante omnia spiritualium rerum et divini honoris curam gerere. 6°) Sicut parenti gratum est, si summo mane ante omnia a filio visitetur et salutetur, ita mirifice placet Christo, si quotidie in sacrificio Missæ eum videas, salutes, adores. 7°) Sicut in vetere lege (Num. 21.) aspectus serpentis ænei sanitatem afferebat vulneratis, et in novo testamento (Act. 5.) umbra Petri curabat ægrotos; ita dubium non est, quin Christi corpus, dum in Missæ sacrificio quotidie devote conspicitur, magnam vim ad sanandam animam habeat. 8°) In sacro Missæ sacrificio, non solum offertur Deo Patri a sacerdote et a præsentibus cum sacerdote Christi Domini Corpus et Sanguis in verum sacrificium pro mundi salute; sed quotquot adsunt, digneque se parant, spiritualiter Corpore Domini refici possunt. Quo enim tempore facilius fructum spiritualis Communionis percipere possint, quam cum paratur in altari angelicus panis? æquum est enim, ut qui Dominicæ mensæ in spiritu cum sacerdote accumbit, in spiritu etiam cum sacerdote pascatur. Sicut namque conveniens non esset, ut is, qui mensæ regis ministrasset, famelicus sine omni cibo dimitteretur; ita non est existimandum, sine spirituali refectione relinqui eum, qui Missæ sacrificio adest, ut par est. Quin potius, sicut in sumptuoso convivio, nemo ex familia fame laborat, ita in mensa hac Christi, ubi paratur cœna magna, nemo est præsentium, qui non aliquid accipiat, dummodo os cordis ministranti et porrigenti manui Christi non claudat. Et sicut in cella vinaria novis vinis repleta, solus aër odore infectus inebriat, ita in loco, ubi sacrificium offertur, tanta est gratiæ copia, ut non solum ex eo dæmones pellat, sed etiam præsentes consolatione perfundat,

ut merito cum Davide, *(Psal. 83.)* clament: „Altaria tua, Domine virtutum, Rex meus, et Deus meus“. Atque ideo semper pii christiani libenter quotidie sacrificio adesse solent; sicut de matre sua refert S. Augustinus *(lib. 9. Confess. cap. 13.)*, et clerici ad hoc et vi status et Seminariorum statutis tenentur.

Totum Missæ officium in tres partes dividitur: in præparationem, oblationem, et communionem. Proinde clericus, qui sacrificio adest, hæc tria præstabit:

1°) Ad templum tendens sibi imaginetur viva fide, se in montem Calvariæ ascendere, ubi Christi sacrificium iterum renovabitur. Invocet S. Angelum suum custodem, B. M. Virginem et alios Sanctos, qui huic sacrificio interfuerunt, ut pari pietatis sensu et ipse assistere possit. Deinde personam publicani induens cum sacerdote, aut sacerdotis ministro, devote pronuntiabit confessionem, intensum actum doloris et contritionis de omnibus totius vitæ peccatis eliciat; ea enim confessione dimittuntur peccata levia, et animus ad devotionem excitatur. Deinde ferventi oratione per infinita merita Christi sibi et aliis speciales deposcat gratias, et intentus sit iis, quæ a sacerdote alta voce leguntur, ut fructum sibi ex auditu verbi divini decerpat; aliquarum piarum precum recitatione, aut si malit, pia de Christi vita meditatione sese parabit, mentemque colliget, idque usque ad Offertorium.

2°) Ab Offertorio usque ad Agnus Dei, offeret hoc sacrificium Deo Patri cum sacerdote; cum oblatione sancta se suaque offeret Deo in holocaustum perpetuum, et plures efformabit intentiones, prout necessitas et devotio suggesserit, primo quidem aliquid cogitans de Christi passione, crucifixione, sanguinis effusione et morte, quæ in hoc sacrificio repræsentantur; nam Christus, licet totus sit sub utraque specie vivus et verus, Deus et homo, tamen specie

panis insensibilis videtur habere formam mortui, et sanguis in calice sub specie vini, quasi effusus consideratur. Deinde vero offeret Christum passum et mortuum pro se, omnibusque, pro quibus orare tenetur. Rogabit autem Deum Patrem, ut hanc Filii sui mortem et passionem suscipere dignetur in satisfactionem omnium peccatorum suorum, atque propter illam, dare illi gratiam recte vivendi, in studiis virtutibusque proficiendi, et ut omnia sua prospere cedant ad divini nominis gloriam, suamque salutem et perfectionem. Deinde parentibus, consanguineis, præceptoribus, aliisque sibi commendatis impetrabit eadem, singulorumque necessitates exponet; memor quoque erit fidelium defunctorum, patriæ suæ totiusque ecclesiæ Dei. Ad Præfationem cor suum sursum eriget, Deoque benignissimo pro omnibus quidem ejus donis, præsertim vero pro inæstimabili vocationis beneficio gratias aget, et divinam illius majestatem summo reverentiæ affectu adorabit, dicendo cum Angelis: Sanctus etc. Ad Consecrationem sibi imaginabit viva cum fide, se videre Christum totum cruentatum, vulneribus dilaceratum, medium inter latrones morientem, ad Patrem orantem.

3°) Ab Agnus Dei usque ad ultimas Orationes præparabit sese ad spiritualem Communionem; 1°) Deum rogans, ut plena remissione omnium macularum dignetur cubiculum cordis a sordibus purgare; 2°) petens, ut idem cubiculum velit variis virtutibus ornare; 3°) quanta fieri potest maxima humilitate orans, ut per os sacerdotis (cui celebranti intentione conjunctus est) in animam ejus transeat, eum visitet, juvet, vitia deleat, infirmum corroboret, et ab eo nunquam recedat. Quando sacerdos populo benedicit, a Deo Patre petet benedictionem paternam, a Jesu Christo applicationem meritorum, a Spiritu sancto

omnia charismata superna, gratiasque aget, quod sibi datum fuit, assistere tremendo sacrificio.

Ad excitandam et conservandam sub Missa attentionem, reverentiam et devotionem plurimum confert, proponere sibi Deum in regio throno cum summa majestate præsentem cinctum agminibus Angelorum.

18. De visitatione sanctissimi Sacramenti.

Moyses aliquando gloriam gentis suæ prædicans, „nec est“, inquit, „alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris“. *(Deut. 4. 7.)* — Quid, quæso, dicturus fuisset Moyses, si pro umbra, quam adeo venerabatur, rem et veritatem ipsam in ecclesia nostra vidisset inter nos assidue commorantem? Sed quid dicere, quid cogitare debent clerici, qui adeo familiari ipsius consuetudine utuntur? Certe, non est alia natio, nec alia hominum conditio tam grandis, tam honorata, tam beata, quæ habeat talem ac tantum Deum sibi ita propinquum? Sed quid inde? Nonne æquum est, ut ipsi jugiter assistant? Quod quia fieri non potest in hac vita, certe convenit, ut frequenter compareamus tanquam aulici coram Domino nostro, obsequiaque ipsi præstemus, et tanquam filii piissimi ad patrem amantissimum, imo amicum fidelissimum quam sæpissime recurramus et in omnibus necessitatibus ad ipsum confugiamus. Hinc viget in quovis Seminario pia consuetudo, sanctissimum Sacramentum sæpius per diem visitandi. Quam ut assumas, postulat fides. „Beati viri tui, ajebat regina Saba ad Salomonem, et beati servi tui, qui stant coram te semper, et audiunt sapientiam tuam“ *(3. Reg. 10. 8.)*; sed multo beatiores sumus nos, qui Deum nobis in templis nostris præsentem omni, qua volumus hora, adorare et venerari possumus. Hæc

credimus, hæc etiam alios mox docebimus, et tamen usque adeo tepore captivamur, ut dies abeant, quin a meridie Deum nostrum, cujus servitio nos consecravimus, devotionis causa adeamus. Quantus pudor! certe ipsi gentiles nos in judicio confundent, idola sua majori cultu prosequentes, de quorum uno rege Babylonis scribitur: „erat idolum apud Babylonios, homine Bel; rex quoque colebat eum, et ibat per singulos dies adorare eum“ *(Dan. 14. 3.)*. „Regina Austri surget in judicio cum viris generationis hujus, et condemnabit illos, quia venit a finibus terræ, audire sapientiam Salomonis; et ecce, plus quam Salomon hic“ *(Luc. 11. 31.)*. O Domine, quis non ingemiscat, si videat ecclesias tuas desertas, altaria tua derelicta, dum interim principes hujus mundi numerosa famulantium turba stipantur, et aulæ et palatia illorum frequentissimo hominum concursu gloriantur? Qualis confusio pro nobis! omnes alias ædes potius adire delectat, domum Dei solius adire tædet nos! — Currunt multi (etiam devoti alias clerici) ad diversa loca pro visitandis reliquiis Sanctorum, et ecce! tu præsens es apud me in altari, Deus meus, Sanctus Sanctorum, creator hominum, et Dominus Angelorum; et ego tibi vel unius horæ quartam partem dare recuso? ubi fides mea? ubi honor tibi debitus?

Ut Deum eucharisticum adorandi causa templum sæpius per diem adeamus, exigit utilitas nostra. Profecto quibus regum et principum hujus mundi intima conclavia omni hora patent, felices se reputant, indeque honores et divitias amplissimas in se suosque derivare solent. Jam vero nulla est hora, qua Deus eucharisticus nos ad alloquium non admittat; omni hora porta gratiæ nobis aperta est. „Venite ad me omnes, (suavissima Regis regum, Jesu Christi invitatio est), qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. *(Matth. 11. 28.)* Jesus, nostri amantissimus, in ecclesiis

nostris residet, ut preces nostras audiat, ut in afflictionibus nos soletur, in necessitatibus nobis succurrat, lumina sua tenebris nostris offundat, amore nos inflammet, et omnibus gratiis nos cumulet. Hic veniam pro nostris nostrorumque delictis impetrare; hic nostras nostrorumque necessitates Deo nostro commendare, hic consilia in rebus dubiis, hic felicem successum in negotiis arduis petere possumus juxta illud: „revela Domino opera tua, et dirigentur cogitationes tuæ“ *(Prov. 16. 3.)*. „Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno“ *(Hebr. 4. 16.)*. Dum in terris inter homines agebat Salvator noster, „omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, et sanabat omnes“, ut sacer textus habet *(Luc. 6. 19.)*; eamdem virtutem et tu experieris, si cum simili fervore ad illum accedas; „unus enim mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus“ *(I. Tim. 2. 5.)*, „dives in omnes, qui invocant illum“ *(Rom. 10. 12.)*. Percurre historiam evangelicam, non invenies visitationem Christo Domino ab hominibus bonæ voluntatis factam mercede sua caruisse. Inviserunt Christum Dominum in diversorio Petrus et Andreas; invisit illum Magdalena in domo Pharisæi; invisit illum, cum alio modo non posset, in via transeuntem Zachæus; inviserunt illum piæ mulieres ad sepulchrum; nec dedignatus est divinus Servator his omnibus reddere vices, additis eximiis beneficiis. Reddidit vices Petro, et socrum ejus sanavit; reddidit vices Magdalenæ, et fratrem ejus Lazarum ad vitam revocavit; reddidit vices Zachæo, et domui ejus salutem attulit; reddidit vices piis mulieribus in cœnaculo, et in via post resurrectionem suam illis se vivum exhibuit. Copiosos proin etiam in te gratiarum thesauros derivabis, si Salvatorem sub velamine specierum panis latitantem saltem semel quotidie invisas. Cultus Deo

eucharistico per horæ quadrantem exhibitus, novum vigorem novasque vires tibi suggerit ad reliquas horas in vocationis tuæ negotiis cum majore fervore, nec minore utilitate transigendas. Norunt, probeque perspectum habent multiplicem fructum hujus visitationis regulares, quibus recursus ad SS. altaris Sacramentum adeo familiaris est, ut nullum sit institutum, domus regularis nulla, cujus alumni non sæpius per diem ad Deum suum sub eodem tecto habitantem confugiant. Nec facile reperies clericum, qui vel modicum de spiritu ecclesiæ hauserit, usque adeo Dei sui eucharistici immemorem, ut non saltem semel a meridie eumdem invisat, adoret, et sibi suisque propitium reddat.

Vade ergo tu et fac similiter; et ut cum multo fructu facias, hæc observa: Singulis visitationibus præmitte brevem conscientiæ discussionem et animi recollectionem juxta sancti Spiritus consilium: „Ante orationem præpara animam tuam, et noli esse quasi homo, qui tentat Deum“. *(Eccli. 18. 23.)* Dic v. g. „concupiscit et deficit anima mea in atria Domini“ *(Ps. 83. 3.)*; vel: „adorabo ad templum sanctum tuum“ *(Ps. 5. 8.)*. Invita Angelum custodem et sanctos Patronos tuos, sed præcipue B. V. Mariam, ut te adjuvent in laudando Sanctissimo.

In variis visitationibus potes diversas assumere tibi personas, et in Christo ipso varias supponere, pro animi tui dispositione. Nunc ei offer aliquam tui victoriam tanquam regi, nunc querelam expone tanquam amico; modo pete ignosci tibi errores et defectus tuos, tanquam a patre; modo intercessionem efflagita, tanquam ab advocato. Accede ad ipsum eodem spiritu et eadem aviditate, quibus pauper ad divitem liberalem, esuriens ad convivium, sitiens ad fontem, discipulus ad magistrum, reus ad asylum, æger ad medicum. A cœlesti thaumaturgo cum cæco

lumen postula, cum Cananæa micas, cum paralytico sanitatem, cum leproso a lepra defectuum et infirmitatum mundari, cum dæmoniaco liberari flagita, cum spoliato a latronibus et vulnerato alligari et curari exopta; et certo certius manum omnipotentem medici misericordissimi senties. Aliam praxim identidem adhibere potes, qua nempe in diversis ejusdem diei visitationibus aliquod ex mysteriis vitæ Christi meditandum et imitandum tibi proponas. Ita summo mane, imitare Christum infantem, quadragesimo a Nativitate die „sistentem se Domino"; te totum cum ipso Deo offer. In sequenti visitatione imitare Christum, cum esset annorum duodecim, ascendentem in templum, et ibi inter Doctores inventum; adi illum Doctorem tuum, et pete profectum in studiis et maxime in scientia Sanctorum. Audi Jesum dicentem: „Venite ad me, omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos; adi illum ut consolatorem tuum. Occurre illi, et comitare ingredientem Jerusalem in die Palmarum, et ibi „consummantem omnia, quæ de ipso scripta erant", et pete ab ipso, consummatis omnibus, quæ a te postulat, felicem obitum.

In singulis visitationibus breviter, sed magno cum fervore exercere potes fidem, spem, caritatem; Communionem spiritualem, et propositi mane facti renovationem. Verum inter omnia, quæ pro te postulabis, frequenter efflagita spiritum ecclesiasticum, et tuam in gratia Dei et in vocatione perseverantiam.

Sacratissimo Cordi Jesu commenda omnes diei actiones et præsertim opus imminens, v. g. scholam, studium, recreationem. Ne obliviscaris in qualibet visitatione sanctissimam Dei Matrem revereri et salutare. Antequam discedas, pete a Jesu Christo divinam suam benedictionem, Angelos vero et B. V. Mariam invita, ut Christum laudent, dum abieris. Cor tuum relinque coram Sanctissimo; et si non tam

sæpe de die visitare potes Christum Dominum ac desiderares, mente et animo illud semper præstare poteris.

19. De lectione spirituali.

Lectio librorum spiritualium clerico necessaria est, ut saluti et perfectioni suae consulat. Inter ea, quæ Apostolus discipulo suo Timotheo præcipit, etiam lectio continetur: „attende lectioni". Hæc nimirum turpitudinem vitii exhibet, tenebras ignorantiæ depellit, affectum inflammat, intellectum illuminat, amorem virtutis instillat, media acquirendæ perfectionis subministrat, totumque hominem emendat, ut experientia et SS. Patrum testimonia demonstrant. S. Gregorius Nazianzenus, loquens de libris S. Basilii „cum orationes eas, inquit, quas de moribus ac de bene vivendi ratione scripsit, in manus accipio, animo et corpore purgor, templumque Dei capax efficior atque instrumentum musicum a Spiritu pulsatum divinam gloriam et potentiam canens; per eas corrigor et concinnor, atque divina quadam immutatione alius ex alio efficior". „Quod ad augendas corporis vires sensibilis cibus facit, id animæ lectio Bibliorum præstat, . . . spiritale alimentum fortem reddit animam levem, elatam, et in cœlum transfert" *(S. Chrysostomus.)*. „Geminum confert donum lectio sanctarum Scripturarum, sive quia intellectum mentis erudit sive quia a mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem Dei perducit" *(S. Augustinus.)*. Lectio spiritualis „docet quid facias, discernit quid caveas, ostendit quo tendas" *(S. Bernardus.)*. Lectioni spirituali morum emendationem ipsamque sanctitatem in acceptis referunt præter innumeros alios S. Augustinus, S. Serapion, S. Franciscus Seraphicus, S. Ignatius de Loyola, S. Gregorius Nazianzenus, S. Theresia.

Itaque „sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, et in Prophetis vacabit". Hinc nullum institutum regulare invenies, quod non saltem per horæ quadrantem quotidie suis alumnis lectionem spiritualem injungat. Idipsum urgent supremi ecclesiarum antistites. Intelligunt nempe lectionem spiritualem vitæ clericalis esse animam ita, ut illa sublata etiam hæc proxime interitum spectet. Noli proin mirari, videri quandoque clericos vanos, honorum et bonorum temporalium sectatores, bibulos, tepidos, omnique fere virtute destitutos; causa in promptu est; lectio illis spiritualis et meditatio rerum cœlestium nulla, aut nonnisi superficialis; „qui enim vult cum Deo esse", ut docet S. Isidorus, „frequenter debet orare et legere; omnis profectus ex lectione et meditatione procedit; sine lectionis studio neminem ad Deum intentum videbis".

Lectio spiritualis clerico necessaria est, ut aliquando salutis alienae curam gerat; clericus enim mox in concionibus, in catechesibus, in sacro tribunali, in visitatione infirmorum, in omni conversatione linguam spiritualem cum unctione S. Spiritus loquatur necesse est. Ergo sane prius illam addiscere, et quam didicit, ne in oblivionem abeat, quotidiana lectione illius memoriam refricare debet. Nemo enim dat, quod non habet, et ubi nihil intrat per lectionem spiritualem, nihil spirituale pro aliorum doctrina et exhortatione aut consolatione egredietur. Certe prodigii instar haberetur, si quis subito linguam peregrinam, quam numquam didicit, loqueretur; et tu tibi promittis linguam spiritualem, quam nunquam didicisti? Horresco recensere ea, quæ subin videre, quæ subin audire possumus; hic e. g. infirmo per horam assidet, et muti instar nihil dicit; ille, quoties horam effluxisse horologii pulsus significat, jam denuo horæ spatio vicinior morti es, infirmo pro solatio

inclamat; alius aliis nugis distenditur, dum infirmum spe bonorum cœlestium erigere, piisque colloquiis ad varios virtutum actus excitare deberet, ut proin merito ægrotus cum Jobo *(16. 2.)* conqueri possit: „consolatores onerosi omnes vos estis". Et quid in sacro tribunali? præter opera pœnalia pro satisfactione injuncta, audies nihil; de motivis ad ostendendam gravitatem peccatorum allatorum, de mediis ad illa evitanda conducentibus altum silentium! Et quid in conversatione cum aliis? vana cum vanis, sæcularia cum sæcularibus illius colloquia sunt, ut ex sono facile colligatur, quantum vacuum rei spiritualis in homine lateat. — O pudor! o dedecus! — Fabri de fabrilibus, rustici de agro longum texunt sermonem, et clericus, homo Dei, homo sacer, homo spiritualis in colloquiis spiritualibus instituendis usque adeo elinguis et mutus est! Et quid in causa est? omissio lectionis spiritualis, ut St. Joannes Chrysostomus vere dicat: „Hæc est omnium malorum causa, nescire Scripturas; absque armis imus ad bellum, et quomodo oportet nos esse salvos"? Vel quotusquisque clericorum est, qui vel majorem partem sacræ Scripturæ legerit? quotusquisque, qui Concilium Tridentinum, qui Catechismum Romanum ordinate et meditando vel semel perlegerit? Ait equidem S. Ambrosius, clericos esse debere, velut apes de divinarum Scripturarum flosculis suavia mella conficientes, et quidquid ad medicinam pertinet animarum, oris sui arte componentes. Sed quotusquisque est, qui hæc sibi dicta putet? quotusquisque, qui hæc in praxin deducat?

Tria genera librorum spiritualium communiter distinguuntur. Alios doctrinales vocant, qui naturam et actus virtutum vitiorumque, motiva hæc fugiendi, illas exercendi, subsidiaque etc. exponunt; alios historicos, qui præcepta in praxin deducta, vitas videlicet factaque Sanctorum virtute illustrium

exhibent; alios denique meditantes nuncupant, eos nempe, qui æternas veritates intellectui ruminandas ita objiciunt, ut et voluntati pios affectus subjungant. Hos inter utique primum locum obtinent sacræ Scripturæ volumina; hæc sunt fundamentum, substantia, et fulcimentum sacerdotii, „nostræ hierarchiæ substantia sunt eloquia divinitus tradita“; hæc contra omnes ægritudines spirituales morbosque animarum remedia præbent. „Neque herba, neque malagma, sanavit eos, sed tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia“ *(Sap. 16. 12.)*. In quacumque re se unusquisque indigum esse senserit, si in illis conversatur, velut ex communi medicamentaria officina“, teste S. Basilio, „medicamentum ægritudinis commodum reperit“. Hæc in rebus afflictis solatium afferunt; „habentes solatio sanctos libros, qui sunt in manibus nostris“ *(I. Macch. 12. 9.)*; horum, præcipue epistolarum S. Pauli lectioni S. Chrysostomus omnem suam scientiam gratus adscribit. „Neque enim nos, quæ scimus, si quæ scimus, ab ingenii bonitate atque acumine scimus, (verba illius sunt), sed quod illi nos viro (S. Paulo) impense affecti, ab illius lectione nunquam discedimus.“ — Affectu ergo et desiderio ascendendi inflammatus lectionem arripe ad tuum profectum, ita videlicet, ut te semper ad ascendendum admoneat, ad proficiendum hortetur; quod ut fiat, multa tibi sunt attendenda, scilicet: quid legas, ad quid legas, quando legas, quomodo legas“.

1°) Quid legis? Illos præcipue libros legere debes, qui instruunt te de moribus, de natura et exstirpatione vitiorum, de exercitio virtutum et de spirituali profectu, qui augent devotionem et inflammant affectum ad Christum et ad cœlestia, quique mundi contemptum ingerunt.

2°) Ad quid legis? Principalis intentio tua debet esse puritas cordis, non vanitas; non tantum ut scias

et multo minus ut sciaris, sed ut tibi proficias; non legas curiositatis causa, nec tantum ut doctior fias, sed ut melior et perfectior fias. Aggredere ergo lectionem cum sincero et ardenti desiderio Deum clarius cognoscendi, ardentius amandi et studiosius ipsi serviendi in omni sanctitate et justitia.

3º) Quando legis? Certis horis lectioni vacandum est, ait S. Bernardus; nam ut lectio sit fructuosa, non debet esse ex abrupto et casu fortuito, sed tempore ad hoc fixo.

4º) Quomodo legis? 1. Lectionem proxime antecedat cordis in Deum cœlumque elevatio, inde postulando et gratiam ex lectione aliquid fructus decerpendi, et ut anima id, quod legis, velut divinum quemdam rorem sugat et imbibat. Itaque cum Propheta regio suspira: „revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua; da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam, et custodiam illam in toto corde meo.“ In lectione cave, ne properes, quo modo historias percurrimus; lectio sit quieta potius et attenta; sicut enim aquæ, quæ cum impetu descendunt, terram non penetrant, nec fœcundant, secus si leniter cadant et placide, ita et lectio bene ponderata medullas animæ pervadit. 2. Lectio interrumpatur subinde ad ruminandum tantisper jam lecta, moxque resumatur, sicque lectio fiat similis gallinæ sorbitioni, quæ vix paucis attractis aquæ guttulis caput attollit, reducit, bibit denuo, iterumque illud attollit. Hauriendus est sæpe“, ait S. Bernardus, „de lectionis serie affectus et formanda oratio“; vel ut cum S. Augustino loquar, „optime uteris lectione divina, si eam tibi adhibeas speculi vice, ut ibi velut ad imaginem suam anima respiciat, et vel fœda quæque corrigat, vel pulchra plus amet“. „Quid enim prodest, lectione continua tempus occupare, Sanctorum gesta et scripta legendo transcurrere, nisi ea etiam masticando

et ruminando succum eliciamus et transglutiendo usque ad cordis intima transmittamus, ut ex his diligenter consideremus statum nostrum, et studeamus eorum opera agere, quorum facta cupimus lectitare" *(S. Bernardus.)* Atque talis lectio, maxime ad meditationem accedit. 3. Lectionem concludat gratiarum actio pro obtentis a Deo inspirationibus, uti et petitio, ut fructum per diem ferant. 4. Documentum necessitatibus præsentibus magis accomodatum memoriæ mandetur. „Sed et de quotidiana lectione aliquid quotidie in ventrem memoriæ dimittendum est, quod fidelius digeratur, et rursus revocatum, crebrius ruminetur, quod proposito conveniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animum, ut aliena cogitare non libeat." *(S. Bernardus.)*

20. De peculiari devotione erga B. M. V.

Maximopere decorum et salutare est, ut clerici apprime venerentur sanctissimam Deiparam semper Virginem Mariam, quæ ecclesiastico ordini exactissima vivendi norma est. „Sit vobis, (inquit S. Ambrosius lib. 2. de Virginibus), tanquam in imagine descripta virginitas vitaque Beatæ Mariæ, de qua, velut in speculo refulget species castitatis et forma virtutis. Hinc sumatis licet exempla vivendi, ubi, tanquam in exemplari, magisteria expressa probitatis, quid corrigere, quid effugere, quid tenere debeatis, ostendunt .... Virgo erat non solum corpore, sed etiam mente, quæ nullo doli ambitu sincerum adulteraret affectum. Corde humilis, verbis gravis, animo prudens, loquendi parcior, legendi studiosior, non in incerto divitiarum, sed in prece pauperis spem reponens; intenta operi, verecunda sermone, arbitrum mentis solita non hominem, sed Deum quærere, nullum lædere, bene velle omnibus, fugere jactantiam, rationem sequi, amare

virtutem. Nihil torvum in oculis, nihil in verbis procax, nihil in actu inverecundum; non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulantior, ut ipsa corporis species simulacrum fuerit mentis, figura probitatis. Talis fuit Maria, ut ejus unius vita omnium disciplina sit. Quicumque ejus sibi exoptat præmium, imitetur exemplum". Et quam laudabilis et prædicanda esset illorum ecclesiasticorum vita, qui has aliasque Deiparæ virtutes, si non penitus assequerentur, magno tamen studio et contentione sequerentur? „Ergo sancta Maria, (ait ibidem S. Ambrosius), disciplinam vitæ informet".

Et sane procul dubio verum est, quod S. Ephraem Syrus, in oratione de laudibus sanctissimæ Dei Matris dicit, „illa spes desperantium, peccantium et auxilio destitutorum adjutrix, solatium et gaudium mundi, omnium salus", quatenus nimirum nobis Salvatorem peperit et precibus conciliat, et exemplo ad illum perducit, ut merito hortatur S. Bernardus *(hom. 2. sup. Missus.)*, ut in tentationibus, tribulationibus, periculis, rebus dubiis, ad illam tanquam e procellis et furibundo mari in portum et e discrimine in asylum confugiamus", et illa possit tanquam mater Dei, et velit tanquam mater misericordiæ et caritate abundans omnibus opitulari. Illud tamen est certum, quod suis laudatoribus, cultoribus, imitatoribus majorem benevolentiam opemque impertiat. Hanc Dei suamque Matrem ut quotidie honorent rosario sive corona, vel aliis pietatis exercitiis valde et decorum est clericis et utile; neque enim illa unquam patitur sibi cultum vel frustra adhiberi, vel suum auxilium implorari, quod optime demonstrat eximius ille Deiparæ cultor et mellifluus Doctor, S. Bernardus *(Serm. 1. de B. Mariæ Assumptione)* „Advocatam, ait, præmisit peregrinatio nostra, quæ tanquam judicis mater, et mater misericordiæ suppliciter et efficaciter salutis nostræ negotia

pertractabit. Virgo beata dabit ipsa quoque dona hominibus. Quidni daret? Siquidem nec facultas ei deesse poterit, nec voluntas. Regina cœlorum est, misericors est; denique mater est unigeniti filii Dei. Nihil enim sic potest potestatis ejus seu pietatis magnitudinem commendare, nisi forte aut non creditur Dei filius honorare matrem, aut dubitare quis potest, omnino in affectum caritatis transiisse Mariæ viscera, in quibus ipsa quæ ex Deo est caritas, novem mensibus corporaliter requievit". Argumentum S. Bernardi istud est: quod quis vult et potest, id facit; sanctissima virgo suis clientibus et cultoribus vult subvenire, quia mira et ingenti caritate abundat, et potest per filium nihil matri abnuentem; certo itaque opitulatur. Quid quod ipse Matrem suam honorandi prægnantes causas præbuit, eamque suam mentem esse et sententiam, clarissime declaravit? Non meis id verbis sed S. Bernardi rursus demonstrabo, qui *(Serm. in Nativitate B. V. Mariæ)* ita loquitur. „Altius intuemini, quanto devotionis affectu a nobis eam voluerit honorari, qui totius boni plenitudinem posuit in Maria, ut perinde si quid spei in nobis est, si quid gratiæ, si quid salutis, ab ea noverimus redundare, quæ ascendit deliciis affluens. Totis ergo medullis cordium, totis præcordiorum affectibus, et votis omnibus Mariam hanc veneremur, quia sic est voluntas ejus, qui totum nos habere (hoc est Christum) voluit per Mariam, hæc inquam ejus voluntas est, sed pro nobis. In omnibus siquidem et per omnia providens miseris, trepidationem nostram solatur, fidem excitat, spem roborat, diffidentiam abigit, erigit pusillanimitatem. Ad Patrem verebaris accedere, solo auditu territus ad folia fugiebas *(Genes. 7. 3.)*; Jesum dedit tibi Mediatorem, quid non apud talem Patrem filius talis obtineat? Exaudietur utique pro reverentia sua *(Hebr. 5. 7.)*. Pater enim diligit filium. An vero

trepidas et ad ipsum? Frater tuus est et caro tua, tentatus per omnia absque peccato, ut misericors fieret *(Hebr. 4. 15.)*. Hunc tibi fratrem Maria dedit. Sed forsitan in ipso Majestatem vereare divinam, quod licet factus sit homo, manserit tamen Deus. Advocatum habere vis et ad ipsum? Ad Mariam recurre. Pura siquidem humanitas in Maria, non modo pura ab omni contaminatione, sed et pura singularitate naturæ. Nec dubius dixerim, exaudietur et ipsa pro reverentia sua. Exaudiet utique matrem filius, et exaudiet filium Pater. Filioli hæc peccatorum scala, hæc mea maxima fiducia est, hæc tota ratio spei meæ. Quid enim? Potestne filius aut repellere, aut sustinere repulsam? Non audiri aut non audire filius potest? Neutrum plane. Invenisti, ait Angelus *(Luc. 1. 30.)* gratiam apud Deum. Feliciter semper hæc invenit gratiam, et per Mariam quæramus, quia, quod quærit, invenit, et frustrari non potest". Denique monet, ut quidquid Deo offerre paramus, gratissimis illius et omni acceptione dignissimis manibus tradamus et commendemus, ut et repulsam non patiamur, et eodem alveo ad largitorem gratiæ gratia redeat, quo influxit.

Maria vocatur a sanctis Patribus æterni Patris filia nobilissima, Mater Christi, Dei ac Domini nostri; sacrarium Spiritus sancti; vocatur diadema ecclesiæ, Domina, præsidium, auxilium, mediatrix, solatium, mater, caput Christianorum, et advocata peccatorum. Placet Patri, qui diligit filiam; placet Filio, qui diligit matrem; placet Sponso, qui diligit sponsam. — Quot in honorem ejus ab Ecclesia instituta sunt festa! quot altaria erecta! quot officia composita! Cole igitur eam. Cultus, quem ei impendis, redundat in gloriam Dei, eritque tibi fons multorum bonorum. De ejus plenitudine omnis creatura veluti virescit. Intervenit pro clero; ejus interventione veniam speramus deli-

ctorum. Quidquid Eva, credendo serpenti, deliquit, Maria, credendo Gabrieli, delevit. Quidquid maledictionis infusum est per Evam, totum abstulit benedictio Mariæ. Hæc contrivit caput serpentis, per eam Dominus ad nihilum redegit inimicos nostros: hæc, gratia plena, inveniet nobis gratiam apud Dominum. Ad ipsam, tanquam ad speculum et exemplar christianæ et clericalis vitæ, semper respice; hanc venerare et ama, quantum potes. Qui ad eam devote ac reverenter accedunt, hos diligit, hos nutrit, hos in filios suscipit. — Dilige eam tenero affectu. Quis eam non diligat, cujus beneficio gratiam impetrat ac gloriam? Beatus ille clericus, qui tam nobilem matrem corde amplectitur! Qui in dilectionis erga eam suavitatem transit, etiam in retributionis ejus participationem est transiturus. — Exorna omnibus laudibus illam, quæ omnem encomiorum laudem excedit. — Auxilium ejus votis exposce ac precibus; cumque talis fuerit Mariæ vita, ut ea sola sit omnium disciplina, tene exempla ejus, ut exoptare præmium quoque ejus tibi liceat. Quem fructum tibi afferret eam interpellare precibus, nisi te conformem ei redderes in humilitate, in caritate, in resignatione, in constantia omnique virtute? Ad illa verba mulieris; „Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suxisti!" respondit Jesus: „Quin imo beati, qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud". — Mariam colens, ejusque cultum disseminare satagens, premes vestigia plurimorum Sanctorum. Sic S. Joannes, discipulus Domini, intime eam amavit et coluit; S. Ephræm ad tutelam et protectionem ejus in omnibus confugit; S. Augustinus, quidquid de ea dixit, minorem laudem habuit, quam dignitas ejus meretur. Et quid de ea tum sensere, tum scripsere S. Ambrosius, S. Joannes Damascenus, S. Germanus, S. Anselmus, S. Bernardus, S. Dominicus, S. Bonaventura et sexcenti alii sanctitate conspicui?

Plurimæ quidem suppetunt rationes, ob quas clericus specialem Deiparæ Virgini observantiam ac devotionem deferre tenetur; varii eximiique sunt tituli, quibus veluti totidem sacris vinculis, peculiari erga eam venerationi et cultui adstringitur. Si enim illa æque in ecclesia militante in terris, ac triumphante in cœlis Domina et Regina agnoscitur et colitur, sane ab eo præsertim cultus et honor illi deferendus est, qui tanquam ecclesiæ minister in officiis religionis ac pietatis aliorum Christianorum vices supplere debet. Si Christi Dei et Domini nostri mater est, hanc haud dubie peculiari affectu, amore ac devotione prosequi debet is, qui cum divino ejus Filio, quadam religionis veluti affinitate speciatim conjungetur et cum eo sanctissimis mysteriis perficiendis jugiter cooperabitur; illumque ipsi in manibus quotidie deferet, quem hæc purissima Virgo et Mater toties inter ulnas et in sinu gessit. Sed præ ceteris titulis rationibusque clericus hoc præsertim nomine devotus illi esse debet, quod ad divinum ministerium delectus, plurimis eximiisque gratiæ donis indigebit ad illud fideliter perfecteque implendum, plurimis maximisque subsidiis ad superandas difficultates occurrentes, tentationesque vincendas; ad illa autem auxilia et subsidia efficaciter impetranda, quantum sanctissimæ illius Virginis valeat intercessio et patrocinium, nullus fidelium ignorat. „Ipsa namque“ ut eloquitur S. Bernardus *(Homil. 2. super Missus)*, „est nobilis illa stella ex Jacob orta, cujus radius universum orbem illuminat, cujus splendor et præfulget in supernis et inferos penetrat, terras etiam perlustrans et calefaciens magis mentes, quam corpora, fovet virtutes, excoquit vitia. Ipsa inquam est præclara et eximia stella super hoc mare magnum et spatiosum necessario sublevata, micans meritis, illustrans exemplis. O quisquis te intelligis in hujus sæculi profluvio, magis inter procellas et

tempestates fluctuare, quam per terram ambulare; ne avertas oculos a fulgore hujus sideris, si non vis obrui procellis. Si insurgant venti tentationum, si incurras scopulos tribulationum, respice stellam, voca Mariam. Si jactaris superbiæ undis, si ambitionis, si detractionis, si æmulationis, respice stellam, voca Mariam. Si iracundia, aut avaritia, aut carnis illecebra naviculam concusserit mentis, respice ad Mariam . . . In periculis, in angustiis, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam invoca; non recedat ab ore, non recedat a corde". — „In quibuscumque periculis", inquit Doctor Angelicus, „a quovis malo liberari salutemque obtinere gloriosæ hujus Virginis intercessione potes; hæc est enim mystica turris David, ex qua mille clypei pendent, id est, quæcumque remedia adversus omnia et quævis pericula; potes etiam in omnibus occasionibus exercendæ virtutis subsidium auxiliumque ab eadem Virgine accipere; ideo enim dicit: in me omnis spes vitæ et virtutis.

Et quoniam ad promerendam hujus sanctissimæ Virginis benevolentiam, non sufficit eam vel honore prosequi, vel precibus invocare, nisi etiam ejus veluti colores gerat, id est, nisi virtutes ejus imitetur, is præsertim, qui Christi, filii ejus ministerio devinctus est, ac veluti domesticus effectus; idcirco S. Bernardus verbis supra relatis addit: et „ut impetres ejus orationis suffragium, non deseras conversationis exemplum; ipsam namque sequens, non devias; ipsam rogans non desperas; ipsam cogitans, non erras; ipsa tenente non corruis; ipsa protegente non metuis; ipsa duce non fatigaris; ipsa propitia pervenis."

21. De studio litterarum.

Qui scientias adipisci non curat, hunc a sacerdotio repellendum decernit Scriptura sacra. „Quia tu

scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi", *(Os. 4. 6.)* et teste S. Gelasio litteris carens non potest esse aptus mysteriis. Labia sacerdotis debent custodire scientiam, ut possit exhortari in sana doctrina, et eos, qui contradicunt, arguere; magna ergo cum temeritate magisterium et regimen animarum, quod est ars artium, suscipitur ab imperitis. Quantus vero debeat esse in sacerdote scientiæ ambitus, et munerum gravitas ostendit et sacræ doctrinæ profunditas. Concilium Tridentinum vult *(Sess. 23. cap. 14.)* ut promovendi ad presbyteratus Ordinem „diligenti examine præcedente idonei comprobentur". Serio itaque quisque exemplo omnium bonorum clericorum incumbat studiis et omnem impendat laborem oportet, ut in scientiis viro ecclesiastico necessariis proficiat. Neque sufficit ipsi addiscenda ita tenere, ut in examinibus utcumque satisfaciat examinatoribus, sed meminerit, unumquemque pro modulo talentorum scientiis acquirendis adlaborare debere.

Cordi autem sit cuique illud S. Thomæ *(in I. Cor. 8. 3.)*. „Ad hoc quod aliquis sciat, quemadmodum oporteat scire, novem sunt necessaria: 1° humiliter, sine inflatione, 2° sobrie, sine præsumptione, 3° certitudinaliter, sine hæsitatione, 4° veraciter, sine errore, 5° simpliciter, sine deceptione, 6° salubriter, cum caritate et dilectione, 7° utiliter, cum proximorum ædificatione, 8° liberaliter, cum gratuita communicatione, 9° efficaciter, cum bona operatione." Quantumvis ergo quis sibi videatur in studiis profecisse, semper summopere caveat, ne eum sua scientia extollat. Et vero, „si quis se existimat scire aliquid, nondum cognovit, quemadmodum oporteat eum scire" *(1. Cor. 8. 2.)*; et longe plura sunt, quæ nescit, quam quæ scit; quæ autem scit, non tam sunt fructus sui laboris, quam dona Dei. „Quid habes, quod non accepisti? Si autem

accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?" *(I. Cor. 4. 7.)* Unde omnem animi elationem fugiat, de se demisse sentiat et loquatur; edoceri malit quam docere; recordetur, nihil intolerabilius esse sciolo superbo et arroganti. A rerum vanarum et inutilium studio abstineat, et multo magis adhuc a librorum prohibitorum lectione, hancque (nisi ex causa a Superioribus approbata, et necessaria licentia accepta) sibi sub nullo prætextu permittat, quippe quæ serius ocius juvenilia imprimis corda corrumpere, ac fidem, si non exstinguere, saltem labefactare soleat.

Multi quærunt scientiam, pauci conscientiam; si vero tanto studio et sollicitudine quæreretur conscientia, quanto sæcularis et vana scientia, et citius apprehenderetur, et facilius et fidelius retineretur. „Sunt, qui scire volunt, eo fine tantum, ut sciant, et turpis curiositas est; et sunt, qui scire volunt, ut sciantur ipsi, et turpis vanitas est; et sunt item, qui scire volunt, ut scientiam suam vendant, et turpis quæstus est; et sunt quoque, qui scire volunt, ut ædificent, et caritas est; et item qui scire volunt, ut ædificentur, et prudentia est." *(S. Bernardus.)* Duo ultima pertinent ad studium clericorum. Bonus clericus omne studium ad amorem Dei ordinat, non quærit nudam scientiam, sed scientiam, quæ spiret amorem; quærit Dei gloriam et animarum auxilium, curat, ut totum studium suum sit sacrum, ut Deum semper præsentem habeat, ante studium per intentionem, in studio per aspirationem, post studium per reditum ad ipsum ut ad centrum.

Ad solidum in via perfectionis, et in acquisitione scientiarum progressum faciendum plurimum conferet hæc observare consilia et documenta:

1) Memor finis et scopi studiis tuis præfixi, penitus persuade tibi, si Deo placere et perfecte servire desideras, spiritum cum literis, et virtutem cum scientia

non solum conjungendam, sed illam huic longe etiam esse præferendam, ideoque res spirituales exacte, perfecte, primo loco quærendas et urgendas, tempusque optimum illis tribuendum; nam scientia, quæ pro virtute despicitur, per virtutem postmodum melius comparatur et invenitur. Ac proinde sub initium cursus studiorum magno fervore illa cum spiritu conjungere satage, nam quale initium, talis progressus et finis esse solet.

2) Pura cum intentione, magna mentis tranquillitate et attentione, exclusa omni sollicitudine de futuris, et cum efficaci desiderio proficiendi, eliminatis omnibus affectionibus inordinatis, retrahentibus animum ad aliena, et excœcantibus intellectum, serio et constanter animum ad studia applica, et ad continuum duarum horarum laborem te assuefacere pro virium mensura conare.

3) Cave duo extrema: 1° nimiam propensionem ad studia, et inordinatum excellendi desiderium, cum dispendio devotionis, humilitatis, indifferentiæ, et sanitatis, ita ut de tempore ordinario rebus spiritualibus tribuendo ne unicum quidem momentum propter studia detrahere præsumas, nec fervore studiorum ardorem devotionis intepescere sinas, exemplo S. Aloysii, P. Suaresii et aliorum, qui felicissime utrumque, et devotionis et scientiæ studium eximio cum profectu continuarunt. 2° Nimiam e contra et indiscretam propensionem ad pietatem, cum dispendio studiorum similiter cave, conando præstitutum tempus integre et fructuose iis impendere, serio, solideque proficere, quieto vigilantique animo in scholis, repetitionibus et disputationibus attendendo, audita, scripta, notata relegendo, discutiendo, in utramque partem tecum disputando tamdiu, donec perfecte ea intelligas, et si quid dubium occurrerit, breviter annotando, idque suo tempore cum Professore, uti

et cum sociis doctioribus reverenter et humiliter conferendo.

4) Iturus ad scholas, si commode fieri potest, saluta Christum Dominum in SS. Sacramento, tuum studendi laborem ipsi pure offerendo, confidenter commendando, enixe gratiam petendo; deinde modestissime, demissis, quantum sine constrictione fieri potest, oculis, alto cum silentio, et clericali gravitate, cum sociis ad scholas perge; inter eundum puram intentionem renova, gratiamque pro te et condiscipulis bene intelligendi omnia, solideque in spiritu et scientia proficiendi pete, vel affectuose pium aliquid rumina; vel etiam precatiunculam aliquam devote recita; quod idem simili modo finitis scholis redeundo domum observare stude.

5) In scholis te totum, omnibus aliis curis et mentis evagationibus exclusis, ad ea, quæ dicuntur, disputantur, dictantur, applica cum omni, quo potes, conatu ea intelligendi et observandi; ad quod proderunt, tum diligens custodia sensuum, præcipue oculorum, stricta silentii observatio, fuga jocorum, horror nugarum, sæcularis libertatis et immodestiæ detestatio, evagationum, inanium solicitudinum, et inordinatarum passionum refrænatio; tum usus discretus piorum affectuum, suspiriorum et aspirationum ad Deum ubique præsentem, ad B. Virginem, Patronos, praxis item ex creaturis ad Creatorem ascendendi, crebro se recolligendi, actus internos præcipuarum virtutum expeditissime uno suspirio exercendi. Quod similiter intelligendum est de horis privato studio assignatis, ad quod conferet habere imaginem aliquam piam ad manum, cujus intuitu excitemur ad animi devotionem.

6) In publicis et privatis, domesticis et scholasticis repetitionibus, lectionibus, disputationibus stude omnia agere cum pleno judicio rationis, et

bono odore ædificationis; nominatim hæc observa: 1° Fuge illos terminos, et illum modum argumentandi et respondendi, qui præ se ferat aut arrogantiam, aut sui ipsius confidentiam, aut aliorum despicientiam. 2° Cave, ne facile alios irrideas et confundas, si minus bene progrediantur, sed ex caritate iis compatere. 3° Si tu confundaris, irridearis, aut mortificeris, sive a Professore, sive a condiscipulis, aliisve præsentibus, aut si minus feliciter proficias, minusque honorifice in argumentando et respondendo subsistas, hilari et tranquillo animo hanc humiliationem excipe, nullo impatientiæ signo ostenso, omnia hæc de manu Dei acceptando, modo tu culpa vaces.

7) Domi forisque ut omnibus sis bono exemplo, nulli offendiculo, conare 1° præ te ferre semper et in omnibus, in externa totius corporis compositione insignem modestiam, virgineam vultus verecundiam, perpetuam serenitatem, clericalem hilaritatem cum matura gravitate conjunctam, in interna pace et tranquillitate fundatam; vitando in verbis, nutibus, et motibus corporis omnem speciem arrogantiæ, levitatis, libertatis, tristitiæ, omnisque inordinatæ affectionis; 2° intimam humilitatem, nullum contemnendo, censendo, arguendo, nulli te præferendo, omnes honorando, omnibus compatiendo; 3° eximiam caritatem, omnibus prompte in licitis gratificando, nullum offendendo, doctrinam tuam aut scientiam sive scripto, sive verbo omnibus (suo tamen tempore) libenter communicando; 4° perfectam obedientiam, (etiam præfecto) ad nutum obtemperando; 5° ardentem animi devotionem, ad consueta devotionis exercitia ardenter anhelando, perfecte ea obire conando, privatas aliquas devotiones consuetas non intermittendo inter studia (discrete tamen, sine damno studiorum), sæpe mentem in Deum elevando, quod fieri potest jaculatoriis suspiriis, aut singulis horis, aut defatigato

capite, aut oblata difficili quæstione (pro qua intelligenda B. Virginem singulariter invocare, vel Christum ipsum reverenter consulere bonum est et a sanctis viris frequentatum), aut inter studendum vertendo folium, aut cubiculum intrando et exeundo, semperque studia et prævia oratione auspicando, et subjuncta eadem concludendo; 6° ardens desiderium in spiritu proficiendi, atque in sancta vocatione perseverandi, cavendo solicite spiritus tepiditatem, sensualitatis immortificationem, inordinatum excellentiæ amorem; 7° insignem ad omnia indifferentiam, et heroicam in manus divinæ providentiæ (quisquis fuerit successus tuorum studiorum, ubi ex parte tua præstiteris, quod potueris) constantemque resignationem, non ægre ferendo te postponi, negligi, rejici, nec conquerendo, sed tranquillo animo divino beneplacito et ordinationi penitus acquiescendo.

8) Finitis lectionibus, disputationibus, aut elapsis privati studii horis brevissime examina conscientiam, de defectibus admissis cum proposito emendationis dole, aut pro felici successu Deo gratias age, ejusque gratiæ totum adscribe. Deinde conatum tuum Christo per B. Virginem, Angelum Custodem, ceterosque sanctos Patronos, ad præmissam intentionem perficiendum repræsenta, ac denique pro te aliisque gratiam in spiritu et scientia proficiendi secundum divinum beneplacitum pete, consuetis succinctissimis suspiriis.

22. De spiritu ecclesiastico.

Deus, cum e limo terræ primi hominis corpus formasset, in faciem ejus inspiravit spiraculum vitæ, et sic factus est homo in animam viventem *(Gen. 2. 7.)*. Quod tunc in creatione veteris hominis, hoc idem peragit Deus in quolibet clerico, qui novi hominis Jesu Christi imaginem peculiari modo referre debet; susci-

tans nempe a terra inopem, et de stercore erigens pauperem, ut collocet eum cum principibus populi sui *(Ps. 112. 7—8.)*, vocat eum, porrigit illi dexteram suam et in eo partes omnes divinis muneribus obeundis necessarias efformat, et tandem, ut idoneum illum faciat novi testamenti ministrum, spiraculum vitæ ecclesiasticæ, seu spiritum ecclesiasticum in animam ejus inspirat; qui quidem spiritus adeo ipsi est necessarius, ut eo deficiente reliquæ partes veluti absque motu et vita remaneant, ita ut cuivis sacerdoti qui spiritum ecclesiasticum non habet, aptari possit illud Prophetæ „o pastor, o idolum" *(Zach. 11. 17.)*, o sacerdos, o idolum! sicut enim idolum habet os et non loquitur, oculos et non videt, manus et pedes, et nec palpat, nec graditur, ita et sacerdos spiritu ecclesiastico destitutus, cui convenit illud S. Pauli Apostoli *(Rom. 8. 9.)* „si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus", et illud aliud „nomen habes, quod vivas, et mortuus es". *(Apoc. 3. 1.)*

Cum igitur constet, quanti momenti sit, ut quilibet sacerdos spiritum illum ecclesiasticum habeat, de eo vivat, ab eo moveatur, et per eum operetur, plurimi interest clerici, scire, quis sit ille spiritus, quibus notis dignosci et qua ratione acquiri et conservari possit.

Spiritus clericalis vel ecclesiasticus est abundans quædam seu copiosa participatio spiritus Christi ipsiusmet, cujus ministri sunt clerici; „nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est" *(1. Cor. 2. 12.)*; donum est Dei, quod nobis inspirat amorem erga functiones ecclesiasticas, nosque capaces et aptos reddit ad digne, et prout oportet, eas obeundas. Facile deprehendere et cognoscere poteris spiritum clericalem ex hisce duobus signis: si libenti et volenti animo, ac cum gustu exerceas ejusmodi functiones; si hoc congrue et decenter facias, si magni facias et exerceas reverentiam et

obedientiam erga sanctam Sedem, erga Superiores et omnes ecclesiæ leges. Porro debet clericus, ut spiritum status, seu vocationis suæ habeat, specialem inclinationem et affectum erga tales virtutes habere, quæ ipsi maxime conveniunt; magnam religionem seu devotionem; angelicam puritatem, ardentem zelum pro gloria Dei et salute animarum, magnum amorem pro ecclesia, affectionem singularem erga orationem, studium et laborem. Debet in omni loco exhibere signa dignitatis suæ; exteriora ipsius, conversatio, vestimenta, omniaque talia esse debent, qualia ab ecclesia præscribuntur. Debet diligere functiones status sui; gaudium ex eo concipere, si eas absque distinctione ac indifferenter exercere valeat, etiam minimas, et quæ minoris considerationis esse videntur. Quid dico minimas? non est ulla ex omnibus, quæ non infinities sublimior, et excellentior sit, quam ut nos illam exercere mereamur. Talis erat nimirum idea, quam sibi de iisdem formarunt Sancti omnes. Dum S. Cyprianus servitio Dei se consecravit, petiit adhiberi pro scopanda ecclesia, et ad minimas etiam et vilissimas functiones sacri ministerii. Legimus in epistolis hujus illustrissimi Martyris, non paucos fuisse ex sanctis Confessoribus, qui post atrocissimas pugnas pro defensione fidei obitas, honori sibi duxerint, quod minima officia in ecclesia peragere potuerint; et loquendo de Aurelio, qui pro fide generose certavit et vicit, ait: „merebatur talis clericæ ordinationis ulteriores gradus etc. Interim placuit, ut ab officio lectionis inciperet", et pergit ulterius: „nihil magis congruit voci, quæ Dominum gloriosa prædicatione confessa est, quam celebrandis divinis lectionibus personare; post verba sublimia, quæ Christi martyrium prolocuta sunt, Evangelium Christi legere, unde martyres fiunt, ad pulpitum post catastam venire".

Amplectere igitur media hunc spiritum adipiscendi et conservandi. En! quædam valde utilia! 1°. elonga te a spiritu hujus mundi, qui omnino oppositus est, et contrariatur spiritui Christi. Non es de hoc mundo, sed prout Christus ad discipulos suos dixit: „ego vos elegi de mundo". *(Joan. 15. 19.)* Electio ista et separatio nostra a mundo ad hoc nos obligat, ut nil amemus, quod mundus amat; mundus iste corruptus aliud non amat, quam voluptates et delicias; aliud non quærit, nisi divitias et honores; nil tale amare debet bonus clericus; totum, quo occupari debet, illud est, quod S. Paulus Timotheo discipulo suo suadet; vigila, labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple, sobrius esto. Nota tibi bene hanc doctrinam. Clericus debet esse sobrius in omnibus: in mensa, in recreationibus, in conversatione, in loquendo, in usu omnium illarum rerum, quas Deus imbecillitati et fragilitati humanæ indulsit. O quam felices essemus, quando ad ista bona temporalia taliter comparati essemus, quemadmodum Eugenius Papa, cui S. Bernardus hoc testimonium perhibet; „de avaritia non est, quod tuum fatigem intuitum, cum pecuniam tanquam paleam dicaris habere. *(l. 2. de consid. c. 14.)*. Sobrius denique quantum ad officia et dignitates, quæ ipsi offeruntur; non quærendo illas nimia aviditate; nec recusando illas nimia obstinatione, sed sequendo hanc regulam pulcherrimam S. Augustini, „vos exhortamur, ut si quam operam vestram Mater ecclesia desideraverit, nec elatione avida suscipiatis, nec blandiente desidia respuatis". Vide, ut taliter sentias, et affectus sis, si spiritum clericalem in te habere cupis. 2°. Medium aliud non minus utile ad hunc effectum est, sacra aliqua solitudo, seu secessus spiritualis semel in mense, et aliquot diebus ad finem anni; id, quod nos docuerunt sanctissimi quique viri suo proprio exemplo; adeo se non exemerunt ab

his sacris exercitiis ad renovandum spiritum suum, ex prætextu ingentis molis negotiorum, ad quæ ratione ecclesiarum suarum adstricti erant, ut potius hoc ipsum eos ad hoc compulerit, certos dies destinandi huic sacro exercitio, quo serius examinare seipsos, ac purificare possent a defectibus, quos commiserant in necessario commercio, seu conversatione cum sæcularibus; et ut repararent negligentias priorum temporum, et in futurum sibi prospicerent, ut omnia cum majori puritate et zelo peragerentur. 3°. Ut veniat in te spiritus ille Christi, ut maneat apud te, ut in te sit et tecum operetur, totis animi præcordiis et cum devotione ac fervore eum efflagitare debes. „Optavi", inquit Sapiens, „et datus est mihi sensus; invocavi, et venit in me Spiritus sapientiæ". Et ipse Christus Dominus pollicitus est, Patrem suum cœlestem spiritum bonum petentibus se daturum esse. Unde patet, ad spiritum illum ecclesiasticum accipiendum maxime utilem esse orationem, eam præsertim, quæ sola mente peragitur, et quæ attenta divinarum rerum meditatione, piisque affectibus constat, de quibus plenius supra jam egimus in 7a instructione. 4°. Præterea librorum piorum ac præsertim S. Scripturæ, maximeque novi Testamenti lectio attenta et devota, mundanarum oblectationum ac sæcularium negotiorum fuga, et e contra conversatio cum iis clericis, in quibus spiritus ecclesiasticus elucet, plurimum conducere possunt ad eundem illum spiritum tum copiose recipiendum, tum servandum et fovendum.

Dicas igitur cum Psalmista, et ex intimo cordis affectu frequenter repetas: „Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis. Ne projicias me a facie tua, et spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Redde mihi lætitiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me. Docebo iniquos vias tuas, et impii ad te convertentur". *(Ps. 50.)*

23. De singulorum Ordinum vi, natura et obligationibus.

In Ecclesia sancta romana catholica est specialis quædam hierarchia seu ordo præpositorum et sacrorum ministrorum, ad Ecclesiæ regimen et fidelium sanctificationem per exercitium potestatis tum Ordinis, tum jurisdictionis. Ut autem hæc hierarchia, quæ non hominum consilio aut inventione, sed Christi ipsius ordinatione est instituta, spiritualem splendorem egregio et arduo fine suo dignum haberet, idem Christus Dominus noster insigne quoddam instituit Sacramentum, quod vulgari et recepto nomine Ordo appellatur. Magister Sententiarum *(lib. 4. dist. 24.)* explicans hoc Sacramentum appellat ipsum „signaculum quoddam Ecclesiæ, quo spiritualis potestas traditur ordinato," et S. Thomas (in Supplem. III. part. qu. 34. art. 2.) hanc definitionem convenire dicit Ordini, secundum quod est Ecclesiæ Sacramentum. Hoc Sacramentum Ordinis in ordinato effectus admirabiles producit; nam præter potestatem spiritualem producit efficacitate sua inprimis gratiam, et quidem tum ad sanctificationem propriam, tum ad rite obeunda ministeria ecclesiastica in sanctificationem aliorum; „gratiam (inquit S. Chrysostomus homil. in I. Timoth.) ad Ecclesiae institutionem et ad omne religionis obsequium." Opera Dei perfecta sunt, (ita arguit S. Thomas Aquin.); cui igitur dat potestatem, dat quoque gratiam ad rectum illius usum. Est vero gratia hæc eo excellentior, quo altior est gradus, ad quem quis evehitur, et sanctiora sunt munia, ad quæ deputatur. Ideo Innocentius Papa (epistola 1. ad Alexandrum Antiochenum) dicit, in Ordine dari plenitudinem Spiritus sancti. Gratia ergo, quæ per Ordinem confertur, praeter gratiam

sanctificantem, seu potius hujus augmentum, cum Ordo supponat jam statum gratiæ, etiam est gratia sacramentalis, quod est jus quoddam in gratia sanctificante fundatum, ad gratias actuales opportuno tempore accipiendas, quibus ordinatus illuminatur et accenditur ad sancta sancte et utiliter peragenda. Alter effectus Ordinis est impressio characteris indelebilis, vi cujus Ordinatio iterari nequit, et quocum connectitur potestas pariter inextinguibilis. Duplex ergo effectus est Sacramenti Ordinis totalis: character, quo ordinatus recipit potestatem certam quandam agendi, et gratia, qua recipit facultatem bene agendi.

„Quum autem, (verba sunt Conc. Trid. Sess. 23. cap. 2.) divina res sit tam sancti sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quo dignius et majori cum veneratione exerceri posset, ut in Ecclesiæ ordinatissima dispositione plures et diversi essent ministrorum ordines, qui sacerdotio ex officio deservirent, ita distributi, ut, qui jam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad majores ascenderent. Nam non solum de sacerdotibus, sed et de diaconis sacræ Litteræ apertam mentionem faciunt, et quæ maxime in illorum ordinatione attendenda sunt, gravissimis verbis docent, et ab ipso Ecclesiæ initio sequentium ordinum nomina atque uniuscujusque eorum propria ministeria, subdiaconi scilicet, acolythi, exorcistae, lectoris et ostiarii in usu fuisse cognoscuntur, quamvis non pari gradu; nam subdiaconatus ad majores ordines a Patribus et sacris Conciliis refertur, in quibus et de aliis inferioribus frequentissime legimus.“ [1])

---

[1]) In Ecclesia Græca Ordines sunt tantum quatuor, nempe presbyteratus, diaconatus, subdiaconatus et lectoratus; ministeria autem, a Latinis quatuor minoribus Ordinibus

Ordo unum est Sacramentum, quia sub uno Ordinis genere quasi species continentur diversi Ordines, in quibus est quædam plenitudinis illius participatio; hi diversi ordines ad eumdem finem et effectum, licet diversimode ordinantur, puta confectionem Corporis Christi, ideoque non sunt nisi quædam partialia Sacramenta, seu partes unius ejusdemque Sacramenti, quod est Ordo; vel: licet diversæ sint Ordinationes, tamen simpliciter plena et perfecta sacerdotii potestas confertur una, ad quam ceteræ omnes Ordinationes sunt via quædam et præparatio, quibus plus minusve perfecta illius participatio initiatis tribuitur. *(Cfr. S. Thom. Supplem. III. part. qu. 37. art. 1. ad 2.)*

Omnes theologi docent, fide divina tenendum esse, saltem ordinationem sacerdotum esse verum et proprium Sacramentum. Inter eosdem quoque tanquam certa jam defenditur sententia, quæ dicit, veram Sacramenti rationem participare Diaconatum.[1]) Episcopatum etiam esse Sacramentum, est sententia a sæculo XVI. communis, omnino tenenda et theologice certa. De Subdiaconatu autem atque minoribus Ordinibus, quorum obscura et incerta est origo, gravis est inter theologos controversia, num sacramentalem dignitatem habeant. Omnes Ordines Diaconatu inferiores veram rationem Sacramenti participare et esse Sacramenta partialia, docent plures graves theologi; alii censent, ex Ordinibus infra Diaconatum solum Subdiaconatum pertinere ad Sacramentum Or-

---

tributa, in liturgiis et officiis suis ecclesiasticis non omiserunt Græci, sed ea partim lectori, partim subdiacono tribuerunt.

[1]) Non obstat, quod S. Cyprianus in epistola ad Rogatianum scripsit, diaconos non a Christo, sed ab Apostolis fuisse institutos; nam S. Martyr, ut cujusdam diaconi adversus Episcopum consurgentis audaciam reprimeret, id unum dicere voluit, Christum non consecrasse diaconos, sed istos ab Apostolis fuisse ordinatos ex præcepto sibi a Christo facto.

dinis; ceteros vero, quamvis certum ministrorum ordinem in Ecclesia constituant, ad Sacramenti tamen dignitatem non assurgere, sed esse tantum Sacramentalia; alii denique theologi omnibus Ordinibus, exceptis Presbyteratu et Diaconatu, veram rationem, virtutem et excellentiam Sacramenti adimunt ob has potissimum rationes: 1° Subdiaconatus non confertur per talem ritum, ex quo collatio gratiæ probari possit et quem in ordinatione ministrorum a Christo institutorum Scriptura memorat. In Ecclesia græca quidem manuum impositio adhibetur; sed sine forma: Divina gratia etc., quæ in collatione Ordinum superiorum apud ipsos est in usu. 2° Non proferuntur in ordinatione Subdiaconi hæc verba: Accipe Spiritum sanctum, ex quibus juxta canonem 6. Conc. Trid. eruitur conferri gratiam. 3° S. Scriptura non facit mentionem Subdiaconatus, nec Patres primorum sæculorum illum a Christo institutum esse dicunt, atque universim de hoc Ordine alio prorsus modo loquuntur ac de illo superioribus; imo varii Scriptores illum ab Ecclesia institutum esse expresse asserunt. Quae omnia æque et a fortiori valent de minoribus ordinibus.

Ceterum audiendus est Benedictus XIV. qui in præclarissimo opere suo de Synodo diœcesana *(Lib. VIII. cap. 10. § 12)* „dubii pariter, inquit, et nos hæremus, nec ullam in hac difficillima controversia sententiam ferimus."

Ex enumeratis septem Ordinibus cum distinctione ab antiquissimis temporibus agnita alii dicuntur minores, alii majores seu sacri; non quod priores non sint suo modo sacri, sed quia per istos jus datur ad sacra mysteria propius accedendi, aut quia conjunctam habent legem continentiæ, nec ab iis ad vitæ genus profanum redire licet. Majores vel sacri sunt Ordines presbyteratus, diaconatus, sub-

diaconatus; ad minores pertinent acolythi, exorcistae, lectores, ostiarii.

Omnibus his ordinibus præmittitur, usu pariter antiquissimo, prima tonsura clericalis.

Ad validam receptionem tam primæ tonsuræ clericalis, quam Ordinum ecclesiasticorum requiruntur virilis sexus, Baptisma susceptum, usus materiæ, prolatio formæ et intentio debita dantis et suscipientis.

Ad licitam tum tonsuræ tum Ordinum receptionem requiruntur præsertim vocatio divina ad statum ecclesiasticum, quæ manifesta fit recta intentione, conveniente aptitudine tum ea, quæ ad mores spectat, tum ea, quæ ad scientiam pertinet, status gratiæ, character Confirmationis, scientia jam acquisita tonsuræ ac respectivo Ordini respondens, legitima ætas, observatio interstitiorum, ordinatio facta a proprio Episcopo (aut cum litteris dimissorialibus, si quis ab alio Episcopo ordinatur) et facta ordinate seu gradatim, non per saltum, denique immunitas a censuris et irregularitate.

Materia remota Ordinum diaconatu inferiorum indubitanter sunt instrumenta, quæ in cujusque Ordinis collatione ei, qui ordinatur, porriguntur. Ordinum vero diaconatu superiorum quidam agnoscunt ut adæquatam materiam tum instrumenta, quæ porriguntur, tum manus, quæ imponuntur; quidam vero instrumenta a materia remota essentiali horum Ordinum prorsus eliminant, et ea materiam accessoriam, adventitiam, accidentalem esse statuunt, aut, si ita magis placet, etiam dicunt ea esse materiam integralem ab Ecclesia adjunctam ad majorem expressionem potestatis, quæ confertur; quidam denique non aliam agnoscunt essentialem materiam remotam, quam sola instrumenta. Necessarium autem omnino est, ut in praxi neutrum omittatur. *(Cfr. Bened. XIV. de Syn. diœc. lib. 8. cap. 10.)*

Materia proxima omnium Ordinum traditio est instrumentorum, et insuper pro diaconatu et presbyteratu impositio manuum Episcopi. Ut valida sit ordinatio, necessarium esse videtur[1]), ut ordinandus materiam tangat physice, i. e. ut vere et realiter rem tangat; non videtur sufficere, tactus moralis, i. e. si manum tantum approximat ad tangendum.

Forma Ordinum sunt verba, quæ ab Episcopo ordinante proferuntur in applicatione materiæ.

Intentio tam dantis quam suscipientis est actus voluntatis, quo quidem ordinans vel actualiter vel virtualiter facere proponit, quod in collatione illius Ordinis facit Ecclesia, et ordinandus saltem habitualiter intendit recipere ordinem illum.

De singulis Ordinibus et de tonsura scitu necessaria jam trademus.

De prima tonsura.

Prima tonsura non est Ordo, quia nulla initiando confertur spiritualis potestas ad aliquod ministerium pertinens ad Sacrificium Missæ, et quia Concilium Tridentinum, enumerans singulos Ordines, tonsuram non solum non reponit inter eosdem, sed insuper eam aperte ab Ordinibus secernit, separatim ipsam, uti quid diversum ab illis, et tanquam quid prævium ad eos referendo; est mera cæremonia ecclesiastica, qua laicus baptizatus in clerum assumitur et ad suscipiendos Ordines disponitur.

Hæc cæremonia sacra ab Ecclesia [2]) instituta, materialiter consistit in circulo quodam facto in ver-

---

[1]) Dico videtur propter responsum quoddam Romanum, quod est communissimæ doctrinæ contrarium.

[2]) Quidam cum Ven. Beda et Gregorio Turonensi putant, tonsuram clericalem a S. Petro, Apostolorum Principe esse institutam; alii vero de hoc dubitant, cum nullum tonsuræ vestigium tribus prioribus sæculis appareat.

tice capitis recisis capillis ab Episcopo; formaliter consistit in benedictione quadam facta ab eodem Episcopo dicente una cum tonsurato: „Dominus pars hæreditatis meæ, et calicis mei, tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi.“ Hæc verba aliquo modo possunt haberi loco formæ; et amputatio capillorum habetur loco materiæ, quia tonsura proprie et stricte loquendo non habet materiam et formam. Illa amputatio capillorum significat rerum temporalium contemptum; quia temporalia tanquam capilli vanitas a clericis contemnenda sunt, unde ipsi possunt dicere cum Apostolo: *(Gal. 6. 14.)* „Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est et ego mundo.“

Voluit ecclesia in summo capite tonsuram constitui ad ostendendam eminentiam mentis et status vitæ illius, qui tali signo decoratur. Tonsura porro formatur in modum coronæ propter tres excellentes rationes: primo in memoriam coronæ spineæ Domini, ut sicut illa Christo dedecori, ita hæc ecclesiasticis sit gloriæ, quæ consistere debet in probro, confusione, et contemptu ferendo ad similitudinem Filii Dei, Salvatoris nostri; secundo ad declarandam regiam dignitatem clerici, cum Deo servire regnare sit; tertio ad significandam perfectionem vitæ susceptæ, cui strenue allaborans coronam obtinebit vitæ æternæ.

Cum tonsurati sint clerici, ac tonsura sit dispositio vel præparatio ad ordines, ipsi debent vocationem suam operibus confirmare, et quæcunque de vita et honestate clericorum præscripta sunt in diœcesi, observare, ut ex æquo respondeant canoni S. Isidori: „His igitur lege Patrum cavetur, ut a vulgari vita seclusi, a mundi voluptatibus sese abstineant, non spectaculis, non pompis intersint, convivia publica fugiant, privata non tantum pudica, sed et sobria colant; usuris nequaquam incumbant, neque turpium

occupationes lucrorum, fraudisque cujusquam studium appetant; amorem pecuniæ, quasi materiam cunctorum criminum fugiant, et sæcularia officia, negotiaque, necnon substantiarum sæcularium gubernationes avaritiæ causa abjiciant; honoris gradus per ambitionem non subeant, pro beneficiis medicinæ Dei non accipiant munera, dolos et conjurationes caveant; odium, æmulationem, obtrectationem, atque invidiam fugiant, non vagis oculis, non effræni lingua, non petulanti fluidoque gestu incedant; sed pudorem, et verecundiam mentis, simplici habitu incessuque ostendant; obscœnitatem etiam verborum, sicut et operum penitus exsecrentur; viduarum et virginum frequentationem fugiant, contubernia extranearum feminarum nullatenus appetant, castimoniam quoque inviolati corporis perpetuo conservare studeant; senioribus quoque debitam obedientiam præbeant, nec ullo jactantiæ studio semetipsos attollant; postremo doctrinæ, lectionibus, Psalmis, Hymnis, Canticis, exercitio jugi incumbant. Tales enim debent esse, qui divinis cultibus se mancipandos student exhibere, scilicet, ut dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis administrent."

Habitus clerici prima tonsura insigniti quoad quotidianum usum, nisi brevior ab Episcopo sit concessa, est vestis talaris nigri coloris, quæ significat vitæ majorem gravitatem et perfectionem, qua laicos debet præcedere, sicuti præcedit loco et dignitate. Vestis porro in sacris functionibus adhibenda est superpelliceum (cotta) album et mundum, quo ab Episcopo induitur, et quod significat castitatis candorem ac munditiem, caritatisque virtutem, et dilatationem boni odoris. His omnibus ornatus esse debet, qui tonsura condecoratur.

Clerici absque justa causa notabili tempore neque habitum, neque tonsuram gestantes, ita ut a laicis non

distinguantur, si propositum habeant perseverandi in clericatu, generatim non possunt excusari a peccato.

Effectus et privilegia tonsurati sunt quatuor: 1° Tonsuratus transfertur ad statum clericalem; unde acquirit privilegium fori, quo in nonnullis eximitur a jurisdictione fori laicalis; modo deferat habitum, et tonsuram, ac alicui ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat, aut modo beneficium habeat, aut versetur in Seminario clericorum, vel in aliqua schola vel universitate de licentia Episcopi, ut habetur in Tridentino Concilio *(Sess. 23. cap. 6.)*. 2° Acquirit etiam privilegium canonis, ita ut injuriose eum percutientes incurrant excommunicationem reservatam Papæ, si percussio sit gravis, Episcopo vero, si sit levis. 3° Tonsuratus fit capax beneficii ecclesiastici. 4° Fit capax etiam omnis jurisdictionis ecclesiasticæ.

De Ordinibus minoribus.

Quatuor sunt Ordines minores: ostiariatus, lectoratus, exorcistatus et acolythatus, ad quos qui accedere volunt, præter animi pietatem ac religionem mundi esse debent saltem a peccato mortali, cum sanctissima Eucharistia sit sumenda. Secundum hodiernam ecclesiæ disciplinam minores Ordines non sunt Ordines, quos vocant consistentiæ, sed sunt gradus, quibus ad Ordines majores aditus pateat; unde iis tantum conferri debent, de quibus est spes, fore ut tandem possint ad majores provehi. „Quumque hinc ad altiores gradus et sacratissima mysteria sit ingressus, nemo iis initietur, quem non scientiæ spes majoribus Ordinibus dignum ostendat.“ *(Conc. Trid. Sess. 23. cap. 11.)* Proinde non sunt admittendi 1° qui coram Deo scelestam, et coram hominibus scandalosam egerunt vitam, et necdum cœperunt pœnitentiam agere, atque nominis maculas per inordinatam conversationem suam contractas abstergere. 2° Qui quidem non

duxerunt vitam scandalosam, sed peccati mortalis habitus contraxerunt, quos a tempore sat longo retinuerunt, idque a fortiori, si nullam habuerunt exhortationis et sollicitationum confessariorum rationem. Hi enim, ut eos ad vitæ emendationem cogant, tenentur, ipsis aliquoties absolutionem differre, et apta ad supprimendam perversam eorum inclinationem remedia subministrare; de hujusmodi enim timendum est, ne susceptis Ordinibus eandem vitæ rationem continuarent, quam hactenus in præjudicium gloriæ Dei et honoris ecclesiæ sunt secuti. 3° Qui quidem vitam licentiosam reipsa non duxerunt, attamen status ecclesiastici officia nec æstimant, nec aliqua in ea feruntur inclinatione, quique hunc statum sanctum nonnisi reluctanti animo, aut ex ambitione, aut propriæ utilitatis studio amplectuntur absque animo aut viribus satisfaciendi ejus obligationibus; manifeste enim apparet, nullum vocationis indicium in hisce deprehendi. 4° Qui quidem egregia ducti intentione studiorum curriculum aggressi sunt, sibique persuasum habuere, vitam vere christianam apprime conducere, quo quis bonus presbyter evadat; at, quum litterarum pietatisque studio diligenter incumbere debuissent, otio indulserunt ita, ut debitæ scientiæ, omnisque virtutis expertes reperiantur; nam clare perspicitur, tales ex propria culpa dispositionibus necessariis carere, eorumque promissis de vita melius instituenda omnem fidem denegandam esse, donec per tempus satis diuturnum sint probati.

De ostiariatu.

Nomen ostiarius deductum est ab ostio, quia ostiarius janitor et custos templi dicitur, quia claves custodire, januasque aperire et claudere debet.

Ostiariatus est primus Ordo minor, quo potestas spiritualis traditur ordinato aperiendi, claudendi, et custodiendi ecclesiam.

Materia remota sunt claves quæcunque,[1]) dummodo aptæ sint ad aperiendum *(S. R. C. 11. Mart. 1820)*; materia proxima est clavium traditio. Forma sunt verba prolata ab Episcopo, dum tradit claves tangendas, videlicet: „Sic age, quasi Deo rationem redditurus pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur.“ Pulsus vero campanæ, obseratio et apertio januæ censentur materia accidentalis, utpote quæ non administretur ab Episcopo, sed ab Archidiacono.

Ostiarii officium olim erat, præter dicta etiam pulsare campanas ad populum convocandum, necnon admittere dignos in ecclesiam, et expellere indignos scilicet infideles, hæreticos et excommunicatos non toleratos, interdictos etc.; curare, ut in ecclesia omnia decenter se haberent, et ne quidquam deperiret; cohibere strepitus, ejicere canes ab ecclesia, et prohibere, ne quis propius, quam par est, accederet ad altare, ubi forte celebrabatur Missæ sacrificium; tandem aperire librum ei, qui prædicat. Quæ omnia nostra ætate æditui quidem ex commissione incumbunt, sed jam vi ordinis ostiariatus, quem sacerdos recepit, hic invigilare debet, ut sacristanus officio suo rite satisfaciat.

Dignitas hujus Ordinis, atque officii patet ex eo, quod ipsis ostiariis in ordinatione injungitur, ut scilicet quemadmodum materialibus clavibus ecclesiam visibilem aperiunt, sic et invisibilem Dei domum, corda scilicet fidelium, dictis et exemplis suis claudant diabolo, et aperiant Deo. Per hoc enim munus et officium comparantur Christo Domino, et assu-

---

[1]) Claves non sunt signum taxativum ad ea tantum custodienda, quæ traditis clavibus recluduntur, sed demonstrativum jurisdictionis aperiendi et claudendi quascunque ecclesias necnon custodiendi, quæ in ecclesiis asservantur. Tintinnabulum non est materia essentialis hujus Ordinis, quia non ab Episcopo traditur tangendum, et quia Concilium Carthaginiense IV., in quo singulorum Ordinum materiæ et formæ describuntur, de hoc ritu silet.

muntur ab ecclesia ad participationem potestatis, quia ipse Christus claudit et aperit; ipse nimirum est sanctus et verus, qui habet clavem David, qui aperit, ut denuntiatur Angelo Philadelphiæ (Apoc. c. 3. v. 7.); quem locum insigniter interpretatur Richardus a Sancto Victore. Porro patet ex Christi exemplo, qui honori sacri templi consulturus, ejecit vendentes et ementes, nec sinebat, ut quisquam tranferret vas per templum. *(Marc. 11, 15. 16.)*

De lectoratu.

Lectoratus est secundus Ordo minor, quo potestas spiritualis confertur ordinato legendi prophetias et Scripturas sacras in ecclesia Dei, atque adeo catechumenos erudiendi. Ex officio debet legere sacras Scripturas tempore divinorum officiorum, præsertim vero Lectiones primi Nocturni. Hic Ordo est gradus major ostiariatu, quia ejus officium est nobilius. Ostiariatus procurat reverentiam corporalem et exteriorem sacrificio Missæ; lectoratus vero procurat reverentiam spiritualem, quæ major est; nam sacra lectione excitat adstantes ad devotionem, et rudimentis fidei docet fideles veritatem hujus Sacramenti, et disponit illos ad Eucharistiam vel adorandam, vel sumendam cum fructu.

Materia remota hujus ordinis est liber continens sacras Scripturas utriusque Testamenti; sufficit tamen, si alterutrum vel Lectiones sacras tantum contineat; ita enim aliquo modo repræsentatur munus, quod in ordinatione confertur ordinato; materia proxima est illius traditio. Forma sunt verba prolata ab Episcopo, dum tradit librum tangendum Ordinando, scilicet: „Accipe, et esto verbi Dei relator, habiturus, si fideliter et utiliter officium tuum impleveris, partem cum iis, qui verbum Dei bene ministraverunt ab initio.“

Officia lectoris Pontificale Romanum assignat his verbis: „Lectorem oportet legere ea, quæ (vel ei, qui) prædicat,[1]) et Lectiones cantare, et benedicere panem et omnes fructus novos.“ [2]) Olim debebant etiam præesse psalmistis et rudes ac pueros docere rudimenta religionis christianæ, eosque ad pleniorem instructionem præparare.

Dignitas hujus Ordinis desumitur ex Christi exemplo, qui stans in medio seniorum, Isaiæ librum aperuit, et completa lectione eumdem clausum tradidit ministro. *(Luc. 4. 20.)* Unde Episcopus admonet lectores, ut, quod ore legunt, corde credant, et opere compleant, quatenus auditores verbo pariter et exemplo docere possint, et dum inter legendum stant in edito loco, meminerint, se in alto virtutum gradu debere conversari, quatenus cunctis, a quibus audiuntur et videntur, cœlestis vitæ formam præbeant.

Eædem conditiones requiruntur in eo, qui in lectoratus Ordinem est cooptandus, quas recensuimus quoad ostiariatum.

De exorcistatu.

Exorcistatus est tertius Ordo minor, quo spiritualis potestas traditur ordinato expellendi dæmonia ab energumenis sive baptizatis sive catechumenis. Hujus Ordinis non modo mentionem faciunt, sed etiam inter Ordines ecclesiasticos recensuerunt S. Ignatius Martyr

---

[1]) Verbum illud praedicat idem plane significat, ac recitat alta voce, clare et distincte. Sensus itaque est, lectorem debere legere ea, quæ prædicat, i. e. ea, quæ populo recitat; nec debet ex se, seu ex sua mente et ingenio dicere, sed ex libro fideliter legere. Ex vetere Ecclesiæ disciplina lector stabat juxta Episcopum concionem habiturum ad populum, et legebat præscriptam ab Episcopo Evangelii vel alterius libri sacri partem, quam deinde Episcopus populo exponebat.

[2]) Hodie illæ benedictiones a solis sacerdotibus peraguntur.

in Epistola ad Antiochenos, S. Cornelius Papa in Epistola ad Fabianum, Antiochenum Episcopum, et alii complures; a sæculi quarti scriptoribus frequentissima ejusdem fit mentio. Concilium Carthaginiense IV. (a 398.) exponit ritum, quo exorcista ordinari consueverat.

Hoc nomen deductum est ab officio suo, id est ab exorcismo, vel adjuratione dæmonis. Exorcistatus est gradus altior lectoratu; nam primo, lector exercet munus suum præcipue in catechumenos, nondum perfecte instructos in fide; exorcista vero in fideles jam instructos. Secundo, ille tantum legit verbum Dei, iste auctoritate et cum potestate nomen Domini invocat. Tertio ille tantum docet, iste potestatem exercet.

Duplex est materia hujus Ordinis: Materia remota est liber exorcismos continens sive ejus loco Pontificale vel Missale, quemadmodum in rubrica Pontificalis Romani notatur; materia proxima est ejus traditio. Forma sunt verba ab Episcopo prolata dum Ordinando porrigit librum tangendum, scilicet: „Accipe, et commenda memoriæ, et habe potestatem manus imponendi super energumenos sive baptizatos, sive catechumenos.“ Ex dicta vero forma liquet, exorcistam non posse exorcizare omnino infideles obsessos a dæmone, sed solum eos, qui aliquo modo jam fideles sunt.

Duo sunt exorcistæ officia: alterum imponendi manus super energumenos, et exorcismis adjurandi, et expellendi spiritus immundos, ne impediant obsessum, quominus ille Eucharistiam digne et religiose sumat, atque adeo devote intersit sacrificio Missæ; alterum parandi locum communicaturis, et monendi alta voce eos, qui aut communicaverunt, aut nolunt communicare, ut cedant locum communicaturis; item infundendi aquam, sive in ministerium Baptismi, sive in altaris ministerio, ad manus sacerdotis abluendas.

Secundum officium omnino in desuetudinem abiit,

et primum non potest statim post ordinationem exerceri, quia præter potestatem Ordinis requiritur interventus potestatis jurisdictionis, scilicet facultas superioris, utendi potestate Ordinis; ideo antequam ille Ordinis potestatem solemniter exerceat, debet approbari ab Episcopo; nam quisque fidelis potest privatim imperare dæmonibus, ne noceant, aut impediant fideles ab actionibus sacris. Exorcistarum munere hodie funguntur presbyteri, non sine speciali mandato vel facultate Episcopi, quia hodie, ex opinione satis pervulgata raro dantur energumeni, et prudentia opus est, quia nonnumquam fallaciis illudere soleant homines, et mulieres præsertim.

Conditiones in eo, qui ordinandus est exorcista, eædem requiruntur, quas supra diximus de ostiariatu, et de lectoratu.

Dignitas hujus Ordinis desumitur ex Christi exemplo, qui tetigit aures surdi et muti dicens: Ephphetha, quod est adaperire *(Marc. 7. 34.)*, et de Maria Magdalena septem dæmonia ejecit.

De acolythatu.

Acolythatus est Ordo inter minores quartus, et ultimus, quo traditur spiritualis potestas accendendi lumina, ferendi candelabrum accensum ad altare, parandique urceolos cum vino et aqua, et porrigendi eos subdiacono pro sancto Missæ Sacrificio. Acolythus est nomen græcum, et latine significat pedissequum, quia acolythus inservit subdiacono et diacono in ministerio altaris. Iste Ordo est major aliis minoribus, cum acolythi proprium munus sit materiam præparare ad Missæ sacrificium.

Duplex est materia hujus Ordinis: materia remota sunt urceoli vacui, et candelabrum cum cereo exstincto; materia proxima est urceolorum et candelabri traditio.

Cereus traditur exstinctus et urceoli vacui, ut indicetur, acolythi munus esse accendere cereos in sacris peragendis, et præparare in urceolis vinum et aquam pro sacrificio Missæ.

Duplex est hujus Ordinis forma: altera profertur ab Episcopo in traditione candelabri, nempe: „Accipe ceroferarium cum cereo, ut scias te ad accendenda ecclesiæ luminaria mancipari, in nomine Domini"; altera in traditione urceolorum, nempe: „Accipe urceolum ad suggerendum vinum et aquam in Eucharistiam Sanguinis Christi, in nomine Domini".

Officia Ordinis acolythatus sunt: parare materiam necessariam ad sanctam Eucharistiam in vasis non sacris; assectari subdiaconos et diaconos in altaris ministerio; luminaria accendere, eaque ferre, dum divina officia celebrantur, præcipue cum diaconus Evangelium legit, (hinc alio nomine ceroferarii appellantur) et subdiacono urceolos ministrare ad suggerendum vinum et aquam ad Christi sanguinem conficiendum; ignem et thus parare, thuribulumque deferre, et privatis Missis inservire; tandem luminaria ecclesiæ accendere, et asservare, propter quod acolythi dicuntur ecclesiæ mancipati, quia illud officium majorem in ecclesia assiduitatem requirit. [1])

Bene sibi inculcent acolythi exhortationem, quam Episcopus ante ordinationem habet: „Studete igitur susceptum officium digne implere. Non enim Deo placere poteritis, si lucem Deo manibus præferentes, operibus tenebrarum inserviatis et per hoc aliis exempla

[1]) Si quandoque Celebrans cantat Missam sine diacono et subdiacono, Epistolam cantat in loco consueto aliquis Lector superpellicco indutus, qui in fine non osculatur manum Celebrantis. (Missale, Rit. celebr. Missam VI. 8.) Ex decreto S. R. C. d. d. 18. Dec. 1784. acolythus data necessitate, substitui potest ad cantandam Epistolam paratus absque manipulo.

perfidiæ præbeatis. Sed sicut Veritas dicit: luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. Et sicut Apostolus Paulus ait: in medio nationis pravæ et perversæ lucete sicut luminaria in mundo .... Estote ergo solliciti in omni justitia, bonitate et veritate, ut et vos et alios et Dei Ecclesiam illuminetis."

De ordinibus majoribus.

Tres sunt Ordines majores, tribusque gradibus distinguuntur, videlicet subdiaconatus, diaconatus, et presbyteratus.

Dicuntur majores, quia majora et nobiliora illis incumbunt ministeria respectu ad SS. Eucharistiam; dicuntur sacri, primo quia, qui his Ordinibus initiati sunt, possunt tangere res sacras; secundo quia per solemnem obligationem servandi perpetuo castitatem, quæ his ordinibus est annexa, Deo sacrantur.

Ex Concilio Tridentino *(Sess. 23. de ref. c. 12 et 13.)* variæ dispositiones requiruntur in eo, qui Ordines majores et sacros accipere vult. 1° Fides parochi de natalibus, vita et moribus. 2° Testimonium, quod se exercuerit in officiis Ordinum minorum. 3° Testimonium sufficientis litteraturæ. 4° Instructio circa essentiam, munera et officia Ordinis, quem petit. 5° Spes, quod Deo adjuvante continere se possit. 6° Quod in ultimo Ordine, in quo fuerit ordinatus, in ecclesia, cujus servitio fuerat adscriptus, per annum saltem sit versatus, nisi aliter Episcopus judicaverit. 7° Ut pro subdiaconatu vigesimum secundum, pro diaconatu vigesimum tertium et pro presbyteratu vigesimum quintum ætatis suæ annum attigerit. 8° Ut titulum sustentationis habeat. 9° Requirit Concilium ex decentia, quod Communionem sumpserit diebus Dominicis et festis solemnibus, cum altari ministraverit.

Obligationes majorum Ordinum sunt tres prin-

cipales. 1º Servandi castitatem. 2º Recitandi quotidie horas canonicas. 3º Deferendi habitum clericalem et tonsuram.

De subdiaconatu.

Subdiaconatus est primus Ordo sacer, quo datur spiritualis potestas præparandi ac deferendi calicem vacuum cum patena, eaque porrigendi diacono ad sacrificium Missæ, ipsique inserviendi, necnon solemniter legendi Epistolam ejusdem Missæ.

Nomen subdiaconus significat subministrum vel subservientem.

„Subdiaconatus, ait Conc. Trident. *(Sess. 23. de Sacr. Ordinis cap. 2.)* ad majores Ordines a Patribus et sacris Conciliis refertur"; a Græcis non numeratur inter sacros ordines; etiam in Ecclesia latina per aliquot sæcula inter minores numerabatur, et evectus est ad Ordines majores sæculo circiter XII., cum obtinuit, ut subdiaconi absque dispensatione possent ad Episcopatum libere promoveri, quod vel aliquanto ante Innocentium III. vel ab eodem Papa usu videtur inductum; nam Urbanus Papa I. decreverat, ut nullus in Episcopum eligeretur, nisi in sacris Ordinibus religiose vivens inventus fuisset. Sed jam antequam subdiaconi inter majores clericos recenserentur, et a tempore S. Leonis Magni et S. Gregorii Magni, ipsis imposita fuerat lex perpetuæ continentiæ, ut ex epistolis horum Sanctorum Pontificum constat. Post sæculum sextum, teste Natali Alexandro *(Theol. dogm. et moral. lib. 2. tract. de Sacr. Ordinis cap. 1. art. 5.)* vix ulla subdiaconorum occurrit memoria, qui continentiæ voto non fuerint adstricti. Romæ ab iisdem continentia servabatur jam sæculo sexto, tempore Pelagii III., qui subdiaconis Siciliæ præcepit, ut more Romanæ Ecclesiæ nullatenus uxoribus suis miscerentur, quas ante ordinationem duxissent; quæ Constitu-

tio ab ejusdem successore Gregorio I. ita mutata est, ut subdiaconi, qui tunc erant, inviti non cogerentur ad continentiam, sed in futurum nemo ad subdiaconatum promoveretur, nisi continentiam voveret; a Romana autem ad alias Occidentis Ecclesias eadem disciplina propagata est. Sæculo XII. Ecclesia ipsa Latina Matrimonia a sacris ministris attentata declaravit irrita, ac sacrum Ordinem inter impedimenta Matrimonium dirimentia annumeravit. Græci legem continentiæ non præscribunt, sed suscepto Ordine matrimonium contrahere prohibent.

De materia subdiaconatus inter Doctores quadruplex est sententia. Prima existimat, materiam adæquate consistere in traditione libri Epistolarum sub verbis in Pontificali assignatis; secunda docet, consistere in traditione calicis cum patena sub verbis in Pontificali assignatis; tertia dicit, calicem et patenam esse materiam essentialem, traditionem autem libri Epistolarum ad integritatem tantum materiæ pertinere; quarta docet, consistere in omnibus rebus a Pontificali relatis. Secunda et tertia sententia sunt probabiles, ergo in hac materia ut tutiores omnino sequendæ ante factum; post factum, si dubium adsit, referatur ad Episcopum.

Forma Ordinis subdiaconatus sunt Episcopi verba in traditione materiæ; dum enim tradit calicem cum patena, ait: „Videte, cujus ministerium vobis traditur; ideo vos admoneo, ut ita vos exhibeatis, ut Deo placere possitis“. Tradendo autem librum Epistolarum hæc dicit: „Accipe librum Epistolarum, et habe potestatem legendi eas in ecclesia Dei tam pro vivis, quam pro defunctis in nomine Patris etc.“

Subdiaconi officia sunt, calicem et patenam in usum sacrificii diacono offerre, et in altari ponere, sacerdoti sacra facienti aquam fundere ad extrema digitorum abluenda, legere Epistolam, diacono Evan-

gelium canenti Evangeliorum librum apertum tenere, et cantato Evangelio ipsum librum sacerdoti celebranti osculandum exhibere; aquam in calicem fundere postquam diaconus vinum infudit; patenam velo obtectam sustinere manu dextera; osculum pacis a diacono acceptum omnibus illis dare, quos diaconus incensaverat; crucem in processionibus et in exsequiis in fine Missæ deferre (sine manipulo, qui in sola Missæ celebratione adhibetur); tandem pallas altaris, corporalia, et purificatoria abluere cum cautione in Pontificali præscripta, ubi Pontifex ordinandos monet, quid in hisce mysteriis intelligere debeant.[1])

Subdiaconus contrahit obligationem: 1° servandi perpetuam castitatem; 2° quotidie recitandi officium divinum, seu horas canonicas, (in die ordinationis tenetur ad illas recitandas ab ea hora, quæ correspondet horæ, qua ordinatus est); 3° deferendi habitum clericalem dignitati suæ et diœcesis usui consentaneum, et tonsuram. Quare nemo hunc ordinem licite suscipere potest, nisi his omnibus iisque tam gravibus obligationibus per omne vitæ tempus satisfaciendi et facultates et serium animum habeat.

Promotione ergo ad subdiaconatum indigni sunt, qui cum susceptis ordinibus minoribus litteris et pietatis officiis operam navare debuerant, Sacramentorum frequentationem aliaque exercitia spiritualia neglexerunt; qui multam temporis partem dormiendo, ludendo et in præjudicium studiorum et salutaris lectionis sese recreando inutiliter perdiderunt. Idipsum potiori ratione de allis affirmandum est, qui potui excessivo se dedunt, qui in peccata castitati contraria

---

[1]) Ex jure antiquo plura erant officia subdiaconorum e. g. gesta Martyrum scripto consignare, colligere oblationes panis et vini in sacrificio Missæ, et alia hujus generis, quæ tamen nunc non amplius in usu sunt.

prolabuntur,[1]) qui sæcularium societates nimis amant, qui nullum pietatis et devotionis gustum præ se ferunt, qui denique nonnisi mundi consuetudinibus et praxi sese conformant.

De diaconatu.

Diaconatus est secundus Ordo sacer, quo ordinato confertur potestas spiritualis ministrandi proximeque inserviendi Episcopo vel presbytero sacrum facienti, canendique Evangelium in Missa solemni.

Diaconi nomen significat ministrum, quia minister est sacerdotis et Episcopi, quibus proxime inservit in ministerio altaris; a Patribus vocatur etiam levita; levitæ etiam dicti sunt, qui in veteri testamento sacerdoti in sacrificiis cooperabantur, et ministrorum novi testamenti figuram gerebant.

Materia hujus Ordinis est duplex; remota præter manum dexteram Episcopi est etiam liber Evangeliorum, juxta probabilem scil. opinionem; proxima materia est impositio ipsius manus Episcopi et traditio et acceptatio libri Evangeliorum per tactum physicum.

Impositio manus est essentialis et substantialis, nam illa usi sunt Apostoli in ordinatione Diaconorum, et illa utitur universalis Ecclesia tam græca quam latina; Concilium Florentinum in decreto unionis Armenorum nullam fecit mentionem impositionis

---

[1]) „Hodierna et antiqua Ecclesiæ lex semper constans obstringit tam Episcopos, quam confessarios et promovendos, ut cum aliquis clericus recidivus vel consuetudinarius in vitio carnis ad sacrum Ordinem sive ad subdiaconatum sive ad diaconatum aut presbyteratum ascendere cupit, quamvis sincere sit conversus ad Dominum, et ideo possit statim absolvi, non tamen poterit sacrum Ordinem suscipere, nisi aliquamdiu operam det ad pravum habitum exstirpandum; et si ipse persistat, Ordinem statim suscipere, non censetur dispositus ad absolutionem, quia legem Ecclesiæ violat in re gravi.“ (*S. Liguori theol. moral. lib.* 6. *tract.* 1. *num.* 64.)

manus, quia Eugenius IV. in illo decreto docuit id, in quo Armeni dissidebant a Romana Ecclesia, non rejecta, sed supposita manus impositione. Traditio libri Evangeliorum, licet sexcentis aut septingentis annis antiquior non sit, non sine gravi peccato, nec sine aliquo periculo irritæ ordinationis omitteretur.

Forma diaconatus in Ecclesia latina sunt illa verba, quæ proferuntur ab Episcopo in impositione manus, videlicet: „Accipe Spiritum sanctum, ad robur, et ad resistendum diabolo et tentationibus ejus: in nomine Domini"; [1]) et in traditione libri Evangeliorum: „Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei tam pro vivis quam pro defunctis: in nomine Domini."

Ex officiis diaconorum alia respiciunt Corpus Christi verum, nempe panem et vinum sacerdoti sacrificanti immediate ministrare, et ipsam Eucharistiam tangere mediate, seu in vase sacro contentam, hoc est extrahere de tabernaculo, tradere celebranti, exponere publicæ fidelium venerationi [2]) (non vero dare solemnem benedictionem cum eadem, quia hoc pertinet ad sacerdotem), et ubi mos est sub utraque specie fideles communicare, ipsis Sanguinem Domini distribuere; atque hæc omnia ordinarie loquendo et vi propriae et ordinariae potestatis. Extraordinarie vero possunt tangere etiam immediate sa-

---

[1]) Catalanus in suo Commentario ad Pontificale Romanum (*pag.* 117. *edit. Rom.* 1738) probare conatur, formam diaconatus esse illam Orationem, quæ immediate post illorum verborum Accipe Spiritum sanctum etc. prolationem ab Episcopo, manum dexterum extensam tenente recitatur, quæque sic incipit: Emitte in eos, quæsumus Domine, Spiritum sanctum etc.

[2]) Hodierna praxis et consuetudo concedunt diaconis in multis saltem regionibus, in benedictionibus SS. Eucharistiam etiam immediate tangere, si id est necessarium, ut lunulæ aptetur.

cratissimum Christi corpus, seu ipsum administrare in casu necessitatis, quando scilicet nullus adest sacerdos, et moribundus vita periclitatur, vel etiam ex peculiari Episcopi delegatione. S. Liguori docet *(Homo apost. tract. 15. num. 9.)*, sufficere quamcumque necessitatem notabilem aut causam justam, v. g. si parochus sit occupatus in aliquo magno festo, aut numerus communicantium sit magnus etc. Alia officia respiciunt Corpus Christi mysticum, seu fideles, et sunt baptizare[1]) solemniter (i. e. cum ritibus a cæremoniali Ecclesiæ præscriptis) ex commissione presbyteri, et eo absente, tum etiam prædicare verbum Dei, ubi id ab Episcopo jussi fuerint.

Onera et obligationes diaconi sunt, recitandi quotidie divinum officium, et nocturnum diei Ordinationis, separatim ab officio diei ejusdem; servandi perpetuam castitatem; deferendi habitum, et tonsuram clericalem; præterea „sciant *(verba sunt Conc. Trid. Sess. 23. cap. 13.)* „maxime decere, si saltem diebus Dominicis et solemnibus, quum altari ministraverint, sacram Communionem perceperint".

Quales esse debeant promovendi ad diaconatum,

---

[1]) Si in antiquis canonibus legitur, pœnitentes urgente necessitate debere apud diaconos exomologesim i. e. confessionem facere, agitur de quadam confessione caeremoniali, qua pœnitentes Ecclesiæ reconciliabantur, non autem de confessione sacramentali in ordine ad absolutionem. Pariter si in quadam Epistola S. Cypriani de infirmis dicitur: „si presbyter repertus non fuerit, et urgere exitus cœperit, apud diaconum quoque exomologesim facere delicti sui possint, ut manu eis in pœnitentiam imposita veniant ad Dominum cum pace," nequaquam designatur sacramentalis confessio, sed solemnis tantum pœnitentiæ ritus, quo lapsi humi prostrati crimina sua palam detestabantur et ea se nunquam perpetraturos contestabantur, et peracta pœnitentia Ecclesiæ reconciliari et Sacramentorum communioni restitui supplices postulabant. Hæc autem restitutio seu absolutio a censuris et pœnis canonicis solummodo forum externum spectabat.

satis elucet ex dotibus, quas Apostoli requisiverunt in primis septem diaconis, scilicet ut essent boni testimonii, pleni Spiritu sancto, et sapientia. S. Paulus in Epistola prima ad Timotheum easdem fere virtutes requirit in diaconis, quas in Episcopis. „Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes, habentes mysterium fidei in conscientia pura, etc.“; et in Pontificali diaconos ordinandos his verbis Episcopus alloquitur: „Et vos, filii dilectissimi... estote assumpti a carnalibus desideriis, a terrenis concupiscentiis, quæ militant adversus animam; estote nitidi, mundi, puri, casti, sicut decet ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei“; denique Deum pro ipsis exorat: .... „abundet in eis totius forma virtutis, auctoritas modesta, pudor constans, innocentiæ puritas, et spiritualis observantia disciplinæ .... ut possint bene vivendi aliis exemplum præbere, ... ut tuis obsequiis expediti sanctis altaribus tuis ministri puri accrescant et indulgentia tua puriores, virtutibus universis, quibus tibi servire oportet, instructi tibi complaceant.“

De presbyteratu.

Tertius omniumque Ordinum centrum est Ordo presbyteratus. Qui illo præditi sunt, eos prisci Patres duobus nominibus soliti sunt appellare. Interdum enim vocant presbyteros, aliquando sacerdotes. **Presbyter** vox græca idem significat, quod latine senior; presbyter ergo seniorem significat, non solum propter ætatis maturitatem „quæ huic Ordini maxime necessaria est, sed multo magis propter morum gravitatem, doctrinam et prudentiam“, *(Catech. Rom. part. II. c. 7. qu. 21.)* quæ in eis requiruntur. Presbyteri vocantur etiam **sacerdotes**, quia presbyter idem est, qui sacerdos. Sacerdos autem ita dicitur quasi „sacra dicens“, aut „sacra faciens“, quia debet dicere horas

canonicas, orationes ante et post Missam præscriptas, et alias dum induitur sacerdotalibus paramentis, et Missam devote celebrare. Porro sacerdos significat quasi „sacra dans“, vel „sacer dux“, vel „sacra docens“, quia docere debet verbo, ducere exemplo, et sacra aliis dare, ut sancti fiant. *(Gavantus p. II. tit. 1. a.)* „Sacerdos nomen habet compositum ex Græco et Latino, quasi sacrum dans: sicut enim rex a regendo, ita sacerdos a sacrificando vocatus est; consecrat enim et sacrificat“. *(S. Isid. Etymol. lib. 7. cap. 12.)*

Presbyteratus est ordo sacer, per quem confertur ordinato potestas spiritualis in Corpus Christi verum et in Corpus Christi mysticum; vel: est Ordo major et sacer, quo traditur potestas tum consecrandi et ministrandi Corpus et Sanguinem Christi, tum remittendi ac retinendi peccata.

Institutus est Ordo presbyteratus a Christo, Salvatore nostro, in ultima cœna, in qua instituens SS. Sacramentum et sacrificium Missæ ordinavit Apostolos in sacerdotes, quoad potestatem celebrandi, dicens: „Hoc facite in meam commemorationem“. Post resurrectionem vero dedit eis alteram potestatem absolvendi, quando dixit: „Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt“. Christus autem dedit hanc potestatem absolvendi Apostolis post suam resurrectionem, et non in ultima cœna, quia resurrectio est fundamentum nostræ fidei, et quia morte sua meruit nobis remissionem peccatorum.

Duplex confertur potestas in Ordine; prima spectat Corpus Christi reale, seu sacrificium, secunda ordinatur ad regendum Corpus Christi mysticum, seu fideles.

De materia presbyteratus diversæ sunt theologorum sententiæ. *Prima* cum Græcis eam collocat in sola manuum impositione; *altera* in sola instrumen-

torum porrectione, calicis nempe cum vino et patenæ cum hostia; *tertia* denique eamdem collocat in impositione manum Episcopi et traditione dictarum rerum. Certe saltem ex præcepto Ecclesiæ in praxi sequenda est *tertia*, quæ manuum impositioni addit porrectionem instrumentorum, cum hæc apud Latinos saltem aliquo modo ad materiæ integritatem pertineat. Manuum impositionem esse materiam presbyteratus, multis evincitur argumentis. Nam 1° ab Apostolorum temporibus usque in præsens ubique gentium adhibita est manuum impositio in presbyteris ordinandis, ipsique a Patribus et Conciliis adscripta est gratiæ productio; 2° ante annum millesimum in ordinatione presbyterorum non erat in usu instrumentorum traditio; de ea enim nulla fit mentio neque in Conciliis, neque in Ritualibus illorum temporum; 3° traditio calicis et patenæ nunquam fuit in usu nec modo est in Ecclesiis orientalibus, sed sola manuum impositio; horum tamen ordinationes admittit et probat sancta Romana Ecclesia. Triplex autem distingui potest manuum impositio in presbyteri ordinatione: prima, quæ sub silentio fit; secunda, quando Episcopus una cum presbyteris assistentibus extendit manus super initiandos et fundit preces; tertia quando post Communionem Episcopus dicit: „Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis, et quorum retinueris, retenta sunt“. Hæc postrema non videtur essentialis, quia non est in usu apud Orientales Ecclesias, nec semper in usu fuit apud Latinos; nam usque ad undecimum sæculum nec in Conciliis nec in Ritualibus ulla fit de ea mentio. Accedit, quod ista jam supponit hominem sacerdotem institutum, aliter non potuisset in ipsa Missa Ordinationis valide consecrare cum Episcopo Corpus et Sanguinem Christi. Prima autem manus impositio, si a secunda dividatur, essentialis non est, quia nullam habet formam adjunctam,

quod tamen requiritur in Sacramentis conficiendis. Super hæc ea est Orientalibus ignota, nec in antiquis Ritualibus reperitur. Unde solum essentialis est secunda manus impositio, quæ tamen haberi potest veluti continuatio primæ. Attamen in praxi etiam postrema esset necessario supplenda, si fuerit omissa, cum per istam potissimum saltem denotetur secunda potestas, quæ confertur sacerdoti, remittendi et retinendi peccata.

Porrectio instrumentorum apud Latinos saltem partialis materiæ vices habet, seu ad materiæ integritatem pertinet; nam Eugenius IV. in Decreto pro Intructione Armenorum docet, presbyteratus materiam esse traditionem calicis cum vino et patenæ cum hostia; silet autem Eugenius Papa IV. de manus impositione, quia ipsi propositum erat Armenos docere ritus Ecclesiæ Romanæ, ac proinde illis tradere debuit solam materiam integrantem, qua ipsi non utebantur, non autem manus impositionem, quam ipsi adhibebant simul cum Latinis æque et omnibus Orientalibus.

Forma igitur presbyteratus est etiam duplex, nempe oratio, qua Episcopus invocat Spiritum sanctum in eos, quibus manus imposuit, et super quos orando manum detinet extensam; itemque verba, quæ profert Episcopus, cum tangenda tradit cuilibet ordinando calicem cum vino et aqua et patenam superimpositam cum hostia, singulis dicens: „Accipe potestatem offerendi sacrificium Deo, Missasque celebrandi tam pro vivis, quam pro defunctis. In nomine Domini.“

Officia presbyterorum Pontificale Romanum describit his verbis: „Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare et baptizare“. Non autem possunt omnia hæc fieri a quolibet sacerdote immediate; nam non omnibus et singulis assignatur

populus, quem regant, et cuî in rebus spiritualibus præesse debeant. Ordinatio quasi expeditum et immediatum jus præbet presbyteris, ut Missæ sacrificium offerant, Eucharistiam populo distribuant et quasdam dent benedictiones; in quo servandi sunt ritus et consuetudines Ecclesiæ, ex quibus quædam benedictiones Episcopis, quædam parochis, quædam aliis presbyteris ab Episcopis delegatis reservantur; aliæ autem minus solemnes sunt, quas presbyteri quilibet impertiri possunt. Quantum ad alia tria munia, quibus dicuntur sacerdotes præesse, prædicare, baptizare, per ordinationem tantum idonei fiunt ad ipsa exercenda ex commissione, vel post jurisdictionem obtentam. — A peccatis absolvere possunt, accepta ab Episcopo jurisdictione seu potestate, qua, ut judices, possunt ferre sententiam in aliquos ut subditos suos, (solo mortis articulo excepto, in quo Ecclesia pro necessitate liberam cuivis presbytero in morientem attribuit potestatem dimittendi peccata). Insuper possunt omnes presbyteri de licentia vel commissione sive Episcopi sive parochi loci baptizare solemniter, extremam Unctionem præbere, Viaticum administrare, Matrimonia jungere, ac benedicere. Demum quantum ad ea munera, quæ Pontificale designat per verba p r æ e s s e et p r æ d i c a r e, nempe fidelem populum regere et verbum Dei annuntiare, aptus quidem aliquo modo et idoneus fit omnis presbyter per ordinationem ad illa exercenda; sed sine collata jurisdictione vel facultate aliqua aptitudo illa nullum effectum consequitur.

Præter divinarum et ecclesiasticarum rerum scientiam, quæ requiritur ad docendum populum necessaria ad salutem, ad recte peragendum sanctum Missæ Sacrificium, et ad Sacramenta administranda, insignis potissimum vitæ sanctitas in sacerdotibus exigitur. Etenim cum sacerdos ex Christi institution

esse debeat lux mundi; sic lucere debet coram hominibus, ut videant opera ipsius bona, et glorificent Patrem, qui in cœlis est. Decet enim, inquit S. Gregorius, „Dominicum sacerdotem meritis, et vita clarescere, quatenus in eo tamquam in vitæ speculo plebs commissa et eligere, quod sequatur, et videre possit, quod corrigat“. Hinc Concilium Tridentinum præcipit, ut qui ad presbyteratus Ordinem promoventur, Ordinum minorum obligationes cum pietate et fidelitate impleverint, atque sese per suum zelum in religionem et morum suorum puritatem ita insignes reddiderint, ut inde sperare liceat, fore, ut fidelibus instructiones utiles, et illustria omnium operum bonorum exempla præbeant: „Qui pie et fideliter in ministeriis anteactis se gesserint, . . . ita pietate ac castis moribus conspicui, ut præclaram bonorum operum exemplum, et vitæ monita ab iis possint exspectari“. Et sane! num diaconus peccato mortali assuetus, ut intercessor pro peccatoribus constitui poterit? Absit; minister infidelis, minister Domino suo odiosus nequaquam is est, qui ejus iram ex justo motivo contra inimicos ipsi petulanter insultantes sedare valeat. Num qui vitam tepidam, otiosam et mundanam egit, aliquam excitare spem poterit, fore, ut in momento fiat presbyter zelo armatus, labori intentus, et a mundo, ejus falsis principiis et cunctis vanitatibus abstractus? Num, cui tam exigua inest pietas, ut nequidem, sicut sacrum Concilium Tridentinum cunctis Ordinibus majoribus insignitis commendat, diebus Dominicis et solemnibus communicet, præcise per ipsam sacerdotii receptionem, ut quotidie dignam peragat Communionem, capax efficiatur? Num, qui nullum, quando Missæ sacrificio assistit, pietatis indicium prodit, multa abundabit pietate, dum Missam, fors proprii commodi causa, aut ob respectum humanum, celebrat? Num, qui diaconus existens nullo pro anima-

rum salute flagrat zelo, multo animabitur, si earum directio ipsi injungitur, et hanc ob causam de pingui providetur beneficio, quod facultatem juxta proprii arbitrii voluntatem et gustum vivendi, ac cunctis vitæ commoditatibus fruendi præbet? Num, qui modo in necessitate plura, ut fines suos attingat, subeundi examina constitutus, studia negligit, majori industria iis incumbet, dum se termino appropinquasse conspicit, ubi sine omni examinis metu vivit? Num, qui eo tempore, quo ratione omnium ejus conversationi sollicite invigilantium multa timere debebat, nullam regularem et exemplarem vitam egit, vitam rite ordinatam arripiet, si se independentem judicat, sibique imaginatur, nihil sibi a quocumque pertimescendum esse? Num is, cui parum luminis inest, in candelabro poni poterit, ut domum Dei illuminet? Num, qui omni destitutus est calore, adhiberi poterit, ut glaciem cordis peccatorum colliquefaciat? Num, qui nec sapientia, nec virtute præditus est, constitui poterit, ut sit sal reliquorum hominum? Num, qui Catechismum instituere merito non audet, solidioribus atque majoris momenti instructionibus præfici poterit?

Unde diaconi bene perspiciant obligationem, passiones suas mortificandi, sese in omnium virtutum praxi exercendi, studiis suo statui convenientibus vacandi, Ordinis sui officia erga Deum et homines quantum fieri potest sæpissime, adimplendi et spiritum ecclesiasticum acquirendi et fovendi.

Præsertim vero sacris exercitiis ad ordinationem bene se præparent, tum ut ita cum majori puritate accedant ad sacerdotalem characterem suscipiendum, et primam Deo hostiam in sacro altari offerendam, tum maxime ut plures et majores et efficaciores gratias sacramentales Sacramenti Ordinis mereantur a Domino consequi, ad munia sacerdotalia cum magno fructu obeunda ad propriam et aliorum utilitatem.

Experientia enim miris comprobata effectibus ostendit veritatem doctrinæ theologicæ, asserentis, per Sacramentum Ordinis (sicut et per alia Sacramenta) præter gratiam sanctificantem, vel potius ejusdem augmentum, virtutesque ac dona Spiritus sancti, in bona susceptione Sacramentorum recipi solita, conferri propriam ac specialem gratiam, reipsa diversam, eamque, ut inter theologos constat sitam in actualibus auxiliis gratiæ, quæ conducunt tum ad usum ipsius Sacramenti in aliorum utilitatem rite exercendum, tum ad gratiam habitualem annexasque virtutes ac dona sub propria et speciali ratione hujus Sacramenti tuenda et conservanda, et cum opus est, accommodatis actibus exercenda post susceptum Sacramentum.

Quare majori quo potest fervore peragat sacra exercitia et diligentissime observet ea, quæ supra *(pag. 38)* in instructione 5a proposita sunt.

24. Synopsis eorum, quæ in statu clericali servanda sunt.

Monitum I. Sacerdotes „sancti erunt Deo suo, et non polluent nomen ejus; incensum enim Domini et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt“ *(Levit. 21. 6.)*.

Quare statu clericali suscepto non ex levitate, avaritia, ambitione sed Deo vocante, perfectione status alliciente, zelo tuæ proximique salutis impellente,

1. Incede in habitu gravi, modesto, mundo, canonico;

2. Episcopo tuo esto obediens in præceptis, decretis, monitis; obsequens corde, verbo, opere;

3. Fuge domus suspectas, consortium mulierum, ludos, choreas, theatra, venationes, contemptus, susurrationes et tumultus in Episcopum, superiorem, quemcumque; viles famulatus et turpem œconomiam;

avaritiam ex munerum acceptione, ex inopportunis exactionibus, ex rei alienæ administrationibus.

Monitum II. Perfectus eris et absque macula; *(Deuteron. 18. 12.)* et exemplum fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate *(I. Tim. 4. 12.)*:

1. In scientia divina, ecclesiastica, civili. (Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. *(Os. 4. 6.)*

2. In prudentia, in consiliis, judiciis et imperiis. Dux indigens prudentia multos opprimet. *(Prov. 28. 16.)*

3. In modestia et gravitate, in vestibus, sermonibus et moribus. Amictus corporis et risus dentium et ingressus hominis enuntiant de illo. *(Eccli. 19. 27.)*

4. In liberalitate erga pauperes, peregrinos et templum. Quomodo potueris ita esto misericors. *(Tob. 4. 8.)*

5. In temperantia quoad divitias, convivia, solatia.

6. In integritate coram Deo, hominibus, teipso.

7. In obedientia, obsequio et amore erga sanctam ecclesiam, summum Pontificem, Episcopum eorumque decreta.

Monitum III. „Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, et separavi vos a ceteris populis, ut essetis mei". *(Levit. 20. 26.)* „Sacerdotes induantur justitiam". *(Ps. 131. 9.)* Perpende igitur muneris tui dignitatem, angelicis humeris formidandam, regia celsitudine excelsiorem, omnibus venerabilem, admirabilem potestatem in Corpus et Sanguinem Filii Dei, in peccata hominum remittenda, in aëreos atque tartareos spiritus; strictam obligationem tuam studendi angelicæ puritati, seraphico fervori, incessanti progressioni in virtutibus. Factus es: interpres et legatus Dei, æterna decreta promulgens, sacerdos in æternum, immolans et offerens Filium

æterni Patris in victimam; mediator inter Deum et homines per oblationem sacrificii pacis precumque fidelium. Cave itaque ne sis: sacrorum contemptor, Summi Pontificis auctoritati parum obsequens, periculosæ aut dubiæ doctrinæ sectator, rigidus et asper, aut remissus in pœnitentes, avarus, immundus, impudicus, vinolentus, turpis lucri cupidus *(I. Tim. 3. Tit. 1.)*; sed esto: pius, sobrius, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, excelsior cœlis factus *(Hebr. 7. 26.)*.

Monitum IV. Obsecro vos, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis *(Ephes. 4.)*.

En media efficacia:

1. Timor et amor Dei. 2. Custodia sensuum et cordis. 3. Sancta occupatio memoriæ, intellectus et voluntatis. 4. Usus frequens meditationis et examinis conscientiæ, Sacramenti Pœnitentiæ, visitationis sanctissimi Sacramenti, collationis cum confessario vel patre spirituali, lectionis spiritualis. 5. Devotio erga SS. Cor Jesu, B. M. V., S. Angelum Custodem, S. Josephum, S. Aloysium et sanctos patronos. 6. Cautela et moderatio in negotiis, conversationibus, solatiis. 7. Fidelitas in servanda temporis œconomia, sanctificandis diebus festis, obeundis quotidianis pietatis exercitiis.

25. Jesu Christi summi sacerdotis ad clericos et sacerdotes parænesis. [1]

1. Piscatores hominum, sacerdotes mei,
   Præcones Altissimi, lucernæ diei,
   Caritatis radio fulgentes et spei,
   Auribus percipite verba oris mei:
2. Vos in sanctuario mihi deservitis,
   Vos vocavi palmites ego vera vitis;

[1]) Ex Monacelli opere, cui titulus: Formularium legale *edit. Rom.* 1844. *tom. I. pag.* 467.

Cavete, ne steriles, aut inanes sitis,
Si mecum perpetuo vivere velitis;
3. Vos estis catholicæ legis protectores,
Sal terræ, lux hominum, ovium pastores,
Muri domus Israel, morum correctores,
Judices ecclesiæ, gentium doctores
4. Si legis protectio cadat, lex labetur;
Si sal evanuerit, in quo salietur?
Nisi lux appareat, via nescietur,
Et ni pastor vigilet, ovile frangetur.
5. Vos cœpistis vineam meam procurare,
Hanc doctrinæ rivulis debetis irrigare;
Spinas atque tribulos prorsus exstirpare,
Ut radices fidei possint germinare.
6. Vos estis in area boves triturantes,
Prudenter a palea granum separantes.
Vos habent pro speculo legem ignorantes
Populi, qui fragiles sunt et inconstantes.
7. Quidquid vident laici vobis displicere,
Dicunt procul dubio sibi non licere;
Et quidquid vos in opere vident adimplere,
Credunt esse licitum et culpa carere.
8. Cum pastores ovium sitis constituti,
Non estote desides, sicut canes muti,
Vobis non deficiant latratus acuti
Lupus rapax invidet ovium saluti,
9. Grex fidelis triplici cibo sustinetur:
Meo sacro corpore, quo salus augetur,
Sermonis compendio, quod discrete detur;
Ciboque corporeo, ne periclitetur.
10. Ovibus tenemini vestris prædicare,
Sed quid, quibus, qualiter, ubi, quando, quare,
Debetis sollicite præconsiderare;
Ne quis in officio dicat vos errare.
11. Spectat ad officium vestræ dignitatis,
Omnibus petentibus mea dare gratis,

Nec cujusquam hominum munera prendatis,
Ne cum Giezi pariter lepram incurratis.

12. Gratis Eucharistiam plebi ministrate,
Gratis et absolvite, gratis baptizate,
Vobis data cœlitus cunctis gratis date;
Ovium salutem sedulo curate.

13. Vestra conversatio sit religiosa,
Munda conscientia, vita virtuosa,
Regularis habitus, mensque gratiosa:
Nulla vos coinquinet labes criminosa.

14. Nullus fastus elevet statum vestræ mentis,
Gravis in intuitu habitus sit testis,
Nihil vos illaqueet curis inhonestis;
Quibus claves traditæ regni sunt cœlestis.

15. Estote breviloqui, ne vos ad reatum
Pertrahat loquacitas nutrix vanitatum,
Verbum, quod loquimini, sit abbreviatum:
Nam in multiloquio non deest peccatum.

16. Estote benevoli, sobrii, prudentes,
Justi, casti, simplices, pii, patientes,
Hospitales, humiles, subditos docentes,
Consolantes miseros, pravos corrigentes;

17. Nam, si sic gesseritis curam pastoralem,
Vereque vixeritis vitam spiritalem,
Postquam exueritis chlamydem carnalem,
Ego vobis conferam stolam immortalem.

Utinam tria hæc saperes, intelligeres, provideres: praeterita: malum commissum, bonum omissum, tempus amissum; praesentia: vitæ brevitatem, salvandi necessitatem, salvandorum paucitatem; futura: mortem, qua nihil miserabilius; judicium, quo nihil terribilius; pœnam inferni, qua nihil intolerabilius.

II. Preces et exercitia devotionis.

1. Preces matutinæ.

Dum surgis et vestibus indueris:

In nomine Patris † et Filii et Spiritus sancti. Amen.

Benedicta sit sancta et individua Trinitas nunc et semper et per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Oratio Dominica. Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua, sicut in cœlo, et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie; et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris; et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo. Amen.

Salutatio Angelica. Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui, Jesus. Sancta Maria, Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc et in hora mortis nostræ. Amen.

Symbolum Apostolorum. Credo in Deum, Patrem omnipotentem, creatorem cœli et terræ. Et in Jesum Christum, Filium ejus unicum, Dominum nostrum; qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine; passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, et sepultus; descendit ad inferos; tertia die resurrexit a mortuis; ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei, Patris omnipotentis; inde venturus est judicare vivos et mortuos. Credo in Spiritum san-

ctum, sanctam ecclesiam catholicam, Sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, vitam æternam. Amen.

Præcepta decalogi. 1. Non habebis deos alienos coram me.

2. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.

3. Memento, ut diem Sabbati sanctifices.

4. Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram.

5. Non occides.

6. Non mœchaberis.

7. Non furtum facies.

8. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

9. Non concupisces uxorem proximi tui.

10. Nec omnia, quæ illius sunt.

Præcepta ecclesiæ. 1. Statutos ecclesiæ festos dies celebrato.

2. Sacrum Missæ officium diebus festis reverenter audito.

3. Indicta certis diebus jejunia, et a quibusdam cibis abstinentiam observato.

4. Peccata tua sacerdoti approbato singulis annis confitetor.

5. Sacrosanctam Eucharistiam ut minimum semel in anno, idque circa festum Paschæ, sumito.

Actus fidei. Firmiter credo et profiteor quidquid Christus docuit, Apostoli prædicarunt, et sancta romana ecclesia credendum proponit, quia tu, Domine, revelasti, veritas æterna et infallibilis; atque in hac fide et pro hac fide vivere et mori volo et statuo.

Actus spei. Spero in te et a te, mi Deus, gratiam, gloriam et omnia salutis media; potes enim dare, quia omnipotens es; vis etiam, quia infinite misericors es; dabis autem, quia sicut de promissis

tuis, ita etiam de fidelitate tua æterna persuasum mihi est.

Actus caritatis. O mi Deus! amo te, quia amasti me; sed vel ideo potissimum super omnia amo te, et proximum quemvis propter te, quia tu, summum, unicum et infinitum bonum, omni amore est dignissimus.

Vestibus indutus genuflexus hasce recita preces:

Hymnus.

1. Jam lucis orto sidere,
Deum precemur supplices,
Ut in diurnis actibus
Nos servet a nocentibus.

2. Linguam refrenans temperet,
Ne litis horror insonet:
Visum fovendo contegat,
Ne vanitates hauriat.

3. Sint pura cordis intima,
Absistat et vecordia:
Carnis terat superbiam
Potus cibique parcitas:

4. Ut, cum dies abscesserit,
Noctemque sors reduxerit,
Mundi per abstinentiam
Ipsi canamus gloriam.

5. Deo Patri sit gloria,
Ejusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito,
Nunc et per omne sæculum. Amen.

℣. Dignare, Domine, die isto
℟. Sine peccato nos custodire.
℣. Miserere nostri, Domine,
℟. Miserere nostri.
℣. Fiat misericordia tua, Domine, super nos,
℟. Quemadmodum speravimus in te.
℣. Domine, exaudi orationem meam,
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. **Oremus.** Domine, Deus omnipotens, qui ad principium hujus diei nos pervenire fecisti, tua nos hodie salva virtute, ut in hac die ad nullum declinemus peccatum, sed semper ad tuam justitiam faciendam nostra procedant eloquia, dirigantur cogitationes et

opera. Per Dominum nostrum Jesum Christum, Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum.
℟. Amen.

Oremus. Dirigere et sanctificare, regere et gubernare dignare, Domine Deus, Rex cœli et terræ, hodie corda et corpora nostra, sensus, sermones et actus nostros in lege tua, et in operibus mandatorum tuorum; ut hic, et in æternum, te auxiliante, salvi et liberi esse mereamur, Salvator mundi. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Litaniæ SS. Nominis Jesu.

(A Ss. D. Pio IX. aliquibus Diœcesibus concessæ.)

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.
Jesu, audi nos.
Jesu, exaudi nos.
Pater de cœlis Deus,
Fili, Redemptor mundi Deus,
Spiritus sancte Deus,
Sancta Trinitas unus Deus,
Jesu, fili Dei vivi,
Jesu, splendor Patris,
Jesu, candor lucis æternæ,
Jesu, rex gloriæ,
Jesu, sol justitiæ,
Jesu, fili Mariæ Virginis,
Jesu amabilis,
Jesu admirabilis,
Jesu, Deus fortis,
Jesu, pater futuri sæculi,
Jesu, magni consilii Angele,
Jesu potentissime,
Jesu patientissime,

} Miserere nobis.

Jesu obedientissime,
Jesu, mitis et humilis corde,
Jesu, amator castitatis,
Jesu, amator noster,
Jesu, Deus pacis,
Jesu, auctor vitæ,
Jesu, exemplar virtutum,
Jesu, zelator animarum,
Jesu, Deus noster,
Jesu, refugium nostrum,
Jesu, pater pauperum,
Jesu, thesaurus fidelium,
Jesu, bone pastor,
Jesu, lux vera,
Jesu, sapientia æterna,
Jesu, bonitas infinita,
Jesu, via et vita nostra,
Jesu, gaudium Angelorum,
Jesu, rex Patriarcharum,
Jesu, magister Apostolorum,
Jesu, doctor Evangelistarum,
Jesu, fortitudo Martyrum,
Jesu, lumen Confessorum,
Jesu, puritas Virginum,
Jesu, corona Sanctorum omnium,

Miserere nobis.

Propitius esto; parce nobis, Jesu.
Propitius esto; exaudi nos, Jesu.
Ab omni malo,
Ab omni peccato,
Ab ira tua,
Ab insidiis diaboli,
A spiritu fornicationis,
A morte perpetua,
A neglectu inspirationum tuarum,
Per mysterium sanctæ Incarnationis tuæ,
Per nativitatem tuam,

Libera nos, Jesu.

Per infantiam tuam,
Per divinissimam vitam tuam,
Per labores tuos,
Per agoniam et passionem tuam,
Per crucem et derelictionem tuam,
Per languores tuos,
Per mortem et sepulturam tuam,
Per resurrectionem tuam,
Per ascensionem tuam,
Per gaudia tua,
Per gloriam tuam,
} Libera nos, Jesu.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; parce nobis, Jesu.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; exaudi nos, Jesu.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; miserere nobis, Jesu.

Jesu, audi nos.
Jesu, exaudi nos.

℣. Oremus. Domine Jesu Christe, qui dixisti: petite, et accipietis; quærite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis: quæsumus, da nobis petentibus divinissimi tui amoris affectum, ut te toto corde, ore et opere diligamus, et a tua nunquam laude cessemus.

Sancti Nominis tui, Domine, timorem pariter et amorem fac nos habere perpetuum, quia nunquam tua gubernatione destituis, quos in soliditate tuæ dilectionis instituis. Per Dominum. ℟. Amen.

℣. Oremus. Sancta Maria, et omnes Sancti intercedant pro nobis ad Dominum, ut nos mereamur ab eo adjuvari et salvari, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. ℟. Amen.

℣. O Domina mea, sancta Maria, Mater Dei ac mea, me in tuam benedictam fidem ac singularem custodiam et in sinum misericordiæ tuæ, hodie et quotidie, et in hora exitus mei, animam meam et corpus meum commendo. Omnem spem et consolationem meam, omnes angustias et miserias meas, vitam et

finem vitæ meæ tibi committo, ut per tuam sanctissimam intercessionem, et per merita tua omnia mea dirigantur et disponantur opera secundum tuam tuique Filii voluntatem. ℟. Amen.

℣. Angele Dei, qui custos es mei, me tibi commissum pietate superna hodie illumina, custodi, rege et guberna. ℟. Amen.

(Quæ sequuntur usque ad † V. *Adjutorium*, (pag. 234), omittuntur, si forte non sit Communio.)

Antiph. O sacrum convivium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis ejus, mens impletur gratia, et futuræ gloriæ nobis pignus datur.
℣. Panem de cœlo præstitisti eis, (t. p. Alleluja)
℟. Omne delectamentum in se habentem. (t. p. Alleluja).

Oremus. Domine Jesu Christe, fili Dei vivi, qui ex voluntate Patris cooperante Spiritu sancto, per mortem tuam mundum vivificasti; libera nos per tremendum Corporis et Sanguinis tui Sacramentum ab omnibus iniquitatibus nostris et universis malis, et fac nos tuis semper inhærere mandatis, et a te nunquam separari permittas. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum.
℟. Amen.

Vel:

Antiph. Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum; et panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.
℣. Panem cœli dedit eis, (t. p. Alleluja)
℟. Panem Angelorum manducavit homo. (t. p. Alleluja).
℣. Oremus. Deus, qui ecclesiam tuam pretioso Corpore et Sanguine tuo mirabiliter reficis; infunde nobis spiritum vivificantem, ut cœlestis cibi

participatione de te viventes in terris, tecum vivere mereamur in cœlis. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum.

℞. Amen.

Vel:

Domine Jesu Christe, qui Corpus et Sanguinem tuum esse voluisti humanæ salutis pretium, ecclesiæ tuæ sacrificium, et infirmitatis nostræ alimentum; præsta, quæsumus, ut hæc sancta, quæ in tui commemorationem nos sumere præcepisti, sempiternam nobis redemptionem operentur; qui vivis et regnas Deus in sæcula sæculorum.

℞. Amen.

† ℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini,

℞. Qui fecit cœlum et terram.

℣. Dies et actus nostros in sua pace disponat Dominus omnipotens,

℞. Amen.

℣. Dominus nos benedicat, et ab omni malo defendat, et ad vitam perducat æternam; et fidelium animæ per misericordiam Dei requiescant in pace,

℞. Amen.

℣. Nos cum prole pia,

℞. Benedicat Virgo Maria.

Altera formula.

Dum surgis et vestibus indueris:

In nomine Domini mei Jesu crucifixi surgo; ille me regat, mihi benedicat, custodiat me, et ad vitam perducat æternam. Gloria Patri, qui me creavit; gloria Filio, qui me redemit; gloria Spiritui sancto, qui me sanctificavit; gloria summæ et individuæ Trinitati. Adoro te, o mi Deus; et quo possum summo humilitatis affectu infinitam Majestatem tuam revereor,

laudo et glorifico. Gratias tibi ago, o benignissime Deus, pro omnibus beneficiis mihi unquam exhibitis; en, me totum tibi offero et resigno in sanctissimam voluntatem tuam. Credo in te, Domine, et quidquid mihi per ecclesiam tuam credendum proponis, firmissima fide credo, ac profiteor verissima esse ac certissima, quæ revelasti, quia tu es prima veritas; Domine, adauge fidem meam. Spero in te, o infinita misericordia, et omnem meam fiduciam in te constituo; tu es, qui restitues hereditatem meam mihi. Amo te super omnia, o immensa bonitas, et diligam te, Domine, fortitudo mea. Omnia pia te glorificandi desideria, quæ unquam habui, renovo, prava revoco et detestor, ac contra voluntatem meam esse ac fore protestor. Doleo, mi Deus, quod unquam, uspiam offendi te, quia summum bonum es; non jam peccabo, seriam emendationem propono, Pater amantissime; tu, o Deus, in adjutorium meum intende; Domine, ad adjuvandum me festina.

Tum prosequere preces flexis genibus:

Gratiarum actio. Domine, Deus omnipotens, Pater cœlestis, cum Filio et Spiritu sancto unus in natura Deus, trinus in personis; adoro te toto cordis et mentis affectu; omnibus viribus corporis et animæ meæ laudo, glorifico et benedico te, et cum beatis Spiritibus tuis jubilans tibi accino: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Gratias tibi ago, quod me, indignissimam creaturam tuam, hac nocte ab omni malo tam paterne custodieris, et conservaveris. O quam multi eadem hac nocte mortui, et merito suo in æternum sunt damnati! Quid tibi, o summum bonum meum, rependam, quod me tam singulari amore fueris dignatus?

Oblatio sui. En, Domine, offero me totum tibi; quidquid possum vel habeo, omnes vires corporis et animæ potentias servitio tuo in æternum consecro.

Suscipe, Domine, universam meam libertatem, accipe memoriam, intellectum, et voluntatem meam omnem; quidquid habeo vel possideo, tu mihi largitus es, id totum tibi offero et restituo, ac tuæ prorsus voluntati trado gubernandum; amorem tui solum cum gratia tua mihi dones, et dives sum satis, nec aliud quidquam ultra posco.

Propositum. In justificationibus tuis, Domine, unice posthac meditabor; omnes dies vitæ meæ servitio tuo impendam, et moriar potius, quam ut te offendam. Firmiter certe statuo, adjuvante gratia tua, evitare in posterum, quidquid tuis displicet oculis; præsertim vero .....

Petitio gratiæ. Sed imperfectum meum viderunt oculi tui; velle quidem adjacet mihi, perficere autem non invenio; obsecro te igitur, Pater æterne, per infinitam misericordiam tuam, dirige pedes meos in viam mandatorum tuorum. Domine, Deus omnipotens, qui ad principium hujus diei nos pervenire fecisti, tua nos hodie salva virtute, ut in hac die ad nullum declinemus peccatum, sed semper ad tuam justitiam faciendam nostra procedant eloquia, dirigantur cogitationes et opera. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum etc.

Intentio. Sanctissima Trinitas, unus Deus! ad majorem nominis tui gloriam, offero tibi, Domine, omnes meas cogitationes, verba, omissiones, et opera mea, ea intentione, quam tu ipse habes, dum mecum cooperaris; et per omnia te eo modo honorare, laudare, amare, et mereri volo, quo possum, quo tu desideras, et tu potes a me honorari, laudari, amari, et ego mereri possum; et hanc intentionem per omnia momenta renovatam irrevocabiliter volo.

Commendatio. O Domina mea, sancta Maria Mater Dei etc. pag. 232.

Maria, Mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, et mortis hora suscipe.

Angele Dei, qui custos es mei, me tibi commissum pietate superna hodie et semper illumina, custodi, rege et guberna; dirige me in via salutis; tentationes reprime; ab insidiis hostium defende; ut deductus a te per vias rectas nunquam ad lapidem offendam pedem meum.

O sancti et electi patroni mei omnes, gratias vobis ago, quod præsidio vestro hac nocte me custodieritis; eligo vos hac die in patronos meos unice colendos, et firmissimæ vestræ custodiæ me denuo commendo; in omni tribulatione et angustia succurrite mihi; in omni tribulatione et angustia succurrite mihi; auxiliatricem mihi manum porrigite, incautum monete, errantem in viam reducite, ut cuncta, quæ apud me facere statui, reipsa hodie exsequar. Tu cunctis aspira, Deus meus et omnia.

Dominus mihi benedicat et ab omni malo me defendat, et ad vitam perducat æternam.

In nomine Patris † et Filii et Spiritus sancti. Amen.

2. Praxis formandi piam intentionem pro singulis hebdomadæ diebus.

O sacrosancta Trinitas, Deus, Pater, Fili et Spiritus sancte, offero tibi me totum, corpus et animam, intellectum, memoriam et voluntatem, omnes cogitationes, verba et opera etiam minima quæque, læta et tristia, labores et dolores. Omnes arteriarum pulsus, omnes respirationes meæ sint signa et documenta laudis et gloriæ tuæ, idemque significabunt ex hac mea voluntate ac: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus, Deus Sabaoth. Benedictio et claritas et sapien-

tia et gratiarum actio, honor et virtus et fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum. Amen.

Offero tibi, Domine, in unione verborum, cogitationum et operum Christi, Beatæ Mariæ Virginis et omnium Sanctorum omnia mea verba, cogitationes et opera:

Die Dominica. 1) Ad honorem et gloriam sanctissimæ Trinitatis ac præcipue æterni Patris et in honorem omnium Sanctorum et Beatorum in cœlo triumphantium.

2) In gratiarum actionem pro omnibus beneficiis, inprimis pro beneficio creationis, redemptionis et vocationis ad religionem catholicam et ad statum clericalem.

3) In satisfactionem pro omnibus peccatis.

4) Pro impetranda viva et constanti fide.

5) Pro exaltatione sanctæ Matris ecclesiæ; pro omnibus fidelibus vivis et defunctis.

Die Lunæ: 1) Ad honorem et gloriam Filii Dei et sanctissimi eius Nominis, et in honorem omnium Sanctorum, inprimis Sancti N., cujus festum hodie celebratur et Sancti N., cujus nomen in S. Baptismate accepi.

2) In gratiarum actionem pro omnibus beneficiis, inprimis pro beneficio prædestinationis et justificationis.

3) In satisfactionem pro omnibus peccatis.

4) Pro obtinenda firma spe et fiducia.

5) Pro omnibus vivis et defunctis, inprimis pro NN., quibus sum obstrictus, vel qui potissimum suffragiis destituuntur, vel qui B. M. V. maxime fuerunt devoti.

Die Martis: 1) Ad gloriam Spiritus sancti et in honorem omnium Sanctorum, inprimis S. Thomæ Aquinatis, S. Catharinæ studiosorum patronæ et omnium ecclesiæ Doctorum et Confessorum.

2) In gratiarum actionem pro omnibus beneficiis, inprimis pro communicatione donorum Spiritus sancti.

3) In satisfactionem pro omnibus peccatis.

4) Pro obtinenda ardentissima caritate ergo Deum et proximum.

5) Pro omnibus fidelibus — pro patria et civitate mea.

Die Mercurii: 1) Ad gloriam Dei et in honorem sanctorum Angelorum, inprimis S. Angeli Custodis mei; in honorem omnium Sanctorum, inprimis S. Aloysii, juventutis patroni.

2) In gratiarum actionem pro omnibus beneficiis, inprimis pro protectione S. Angeli tutelaris.

3) In satisfactionem pro omnibus peccatis.

4) Pro impetranda et tuenda perfecta castitate.

5) Pro vivis et defunctis — præsertim pro parentibus, cognatis, amicis et benefactoribus.

Die Jovis: 1) In honorem, gloriam et venerationem augustissimi Sacramenti Eucharistiæ; in honorem omnium Sanctorum, præsertim S. Josephi.

2) In gratiarum actionem pro omnibus beneficiis, inprimis pro institutione Ven. Sacramenti Eucharistiae et Pœnitentiæ.

3) In satisfactionem pro omnibus peccatis.

4) Pro obtinenda singulari devotione ergo Ven. Sacramentum.

5) Pro omnibus fidelibus vivis et defunctis.

Die Veneris: 1) Ad honorem et gloriam Christi patientis; in honorem omnium Sanctorum, præsertim SS. Martyrum.

2) In gratiarum actionem pro omnibus beneficiis, inprimis pro beneficio redemptionis.

3) In satisfactionem pro omnibus peccatis.

4) Pro impetranda patientia et amore crucis.

5) Pro vivis et defunctis; pro conversione infidelium et hæreticorum.

Die Sabbati: 1) Ad honorem et gloriam Dei et in honorem omnium Sanctorum, inprimis in honorem B. M. V. sine labe conceptæ et omnium SS. Virginum.

2) In gratiarum actionem pro beneficiis omnibus, præsertim pro iis, quæ mihi intercedentibus B. M. V. et sanctis Patronis meis contigerunt.

3) In satisfactionem pro omnibus peccatis vel a me, vel ab aliis commissis.

4) Pro impetranda vera devotione erga B. M. V. pro impetranda finali perseverantia in bono —

5) Pro omnibus fidelibus vivis et defunctis, præsertim pro omnibus Deiparæ cultoribus; pro afflictis et animam agentibus.

3. Preces vespertinæ.

In nomine Patris † et Filii et Spiritus sancti. Amen.

℣. Inclinata est dies, nox appropinquavit; venite, extollamus manus nostras in sancta, et glorificemus Dominum, qui fecit nobiscum misericordiam suam.

℟. Amen.

℣. Benedicta sit sancta et individua Trinitas nunc et semper et per infinita sæcula sæculorum.

℟. Amen.

Hymnus.

1. Te lucis ante terminum
Rerum Creator poscimus,
Ut pro tua clementia
Sis præsul, et custodia.

2. Procul recedant somnia,
Et noctium phantasmata,
Hostemque nostrum comprime,
Ne polluantur corpora.

3. Præsta, Pater piissime,
Patrique compar unice,
Cum Spiritu Paraclito
Regnans per omne sæculum. Amen.

Gratiarum actio. ℣. Omnipotens, æterne Deus, gratias tibi ago, quod me ad imaginem tuam creare, pretioso Sanguine et morte Filii tui redimere, atque ad hanc usque horam paterna tua providentia conservare dignatus es. Ah, quantas gratias tibi debeo, quod mihi cœlum et æterna gaudia, dummodo te super omnia amare velim, promiseris; quod mihi unum ex Angelis Custodem attribueris, quod ad veram fidem et ad statum clericalem vocaveris, quod me a multis peccatis custodieris, et licet antea in ea sæpius lapsus fuerim, tamen hactenus pœnam debitam a me averteris. Quid de hodierna die dicam, quo iterum singularia beneficia mihi exhibuisti? Propter illa et reliqua omnia laudo et amo te, benignissime Deus, ex toto corde meo, ex tota mente mea et ex omnibus viribus meis; gratias tibi ago, quas possum maximas, o misericordissime Creator, a quo omnia bona proveniunt, pro omnibus beneficiis mihi indigno collatis, et pro illo amore tuo, quo me semper amplexus es, offero tibi merita dilectissimi Filii tui, ejusque Matris et omnium Sanctorum. Illi pro me laudent et revereantur te, tibique debitum reddant honorem. Hoc unicum rogo, ut in posterum semper in gratiarum actione permaneam.

Petitio gratiæ. ℣. Oro, amantissime Deus, ut innumeris beneficiis mihi jam collatis hoc quoque addas, ut intellectum meum ita illustres et voluntatem meam ita inflammes, ut agnoscam omnes cogitationes et omnia verba et opera, quibus te hodie offendi, utque de illis toto corde dolere et firmiter statuere possim, me nullum in posterum peccatum, ne levissimum quidem deliberate admissurum, omnemque diligentiam me adhibiturum, ut illud vitium .... vitare, aut illam virtutem .... exercere valeam, sicut statim ab initio hujus diei in animo meo constitueram.

Examen conscientiæ. *(Nisi uti volueris formula pag. 87 et 88 posita, secreto ad sequentes tibi responde quæstiones.)*

Quomodo heri instituisti examen vespertinum particulare? quomodo generale?

Quomodo persolvisti preces vespertinas?

An recollectionem mentis servare studuisti?

An decenter et verecunde vestes deposuisti?

An jam in lecto decumbens materiam meditationis tibi in memoriam revocasti?

An usque ad somnum, et cum in nocte evigilares, pias cogitationes conservare, aut preces recitare studuisti?

An mane ad vocem excitatoris statim ex amore Dei surrexisti?

An sub induendo et lavando preces fudisti?

An de examinis particularis et meditationis materia cogitasti?

An preces matutinas devote recitasti?

An eundo ad ecclesiam (vel oratorium) et inde ad musæum animi recollectioni studuisti?

An meditationem fideliter instituisti? lumina et proposita scripto notasti?

An Missam attente et devote audisti? (bene ministrasti?)

An in studio privato et in lectionibus publicis obligationibus tuis satisfecisti?

An contra præceptores aut superiores mente vel etiam ore coram aliis murmurasti, inobedientem, irreverentem, inurbanum aut improbum te exhibuisti?

An de te vanas et superbas, de proximo vero amaras, aut invidas cogitationes, aut vanas vel falsas suspiciones fovisti?

An vehementer iratus, indignatus vel valde impatiens fuisti?

An cogitationibus impuris et aliis tentationibus statim et fortiter restitisti?

An protulisti verba jactatoria, superba, minus pudica, irrisoria, aspera, maledica, detractoria, contumeliosa, adulatoria, mendacia?

An oculos conjecisti in personas alterius sexus, in imagines vel res inhonestas?

An in cibo et potu leges temperantiæ transgressus es? an mortificationi et abstinentiæ aliquantisper studuisti?

An ad lectionem in mensa bene attendisti?

An omne tempus bene impendisti?

An proposita mane concepta exsecutus es?

An bonam intentionem in operibus omnibus habere studuisti?

An leges urbanitatis et decori clericalis ubique, domi et foris, in mensa et in conversatione observasti?

An consuetas visitationes SS. Sacramenti devote instituisti?

An lectionem spiritualem rite instituisti?

An preces ad Salutationem Angelicam et ad campanæ pulsus devote recitasti?

An Breviarium opportuno tempore et loco, digne, attente et devote recitasti?

Dolor et propositum. ℣. Ante oculos tuos, Domine, Deus, prosternimur; rogare non audemus, quod impetrare non meremur. Tu scis, Domine, quæ aguntur in nobis; erubescimus fateri, quod non timuimus admittere; verbis tibi tantum obsequimur, corde mentimur, et quod velle nos dicimus, nolle nostris actibus ostendimus. Sed parce, Domine, confitentibus, ignosce precantibus, miserere te rogantibus. Tu enim, Domine misericors, clemens et pius, nullum relinquis, nullum respuis, nullum secludis a misericordia tua. Ad te confugimus, in te speramus; tibi

seriam promittimus emendationem. Noli nos reprobare et non confundas nos ab exspectatione nostra. Miserere nostri, et de præteritis delictis da veniam, de præsentibus emendationem, et de futuris largire custodiam, qui vivis et regnas in sæcula sæculorum.

℟. Amen.

(Si crastina die est Communio, hic inseritur sequens ℣. cum Oratione.)

℣. Cor mundum crea in me, Deus,

℟. Et spiritum rectum innova in visceribus meis.

℣. Oremus. Conscientias nostras, quæsumus Domine, visitando purifica, ut veniens Dominus noster, Jesus Christus, Filius tuus, paratam sibi in nobis inveniat mansionem. Qui tecum vivit et regnat in sæcula sæculorum.

℟. Amen.

℣. Salva nos, Domine, vigilantes, custodi nos dormientes, ut vigilemus cum Christo, et requiescamus in pace.

℟. Amen.

℣. Custodi nos, Domine, ut pupillam oculi,

℟. Sub umbra alarum tuarum protege nos.

℣. Dignare, Domine, nocte ista,

℟. Sine peccato nos custodire.

℣. Miserere nostri, Domine,

℟. Miserere nostri.

℣. Fiat misericordia tua, Domine, super nos,

℟. Quemadmodum speravimus in te.

℣. Domine, exaudi orationem meam,

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Oremus. Visita, quæsumus Domine, habitationem istam, et omnes insidias inimici ab ea longe repelle; Angeli tui sancti habitent in ea, qui nos in pace custodiant, et benedictio tua sit super nos semper. Per Christum Dominum nostrum.

℟. Amen.

Litaniæ Lauretanæ B. M. V.

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.
Christe audi nos.
Christe exaudi nos.
Pater de cœlis Deus, miserere nobis.
Fili Redemptor mundi Deus, miserere nobis.
Spiritus sancte Deus, miserere nobis.
Sancta Trinitas unus Deus, miserere nobis.
Sancta Maria,
Sancta Dei Genitrix,
Sancta Virgo virginum,
Mater Christi,
Mater divinæ gratiæ,
Mater purissima,
Mater castissima,
Mater inviolata,
Mater intemerata,
Mater amabilis,
Mater admirabilis,
Mater Creatoris,
Mater Salvatoris,
Virgo prudentissima,
Virgo veneranda,
Virgo prædicanda,
Virgo potens,
Virgo clemens,
Virgo fidelis,
Speculum justitiæ,
Sedes sapientiæ,
Causa nostræ lætitiæ,
Vas spirituale,
Vas honorabile,
Vas insigne devotionis,

} Ora pro nobis.

Rosa mystica,
Turris Davidica,
Turris eburnea,
Domus aurea,
Fœderis arca,
Janua cœli,
Stella matutina,
Salus infirmorum,
Refugium peccatorum,
Consolatrix afflictorum,
Auxilium Christianorum,
Regina Angelorum,
Regina Patriarcharum,
Regina Prophetarum,
Regina Apostolorum,
Regina Martyrum,
Regina Confessorum,
Regina Virginum,
Regina Sanctorum omnium,
Regina sine labe originali concepta,

} Ora pro nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; parce nobis, Domine,
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; exaudi nos, Domine,
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; miserere nobis.
Christe audi nos,
Christe exaudi nos. Ave Maria.

Sub tuum præsidium confugimus, sancta Dei Genitrix, nostras deprecationes ne despicias in necessitatibus nostris, sed a periculis cunctis libera nos semper, Virgo gloriosa et benedicta. Domina nostra, Mediatrix nostra, Advocata nostra, tuo Filio nos reconcilia, tuo Filio nos commenda, tuo Filio nos repræsenta.

℣. Ora pro nobis, sancta Dei Genitrix,
℟. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

Oremus. Gratiam tuam, quæsumus Domine, mentibus nostris infunde, ut qui Angelo nuntiante Christi Filii tui incarnationem cognovimus, per passionem ejus et crucem ad resurrectionis gloriam perducamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

℣. Ora pro nobis, beatissime Joseph,

℟. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

Oremus. Sanctissimæ Genitricis tuæ Sponsi, quæsumus Domine, meritis adjuvemur, ut quod possibilitas nostra non obtinet, ejus nobis intercessione donetur. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

℣. Oremus. Defende quæsumus, Domine, Beata Maria semper Virgine intercedente istam ab omni adversitate familiam, et toto corde tibi prostratam ab hostium propitius tuere clementer insidiis. Per Christum Dominum nostrum.

℟. Amen.

℣. Angele Dei, qui custos es mei, me tibi commissum pietate superna, hac nocte illumina, custodi, rege et guberna.

℟. Amen.

℣. Noctem quietam et finem perfectum concedat nobis Dominus omnipotens.

℟. Amen.

℣. Dominus nos benedicat, et ab omni malo defendat, et ad vitam perducat æternam, et fidelium animæ per misericordiam Dei requiescant in pace.

℟. Amen.

Altera formula.

1. Solve Deo gratias. O clementissime Deus, Creator, Protector, ac Redemptor meus! Te benedico, laudo, glorifico cum omnibus Angelis et Electis

tuis, gratiasque ago pro animi et corporis donis ac beneficiis mihi hodie et alias liberalissime collatis; quid retribuam tibi, Domine, pro omnibus, quæ retribuisti mihi? me totum, et omnia, quæ dedisti mihi, insuper et omnium Sanctorum laudis et amoris affectus, in unione passionis ac meritorum Christi tibi pro debita gratiarum actione offero. Suscipe, o Pater æterne, hanc oblationem meam; utinam majori affectu nunc, et in æternum cum omnibus creaturis te laudare et glorificare possem! Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. *(Psal. 56, 8.)*

2. Pete lumen. Veni, sancte Spiritus, et emitte cœlitus lucis tuæ radios; illumina mentis meæ tenebras, ut peccata hodie commissa, negligentiasque meas videam, agnoscam, et detester.

3. Discute mentem. Quantas habeo iniquitates, et peccata! scelera mea et delicta ostende mihi.

Omnes diei horas percurre, et vide, quid boni neglexeris, quid mali commiseris, cogitatione, verbo, opere, (ad amussim pag. 86—89, vel 242—243 positam).

Cave ne unquam, licet occupatissimus aut fatigatissimus, examen hoc vespertinum omnino negligas. Si otium non habeas, aut non lubeat omnes orationes hic præscriptas recitare, age vel unico suspirio Deo tuo gratias pro acceptis isto die, totaque vita beneficiis; pete similiter lumen, inspice conscientiam, et vide, qua in re Deum isto die forte graviter offenderis; contritionem elice cum proposito emendationis.

4. Delicti veniam posce. En, Domine Deus, quid retribui tibi pro omnibus, quæ retribuisti mihi, nisi peccata, negligentias et ingratitudines? Ah! quam doleo, quod te, Deum, summum bonum meum, quem super omnia diligere debeo, unquam offenderim! Tibi soli peccavi, et malum coram te feci. Erravi, sicut ovis, quæ periit. Respice in me, et miserere mei. Ignosce, o Deus, ignosce per gemitus, lacrymas,

passionem et mortem dilectissimi Filii tui, Domini mei Jesu Christi. Ecce, mi Jesu, in te posita est omnis spes mea. Te supplex oro, ut omnia scelera et delicta mea sacratissimo Sanguini tuo immergas, tuisque infinitis meritis compenses, quicquid meæ satisfactioni deest; tu enim es propitiatio pro peccatis nostris.

5. Recide malum. Iterumne peccabo, tuaque, o Jesu, sanctissima vulnera, et pretiosum Sanguinem pro me effusum conculcabo? Pudet oculos in cœlum levare, qui vita me indignum agnosco. Quid ergo in posterum? num te rursus offendam? hæccine peccata repetam? ... istas occasiones non fugiam? ... rem tam vilem tibi præferam? .... Dixi, nunc cœpi, tuam mihi, o Jesu, dexteram porrige. Succurrite, o Cœlites, tuque imprimis, o misericordiæ Mater, et tu Angele mi custos, vosque nominatim, o Patroni mei .... adeste, adjuvate, ut omnia in posterum peccata evitem, potissimum istud.... Confirma hoc Deus, quod modo operatus es in me. *(Ps. 67. 29.)*

Salva nos, Domine, vigilantes, custodi nos dormientes, ut vigilemus cum Christo, et requiescamus in pace.

Custodi nos, Domine, ut pupillam oculi,
Sub umbra alarum tuarum protege nos.

Visita, quæsumus, Domine, habitationem istam, et omnes insidias inimici ab ea longe repelle; Angeli tui sancti habitent in ea, qui nos in pace custodiant, et benedictio tua sit super nos semper. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

O Domina mea etc. *(pag. 232.)*

O fidelissime comes, a Deo tutelæ meæ assignate, protector et defensor, nunquam recedens a latere meo. Quas tibi gratias referam pro fide, amore, innumerisque in me collatis beneficiis? Tu dormienti advigilas, mœstum solaris, dejectum erigis, immi-

nentia pericula avertis, futura doces cavere, a peccatis abstrahis, ad bonum impellis, lapsum ad pœnitentiam hortaris Deoque concilias; jamdudum fortassis in infernum detrusus fuissem, nisi tuis precibus divinam iram a me avertisses; ne, precor, me unquam deseras. Ne in peccata incidam, advigila, et ad virtutes impelle, in adversis solare, in prosperis contine, in periculis tuere, in tentationibus adjuva, ne iis unquam succumbam. Preces et gemitus meos, omniaque pia opera divino conspectui offer, atque effice, ut in gratia ex hac perveniam ad vitam æternam. Amen.

Quietem capiam, mi Jesu, ut vires corporis restaurem, et divino tuo obsequio aptior fiam. Mi Jesu, quoties respiro per noctem, toties tu a me sis benedictus, uti in cœlis te Seraphim benedicunt et Cherubim. Mi Jesu, in te credo; mi Jesu, in te spero; mi Jesu, te amo super omnia. Tibi vigilo, tibi dormio, tibi vivo, tibi morior, amantissime Jesu!

Nos cum prole pia benedicat Virgo Maria!

Dum vestes exuis, recita pro animabus fidelium defunctorum Pater noster et Ave Maria cum Psalmo De profundis.

Dum lectum subis: In nomine Domini nostri Jesu Christi crucifixi cubitum eo; ille mihi benedicat, custodiat me, et ad vitam perducat æternam.

In lecto: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum. In pace cum Deo et hominibus dormiam et requiescam.

Evigilans mox mentem ad Deum eleva, ut cum Davide possis dicere: „memor fui nocte nominis tui, Domine“: *et hujusmodi affectus elice:* „Laudate Deum sol et luna: laudate eum omnes stellæ et lumen. — Benedicite noctes et dies Domino: benedicite lux et tenebræ Domino. — O quot religiosorum millia media nocte surgunt ad confitendum Domino, et ego in

molli strato jaceo! Gaudeo ex animo, mi Deus, quod tu lauderis; particeps ego sim omnium timentium te! — O quot homines hac nocte mortem oppetunt! utinam felicem! omnipotens faustam donet morientibus horam! — Si tam molestum est, modicum sine somno jacere in plumis, quam grave erit, per totam æternitatem jacere in prunis."

Incipe denique recitare Litanias, vel alias preces tibi familiares.

4. Preces variæ.

1. Oratio aspirantis ad statum clericalem.

Domine Deus, Pater cœlestis, qui me, indignum servum tuum, hucusque misericordissime duxisti et ab innumerabilibus malis clementissime præservasti; porrige mihi dexteram tuam paternam, ne aberrem de via, quam te duce ingressus sum. Conforta me, ne sicut parvulus fluctuans mundanis agitatus desideriis, gratiam, quam mihi dedisti, vacuam reddam. Augeas, Domine, in me studium orationis et puritatis, solitudinis et mundi contemptus, ad quod me inter varias hujus sæculi illecebras trahens, vocationem meam ad statum clericalem mihi benignissime indicasti. Da mihi perfectam tui cognitionem et amorem sincerum, ut te totis viribus amans me ipsum derelinquam et tibi soli vivam. Infunde cordi meo spiritum pœnitentiæ, ut omnia peccata mea et negligentias meas deplorare, et vitam vocationi meæ convenientem agere valeam. Tibi me totum commendo; sanctifica me, Pater, ne superbia elatus lædam puritatem animæ meæ, nec indignum reddam cor meum mansione Filii tui, Domini nostri Jesu Christi, qui me miserum toties sanctissimo Corpore et Sanguine suo recreare dignatus est, cujusque sacrificium tremendum suo tempore quotidie offerre intendo. Illumina

intellectum meum, ut omnes vanas cogitationes devitans veritatem quæram, firma et viva fide doctrinæ tuæ, quam ecclesia tua sancta catholica universo mundo te rectore prædicat, adhæream, eamque verbo et opere profitear. Custodi me, Domine, ne acedia et gula corpus, prava locutione linguam, mala auditione aures, incauto aspectu oculos, levi ingressu pedes, peccaminosa attrectatione manus meas contaminem, quominus indignior reddar, altari dilectissimi Filii tui incruento adstare, Sacramenta administrare, Evangelium annuntiare et nomen tuum sanctissimum in ecclesia invocare. Doce me animæ meæ curam habere, ut possim aliquando curam suscipere aliorum, nec aliis exemplum impietatis præbens in ecclesia tua ad destructionem ambulem. Fac me tibi servire in sanctitate et justitia omnibus diebus, ut in sortem Filii tui electus, toti mundo renuntiem, et mundo crucifixus, una cum omnibus, quas mihi credendas proposuisti, animabus ad vitam perveniam sempiternam. Per eundem Christum, Dominum nostrum. Amen.

2. Oratio clerici ad reparandam vocationem.

Domine Deus, qui tulisti olim Levitas, ut servirent in tabernaculo tuo, et familiam Aaron, ut sacerdotio fungeretur tibi, et in nova lege vocasti ad sacrum ministerium tuum, quos ipse voluisti; in tua solius potestate positum est, eligere tibi ministros quos volueris, et idoneos facere, quos elegeris. Neque enim quisquam potest ad ministerium tuum idoneus esse sine tuo Spiritu, nec tuum Spiritum accipere, nisi tu dederis ei. Unde nec quisquam licite sumit sibi honorem ministerii tui, sed qui vocatur a te tamquam Aaron. Quin et ipse Filius tuus unigenitus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed tu, Domine, qui locutus es ad eum: Filius meus es tu,

ego hodie genui te. — Quanto minus ergo semetipsum clarificare, ac in sortem hanc ingerere potest homo peccator, si tu non voces illum? Et quantis se periculis exponet, si ipse currat, et tu non mittas eum? Hæc scio, Domine, et confiteor tibi, quod non aliter in statum clericalem intrare et ad tuum ministerium accedere debuerim, quam a te vocatus, et spiritu vere ecclesiastico munitus, ac debita præparatione dispositus, atque intentione fidelem tibi cultum præstandi impulsus. Hæc, inquam, scio et agnosco, et utinam sicut non aliter ea fieri debuisse scio, ita nec aliter facta fuisse possem dicere! Tum fidenter cum sancto quodam servo tuo dicerem: Ego non sum turbatus, te pastorem sequens. Nunc autem timor justus conturbat me, ne, si non in prædictis omnibus, certe in aliquibus multum defecerim. Verum quid aliud modo superest, quam ut contritus et humiliatus adrepam ad thronum tuæ gratiæ, et gemens dicam: delicta juventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris, Domine; fac mecum secundum misericordiam tuam, et si forte secutus non sim vocationem tuam antecedentem, da propitius, ut sequar consequentem. Si spiritum ecclesiasticum in statum hunc ingrediens non habui, nunc illum misericorditer inspira, ut ipso intus operante, virtutes ac dispositiones illas, quas ad sacrarium tuum afferre ab initio debueram, jam vel sero afferam, et sanctitas, quæ non præcessit, sequatur saltem. Si oculus meus non fuerit simplex, nec in cultum tui nominis atque impletionem tuæ voluntatis unice defixus, sed simul et fortassis præcipue, in hæc terrena depressus, tu, Domine, attolle illum et ad te solum intuendum converte, ut deinceps intentione pura serviam tibi, non amplius in temporalem quæstum, aut honorem, aut vitæ hujus commoditatem, sed in solam tuam gloriam, et voluntatis tuæ adimpletionem intentus. Fac,

ut, quanto minus usque modo tibi servire, et voluntatem tuam sequi contendi, tanto posthac impensius contendam et tandem eo deveniam, ubi cum Angelis tibi ministrantibus perfecte serviam ac ministrem in sæcula sæculorum. Amen.

3. Ad obtinendam gratiam ad implendas obligationes status clericalis.

O amantissime et amabilissime Deus! qui solus es verum et summum bonum, quod beare ac satiare potest animas nostras: te mihi elegi in portionem hæreditatis meæ, quando spectantibus Angelis et ecclesia in clerum tuum adoptatus dixi: „Dominus pars hæreditatis meæ, et calicis mei, tu es qui restitues hæreditatem meam mihi.“ Te mihi elegi, quando capillos capitis mei resecandos obtuli, ut omnem luxum et vanitatem me abjicere et superflua in pauperes dispertire velle profiterer. Te mihi elegi, te Deum meum omnibus prætuli. Eligant filii hominum portiones, quas voluerint, alii divitias, alii honores, alii voluptates, alii alias vanitates et insanias falsas. Te unum ego elegi, te unum, Domine, requiram. Quid enim mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram, Deus cordis mei, et pars mea, Deus in æternum? Adhæreant illi perituris et inanibus bonis; mihi autem adhærere Deo meo bonum est. Inhient illi thesauris congregandis super terram, et audiant vocem concupiscentiæ suæ; audiam ego, quid loquatur in me Dominus, Deus meus, et auscultabo vocem ipsius per Apostolum suum monentis: „habentes alimenta et quibus tegamur, his contenti simus“; et per seipsum dicentis: „quod superest, date eleëmosynam“. Da, Domine, huic voci tuæ vocem virtutis et imprime illam cordi meo profundius, ut nunquam deleatur ex eo. Fac, obsecro, ut semper meminerim hujus obligationis meæ,

et sæpe ruminem, quid coram te et Angelis tuis clericalem statum ingrediens professus fuerim.

Da etiam, ut quotidie, dum, processurus ad psallendum aut ministrandum tibi, veste candida me induo, vel alium ea indutum cerno, memor sim illius candoris animæ, quem vestis illa denotat. Recogito, mi Deus, dum hæc loquor cum pœnitudine cordis mei, quam fœde vestem illam a te dealbatam et mihi in Sacramento Baptismi impositam, criminum sordibus postea conspurcaverim et abominabilem in tuis oculis reddiderim. Sed tu, Domine Deus, miserator et misericors, iterum eluisti eam, et dealbasti in Sanguine agni. Ita quidem spero, et gratias ago nomini tuo; verumtamen de propitiato peccato non sum sine metu; nescit enim homo, utrum amore, an odio dignus sit. Et est generatio, quæ sibi munda videtur, et tamen non est lota a sordibus suis. Quod si forte de generatione ista et ego sim, miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam, et aperi oculos meos, ut videam iniquitatem meam; scelera mea et delicta ostende mihi. Percute etiam petram cordis mei potentiore gratia tua, ut fiat in fontem lacrymarum, quibus plorem prævaricationes meas die ac nocte.

Sed prævenit, spero, hanc precem meam misericordia tua et ab horrendis lethalium peccatorum sordibus emundavit animam meam. Utinam et a leviorum culparum maculis expurgaret eam! his enim dedecoro eam quotidie, et non satis efficacibus pœnitentiæ fletibus eandem abluere studeo, nec vitiosas cupiditates et passiones, a quibus illæ maculæ asperguntur, exterminare laboro. Tu, Domine, si vis, potes et ab istis me mundare. Tu enim habes corda nostra in manu tua et quocumque volueris inclinas ea. Inclina igitur cor meum, Deus, in testimonia tua, et a pravis cupiditatibus ac passionibus expurga illud, ut deinceps in veste animæ immaculata appaream

ante faciem tuam et puras manus extendam ad ministrandum tibi.

Postulas etiam, o amantissime Deus! ut, quod gestatione cerei ardentis professus sum, adimpleam, lucendo scilicet coram hominibus, ut videant opera mea bona et inde sumant, quod imitentur. Quomodo verò id faciam, nisi et ipse imitari studuero Dominum nostrum, Jesum Christum, ut dicere possim cum Apostolo tuo: „imitatores mei estote, sicut et ego Christi"? Ipse enim exemplum dedit nobis, ut, quemadmodum ipse fecit, ita et nos faciamus. Ipse est via, per quam ambulare, ipse vivendi regula, ad quam mores nostros dirigere omnes debemus. Fac igitur, mi Jesu, ut tibi assimiler intus et foris, ut in moribus meis homines videant et imitentur mores tuos, et ita per me veniant ad te, qui es via, veritas et vita, benedictus Deus in sæcula. Amen.

4. Oratio clerici renovantis proposita in ultimis exercitiis facta.

Deus, qui indignum famulum tuum in ultimis sacris exercitiis ad perfectum tui amorem inflammare, atque ad constantiam in virtute ac honestate clericali sanctissimis propositis tua inspiratione præmunire dignatus es; fac, ne fructus tantæ miserationis in me pereat; concede nova confortante gratia, ne summam illam gratiam in vacuum receperim; et confirma, quod operatus es in me, ne terra tam sæpe venientem de cœlo super se bibens gratiarum imbrem, si nonnisi spinas ac tribulos proferat, maledicto proxima sit, et combustioni. Suscipe proin hæc mea proposita, quæ coram throno divinæ majestatis tuæ renovo, et contrito ac humili corde, Deus meus et omnia, ex motivo veri erga te amoris tibi offero.

5. Oratio clerici renovantis vota clericalia.

O amantissime et amabilissime Deus, quam magna multitudo dulcedinis tuæ! Caritate etenim perpetua dilexisti me et attraxisti me ad te miserans mei; nam propter nimiam caritatem, qua dilexisti me, suscitasti a terra inopem et de stercore erexisti me pauperem, ut collocares cum principibus, cum principibus populi tui.

Non ego quidem, sed tu prior elegisti me de mundo, nolens me conformari huic sæculo, ne princeps hujus mundi in me haberet quidquam, et non cum hoc mundo, qui totus in maligno positus est, damnarer; at potius posuisti me in clero tuo, ut irem de virtute in virtutem, ut fructum dignum bonorum operum afferrem, qui in æternum maneret, ut teipsum mercedem magnam nimis mihi acquirerem ac partem hæreditatis meæ perditam mihi recuperarem. Quapropter ego quoque elegi te, ut sis Dominus meus et Deus meus, pars mea in æternum.

Sed eheu! hæreditatem meam non satis attendi, substantiam meam dissipavi; retrorsum abii, mundum dilexi, vanitates et insanias falsas non exhorrui, inimicis tuis manum dedi, tunicam innocentiæ commaculavi, superflua aut dilexi aut quæsivi aut retinui, lucernam boni exempli exstinxi, fidelem cultum tibi et ecclesiæ tuæ non exhibui, perfectionis studium et media eam acquirendi non quæsivi, non satis admisi, jugum tuum dulce et onus leve excussi, Spiritui sancto multoties restiti, Spiritum Dei contristavi eumque extinxi; sed tu, Domine, miserere mei et resuscita me.

Tibi ergo Domino, Deo nostro, justitia, nobis autem confusio faciei nostræ; et hoc solum mihi nunc superest idque unice in votis, ut spiritu principali

confirmes me et spiritum rectum innoves in visceribus meis, iterumque vota priora admittas et sic me deinceps vivere concedas, ut qui pars Domini sum et Dominum partem meam iterum eligo, talem me exhibeam, ut ipsum possideam Dominum et a Domino ipse possidear, nec quidquam contra aut extra te, Dominum meum, cupiam.

Eligant itaque sibi alii partes, quibus fruantur, terrenas et temporales; portio mea Dominus est. Bibant alii mortiferas voluptates; pars calicis mei Dominus est. Quid enim mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea Deus in æternum. Quid quippe ultra quæret, cui omnia suus Conditor est? aut quid ei sufficit, cui ipse non sufficit?

Te solo igitur contentus, Deus meus et omnia, agnosco iterum coram cœlo et terra, quoniam funes mei ceciderunt mihi in præclaris, etenim hæreditas mea præclara est mihi; quæstus magnus mihi est pietas cum sufficientia; abjicio itaque denuo omnes mundi pompas, superfluas vanitates et insanias falsas, et eligo abjectus esse in domo tua magis quam habitare in tabernaculis peccatorum, de hoc multum sollicitus, ut tunicam sanctitatis, quam dimisi aut defœdavi, iterum resumam in Sanguine dealbatam, nec unquam dimittam.

Hæc sunt vota, quæ aliquando distinxerunt labia mea; hæc sunt sincera cordis mei desideria, quæ supplico tibi esse accepta, et per Spiritum sanctum in visceribus meis dignanter innovata, in mundi contemptum et fidelioris ac constantioris cultus tui testimonia denuo reiterata, ut ita suscipias me secundum eloquium tuum et vivam, et non confundas me ab exspectatione mea. Itaque profiteor, quia tu Dominus pars hæreditatis meæ et calicis mei, tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi. Amen.

6. Oratio clerici sola tonsura initiati.

Domine Jesu Christe, qui initiasti nobis viam novam et viventem per velamen, id est, carnem tuam, in introitu Sanctorum; da leges tuas in corde meo, et in mente mea superscribe eas, et iniquitatum mearum jam non recorderis amplius. In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam; Deus meus, volui, et legem tuam in medio cordis mei. In quocumque enim loco fueris, Domine, mi Rex, sive in morte, sive in vita, ibi erit servus tuus. Scio, mi Deus, te probare corda, et simplicitatem diligere; unde et ego in simplicitate cordis mei lætus offero meipsum, Domine, Deus patrum nostrorum. Custodi in æternum hanc voluntatem cordis mei, et semper in veneratione tui mens mea permaneat. Nunquam sit in me consilium discedendi a Deo vivo; nec te relinquam diligens hoc sæculum. Sanctifica me in veritate, ut sim sanctus corpore et spiritu, utens hoc mundo tanquam non utens, et solummodo sollicitus quomodo placeam tibi, ut sis portio mea in terra viventium. Amen.

7. Oratio clerici in minoribus ordinibus constituti.

Tu solus, Domine Jesu Christe, habes clavem David; aperis enim, et nemo claudit; claudis, et nemo aperit. Tu solus aperis sensum, ut intelligamus Scripturas. Tu solus in potestate imperas spiritibus immundis. Tu lux mundi, quam qui sequitur, non ambulat in tenebris. Confice me zelo domus tuæ, ut stans jugiter ad ostium tabernaculi, et observans custodias Domini nocte et die, prohibeam profanari templum gloriæ tuæ. Revela oculos meos, ut legam in libro legis Dei distincte et aperte ad intelligentiam et ædi-

ficationem fidelium. Contere Satanam sub pedibus meis velociter; et præsta, ut sic luceat lux mea coram hominibus, ut videant opera mea bona, et glorificent Patrem meum, qui in cœlis est. Amen.

8. Oratio subdiaconi.

Domine Jesu Christe, qui sanctificari vis in iis, qui appropinquant tibi, et mundari eos præcipis, qui ferunt vasa Domini; continentiam jubes; da quod jubes, et jube, quod vis. Quis enim potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu, qui solus es? Munda me ergo ab omni inquinamento carnis et spiritus, ut perficiam sanctificationem meam in timore Dei. Non præsumam circumdare altare tuum, aut tangere vasa, quæ ad usum sanctuarii pertinent, nisi lavero inter innocentes manus meas et fulserint velut mundissimæ manus meæ; nequando irascaris indignatione contra me et percutias me super temeritate. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

9. Oratio diaconi.

Domine Jesu Christe, minister sanctorum et tabernaculi veri, quod fixit Deus et non homo; qui, quos constituerent Apostoli tui super leviticum opus, viros plenos Spiritu sancto et sapientia eligi voluisti; et qui me, non meis meritis, intra eorumdem levitarum numerum dignatus es aggregare; da mihi et omnibus, qui tanto ministerio gloriantur, et quibus commisisti consummandorum consortium Sacramentorum, Spiritum sanctum ad robur; da habere mysterium fidei in conscientia pura et calceatos pedes in præparatione Evangelii pacis, ut dignos nos facias in partem sortis Sanctorum in lumine. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

10. Oratio ante exercitium functionum ordinum.

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, super famulum tuum placatus intende, quem tuis sacris altaribus serviturum in officium N. assumpsisti; infunde in animam meam benedictionem tuam et gratiam, ut idoneus efficiar, in templo sancto tuo, quæ cultus tui sunt, digne peragere; accende cor meum ad amorem gratiæ tuæ; averte oculos meos, ne videant vanitatem; da divinæ præsentiæ tuæ gustum perpetuum; da Filii tui dilectissimi æmulari modestiam, ut omnes in me videant te, et videndo venerentur ac glorificent. Per eumdem Christum Dominum nostrum.

11. Ad renovandam gratiam ordinationis.

Omnipotens Deus, qui non meis meritis sed unica gratia tua posuisti in me verbum reconciliationis, et pro Christo legatione et sacerdotio ejus fungi tribuisti; resuscita in me (et in omnibus ministris tuis) gratiam, quam dedisti nobis cum impositione manuum, presbyterii. Fac me dignum tuis altaribus ministrum, fidelem et prudentem dispensatorem mysteriorum tuorum, tamque sanctum, irreprehensibilem et placentem tibi mediatorem inter te et populum, ut semper placem te et exaudias me. Combure me zelo gloriæ tuæ, meæ et omnium hominum salutis (eorum imprimis, quos commisisti mihi). Attendam lectioni, exhortationi et doctrinæ; mundum oderim et fugiam, diligam vero solitudinem; duc animam meam in eam, ibi loquere ad cor meum et doce me, quid primus faciam et alios doceam. Utque mihi et illis necessarium gratiæ tuæ auxilium obtineam fac me virum desideriorum et orationis continuæ. Sacrificia mea consumantur et placeant tibi, Domine, quotidie; jugi mor-

tificatione carnis et spiritus immoler ipse supra sacrificium, gestemque in pectore meo judicium omnium in conspectu tuo semper, ut mihi et illis, quidquid scis opus esse, concedas, per summum Pontificem nostrum, Jesum Christum, Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

12. Pro Summo Pontifice.

Deus, omnium fidelium pastor et rector, famulum tuum N., quem pastorem ecclesiæ tuæ præesse voluisti, propitius respice; da ei, quæsumus, verbo et exemplo, quibus præest, proficere, ut ad vitam una cum grege sibi credito perveniat sempiternam. Per Dominum nostrum, etc.

13. Pro omni gradu ecclesiæ.

Omnipotens sempiterne Deus, cujus Spiritu totum corpus ecclesiæ sanctificatur et regitur; exaudi nos pro universis ordinibus supplicantes; ut gratiæ tuæ munere ab omnibus tibi gradibus fideliter serviatur. Per Dominum nostrum Jesum Christum, etc.

14. Pro ecclesia.

Dirige Domine, quæsumus, ecclesiam tuam dispensatione cœlesti: ut, quæ ante mundi principium in tua semper est præsentia præparata, usque ad plenitudinem gloriamque promissam te moderante perveniat.

15. Pro ecclesia in præsentibus calamitatibus.

(Indulg. 100 dierum. Pius IX. 22. Oct. 1866.)

Jesu dulcissime, divine Magister noster! qui nefarias Pharisæorum machinationes, quibus te frequenter impetebant, semper elusisti: dissipa consilia impiorum, et omnium illorum, qui in pusillanimitate spiritus fallacibus suis argutiis populum tuum irretire ac

circumvenire moliuntur. Omnes nos discipulos tuos illustra lumine gratiæ tuæ, ne forte corrumpamur astutia sapientum huius sæculi, qui perniciosa sophismata sua ubique spargunt, ut et nos in errores suos pertrahant. Concede nobis tale fidei lumen, ut impiorum insidias agnoscamus, ecclesiæ tuæ dogmata firmiter credamus, ac cavillorum axiomata constanter rejiciamus.

16. Pro Episcopo.

Omnipotens sempiterne Deus, qui facis mirabilia magna solus, prætende super famulum tuum N. Antistitem nostrum, et super plebem illi commissam, Spiritum gratiæ salutaris; et ut in veritate tibi placeat, perpetuum ei rorem tuæ benedictionis infunde. Per Dominum, etc.

17. Pro diœcesi.

Ecclesiam tuam, Domine, sub sancti N. patrocinio supplicantem paterna pietate custodi: ut cujus prædicatione plantata est et sudore ac sanguine irrigata, ejus precibus crescat semper in cognitione et amore Domini nostri Jesu Christi.

18. Pro fidei propagatione.

Protector noster aspice Deus, et respice in faciem Christi tui, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus: et fac, ut ab ortu solis usque ad occasum magnificetur nomen tuum in gentibus, ac in omni loco sacrificetur et offeratur nomini tuo oblatio munda. Per eumdem Dominum etc.

19. Pro sacerdotibus.

Deus, qui Unigenitum tuum dedisti summum Sacerdotem, eique ad sacrificandum tibi hostiam mundam sacerdotes ministros sociasti: quæsumus, ut omnes, qui vocatione tam sancta dignati sunt, altari tuo

devote ministrent, et seipsos hostiam vivam, sanctam et tibi placentem, offerre mereantur.

20. Pro sacerdotibus a pietate aberrantibus.

Benignissime Jesu, tradite sacerdotibus et impiis ad illudendum et flagellandum et crucifigendum, Sanguis, quem effudisti, clamat ad te, ut intuearis et respicias opprobrium ecclesiæ, quam dilexisti et pro qua te ipsum tradidisti, ut illam sanctificares et exhiberes tibi gloriosam, non habentem maculam aut rugam aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. Plorans ploravit in nocte, et lacrymæ ejus in maxillis ejus, et egressus est a sponsa tuà decor ejus, propter peccata Prophetarum ejus et iniquitates sacerdotum ejus. Conjuratio enim ipsorum in medio ejus; sicut leo rugiens rapiensque prædam, animas devorant, contemnunt legem tuam, polluunt sanctuaria tua, inter sanctum et profanum non habent distantiam, a sabbatis tuis avertunt oculos suos, et coinquinaris in medio eorum. Omnes isti aes et stannum et ferrum et plumbum in medio fornacis; scoria argenti facti tunt. Non circa altaris officia dediti, sed contempto templo et sacrificiis neglectis, implicant se negotiis sæcularibus, et festinant participes fieri conviviorum, ludorum et scurrilitatis, nihil habentes dignum sacerdotio. Mensa, quam parasti in conspectu nostro adversus eos, qui tribulant nos, fit ipsis in laqueum et in retributiones et in scandalum, quia offerunt panem pollutum, ignem alienum super altare tuum. Quanta malignatus est inimicus in sancto? Quid est, quod dilecti tui in domo tua faciant scelera multa? O mi Jesu! demoliti sunt vineam tuam, conculcaverunt partem tuam, dederunt portionem tuam desiderabilem in desertum solitudinis, retrahunt homines a Sacrificio, scandalizant plurimos in lege, et per eos nomen tuum jugiter tota die blasphematur in

gentibus; dedisti eos contemptibiles et humiles omnibus populis, et ecce, iniquitas eorum facta est confusio populi tui; etenim propter eos facti sumus opprobrium vicinis nostris, subsannatio et illusio his, qui in circuitu nostro sunt. Domine, judex noster, Domine, legifer noster, Domine, rex noster, quando respicies? Restitue ecclesiam tuam a malignitate eorum, a filiis Belial sponsam tuam; leva manus tuas in superbias eorum; et quia gloriati sunt, qui oderunt te in medio solemnitatis tuæ, imple facies eorum ignominia, ut quærant nomen tuum. Tempus faciendi, Domine; dissipaverunt legem tuam; converte manum tuam ad eos, et excoque ad purum scoriem eorum, et aufer omne stannum eorum, et restitue ministros tuos, ut fuerunt prius, et christos tuos, sicut antiquitus. Ingrediatur in eis ignis a Domino, ignis, inquam, non comburens, sed illuminans, non consumens sed lucens. Esto illis quasi ignis conflans et quasi herba fullonum. Purga filios Levi, et cola eos quasi argentum. Sint tibi offerentes sacrificia in justitia; et qui hactenus fuerunt ovibus tuis odor mortis in mortem, sint ipsis odor vitæ in vitam. Omnes, qui viderint eos, cognoscant illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus. Amen.

21. Pro rege et familia regia.

Quæsumus omnipotens Deus, ut famulus tuus N., Rex noster, qui tua miseratione suscepit regni gubernacula, virtutum etiam omnium percipiat incrementa, quibus decenter ornatus, et vitiorum monstra devitare, et ad te, qui via, veritas, et vita es, gratiosus valeat pervenire. Per Dominum etc.

Deus, a quo omnis potestas ordinata est, da famulo tuo, regi nostro N. et universæ familiæ ejus cor docile, ut potestatem suam Majestatis tuæ famulam

facientes, regnum illud ambiant et obtineant, in quo non timeant habere consortes.

Invocantes et sperantes in nomine tuo, Domine, Deus noster, fac nos in salutari regis nostri N. et cunctæ familiæ ejus lætari, ut dum vivifico mysterio reples in bonis desiderium nostrum, tuis benedictionibus eos prævenire digneris. Per Dominum.

22. Pro Indorum et gentium conversione.

Omnipotens sempiterne Deus, qui non mortem peccatorum, sed vitam semper inquiris; suscipe propitius orationem nostram, et libera Indos, gentesque infidelitatis tenebris immersas ab idolorum cultura, et aggrega ecclesiæ tuæ sanctæ; ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum, Dominum nostrum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen. *(S. Franciscus Xaverius.)*

23. Pro hæreticorum conversione.

Omnipotens sempiterne Deus, qui salvas omnes, et neminem vis perire; respice ad animas diabolica fraude deceptas; ut omni hæretica pravitate deposita, errantium corda resipiscant, et ad veritatis tuæ redeant unitatem. Per Dominum, etc.

24. Pro infirmis.

Deus, infirmitatis humanæ singulare præsidium, auxilii tui super infirmos famulos tuos ostende virtutem; ut ope misericordiæ tuæ adjuti, ecclesiæ tuæ sanctæ incolumes repræsentari mereantur. Per Dominum, etc.

25. Oratio ad infirmorum solatium devote recitanda.

(Indulg. 300 dierum. Pius IX. 10. Junii 1856.)

Divine Jesu, Fili Dei incarnate, qui pro nostra salute in stabulo nasci, vitam in paupertate, ærumnis

et miseria degere, et in crucis doloribus mori dignatus es, divino tuo Patri dic, quæso, in momento mortis meæ: „Pater ignosce ei“; dic Matri tuæ dilectæ: „Ecce Filius tuus“; dic animæ meæ: „Hodie mecum eris in Paradiso“. Deus meus, Deus meus, ne derelinquas me in illa hora! „Sitio“: utique Deus meus, anima mea sitit ad Te, qui ès fons aquarum viventium. Vita mea præterit velut umbra; adhuc modicum, et consummata erunt omnia! Quapropter, o Salvator mi adorabilis, ex hoc momento in omnem æternitatem in manus tuas commendo spiritum meum. Domine Jesu, accipe animam meam. Amen.

26. Pro conversione peccatorum.

Deus misericors et clemens, exaudi preces, quas pro fratribus nostris pereuntibus gementes in conspectu tuo effundimus, ut conversi ab errore viæ suæ, liberentur a morte, et ubi abundavit delictum, superabundet gratia. Amen.

27. Pro parentibus, et consanguineis.

Domine Deus omnipotens, qui nobis patrem et matrem honorare, et pro eorum incolumi vita et fortunis, ut æquum est, orare præcepisti; da parentibus meis, omnibusque fratribus, sororibus, consanguineis, et amicis, omnibusque domesticis nostris salutem et pacem; conserva eos in fidei tuæ pietate; custodi eos ab omni corporis, animæque incommodo; largire gratiam tuam, ne unquam a te separentur, sed propitium te semper Patrem et Deum experiantur. Per Dominum, etc.

28. Pro devotis amicis.

Deus, qui caritatis dona, per gratiam sancti Spiritus, tuorum cordibus fidelium infudisti, da famulis et famulabus tuis, pro quibus tuam deprecamur clementiam, salutem mentis et corporis; ut te tota vir-

tute diligant, et quæ tibi placita sunt, perficiant. Per Dominum nostrum, etc.

29. Pro quovis amico et familiari.

Deus auctor pacis et amator caritatis, quem nosse vivere, cui servire regnare est; da famulo tuo, pro quo misericordiam tuam supplex deprecor, in tua fide et famulatu constantiam, ut in caritate divina firmatus, nullis tentationibus ab ejus integritate avellatur. Per Dominum, etc.

30. Pro inimicis.

Deus pacis caritatisque amator et custos; da omnibus inimicis nostris pacem, caritatemque veram, cunctorumque eis remissionem tribue peccatorum, nosque ab eorum insidiis potenter eripe. Per Dominum, etc.

31. Pro variis hominum statibus.

Pietate tua, quæsumus Domine, nostrorum solve vincula delictorum, et nostris assiste majoribus, præsertim ecclesiæ tuæ summo in terris Pastori et Episcopis catholicis omnibus, ut gregem christianum sibi concreditum rite pascant, suumque munus fideliter impleant. Fac illos adesse Doctores, qui verbum veritatis recte tractare sciant, velint ac possint, et eos, qui sanæ doctrinæ contradicunt, redarguere.

Et quia per te regunt etiam et præsunt reges, principes, aliique politici magistratus, hos prudentia et justitia redde conspicuos, ut commissum sibi reipublicæ clavum rite moderentur, ac de subditis omnibus bene mereantur, potissimum vero, ut catholicam religionem et pacem publicam pio zelo defendant.

Mitte, Domine, in vineam tuam, quæ multis adhuc in locis deserta jacet, fidos, strenuos et aptos operarios. Consolare ob catholicæ fidei professionem afflictos et exules,

Inprimis autem amicos, benefactores et familiares nostros a bello, fame, peste aliisque calamitatibus vel publicis vel privatis libera, ut vitam per te quietam et incolumem ducant. Vigeat inter eos caritas christiana, salva sit orthodoxa religio, sectæ ac hæreses extinguantur.

Aegroti duce misericordia tua restituantur; in mari periclitantibus, et in carcere vinctis, nec non et in mortis periculo versantibus auxiliare; nec solum vivis, sed etiam defunctis fidelibus salutem tribue sempiternam. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

32. Pro vivis et defunctis.

Omnipotens sempiterne Deus, qui vivorum dominaris simul et mortuorum, omniumque misereris, quos tuos fide et opere futuros esse prænoscis; te supplices exoramus, ut pro quibus effundere preces decrevimus, quosque vel præsens sæculum adhuc in carne retinet, vel futurum jam exutos corpore suscepit, intercedentibus omnibus Sanctis tuis, pietatis tuæ clementia, omnium delictorum suorum veniam consequantur. Per Dominum nostrum, etc.

33. B. Petri Canisii formula precandi pro se et pro aliis.

Exue me, Domine, veterem hominem cum affectibus et inclinationibus malis, quibus me obnoxium esse nosti. Indue me novum hominem, quem hæc sancta requirit vocatio, ut de die in diem renover, cum ardenti desiderio, constanti studio in solidis virtutibus, quæ mihi desunt, proficiendi. Ne permitte me, Domine, graviter et periculose tentari, præsertim circa vocationis gratiam. Da in adversis animi fortitudinem ad resistendum et vincendum. Concede perseverantiæ donum, ut usque ad mortem tibi fidelis existam. Auge in me gratiam, promissa vota rite

præstandi, ut paupertas vere simplex et angelica castitas in me vigeant, nec minus interior quam exterior obedientia me totum sibi vindicet, tibique gratum, assiduum et perfectum præbeat holocaustum. Amen.

Miserere mei, Pater misericordiarum, quod tuam sæpe offenderim majestatem, tuis adhuc beneficiis ingratus, in cursu meæ vocationis tepidus, veri timoris et amoris expers, nec sollicitus, ut ad tuam gloriam et meam salutem sincere omnia conferam. Aperias mihi oculos, quæso, ut videam, et vires augeas, ut possim, voluntatem simul impellas, ut velim in via tua et vocatione mea progressus debitos facere, atque ad propositum mihi scopum recta contendere, nimirum mei ipsius et proximi salutem atque perfectionem semper impense procurando. Fiat in me et de me ubicumque verser, et quidquid patiar, voluntas tua bona, beneplacens et perfecta. Sanctificetur in me nomen tuum sanctum, ut bonæ majorum meorum exspectationi satisfaciam, ac particeps demum fiam justorum omnium in cœlesti patria triumphantium. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Miserere nostrorum parentum, ac majorum omnium spiritualium. Fac, Domine, ut illi juxta spiritum tuum sapiant, et prudenter subditos regant, nosque vere obedientes filios esse gaudeant. — Miserere amicorum et patronorum nobis tum in spiritualibus, tum in temporalibus rebus fideliter assistentium. Tuere eos ab omni malo, nec solum in vita, sed post mortem etiam, ut te pro nobis munificum sentiant remuneratorem. — Miserere defunctorum fratrum et benefactorum, et catholicorum omnium. Dona eis, Domine, in tenebris lucem, in pœnis requiem, et in regno tuo beatitudinem sempiternam. Amen.

Miserere discipulorum, et filiorum spiritualium, quos instruendos, gubernandos et adjuvandos nobis tradidisti. Confirma in illis, Domine, bonum semen,

ut in litteris, moribus atque virtutibus magis magisque proficiant, et a nobis recte et feliciter curentur. — Miserere fratrum in sua vocatione stantium, ut per te in recto virtutum cursu confirmentur. Miserere item nutantium atque claudicantium, ut potenti spiritu tuo adjuti et consolidati, neque ad dexteram neque ad sinistram declinent. — Miserere quoque lapsorum, ut desertores filii ex apostasiæ statu resurgant, et priorem vocationis suæ gratiam agnoscant, tibique per veram pœnitentiam reconcilientur. — Miserere inimicorum, et aperte vel occulte nos persequentium. Non illis hoc imputes in peccatum, sed illis gratiam tuam et resipiscentiam ac caritatem veram impertiaris. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Miserere schismaticorum et hæreticorum, ut ad ecclesiæ redeant unitatem, et relictis errorum umbris catholicæ doctrinæ lucem nobiscum fideliter amplectantur. — Miserere peccatorum, qui mundo, carni satanæ potius, quam tibi, Deo vero et vivo serviunt et ad perpetuæ mortis portas percurrunt. Converte illos, Domine, ad viam pœnitentiæ, et mortuis vitam gratiæ restitue, ne alioquin in peccatis suis morientes a tua gratia et gloria perpetuo separentur. Amen.

34. Ad impetrandam sapientiam.

Fragilitatem nostram, quæsumus Domine, propitius respice, et saporem nobis æternæ Sapientiæ benignus infunde: ut ejus dulcedine melliflua prægustata, omnia terrena valeamus despicere, et tibi, summo bono, ardenti desiderio jugiter adhærere. Per Dominum, etc.

35. Ad sanctum Dei timorem impetrandum.

Da nobis, quæsumus, Domine, sapientiæ tuæ initium, veræ justitiæ fundamentum, virtutum omnium custodiam et propugnaculum, sanctum timorem tuum, ut et debilitati nostræ timentes, et judicia tua perti-

mescentes, quidquid nos a te tuaque gratia divellere possit, fugiamus, vitamque nostram summa sollicitudine et circumspectione componamus. Per Dominum nostrum, etc.

36. Ad humilitatem impetrandam.

Deus, qui Flii tui humilitate jacentem mundum erexisti, illumque veræ humilitatis magistrum nobis esse voluisti; insere, quæsumus, cordibus nostris tantæ virtutis amorem: ut omnem vanam nostri complacentiam, omnem mentis tumorem, omnem propriæ gloriæ appetitum, et quidquid interius, exteriusve superbiam et vanitatem sapit, despicientes, tua gratia vere humiles facti, in æterna gloria exaltari mereamur. Per eundem Dominum etc. Amen.

37. Ad obedientiam impetrandam.

Omnipotens sempiterne Deus, cui cœli, terra, mare et omnes creaturæ obediunt, quique humano generi ad imitandum obedientiæ exemplum Salvatorem nostrum carnem sumere, ac tibi usque ad mortem crucis obedire voluisti; concede, quæsumus, nobis supplicantibus simplicem et perfectam erga te, et superiores nostros, ministros tuos, obedientiam; ut omni loco et tempore, tam in arduis asperisque rebus, quam in facilibus et jucundis illorum dictis acquiescamus, velleque ac nolle nostrum cum omni resignatione submittamus, ac tandem ad promissa obedientibus præmia feliciter pertingamus. Per eundem Dominum, etc.

38. Ad patientiam impetrandam.

Deus, qui Unigeniti tui patientia antiqui hostis contrivisti superbiam; da nobis, quæsumus, quæ idem pie pro nobis pertulit, digne recolere; sicque exemplo ejus nobis adversantia æquanimiter tolerare. Per eundem Dominum, etc.

39. Ad sobrietatem impetrandam.

Omnipotens sempiterne Deus, qui per continentiam salutarem et corporibus mederis et mentibus; majestatem tuam supplices exoramus, ut omnia voluptaria et superflua resecantes, devotio nos sancta lætificet; quatenus terrenis affectibus mitigatis, facilius cœlestia capiamus. Per Dominum nostrum, etc.

40. Ad castitatem impetrandam.

Deus, innocentiæ restituor et amator, qui mundis corde, puritateque nitentibus animis tui visionem repromittis, quique Filii tui, et sacratissimæ matris ejus exemplo cœlestem castitatis docuisti virtutem; da nobis, quæsumus, mundum, purum, ac perfecte amantem castitatis spiritum, ut refloreat caro nostra vigore pudicitiæ et sanctimoniæ novitate; quod de manu erepta tartari, mentique obsecundans suæ, resurrectionis cum ea gaudium in Angelorum Sanctorumque omnium societate consequatur. Per eundem Dominum nostrum, etc.

41. Ad mansuetudinem impetrandam.

Deus, qui sedes ducum superborum destruis, et sedere facis mites pro eis; da nobis illam mansuetudinem, quam nobis mitis ille Agnus, Filius tuus unigenitus, et verbis ostendit et factis, ut nulla in corde nostro amaritudo, nulla in verbis impatientia, nulla in operibus vindicta resideat, sed instar agni mansueti, inter injurias, et hujus vitæ incursus pacifice et quiete æternum tibi servire valeamus. Per eundem Dominum, etc.

42. Ad caritatem impetrandam.

Deus, qui diligentibus te bona invisibilia præparasti, infunde cordibus nostris inviolabilem tuæ caritatis affectum, ut te in omnibus, et super omnia diligentes, promissiones tuas, quæ omne desiderium superant, consequamur. Per Dominum, etc.

43. Ad modestiam impetrandam.

Deus et creator noster, qui omnia in numero, pondere et mensura creasti; tempera ab invisibilibus cogitationibus cor nostrum, affectus animæ moderare, refrena linguam, appetitiones cohibe: internum externumque hominem compone; Angelis et hominibus nota modestia nostra, te Deum Patrem, et quem misisti Jesum Christum, ac Paraclitum Spiritum glorificet, cui gloria et honor in sæcula. Amen.

44. Ad perseverantiam impetrandam.

Deus, qui justificas impium, et non vis mortem peccatorum; majestatem tuam suppliciter deprecamur, ut nos famulos tuos de tua misericordia confidentes, cœlesti semper protegas auxilio, et assidua protectione conserves; ut tibi jugiter famulemur, nullisque tentationibus a te separemur, sed constanti virtutum exercitio, ad tua promissa currentes, cœlestium bonorum facias esse consortes. Per Dominum nostrum, etc.

45. Ad impetrandam victoriam de pravis inclinationibus.

Deus sancte, Pater misericordiarum, qui me creasti, ut in libertate filiorum tuorum tibi servirem; ne permitte, ut diutius subjectus sim legi probrosæ mearum malarum passionum. Adjuva me, ut me expediam ex earum tristi servitute. Confirma me in certamine, quod mihi contra me ipsum est ineundum. Tu nosti, Domine, infirmitatem meam, et robur adversariorum meorum, mihi dominantium; miseriarum mearum testes ante oculos tuos habes. Quovis momento ira me abripit, inflat superbia, dolor dejicit, incontinentia periculis exponit, morosum ac tetricum ingenium aliis intolerabilem reddit, acedia ab impletione muneris retrahit, amor proprius operibus etiam piis se immiscens, meliorem partem tibi debitam suffuratur.

Qualis violentia, me Deus! qualis servitus animæ, aspirantis nihilominus ad tui amorem, tibique se totam tradere cupientis! Verum detestor et reprobo has omnes impotentis animi affectiones, doleoque, quod illis, utpote tibi summopere displicentibus, toties obsecutus fuerim, tuamque infinitam bonitatem toties offenderim, quoties illis morem gessi. Absit, ut in posterum, quocumque etiam meo periculo et labore, tam periculosis suggestionibus obtemperem; quovis meliore modo illis resistam, utpote fontibus omnium peccatorum meorum. In nomine tuo, Deus, arma corripiam, ad hostem hunc oppugnandum, quem tot alii, tua adjuti gratia, tanta cum gloria ac felicitate prostraverunt. In hoc quoque nomine tuo plenam de illis spero victoriam, per Dominum nostrum Jesum Christum, qui tecum vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

46. Ad impetrandam devotionem.

Domine, Deus, bonitas infinita! quis ego sum, ut audeam ad te loqui? Ego sum pauperrimus servulus tuus et abjectus vermiculus, multo pauperior et contemptibilior, quam scio et dicere audeo; memento tamen, Domine, quia nihil sum, nihil habeo, nihilque valeo. Tu solus bonus, justus et sanctus; tu omnia potes, omnia præstas, omnia imples, solum peccatorem relinquens inanem; reminiscere miserationum tuarum, Domine, et imple cor meum gratia tua, qui non vis vacua esse opera tua. Noli avertere faciem tuam a me; noli visitationem tuam prolongare; noli consolationem tuam abstrahere, ne fiat anima mea sicut terra sine aqua tibi. Ministra devotionis aquas ad irrigandam faciem terræ (i. e. animam meam), ad producendum fructum bonum et optimum. Eleva mentem pressam mole peccatorum, et ad cœlestia totum desiderium meum suspende, ut gustata suavitate supernæ felicitatis, pigeat de terrenis cogitare. Amen.

47. Ad virtutes adipiscendas.

Concede mihi misericors Deus, quæ tibi placita sunt, ardenter concupiscere, prudenter investigare, veraciter agnoscere, perfecte adimplere ad laudem et gloriam nominis tui. Ordina statum meum, et quod a me requiris ut faciam, tribue ut sciam, et da exsequi, sicut oportet et expedit animæ meæ. Da mihi, Domine Deus meus, inter prospera et adversa non deficere, ut in illis non extollar, in istis non deprimar; de nullo gaudeam vel doleam, nisi quod ducat ad te, vel abducat a te, nulli placere appetam, vel displicere timeam, nisi tibi. Vilescant mihi, Domine, omnia transitoria, et cara mihi sint omnia tua propter te, et tu, Deus, præter omnia. Tædeat me gaudii, quod est sine te; nec aliquid cupiam, quod est extra te. Delectet me, Domine, labor, qui est pro te, et tædiosa mihi sit omnis quies, quæ est sine te. Frequenter da mihi, Domine, cor ad te dirigere et in defectione mea cum emendationis proposito dolendo pensare. Fac me, Domine, Deus, obedientem sine contradictione, pauperem sine defectione, castum sine corruptione, patientem sine murmuratione, humilem sine fictione et hilarem sine dissolutione, tristem sine dejectione, maturum sine gravitate, agilem sine levitate, timentem sine desperatione, veracem sine duplicitate, operantem bona sine præsumptione, proximum corrigere sine elatione, ipsum ædificare verbo et exemplo sine simulatione. Da mihi, dulcissime Jesu, cor pervigil, quod nulla abducat a te curiosa cogitatio; da nobile, quod nulla deorsum trahat indigna affectio; da rectum, quod nulla deorsum obliquet sinistra intentio; da invictum, quod nulla frangat tribulatio; da liberum, quod nulla sibi vindicet perversa et violenta affectio. Largire mihi, Domine, Deus meus, intellectum te cognoscentem, diligentiam te quærentem, sapientiam te

invenientem, conversationem tibi placentem, perseverantiam te fideliter exspectantem et fiduciam te finaliter amplectentem, tuis pœnis configi per pœnitentiam, tuis beneficiis uti in via per gratiam et tandem tuis gaudiis in patria perfrui per gloriam. Amen. *(S. Thom. Aqu.)*

5. Preces ante et post studia persolvendæ.

Ante studia.

Veni, sancte Spiritus, et emitte cœlitus lucis tuæ radium. Veni, pater pauperum, veni, dator munerum, veni, lumen cordium.

Deus, qui corda fidelium sancti Spiritus illustratione docuisti, da nobis in eodem Spiritu recta sapere, et de ejus semper consolatione gaudere! Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Da mihi, Domine, sedium tuarum assistricem sapientiam, ut mecum sit, et mecum laboret, ut feliciter mihi cedant hæc studia, quibus adjutus ad altiorem tui agnitionem et perfectum bonitatis tuæ amorem pervenire possim. Amen.

Sancta Maria, sedes sapientiæ, quæ singularem servorum tibi devotorum curam agis, impetra mihi, clienti tuo, quæso, Spiritus sancti gratiam, qua intellectus meus liberalibus disciplinis plenius illustretur, quas in Filii tui tuumque honorem et spiritualem meam utilitatem aliquando convertere possim.

Tot sint tibi laudes, o bone Deus, quot literas scribam, quot verba legem; — tot quoque sint laudes tibi, Virgo Maria.

Post studia.

Tot sint tibi laudes, Jesu, quot literas scripsi, quot verba legi; — tot quoque sint laudes tibi, Virgo Maria.

Infunde, Domine, cordi meo lumen sapientiæ tuæ, et purifica cogitationes meas, ut te plene agnoscere, digne laudare, perfecte diligere, et omnia studia mea semper ad gloriam tuam referre valeam. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Ne sinas me, Domine, inflari scientia, quæ destruetur, sed da caritatem ædificantem, quæ nunquam excidet, ut non evanescam in cogitationibus meis, nec judicem me scire aliquid inter homines, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum. Amen.

6. Preces ante et post prandium et cœnam persolvendæ.

Ante prandium.

Aliquibus diebus omisso Oculi omnium etc. Versiculi et Responsoria dicuntur propria, pag. 282-284 posita.

℣. Benedicite!
℟. Benedicite!
℣. Oculi omnium
℟. In te sperant, Domine, et tu das escam illorum in tempore opportuno; aperis tu manum tuam, et imples omne animal benedictione.
℣. Gloria Patri et Filio, et Spiritui sancto,
℟. Sicut erat in principio et nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.
℣. Kyrie eleison,
℟. Christe eleison,
℣. Kyrie eleison. Pater noster. *(secreto)*
℣. Et ne nos inducas in tentationem,
℟. Sed libera nos a malo.
℣. Oremus. Benedic, Domine, nos et hæc tua dona,

quæ de tua largitate sumus sumpturi. Per Christum Dominum nostrum.

℟. Amen.

℣. Jube domne benedicere,

Sacerdos: Mensæ cœlestis participes faciat nos rex æternæ gloriæ.

Post prandium.

Aliquibus diebus omissis his Versiculis et Responsoriis dicuntur propria pag. 282-284 posita.

℣. Tu autem, Domine, miserere nobis!

℟. Deo gratias.

℣. Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua,

℟. Et Sancti tui benedicant tibi.

℣. Gloria Patri et Filio, et Spiritui sancto,

℟. Sicut erat in principio et nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

℣. Agimus tibi gratias, omnipotens Deus, pro universis beneficiis tuis, qui vivis et regnas in sæcula sæculorum.

℟. Amen.

℣. Laudate Dominum omnes gentes: laudate eum omnes populi.

℟. Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus: et veritas Domini manet in æternum.

℣. Gloria Patri et Filio, et Spiritui sancto,

℟. Sicut erat in principio et nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

℣. Kyrie eleison,

℟. Christe eleison,

℣. Kyrie eleison. Pater noster. *(secreto)*

℣. Et ne nos inducas in tentationem,

℟. Sed libera nos a malo.

℣. Dispersit, dedit pauperibus,
℟. Justitia ejus manet in sæculum sæculi.
℣. Benedicam Dominum in omni tempore,
℟. Semper laus ejus in ore meo.
℣. In Domino laudabitur anima mea,
℟. Audiant mansueti et lætentur.
℣. Magnificate Dominum mecum,
℟. Et exaltemus nomen ejus in idipsum.
℣. Sit nomen Domini benedictum,
℟. Ex hoc nunc, et usque in sæculum.
℣. Retribuere dignare, Domine, omnibus nobis bona facientibus propter nomen tuum vitam æternam.
℟. Amen.
℣. Benedicamus Domino,
℟. Deo gratias.
℣. Fidelium animæ per misericordiam Dei requiescant in pace.
℟. Amen.
℣. Pater noster. *(secreto)*
Sacerdos: Deus det nobis suam pacem.
℟. Et vitam æternam. Amen.

(Aliquibus in Seminariis statim additur Salutatio Angelica scil. Angelus Domini etc. *pag. 285.)*

Sacerdos: Divinum auxilium maneat semper nobiscum.
℟. Amen.

Ante cœnam.

℣. Benedicite!
℟. Benedicite!
℣. Edent pauperes,
℟. Et saturabuntur et laudabunt Dominum, qui requirunt eum; vivent corda eorum in sæculum sæculi.

Aliquibus diebus omisso Oculi omnium etc. Versiculi et Responsoria dicuntur propria, pag. 282-284 *posita.*

℣. Gloria Patri et Filio, et Spiritui sancto,
℟. Sicut erat etc.
℣. Kyrie eleison,
℟. Christe eleison,
℣. Kyrie eleison. Pater noster. *(secreto)*
℣. Et ne nos inducas in tentationem,
℟. Sed libera nos a malo.
℣. Oremus. Benedic, Domine, nos et hæc tua dona, quæ de tua largitate sumus sumpturi. Per Christum Dominum nostrum.
℟. Amen.
℣. Jube domne benedicere.

Sacerdos: Ad cœnam vitæ æternæ perducat nos rex æternæ gloriæ.
℟. Amen.

Post cœnam.

Aliquibus diebus omissis his Versiculis et Responsoriis dicuntur propria pag. 282-284 posita.

℣. Tu autem, Domine, miserere nobis!
℟. Deo gratias!
℣. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et miserator Dominus,
℟. Escam dedit timentibus se.
℣. Gloria Patri et Filio, et Spiritui sancto,
℟. Sicut erat etc.
℣. Benedictus Deus in donis suis, et sanctus in omnibus operibus suis, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum,
℟. Amen.
℣. Laudate Dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi;
℟. Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus: et veritas Domini manet in æternum.

℣. Gloria Patri et Filio, et Spiritui sancto,
℟. Sicut erat etc.
℣. Kyrie eleison,
℟. Christe eleison,
℣. Kyrie eleison. Pater noster. *(secreto)*
℣. Et ne nos inducas in tentationem,
℟. Sed libera nos a malo.
℣. Dispersit, dedit pauperibus,
℟. Justitia ejus manet in sæculum sæculi.
℣. Benedicam Dominum in omni tempore,
℟. Semper laus ejus in ore meo.
℣. In Domino laudabitur anima mea,
℟. Audiant mansueti et lætentur.
℣. Magnificate Dominum mecum,
℟. Et exaltemus nomen ejus in idipsum.
℣. Sit nomen Domini benedictum,
℟. Ex hoc nunc et usque in sæculum.
℣. Retribuere dignare, Domine, omnibus nobis bona facientibus propter nomen tuum vitam æternam,
℟. Amen.
℣. Benedicamus Domino,
℟. Deo gratias.
℣. Fidelium animæ per misericordiam Dei requiescant in pace.
℟. Amen.
℣. Pater noster. *(secreto)*
Sacerdos: Deus det nobis suam pacem,
℟. Et vitam æternam. Amen.

Versiculi et Responsoria pro quibusdam diebus et festis.

In Nativit. Domini usque ad cœnam vigil. Epiphan.

Ante mensam.

℣. Verbum caro factum est, Alleluja!
℟. Et habitavit in nobis, Alleluja.

Post mensam.

℣. Notum fecit Dominus, Alleluja!
℟. Salutare suum, Alleluja!

In Epiphania et per Octavam:

Ante mensam.

℣. Reges Tharsis et insulæ munera offerent, Alleluja.
℟. Reges Arabum et Saba dona adducent, Alleluja.

Post mensam.

℣. Omnes de Saba venient, Alleluja!
℟. Aurum et thus deferentes, Alleluja!

Feria V. in Cœna Domini dicitur absolute:

Ante mensam.

℣. Christus factus est pro nobis obediens
℟. Usque ad mortem.

Deinde Pater noster *totum secreto. Quo dicto sine pronuntiatione aliqua sacerdos signo crucis benedicit mensam; nec dicitur* Jube domne, *nec* Tu autem.

Post mensam.

℣. Christus factus est pro nobis obediens.
℟. Usque ad mortem.

Postea dicitur Psalmus 50 Miserere, *quo finito sine* Gloria Patri, *secreto dicitur* Pater noster, *et denique absolute sequens Oratio:*

℣. Respice, quæsumus Domine, super hanc familiam tuam, pro qua Dominus noster Jesus Christus non dubitavit manibus tradi nocentium et crucis subire tormentum.

Præter hæc nihil prorsus additur, sed secreto dicitur ab omnibus Pater noster.

In Parasceve dicitur, quod in Cœna Domini observatum fuit, nisi quod ante et post mensam addatur:

℣. Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem,

℟. Mortem autem crucis.

Sabbato sancto ante et post mensam.

℣. Vespere autem Sabbati, quæ lucescit in prima Sabbati, Alleluja!

℟. Venit Maria Magdalena et altera Maria, videre sepulchrum, Alleluja!

℣. Gloria Patri et Filio, et Spiritui sancto,

℟. Sicut erat etc.

In die Paschæ et per Octavam:

℣. Hæc dies, quam fecit Dominus, Alleluja!

℟. Exultemus et lætemur in ea, Alleluja!

℣. Gloria Patri et Filio, et Spiritui sancto,

℟. Sicut erat etc.

In Ascensione Domini usque ad Vigil. Pentecost.:

Ante mensam.

℣. Ascendit Deus in jubilatione, Alleluja!

℟. Et Dominus in voce tubæ, Alleluja!

Post mensam.

℣. Ascendens Christus in altum, Alleluja!

℟. Captivam duxit captivitatem, Alleluja!

A Vigil. Pentec. usque ad cœnam sequ. Sabbati excl.

Ante mensam.

℣. Spiritus Domini replevit orbem terrarum, Alleluja!

℟. Et hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis, Alleluja!

Post mensam.

℣. Repleti sunt omnes Spiritu sancto, Alleluja!
℟. Et cœperunt loqui, Alleluja!

7. Preces ad Salutationem Angelicam.

(ad trinum campanæ pulsum. — Indulg.)

℣. Angelus Domini nuntiavit Mariæ,
℟. Et concepit de Spiritu sancto. Ave Maria etc.
℣. Ecce ancilla Domini,
℟. Fiat mihi secundum verbum tuum. Ave Maria etc.
℣. Et Verbum caro factum est,
℟. Et habitavit in nobis. Ave Maria etc.
℣. Ora pro nobis, sancta Dei genitrix,
℟. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

Oremus. Gratiam tuam, quæsumus, Domine, mentibus nostris infunde; ut qui Angelo nuntiante, Christi Filii tui incarnationem cognovimus, per passionem ejus et crucem ad resurrectionis gloriam perducamur. Per eundem Christum Dominum nostrum.
℟. Amen.

Tempore paschali non dicitur *Angelus*, sed sequens Antiphona, et quidem stando:

Regina cœli, lætare, Alleluja.
Quia quem meruisti portare, Alleluja.
Resurrexit sicut dixit, Alleluja.
Ora pro nobis Deum. Alleluja.
℣. Gaude et lætare, Virgo Maria, Alleluja.
℟. Quia surrexit Dominus vere. Alleluja.

Oremus. Deus, qui per resurrectionem Filii tui Domini nostri Jesu Christi mundum lætificare dignatus es; præsta quæsumus, ut per ejus genitricem Virginem Mariam perpetuæ capiamus gaudia vitæ. Per eundem Christum Dominum nostrum.
℟. Amen.

8. Preces in memoriam agoniæ Christi. (feria V.)

Ant. Traditor autem dedit eis signum, dicens: quem osculatus fuero, ipse est, tenete eum.

℣. Christus factus est pro nobis obediens

℟. Usque ad mortem.

Oremus. Respice, quæsumus Domine, super hanc familiam tuam, pro qua Dominus noster Jesus Christus non dubitavit manibus tradi nocentium, et crucis subire tormentum. Qui tecum vivit.

9. Preces in memoriam mortis Christi. (feria VI.)

Ant. Cum accepisset acetum, dixit: Consummatum est, et inclinato capite emisit spiritum.

℣. Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem,

℟. Mortem autem crucis.

Oremus. Respice, quæsumus Domine, *ut supra.*

Alia Oratio.

(Indulg. 300 dierum. Pius VII. 25. Aug. 1820.)

Oremus. Deus, qui pro redemptione mundi voluisti nasci, circumcidi, a Judæis reprobari, a Juda traditore osculo tradi, vinculis alligari, sicut agnus innocens ad victimam duci, atque conspectibus Annæ, Caiphæ, Pilati et Herodis indecenter offerri, a falsis testibus accusari, flagellis et opprobriis vexari, sputis conspui, spinis coronari, colaphis cædi, arundine percuti, facie velari, vestibus exui, cruci clavis affigi, in cruce levari, inter latrones deputari, felle et aceto potari, et lancea vulnerari: tu, Domine, per has sanctissimas pœnas tuas, quas ego indignus recolo, et per sanctam crucem et mortem tuam libera

me a pœnis inferni, et perducere digneris, quo perduxisti latronem tecum crucifixum. Qui cum Patre et Spiritu sancto vivis et regnas Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Addantur quinque Pater noster, Ave *et* Gloria Patri.

10. Preces in visitationibus SS. Sacramenti persolvendæ.

Rhythmus S. Thomæ Aquinatis.

1. Adoro te devote, latens deitas, * Quæ sub his figuris vere latitas: * Tibi se cor meum totum subjicit, * Quia te contemplans totum deficit.

2. Visus, tactus, gustus in te fallitur, * Sed auditu solo tuto creditur; * Credo quidquid dixit Dei filius, * Nil hoc verbo veritatis verius.

3. In cruce latebat sola deitas, * At hic latet simul et humanitas; * Ambo tamen credens atque confitens, * Peto quod petivit latro pœnitens.

4. Plagas sicut Thomas non intueor, * Deum tamen meum te confiteor; * Fac me tibi semper magis credere, * In te spem habere, te diligere.

5. O memoriale mortis Domini, * Panis vivus, vitam præstans homini, * Præsta meæ menti de te vivere, * Et te illi semper dulce sapere.

6. Pie pelicane, Jesu, Domine, * Me immundum munda tuo Sanguine, * Cuius una stilla salvum facere * Totum mundum quit ab omni scelere.

7. Jesu, quem velatum nunc aspicio, * Oro fiat illud, quod tam sitio, * Ut te revelata cernens facie, * Visu sim beatus tuæ gloriæ. Amen.

℣. Panem de cœlo præstitisti eis, *(t. p. Alleluja.)*

℟. Omne delectamentum in se habentem. *(t. p. Alleluja.)*

Oremus. Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili passionis tuæ memoriam reliquisti; tribue quæsumus, ita nos Corporis et Sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuæ fructum in nobis jugiter sentiamus. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Addi hic in aliquibus Seminariis solet ex Antiphonis B. M. V. ea, quæ tempori convenit, [tempore vero paschali, quando Antiphona Regina cœli immediate ante visitationem Sanctissimi in refectorio recitata fuit, loco ejusdem sumitur Memorare]; deinde preces pro Papa (pag. 262), pro Episcopo (pag. 263), pro Principe (pag. 265), et pro vivis et defunctis (pag. 269).

Oratio S. Alphonsi pro visitatione quotidiana SS. Sacramenti.

(Indulg. 300 dierum. Pius IX. 7. Sept. 1854.)

Domine mi Jesu Christe, qui pro tuo in homines amore nocte dieque in hoc Sacramento permanes pietate et amore totus plenus, exspectans, vocans, et excipiens omnes, qui te visitatum veniunt, credo te esse præsentem in Sacramento altaris; ex abysso nihili mei te adoro, gratiasque tibi pro omnibus a te mihi collatis beneficiis ago, præcipue quod mihi dederis temetipsum in hoc Sacramento, tuamque sanctissimam Matrem Mariam in advocatam, et quod vocaveris me ad visitandum te in hac ecclesia. Sanctissimum cor tuum hodie saluto, illudque salutare intendo triplicem in finem. Primo in gratiarum actionem pro magno hoc dono; secundo in compensationem omnium injuriarum, quas ab inimicis tuis accepisti in hoc Sacramento; tertio hac vititatione intendo adorare te in omnibus terræ locis, in quibus in hoc Sacramento minus es honoratus magisque derelictus. Mi Jesu, toto corde te amo. Doleo, me quondam toties contristasse bonitatem tuam infinitam.

Propono pro futuro non amplius te offendere mediante tua gratia; et pro præsenti, quantumvis sim miserabilis, tibi consecro me totum; dono et trado tibi totam meam voluntatem, affectus, desideria, omnia mea. Ex hoc nunc fac de me et de rebus meis, quidquid tibi placet. Unum a te peto, unum desidero, sanctum tuum amorem, perseverantiam finalem, et perfectam tuæ voluntatis adimpletionem. Commendo tibi animas purgatorii, illas præsertim, quæ erga sanctissimum Sacramentum et Beatissimam Virginem Mariam magis devotæ fuerunt. Commendo etiam tibi omnes miseros peccatores. Unio tandem, mi care Salvator, omnes affectus meos cum affectibus amorosissimi tui cordis, et ita unitos offero illos æterno tuo Patri, eumque in nomine tuo oro, ut propter amorem tuum eos accipiat et exaudiat.

Pro visitatione Beatissimæ Virginis Mariæ: Sanctissima Virgo immaculata et mater mea Maria, quæ mater es Domini mei, regina mundi, advocata, spes et refugium peccatorum, ad te hodie recurro omnium miserrimus. Te veneror, o magna regina, gratiasque tibi ago pro omnibus, quæ hucusque mihi contulisti beneficiis, præcipue quod præservaris me ab inferno, quem toties merui. Amo te, amabilissima Domina, et ex amore erga te promitto, me semper tibi esse serviturum, et facturum quidquid in me est, ut et ab aliis ameris. In te spem meam omnem pono, omnemque meam salutem; accipe me in servum tuum, et sub pallio tuo excipe me, Mater misericordiæ. Et quia tanta est tua apud Deum potentia, libera me ab omnibus tentationibus, aut obtine mihi virtutem ad eas superandas usque ad mortem. A te peto verum Jesu Christi amorem. A te spero felicem mortem. Mater mea, pro tuo in Deum amore oro te, adjuva me semper, sed maxime in ultimo vitæ meæ momento. Ne derelinquas me, donec in cœlo salvum me

videas, ad benedicendam te, et ad cantandas misericordias tuas in perpetuam æternitatem. Amen.

Secundus modus visitandi SS. Sacramentum.

Litaniæ de sanctissimo Sacramento.

Kyrie eleison, — Christe eleison, — Kyrie eleison:
Christe audi nos, — Christe exaudi nos.

Miserere nobis.

Pater de cœlis Deus,
Fili, Redemptor mundi, Deus,
Spiritus sancte, Deus,
Sancta Trinitas, unus Deus,
Panis vive, qui de cœlo descendisti,
Deus absconditus et Salvator,
Frumentum electorum,
Vinum germinans virgines,
Panis pinguis et deliciæ regum,
Juge sacrificium,
Oblatio munda,
Agne absque macula,
Mensa purissima,
Angelorum esca,
Manna absconditum,
Memoria mirabilium Dei,
Panis supersubstantialis,
Verbum caro factum, habitans in nobis,
Hostia sancta,
Calix benedictionis,
Mysterium fidei,
Præcelsum et venerabile Sacramentum,
Sacrificium omnium sanctissimum,
Sacrificium vere propitiatorium pro vivis et defunctis,
Cœleste antidotum, quo a peccatis præservamur,
Stupendum supra omnia miraculum,

Sacratissima Dominicæ passionis commemoratio,
Donum transcendens omnem plenitudinem,
Memoriale præcipuum divini amoris,
Divinæ affluentia largitatis,
Sacrosanctum et augustissimum mysterium,
Pharmacum immortalitatis,
Tremendum ac vivificum Sacramentum,
Incruentum sacrificium,
Cibus et conviva,
Dulcissimum convivium, cui assistunt Angeli ministrantes,
Vinculum caritatis,
Offerens et oblatio,
Spiritualis dulcedo in proprio fonte degustata,
Refectio animarum sanctarum,
Viaticum in Domino morientium,
Pignus futuræ gloriæ,

Miserere nobis.

Propitius esto, — parce nobis, Domine.
Propitius esto, — exaudi nos, Domine.
Ab indigna Corporis et Sanguinis tui susceptione, — libera nos, Domine.

A concupiscentia carnis,
A concupiscentia oculorum,
A superbia vitæ,
Ab omni peccandi occasione,
Per desiderium illud, quo hoc Pascha cum discipulis manducare desiderasti,
Per summam humilitatem, qua discipulorum pedes lavisti,
Per ardentissimam caritatem, qua hoc divinum Sacramentum instituisti,
Per Sanguinem tuum pretiosum, quem nobis in altari reliquisti,
Per quinque vulnera huius tui Corporis sacratissimi, quæ pro nobis suscepisti,

Libera nos, Domine.

Peccatores, — te rogamus, audi nos.

Ut in nobis fidem, reverentiam et devotionem erga hoc admirabile Sacramentum augere et conservare digneris,
Ut ad frequentem usum Eucharistiæ per veram peccatorum confessionem nos perducere digneris,
Ut nos ab omni hæresi, perfidia ac cordis cæcitate liberare digneris,
Ut sanctissimi huius Sacramenti pretiosos et cœlestes fructus nobis impertiri digneris,
Ut in hora mortis nostræ hoc cœlesti viatico nos confortare et munire digneris,
Fili Dei,

Te rogamus, audi nos.

Agnus Dei, etc., — parce nobis, Domine.
Agnus Dei, etc., — exaudi nos, Domine.
Agnus Dei, etc., — miserere nobis.
Christe audi nos. — Christe exaudi nos.
Kyrie eleison, — Christe eleison, — Kyrie eleison.
Pater noster. — Ave Maria.

℣. Panem de cœlo præstitisti eis, (t. p. Alleluja.)
℟. Omne delectamentum in se habentem. (Alleluja.)
Oremus. Deus, qui nobis etc. *pag. 288.*

O benignissime Jesu, a quo manant in nos omnia bona, per quem omnia mala a nobis arcentur; averte a me omnem vanitatem, mentis elationem, carnis libidinem, oris licentiam, contemptum inopum, avaritiæ ardorem, et quidquid demum divinæ majestati tuæ displicet, ut tibi, Deo meo, in veritate serviam, et te corde perfecto laudem et glorificem in sæcula. Amen.

O bone Jesu, quem hic vere agnosco præsentem, fac, obsecro, ut sentiat anima mea virtutem præsentiæ tuæ, et infunde in eam gratiæ tuæ lumen. Da mihi sensum capacem, intellectum facilem, memoriam tenacem, efficaciam in opere, gratiam in conversatione, profectum in studiis, processum in conceptis, solamen in adversis, tutelam in prosperis, ut, quocumque

me verterim, ubique gratia et misericordia tua præcedat me. Si errem, reduc me; si ignorem, doce me; si peccem, corripe me; si trister, consolare me; si cadam, erige me; da mihi gratiam, verius te cognoscendi, ardentius te diligendi, sincerius in te credendi et tutius te sequendi.

O dulcissime Jesu, qui vere hic es Deus absconditus! concede mihi, quæso, quæ tibi placent, diligenter et ardenter concupiscere, prudenter investigare, veraciter agnoscere et perfecte adimplere ad laudem et gloriam nominis tui. Vias tuas demonstra mihi, et semitas tuas edoce me; quod a me requiris, tribue, ut sciam, et da exsequi, sicut oportet et expedit animæ meæ. Da mihi gratiam non deficiendi inter prospera et adversa, ne extollar in illis, neve deprimar in istis. De nulla re gaudium vel doleam, nisi quæ ducat ad te, vel abducat a te; nulli placere appetam, vel displicere timeam, nisi tibi soli. Vilescant mihi omnia transitoria, et cara mihi sint omnia tua propter te, et tu, mi Deus, plus quam omnia! Tædeat me gaudii, quod est sine te, nec cupiam aliquid, quod est extra te; delectet me labor, qui est pro te, et tædiosa sit mihi omnis quies, quæ non est in te. Da mihi, o bone Jesu, gratiam, cor meum frequenter ad te dirigendi, omnia in caritate faciendi, quasi mortuum reputandi quidquid ad cultum tuum non pertinet, actiones meas non ex consuetudine peragendi, sed devote ad te dirigendi. Fac me humilem sine fictione, hilarem sine dissolutione, tristem sine dejectione, maturum sine asperitate, veracem sine duplicitate, te timentem sine desperatione, in te sperantem sine præsumptione, obedientem sine contradictione, patientem sine murmuratione. Da mihi etiam, dulcissime Jesu, cor pervigil, quod nulla a te abducat curiosa agitatio; da cor immobile, quod nulla deorsum trahat indigna affectio; da invictum, quod nulla frangat vel fatiget

tribulatio; da liberum, quod nulla sibi vindicet violenta delectatio; da rectum, quod nulla seorsum obliquet sinistra intentio. Largire mihi intellectum te cognoscentem, diligentiam te quærentem, sapientiam te invenientem, conversationem tibi placentem, perseverantiam te fideliter exspectantem, fiduciam te feliciter amplectentem, tuis beneficiis in via uti per gratiam, et tandem gaudiis tuis in pace frui per gloriam. Amen. *(Ex oratione S. Thomæ familiari.)*

Piæ petitiones S. Augustini.

Domine Jesu, noverim me, noverim te, * Nec aliquid cupiam nisi te. * Oderim me, et amem te, * Omnia agam propter te. * Humiliem me, exaltem te. * Nihil cogitem nisi te. * Mortificem me et vivam in te. * Quæcumque eveniant, accipiam a te. * Persequar me, sequar te, * Semperque optem sequi te. * Fugiam me, confugiam ad te, * Ut merear defendi a te. * Timeam mihi, timeam te, * Ut sim inter electos a te. * Diffidam mihi, fidam in te. * Obedire velim propter te. * Ad nihil afficiar, nisi ad te, * Et pauper sim propter te. * Aspice me, ut diligam te; * Voca me, ut videam te, * Et in æternum fruar te. Amen.

Commendo me tibi, o bone Jesu! intra mellifluum cor tuum absconde me, nec permitte me separari a te. Sis mihi in vita solatium, in morte viaticum, in æternitate præmium. Id rogo te pro me et pro omnibus fratribus et amicis meis, per lacrymas, sudorem et Sanguinem tuum. Amen.

Benedic mihi, Domine Jesu, cum Patre et sancto Spiritu, uberemque largire gratiam amplectendi semper et in omnibus, nunc et in hora mortis tuam sanctissimam voluntatem. Amen.

Tertius modus visitandi SS. Sacramentum.

Salutatio sanctissimi cordis Jesu.

Salve, cor Jesu dulcissimum, suavisonum sanctissimæ Trinitatis instrumentum! Salve, cor Jesu amantissimum, omnium divitiarum Dei nobilissimum ærarium! Millies et millies benedico et saluto tuam divinam bonitatem, quia es fons et origo, ex qua omnis bonitas et misericordia scaturit. O nobile et pretiosum cor Jesu Christi! per mutuam gratitudinem colendæ Trinitatis saluto et adoro te ob abundantiam omnium gratiarum, quæ effluxerunt et sine fine effluent in omnes sanctas et devotas animas, quas toties irrigasti et inebriasti torrente divinæ voluptatis tuæ! — O cor Jesu, cor dulce! O cor Jesu, cor suave! O cor Jesu, cor amabile! O cor Jesu, manans dulcedine, redundans pietate, affluens caritate! In tua intima penetralia immergo spiritum meum et in profundo tuæ misericordiæ sepelio totum pondus iniquitatis et negligentiæ meæ. Tibi offero omnes meos labores et sudores; tibi dedico omnes meas angustias et miserias; tibi commendo vitam et finem vitæ meæ. O cor, aroma dulcissimum, incensum suavissimum, sacrificium dignissimum; offer temetipsum super reconciliationis humanæ altare aureum in supplementum omnium, quos vixi dierum, in quibus Deo non detuli fructum. — Benedico tibi, cor Jesu nobilissimum, ob illum amorem, quo a Spiritu sancto ex castissimo Mariæ Virginis sanguine es creatum! Glorifico te, cor Jesu dulcissimum, ob illum amorem, quo a sanctissima Trinitate omnibus cœlestibus donis es decoratum. Magnifico te, cor Jesu mitissimum, ob illum amorem, quo semper erga genus humanum arsisti. Veneror te, cor Jesu benignissimum, ob illum amorem, quo in cruce moriens disruptum fuisti. Collaudo te, cor Jesu fidissimum, ob

illum amorem, quo lancea transfigi, sanguinemque et aquam destillare voluisti. — Te igitur, o sanctissima omnique laude dignissima Trinitas per illud cor summe benedictum laudo, glorifico et benedico, quod potueris, sciveris atque volueris huic nobilissimo cordi tam multiplicia dona gratiarumque abundantiam conferre, et summo, quo possum, affectu et reverentia offero. tuæ supremæ majestati idipsum cor dulcissimum atque unice dignissimum omni honore, quia plenum est divina gratitudine ac beatitudinis perfectione excellens in perpetuum, atque oro, ut per illud ipsum supplere ac perfecte restaurare digneris quidquid mali commisi et in omni bono neglexi. Amen.

Actus consecrationis ad sacratissimum cor Jesu.

Dulcissime Jesu, fons amoris, pater misericordiarum et Deus totius consolationis, qui ineffabiles cordis tui divitias nobis miseris et indignis aperire dignatus es; ego N. in gratiarum actionem pro innumeris in me ceterosque homines collatis beneficiis ac prætim pro SS. Eucharistiæ institutione, et ad reparandas injurias omnes a me et ab aliis quibiscumque in hoc infiniti amoris mysterio cordi tuo amantissimo illatas, eidem sacratissimo cordi tuo me totum et omnia mea devoveo cum omnibus bonis ac meritis ex gratia tua acquisitis vel acquirendis, promittens, me divini cordis tui cultum, quantum pro mea tenuitate licuerit, propagaturum.

Insuper beatissimam Virginem Mariam in peculiarem matrem mihi eligo, huiusque purissimo cordi me et omnia mea pariter trado ac devoveo, promittens, me huius piissimæ matris cultum juxta ecclesiæ mentem, quantum in me erit, propagaturum.

A tua ergo immensa bonitate et clementia peto suppliciter, ut hoc holocaustum in odorem suavitatis

admittere digneris, et ut largitus es ad hoc desiderandum et offerendum, sic etiam ad explendum gratiam uberem largiaris. Amen.

Piæ aspirationes ad cor Jesu.

Oh! quam bonum et quam jucundum habitare in corde hoc! Quis illud cor tam vulneratum non diligat? Quis tam amans non redamet! (S. Bern. serm. 3. de Pass.) — Cor Jesu, cor novum crea in me, et spiritum rectum innova in visceribus meis. — Cor Jesu amabilissimum! quis separabit cor meum ab amore tui? — Cor Jesu mitissimum, humillimum, patientissimum, dirige cor nostrum secundum te. — Cor Jesu, flagrans amore mei, inflamma cor meum amore tui.

Rhythmus ad SS. cor Jesu.

1. Cor Jesu, cor purissimum, * O ara sanctitatis! * Cor meum purga sordidum, * Infectum tot peccatis.

2. Qui movet tibi vomitum, * Auferto hinc teporem, * Infunde novum spiritum * Et spiritus fervorem.

3. Cor mite, cor humillimum, * Cor plenum bonitatis, * Cor tuo da simillimum, * Da ignem caritatis.

4. Sed quid? si vel Seraphico * Amore cor flagraret, * Non tamen hoc incendio * Non satis te amaret.

5. Ut ergo te diligere, * Cor Jesu, possim satis, * Immensum da, quo amas me * Ardorem caritatis.

6. Hoc, hoc amoris jaculo * Cor meum accendatur, * Et huius ab incendio * In cineris solvatur.

7. O mors exoptatissima, * Sic mori vi amoris! * Amoris sit cor victima * Pro corde Redemptoris.

8. Amore tui moriar, * Cor Jesu, amor meus! * Ut novo corde ordiar * Amare te, o Deus! Amen.

Unice cordis amor, timor unice cordis Jesu!
Cor tibi dono meum, cor mihi redde tuum!

Litaniæ de sacratissimo corde Jesu.

Kyrie eleison, — Christe eleison, — Kyrie eleison.
Christe audi nos, — Christe exaudi nos.
Pater de cœlis Deus,
Fili, Redemptor mundi, Deus,
Spiritus sancte, Deus,
Sancta Trinitas, unus Deus,
Cor Jesu, verbo Dei substantialiter unitum,
Cor Jesu, divinitatis sanctuarium,
Cor Jesu, sanctæ Trinitatis templum,
Cor Jesu, sapientiæ abyssus,
Cor Jesu, bonitatis oceanus,
Cor Jesu, misericordiæ thronus,
Cor Jesu, thesaurus nunquam deficiens,
Cor Jesu, de cuius plenitudine omnes nos accepimus,
Cor Jesu, pax et reconciliatio nostra,
Cor Jesu, virtutum omnium exemplar,
Cor Jesu, infinite amans et infinite amandum,
Cor Jesu, fons aquæ salientis in vitam æternam,
Cor Jesu, in quo sibi Pater bene complacuit,
Cor Jesu, propitiatio pro peccatis nostris,
Cor Jesu, propter nos amaritudine repletum,
Cor Jesu, usque ad mortem in horto tristissimum,
Cor Jesu, opprobriis saturatum,
Cor Jesu, amore vulneratum,
Cor Jesu, lancea perforatum,
Cor Jesu, in cruce sanguine exhaustum,
Cor Jesu, attritum propter scelera nostra,
Cor Jesu, etiam nunc ab ingratis hominibus in sanctissimo amoris Sacramento dilaceratum,
Cor Jesu, refugium peccatorum,
Cor Jesu, fortitudo debilium,
Cor Jesu, consolatio afflictorum,
Cor Jesu, perseverantia justorum,

Miserere nobis.

Cor Jesu, salus in te sperantium, — miserere nobis.
Cor Jesu, spes in te morientium, — miserere nobis.
Cor Jesu, cultorum tuorum dulce præsidium, — miserere nobis.
Cor Jesu, deliciæ Sanctorum omnium, — miserere nobis.
Cor Jesu, adjutor noster in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis, — miserere nobis.
Agnus Dei, etc., — parce nobis, Domine.
Agnus Dei, etc., — exaudi nos, Domine.
Agnus Dei, etc., — miserere nobis.
Christe, audi nos, — Christe, exaudi nos.
Kyrie eleison, — Christe eleison, — Kyrie eleison.
Pater noster. — Ave Maria.

℣. Jesu mitis et humilis corde,
℟. Fac cor nostrum secundum cor tuum.

Oremus. Concede, quæsumus, omnipotens Deus, ut qui in sanctissimo dilecti Filii tui corde gloriantes, præcipua in nos caritatis ejus beneficia recolimus, eorum pariter et actu delectemur et fructu. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Domine Jesu, qui ineffabiles cordis tui divitias ecclesiæ tuæ novo beneficio aperire dignatus es; concede, ut huius sacratissimi cordis amori respondere, et injurias eidem afflictissimo cordi ab ingratis hominibus illatas, dignis obsequiis compensare valeamus. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Commemoratio cordis beatæ Mariæ Virginis.

℣. Cor Mariæ immaculatum,
℟. Amore Jesu, quo ardes, accende cor nostrum.

Oremus. Clementissime Deus, qui ad peccatorum salutem miserorumque perfugium cor sanctissimum et immaculatum Mariæ divino cordi Filii Jesu Christi caritate et misericordia simillimum esse voluisti; concede, ut qui hujus dulcissimi et amantissimi cordis

memoriam agimus, secundum cor Jesu inveniri mereamur. Per eundem Dominum nostrum etc. Amen.

Oratio ad cor Jesu pro agonizantibus. (Indulg.)

(Indulg. 100 dierum. Pius IX. 2. Febr. 1850.)

O clementissime Jesu, amator animarum, obsecro te per agoniam cordis tui sanctissimi et per dolorem matris tuæ immaculatæ, lava in Sanguine tuo peccatores totius mundi nunc positos in agonia et hodie morituros. Amen.

Cor Jesu in agonia factum, misere morientium.

Officium parvum sanctissimi Cordis Jesu.[1]

Ad Matutinum.

Cor Jesu flagrans amore mei, inflamma cor meum amore tui. Amen.

℣. Domine labia mea aperies,
℟. Et os meum annuntiabit laudem tuam.
℣. Deus, in adjutorium meum intende,
℟. Domine, ad adjuvandum me festina. Gloria Patri etc.

Hymnus.

Cœlestis aulæ gloria,
Qui sede lapsus ætheris,
Cœli triumphos deseris,
Ut nostra fias hostia.

Jesu voluptas cordium,
Cor ure sacris ignibus,
Dignis ut ornem laudibus
Cordis tui præconium.

---

[1]) Ex R. P. Nilles S. J. libro, cui titulus „De rationibus festorum SS. Cordis“.

Jesu Patris Cor unicum,
Puris amicum mentibus,
Puris amandum cordibus,
In corde regnes omnium.

Ant. O sacrum Cor Jesu, Patris voluntati obsequentissimum! inclina ad te corda nostra, ut quæ placita sunt ei, faciamus semper.

℣. Paratum cor meum Deus cordis mei, ut faciam voluntatem tuam,

℟. Deus meus volui, et legem tuam in medio cordis mei.

Oremus.

Respice, quæsumus, misericordissime Deus, in Cor dilectissimi Filii tui, in quo tibi bene complacuisti, ejusque sanctissimi Cordis moeroribus, quos nostri causa pertulit, et dignis satisfactionibus, quas pro nobis tibi persolvit, placatus, concede corde contrito petentibus nostrorum nobis veniam peccatorum: et tanto Christi amore cor nostrum accende, ut ipsius divini Cordis affectibus toti incensi, secundum Cor tuum inveniri mereamur. Per eundem Dominum etc.

Ad Primam.

℣. Cor Jesu flagrans amore mei,
℟. Inflamma cor meum amore tui.
℣. Deus, in adjutorium meum etc. Gloria Patri etc.

Hymnus.

O Cor amoris victima,
Cœli perenne gaudium,
Mortalium solatium,
Mortalium spes ultima!

Tu Trinitatis gloria,
Jungit tibi se Filius,
In te quiescit Spiritus,
In te Patris sunt gaudia.

Jesu Patris Cor unicum,
Puris amicum mentibus,
Puris amandum cordibus,
In corde regnes omnium.

Ant. O sacrum Cor Jesu, salutis nostræ sitientissimum! revoca nos prævaricatores ad cor, ut non moriamur in peccatis nostris.

℣. Paratum cor meum etc.
℟. Deus meus volui, et legem etc.
Oremus. Respice, quæsumus, etc.
} *ut supra pag. 301.*

Ad Tertiam.

℣. Cor Jesu flagrans amore mei,
℟. Inflamma cor meum amore tui.
℣. Deus, in adjutorium meum etc. Gloria Patri etc.

Hymnus.

Te sole puro purius
Verbi Dei sacrarium,
Verbi Dei palatium,
Templumque cœlo dignius;

Te, digna sedes numine,
Fœcunda virtus Flaminis,
Illapsa in alvum Virginis
Puro creavit sanguine.

Jesu Patris Cor unicum,
Puris amicum mentibus,
Puris amandum cordibus,
In corde regnes omnium.

Ant. O sacrum Cor Jesu, puritatis exemplar perfectissimum! fac nos esse mundo corde, ut secundum Cor tuum inveniri mereamur.

℣. ℟. Oremus, *ut supra pag. 301.*

Ad Sextam.

℣. Cor Jesu flagrans amore mei,
℟. Inflamma cor meum amore tui.
℣. Deus, in adjutorium meum etc. Gloria Patri etc.

Hymnus.

Cor dulce! Cor amabile!
Amore nostri saucium,
Amore nostri languidum,
Fac sis mihi placabile.

Vindex reis irascitur
Deus: sed ut te respicit,
Placatus iras abjicit,
Et fulmen obliviscitur.

Jesu Patris Cor unicum,
Puris amicum mentibus,
Puris amandum cordibus,
In corde regnes omnium.

Ant. O sacrum Cor Jesu, hostibus tuis mitissimum! exsultet pax tua in corde nostro, ut persequentibus et calumniantibus nos remittamus de cordibus nostris.

℣. ℟. Oremus, *ut supra pag. 301.*

Ad Nonam.

℣. Cor Jesu flagrans amore mei,
℟. Inflamma cor meum amore tui.
℣. Deus, in adjutorium meum etc. Gloria Patri etc.

Hymnus.

Grandi reclusum vulnere
Amor dedit te pervium;
Amor reclusit ostium,
Hortatur et pervadere.

Quos abluisti sanguine
Venis apertis omnibus,
Nos intimis recessibus
Semel receptos contine.

Jesu Patris Cor unicum,
Puris amicum mentibus,
Puris amandum cordibus,
In corde regnes omnium.

Ant. O sacrum Cor Jesu, doloris patientissimum! da nobis cor contritum et humiliatum, ut fructus dignos pœnitentiæ faciamus.

℣. ℟. Oremus, *ut supra pag. 301.*

Ad Vesperas.

℣. Cor Jesu flagrans amore mei,
℟. Inflamma cor meum amore tui.
℣. Deus, in adjutorium meum etc. Gloria Patri etc.

Hymnus.

Novo Deus mysterio
Carnem suam dat pabulum,
Et sanguinem dat poculum
Mirabili convivio.

Quem proni adorant Angeli,
Hic temperato numine
Sub mystico velamine
Fit esca vilis servuli.

Jesu Patris Cor unicum,
Puris amicum mentibus,
Puris amandum cordibus,
In corde regnes omnium.

Ant. O sacrum Cor Jesu, paupertatis amantissimum! pone nos ut signaculum super te, ut in te unico thesauro nostro totum sit cor nostrum.

℣. ℟. Oremus, *ut supra pag. 301.*

Ad Completorium.

℣. Cor Jesu flagrans amore mei,
℟. Inflamma cor meum amore tui.
℣. Deus, in adjutorium meum etc. Gloria Patri etc.

Hymnus.

Cor Matris ad Cor Filii
Amoris ardens impetu
Indesinente anhelitu
Suspirat, oblitum sui.

Utrumque amoris vinculum
Conjungit arctis nexibus,
Hoc ardet hujus ignibus,
Ignemque reddit æmulum.

Jesu Patris Cor unicum,
Puris amicum mentibus,
Puris amandum cordibus,
In corde regnes omnium.

Ant. O sacrum Cor Jesu, amantibus te beneficentissimum! deficiat in te caro nostra et cor nostrum, ut sis Deus cordis nostri, et pars nostra Deus in æternum.

℣. ℟. Oremus. Respice, *ut supra pag. 301.*

11. Preces communiter in sacris exercitiis spiritualibus persolvendæ.

1. Ante instructionem præparatoriam.

1. Veni, Creator Spiritus, * Mentes tuorum visita, * Imple superna gratia, * Quæ tu creasti pectora.

1. Veni, sancte Spiritus, * Et emitte cœlitus, * Lucis tuæ radium.
2. Veni, pater pauperum;

2. Qui diceris Paraclitus * Altissimi donum Dei, * Fons vivus, ignis, caritas, * Et spiritalis unctio.

3. Tu septiformis munere, * Digitus paternæ dexteræ, * Tu rite promissum Patris, * Sermone ditans guttura.

4. Accende lumen sensibus, * Infunde amorem cordibus, * Infirma nostri corporis, * Virtute firmans perpeti.

5. Hostem repellas longius, * Pacemque dones protinus, * Ductore sic te prævio, * Vitemus omne noxium.

6. Per te sciamus da, Patrem * Noscamus atque Filium: * Teque utriusque Spiritum * Credamus omni tempore.

7. Deo Patri sit gloria, * Ejusque soli Filio, * Cum Spiritu Paraclito * Nunc et per omne sæculum. Amen.

* Veni, dator munerum; * Veni, lumen cordium.

3. Consolator optime, * Dulcis hospes animæ. * Dulce refrigerium.

4. In labore requies, * In æstu temperies, * In fletu solatium.

5. O lux beatissima, * Reple cordis intima * Tuorum fidelium.

6. Sine tuo numine, * Nihil est in homine, * Nihil est innoxium.

7. Lava quod est sordididum, * Riga quod est aridum, * Sana quod est saucium.

8. Flecte quod est rigidum, * Fove quod est frigidum, * Rege quod est devium.

9. Da tuis fidelibus, * In te confidentibus, * Sacrum septenarium.

10. Da virtutis meritum, * Da salutis exitum, * Da perenne gaudium. Amen. Alleluja.

℣. Emitte Spiritum tuum et creabuntur, (t. p. Alleluia)
℟. Et renovabis faciem terræ. (t. p. Alleluia)

Oremus. Deus, qui corda fidelium sancti Spiritus illustratione docuisti; da nobis in eodem Spiritu recta sapere et de ejus semper consolatione gaudere. Per Christum Dominum nostrum. Amen. Ave Maria, etc.

2. Ante et post quodvis exercitium commune.

Ante exercitium commune.

℣. *Veni sancte Spiritus*, reple tuorum corda fidelium et tui amoris in eis ignem accende.

℣. Emitte Spiritum tuum etc. *ut in præcedenti pagina.*

Post exercitium commune.

Agimus tibi gratias, omnipotens Deus, pro universis beneficiis tuis, qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Ave Maria, etc. Sancta Maria, etc.

℣. Nos cum prole pia,

℟. Benedicat Virgo Maria.

3. Ante vel post cœnam. Psalmus 50. Miserere.

Cantores. Miserere mei, Deus, * secundum magnam misericordiam tuam.

Omnes. *Parce*[1]) *Domine, parce populo tuo, quem redemisti pretioso Sanguine tuo.*

Et secundum multitudinem miserationum tuarum * dele iniquitatem meam!

Amplius lava me ab iniquitate mea: * et a peccato meo munda me!

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: * et peccatum meum contra me est semper.

Tibi soli peccavi, et malum coram te feci: * ut justificeris in sermonibus tuis: et vincas cum judicaris.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: * et in peccatis concepit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexisti, * incerta et occulta sapientiæ tuæ manifestati mihi.

Asperges me hyssopo et mundabor * lavabis me et super nivem dealbabor!

---

[1]) Repetitur post unumquemque versum Psalmi.

Auditui meo dabis gaudium et lætitiam: * et exsultabunt ossa humiliata.

Averte faciem tuam a peccatis meis: * et omnes iniquitates meas dele!

Cor mundum crea in me, Deus: * et spiritum rectum innova in visceribus meis!

Ne projicias me a facie tua: * et spiritum sanctum tuum ne auferas a me!

Redde mihi lætitiam salutaris tui: * et spiritu principali confirma me!

Docebo iniquos vias tuas: * et impii ad te convertentur.

Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meæ: * et exsultabit lingua mea justitiam tuam.

Domine, labia mea aperies: * et os meum annuntiabit laudem tuam.

Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique: * holocaustis non delectaberis.

Sacrificium Deo spiritus contribulatus: * cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies.

Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion, * ut ædificentur muri Jerusalem.

Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes et holocausta: * tunc imponent super altare tuum vitulos.

Gloria Patri, etc. Sicut erat etc.

℣. Domine, non secundum peccata nostra facias nobis,

℟. Neque secundum iniquitates nostras retribuas nobis.

℣. Panem de cœlo præstitisti eis, (t. p. Alleluia)

℟. Omne delectamentum in se habentem. (t.p.Alleluia)

Oremus. Deus, qui culpa offenderis, pœnitentia placaris, preces populi tui supplicantis propitius respice, et flagella tuæ iracundiæ, quæ pro peccatis nostris meremur, averte.

Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili passionis tuæ memoriam reliquisti; tribue quæsumus, ita nos Corporis et Sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuæ fructum in nobis jugiter sentiamus. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

℣. Divinum auxilium maneat semper nobiscum.

℟. Amen.

4. Ultimo die, pro conclusione: Hymnus Ambrosianus.

Te, Deum laudamus, * te, Dominum confitemur.

Te, æternum Patrem * omnis terra veneratur.

Tibi omnes Angeli, * tibi cœli et universæ pote states,

Tibi Cherubim et Seraphim * incessabili voce proclamant:

Sanctus, sanctus, sanctus * Dominus Deus Sabaoth.

Pleni sunt cœli et terra * majestatis gloriæ tuæ.

Te gloriosus * Apostolorum chorus,

Te Prophetarum * laudabilis numerus,

Te Martyrum candidatus * laudat exercitus.

Te per orbem terrarum * sancta confitetur ecclesia.

Patrem * immensæ majestatis,

Venerandum tuum verum * et unicum Filium.

Sanctum quoque * Paraclitum Spiritum.

Tu rex gloriæ Christe,

Tu Patris * sempiternus et Filius.

Tu ad liberandum suscepturus hominem, * non horruisti Virginis uterum.

Tu devicto mortis aculeo, * aperuisti credentibus regna cœlorum.

Tu ad dexteram Dei sedes, * in gloria Patris.

Judex crederis * esse venturus.

Te ergo quæsumus, tuis famulis subveni, * quos pretioso Sanguine redemisti.

Aeterna fac cum Sanctis tuis * in gloria numerari.

Salvum fac populum tuum, Domine, * et benedic hæreditati tuæ.

Et rege eos, * et extolle illos usque in æternum.

Per singulos dies * benedicimus te.

Et laudamus nomen tuum in sæculum, * et in sæculum sæculi.

Dignare, Domine, die isto * sine peccato nos custodire.

Miserere nostri, Domine: * miserere nostri.

Fiat misericordia tua, Domine, super nos: * quemadmodum speravimus in te.

In te, Domine, speravi: * non confundar in æternum.

℣. Benedicamus Patrem et Filium cum sancto Spiritu,

℟. Laudemus et superexaltemus eum in sæcula.

℣. Benedictus es, Domine, in firmamento cœli,

℟. Et laudabilis et gloriosus et superexaltatus in sæcula.

℣. Panem de cœlo præstitisti eis, (t. p. Alleluia)

℣. Omne delectamentum in se habentem. (t. p. Alleluia)

Oremus. Deus, cujus misericordiæ non est numerus et bonitatis infinitus est thesaurus; piissimæ majestati tuæ pro collatis donis gratias agimus, tuam semper clementiam exorantes, ut, qui petentibus postulata concedis, eosdem non deserens, ad præmia futura disponas.

Deus, qui nobis sub Sacramento etc. *ut supra in præcedenti pagina.*

(Benedictio.)

12. Preces sub sacrificio Missæ persolvendæ.

Veni, S. Spiritus, reple tuorum corda fidelium, et tui amoris in eis ignem accende, qui per diversitatem

linguarum cunctarum gentes in unitate fidei congregasti.

℣. Emitte Spiritum tuum et creabuntur, (t.p. Alleluia)

℟. Et renovabis faciem terræ. (t. p. Alleluia)

Oremus. Deus, qui corda fidelium S. Spiritus illustratione docuisti; da nobis in eodem Spiritu recta sapere, et de ejus semper consolatione gaudere. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Oratio, qua fit intentio audiendae Missae. Domine Deus, ad cujus imaginem creatus sum, da mihi gratiam, ut imminenti sacrificio, qua par est, reverentia et devotione intersim, illudque una cum sacerdote divinæ majestati tuæ gratiose offeram, 1. ad majorem nominis tui honorem et gloriam, cui soli hoc sacrificium debetur. 2. In memoriam passionis et mortis tuæ, quam ad hujus sacrificii usum fieri præcepisti. 3. In gratiarum actionem pro omnibus mihi collatis beneficiis. 4. In satisfactionem omnium mearum culparum ac pœnarum, quas sanctissimo Sanguini tuo in hoc sacrificio immergo. 5. Ad impetrandam gratiam tuam et opem in re ista.... 6. Pro carissimis parentibus, amicis et benefactoribus meis, maxime istis.... Placeat tibi, Domine, hæc intentio mea, et exaudi me. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Dum sacerdos facit Confessionem. Sanctissime et piissime Jesu, splendor ipse æternæ gloriæ, non indigneris, quæso, mihi servo tuo, quod te adventantem, puro, sancto et immaculato non accipiam hospitio, sed ecce, in ipso ad tanta mysteria ingressu, invito te ad labes animæ purgandas; ecce paralyticum, quem suum scelus de sanitate ac mente deturbavit, offero pristinæ saluti restituendum, animam meam, misera ægritudine afflictam, ostendo.

Pudet me, Domine, deformitatis, inopiæ et vilitatis meæ, et hoc cui conquerar, mi Jesu, nisi tibi ipsi,

qui misericordissimus es medicus animarum? Ignosce mihi omnium concupiscentiarum maculis notatissimo. Agnosco et confiteor, castissimam vitam a te mihi donatam, omni dedecore esse inquinatam. Quapropter obsecro, ut quidquid vanitas cogitationum, verborum levitas, ac operum pravitas, maculis aspersit, tu pretioso tuo Sanguine eluere, ac tuo supplicio expiare digneris.

Da mihi omnia merita, omnes virtutes, omnes justitias, omnem denique decorem vitæ, passionis ac mortis tuæ. Largire mihi quoque omnia merita ac virtutes Beatissimæ Virginis Mariæ, omnium Sanctorum tuorum, et præcipue quorum hodie festivitas in regno tuo celebratur.

Ad Kyrie eleison. Benigne, pie et misericors Pater, miserere mei. In remissionem omnium meorum totiusque mundi peccatorum offero tibi vitam, passionem et mortem unigeniti Filii tui; offero tibi omnia merita dulcissimæ Matris illius omniumque Sanctorum, ut illorum amore mihi ignoscas, et æternam vitam largiaris.

Pie Jesu, redemptor mi, miserere mei. Oro te, clementissime, fac me omnium meritorum tuorum participem, ut tibi concorporatus, et virtute hujus sacrificii unum quid tecum effectus, tibi per amorem et imitationem sanctissimæ vitæ tuæ ubique conformis vivam, teque ut palmes in vite frui merear.

Spiritus sancte, consolator optime, miserere mei. Illumina intellectum meum, rege corpus, moderare animum, conforta spiritum, ut vincat omnes affectus cordis inordinatos. Da fidem certam, spem firmam, et puram perfectamque caritatem. Fac, ut cum dulcedine te diligam, et in omni loco atque tempore tuæ voluntati satisfaciam. Amen.

Ad Collectam. Omnipotens sempiterne Deus, te suppliciter exoramus, ut respicere digneris de ex-

celso sanctuario tuo super congregationem nostram, ecclesiæque tuæ preces, pro nobis omnibus ad te sacerdotis hujus ministerio destinatas, clementer accceptes et exaudias. Ideoque pro immensa tua misericordia largiaris nobis peccatorum nostorum veniam, integritatem mentis, incolumitatem corporis, necessariam vitæ sustentationem, pacem in diebus nostris, aëris temperiem, fertilitatem terræ, catholicæ fidei unitatem, exstirpationem omnium hæresum, consiliorum impiorum destructionem, veræ orthodoxæque religionis incrementum, caritatis ac pietatis fervorem, sinceram animi devotionem, tolerantiam longanimitatemque in afflictionibus, in spe gaudium et lætitiam; omnia denique ad salutem tum animæ, tum corporis utilia, et ad tuæ imprimis gloriæ augmentum idonea. Per Christum etc.

Ad Epistolam. O æterne Deus, qui nunquam desinis nos indignos famulos tuos publico ecclesiæ tuæ ministerio apostolicis, propheticis, aliisque sacris doctrinis et monitis ad cultum et amorem tui nominis excitare, et adversus mundi, carnis et dæmonis insidias præmunire: da, quæsumus, ut salutaria dogmata ac monita omnes ex animo semper amplectamur, eisque mores et omnem vitam nostram serio conformare conemur. Et ne tandem nobis ad cumulum damnationis cedat, viam veritatis seu voluntatem tuam per tot interpretes ac præcones tuos cognovisse, et non fecisse, da nobis gratiam et vires, ut, quæ facienda toties cognovimus, efficaciter facere valeamus. Amen.

Ad Evangelium. Domine Jesu Christe, qui a Deo venisti magister, et viam Dei nos in veritate docuisti, olim quidem visus in terris et cum hominibus conversatus, hodie etiam per Evangelistarum scripta et præcones verbi tui docere non cessans; da nobis intellectum capacem salutaris doctrinæ tuæ; accende

et affectum zelo sapientiæ cœlestis, et doce nos facere voluntatem tuam, ut fidem, quæ ex auditu Evangelii nascitur, et quam lingua nostra loquitur, etiam moribus vita fateatur. Solius enim gratiæ tuæ opus est, ut sciamus voluntatem tuam et faciamus, quia ex nobis servi inutiles sumus, ex te autem est omnis sufficientia nostra. Amen.

Ad Symbolum. Credo in Deum Patrem etc. *(pag. 227.)* Auge in populo tuo, Domine, mysteriorum regni tui intelligentiam; et eam in pectoribus nostris fove fidem, quæ Evangelii semen in pectoribus nostris faciat pullulare. Amen.

Ad Offertorium. Piissime Pater, in unione illius excellentissimæ caritatis, qua Unigenitus tuus omnem influxum divinitatis, qui in ejus humanitatem descendit, cum plena gratitudine offerens refudit in abyssum originis suæ, offero tibi omnia et singula bona, quæ ex ineffabili benignitate tua mihi unquam contulisti, eaque in summum gratitudinis affectum una cum meritis et virtutibus ejusdem Filii tui super altari tuo in sempiternæ laudis sacrificium immolo. Maxime vero offero tibi cor meum, sed heu! nimis pravum et improbum, illudque sacro huic calici immergo ea intentione et desiderio, ut omnes illæ orationes et benedictiones, quæ super hunc calicem fient, etiam super cor meum pronuntientur, atque per virtutem istius ineffabilis consecrationis, qua vinum in Filii tui Sanguinem convertetur, idipsum in tui amorem efficaciter convertatur. — Ad hæc in unione amoris et gratitudinis illius, qua Filius tuus omnes adversitates suas tibi obtulit, offero tibi super altare tuum quidquid adversi tam mihi quam ulli hominum e corde tuo paterno ad salutem nostram misisti; rogans, ut id omne una cum hoc sacrificio in odorem suavitatis suscipias, nobisque ad salutem provenire concedas. Demum in unione resignationis Unigeniti tui offero

et resigno me in tuam sanctissimam voluntatem, ex toto corde desiderans, ut per me, in me, et circa me tuum in omnibus laudabilissimum beneplacitum semper perficias; ad quod perficiendum præbeo tibi, regi regum, Domino, totam substantiam corporis et animæ meæ, ad serviendum tibi pro gloria tuæ colendæ majestatis. Amen.

Ad Canonem. O Deus ineffabilis, jam incipiunt illa tremenda mysteria, quæ nec Cherubim, nec Seraphim, nec omnes virtutes cœlorum plene valent comprehendere, cum tibi soli cognitum sit, cum quanta amoris magnitudine te in dies pro salute fidelium Deo Patri super altare in hostiam laudis et placationis offeras. Ideoque hæc sacrosancta arcana universi Angelorum ordines summa demissione venerantur; et quod videant Regem suum et Dominum, qui olim hominem redempturus summo amore descenderat, nunc iterum pro salute ejusdem hominis ineffabili quodam modo super altare descendere, atque sub vilissimis panis et vini speciebus se abdere. O bone Jesu, tam inæstimabiliter tamque excellenter reverendum est opus illud, quod nunc operaberis, ut parvitas mea nequaquam audeat, ad hoc vel respicere. Unde demergens me jacebo in profundissima valle humilitatis, quam potero investigare, exspectans ibidem portionem meam, quia omnibus electis inde salus proveniet. O utinam, piissime Jesu, in hoc opere tuo te adjuvare, efficereque possim, ut hæc oblatio sacratissima secundum dignitatem suam plenum sortiatur effectum! certe libentissime quantumcumque difficile labore ad hoc inservire vellem. Rogo ergo te, da sacerdoti huic, ut tali dignitate te tractet et offerat, quatenus hæc oblatio omnibus fidelibus vivis atque defunctis summe prodesse valeat. Amen.

Ad elevationem S. Hostiae. Ave Corpus Christi natum de Maria virgine, vere passum, immo-

latum in cruce pro homine: esto mihi prægustatum mortis in examine.

O dulcis, o pie, o Jesu, fili Mariæ! esto mihi Jesus, et salva me.

Ad elevationem S. Calicis. Ave Sanguis Jesu Christi in hoc sacro calice, qui in cruce profluxisti ex aperto latere, et ab omni crimine totum mundum abluisti.

Ablue, sanctifica, et custodi animam meam in vitam æternam.

Post elevationem. Sanctissime Pater! cum Unigenitus tuus jam vere in altari præsens, semetipsum fecerit sacrificium et victimam pro peccatis nostris; ideo in unione amoris illius, quo ille se ipsum olim in cruce, et modo in altari obtulit, offero tibi sanctissimum ejus Corpus et Sanguinem, humanitatem et divinitatem, virtutes et perfectiones, passionem et mortem; et in unione horum offero tibi omnes virtutes, merita et gratias beatæ Virginis Mariæ, omniumque Sanctorum, nec non et omnia bona opera cunctorum hominum, totumque thesaurum sanctæ ecclesiæ. Quibus specialiter addo, quidquid ego meique speciales amici unquam boni peregimus, aut mali pro tua gloria sustinuimus. Et hanc oblationem una cum hoc et totius orbis sacrificiis offero tibi, o Pater æterne, per dilectum Filium tuum in virtute Spiritus sancti, ad tuam supremam laudem et gloriam, in recognitionem tuæ supremæ majestatis et dominii, in gratiarum actionem pro omnibus beneficiis ulli unquam creaturæ collatis, et in plenam abolitionem omnis injuriæ ab ullo unquam tibi irrogatæ. Deinde offero tibi eandem in augmentum gaudii et gloriæ humanitatis Domini nostri Jesu Christi, in cultum et venerationem omnium mysteriorum vitæ et mortis ejus, et in augmentum gloriæ et beatitudinis beatæ Virginis Mariæ omniumque Sanctorum, maxime patronorum

meorum, et quorum hodie memoria colitur. Tertio offero tibi eandem pro me misero peccatore, et pro omnibus meis spiritualibus et carnalibus amicis (maxime pro N. N.), et pro omnibus christianis vivis atque defunctis (maxime pro N. N.), rogans, ut illam suscipere digneris in condignam gratiarum actionem pro omnibus bonis in corpore et anima nobis impensis, ad impetrandam omnem gratiam nobis necessariam, ad avertendum omne malum corporale et spirituale, quod saluti nostræ officeret, et demum in perfectissimam remissionem et satisfactionem omnium peccatorum et negligentiarum nostrarum: pro quibus offero tibi omne beneplacitum, quod tibi exhibuit, omnemque satisfactionem, quam tibi pro debitis nostris persolvit Jesus Christus, Filius tuus, Dominus noster. Per ipsum et cum ipso et in ipso sit tibi, Deo Patri omnipotenti, in unitate Spiritus sancti omnis honor et gloria per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Ad orationem Dominicam. Præsta nobis, quæsumus, Domine, ut cum conscientia pura, corde contrito et humiliato, labiis impollutis et cum fiducia, qualis filios decet, oremus et dicamus: Pater noster, qui es in cœlis etc.

Communio spiritualis. Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi, firmissima fide credo et profiteor, te hic corporaliter et substantialiter præsentem in altari hostiam veram et vivam immolari, qui pro me natus, passus, et in cruce immolatus ac mortuus fuisti. Te ergo, Deum meum et creatorem ac redemptorem meum, supplex adoro et veneror, ac divinæ majestati tuæ corde humili et contrito me prosterno. Et per tuam misericordiam ac merita infinita spero remissionem omnium peccatorum, de quibus sincerissime doleo, propter te Deum meum, summum bonum offensum, quod amo super omnia. O Deus animæ meæ! gaudeo

de ineffabili gloria et perfectione tua; utinam te una mecum omnes creaturæ, ut par est, agnoscant, ament, glorificent. Id certe ego ex nunc desidero, et amore tui me ac mea omnia tibi humillime offero propter infinitam bonitatem et beneficia tua, pro quibus te laudo et benedico, nec aliud quidquam ulterius a te peto et rogo, quam ut tecum unus spiritus efficiar; et quia sacramentali communione tibi nunc uniri non possum, transforma me nihilominus totum in te, ut vivam ego, jam non ego, vivas vero tu in me, et ego in te, et maneas mecum, nec a te unquam separari me permittas: qui vivis etc. Amen.

Postcommunio. Ecce, Pater cœlestis! ad altare tuum misit tibi sancta mater ecclesia hostiam istam superdignissimam, quam tu olim misisti immolandam pro nobis. Illam ergo suscipere digneris in amore illo superexcellente, quo Filium tuum de regione nostra ad regnum tuum revertentem, tibique Deo Patri omnem fructum humanitatis suæ gloriosaque vulnera carnis suæ præsentantem suscepisti. Non recedant, piissime Pater, ab oculis tuis cicatrices ejus in perpetuum, ut memineris, quantam ab eo pro peccatis nostris satisfactionem acceperis. Igitur virtute hujus oblationis incruentæ miserere mei, et omnium peccatorum, cunctorumque fidelium vivorum ac defunctorum; da illis gratiam et misericordiam, remissionem peccatorum, et vitam aeternam. Amen.

Oratio post Missam. Domine Jesu Christe, qui ascendens in cœlum omnium animas vocasti ad cœlestia, et nobis maximam spem illa consequendi dedisti; benedic, quæso, animabus nostris, ut non ad captandam vitæ hujus vanissimam jucunditatem, sed ad regni perennis beatitudinem consectandam eamus. Corpore revertamur ad nostra; mente vero tibi uni omnium conditori maneamus consociati, ac nunquam a te divelli nos aut distrahi patiamur. Denique præsta,

ut cum vivis et defunctis extremo judicii die in illa bonorum multitudine læti sub aspectum tuum venire possimus, qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Preces Missæ, quæ a sacerdote celebrante recitantur.

Sacerdos. In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. *Antiphona.* Introibo ad altare Dei.

Minister resp. Ad Deum, qui lætificat juventutem meam.

Psalmus 42.

S. Judica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta: ab homine iniquo et doloso erue me.

M. Quia tu es Deus, fortitudo mea: quare me repulisti, et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?

S. Emitte lucem tuam et veritatem tuam: ipsa me deduxerunt, et adduxerunt in montem sanctum tuum, et in tabernacula tua.

M. Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui lætificat juventutem meam.

S. Confitebor tibi in cithara, Deus, Deus meus: quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me?

M. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei, et Deus meus.

S. Gloria Patri et Filio: et Spiritui sancto.

M. Sicut erat in principio et nunc et semper: et in sæcula sæculorum. Amen.

S. Antiph. rep. Introibo ad altare Dei.

M. Ad Deum, qui lætificat juventutem meam.

In Missis defunctorum, et in Missis de tempore a Dominica Passionis usque ad Sabbatum sanctum exclu-

sive, omittitur Psalmus Judica *cum* Gloria Patri *et repetitio Antiphonæ.*

S. Adjutorium nostrum in nomine Domini,

M. Qui fecit cœlum et terram.

S. Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ semper Virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Joanni Baptistæ, sanctis Apostolis Petro et Paulo, omnibus Sanctis, et vobis fratres: quia peccavi nimis cogitatione, verbo et opere, mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideò precor beatam Mariam semper Virginem, beatum Michaelem Archangelum, beatum Joannem Baptistam, sanctos Apostolos Petrum et Paulum, omnes Sanctos, et vos fratres, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

M. Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam.

S. Amen.

M. Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ semper Virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Joanni Baptistæ, sanctis Apostolis Petro et Paulo, omnibus Sanctis, et tibi Pater: quia peccavi nimis cogitatione, verbo et opere, mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideo precor beatam Mariam semper Virginem, beatum Michaelem Archangelum, beatum Joannem Baptistam, sanctos Apostolos Petrum et Paulum, omnes Sanctos, et te Pater, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

S. Misereatur vestri omnipotens Deus, et dimissis peccatis vestris perducat vos ad vitam æternam.

M. Amen.

S. Indulgentiam, absolutionem, et remissionem peccatorum nostrorum tribuat nobis omnipotens et misericors Dominus.

M. Amen.

S. Deus tu conversus vivificabis nos,

M. Et plebs tua lætabitur in te.

S. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam,
M. Et salutare tuum da nobis.
S. Domine, exaudi orationem meam,
M. Et clamor meus ad te veniat.
S. Dominus vobiscum,
M. Et cum spiritu tuo.

S. (ascendens ad altare:) Oremus. Aufer a nobis, quæsumus, Domine, iniquitates nostras, ut ad Sancta Sanctorum puris mereamur mentibus introire. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Osculans altare: Oramus, te, Domine, per merita Sanctorum tuorum, quorum reliquiæ hic sunt, et omnium Sanctorum, ut indulgere digneris omnia peccata mea. Amen.

Benedicens incensum in Missa solemni: Ab illo benedicaris, in cujus honore cremaberis. Amen.

Introitus.

Benedicta sit sancta Trinitas atque indivisa Unitas: confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam. *Psalm.* Domine, Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra. Gloria Patri... Sicut erat... Benedicta sit sancta Trinitas atque indivisa Unitas: confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam.

S. Kyrie eleison. *M.* Kyrie eleison. *S.* Kyrie eleison. *M.* Christe eleison. *S.* Christe eleison. *M.* Christe eleison. *S.* Kyrie eleison. *M.* Kyrie eleison. *S.* Kyrie eleison.

Hymnus Angelicus.

Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Laudamus te. Benedicimus te. Adoramus te. Glorificamus te. Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam. Domine Deus, Rex cœlestis, Deus Pater omnipotens. Domine, Fili unigenite, Jesu Christe. Domine, Deus, Agnus Dei,

Filius Patris. Qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram. Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis. Quoniam tu solus sanctus, tu solus Dominus, tu solus Altissimus, Jesu Christe, cum sancto Spiritu in gloria Dei Patris. Amen.

S. Dominus vobiscum, *M.* Et cum spiritu tuo.

Collecta.

Oremus. Omnipotens sempiterne Deus, qui dedisti famulis tuis in confessione veræ fidei æternæ Trinitatis gloriam agnoscere, et in potentia majestatis adorare Unitatem; quæsumus, ut ejusdem fidei firmitate ab omnibus semper muniamur adversis. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. *M.* Amen.

Epistola.

Lectio Epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios.

Fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete, et Deus pacis et dilectionis erit vobiscum. Gratia Domini nostri Jesu Christi, et caritas Dei, et communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

M. Deo gratias.

Graduale. Benedictus es, Domine, qui intueris abyssos, et sedes super Cherubim. Benedictus es, Domine, in firmamento cœli, et laudabilis in sæcula. Alleluja, Alleluja. Benedictus es, Domine, Deus patrum nostrorum, et laudabilis in sæcula. Alleluja.

Post Septuagesimam omisso Alleluja et Versu sequenti dicitur Tractus. Te Deum Patrem ingenitum, Te Filium unigenitum, Te Spiritum sanctum Paraclitum, sanctam et individuam Trinitatem, toto corde confitemur, laudamus, atque benedicimus. Quoniam

magnus es tu, et faciens mirabilia: tu es Deus solus. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio in sæcula sempiterna, o beata Trinitas.

Tempore paschali omittitur Graduale, et ejus loco dicitur: Alleluja, Alleluja. Benedictus es, Domine, Deus patrum nostrorum, et laudabilis in sæcula. Alleluja. Benedicamus Patrem et Filium cum sancto Spiritu. Alleluja.

Ante Evangelium in medio altaris: Munda cor meum ac labia mea, omnipotens Deus, qui labia Isaiæ Prophetæ calculo mundasti ignito: ita me tua grata miseratione dignare mundare, ut sanctum Evangelium tuum digne valeam nuntiare. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Jube Domine benedicere;

Dominus sit in corde meo et in labiis meis: ut digne et competenter annuntiem Evangelium suum. Amen.

Evangelium.

S. Dominus vobiscum,

M. Et cum spiritu tuo.

S. Sequentia s. Evangelii secundum Joannem;

M. Gloria tibi, Domine.

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit; ille testimonium perhibebit de me. Et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos; sed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me. Sed hæc locutus sum vobis, ut, cum venerit hora eorum, reminiscamini, quia ego dixi vobis.

M. Laus tibi, Christe.

S. (osculans Evangelium:) Per evangelia dicta deleantur nostra delicta.

In Missa solemni Celebrans, dicto Evangelio, benedicit incensum. Deinde diaconus genuflexus ante altare, dicit: Munda cor meum, *ut supra: petitque benedictionem a sacerdote, dicens:* Jube domne benedicere, *ad quod sacerdos respondet:* Dominus sit in corde tuo et in labiis tuis, ut digne et competenter annunties Evangelium suum: in nomine Patris et Filii † et Spiritus sancti. Amen.

Symbolum.

Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli et terræ, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de cœlis. Et incarnatus est de spiritu sancto ex Maria Virgine: et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis, sub Pontio Pilato, passus et sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum Scripturas. Et ascendit in cœlum; sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria, judicare vivos et mortuos: cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum, Dominum et vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum. Et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi sæculi. Amen.

S. Dominus vobiscum, *M.* Et cum spiritu tuo.

Offertorium.

Oremus. Benedictus sit Deus Pater, unigenitusque Dei Filius, sanctus quoque Spiritus: quia fecit nobiscum misericordiam suam.

Ad oblationem Hostiæ. Suscipe, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, hanc immaculatam Hostiam, quam ego indignus famulus tuus offero tibi, Deo meo vivo et vero, pro innumerabilibus peccatis et offensionibus et negligentiis meis, et pro omnibus circumstantibus, sed et pro omnibus fidelibus Christianis, vivis atque defunctis: ut mihi et illis proficiat ad salutem in vitam æternam. Amen.

Benedicens aquam: Deus, qui humanæ substantiæ dignitatem mirabiliter condidisti et mirabilius reformasti; da nobis per hujus aquæ et vini mysterium ejus divinitatis esse consortes, qui humanitatis nostræ fieri dignatus est particeps, Jesus Christus Filius tuus Dominus noster: Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Ad oblationem calicis: Offerimus tibi, Domine, calicem salutaris, tuam deprecantes clementiam, ut in conspectu divinæ majestatis tuæ pro nostra et totius mundi salute cum odore suavitatis ascendat. Amen.

Inclinatus super altare: In spiritu humilitatis et in animo contrito suscipiamur a te, Domine, et sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Domine Deus.

Benedicens oblata: Veni, Sanctificator, omnipotens æterne Deus, et benedic hoc sacrificium tuo sancto nomini præparatum.

Ad benedictionem incensi in Missa solemni: Per intercessionem beati Michaelis Archangeli, stantis a dextris altaris incensi, et omnium electorum suorum incensum istud dignetur Dominus benedicere, et in

odorem suavitatis accipere. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Ad incensationem oblatorum: Incensum istud a te benedictum ascendat ad te, Domine, et descendat super nos misericordia tua.

Ad incensationem altaris: Dirigatur, Domine, oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo. Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis: ut non declinet cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis.

Reddendo thuribulum: Accendat in nobis Dominus ignem sui amoris, et flammam æternæ caritatis. Amen. †

Ad lotionem manuum dicitur:

Psalmus 25.

Lavabo inter innocentes manus meas: et circumdabo altare tuum, Domine,

Ut audiam vocem laudis: et enarrem universa mirabilia tua.

Domine, dilexi decorem domus tuæ: et locum habitationis gloriæ tuæ.

Ne perdas cum impiis, Deus, animam meum: et cum viris sanguinum vitam meam.

In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus.

Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me, et miserere mei.

Pes meus stetit in directo: in ecclesiis benedicam te, Domine.

Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto,

Sicut erat in principio, et nunc, et semper: et in sæcula sæculorum. Amen.

In Missis pro defunctis, et tempore Passionis in Missis de tempore omittitur Gloria Patri etc.

In medio altaris sese inclinans: Suscipe, sancta Trinitas, hanc oblationem, quam tibi offerimus ob

memoriam passionis, resurrectionis et ascensionis Jesu Christi Domini nostri: et in honorem beatæ Mariæ semper Virginis, et beati Joannis Baptistæ, et sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, et istorum, et omnium Sanctorum: ut illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem, et illi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam agimus in terris. Per eumdem Christum Dominum nostrum. Amen.

Versus ad populum: Orate fratres, ut meum ac vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum, Patrem omnipotentem.

M. Suscipiat Dominus sacrificium de manibus tuis ad laudem et gloriam nominis sui, ad utilitatem quoque nostram totiusque ecclesiæ suæ sanctæ.

S. Amen.

Secreta.

Sanctifica, quæsumus, Domine, Deus noster, per tui sancti nominis invocationem, hujus oblationis hostiam, et per eam nosmetipsos tibi perfice munus æternum. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus.

Præfatio.

Per omnia sæcula sæculorum, *M.* Amen.

Dominus vobiscum, *M.* Et cum spiritu tuo.

Sursum corda, *M.* Habemus ad Dominum.

Gratias agamus Domino Deo nostro, *M.* Dignum et justum est.

Vere dignum et justum est, æquum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus. Qui cum unigenito Filio tuo et Spiritu sancto unus es Deus, unus es Dominus: non in unius singularitate personæ, sed in unius Trinitate substantiæ. Quod enim de tua gloria revelante te credimus, hoc de Filio tuo,

hoc de Spiritu sancto sine differentia discretionis sentimus: ut in confessione veræ sempiternæque Deitatis, et in personis proprietas, et in essentia unitas, et in majestate adoretur æqualitas. Quam laudant Angeli atque Archangeli, Cherubim quoque ac Seraphim, qui non cessant clamare quotidie una voce dicentes:

Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus, Deus Sabaoth. Pleni sunt cœli et terra gloria tua. Hosanna in excelsis. Benedictus, qui venit in nomine Domini. Hosanna in excelsis.

Canon Missæ.

Te igitur, clementissime Pater, per Jesum Christum, Filium tuum, Dominum nostrum, supplices rogamus ac petimus, uti accepta habeas et benedicas hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata: inprimis quæ tibi offerimus pro ecclesia tua sancta catholica, quam pacificare, custodire, adunare et regere digneris toto orbe terrarum una cum famulo tuo Papa nostro N., et Antistite nostro N., et omnibus orthodoxis atque catholicæ et apostolicæ fidei cultoribus.

Commemoratio pro vivis. Memento Domine, famulorum famularumque tuarum N. N., et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est et nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis et incolumitatis suæ, tibique reddunt vota sua æterno Deo, vivo et vero.

Infra Actionem. Communicantes et memoriam venerantes inprimis gloriosæ semper Virginis Mariæ, Genitricis Dei et Domini nostri Jesu Christi, sed et beatorum Apostolorum ac Martyrum tuorum, Petri et Pauli, Andreæ, Jacobi, Joannis, Thomæ, Jacobi,

Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis et Thaddæi, Lini, Cleti, Clementis, Xysti, Cornelii, Cypriani, Laurentii, Chrysogoni, Joannis et Pauli, Cosmæ et Damiani, et omnium Sanctorum tuorum: quorum meritis precibusque concedas, ut in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Manus tenens super oblata: Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed et cunctæ familiæ tuæ, quæsumus, Domine, ut placatus accipias, diesque nostros in tua pace disponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, et in electorum tuorum jubeas grege numerari. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Benedicens oblata: Quam oblationem tu, Deus, in omnibus, quæsumus, benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris, ut nobis Corpus et Sanguis fiat dilectissimi Filii tui, Domini nostri Jesu Christi.

Qui pridie, quam pateretur, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, et elevatis oculis in cœlum ad te, Deum, Patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens, benedixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite et manducate ex hoc omnes.

Hoc est enim corpus meum.

Simili modo, postquam cœnatum est, accipiens et hunc præclarum calicem in sanctas ac venerabiles manus suas, item tibi gratias agens, benedixit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite et bibite ex eo omnes.

Hic est enim calix Sanguinis mei, novi et æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis.

Facta adoratione pergit sacerdos:

Unde et memores, Domine, nos servi tui, sed et plebs tua sancta, ejusdem Christi Filii tui Domini nostri tam beatæ passionis, nec non et ab inferis resurrectionis, sed et in cœlos gloriosæ ascensionis, offerimus præclaræ majestati tuæ de tuis donis ac datis hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, Panem sanctum vitæ æternæ, et Calicem salutis perpetuæ.

Supra quæ propitio ac sereno vultu respicere digneris et accepta habere, sicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui justi Abel, et sacrificium Patriarchæ nostri Abrahæ, et quod tibi obtulit summus sacerdos tuus Melchisedech, sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.

Supplices te rogamus, omnipotens Deus, jube hæc perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum, in conspectu divinæ majestatis tuæ; ut, quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum Filii tui Corpus et Sanguinem sumpserimus, omni benedictione cœlelesti et gratia repleamur. Per eundem Christum Dominum nostrum.

Commemoratio pro defunctis. Memento etiam, Domine, famulorum famularumque tuarum N. et N., qui nos præcesserunt cum signo fidei, et dormiunt in somno pacis. Ipsis, Domine, et omnibus in Christo quiescentibus, locum refrigerii, lucis et pacis, ut indulgeas, deprecamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Nobis quoque peccatoribus, famulis tuis, de multitudine miserationum tuarum sperantibus, partem aliquam et societatem donare digneris cum tuis sanctis Apostolis et Martyribus, cum Joanne, Stephano, Mathia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino,, Petro, Felicitate, Perpetua, Agatha, Lucia, Agnete

Cæcilia, Anastasia, et omnibus Sanctis tuis, intra quorum nos consortium, non æstimator meriti, sed veniœ quæsumus largitor admitte. Per Christum Dominum nostrum. — Per quem hæc omnia, Domine, semper bona creas, sanctificas, vivificas, benedicis et præstas nobis. — Per ipsum, et cum ipso, et in ipso est tibi, Deo, Patri omnipotenti in unitate Spiritus sancti omnis honor et gloria:

Per omnia sæcula sæculorum. *M.* Amen.

Oremus: Præceptis salutaribus moniti, et divina institutione formati audemus dicere:

Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua sicut in cœlo et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem. *M.* Sed libera nos a malo. Amen.

Libera nos, quæsumus Domine, ab omnibus malis, præteritis, præsentibus et futuris, et intercedente beata et gloriosa semper Virgine Dei Genitrice Maria cum beatis Apostolis tuis Petro et Paulo, atque Andrea, et omnibus Sanctis, da propitius pacem in diebus nostris, ut ope misericordiæ tuæ adjuti, et a peccato simus semper liberi, et ab omni perturbatione securi. Per eundem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus

Per omnia sæcula sæculorum. *M.* Amen.

Pax Domini sit semper vobiscum. *M.* Et cum spiritu tuo.

Particulam Hostiœ in calicem immittens: Hæc commixtio et consecratio Corporis et Sanguinis Domini nostri Jesu Christi fiat accipientibus nobis in vitam æternam. Amen.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi: miserere nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi: miserere nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi: dona nobis pacem.

In Missis defunctorum non dicitur: Miserere nobis, *sed ejus loco:* dona eis requiem, *et in tertio:* dona eis requiem sempiternam. *Nec dicitur oratio sequens.*

Domine Jesu Christe, qui dixisti Apostolis tuis: Pacem relinquo vobis, pacem meam da vobis: ne respicias peccata mea, sed fidem ecclesiæ tuæ, eamque secundum voluntatem tuam pacificare et coadunare digneris: Qui vivis et regnas Deus, per omnia sæcula sæculornm. Amen.

In Missa solemni, si danda est pax: Pax tecum. *M.* Et cum spiritu tuo.

Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi, qui ex voluntate Patris, cooperante Spiritu sancto, per mortem tuam mundum vivificasti, libera me per hoc sacrosanctum Corpus et Sanguinem tuum ab omnibus iniquitatibus meis et universis malis; et fac me tuis semper inhærere mandatis, et a te nunquam separari permittas: Qui cum eodem Deo Patre et Spiritu sancto vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Perceptio Corporis tui, Domine Jesu Christe, quod ego indignus sumere præsumo, non mihi proveniat in judicium et condemnationem, sed pro tua pietate prosit mihi ad tutamentum mentis et corporis, et ad medelam percipiendam: Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Panem cœlestem accipiam, et nomen Domini invocabo. *(Percutit pectus suum, ter dicens:)*

Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea.

Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam meam in vitam æternam. Amen.

Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo. Laudans invocabo Dominum, et ab inimicis meis salvus ero.

Sanguis Domini nostri Jesu Christi custodiat animam meam in vitam æternam. Amen.

Quod ore sumpsimus, Domine, pura mente capiamus: et de munere temporali fiat nobis remedium sempiternum.

Corpus tuum, Domine, quod sumpsi, et Sanguis, quem potavi, adhæreat visceribus meis, et præsta, ut in me non remaneat scelerum macula, quem pura et sancta refecerunt Sacramenta: Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Communio.

Benedicamus Deum cœli, et coram omnibus viventibus confitebimur ei: quia fecit nobiscum misericordiam suam.

Dominus vobiscum. *M.* Et cum spiritu tuo.

Postcommunio.

Oremus. Proficiat nobis ad salutem corporis et animæ, Domine Deus noster, hujus Sacramenti susceptio, et sempiternæ sanctæ Trinitatis ejusdemque individuæ Unitatis confessio. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus: per omnia sæcula sæculorum. *M.* Amen.

Dominus vobiscum, *M.* Et cum spiritu tuo.

Ite, Missa est. (*Vel:* Benedicamus Domino.) *M.* Deo gratias.

In Missis defunctorum: Requiescant in pace. *M.* Amen.

Placeat tibi, sancta Trinitas, obsequium servitutis meæ, et præsta, ut sacrificium, quod oculis tuæ majestatis indignus obtuli, tibi sit acceptabile, mihique et

omnibus, pro quibus illud obtuli, sit te miserante propitiabile. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Benedicens populum: Benedicat vos omnipotens Deus, Pater et Filius et Spiritus sanctus. *M.* Amen.

Dominus vobiscum, *M.* Et cum spiritu tuo.

Initium sancti Evangelii secundum Joannem.

M. Gloria tibi, Domine.

In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil, quod factum est. In ipso vita erat, et vita erat lux hominum: et lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit. In propria venit, et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus; qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Et Verbum Caro factum est, et habitavit in nobis; et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiæ et veritatis.

M. Deo gratias.

13. Preces ante et post Confessionem persolvendæ. (I.)

Ante Confessionem.

Omnipotens sempiterne Deus, en ego infelix, indignus ac perfidus peccator, multipliciter tibi rebellis

et ingratus, venio ad te, Creatorem et Redemptorem meum, accusans meipsum, et confitens tibi omnes abominationes et scelera mea. In spiritu humilitatis et in animo contrito confiteor tibi, me sæpe nomen sanctum tuum blasphemavisse, præcepta tua transgressum esse, voluntatem tuam contempsisse, dona et opera tua in me destruxisse, animam et corpus meum polluisse, gratias ac beneficia tua in contumeliam tuam vertisse, et innumeris peccatis et iniquitatibus meis multipliciter te offendisse. Et in his gravissimis peccatis et sceleribus, in huiusmodi pravitate et perfidia, heu nimis diu obstinatus mansi, abutens benignitate, seducens cor meum et inquinans animam meam. Ecce, Domine, mi Deus, ante pedes tuos prostratus jacet nefarius hostis tuus; ecce, hic habes perversum illum nebulonem, qui se ultro tibi captivum tradit. Fac igitur de me, quidquid tibi placet, nam integra voluntate rigori justitiæ tuæ me subjicio, paratus quamcumque de me sumere volueris vindictam, lubens subire; tantummodo miserere mei et in gratiam tuam me recipe. Numquid non pater meus es tu, cuius pietas non potest concludi, cujus miserationes nunquam continere se possunt! ego vero, licet filii nomine indignum me fecerim, non tamen alium patrem præter te agnosco. Quapropter ad pedes misericordiæ tuæ prostratus, per omnipotentiam, sapientiam et bonitatem tuam obsecro te, ignosce, remitte et condona mihi offensas meas gravissimas et in gratiam tuam me rursus admitte, dulcis Jesu, Fili Dei vivi, qui te advocatum et mediatorem inter nos et Patrem tuum constituisti, obsecro te per caritatem illam, quæ te de cœlis traxit in uterum Virginis et de eodem ad passionem et ignominiam crucis; obsecro te per omnes contumelias et injurias tibi irrogatas atque per omnes et singulas pretiosissimi Sanguinis tui guttas pro nobis effusas, et mihi peccatorum meo-

rum veniam impetres atque Patri tuo plene me reconcilies. Amen.

Invocatio divini auxilii.

Clementissime Pater! dignare ceteris, quæ mihi jam contulisti, innumeris beneficiis etiam hoc adhuc addere, ut mentis meæ tenebras gratia tuæ visitationis illumines, affectum voluntatis inflammes et corrobores, ut cognoscam, quidquid cogitatione et affectu, verbis, operibus et omissionibus contra te, contra proximum et me ipsum peccaverim!

O scrutator cordium et renum Deus! qui considerasti semitas meas, et omnes gressus meos dinumerasti; quid tibi hucusque pro innumerabilibus beneficiis tuis reddidi!

Examen conscientiæ.

Erga Deum. De oratione debita vocali et Missa audita; an attente et devote se habuerit, nec ne.

An orationi mentali, meditationi, et examinationi conscientiæ vacaverit, ut oportet.

An ex verbo Dei audito vel lecto fructum capere studuerit.

De defectibus in Confessione et Communione, et in specie de negligentia in discutienda conscientia, in contritione, in proposito et cura emendationis.

An in credendo, in sentiendo, et loquendo de Deo et Sanctis se habuerit, ut oportet.

An curiosus in his, quæ sunt fidei, perscrutandis, vel disputandis, et an superstitiosus fuerit; aut Deum tentaverit miracula non necessaria expetendo.

An sine necessitate, reverentia, veritate, et justitia juraverit, vel juramentum, aut aliquod votum implere omiserit.

De memoria præsentiæ Dei; et de directione vitæ et omnium suarum actionum ad ejus honorem et beneplacitum.

An in festis peculiari modo cultui Dei vacaverit; et in ecclesiis, vel in rebus sacris, an reverenter se habuerit.

An spem, ut oportet, constituerit in Deo; et an eam exercuerit petendo auxilium ad res et actiones suas.

Erga proximos. An caritatis affectu compassus sit malis, et concupierit bona suis proximis; et an oratione pro eis, et opere (cum se obtulit occasio) in his, quæ ad animam, corpus et famam pertinent, id ostenderit, nec ne?

An eorum injurias condonaverit, et infirmitatem toleraverit; an fuerit gratus in benefactores, an contra.

De non præstito vel male dato consilio, vel admonitione, cum juvare potuit.

De adulatione, approbando, quod non debuit.

De impatientia, verbo, aut gestu, aut aliter ostensa, et an malo exemplo contra ædificationem aliorum quid fecerit.

An quemquam a meliori bono revocaverit, vel ei causa peccati, dissolutionis, vel imperfectionis fuerit.

An facile de aliis suspicetur male, et temere judicet.

De calumnia, de detractione, attingendo defectus aliorum sine utilitate et moderatione, qua oportet, præsertim cum intentione non bona.

De irrisione et exprobratione defectuum.

De invidia, non gaudendo de auctoritate, doctrina, aut bonis alterius.

De male conservatis rebus temporalibus Seminarii, vel damno eis illato.

Circa obedientiam erga parentes, præceptores, aliosque superiores, an prompte et sine murmuratione, quod præceptum est, exsecutus sit.

An de persona et rebus superiorum, ut oportuit, senserit; et an quid dixerit, quod eorum auctoritatem, vel subditorum erga eos benevolentiam imminuerit.

An celaverit ea, quæ non oportuit, quod attinet ad se, vel alios.

Erga seipsum. An cogitatione, affectu, intuitu, verbo, aut ulterius progrediendo peccaverit.

An in quantitate cibi aut potus, aut desiderio sensuali aliorum, quam quæ apponuntur, aut modo indecenti peccaverit.

Circa superbiam: An reprehensus culpam agnoverit, an excusaverit.

An singularis videri voluerit in re aliqua, et aliis se prætulerit, vel eos contempserit.

An magni se faciat, et fieri velit in bonis animæ, vel corporis; et libenter de rebus suis loquatur, et amplificet, quæ ad laudem faciunt.

An sibi nimis confidendo, exposuerit se periculo peccandi.

De pertinacia, de mendacio, de locutione nimia vel inconsiderata, de defectibus modestiæ.

De motibus iræ, vel impatientiæ.

De debilitate animi in rebus adversis, pusillanimitate in arduis, et fastidio bonorum operum.

De somnolentia, et negligentia in mediis profectus spiritualis, in studiis, vel aliis in rebus, ad quas obligatur, et in tentationibus excutiendis.

An inspirationibus Dei responderit, et ad instituti sui perfectionem, totiusque amoris proprii abnegationem aspiraverit; an tempus otiosis colloquiis, vel utcumqne inutiliter triverit, vel an contra plus satis laboraverit cum damno sanitatis.

Si quod officium alicui proprium est, vel quis defectus familiaris, eo applicet examen.

Non autem opus est in his, quæ dicta sunt, nudas tentationes (nisi forte consilii gratia) confiteri, præsertim

superatas, nec admodum importunas; secus si quis immoratus, vel delectatus, et multo magis, si ad ulteriora progressus sit.

Examine conscientiæ finito ex sequentibus precibus unam alteramve devote recita.

Actus contritionis et propositi.

1. O inscrutabilis abyssus pietatis, Domine mi Deus! peccavi super numerum arenæ maris, et non sum dignus intueri altitudinem cœli. O me fœtidam peccatorum sentinam! o me sordidum cadaver putredinis! Multiplicatæ sunt iniquitates meæ, et sicut onus grave gravatæ sunt super me. Regnat in me superbia, vana gloria, luxuria, avaritia, invidia, acedia et omne malum. Quid faciam miser, quo fugiam a facie iræ Dei? Heu, Domine Deus, quanta sunt vulnera mea, quanta infirmitas animæ meæ! Cui conquerar, o Domine, omnia mala mea adversum me, nisi tibi, Salvatori et Redemptori animæ meæ. Jesu, Fili Dei vivi miserere mei, quia nihil tibi est impossibile, quam non posse miseris misereri; redde mihi, dulcis Jesu, gratiam tuam, et recipe me in amicitiam tuam.

Non secundum merita mea, sed secundum bonitatem tuam respice in me. Doleo vehementer de peccatis meis, quibus te, benignissimum Deum meum, offendi. O Domine Deus, odi, aversor, exsecror et abominor omnia peccata mea, tali affectu et voluntate, qua tu ipse ea exsecraris et abominaris; et utinam dolor meus tantus esset, quantum tu esse desideras! in cujus suppletionem offero tibi illam contritionem, tristitiam et aversionem a peccatis, quam Filius tuus in monte Oliveti de omnibus mundi peccatis in se sensit et sustinuit, dum præ vehementia doloris et angustiæ sudor sanguineus de corpore ejus emanaret et omnia viscera ejus commoverentur, rogans ut illam contritionem in suppletionem meæ, quam non-

habeo, acceptare, meque a peccatis meis absolvere digneris. Amen. *(Ex precibus Gertrudianis.)*

2. Quid possum agere pro peccatis meis, nisi humiliter ea confitendo et lamentando et tuam propitiationem incessanter deprecando? Deprecor te, exaudi me propitius, ubi adsto coram te, mi Deus. Omnia peccata mea mihi maxime displicent; nolo ea unquam amplius perpetrare, sed pro eis doleo et dolebo quamdiu vixero, paratus pœnitentiam agere et pro posse satisfacere. Dimitte mihi, Deus, dimitte mihi peccata mea propter nomen sanctum tuum; salva animam meam, quam pretioso Sanguine tuo redemisti. Ecce, committo me misericordiæ tuæ; resigno me manibus tuis. Age mecum secundum bonitatem tuam, non secundum meam malitiam et iniquitatem. *(Imit. Christi IV. 9.)*

3. In unione acerbissimi doloris tui, Domine J. Christe, confiteor tibi omnia peccata mea et dies perditos vitæ meæ, in quibus te offendi et a te, summo bono, cecidi et proximum in casum traxi. Suscipe ergo, Domine, de mea misera vita residuum annorum meorum; pro his vero, quos male vivendo perdidi, cor contritum et humiliatum, Deus, ne despicias. Dies mei declinaverunt, et perierunt sine fructu; impossibile est, ut eos revocem, sed placeat tibi, ut recogitem illos in amaritudine animæ meæ. Domine, abyssus profundissimæ miseriæ meæ abyssum invocat altissimæ misericordiæ tuæ. Ne contineas in ira miserationes tuas, et fontem inexhaustum misericordiæ tuæ circa me exsiccari ne permittas, qui misereris omnium et nihil odisti eorum, quæ fecisti, dissimulans peccata hominum propter pœnitentiam. Tuum est, Domine, dimittere peccata; miserere mei, dum tempus est gratiæ et miserationis; et dum tempus est emendationis, da mereri gloriam benedictionis, ne in die consummationis me feriat verbum maledictionis.

Rogo te propter temetipsum et per amorem piissimæ matris tuæ, gloriosæ Virginis Mariæ, et per intercessionem omnium Sanctorum: ignosce omnibus peccatis, negligentiis et ignorantiis meis, et ne perdas me cum omnibus iniquitatibus meis. Recordare, Domine Jesu, quia tuum non est perdere quidquam eorum, quæ Pater tuus dedit tibi; quin tibi proprium est, misereri semper est parcere. Ne permittas me deleri de libro vitæ; sed conserva me, opus tuæ pietatis, ne incassum circa ipsum laboraveris, neve infructuosa sit in me immaculati cruoris tui effusio. Tu, qui es purificationem faciens peccatorum, præsta, ut emundatis per te peccatorum sordibus, illustrataque mentis facie, cognoscam te, teque agnoscens in dilectione jugiter ad te tendam, ut felici tandem exitu ad te merear pervenire, Jesu Christe, Deus meus, et Dominus meus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen. *(S. Bernardus.)*

4. O Fili Dei vivi, rex gloriæ, J. Christe, miserere mei vilissimi peccatoris. Ego enim etiam vita indignus sum, qui tibi hactenus tam ingratus fui, et non timui pro momentanea delectatione explenda ea committere, quæ tu expiare Sanguine tuo ac luere morte tua deberes. Et ad quem, o dulcissime Jesu, ad quem ego innumeris onustus peccatis refugere possum, nisi ad te, misericordia plenum? Itaque omnia mala mea, omnem ingratitudinem, inobedientiam et immortificationem meam in abyssum divinæ clementiæ tuæ, cruentaque vulnera tua projicio. Ita, quæso, hæc pretioso Sanguine tuo diluere et meritis acerbissimæ passionis tuæ expiare digneris, ut nulla eorum apud te memoria perseveret. O amabilis Jesu, et unicum solatium meum! ecce, accedo ad te plenus desiderio te ferventer diligendi et cuncta, quæ me a tuo possint amore abstrahere, evitandi. O quantum me amasti et amas! Ut me redimeres, naturam meam sumpsisti, e

factus es frater meus; ut ego exhilarer, tu tristatus es; ut ego sanarer, tu vulneratus es; ut ego mundarer, tu purissimum Sanguinem tuum fudisti; ut ego viverem, tu mori non recusasti. Et quomodo, Deus meus, tam corde cæcus esse potui, ut aversus a te, a quo mihi salus omnis et bona cuncta procedunt, ad terrena, caducaque me converterem, ex quibus nonnisi perditio et omnis miseria ad me redit? Mirum valde est, quod mihi jam aliud cogitare libeat, quam immensa, quæ mihi præstitisti, beneficia, aut in aliqua alia re solatium et animi recreationem quærere, quam in sanctissima vita ac passione tua, dulcissimisque et vere mellifluis vulneribus tuis. O piissime Jesu, adjuva et conforta me, fragile figmentum tuum. Tu es omnis spes mea. Quantum me perturbant et dejiciunt peccata mea, tantum me exhilarat et erigit immensa bonitas, sanctissimaque passio tua. Quidquid enim ego deliqui, morte tua acerbissima abolitum est. Quidquid mihi deest, merita sacratissimæ passionis tuæ abunde adimplent. Et licet magna atque innumera sint peccata mea, parva tamen sunt, tuæ immensæ collata misericordiæ. Unde et confido de infinita pietate tua, quod me unquam perire sines, quem ad imaginem et similitudinem tuam creasti, tantoque labore ac tam caro redemisti pretio. Ah, bone Jesu, vulnera, obsecro, cor meum jaculo amoris tui, ut tam ardenter te diligam, quam ardenter ipse a me vis amari. Exure et liquefacito me totum, ut totus in me deficiam, totusque per amorem in te transformer, ac tecum unus spiritus efficiar.

Ecce, resigno et relinquo me totum tuo beneplacito. Fiat, Domine, fiat in me et de me gratissima voluntas tua nunc et in perpetuum. Amen. *(S. Bernardus.)*

5. Benignissime Deus, ego indignissima creatura tua ex mera malitia et perversitate divinam bonitatem tuam tam multipliciter offendi, ut juste me ab-

ominari et tanquam capitalem hostem tuum persequi deberes. O Christe Jesu, fateor, me inique egisse et malum nimis coram te fecisse; attamen tam vehementer super hoc doleo, ut malim quodvis malum subire, quam deinceps vel unico mortali peccato te offendere. Doleo non propter graves nimiasque pœnas, quas commerui, sed solummodo quia te tam dulcem, tam amabilem, tam benignum et fidelem dominum, qui mihi nunquam nec minimum malum fecisti, sed omnibus bonis me ditasti, tam graviter, tamque injuste offenderim. Ignosce mihi, misericordissime Jesu, propter amorem illum, quo Patrem pro persecutoribus tuis rogasti, quia paratus sum, omnem injuriam, quam peccando tibi irrogavi, quantum fieri potest, reciproco obsequio recompensare. Non peto, ut pœnas promeritas mihi condones, sed paratissimus sum, easdem a paterna manu tua, quando, quomodo et ubi tibi placuerit, et decor justitiæ tuæ exegerit, acceptare. Cum summa igitur humilitate et resignatione me tibi subjicio, et justum tuum super me judicium ambobus brachiis amplexor, paratus acceptare quæcumque mihi adversa in tempore et æternitate immiseris. Amen. *(Ex precibus Gertrudianis.)*

6. Adoro et veneror te, mitissime Domine Jesu, in crucis patibulo pendentem et Sanguinem tuum roseum pro expiando mundi scelere fundentem. Accuso me in contritione cordis mei de multifarie tibi a me irrogata injuria et infidelitate. Bone Jesu, fateor, me propter nefaria scelera mea passionis et mortis tuæ esse causam, tibique in passione tua magis pœnosa fuisse mea peccata quam impiorum lictorum tunsiones et verbera. Tibi igitur confiteor et revelo malitiam et iniquitatem meam, et in spiritu humilitatis ante crucem tuam prostratus veniam deprecor. Omnes iniquitates et peccata mea demergo in abyssum misericordiæ et clementiæ tuæ et in cruenta vulnera

tua, quæ accepisti meæ salutis causa, orans, ut illa pretioso Sanguine tuo et virtuosa aqua sanctissimi lateris tui ita abluere et abstergere velis, ut nulla apud te eorum memoria perseveret. In perfectam emendationem et expiationem omnium criminum, quæ ego cogitationibus, desideriis et perversis affectibus cordis mei commisi, offer æterno Patri tuo immaculatum Cor tuum, cum omni bono, quod in se continet; et pro omnibus inutilibus et noxiis verbis, quæ ore meo locutus sum, exhibe ei omnia sacratissimi oris tui exercitia, atque pro omnibus perversis operibus, quæ perpetrarunt manus meæ, ostende ei perforatas manus tuas, tuaque innocentia Deum Patrem placa, ut per te perfectam merear criminum meorum obtinere indulgentiam. Pro quo sit tibi exhibitio suavitatis illius, quam in Trinitate persona personæ communicat. Amen. *(Ex precibus Gertrudianis.)*

Et nunc surgam, et ibo ad Patrem meum, et dicam: Pater! peccavi in cœlum et coram te! non sum dignus vocari filius tuus. Ascendam ad lavacrum pretiotissimi Sanguinis Jesu Christi, ut munder ab omni iniquitate mea. Non abscondam ulcera animæ meæ, et peccatum meum non celabo. Vadam et ostendam me sacerdoti. Non erubescam confiteri, quod committere non erubui. Recognoscam, quod tuum est in me, ut misericorditer abstergas, quod alienum est a te. Lava me, o pastor bone! ut munder; fove me, ut saner; inspira, ut a morte animæ meæ resusciter. Da, ut peccata mea ministro tuo, tanquam vices tuas gerenti ita confitear, ut ipsa confessionis meæ integritas et humilitas paternum cor tuum ad misericordiam permoveat; da, ut monita ejus in cor meum penetrent; da denique, ut absolutione recepta, vitam meam emendem, nihilque amplius, quam gloriam tuam, quæram.

Fili David, miserere mei! Restaura templum

tuum, divinissime Spiritus! Reforma imaginem tuam, misericordiarum Pater!

Sancta Maria, refugium peccatorum et mater misericordiæ! sancte Angele custos, omnesque Sancti, quos Deus sive immaculatos servavit, sive peccatores justificavit! orate pro me, ut sacram peccatorum meorum confessionem rite peragam.

Post Confessionem.

Dirupisti, Domine! vincula peccatorum meorum, pepercisti animæ meæ, remisisti iniquitates meas, reconciliasti me tibi, et consolatus es me ad te revertentem venia delictorum meorum. Nunc ergo id tantum superest, ut tibi hostiam laudis sacrificem et misericordiam tuam alta voce et grato affectu exaltem. Tu nimirum vere miserationum Deus es, et misericordiam tuam, non est, qui sive numeret, sive ponderet.

Sit ergo tibi, obsecro, meritis Beatæ semper Virginis Genitricis tuæ Mariæ et omnium Sanctorum grata et accepta ista confessio mea, et quidquid mihi defuit nunc et alias de sufficientia contritionis, de puritate et integritate confessionis, suppleat pietas et misericordia tua, et secundum illam digneris me habere plenius et perfectius absolutum in cœlo; qui vivis et regnas Deus in sæcula sæculorum. Amen.

Gratias immensas tibi ago, Domine, quia dirupisti vincula mea, quibus tenebar in dæmonis servitute, et quia eripuisti animam meam a perditione, eamque pretioso Sanguine tuo mundatam restituisti divinæ tuæ gratiæ. — Ad te, o benignissime Jesu, revertor et gratias ago, quod a fœdissima peccatorum meorum lepra mundare me dignatus fueris. Sit nomen tuum, o Jesu, benedictum in sæcula. Vere tu es Jesus, hoc est Salvator, qui neminem a te quantumlibet flagitiosum repellis, qui omnes serio pœnitentes in gratiam

recipis, et in numerum filiorum tuorum adscribis Misericordiæ tuæ viscera, o Jesu, agnosco et amplector, meque totum servitio tuo deinceps addico. Adjuva, obsecro, imbecillitatem meam, ut nunquam hujus, quod mihi præstitisti, beneficii oblitus, amore ullius delectationis, aut præposteri affectus impulsus, in priora peccata relabar meque a te separem. Cor et animam meam dilectionis tuæ brachiis ita tecum constringe, ut dicere cum Apostolo possim: *Quis me separabit a caritate Christi!* (Rom. 8, 35.) O dulcissime Redemptor! amo te ex toto corde meo et ex tota anima mea, quia infinite bonus es. Doleo, quod unquam te offenderim, firmiterque propono in posterum jam non peccare. — Da, Domine, ut deinceps diligam te, ut serviam tibi constanti voluntate, ut gratiam tuam conservem et potius moriar, quam ex illa per peccatum iterum excidam. — Largire mihi, Domine, gratiam proposita exsequendi, vitam serio emendandi et in gratia tua ad mortem usque perseverandi. — Deus, qui diligentibus te facis cuncta prodesse, da cordi meo inviolabilem tuæ caritatis affectum, ut hæc desideria de tua inspiratione concepta nulla valeant tentatione mutari. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Omnipotens et misericors Deus, cujus misericordiæ non est numerus et bonitatis infinitus est thesaurus; piissimæ majestati tuæ ex toto cordis ac mentis affectu gratias ago pro exuberantissima bonitate tua, quam ostendisti super me, dum tam clementer peccata mihi indulsisti et gratiam tuam mihi retribuisti. Benedicta sit divina pietas tua et benedictus sit incomprehensibilis amor dilecti Filii tui, qui eum induxit, hoc tam facile efficacissimumque remedium, quo a peccatis nostris liberari valeamus, instituere. Unde in unione omnium gratiarum actionum, quæ tibi ab omnibus vere pœnitentibus habitæ sunt, con-

cino tibi laudes et gratiarum actiones ex parte omnium cœlestium, terrestrium et inferorum, nunc et in sæcula sæculorum. Et quoniam, o mitissime Deus, tam multiplicibus peccatis et negligentiis meis maximam tibi irrogavi injuriam, ideo etiam paratus sum divinæ justitiæ tuæ perfectam satisfactionem pro viribus meis rependere. Pœnitentiam igitur a confessario nomine tuo mihi impositam fideliter summaque cum devotione persolvam. Et utinam tali devotione et amore eamdem persolvere possem, ut majus tibi beneplacitum et oblectationem causarem, quam fuerunt injuriæ et contumeliæ, quæ tibi per peccata mea irrogavi. Quod ut perficere valeam, unio et immergo hanc meam pœnitentiam in omnia opera satisfactoria, quæ dilectus Filius tuus triginta tribus annis jejuniis, vigiliis et orationibus perfecit, et in unione omnium illorum offero tibi hanc orationem et pœnitentiam meam. Respice igitur amantissime Pater super me obligatissimum debitorem tuum sacris pedibus tuis advolutum irrogatasque tibi injurias reciproco amoris obsequio rependere satagentem, tantamque mihi concede virtutem et gratiam, ut juxta tuum sanctum beneplacitum hanc orationem perficiam. Amen.

(Hic persolve pœnitentiam tibi injunctam sequentemque adjunge orationem.)

Sanctissime Pater! in unione omnium pœnitentiarum, quæ unquam pro gloria nominis tui adimpletæ sunt, offero tibi hanc meam confessionem et satisfactionem, rogans, ut eandem per merita passionis dilecti Filii tui, perque intercessionem B. M. V. et omnium sanctorum Apostolorum, Martyrum, Confessorum et Virginum ratam habere et mihi salutarem efficere digneris. Et quidquid mihi defuit de sincera præparatione, debita contritione, fideli et dilucida confessione, id omne commendo dulcissimo cordi

Unigeniti tui tanquam bonorum omnium gazophylacio, ex cujus abundantia omne debitum tibi plene suppletur; ut per idipsum omnes negligentiæ meæ et defectus in susceptione hujus Sacramenti admissi plene et perfecte, ad æternam laudem tuam suppleantur, meque tam efficaciter absolvere velis in cœlis, sicut minister tuus tua auctoritate me absolvit in terris. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Preces ante et post Confessionem persolvendæ. (II.)

Ante Confessionem.

Domine Deus, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum; illumina, quæso, splendore gratiæ cor meum, ut sufficienter cognoscam defectus et peccata mea, eaque cum vero cordis dolore ac contritione confitear, sicut oportet, coram te et sacerdote, ministro tuo, ac plene pro iisdem satisfaciam, eademque emendem ad laudem et gloriam tuam et salutem animæ meæ. Conditor cœli et terræ, Rex regum et Dominus dominantium, qui me de nihilo fecisti ad imaginem tuam, ac proprio tuo Sanguine redemisti, et quem ego peccator non sum dignus nominare, nec invocare, nec corde cogitare; te suppliciter deprecor et humiliter exoro, ut clementer respicias me, servum tuum nequam. Miserere mei, qui misertus fuisti mulieris Chananææ et Mariæ Magdalenæ, et pepercisti publicano et latroni in cruce pendenti. Tibi confiteor, piissime Deus, peccata mea, quæ, si volo, abscondere non possum tibi, Domine. Parce mihi, Christe, quem ego multum offendi cogitando, loquendo, operando: mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideo, Domine, precor tuam clementiam, qui de cœlo pro salute

mea descendisti; qui David a peccati lapsu erexisti, parce mihi, Domine; parce mihi, Christe, qui Petro deneganti pepercisti. Tu es Creator meus et Redemptor meus, Dominus meus et Salvator meus, Rex meus et Deus meus. Tu es spes et fiducia mea, gubernatio et auxiliatio mea; consolatio et fortitudo mea, defensio et liberatio mea, vita et resurrectio mea, lumen et desiderium meum, adjutorium et patrocinium meum. Te deprecor et rogo, adjuva me, et salvus ero; guberna me et defende me; conforta me et consolare me; confirma me et lætifica me; illumina me et visita me; suscita me mortuum, quia factura tua et opus tuum sum. Domine, ne despicias me, quia famulus et servus tuus sum, quamvis malus, quamvis indignus et peccator; sed qualiscumque sim, sive bonus, sive malus, semper tuus sum. Ad quem ergo fugiam, nisi ad te? Si tu me ejicis, quis me recipiet? Si tu me despicis, quis me aspiciet? Recognosce me ergo indignum ad te refugientem, quamvis si vilis et immundus sum, potes me mundare; si cæcus sum, potes me illuminare; si infirmus sum, potes me sanare; si mortuus et sepultus sum, potes me suscitare; quia major est misericordia tua, quam exiguitas mea, major est pietas tua, quam impietas mea; plus potes dimittere, quam ego committere, et plus parcere, quam ego peccator peccare. Dic animæ meæ: salus tua ego sum! qui dixisti: nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur et vivat. Converte me, Domine, ad te, et noli irasci contra me. Deprecor te, clementissime Deus, propter misericordiam tuam supplico et exoro, ut perducas me ad bonum finem, et ad veram pœnitentiam, puram confessionem, et dignam satisfactionem omnium peccatorum meorum. Amen.

Ad te, piissime Jesu, refugium meum et consolatio mea, ad te mœrens et tristis venio, recogitans tibi annos meos et delicta mea in amaritudine animæ

meæ. Ad te verba doloris effundo, misericordiam tuam implorans, ut facias opus tuum, quod est misereri et parcere, tollens peccata mea, quæ sunt maxima miseria mea. Ne despicias voces et singultus ovis perditæ et filii prodigi ad tuam pietatem redeuntis de regione longinqua; non enim lætaris in perditione morientium, qui ut ego non morerer, mortem subire dignatus es. Vermis terræ retribui tibi mala pro bonis; et heu, quot mala et quam gravia peccata pro tantis et tam eximiis bonis! Et tamen loqueris ad sponsam tuam, prævaricatricem animam meam, ut revertatur ad te, et suscipias eam; quia misericordia super omnia opera tua, et major est bonitas tua, quam iniquitas mea. Surgo igitur, et venio ad te corde contrito et humiliato; venio, ut laver, o fons æternæ vitæ, ad quem sitio sicut cervus ad fontes aquarum; venio, ut illuminer, o lux mea, et amem te, et confitear adversum me injustitiam meam. Emitte lucem tuam et veritatem tuam, et illumina mentem meam, ut omnia mala mea, quæ commisi, et bona, quæ omisi, distincte cognoscam et integre confitear, nec me permittas computrescere in sordibus meis, tu, qui omnium misereris et nihil odisti eorum quæ fecisti. Fac me assueta mala relinquere, et tibi placitis operibus occupari, ut, ubi abundavit delictum, tua gratia superabundet; et sicut fuit sensus meus, ut errarem a te, decies tantum iterum conversus requiram te. Doleo, benignissime Jesu, de omnibus et singulis peccatis meis, eaque detestor super omnia mala, non solum arido et imperfecto corde meo, sed corde etiam et affectu omnium vere pœnitentium, ex gratuito tui amore, quia Deus es infinito amore dignissimus, firmiterque propono, quælibet potius subire mala, quam iterum peccato consentire. Exactissime item confiteri volo, tibique et proximo integre satisfacere, atque omnes peccandi occasiones deinceps

evitare. Quidquid vero mihi deest, suppleat mors tua, Sanguis tuus et superabundantia merita tua, quibus fretus veniam obtinere spero et gratiam mores meos corrigendi et in bono usque ad finem perseverandi. Et nunc, Domine, qui dedisti mihi cognoscere flagitia mea, perfice contritionem meam, et perduc ad finem satisfactionem meam. Ure me igne amoris tui, et separa a me quidquid displiceat majestati tuæ. Purifica omne, quod tibi placet in me, ut in te vivam, non in me, et in te moriar et propter te, Salvator mi. Amen.

Actus brevior contritionis et propositi.

Domine Jesu Christe, verus Deus et homo, creator et redemptor meus! pœnitet me ex toto corde, quod offenderim te, Dominum et Deum meum, quem amo super omnia, et propono firmiter, amplius non peccare, omnesque peccandi occasiones devitare, confiteri, et implere pœnitentiam, quæ mihi fuerit injuncta; et in satisfactionem peccatorum meorum offero tibi sacratissimam vitam, passionem ac mortem tuam, totumque pretium Sanguinis tui pro nobis effusi, merita quoque beatæ Mariæ semper Virginis, et omnium Sanctorum atque omnia opera mea et totam vitam meam. Et confido in bonitate et misericordia tua infinita, quod per merita pretiosi Sanguinis tui mihi remissurus sis omnia delicta mea, et gratiam uberem largiturus, qua vitam sancte instituere, tibique perfecte usque in finem servire valeam. Qui cum Patre sanctoque Spiritu vivis et regnas Deus in sæcula benedictus. Amen.

Ingressurus confessionale dicas: Ecce, Domine, ego vilis peccator, pauper, malus et indignus, venio ad te superfluentem abyssum pietatis, ut laver ab omni macula et munder ab omni peccato. Amen.

Post Confessionem.

Psalmus 102.

Benedic, anima mea, Domino: et omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto ejus.

Benedic, anima mea, Domino: et noli oblivisci omnes retributiones ejus.

Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas:

Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in misericordia et miserationibus:

Qui replet in bonis desiderium tuum; renovabitur ut aquilæ juventus tua.

Faciens misericordias Dominus, et judicium omnibus injuriam patientibus.

Notas fecit vias suas Moysi, filiis Israel voluntates suas.

Miserator et misericors Dominus: longanimis et multum misericors.

Non in perpetuum irascetur: neque in æternum comminabitur.

Non secundum peccata nostra fecit nobis: neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.

Quoniam secundum altitudinem cœli a terra, corroboravit misericordiam suam super timentes se.

Quantum distat ortus ab occidente: longe fecit a nobis iniquitates nostras.

Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se: quoniam ipse cognovit figmentum nostrum.

Recordatus est quoniam pulvis sumus: homo sicut fœnum dies ejus, tanquam flos agri sic efflorebit.

Quoniam spiritus pertransibit in illo, et non subsistet: et non cognoscet amplius locum suum.

Misericordia autem Domini ab æterno, et usque in æternum super timentes eum.

Et justitia illius in filios filiorum, his, qui servant testamentum ejus, et memores sunt mandatorum ejus ad faciendum ea.

Dominus in cœlo paravit sedem suam: et regnum ipsius omnibus dominabitur.

Benedicite Domino omnes Angeli ejus, potentes virtute facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus.

Benedicite Domino omnes virtutes ejus: ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus.

Benedicite Domino omnia opera ejus: in omni loco dominationis ejus, benedic, anima mea, Domino.

Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto.

Sicut erat in principio, et nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

Gratias ago tibi, Domine, Pater et dux vitæ meæ, quia non secundum peccata mea fecisti mihi, sed superexaltasti misericordiam judicio, et projecisti in profundum maris omnia delicta mea. Atque utinam possem tantam in me contritionem excitare, quantam habuerunt pro peccatis suis S. Propheta David, vir secundum cor tuum, S. Petrus, princeps Apostolorum, ac reliqui pœnitentes; quam libenter totus in lacrymas diffluerem, donec lavarentur iniquitates meæ, et ostenderes mihi placatum vultum tuum! Sed facta est anima mea sicut terra sine aqua tibi, et aruit sicut testa virtus mea; cumque omni virtute destitutus sim, hoc solum habeo residui, ut oculos meos extollam ad redemptorem meum, ejusque lacrymas offeram tibi, quas ille pro me uberrime effudit, ut iis placatus aperias mihi januas misericordiæ tuæ, et suscipias me servum fugitivum venientem ad te, et ab inimicis fugientem. Respice in me et miserere mei, Domine patiens et misericors, loquere ad petram cordis mei et percute virga virtutis tuæ, ut fluant aquæ compunctionis, aquæ salutares, quibus sanabi-

tur et dealbabitur anima mea. Confirma hoc, quod operatus es in me, tibique grata et accepta sit confessio mea, atque omnem ejus defectum suppleat pietas tua. Misericordiam tuam imploro, et veniam postulo cum inviolabili proposito deinceps non peccandi, et studio virtutum sedulo incumbendi, te mihi vires subministrante, qui non deseris sperantes in te. Ne patiaris diutius me vagari post vanitatem vitæ hujus; transeunt enim dies et dies, anni et anni, et ecce nihil proficio. Convertere ergo et deprecabilis esto super me indignissimum servum tuum, et noli sic attendere malum meum, ut obliviscaris bonum tuum; nam si ego commisi, unde me damnare potes, tu non amisisti, unde me salves et recipias in gratiam tuam, mi Deus et adjutor. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Benignissime Jesu, per cordis tui contritiones et tuæ passionis meritum supplere digneris omnem defectum contritionis meæ et confessionis; et concede, ut diligentius solito peccata omnia et eorum occasiones fugiam. Quod in tua gratia confidens firmiter propono, eligens potius quodlibet malum aut damnum subire et perpeti, quam scienter et ex proposito te offendere, voluntatemque tuam vel in minimo transgredi. Adjuva me, Domine mi Deus, quia sine te nihil possum. Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Septem Psalmi pœnitentiales cum Litaniis.

Antiph. Ne reminiscaris.

Psalmus 6.

Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum: sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.

Et anima mea turbata est valde: sed tu, Domine, usquequo?

Convertere, Domine, et eripe animam meam: salvum me fac propter misericordiam tuam.

Quoniam non est in morte, qui memor sit tui; in inferno autem quis confitebitur tibi?

Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo.

Turbatus est a furore oculus meus: inveteravi inter omnes inimicos meos.

Discedite a me omnes, qui operamini iniquitatem: quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.

Exaudivit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam suscepit.

Erubescant, et conturbentur vehementer omnes inimici mei: convertantur et erubescant valde velociter. Gloria Patri, etc.

Psalmus 31.

Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata.

Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum, nec est in spiritu ejus dolus.

Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, dum clamarem tota die.

Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua: conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina.

Delictum meum cognitum tibi feci, et injustitiam meam non abscondi.

Dixi, confitebor adversum me injustitiam meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei.

Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in tempore opportuno;

Verumtamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt.

Tu es refugium meum a tribulatione, quæ circumdedit me; exsultatio mea, erue me a circumdantibus me.

Intellectum tibi dabo, et instruam te in via hac, qua gradieris: firmabo super te oculos meos.

Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus.

In camo et freno maxillas eorum constringe: qui non approximant ad te.

Multa flagella peccatoris: sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.

Lætamini in Domino, et exsultate justi: et gloriamini omnes recti corde.

Gloria Patri etc. Sicut erat etc.

Psalmus 37.

Domine, ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me.

Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi: et confirmasti super me manum tuam.

Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ: non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.

Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: et sicut onus grave gravatæ sunt super me.

Putruerunt et corruptæ sunt cicatrices meæ: a facie insipientiæ meæ.

Miser factus sum, et curvatus sum usque in finem: tota die contristatus ingrediebar.

Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus: et non est sanitas in carne mea.

Afflictus sum et humiliatus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei.

Domine, ante te omne desiderium meum: et gemitus meus a te non est absconditus.

Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea: et lumen oculorum meorum, et ipsum non est mecum.

Amici mei et proximi mei: adversum me appropinquaverunt et steterunt.

Et qui juxta me erant, de longe steterunt: et vim faciebant, qui quærebant animam meam.

Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates: et dolos tota die meditabantur.

Ego autem tanquam surdus non audiebam: et sicut mutus non aperiens os suum.

Et factus sum sicut homo non audiens: et non habens in ore suo redargutiones.

Quoniam in te, Domine, speravi: tu exaudies me, Domine, Deus meus.

Quia dixi, nequando supergaudeant mihi inimici mei: et dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt.

Quoniam ego in flagella paratus sum: et dolor meus in conspectu meo semper.

Quoniam iniquitatem meam annuntiabo: et cogitabo pro peccato meo.

Inimici autem mei vivunt, et confirmati sunt super me: et multiplicati sunt, qui oderunt me inique.

Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi: quoniam sequebar bonitatem.

Ne derelinquas me, Domine, Deus meus: ne discesseris a me.

Intende in adjutorium meum: Domine, Deus salutis meæ.

Gloria Patri etc. Sicut erat etc.

Psalmus 50.

Miserere mei, Deus: secundum magnam misericordiam tuam.

Et secundum multitudinem miserationum tuarum: dele iniquitatem meam.

Amplius lava me ab iniquitate mea: et a peccato meo munda me.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: et peccatum meum contra me est semper.

Tibi soli peccavi, et malum coram te feci: ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas, cum judicaris.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis concepit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexisti: incerta et occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.

Asperges me hyssopo, et mundabor: lavabis me et super nivem dealbabor.

Auditui meo dabis gaudium et lætitiam: et exultabunt ossa humiliata.

Averte faciem tuam a peccatis meis: et omnes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis.

Ne projicias me a facie tua: et Spiritum sanctum tuum ne auferas a me.

Redde mihi lætitiam salutaris tui: et spiritu principali confirma me.

Docebo iniquos vias tuas: et impii ad te convertentur.

Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meæ: et exsultabit lingua mea justitiam tuam.

Domine, labia mea aperies: et os meum annuntiabit laudem tuam.

Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique: holocaustis non delectaberis.

Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies.

Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion: ut ædificentur muri Jerusalem.

Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes, holocausta: tunc imponent super altare tuum vitulos.

Gloria Patri etc. Sicut erat etc.

Psalmus 101.

Domine, exaudi orationem meam: et clamor meus ad te veniat.

Non avertas faciem tuam a me: in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.

In quacumque die invocavero te: velociter exaudi me.

Quia defecerunt sicut fumus dies mei: et ossa mea sicut cremium aruerunt.

Percussus sum ut fœnum, et aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum.

A voce gemitus mei: adhæsit os meum carni meæ.

Similis factus sum pelicano solitudinis: factus sum sicut nycticorax in domicilio.

Vigilavi: et factus sum sicut passer solitarius in tecto.

Tota die exprobrabant mihi inimici mei: et qui laudabant me, adversum me jurabant.

Quia cinerem tanquam panem manducabam: et potum meum cum fletu miscebam.

A facie iræ et indignationis tuæ: quia elevans allisisti me.

Dies mei sicut umbra declinaverunt: et ego sicut fœnum arui.

Tu autem, Domine, in æternum permanes: et memoriale tuum in generationem et generationem.

Tu exsurgens misereberis Sion: quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus.

Quoniam placuerunt servis tuis lapides ejus: et terræ ejus miserebuntur.

Et timebunt gentes nomen tuum, Domine: et omnes reges terræ gloriam tuam.

Quia ædificavit Dominus Sion: et videbitur in gloria sua.

Respexit in orationem humilium: et non sprevit precem eorum.

Scribantur hæc in generatione altera: et populus, qui creabitur, laudabit Dominum.

Quia prospexit de excelso sancto suo: Dominus de cœlo in terram aspexit.

Ut audiret gemitus compeditorum: ut solveret filios interemptorum.

Ut annuntient in Sion nomen Domini: et laudem ejus in Jerusalem.

In conveniendo populos in unum: et reges, ut serviant Domino.

Respondit ei in via virtutis suæ: paucitatem dierum meorum nuntia mihi.

Ne revoces me in dimidio dierum meorum: in generationem et generationem anni tui.

Initio tu, Domine, terram fundasti: et opera manuum tuarum sunt cœli.

Ipsi peribunt, tu autem permanes: et omnes sicut vestimentum veterascent.

Et sicut opertorium mutabis eos, et mutabuntur: tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient.

Filii servorum tuorum habitabunt: et semen eorum in sæculum dirigetur.

Gloria Patri etc. Sicut erat etc.

Psalmus 119.

De profundis clamavi ad te, Domine: Domine, exaudi vocem meam.

Fiant aures tuæ intendentes: in vocem deprecationis meæ.

Si iniquitates observaveris, Domine: Domine, quis sustinebit?

Quia apud te propitiatio est: et propter legem tuam sustinui te, Domine.

Sustinuit anima mea in verbo ejus: speravit anima mea in Domino.

A custodia matutina usque ad noctem: speret Israël in Domino.

Quia apud Dominum misericordia: et copiosa apud eum redemptio.

Et ipse redimet Israël: ex omnibus iniquitatibus ejus.

Gloria Patri etc. Sicut erat etc.

Psalmus 142.

Domine, exaudi orationem meam: auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua: exaudi me in tua justitia.

Et non intres in judicium cum servo tuo: quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliavit in terra vitam meam.

Collocavit me in obscuris sicut mortuos sæculi: et anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.

Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar.

Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi.

Velociter exaudi me, Domine: defecit spiritus meus.

Non avertas faciem tuam a me: et similis ero descendentibus in lacum.

Auditam fac mihi mane misericordiam tuam: quia in te speravi.

Notam fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te levavi animam meam.

Eripe me de inimicis meis, Domine, ad te confugi; doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: propter nomen tuum, Domine, vivificabis me, in æquitate tua.

Educes de tribulatione animam meam: et in misericordia tua disperdes inimicos meos.

Et perdes omnes, qui tribulant animam meam: quoniam ego servus tuus sum.

Gloria Patri etc. Sicut erat etc.

Antiph. Ne reminiscaris, Domine, delicta nostra vel parentum nostrorum: neque vindictam sumas de peccatis nostris.

Litaniæ majores sive Omnium Sanctorum.

Kyrie eleison! Christe eleison! Kyrie eleison!
Christe, audi nos! Christe, exaudi nos!
Pater de cœlis Deus, miserere nobis!
Fili Redemptor mundi Deus, miserere nobis!
Spiritus sancte Deus, miserere nobis!
Sancta Trinitas unus Deus, miserere nobis!
Sancta Maria,
Sancta Dei Genitrix,
Sancta Virgo virginum,
Sancte Michaël,
Sancte Gabriel,
Sancte Raphaël,
ora pro nobis!
Omnes sancti Angeli et Archangeli, orate pro nobis!
Omnes sancti beatorum spirituum ordines, orate pro nobis!
Sancte Joannes Baptista, ora pro nobis!
Sancte Joseph, ora pro nobis!
Omnes sancti Patriarchæ et Prophetæ, orate pro nobis!
Sancte Petre,
Sancte Paule,
Sancte Andrea,
Sancte Jacobe,
ora pro nobis!

Sancte Joannes,
Sancte Thoma,
Sancte Jacobe,
Sancte Philippe,
Sancte Bartholomæe,
Sancte Matthæe,
Sancte Simon,
Sancte Thaddæe,
Sancte Mathia,
Sancte Barnaba,
Sancte Luca,
Sancte Marce,
} ora pro nobis!

Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, orate pro nobis!
Omnes sancti discipuli Domini, orate pro nobis!
Omnes sancti innocentes, orate pro nobis!
Sancte Stephane, ora pro nobis!
Sancte Laurenti, ora pro nobis!
Sancte Vincenti, ora pro nobis!
Sancti Fabiane et Sebastiane, orate pro nobis!
Sancti Joannes et Paule, orate pro nobis!
Sancti Cosma et Damiane, orate pro nobis!
Sancti Gervasi et Protasi, orate pro nobis!
Omnes sancti Martyres, orate pro nobis!

Sancte Sylvester,
Sancte Gregori,
Sancte Ambrosi,
Sancte Augustine,
Sancte Hieronyme,
Sancte Martine,
Sancte Nicolae,
} ora pro nobis!

Omnes sancti Pontifices et Confessores, orate pro nobis!
Omnes sancti Doctores, orate pro nobis!
Sancte Antoni, ora pro nobis!
Sancte Benedicte, ora pro nobis!
Sancte Bernarde, ora pro nobis!

Sancte Dominice, ora pro nobis!
Sancte Francisce, ora pro nobis!
Omnes sancti sacerdotes et levitæ, orate pro nobis!
Omnes sancti monachi et eremitæ, orate pro nobis!
Sancta Maria Magdalena, ora pro nobis!
Sancta Agatha,
Sancta Lucia,
Sancta Agnes,
Sancta Cæcilia,
Sancta Catharina,
Sancta Anastasia,
} ora pro nobis!
Omnes sanctæ virgines et viduæ, orate pro nobis!
Omnes Sancti et Sanctæ Dei, intercedite pro nobis!
Propitius esto, parce nobis, Domine!
Propitius esto, exaudi nos, Domine!
Ab omni malo, libera nos, Domine!
Ab omni peccato,
Ab ira tua,
A subitanea et improvisa morte,
Ab insidiis diaboli,
Ab ira et odio et omni mala voluntate,
A spiritu fornicationis,
A fulgure et tempestate,
A flagello terræmotus,
A peste, fame et bello,
A morte perpetua,
Per mysterium sanctæ incarnationis tuæ,
Per adventum tuum,
Per nativitatem tuam,
Per baptismum et sanctum jejunium tuum,
Per crucem et passionem tuam,
Per mortem et sepulturam tuam,
Per sanctam resurrectionem tuam,
Per admirabilem ascensionem tuam,
Per adventum Spiritus sancti Paracliti,
In die judicii,
} libera nos, Domine!

Peccatores,
Ut nobis parcas,
Ut nobis indulgeas,
Ut ad veram pœnitentiam nos perducere digneris,
Ut ecclesiam tuam sanctam regere et conservare digneris,
Ut domnum apostolicum et omnes ecclesiasticos ordines in sancta religione conservare digneris,
Ut inimicos sanctæ ecclesiæ humiliare digneris,
Ut regibus et principibus christianis pacem et veram concordiam donare digneris,
Ut cuncto populo christiano pacem et unitatem largiri digneris,
Ut nosmetipsos in tuo sancto servitio confortare et conservare digneris,
Ut mentes nostras ad cœlestia desideria erigas,
Ut omnibus benefactoribus nostris sempiterna bona retribuas,
Ut animas nostras, fratrum, propinquorum et benefactorum nostrorum ab æterna damnatione eripias,
Ut fructus terræ dare et conservare digneris,
Ut omnibus fidelibus defunctis requiem æternam donare digneris,
† Ut nos exaudire digneris,
Fili Dei,

} te rogamus, audi nos!

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce nobis, Domine!
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos, Domine!
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis!
Christe, audi nos! Christe, exaudi nos!
Kyrie eleison! Christe eleison! Kyrie eleison!
Pater noster *(secreto)*.
℣. Et ne nos inducas in tentationem,
℟. Sed libera nos a malo.

Psalmus 69.

Deus, in adjutorium meum intende: Domine, ad adjuvandum me festina.

Confundantur et revereantur: qui quærunt animam meam.

Avertantur retrorsum et erubescant: qui volunt mihi mala.

Avertantur statim erubescentes: qui dicunt mihi, euge, euge.

Exsultent et lætentur in te omnes, qui quærunt te: et dicant semper: magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.

Ego vero egenus et pauper sum: Deus, adjuva me.

Adjutor meus et liberator meus es tu: Domine, ne moreris.

Gloria Patri etc. Sicut erat etc.

℣. Salvos fac servos tuos,
℟. Deus meus sperantes in te.
℣. Esto nobis, Domine, turris fortitudinis,
℟. A facie inimici.
℣. Nihil proficiat inimicus in nobis,
℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere nobis.
℣. Domine, non secundum peccata nostra facias nobis.
℟. Neque secundum iniquitates nostras retribuas nobis.
℣. Oremus pro Pontifice nostro N.
℟. Dominus conservet eum et vivificet eum, et beatum faciat eum in terra, et non tradat eum in animam inimicorum ejus.
℣. Oremus pro benefactoribus nostris.
℟. Retribuere dignare, Domine, omnibus nobis bona facientibus propter nomen tuum vitam æternam. Amen.
℣. Oremus pro fidelibus defunctis.
℟. Requiem æternam dona eis, Domine: et lux perpetua luceat eis.

℣. Requiescant in pace.
℟. Amen.
℣. Pro fratribus nostris absentibus,
℟. Salvos fac servos tuos, Deus meus, sperantes in te.
℣. Mitte eis, Domine, auxilium de sancto,
℟. Et de Sion tuere eos.
℣. Domine, exaudi orationem meam,
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum.[1])
℟. Et cum spiritu tuo.

Oremus. Deus, cui proprium est misereri semper et parcere: suscipe deprecationem nostram, ut nos et omnes famulos tuos, quos delictorum catena constringit, miseratio tuæ pietatis clementer absolvat.

Exaudi, quæsumus, Domine, supplicum preces, et confitentium tibi parce peccatis: ut pariter nobis indulgentiam tribuas benignus et pacem.

Ineffabilem nobis, Domine, misericordiam tuam clementer ostende: ut simul nos et a peccatis omnibus exuas, et a pœnis, quas pro his meremur, eripias.

Deus, qui culpa offenderis, pœnitentia placaris: preces populi tui supplicantis propitius respice, et flagella tuæ iracundiæ, quæ pro peccatis nostris meremur, averte.

Omnipotens sempiterne Deus, miserere famulo tuo Pontifici nostro N., et dirige eum secundum tuam clementiam in viam salutis æternæ: ut te donante tibi placita cupiat, et tota virtute perficiat.

Deus, a quo sancta desideria, recta consilia et justa sunt opera: da servis tuis illam, quam mundus dare non potest, pacem: ut et corda nostra mandatis tuis dedita, et hostium sublata formidine, tempora sint tua protectione tranquilla.

---

1) Solummodo a sacerdote vel diacono dicitur: Dominus vobiscum.

Ure igne sancti Spiritus renes nostros et cor nostrum, Domine: ut tibi casto corpore serviamus et mundo corde placeamus.

Fidelium, Deus, omnium conditor et redemptor, animabus famulorum famularumque tuarum remissionem cunctorum tribue peccatorum: ut indulgentiam, quam semper optaverunt, piis supplicationibus consequantur.

Actiones nostras, quæsumus Domine, aspirando præveni et adjuvando prosequere: ut cuncta nostra oratio et operatio a te semper incipiat, et per te cœpta finiatur.

Omnipotens sempiterne Deus, qui vivorum dominaris simul et mortuorum, omniumque misereris, quos tuos fide et opere futuros esse prænoscis: te supplices exoramus, ut pro quibus effundere preces decrevimus, quosque vel præsens sæculum adhuc in carne retinet, vel futurum jam exutos corpore suscepit, intercedentibus omnibus Sanctis tuis, pietatis tuæ clementia omnium delictorum suorum veniam consequantur. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

℣. Dominus vobiscum,
℟. Et cum spiritu tuo. (*Vel:* ℣. Domine, exaudi orationem meam, ℟. Et clamor meus ad te veniat.)
℣. Exaudiat nos omnipotens et misericors Dominus,
℟. Amen.
℣. Et fidelium animæ per misericordiam Dei requiescant in pace.
℟. Amen.

14. Preces ante et post SS. Communionem persolvendæ. (I.)

Ante Communionem.

Ad mensam dulcissimi convivii tui, pie Domine Jesu Christe, ego peccator de propriis meritis nihil præsumens; sed de tua confidens misericordia et bonitate, accedere vereor et contremisco. Nam cor et corpus habeo multis criminibus maculatum; mentem et linguam non caute custoditam. Ergo, o pia Deitas, o tremenda Majestas, ego miser inter angustias deprehensus, ad te, fontem misericordiæ, recurro; ad te festino sanandus; sub tuam protectionem fugio, et quem judicem sustinere nequeo, Salvatorem habere suspiro. Tibi, Domine, plagas meas ostendo; tibi verecundiam meam detego. Scio peccata mea multa et magna, pro quibus timeo. Spero in misericordias tuas, quarum non est numerus. Respice in me oculis misericordiæ tuæ, Domine Jesu Christe, Rex æterne, Deus et homo, crucifixus propter hominem. Exaudi me sperantem in te; et miserere mei pleni miseriis et peccatis, tu, qui fontem miserationis nunquam manare cessabis. Salve salutaris victima, pro me et omni humano genere in patibulo crucis oblata. Salve nobilis et pretiose Sanguis, de vulneribus crucifixi Domini mei Jesu Christi profluens, et peccata totius mundi abluens. Recordare, Domine, creaturæ tuæ quam tuo Sanguine redemisti. Pœnitet me peccasse, cupio emendare quod feci. Aufer ergo a me, clementissime Pater, omnes iniquitates et peccata mea; ut purificatus mente et corpore digne degustare merear Sancta sanctorum; et concede, ut sancta prælibatio Corporis et Sanguinis tui, quam ego indignus sumere intendo, sit peccatorum meorum remissio, sit delictorum perfecta purgatio, sit turpium cogitatio-

num effugatio, bonorumque sensuum regeneratio, operumque tibi placentium salubris efficacia, animæ quoque et corporis contra inimicorum meorum insidias firmissima tuitio. Amen.

Omnipotens sempiterne Deus, ecce accedo ad Sacramentum unigeniti Filii tui Domini nostri Jesu Christi. Accedo tanquam infirmus, ad medicum vitæ: immundus, ad fontem misericordiæ: cæcus, ad lumen claritatis æternæ: pauper et egenus, ad Dominum cœli et terræ. Rogo ergo immensæ largitatis tuæ abundantiam, quatenus meam curare digneris infirmitatem, lavare fœditatem, illuminare cæcitatem, ditare paupertatem, vestire nuditatem, ut te panem Angelorum, Regem regum, et Dominum dominantium, tanta suscipiam reverentia et humilitate, tanta contritione et devotione, tanta puritate et fide, tali proposito et intentione, sicut expedit saluti animæ meæ. Da mihi, quæso, Dominici Corporis et Sanguinis non solum suscipere Sacramentum, sed etiam rem et virtutem Sacramenti. O mitissime Deus, da mihi Corpus unigeniti Filii tui Domini nostri Jesu Christi, quod traxit de virgine Maria, sic suscipere, ut corpori suo mystico merear incorporari, et inter ejus membra connumerari. O amantissime Pater, concede mihi dilectum Filium tuum, quem nunc velatum in via suscipere propono, revelata tandem facie perpetuo contemplari. Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen. *(S. Thom. Aquin.)*

Exercitium singularis devotionis ante Communionem.

Oratio praeparatoria. Domine Jesu, qui Carnem et Sanguinem tuum in cibum potumque mihi præparare dignatus es, in ejusque sumptione passionis et mortis tuæ memoriam recoli voluisti; da mihi gratiam, ut huic sanctissimæ tuæ voluntati satisfacere,

uberesque hujus Sacramenti fructus percipere valeam. Amen.

1. *Christus ultimam cœnam instituit.* Cum tuos, o Jesu, dilexisses, vere in finem dilexisti eos; temetipsum enim ex hoc mundo abiens, sub speciebus panis et vini in terris reliquisti, ut semper nobiscum esses. Quid tibi vicissim, o Jesu, rependam? accipe corpus et animam meam, meque totum posside, qui te totum mihi in cibum tradere voluisti.

2. *Lavat discipulorum pedes.* Ad discipulorum tuorum, ipsius etiam Judæ pedes te, o Jesu, prosternere, eosque manibus tuis abluere dignatus es. Et ego pulvis et cinis, ego terræ vermiculus, ego homo impius persistam in superbia? Fac, Domine, ut vilior fiam plus quam factus sum, et sim humilis in oculis meis. *(2. Reg. 6.)*

3. *Angitur in horto, et sanguinem sudat.* Tuus in horto mœror et angor sanguineum tibi, o Jesu, sudorem expressit, et in hæc verba exclamare coëgit: Tristis est anima mea usque ad mortem. Væ mihi, ob cujus peccata tu, Domine Jesu, adeo contristatus es, sanguinemque sudasti! Et ego tam exiguum de illis dolorem sentio? Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum, ut fleam die ac nocte! *(Jer. 9.)*

4. *Ab Angelo confortatur.* Ut calicem amarissimæ passionis tibi, o Jesu, a Patre tuo cœlesti oblatum acceptares, persuasit Angelus. Num ego eundem a te mihi propinatum recusem? Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo. *(Ps. 115.)*

5. *A Juda osculo traditur.* Perfidum, o Jesu, osculum a Juda admittere, paternum vero proditori reddere dignatus es. Ne permittas, mi Jesu, ut ego tam impio te osculo in hoc sanctissimo Sacramento excipiam. Aufer proinde a me omnem inordinatum erga creaturas affectum, ut te toto corde diligam, et sin-

cero affectu amplectar. Tu enimvero es Deus cordis mei. *(Ps. 72.)*

6. Christus capitur. Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris; et ego deinceps suavissimo tuorum, o Jesu, mandatorum jugo excusso, vivendi captem libertatem? Trahe me, oro, post te, trahe me, inquam, in funiculis Adæ, in vinculis caritatis, et curram in odorem unguentorum tuorum. *(Cant. 1.)*

7. Ad Annam et Caipham ducitur. Ad Annam et Caipham, summos Pontifices, o Jesu, tanquam gravissimorum flagitiorum reus traheris, ad falsas accusationes, alapas, sputa, aliaque opprobria non aperis os tuum. Ubi est patientia mea? Te, mi Jesu, supplex oro, ut mihi in hoc Sacramento tribuas patientiam et mansuetudinem. *(1. Tim. 6.)*

8. Præsidi Pontio Pilato sistitur. Pontio Pilato judici te, o Jesu, condemnandum sisti pateris, qui a patre tuo constitutus es Judex vivorum et mortuorum; nimirum, ut me a sententia æternæ damnationis absolveres. Væ mihi, si indigna Corporis et Sanguinis tui sumptione, aut ullo deinceps gravi peccato me tui judicii, o Jesu, reum faciam. *(1. Cor. 11.)*

9. Ab Herode spernitur. Herodes cum universa aula te, mi Jesu, ob modestiam et humilitatem tuam spernit, albaque indutum veste cum ludibrio ad Pilatum remittit. Ne unquam, o Jesu, permittas, ut et ego humilem tuam sub candidis panis speciebus præsentiam, ullo unquam modo spernam, aut parvi faciam. Tu enim hic vere es Deus absconditus. *(Is. 45. 5.)*

10. Barabbæ latroni postponitur. Unanimem, mi Jesu, iniquissimæ plebis Barabbam tibi præferentis vocem demisso animo audivisti. Utinam ego nunquam hujus mundi bona, honores, voluptates tibi, o Jesu, præferam! Quid enim mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram! *(Ps. 71.)*

11. Flagellatur. A planta pedis usque ad verticem capitis non fuit in te, mi Jesu, sanitas, quando virgineum corpus tuum ab impiis denudatum, diris modis est cæsum. Supplex ad thronum gratiæ tuæ, in hoc SS. Sacramento mihi erectum procido, ne in me horum omnium auctore tantam immanitatem ulciscaris, cum Jobo in amaritudine animæ meæ exclamo: noli me condemnare. *(Job. 10.)*

12. Spinis coronatur. Egredimini, et videte filiæ Sion regem Salomonem in diademate suo. O speciose forma præ filiis hominum. O Rex gloriæ, Christe Jesu! Tene video spinis coronatum? et ego in vultu aut ulla corporis parte vanam affectem gloriam? Mi Deus, confundor, et erubesco levare faciem meam ad te. *(1. Esdr. 96.)*

13. Ecce homo. Quis est iste, qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra? Iste formosus in stola sua. Itane, mi Jesu, attrita, laceraque purpura regium est paludamentum tuum? arundo sceptrum? spinæ corona? Parce, ah parce mihi peccatori, cum veneris in nube cum potestate magna. *(Luc. 21.)*

14. Condemnatur. Ab iniquis, o Jesu, te innocentem condemnari permisisti, ut a me nocente sententiam æternæ damnationis averteres. Fac, ut denique audiam cum electis tuis in illa die: venite benedicti. *(Matth. 25.)*

15. Crucem bajulat. Posuit in te, mi Jesu, Pater tuus cœlestis iniquitatem omnium nostrum. Pondus hoc in cruce lubens suscepisti, montemque Calvariæ conscendisti. Utinam et ego sic post te venire contendam, ut tollam crucem meam, et sequar te! *(Matth. 16.)*

16. Crucifigitur. Sol obscuratus est, te Jesu in cruce pendente, terra mota est, petræ scissæ sunt. Et ego pudore non suffundor? non moveor? non conteror? largi e sanctissimis manibus, pedibusque fontes

scaturiunt, et ego non accurro? Etiamnum surdis et torpentibus auribus excipiam voces Prophetæ? In illa die (quæ nunc per gratiam mihi illuxit) haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. Vere, mi Jesu, apud te est fons vitæ. *(Ps. 35.)*

17. *Ultima morientis verba.* Prima tibi, o Jesu, morienti cura fuit, ut peccatores, ii etiam, qui te cruci affixerunt, Patri tuo reconciliarentur. Pater, inquiebas, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt; et ego ulli, qui me unquam offendit, ignoscere detrectem, dum ad te, mi Jesu, in amoris Sacramento sumendum accedo; absit, o Jesu; omnibus amore tui ex animo condono, quidquid in me unquam peccarunt, præsertim illis .... Fac me, obsecro in hora mortis meæ cum latrone illa audire verba: „hodie mecum eris in Paradiso"; et patere, ut te, fratrem meum, in hoc Sacramento amplectar, qui dulcissimam Genitricem tuam mihi in Matrem dedisti, teque a Patre tuo in extremo mortis agone derelinqui permisisti, ne is in æternum me derelinqueret in peccatis. Ardentissime insuper salutem meam sitivisti, ut vicissim anima mea sitiret ad te fontem vivum, donec consummato hujus vitæ cursu, in manus tuas commendem spiritum meum. Veni, Domine Jesu. *(Apoc. 22.)*

18. *Christus moritur.* Utinam mihi licuisset, o Jesu, ore et corde meo ultimum vitæ tuæ spiritum excipere, ut dicere possem: „Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus". Quam benignus es, o Jesu! quod enim tam ardenter desidero, id in gloriosissimo hoc Sacramento mihi concedis, non modo spiritum tuum, verum et corpus, ipsamque divinam tuam substantiam ore et corde sumendam mihi tradis. Quomodo possum te non diligere? Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema. *(1. Cor. 16.)*

19. *Latus lancea aperitur.* Tunc mihi, o Jesu, ad urbem et domum refugii aditum patefecisti, quando

ancea latus tuum aperiri voluisti. Hæc requies mea; hic habitabo, quoniam elegi eam. *(Ps. 131.)*

20. Jesus sepelitur. Virgineum corpus tuum, o Jesu, munda sindone involutum, sepulchro novo est conditum. Amplius, amplius lava me, o Jesu, et a peccato meo munda me; cor mundum crea in me, quo sanctissimum tuum nunc redivivum et gloriosum corpus tanquam munda sindone excipiam, eique ita amore conjungar, ut vere possim dicere: „neque mors, neque vita, neque ulla creatura me separabit a caritate Dei, quæ est in Christo Jesu, Domino nostro.“ *(Rom. 8.)*

Terna amoris suspiria ad Jesum ante Communionem.

1. Accende, o Jesu, igne amoris tui cor meum (quod tibi in holocaustum offero) omnesque terreni amoris flammas exstingue, ut nihil in mundo mihi placeat præter te. In amore tui vivere cupio et mori exopto.

2. Vox tua, mi Jesu, est: „Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.“ Expansis in cruce brachiis me exspectas. En venio, o Jesu! admitte me, obsecro, æternumque in amoris tui amplexu tibi conjunctus permaneam.

3. Præcipitur mihi, ne appaream in conspectu tuo vacuus. Sed quid dabo tibi, mi Jesu? accipe tuæ bonitatis dona, animæ meæ facultates, quas tibi in obsequium offero, memoriam, intellectum, voluntatem. Tui solius meminerim, nihil sciam extra te, nihil præter te amem, nec in ulla re mea, sed tua solius voluntas fiat. Amen.

Alia ante sacram Communionem precatio.

Domine Jesu Christe, unde hoc mihi beneficium, quod tu, Angelorum Dominus, et cœlorum gloria, a quo et ad quem omnia, ad me vermem impurum venire et me totum in hoc Sacramento tecum unire dignaris?

O quanta contritione, quali lacrymarum fonte, timore et reverentia, quamque perfecta cordis et corporis puritate hoc sublime mysterium mihi percipiendum est, in quo tua caro virginea sumitur, et divina humanis, et summa imis ineffabili modo miscentur!

Benedictus, qui venis in nomine Domini, ad alendos pauperes, ac pascendas oves in hoc deserto, et cui deliciæ sunt, esse cum filiis hominum!

O bonitatem immensam, quod non modo justos, sed etiam peccatores ad mensam tuam divinam invitas, nec solum sanos, sed etiam ægros hujus efficacissimæ medicinæ participes reddis!

Peto et obsecro, piissime Domine et Salvator mundi, ut proprios hujus Sacramenti fructus mihi largiens, peccata præterita deleas, a futuris præserves, affectus ac motus vitiosos exstinguas, intellectum illustres, virtutes infundas ac augeas, adversus hostes ac tentationes robores, animi et corporis remedium præbeas, in vita et morte auxiliaturus accedas, ac me denique mirabiliter in te transformes, ut unus tecum spiritus effici ac manere possim.

Nulla, quæso, peccati hæreat in me macula, quem tam augusto et salutari Sacramento reficies, quod contra peccatorum omnium venena præsentissimum est antidotum omnisque virtutis et gratiæ copiam recte accedenti subministrat.

In ipso ad sacram Communionem accessu.

Domine, non sum dignus, ut sub tectum meum intres, et in me velut sordido stabulo habites ac requiescas. Quoniam vero in hoc Sacramento Deus et Homo manes absconditus, et sub specie panis a peccatoribus, etiam infirmis, tangi et manducari voluisti, propitius esto mihi, qui ad mensam tuam invitatus licet indignus accedo, et eum sentire fructum desidero, de quo ipse dixisti: Qui manducat meam

Carnem et bibit meum Sanguinem, in me manet et ego in eo: qui manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.

Esto igitur mihi panis, qui dat vitam mundo et in hac vita peregrinantes sustinet et omne bonum egentibus præstat. Sit mihi Corporis et Sanguinis tui sumptio tam salutaris et efficax, ut cor meum in amore tuo hoc pane sanctissimo reficiatur, atque in omni gratia mihi necessaria confirmetur.

O Jesu, manna dulcissimum, me famelicum pasce. Tu panis de cœlo descendens et mundo vitam præstans, in me mortem promerente vitam operare.

In periculis, in tenebris, in afflictionibus versor; tu laborantem, ut promisisti, excipe, et domum meam, sicut Zachæi, qui te gaudens excepit, visita cum nova benedictione, ut totus renovatus, tecum conjunctissime vivam, qui mihi omnia in omnibus esse amantissime decrevisti. En tu mihi et ego tibi; mane in me semper, Jesu dulcissime, spes, fortitudo et salus mea sempiterna.

Præter has preces, habes alias quam plurimas in hoc libello, præparationi ad S. Communionem aptissimas (præsertim pag. 287. et 290.), quarum aliquas interdum, hisce omissis, pro animi tui affectu usurpare licebit; ne crebra earundem precum repetitione creetur fastidium, animique fervor remittat. — Poteris etiam præparationem instituere sola meditatione, ruminando has vel similes quæstiones:

I. Quodnam est illud opus, quod jamjam peracturus sum? Grande opus, non enim homini præparatur habitatio, sed Deo!

II. Quis est ille, qui venit ad me?

III. Quis sum ego, ad quem venit?

IV. Quoties venit?

V. Quomodo venit?

VI. Cur venit?

VII. Quo fine ego venio ad illum?
VIII. Quomodo ad eum venio?

Post Communionem.

Anima Christi, sanctifica me. Corpus Christi, salva me. Sanguis Christi, inebria me. Aqua lateris Christi, lava me. Passio Christi, conforta me. O bone Jesu, exaudi me. Intra vulnera tua absconde me. Ne permittas me separari a te. Ab hoste maligno defende me. In hora mortis meæ voca me. Et jube me venire ad te. Ut cum Sanctis tuis laudem te. In sæcula sæculorum. Amen. *(Indulg. 300 dierum. Pius IX. 9. Januarii 1854.)*

Gratias tibi ago, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui me indignum famulum tuum, nullis meis meritis sed sola dignatione misericordiæ tuæ, satiare dignatus es pretioso Corpore et Sanguine Filii tui, Domini nostri Jesu Christi. Te deprecor, ut hæc sancta communio non sit mihi reatus ad pœnam, sed intercessio salutaris ad veniam; sit mihi armatura fidei et scutum bonæ voluntatis. Sit vitiorum meorum evacuatio, concupiscentiæ et libidinis exterminatio, caritatis, patientiæ, humilitatis, obedientiæ omniumque virtutum augmentatio: contra insidias inimicorum omnium tam visibilium quam invisibilium firma defensio, motuum meorum tam carnalium quam spiritualium perfecta quietatio, in te uno ac vero Deo firma adhæsio, atque finis mei felix consummatio. Et precor te, ut ad illud ineffabile convivium me peccatorem perducere digneris, ubi tu cum Filio tuo et Spiritu sancto Sanctis tuis es lux vera, satietas plena, gaudium sempiternum, jucunditas consummata et felicitas perfecta. *(S. Thom. Aquin.)*

Domine Jesu Christe, Deus meus, Redemptor meus et Salvator meus, cui totus Angelorum exercitus non sine timore ministrat, quas tibi laudes et gratia-

rum actiones offeram, quod me vilissimum maximumque peccatorem per teipsum hodie visitare, consolari, et alere dignatus es, cum in hostia consecrata, quam sumpsi, tu ipse totus cum carne, sanguine, anima et divinitate verissime contineatis? — Benedictus tuus in carnem adventus; benedicta tua in cruce cruenta pro nobis oblatio; benedictus tuus erga nos amor in hoc Sacramento instituendo et relinquendo incredibilis, ut eo ipso Angelorum pane, animæ nostræ in hoc exilio alantur atque recreentur, tuque verus Emmanuel nobiscum usque ad consummationem sæculi tam suaviter, quam veraciter perseveres. — Benedic, Domine, domum servi tui, ea removens, quæ oculos tuos offendunt, et quæ sunt deperdita, restaurans, novamque habitationem tibi gratam in me construens ex tuis meritis atque virtutibus infinitis. Concede mihi flagrantem amorem, quo te caste, sicut dilectissimum animæ meæ sponsum, semper prosequar atque complectar. Concede spiritum obedientiæ, reverentiæ et confidentiæ, ut in omnibus angustiis meis atque periculis ad te, tanquam filius ad patrem, cito recurram. Concede in cultu tuo versari fortiter, ablegatis et exstinctis cupiditatibus malis, ut hostium tentationes, desideria mala et peccatorum occasiones me non impediant, quo minus secundum spiritum tuum vitam instituam meam, tibique serviam fideliter, cui me totum debeo. Tu solus mihi pax, gaudium et consolatio esse digneris; tu totus in me maneas, et ego nunquam a tua gratia me disjungam, sed in te spiritualiter transformer, tibi semper adhæream, qui nobis factus es via, veritas et vita, in quo demum solo salus et resurrectio nostra. Tibi Cherubim et Seraphim, imo Sancti omnes laudem et gloriam concinant sempiternam.

Transfige, dulcissime Domine Jesu, medullas et viscera animæ meæ suavissimo ac saluberrimo amo-

ris tui vulnere, vera serenaque et apostolica sanctissima caritate, ut langueat et liquefiat anima mea solo semper amore et desiderio tui. Te concupiscat, et deficiat in atria tua; cupiat dissolvi et esse tecum. Da, ut anima mea te esuriat panem Angelorum, refectionem animarum sanctarum, panem nostrum quotidianum superstantialem, habentem omnem dulcedinem et saporem et omne delectamentum suavitatis. Te, in quem desiderant Angeli prospicere, semper esuriat et comedat cor meum, et dulcedine saporis tui repleantur viscera animæ meæ: te semper sitiat fontem vitæ, fontem sapientiæ et scientiæ, fontem æterni luminis, torrentem voluptatis, ubertatem domus Dei; te semper ambiat, te quærat, te inveniat, ad te tendat, ad te perveniat, te meditetur, te loquatur, et omnia operetur in laudem et gloriam nominis tui cum humilitate et discretione, cum dilectione et delectatione, cum facilitate et affectu, cum perseverantia usque in finem. Tu sis solus semper spes mea, tota fiducia mea, divitiæ meæ, delectatio mea, jucunditas mea, gaudium meum, quies et tranquillitas mea, pax mea, suavitas mea, odor meus, dulcedo mea, cibus meus, refectio mea, refugium meum, auxilium meum, sapientia mea, portio mea, possessio mea et thesaurus meus, in quo fixa et firma et immobiliter semper sit radicata mens mea et cor meum. Amen. *(S. Bonaventura.)*

Ineffabilem misericordiam tuam, Domine Jesu Christe, suppliciter oro, ut quod indignus suscepi Corporis et Sanguinis tui Sacramentum, quo nihil admirabilius, excellentius, fructuosius, mihi sit purgatio scelerum, fortitudo fragilium, contra mundi pericula firmamentum; sit impetratio veniæ, stabilimentum gratiæ et medicina vitæ; sit memoria tuæ passionis, sit contra debilitatem fomentum, sit viaticum meæ peregrinationis. Euntem me conducat, revertentem susci-

piat, titubantem teneat, cadentem erigat, meque perseverantem demum in gloriam tuam læte introducat. — Ad hæc, altissime Deus, Corporis et Sanguinis tui præsentia beatissima cordis mei palatum sic immutet, ut præter te nullam unquam sentiat dulcedinem, nullam amet pulchritudinem, nullum illicitum quærat amorem, nullam desideret consolationem, nullam admittat delectationem, nullum curet honorem, nullam timeat adversitatem, sed me totum tibi uniat et in gratia tua conservet, donec ad te veniam, ac unus efficiar spiritus tecum in sæcula sæculorum. Amen.

B. Petri Canisii precatio ad Matrem Domini benedictam.

Commendo me tibi, serenissima vereque inclyta virgo Maria, cœli ac terræ regina, quæ in tuo sacratissimo utero eundem Dominum et omnium creatorem, quem ego modo suscepi, de Spiritu sancto conceptum digne portasti. — Precor te, matrem Dei sanctissimam, ut pro me apud eundem Filium tuum intercedas et quacumque ratione in summi Sacramenti hujus sumptione deliqui, hujus negligentiæ et indignitatis meæ veniam impetres. — Tu semper casta, pura, innocens, post conceptum Filium etiam castior, purior et sanctior Deoque gratior evasisti. Utinam et ego tam divi Sacramenti perceptione ita sanctificer, ut deinceps cor et corpus meum ab omni lethalis peccati macula tuear impollutum. — Tu, concepto Filio de Spiritu sancto, magnificas laudes Domino læte decantasti, et in Deo salutari tuo mirabiliter exsultasti.

O si tuis efficacibus precibus id assequar, Virgo Mater, ut cum hac sacra Communione novum et ardentem spiritum conjungam, ac semper in gratiarum actione pia verser, tantoque redemptori et hospiti me nunquam ingratum, sed fidum in omnibus ministrum ostendam. Amen.

Poterit etiam devotio et gratiarum actio post S. Communionem institui sola meditatione, colloquio mentali, piis suspiriis et affectibus, e. g.:

I. Quis est ille, qui venit ad me?
II. Ad quem venit?
III. Cur venit?
IV. Quomodo venit?
V. Quid a me tantus hospes requirit?
VI. Quid hactenus propter ejus amorem feci?
VII. Quid nunc volo facere?
VIII. An volo illud sincere?
IX. Quid facere debeo, ut promissis stem?

Utiliter quoque ad innovandam devotionem (facile enim pietas, ut supra dixi, crebra earundem precum repetitione languescit) quædam ex precibus usurpabuntur, quæ pag. 287.—305. positæ sunt, sive eæ sola mente expendantur, sive expressis verbis recitentur. Non expedit autem multa una vice percurrere; paucis immorari, piisque animi affectibus indulgere præstat.

Preces ante et post SS. Communionem persolvendæ. (II.)

Ante Communionem.

O mi Domine et Deus! vere grande est opus, quod aggredior; non enim homini mortali, sed tibi, regi cœlorum immortali et invisibili, habitationem præparo. Orna ipse domum, quam ingredieris; purifica animam meam, rumpe vincula peccatorum meorum, ut digne te recipere valeam. Domine Jesu, vere Deus et vere Homo, firma fide credo ac confiteor, te, qui olim nascens te in socium, moriensque dedisti in pretium, et nunc regnans te das in præmium, vere et realiter esse præsentem in hoc Sacramento. Vere sumus genus electum, regale sacerdo-

tium, gens sancta, populus acquisitionis; nec est alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut tu, Deus noster, ades nobis. Tu enim, veritas æterna, dixisti: „Caro mea vere est cibus, et Sanguis meus vere est potus. Qui manducaverit ex hoc pane, non morietur. Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Hoc est enim Corpus meum.“ Certior sum, te verum Deum et verum Hominem, Carnem et Sanguinem tuum, corpus tuum et animam tuam, divinitatem sanctamque humanitatem tuam contineri et velari his speciebus, quam si te propriis viderem oculis. Adoro te creatorem, redemptorem ac summum bonum. Si pro hac fide mori me oporteret, mortem eligerem potius, quam fidem meam fallerem. Ideo renuntio omni, quod sensus mei aut ratio mea contrarium huic fidei suggerere possint. Fac me per gratiam tuam semper illud de tanto mysterio credere et intelligere, sentire et firmiter tenere, dicere et cogitare, quod tibi placet et expedit animæ meæ.

Domine virtutum! beatus homo, qui sperat in te. Spero in te, omnis boni fonte et gratiæ auctore, quem in hoc Sacramento præsentem habeo. Idcirco ad mensam dulcissimi convivii tui ego peccator de propriis meritis nihil præsumens, sed de tua confidens misericordia et bonitate accedo. Suavis enim es tu, et multæ sunt misericordiæ tuæ omnibus invocantibus te. Tu solus dare potes omnia, quia omnipotens; tu dare vis omnia, quia infinite bonus es. Tu es spes, salus, lux et vita mea. Tu parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me, adversus mundum, carnem ac diabolum. Propter hoc lætatur cor meum. Spero enim, nihil non daturum te mihi, qui dare te ipsum non recusas. In te, Domine, confido, non confundas me ab exspectatione mea. Venio ad te, quia bonitas tua me invitat dicens: „Venite

ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos."

Domine Jesu Christe! quanta fuit tui vis amoris, quæ te, quem terra, pontus, sidera colunt, adorant et prædicant, te, qui trinam, cœlestium, terrestrium et inferorum regis machinam, te, qui fuisti apud Patrem ante constitutionem mundi, traxit e sinu Patris, ut formam servi accipiens, et habitu inventus ut homo, venires in hunc mundum, perambulares terram benefaciendo omnibus, innumerasque miserias ac injurias propter salutem nostram ferres! Quantus amor! damnare nos poteras, et salvare voluisti; nos rei eramus, et tu innocens supplicium subiisti. Tulisti clavos, lanceam, multamque ignominiam, sudores et angores, atrocissimam denique mortem, ut nos Patri reconciliares, ac reos liberares. Denique pridie, quam patereris, abiturus ex hoc mundo ad Patrem, in pignus amoris Sacramentum hoc instituisti, præcipiens Apostolis: hoc facite in meam commemorationem, ut modo prorsus novo et mirabili maneres nobiscum, et sic monstrares, delicias tuas esse cum filiis hominum. Quanto amore dignus es, Domine, qui tot ac tanta fecisti amore erga nos! Diligam itaque te, Domine, fortitudo mea, firmamentum meum, refugium meum ac liberator meus. Cupio te suscipere in hoc Sacramento, ut tibi firmius uniar vinculo amoris. Tu es enim caritas, et qui manet in caritate, in te manet, et tu manes in illo.

Domine, Deus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! Rex cœli et terræ, quem laudant Angeli atque Archangeli, quem adorant Dominationes, coram quo tremunt Potestates: quid est homo, quod memor es ejus, faciens ei memoriam mirabilium tuorum? quid est filius hominis, quoniam visitas eum, Angelorum esca eum nutriens et panem de cœlo præstans ei? Unde hoc mihi, ut venias ad me, ut

fiam templum et habitaculum tuum? Venis, Domine, ad servum, Creator ad eum, quem creavit dextera tua. Tu suprema es majestas atque sanctitas ipsa, ego vero cinis et pulvis, vermis et peccator sum; et ego ad te accedere audeam? panem Angelorum manducem? Corpore et Sanguine Filii Dei reficiar? Etiamsi puritatem Angelorum et Sanctorum haberem, indignus tamen essem tanta gratia; quomodo appropinquem plenus peccatis et imperfectionibus! Timeo sane, ne non habeam vestem nuptialem; confidens solum in infinita misericordia tua ad te venio.

Dies beata, qua te, Jesu mi, fruar! Panis sancte, panis cor hominis confirmans, quem qui manducat vivet in æternum, qui non manducat, vitam non habebit. – Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit et deficit anima mea in atria tua. Refice esurientem animam meam, ut in fortitudine cibi illius ambulem per hunc mundum usque ad montem sanctum tuum, donec in regno tuo satier ab ubertate domus tuæ. — Desiderio desiderasti manducare pascha cum discipulis tuis. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus. Veni, Domine, et noli tardare; sed veniat, obsecro, tecum illa multum desiderabilis bonitas, mansuetudo et caritas tua, per quam excusetur et juvetur miseria mea. Veni desiderate cunctis gentibus, veni ad docendum me viam prudentiæ et salvandum me in manu forti et brachio extento. Sanctifica animam desiderantem te, quærentem te, properantem ad te. Veni, Domine Jesu, et veniant super me universæ benedictiones tuæ. Amen.

Post Communionem.

Piæ aspirationes ad Christum.

Inveni, quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam. Te, mi Jesu, amplector, et amoris mei

gaudium obtineo. Te cordis mei thesaurum comprehendo, in quo omnia possideo. Sentiat, obsecro, mens mea virtutem præsentiæ tuæ; gustet, quam suavis sis, Domine, ut amore tui capta nil extra te quærat, nil diligat, nisi propter te. Tu es Rex meus, ne obliviscaris inopiæ et tribulationis meæ. Tu es Judex meus, parce peccatis meis, et miserere mei. Tu es Medicus meus, sana omnes infirmitates meas Tu es Sponsus animæ meæ, sponsa me tibi in sempiternum. Tu es Dux et Defensor meus, pone me juxta te, et cujusvis manus pugnet contra me. Tu Victima pro me factus es, et ego tibi sacrificabo hostiam laudis. Tu Redemptor meus es, redime animam meam de manu inferi, et salva me. Tu es Deus meus et omnia quid enim mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea, Deus, in æternum.

Quod concupivi, jam video; quod speravi, jam teneo; quod desideravi, jam habeo; possideo eum, qui potest et possidet omnia. Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus. O me felicem! quam potentem suscepi Dominum! quam dilectum induxi hospitem! quam fidelem acceptavi amicum! Omnipotens, qui est ante sæcula, Filius Dei, Redemptor meus, Judex meus, Deus meus requiescit in corde meo. Quam suavis est, Domine, spiritus tuus, qui, ut dulcedinem tuam in filios demonstrares, pane suavissimo de cœlo præstito esurientes reples bonis!

Quid tibi, o Pater misericordiarum, rependam? qui sic mundum dilexisti, ut Filium tuum unigenitum dares, non modo, ut mortem pro salute nostra subiret, verum etiam in cibum animarum nostrarum daretur et nobiscum esset usque ad consummationem sæculi. En ipsum dilectissimum Filium tuum, quem licet indignus tuo beneficio nunc suscepi, meque una cum ipso tibi in gratiarum actionem offero. Respice,

quæso, non in me, miserum servum, sed in ipsum, et dum illius tibi patent vulnera, mea tegantur scelera. Hic est ille tuus Filius, in quo tibi bene complacuit; per quem, oro, et ego ita tibi placeam, ut in numerum electorum tuorum admitti, teque in gloria tua cum eodem Filio et Spiritu sancto æternum intueri et laudare merear. Amen.

Quid tibi, o Fili Dei vivi, rependam? qui non modo carnem meam assumere, et pro me mori, verum etiam in eadem animata carne tua carni meæ, et anima tua animæ meæ unita, unum quodammodo tecum fierem, tuæque humanitatis factus consors, fierem et consors divinitatis. O immensæ caritatis dignatio! quid est homo, quod adeo magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum? quem si exaltaveris, nihil auferre potest. O mi Jesu, quibus tibi modis referam gratias? quid retribuam pro amore illo infinito, quo me complexus es? accipe me totum, qui cum totus perieram, te totum pro me dedisti. Sed cum ego te digna oblatio esse non possim, offero tibi ipsum amantissimum Patrem tuum una cum Spiritu sancto; offero et dilectissimam Matrem tuam, Virginem Mariam, qua nihil post Patrem tuum et Spiritum sanctum tibi in cœlo aut in terra potest esse carius. In unione hujus sanctissimæ oblationis me indignum, o Jesu, suscipe; et fac me gloria tua, cujus mihi pignus in suscepto jam Sacramento dedisti, tecum æternum frui. Amen.

Quid tibi, o sancte Spiritus, rependam? qui omnis amoris a Patre et Filio in me effusi fons et origo es? Per te Pater commotus dedit Filium suum unigenitum; per te Filius inductus seipsum pro redemptione nostra obtulit. Tu illi Mariam Virginem in Matrem præparasti; tu illi purissimum corpus ex ejusdem virginea carne præparasti, quod nunc ego, tuo quoque beneficio in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento

suscepi; tu hujus meritorum me participem facis; a te gratiarum omnium dona profluxerunt. Quas tibi gratias referam, o sancte Spiritus? Accipe cor meum, quod amoris tui ac benignitatis scopum constituere dignatus es, tu illud, obsecro, ab omnibus peccatorum sordibus emunda; tu septenis illud gratiarum tuarum donis exorna, tibique in gratum habitaculum præpara. Veni, sancte Spiritus, veni pater pauperum, veni dator munerum. Sine tuo numine nihil est in homine, nihil est innoxium. Da virtutis meritum, da salutis exitum, da perenne gaudium. Amen.

Quid retribuam tibi, Domine Jesu Christe, pro omnibus, quæ retribuisti mihi? Vere, quos dilexisti, in finem dilexisti eos. Cum non essem, e nihilo eduxisti me; cum per peccatum inimicus tuus essem, in gratiam recepisti me; cum viverem abjectus in domo mea, de pulvere eduxisti me, et constituisti me cum principibus, cum principibus populi tui, ut comederem panem in mensa tua, in qua ineffabili prorsus amore carnem tuam in cibum mihi dare dignatus es. Et ego te non redamem, o Jesu amantissime? Utinam eo erga te flagrarem amore, quo flagrarunt devoti, qui debita præparatione ac fructu hoc Sacramentum unquam receperunt, quo flagrarunt omnes Sancti tui, quo tu ipse in nos flagrasti! Utinam ita unus essem tecum, ut tu cum Patre unus es! Utinam adhærerem tibi, uti palmes adhæret viti! Utinam neque vita, neque mors, neque instantia, neque futura, neque creatura ulla unquam me separarent a caritate tua! Hoc volo, hoc desidero, hoc tota mente concupisco; hoc et maxima cum fiducia spero. Memini enim benedictionum, quibus cumulasti eos, qui te aliquando susceperunt. Imple igitur et me, Domine, spiritu tuo, et benedic domui, quam ingressus es. Concede mihi spiritus tui fervorem, amoris tui suavitatem, fraternæ dilectionis sinceritatem, in tentationi-

bus fortitudinem, in adversis patientiam, in prosperis humilitatem, in ore veritatem, in opere stabilitatem, in moribus gravitatem. Gratia tua mecum sit, mecum laboret et mecum usque in finem perseveret. Auge in me fidem, spem et caritatem, quæ non resideat in lingua, sed quæ se prodat servando mandata tua. Sanctifica, conforta ac defende me. Sis dux meus in via, in dubio magister, solamen in angustiis, salus in agone. Custodi me, ne diligam mundum, nec ea, quæ in mundo sunt; ne in peccandi consuetudinem incidam. Protege me contra eos, qui me seducere et quæ impia sunt, student docere. Mitigasti tribus pueris flammas ignium, da et mihi, ut non me exurat flamma vitiorum. Da mihi castitatem, quæ immunis sit ab omni violatione vel illicito consensu, et quam nec impura cogitatione nec verbo obscœno polluam. Fac, ut quotidie in virtute proficiam, ut tranquilla et pura conscientia tibi serviam, ut superioribus meis prompto animo obediam, ut semper voluntatem tuam faciam. Perceptio corporis tui non sit mihi reatus ad pœnam, sed intercessio salutaris ad veniam; sit scelerum meorum ablutio; sit peccatorum meorum remissio; sit fragilitatis meæ fortitudo; sit omnium virtutum augmentatio; sit in te uno ac vero Deo firma adhæsio; curet debilitatem meam, fœditatem lavet, cæcitatem illuminet, paupertatem ditet, vestiat nuditatem; euntem me conducat, errantem me reducat, revertentem me suscipiat, titubantem me teneat, cadentem me erigat, et perseverantem me in gloriam introducat; det gratiam et illis, pro quibus orare teneor, omnibusque vivis, ut tibi placeant; largiatur denique vitam beatam fidelibus defunctis.

Scrutator cordium et renum! tu formasti me et suscepisti me a nativitate mea. Quidquid possum, quidquid sum, id totum largitus es mihi. Obtulisti te pro me in cruce et in Eucharistia dedisti mihi Corpus

et Sanguinem tuum. En servus tuus sum ego, Domine! Omnia mea tua sint! Totum me tibi devoveo. Quidquid cogito, loquor, operor ac patior, te respiciat. Omnes facultates animæ viresque corporis tuo sint consecratæ servitio. Habeto me in servum sempiternum. Salva animam meam, quam pretioso Sanguine tuo redemisti, ac toties hoc amoris pabulo refecisti. Hora denique mortis voca me, dimitte me in pace, ac jube me venire ad te, ut te, quem nunc speciebus velatum peregrinans video, facie ad faciem intuear in patria, et cum omnibus Sanctis tuis laudem te in sæcula sæculorum. Amen.

Petitio ad impetrandam remissionem defectuum in illa Communione commissorum.

A te, benignissime Jesu, vocatus ad cœnam magnam, non meis meritis, sed tuæ infinitæ misericordiæ et bonitati confisus veni; Corpus et Sanguinem tuum, licet peccator sumpsi; dixisti enim: nisi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis. Ne, obsecro, clementissime Jesu, memineris peccatorum meorum, quibus totam pene vitam meam contaminavi, neque aspicias negligentias meas, quas in hac ipsa Ss. Corporis tui sumptione commisi. Quam (eheu!) exigua diligentia conscientiam meam mundare studui! quam frigide de tot tamque enormibus commissis flagitiis pœnitentiam egi? quam tepido corde ad hoc amoris ardentissimi Sacramentum accessi? quam breve tempus præparationi, debitæque gratiarum actioni impendi? Si iniquitates et negligentias observaveris Domine, Domine, quis sustinebit? Confiteor adversum me injustitiam meam; tu, spero, remittes impietatem peccati mei. Magna est fiducia peccatoris, cui cognita est pietas Salvatoris. Ignosce, o Jesu, ignosce, quidquid a me in hac sacratissimæ tuæ mensæ frequentatione peccatum est,

tuaque id pietate, infinitisque meritis, oro, suppleatur. Amen.

15. Preces ad lucrandas indulgentias
vel sibi, vel animabus in purgatorio detentis applicandas.

Oratio præparatoria. Omnipotens sempiterne Deus, cujus misericordia a peccatis omnibus æternæque damnationis reatu me absolutum confido, quamvis temporalibus pœnis obnoxius permaneam; cum vero his diluendis opera mea non sufficiant, ad inexhaustum meritorum unigeniti Filii tui, Domini nostri Jesu Christi, Sanctorumque thesaurum confugio, ut hujus abundantia tenuitati et indigentiæ meæ subveniatur. Promptum me ad omnia, quæ hunc in finem præstanda sunt, offero. Suscipe ea, o pater misericordiarum, in unione passionis et mortis ejusdem Filii tui, plenariæque hujus indulgentiæ me, licet indignum, fac participem. Amen.

1. Oratio ad Deum Patrem
pro exaltatione s. matris ecclesiæ.

Memento, o Pater æterne, congregationis tuæ, quam possedisti ab initio. Agnosce ecclesiam velut sponsam unigeniti Filii tui, pro qua ipse Sanguinem suum profundere non dubitavit; hanc, obsecro, sanctitatis decore, gratiarum opibus hæreditatis amplitudine ita exalta, ut digna compareat tali sponso, tantoque redemptionis pretio. Respice benigne ejusdem sanctæ matris filios, eorumque numero universas gentes associa, ut omnes te, Deum, Patrem et quem misisti, Jesum Christum, una cum Spiritu sancto fide viva agnoscant, spe firma invocent, et caritate perfecta complectantur. Amen.

Pater noster etc. Ave Maria etc.

℣. Vide, Domine, et visita vineam istam,

℟. Et perfice eam, quam plantavit dextera tua.

Oremus. Respice, quæsumus Domine, super hanc familiam tuam, pro qua Dominus noster, Jesus Christus non dubitavit manibus tradi nocentium et crucis subire tormentum. Qui tecum vivit etc.

2. Oratio ad Deum Filium
pro exstirpatione hæresum.

O Jesu, lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Fac, oro, per inæstimabilem passionis et mortis tuæ virtutem, ut pulsis hæresum et errorum tenebris, veritatis tuæ lumen omnes amplectantur, et in optatum ecclesiæ tuæ gremium confluant: O pastor bone, qui animam tuam pro ovibus tuis posuisti, gregem tuum protege et contra vim insidiasque eorum defende, qui veniunt in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Fac, ut unum omnes pastorem admittant, et unum omnium sit ovile. Mane nobiscum, Domine, quoniam dixisti: Ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Ostende, ecclesiam tuam ædificatam esse super petram, et portas inferi non prævalere adversus eam. Amen.

Pater noster etc. Ave Maria etc.

℣. Ne tradas bestiis animas confitentes tibi,

℟. Et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.

Oremus. Ecclesiæ tuæ, quæsumus Domine, preces placatus admitte; ut destructis adversitatibus et erroribus universis, secura tibi serviat libertate. Per Christum Dominum etc.

3. Oratio ad Spiritum sanctum
pro concordia christianorum principum.

O sancte Spiritus, Spiritus amoris et pacis, qui tot tamque diversas gentes in unitate fidei congregasti; largire christianis principibus, eorumque con-

siliariis abundantiam tuæ gratiæ, novoque illo caritatis mandato, quod Christus abiens ex hoc mundo discipulis suis dedit, eorum corda imbue, ut ex hoc omnes agnoscant, eos in numero electorum tuorum censendos, et christiano nomine dignos esse. Fac, ne ulla unquam cupiditate abducti, quidquam moliantur, quod divinæ tuæ gloriæ concordiæque ecclesiæ adversetur, sed conjunctis potius viribus ad pacis æternæ visionem, ad cœlestem Jerusalem populum sibi subjectum secum perducere nitantur. Amen.

Pater noster etc. Ave Maria etc.

℣. Fiat pax in virtute tua,

℟. Et abundantia in turribus tuis.

Oremus. Deus, a quo sancta desideria, recta consilia, et justa sunt opera, da servis tuis illam, quam mundus dare non potest, pacem; ut et corda nostra mandatis tuis dedita et hostium sublata formidine, tempora sint tua protectione tranquilla. Per Christum Dominum etc.

Oratio ad SS. Trinitatem,

qua peractorum operum, quæ ad indulgentias lucrandas præscripta erant, fit oblatio.

Præstitisse nunc mihi videor, o SS. Trinitas, quæcumque ad plenariam debitarum pœnarum indulgentiam impetrandam præscripta erant. Hæc et multo plura divinæ majestati tuæ, utpote innumeris eidem nominibus obstrictum, præstare me oportuisset. Infinitæ bonitati tuæ profusæque in nos licet indignissimos liberalitati tribuendum est, quod tam cumulate vilissima debitæ servitutis nostræ opera remunereris. Suscipe ergo, o SS. Trinitas, opera a me quomodocumque præstita, et fac, ut horum defectus passione et morte Domini nostri Jesu Christi, ejusdemque Sanguine pretiosissimo pro nobis effuso suppleantur; atque ita me (vel animam istam) plena-

riæ hujus indulgentiæ fac participem. Pro quo beneficio tibi cœlum et terra mecum laudes et gratiarum actiones cantent, nunc et in perpetuum. Amen.

Pater noster etc. Ave Maria etc.

Oratio ante imaginem Crucifixi recitanda.

En ego, o bone et dulcissime Jesu, ante conspectum tuum genibus me provolvo, ac maximo animi ardore te oro atque obtestor, ut meum in cor vividos fidei, spei et caritatis sensus, atque veram peccatorum meorum pœnitentiam, eaque emendandi firmissimam voluntatem velis imprimere, dum magno animi affectu et dolore tua quinque vulnera mecum ipse considero, ac mente contemplor, illud præ oculis habens, quod jam in ore ponebat suo David propheta de te, o bone Jesu: „Foderunt manus meas et pedes meos; dinumeraverunt omnia ossa mea.“ *(Ps. 21, 17, 18.)*

Qui hanc orationem ante quamcumque imaginem Crucifixi, vere pœnitentes, confessi, sacraque Communione refecti devote recitaverint, ac insuper per aliquod temporis spatium juxta mentem Sanctitatis suæ pie oraverint, indulgentiam plenariam lucrantur. (Pius IX. 31. Julii 1858.)

16. Preces et exercitia devotionis erga B. M. Virginem.

Officium de immaculata Conceptione B. M. V.*)

Ad Matutinum.

℣. Eja mea labia nunc annuntiate,

℟. Laudes et præconia Virginis beatæ.

---

*) Approbatum a sacra Congregatione Officii decreto anni 1679. et a S. R. C. die 17. Decembris 1875. et relatum in fasciculo 100. Ephemeridum latinarum, quæ inscribuntur „Acta Sanctæ Sedis.“ SS. D. N. Pius P. P. IX. die 31. Martii 1876. omnibus et singulis utriusque sexus Christifidelibus saltem corde contritis, qui totum Officium Immaculatæ Conceptionis B. M. V.

℣. Domina, in adjutorium meum intende,
℟. Me de manu hostium potenter defende.

Gloria Patri etc. Alleluja. *A Septuag. usque ad Pascha loco* Alleluja *dicitur* Laus tibi, Domine, Rex æternæ gloriæ.

Hymnus. 1. Salve mundi Domina, * Cœlorum Regina: * Salve Virgo virginum, * Stella matutina.

2. Salve plena gratia, * Clara luce divina: * Mundi in auxilium, * Domina festina.

3. Ab æterno Dominus * Te præordinavit * Matrem unigeniti * Verbi, quo creavit

4. Terram, pontum, æthera: * Te pulchram ornavit * Sibi sponsam, quæ in * Adam non peccavit.

℣. Elegit eam Deus, et præelegit eam,
℟. In tabernaculo suo habitare facit eam.
℣. Domina, protege orationem meam,
℟. Et clamor meus ad te veniat.

Oremus. Sancta Maria, regina cœlorum, mater Domini nostri Jesu Christi, et mundi domina, quæ nullum derelinquis, et nullum despicis; respice me, domina, clementer oculo pietatis, et impetra mihi apud tuum dilectum Filium cunctorum veniam peccatorum; ut, qui nunc tuam sanctam et immaculatam conceptionem devoto affectu recolo, æternæ in futurum beatitudinis bravium capiam, ipso, quem Virgo peperisti, donante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat, in Unitate perfecta, Deus in sæcula sæculorum. Amen.

---

devote recitaverint, qua vice id egerint, tercentum dies; qui vero solam Antiphonam Haec est Virgo etc. cum Versiculo In Conceptione etc. et Responsorio Ora pro nobis etc. atque Oratione Deus, qui per immaculatam etc. eodem S. R. C. decreto adprobatam (infra pag. 398. et 399.) pie recitaverint, pro qualibet vice dies centum de injunctis eis seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma ecclesiæ consueta relaxat, quæ pœnitentiarum relaxationes animabus purgatorii per modum suffragii applicari possunt.

℣. Domina, protege orationem meam,
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Benedicamus Domino,
℟. Deo gratias.
℣. Fidelium animæ per misericordiam Dei requiescant in pace,
℟. Amen.

Ad Primam.

℣. Domina, in adjutorium meum intende,
℟. Me de manu hostium potenter defende.
℣. Gloria Patri etc. Alleluja.

Hymnus. 1. Salve Virgo sapiens, * Domus Deo dicata: * Columna septemplici * Mensaque exornata.

2. Ab omni contagio * Mundi præservata: * Ante sancta in utero * Parentis, quam nata.

3. Tu mater viventium, * Et porta es Sanctorum: * Nova stella Jacob, * Domina Angelorum.

4. Zabulo terribilis, * Acies castrorum: * Portus et refugium * Sis Christianorum. Amen.

℣. Ipse creavit illam in Spiritu sancto,
℟. Et effudit illam inter omnia opera sua.
℣. Domina, protege etc. *cum Oratione ut supra pag. 395.*

Ad Tertiam.

℣. Domina, in adjutorium meum intende, etc. *ut supra.*

Hymnus. 1. Salve arca fœderis, * Thronus Salomonis: * Arcus pulcher ætheris, * Rubus visionis;

2. Virga frondens germinis, * Vellus Gedeonis: * Porta clausa numinis, * Favusque Samsonis.

3. Decebat tam nobilem * Natam præcavere. * Ab originali * Labe matris Evæ:

4. Almam, quam elegerat, * Genitricem vere, * Nulli prorsus sinens * Culpæ subjacere. Amen.

℣. Ego in altissimis habito,
℟. Et thronus meus in columna nubis,
℣. Domina, protege etc. *cum Oratione ut supra pag. 395.*

Ad Sextam.

℣. Domina, in adjutorium meum intende etc. *ut supra pag. 396.*

Hymnus. 1. Salve, Virgo puerpera, * Templum Trinitatis: * Angelorum gaudium, * Cella puritatis:

2. Solamen mœrentium, * Hortus voluptatis: * Palma patientiæ, * Cedrus castitatis:

3. Terra es benedicta, * Et sacerdotalis, * Sancta et immunis * Culpæ originalis:

4. Civitas altissimi, * Porta orientalis, * In te est omnis gratia, * Virgo singularis. Amen.

℣. Sicut lilium inter spinas,

℟. Sic amica mea inter filias Adæ.

℣. Domina, protege etc. *cum Oratione ut supra pag. 395.*

Ad Nonam.

℣. Domina, in adjutorium etc. *ut supra pag. 396.*

Hymnus. 1. Salve urbs refugii, * Turrisque munita * David propugnaculis, * Armisque insignita.

2. In conceptione * Caritate ignita, * Draconis potestas * Est a te contrita.

3. O mulier fortis, * Et invicta Judith! * Pulchra Abisag virgo, * Verum fovens David!

4. Rachel curatorem * Aegypti gestavit: * Salvatorem mundi * Maria portavit. Amen.

℣. Tota pulchra es, amica mea,

℟. Et macula originalis nunquam fuit in te.

℣. Domina, protege etc. *cum Oratione ut supra pag. 395.*

Ad Vesperas.

℣. Domina, in adjutorium etc. *ut supra pag. 396.*

Hymnus. 1. Salve horologium, * Quo retrogradiatur * Sol in decem lineis; * Verbum incarnatur.

2. Homo ut ab inferis * Ad summa attollatur, * Immensus ab Angelis * Paulo minoratur.

3. Solis hujus radiis * Maria coruscat; * Consurgens aurora * In conceptu micat.

4. Lilium inter spinas, * Quæ serpentis conterat * Caput, pulchra ut luna * Errantes collustrat. Amen.

℣. Ego feci in cœlis, ut oriretur lumen indeficiens,

℟. Et quasi nebula texi omnem terram.

℣. Domina, protege etc. *cum Oratione ut supra pag. 395.*

Ad Completorium.

℣. Convertat nos, Domina, tuis precibus placatus Jesus Christus Filius tuus,

℟. Et avertat iram suam a nobis.

℣. Domina, in adjutorium meum intende,

℟. Me de manu hostium potenter defende.

Gloria Patri, et Filio etc. Alleluja.

Hymnus. 1. Salve, Virgo florens, * Mater illibata, * Regina clementiæ, * Stellis coronata;

2. Supra omnes Angelos * Pura immaculata, * Atque ad Regis dexteram * Stans veste deaurata.

3. Per te, Mater gratiæ, * Dulcis spes reorum, * Fulgens stella maris, * Portus naufragorum.

4. Patens cœli janua, * Salus infirmorum: * Videamus Regem * In aula Sanctorum. Amen.

℣. Oleum effusum, Maria, nomen tuum,

℟. Servi tui dilexerunt te nimis.

℣. Domina, protege etc. *cum Oratione ut supra pag. 395.*

Commendatio. Supplices offerimus * Tibi, Virgo pia, * Hæc laudum præconia: * Fac nos ut in via * Ducas cursu prospero, * Et in agonia * Tu nobis assiste, * O dulcis Maria. Amen.

℟. Deo gratias.

Preces in Officio immaculatæ Conceptionis B. M. V. ad libitum recitandæ.

Tota pulchra es Maria * Et macula originalis non est in Te * Tu gloria Jerusalem * Tu lætitia Israel * Tu honorificentia populi nostri * Tu advocata peccatorum * O Maria! O Maria! * Virgo prudentissima *

Mater clementissima * Ora pro nobis * Intercede pro nobis * Ad Dominum Jesum Christum.

Antiphona. Conceptio tua, Dei Genitrix Virgo, gaudium annuntiavit universo mundo; ex Te enim ortus est sol justitiæ, Christus, Deus noster, qui solvens maledictionem, dedit benedictionem, et confundens mortem donavit nobis vitam sempiternam.

Loco praedictarum precum potest substitui:

Antiphona. Hæc est Virgo immaculata, in qua nec nodus originalis, nec cortex actualis culpæ fuit.

℣. In Conceptione tua Virgo immaculata fuisti,

℟. Ora pro nobis Patrem, cujus Filium peperisti.

Oremus. Deus, qui per immaculatam Virginis Conceptionem dignum Filio tuo habitaculum præparasti; quæsumus, ut qui ex morte ejusdem Filii tui prævisa eam ab omni labe præservasti, nos quoque mundos ejus intercessione ad Te pervenire concedas. Per eumdem Dominum nostrum etc. Amen.

Antiphonæ de B. M. V.

A Dominica prima Adventus usque ad Purificationem inclusive.

Alma Redemptoris mater, quæ pervia cœli * Porta manes, et stella maris: succurre cadenti, * Surgere qui curat, populo; Tu quæ genuisti, * Natura mirante, tuum sanctum genitorem. * Virgo prius ac posterius, Gabrielis ab ore, * Sumens illud Ave, peccatorum miserere.

In Adventu.

℣. Angelus Domini nuntiavit Mariæ,

℟. Et concepit de Spiritu sancto.

Oremus. Gratiam tuam, quæsumus Domine, mentibus nostris infunde; ut qui Angelo nuntiante

Christi filii tui incarnationem cognovimus, per passionem ejus et crucem ad resurrectionis gloriam perducamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Post Nativitatem.

℣. Post partum virgo inviolata permansisti,

℟. Dei genitrix intercede pro nobis.

Oremus. Deus, qui salutis æternæ beatæ Mariæ virginitate fœcunda, humano generi præmia præstitisti; tribue, quæsumus, ut ipsam pro nobis intercedere sentiamus, per quam meruimus auctorem vitæ suscipere, Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum. Amen.

A Purificatione usque ad feriam quintam in Cœna Domini exclusive.

Ave Regina cœlorum, * Ave Domina Angelorum: * Salve radix, salve porta, * Ex qua mundo lux est orta. * Gaude virgo gloriosa, * Super omnes speciosa: * Vale, o valde decora, * Et pro nobis Christum exora.

℣. Dignare me laudare te, Virgo sacrata,

℟. Da mihi virtutem contra hostes tuos.

Oremus. Concede misericors Deus, fragilitati nostræ præsidium; ut qui sanctæ Dei genitricis memoriam agimus, intercessionis ejus auxilio, a nostris iniquitatibus resurgamus. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Tempore paschali usque ad Nonam Sabbati post Pentecosten.

Regina cœli lætare, alleluja: * Quia quem meruisti portare, alleluja. * Resurrexit, sicut dixit, alleluja, * Ora pro nobis Deum, alleluja!

℣. Gaude, et lætare virgo Maria, alleluja!

℟. Quia surrexit Dominus vere, alleluja!

Oremus. Deus, qui per resurrectionem Filii tui, Domini nostri Jesu Christi mundum lætificare dignatus es; præsta quæsumus, ut per ejus Genitricem virginem Mariam, perpetuæ capiamus gaudia vitæ. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

A primis Vesperis festi SS. Trinitatis usque ad Adventum, exclusive.

Salve Regina, mater misericordiæ, vita, dulcedo, et spes nostra salve. Ad te clamamus exsules filii Evæ. Ad te suspiramus gementes et flentes in hac lacrymarum valle. Eja ergo advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte. Et Jesum, benedictum fructum ventris tui, nobis post hoc exilium ostende. O clemens, o pia, o dulcis virgo Maria!

℣. Ora pro nobis sancta Dei Genitrix,

℟. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

Oremus. Omnipotens sempiterne Deus, qui gloriosæ virginis matris Mariæ corpus et animam, ut dignum Filii tui habitaculum effici mereretur, Spiritu sancto cooperante, præparasti; da, ut cujus commemoratione lætamur, ejus pia intercessione ab instantibus malis, et a morte perpetua liberemur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Variæ orationes ad B. M. V.

Memorare.

(Indulg. 300 dierum. Pius IX. 11. Dec. 1846.)

Memorare, o piissima Virgo Maria, non esse auditum a sæculo, quemquam ad tua currentem præsidia, tua implorantem auxilia, tua petentem suffragia, esse derelictum. Ego tali animatus confidentia, ad te, Virgo virginum, Mater, curro, ad te venio, coram

te gemens peccator assisto; noli, Mater Verbi, verba mea despicere, sed audi propitia et exaudi. Amen.

Oratio, qua B. Virgo in patronam eligitur.

Sanctissima Virgo, Mater Dei, Maria, ego N. licet undecumque, qui recipiar in numerum tuorum servorum, indignissimus: fretus tamen tua pietate admirabili, et impulsus tibi serviendi desiderio, eligo te hodie, coram castissimo sponso tuo Josepho, et Angelo meo Custode universaque curia cœlesti in meam peculiarem Dominam, Patronam et Matrem, firmiterque propono, te in posterum sequi, tibi famulari atque curare, ut ab aliis quoque tibi servitium exhibeatur. A te igitur, Mater clementissima, per sacratissimum, quem pro me Jesus Christus, Filius tuus, Sanguinem fudit, peto suppliciter, ut me in numerum filiorum tuorum admittere digneris, et mihi a Deo gratiam impetres, ut in cunctis meis cogitationibus, verbis et operibus ita me habeam, ut nihil unquam in me neque Dei, neque tuis displiceat oculis, sisque memor mei in hora mortis meæ. Amen.

Oratio pro impetranda perseverentia in cultu B. M. V.

Deus, qui nos sub alis sanctissimæ Matris Filii tui constitutos ad bravium supernæ vocationis accendis; pectoribus nostris purificandis illabere et gratiam nobis, qua in tuo et ejusdem sacratissimæ Virginis Mariæ servitio perseveremus infunde, ut protectionis tantæ muniti præsidiis, quod te, Domine, donante promisimus, impleamus et nostri propositi exsecutores effecti ad ea, quæ perseverantibus in te promittere dignatus es, pertingamus. Per eundem Dominum nostrum etc.

Septem orationes ad innovandam devotionem erga B. M. V.

(Vel simul recitari vel in singulos hebdomadæ dies distribui possunt.)

1. Ave Maria, cœli terræque regina, quæ a Deo mater es electa ante omnia sæcula. Tu es illa beata mulier, de qua Dominus noster Jesus Christus, ut genus humanum redimeret, carnem voluit assumere. Per te cœlum terræ jungitur, et summa imis cumulantur. Tu es dux vitæ nostræ; tu porta divinæ gratiæ, tu es securus hujus procellosi mundi portus; tu lætitia cœli, tu exaltatio terræ, tu peccatorum tutissimum asylum, tu certissimum præsidium omnium te invocantium. Ego tali animatus fiducia, ad te venio; o misericordiæ mater, ne averseris me miserum, qui misericordia tua fretus de miserorum numero in filiorum tuorum sortem transire cupio. Fateor quidem me sæpe, ac graviter dilectissimum Filium tuum peccatis meis offendisse, atque idcirco ipsius, et tua gratia indignum esse; sed ex intimo corde nunc doleo, quod summum illud bonum, Dominum ac Redemptorem meum Jesum Christum, quem super omnia amo, unquam offenderim, et coram te, ejusdem dilectissima matre, emendationem et satisfactionem polliceor. Obsecro itaque te, Domina, ut mihi veniam peccatorum meorum gratiamque impetres; tuæ enim est pietatis, Virgo benedicta, ipsam, quam apud Deum invenisti gratiam, notam facere mundo. Amen.

2. Ave Maria, domina post Deum potentissima, Redemptoris nostri genitrix admiranda, quem virginitate materna, et maternitate virginali, mirabiliter peperisti, tota obstupescente natura. Ave sacrarium Spiritus sancti. Ave virgo gloriosa, quæ tanquam aurora coruscans es pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis dæmonibus, et tanquam acies castrorum

bene ordinata, Angelorum hominumque laudibus dignissima, Sanctos omnes supergrediens. Ave post Deum unigenitum Filium tuum, et justitiæ solem potens auxiliatrix mortalium, certa spes, et firmum solamen miserorum, humani generis gloria, ornamentum totius universitatis; omnia sæcula, omnes generationes tibi benedicant. Omnes, o Domina, ad te confugimus, tuam imploramus opem, o benignissima mater, oculos misericordiæ tuæ ad nos miseros in hac lacrymarum valle converte. Monstra, o mater, dilectissimo filio tuo ubera, quibus eum nutrivisti; ostende brachia, quibus eum amplexata es; enumera omnes labores et dolores, quos pro eo sustinuisti; tuum illi cor totum amoris igne flagrans exhibe; ut his commotus nostri misereatur, omnibusque malis, quibus undique circumdamur, incolumes eripiat. Amen.

3. Ave Maria, lætitia cœli, et exsultatio terræ. Tu es illa serenissima luminis mater, quæ animas omnium te amantium illuminas. Tu es illa dulcissima pietatis mater, quæ fideles tuos famulos ad gloriosa cœli feliciter perducis habitacula. Tu es illa columba formosa, quæ juxta aquarum fluenta sedes, cujus vestimenta incredibilem spirant odoris suavitatem. Ad te faciem meam levo, cœli regina; ad te oculi cordis mei suspiciunt; in te confidit anima mea. Tu es arx fortissima, in qua securi sunt omnes ad te confugientes. Tu es fidelissima propugnatrix omnium te laudantium. Tu es illa clavis, quæ portas paradisi reserat; laudo et glorifico te, virgo gloriosa, colo et veneror humillime intemerata illa et intacta tua viscera. Concede mihi, obsecro, ut tribulationibus et miseriis hujus vitæ pressus in maternæ pietatis tuæ sinu locum inveniam; fac, ut sim in numero eorum, quos tu amas, et in tuo castissimo pectore adscriptos habes, quos tu doces, dirigis, defendis in omni necessitate. Amen.

4. Ave Maria, æterni Regis mater, millies felix et beata; tu post unigenitum Filium tuum omnibus rebus dominaris. Tibi omnes ætates, et generationes caput inclinant; tuis pedibus se terrarum substernit ambitus. Post ineffabilem enim et summam Trinitatem nil dignius te, nil pulchrius habet cœleste palatium. Tu mater, tu filia, tu sponsa es Dei altissimi. Tota pulchra, tota formosa es; ad tuum nomen dæmones contremiscunt; cum splendor tuus se prodit, tenebræ diffugiunt, portæque cœli ad nutum tuum aperiuntur; tu es vera spes Christianorum post Jesum Christum Filium tuum. Tu es Regina misericordiæ, tu vitæ nostræ dulcedo. Omnes ad te clamant, et tu respondes omnibus, intercedis pro omnibus. Auxilium tuum ne auferas a me; pietas tua non desit mihi, nec memoria tui in me unquam moriatur; si tu me, Domina, derelinquas, quis me suscipiet? si tu obliviscaris mei, quis mei recordabitur? si tu, o stella maris et peccatorum dux, me non illumines, quo tandem vadam? quid de me fiet, si a te excludar? Audi ergo, o mater, audi miserum ad te clamantem; recordare, obsecro, quod propter nos peccatores Dei Filius te matrem elegerit. Idcirco ad te confugio, ut per te, o mater mea, misericordiam inveniam apud Patrem misericordiarum, et Deum totius consolationis, Filium tuum, Dominum ac Redemptorem nostrum et Spiritum sanctum. Amen.

5. Ave Maria, ave inter Sanctos post Deum sanctissima et potentissima domina. O mater! o virgo! quibus te laudibus efferam, nescio, omnia gloriosa sunt in te. Beatam merito te dicunt omnes generationes, Dei genitrix, domina mundi, regina cœli, quæ omnibus generationibus vitam et gloriam genuisti. In te Angeli lætitiam, justi gloriam, peccatores veniam inveniunt. Merito in te respiciunt oculi totius creaturæ, quia per te, in te, et de te benigna manus omni-

potentis quidquid creavit, recreavit. Tu vere urbs refugii, portus naufragantium, et solatium omnium in te sperantium; tu ornamentum es totius universitatis. Tu domina es, nos servi tui; tu regina, nos clientes tui; tu spes universæ terræ es. Ad tui memoriam recreantur, et hilarescunt fideles animæ; tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri; multæ filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas. Tu mater es pulchræ dilectionis, et timoris, et agnitionis, et sanctæ spei. Tu (velut Esther Assuerum) Deum Patrem placasti, et invenisti gratiam in oculis ejus. Tu (velut Judith Holofernem) diabolum superasti. O Maria! deest mihi vox et spiritus, quo te condigne laudem. Vos ergo, o sancti Angeli et electi Dei, Mariæ laudes pro me in æternum decantate. O quando illud tempus veniet, quo et mihi vobiscum licebit Dei et Mariæ laudes sine fine in cœlesti gloria prædicare! Hoc tuis imprimis, o potentissima domina, vestrisque, o SS. Angeli et electi Dei, precibus mihi, oro, apud Deum impetrate. Amen.

6. Ave Maria, sole clarior, luna pulchrior, ave splendidissima stella, de qua natus est sol justitiæ, Christus, Deus noster. Tu es virgo super omnem pulchritudinem formosa; tu mater super omnem honestatem gratiosa, quæ benignissimis oculis sanctam Filii tui ecclesiam, quacumque in mundi parte illa est, intueris. Dulce tuum nomen reficit laborantes; serena lux tua illuminat cæcos; suavis odor virtutum tuarum exhilarat justos, et benedictus fructus ventris tui Jesus beatos exsatiat. Tu post Deum prima laudem omnium hominum et Angelorum mereris; Dominus te creavit Virginem sine macula; Dominus te amavit super omnes creaturas. Tu generis humani gloria, tu super omnes choros Angelorum es exaltata; tu pulchritudo et ornamentum es totius universi. Ne

avertas faciem a me peccatore; quis enim unquam te invocavit, quin sit exauditus? quis a te quidquam petivit, quod non impetravit? quis unquam servivit tibi, quem non liberaliter et magnifice remunerasti? Sileat misericordiam tuam, virgo beata, si quis est, qui invocatam te in necessitatibus suis meminerit defuisse. Obsecro itaque, o potentissima domina, impetra mihi a Filio tuo veram cordis contritionem, et fac, ut spretis omnibus blanditiis et cupiditatibus, in Christo Jesu, teque benedicta ejus matre omnis mea sit voluptas. Amen.

7. Ave Maria, mater misericordiæ, ave reparatrix gratiæ et veniæ; quis te non amet? quis te non honoret? quis se tibi non commendet? Tu es lux nostra in rebus dubiis, in mœstis consolatio, in angustiis recreatio, in periculis et tentationibus fidele auxilium. Tu es post unigenitum Filium tuum certa salus et spes nostra. Beati, qui te amant, et per sanctitatem vitæ familiares tibi fiunt et devoti famuli. Beati, quos tu singulariter tibi commendatos habes. O piissima Mater, suscipe me clientulum tuum. In benedictas manus tuas, et in sinum misericordiæ tuæ animam et corpus meum, cum filiali fiducia nunc et in hora mortis meæ commendo; rege, doce, dirige, et defende me in omnibus secundum tuam voluntatem. Respice, o domina, ad servi tui licet indignissimi preces; respice ad omnes necessitates meas. Ad te ego velut unicum asylum meum confugio, sub pallio maternæ protectionis tuæ absconde me. Noli me a te, mater misericordiæ, repellere; nam sine te vivere non potest anima mea. Amen.

Oratio S. Augustini ad B. V. Mariam.

O beata Maria, quis tibi digne valeat jura gratiarum ac laudum præconia rependere, quæ singulari tuo assensu, mundo succurristi perdito? Quas tibi

laudes fragilitas humani generis persolvat, quæ solo tuo commercio recuperandi cœli aditum invenit? Accipe itaque quascunque exiles, quascunque meritis tuis impares gratiarum actiones; et cum susceperis vota, culpas nostras orando excusa. Admitte nostras preces intra sacrarium exauditionis, et reporta nobis antidotum reconciliationis. Sit per te excusabile, quod per te ingerimus; fiat impetrabile, quod fida mente poscimus. Accipe quod offerimus, redona quod rogamus, excusa quod timemus, quia tu es spes unica peccatorum: per te speramus veniam delictorum, et in te beatissima nostrorum est expectatio præmiorum. Sancta Maria, succurre miseris, juva pusillanimes, refove flebiles; ora pro populo, interveni pro clero, intercede pro devoto fœmineo sexu: sentiant omnes tuum juvamen, quicumque celebrant tuam commemorationem. Assiste parata votis poscentium, et repende omnibus optatum effectum. Sint tibi studia assidue orare pro populo Dei, quæ meruisti benedicta Redemptorem ferre mundi, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio S. Bernardi ad B. M. V.

Per te accessum habeamus ad filium, o benedicta inventrix gratiæ, genitrix vitæ, mater salutis, ut per te nos suscipiat, qui per te datus est nobis. Excuset apud ipsum integritas tua culpam nostræ corruptionis; et humilitas Deo grata nostræ veniam impetret vanitati. Copiosa caritas tua nostrorum cooperiat multitudinem peccatorum: et fœcunditas gloriosa fœcunditatem nobis conferat meritorum. Domina nostra, mediatrix nostra, tuo Filio nos reconcilia, tuo Filio nos commenda, tuo Filio nos præsenta. Fac o benedicta per gratiam, quam invenisti, per prærogativam, quam meruisti, per misericordiam, quam peperisti, ut qui te mediante fieri dignatus est parti-

ceps infirmitatis et miseriæ nostræ, te quoque intercedente participes faciat nos gloriæ et beatitudinis suæ, Jesus Christus Filius tuus, Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

Oratio ad Beatissimam Virginem Mariam.

(Indulg. 100 dierum. Leo XII. 11. Aug. 1824.)

Virgo sanctissima, Verbi incarnati Mater, gratiarum dispensatrix, nostrumque, qui sumus miseri peccatores, refugium; ad maternum tuum amorem viva cum fide recurrimus, petimusque a te gratiam implendi semper voluntatem Dei et tuam: donamus tibi cor nostrum in sanctissimas manus tuas, ac petimus a te salutem animæ et corporis, firmaque cum fiducia speramus, fore, ut tu Mater nostra amantissima nos exaudias et proinde viva cum fide dicimus Ave Maria, *(ter) et Oratio* Defende etc. *(pag. 247.)*

Oratio ad B. M. V.

(Indulg. 100 dierum. Leo XII. 30. Januarii 1828.)

O excellentissima, gloriosissima atque sanctissima semper intemerata Virgo Maria, Mater Domini nostri Jesu Christi, Regina mundi et totius creaturæ Domina, quæ nullum derelinquis, nullum despicis, nullum, qui ad te puro et humili corde recurrit, dimittis, noli me despicere propter innumerabilia et gravissima peccata mea, noli me derelinquere propter nimias iniquitates meas, nec etiam propter duritiem et immunditiem cordis mei; ne abjicias me famulum tuum a gratia tua et amore tuo. Exaudi me miserum peccatorem N. N. in tua misericordia et pietate confidentem; succurre mihi, piissima Virgo Maria, in omnibus tribulationibus, angustiis et necessitatibus meis, et impetra mihi a dilecto Filio tuo, omnipotente Deo, et Domino nostro J. Chr. indulgentiam et remissionem omnium peccatorum meorum et gratiam timoris

et amoris sui, sanitatem quoque et castitatem corporis, et liberationem ab omnibus malis et periculis animæ et corporis. In extremis meis esto mihi pia auxiliatrix, et animam meam, ac animas omnium parentum meorum, fratrum, sororum et amicorum, consanguineorum et benefactorum meorum omniumque fidelium vivorum et defunctorum ab æterna caligine, et ab omni malo libera illo auxiliante, quem in tuo sanctissimo utero novem mensibus portasti, et in præsepe tuis sanctis manibus reclinasti, Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio ad B. M. V.

(Indulg. 100 dierum. Leo XII. 30. Januarii 1828.)

Virgo sanctissima, Mater Dei Maria, tutum peccatorum refugium, ad te, quæ post Deum es nostra consolatio et spes in hoc exilii loco, quamvis tuo indignus patrocinio, intima cum fiducia recurro. Ex una parte cognosco extremam, qua laboro, sincero corde me convertendi necessitatem; ex altera consternat me culparum mearum enormitas. Propterea recurro ad te, quæ es suprema mediatrix nostra apud dilectissimum tuum filium Jesum, sicut iste est mediator noster apud æternum divinum suum Patrem. Emendatio mea post Jesum totum tuum opus esse debet. Dignare ergo, Mater misericordiæ, obtinere mihi gratiam perfectæ et durabilis conversionis. Firmiter statui, vitam mutare. Voluntas mea sincera est, sed prava mea consuetudo, et abusus, quem hactenus feci tot salutarium inspirationum et gratiarum, multitudo et enormitas peccatorum meorum, nexus mundi illam difficilem reddunt, et non obstante indignitate mea, auxilium omnino speciale exigunt. Istud a te spero; ne deneges illud mihi; quamvis heu nimium æternas flammas meruerim, ad pedes tuos dolens et

contritus me projicio. Iniquitatibus meis gratiam divinam, adoptionem in filium Dei, et jus ad beatam æternitatem amisisse me fateor, et eorum loco iram divinam in me concitasse. Dic mihi, quid facere debeam, ut redeam in gratiam cum Jesu, Filio tuo. Ora eum pro me, ut propter Sanguinem suum pretiosissimum, acerbissimam suam passionem, et duram mortem crucis, dignetur condonare mihi mea peccata, et ipse mihi ignoscet. Dic ipsi, te desiderare salutem meam, et ipse me salvabit. Sed quia possum adhuc relabi in peccata, et perdere vitam gratiæ, in tot, quæ me circumstant, periculis, protege me semper, et certe triumphum reportabo de inimicis meis, qui ruinam meam nunquam non moliuntur. Impetra mihi vivam fidem, certam spem, ardentem caritatem, cum omnibus aliis virtutibus status mei propriis, stabilitatem in bono et perseverantiam finalem. Sis tandem bona mihi mater in præsentis vitæ cursu, et singularis advocata in puncto mortis meæ, ut sim in numero eorum, quibus filius tuus dicturus est: Venite, benedicti Patris mei, possidete regnum meum. Amen.

Oratio ad B. M. V. sub titulo Pietatis.

(Indulg. 100 dierum. Pius IX. 26. Martii 1860.)

Ante sanctissimos pedes tuos genuflexus, o magna cœlorum Regina, veneror te profunda cum reverentia, et confiteor, te esse Filiam divini Patris, Matrem Verbi divini, et Sponsam Spiritus sancti. Tu gratia, virtutibus et donis cœlestibus plena, purissimum es sanctissimæ Trinitatis templum: tu custos es et dispensatrix gratiarum ejus. Purissimum cor tuum caritate, dulcedine et teneritudine plenum erga nos peccatores causa est, ob quam te vocamus Matrem divinæ pietatis. Inde magna cum fiducia sisto me coram te, matre nostra amorosissima, afflictus et angustiatus . . . . et oro te, ut facias me experiri cari-

tatem, qua me amas; concedendo mihi .... si ita placeat divinæ voluntati, et prosit animæ meæ. Ah! purissimos oculos tuos ad me et ad omnes proximos meos, quæso, converte. Aspice crudele bellum, quod dæmon, mundus et caro inferunt animabus nostris, et quot exinde pereant. Memorare, tenerrima mater, nos esse filios tuos Unigeniti tui filii pretiosissimo Sanguine redemptos. Dignare instantissime apud sanctissimam Trinitatem intercedere, ut concedat nobis gratiam semper vincendi dæmonem, mundum, nostrasque perversas passiones; gratiam, qua justi magis sanctificentur, peccatores convertantur, hæreses extirpentur, infideles illuminentur et Hebræi ad veram fidem adducantur. Pete, o mater amorosissima, hanc gratiam per infinitam altissimi Dei bonitatem, per sanctissimi Filii tui merita; per lac, quo eum nutrivisti, per sollicitudinem, qua ipsi serviisti; per amorem, quo ipsum amasti, per lacrymas, quas fudisti, per dolorem, quem in sanctissima ipsius passione passa es. Obtine magnum donum, ut mundus totus sit unus populus, una ecclesia, quæ det gloriam, honorem, et gratiarum actionem sanctissimæ Trinitati et tibi, quæ es mediatrix nostra. Hanc gratiam concedat nobis potentia Patris, sapientia Filii, et virtus Spiritus sancti. Amen.

Oratio ad B. M. V. in tentationibus contra castitatem recitanda.

(Indulg. 100 dierum. Pius IX. 5. Aug. 1851.)

O Domina mea! o Mater mea! tibi me totum offero, atque ut me tibi probem devotum, consecro tibi hodie oculos meos, aures meas, os meum, cor meum, plane me totum. Quoniam itaque tuus sum, o bona Mater! serva me, defende me, ut rem ac possessionem tuam.

Aspiratio in quavis tentatione. O Domina

mea! o Mater mea! memento me esse tuum. Serva me, defende me, ut rem ac possessionem tuam.

Oratio

æreæ laminæ inscripta in parte aversa imaginis Mariæ Dominæ Nostræ in basilica Liberiana.

(Indulg. 300 dierum. Pius IX. 24. Sept. 1846.)

Ave, augustissima Regina pacis, sanctissima Mater Dei, per sacratissimum Cor Jesu Filii tui, Principis pacis, fac, ut quiescat ira ipsius, et regnet super nos in pace. Memorare, o piissima Virgo Maria, non esse auditum a sæculo quemquam tua petentem suffragia esse derelictum. Ego tali animatus confidentia ad te venio. Noli, Mater Verbi, verba mea despicere, sed audi propitia et exaudi, o clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria.

Oratio ad sanctissimum Cor B. M. V.

(Indulg. 60 dierum. Pius VII. 18. Aug. 1807.)

O cor Mariæ, Matris Dei, et Matris nostræ; cor amabilissimum, in quo sibi complacuit adoranda Trinitas; cor dignum omni veneratione et tenerrimo amore Angelorum et hominum; cor supra omne aliud simile cordi Jesu, cujus es perfectissima imago; cor plenum bonitate et tantopere compatiens nostris miseriis, dignare resolvere glaciem cordium nostrorum; fac, ut sint prorsus conversa ad cor divini Salvatoris. Infunde ipsis amorem tuarum virtutum; inflamma ipsa sacro illo igne, quo continuo arsisti. Conclude intra te sanctam ecclesiam; custodi illam. Sis semper dulce ejus asylum, eiusque turris inexpugnabilis contra omnes hostium incursus. Sis nobis via, qua tendamus ad Jesum, et canalis, quo recipiamus omnes gratias nobis ad salutem necessarias. Sis nobis in necessitatibus auxilium, in afflictionibus solatium, in tentationibus propugnaculum, in persecutionibus

refugium, in omni periculo adjutorium, sed specialiter in ultimo vitæ nostræ certamine, in hora mortis, quando infernus totus insurget contra nos ad rapiendas animas nostras; in tremendo hoc momento, a quo dependet æterna nostra salus. Tunc, ah tunc, Virgo piissima fac nos sentire teneritudinem materni tui cordis, et magnitudinem potentiæ tuæ in cor Jesu, aperiendo nobis in ipso misericordiæ fonte tutum refugium, ut possimus pervenire ad illum tecum in paradiso laudandum per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Laus cordi Jesu et Mariæ. Cognitum, laudatum, benedictum, amatum, obsequio honoratum et glorificatum semper et ubique sit divinissimum cor Jesu et purissimum cor Mariæ. Amen.

Preces ad obtinendum zelum pro exstirpatione peccatorum per intercessionem B. M. V. sine labe conceptæ.

Misericordissime Deus! toto corde detestor atque abominor omnia mea peccata; detestor etiam ac defleo omnia peccata aliorum ab initio mundi usque ad hanc horam commissa, quia supremam tuam majestatem offendunt. Firmiter quoque statuo omnia peccata vitare atque in aliis exstirpare illorumque causas et pericula tollere. In hunc finem auxilium gratiæ tuæ suppliciter peto, benignissime Deus, per intercessionem sanctissimæ Virginis Mariæ, quam ab omni peccato, tam originali quam actuali, præservare dignatus es. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Clementissime Salvator, qui pati et mori dignatus es, ut nos liberares, et qui sanctissimam matrem tuam singulari privilegio a labe originali et ab omni peccato actuali præservari voluisti, te supplices exoramus, ut per intercessionem ejusdem tuæ matris omnia peccata semper vitare et in aliis exstirpare

eorumque causas et pericula tollere valeamus. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio ad cor B. M. V. pro conversione peccatorum.

O clementissima Maria, refugium peccatorum, obsecro te per dolores cordis tui compassione pleni, et per mortem dilecti Filii tui Jesu, impetra omnibus peccatoribus mundi, iis præsertim, qui scandalis et pravis doctrinis alios in peccatum adducunt, gratiam, ut sincere convertantur. Amen.

Cor Mariæ compatiens, succurre peccatoribus.

Cor Jesu, cor summi sacerdotis, da mihi cor sacerdotale, quod tui inflammatum amore totum se offerat et consumat pro salute miserorum peccatorum.

Cor Mariæ, cordis Jesu amantissimum, da mihi hujus cordis amorem vehementissimum. Sancte Joseph, da mihi tuum erga Jesum et Mariam amorem.

De rosario B. M. V.

Rosarium apud Catholicos aliud nihil est, quam sertum quoddam spirituale mysticis vocibus ex Evangelio depromptis, tanquam rosis contextum, quod Virgini virginum, Dei matri offerimus. „Est autem rosarium *(verba sunt Breviarii Romani)* certa precandi formula, qua quindecim Angelicarum Salutationum decades Oratione Dominica interjecta distinguimus et ad earum singulas totidem nostræ reparationis mysteria pia meditatione recolimus; .... pius hic orandi modus mirabiliter per S. Dominicum promulgari augerique cœpit, quem ejusdem institutorem auctoremque fuisse Summi Pontifices Apostolicis Litteris passim affirmarunt.“ Constat igitur Rosarium Oratione Dominica quinquies, et Salutatione Angelica quinquagies repetita; unde Rosarium tertio dictum efficit numerum 150., qui est numerus Psalmorum Davidi-

corum, a quo numero trinum illud Rosarium vocarunt Psalterium beatæ Virginis. Quinquies in Rosario Orationem Dominicam repetimus, ut quinque vulnerum Christi memoriam refricemus; Salutationem vero Angelicam cuique Orationi decies subjicimus, ut in mentem nobis veniat memoria 10 Dei mandatorum. Eandem quinquagies toto Rosario iteramus, ut intercessione B. Virginis, per merita Dominicæ passionis plenam peccatorum remissionem, quæ quinquagenario numero Jubilæi in Scripturis sanctis significatur, consequamur.

Porro, ut mens orantis, cui difficile videtur et tædiosum, ad eadem verba toties repetita attendere, fructu suo non careat, pie ordinatum est, ut quodlibet Rosarium quinque mysteriis perficeretur, quibus meditandis, dum os verba proferret, mens occuparetur.

Primo Rosario assignata sunt quinque gaudia sanctissimæ Matris, quinque decadibus accommodata: quibus illa ex his, quæ circa Christi naturam humanam contigerunt, affecta fuit, scilicet ista: 1. Annuntiatio Dominicæ Incarnationis. 2. Visitatio Elisabethæ. 3. Nativitas Christi. 4. Oblatio Christi in templo. 5. Inventio pueri Jesu inter Doctores.

In secundo Rosario memoria fit quinque mysteriorum passionis Christi, quæ sunt: 1. Oratio et comprehensio Domini in horto. 2. Flagellatio. 3. Coronatio. 4. Bajulatio crucis. 5. Crucifixio.

In tertio Rosario proponuntur quinque mysteria gloriosa post Christi Domini mortem, scilicet: 1. Resurrectio Domini. 2. Ascensio ejus in cœlos. 3. Adventus Spiritus sancti in Mariam et Discipulos. 4. Assumptio B. Virginis. 5. Coronatio ejusdem.

Ex quibus patet multiplex Rosarii usus et fructus, quo scilicet renovatur memoria omnium mysteriorum vitæ Christi et B. Virginis, capitumque præcipuorum fidei. Simplex certe et jejuna decadum decursio est et obnoxia multis distractionibus, et

parum consolationis, multum vero tædii habet, nisi una in decadibus singulis mysterium aliquod evolvas. Si enim mysteria ea omiseris, privas te saluberrima, suavissima, Deoque et parenti ejus gratissima recordatione divinissimorum vitæ Christi et Mariæ, salutisque nostræ omnium mysteriorum. Nunquam igitur omittenda sunt mysteria, circa quæ intelligentia et memoria occupentur, etsi initio aliquid videatur habere difficultatis, eorum ita semper meminisse, paucorum dierum usus rem totam facillimam reddet.

Quo facilius et diligentius clerici in recitando Rosario mysteria proposita percurrant, modum sat opportunum et facilem subjiciemus, qui in eo consistit, ut antequam decadem aliquam inchoes, mysterium, quod in ea meditandum est, breviter in memoriam reducas, retinendum postea, dum decadem absolvas. Deinde sub initium orationis Dominicæ Deum velut præsentem animo subjicias, ut patrem; sub initium Salutationis Angelicæ beatam Virginem, ut matrem, ut nimirum imaginatio circa id occupata evagari huc illuc non possit. Vel certe imagineris, te ferri per ea loca, in quibus ea mysteria facta sunt, illisque te præsentem esse cogites, ac si ea oculis tuis haberes proposita. Quod citra difficultatem magna animi voluptate fieri potest; et die quidem Dominico, et feria 5. tertii generis mysteria, quæ gloriosa dicuntur; feria 2. 3. et Sabbato, primi generis, quæ gaudiosa appellantur; feria 4. et 6. ea, quæ luctuosa nuncupantur, expendi et considerari possunt.

Ad faciliorem quoque mysteriorum considerationem quidam vir doctus et pius *(M. Navarrus)* insignem modum suggessit, ut ad singulas scilicet decades, mysterium ipsum, cui volumus intendere in ipsis Salutationibus Angelicis paucis verbis inseratur hoc pacto:

Ad crucem semper dicitur Credo, *ad majora grana* Pater noster, *ad minora* Ave Maria.

Ad tria minora grana (quæ in Corona *ponuntur ante quinque decades) dicuntur tres Salutationes Angelicæ, iisque aguntur* SS. Trinitati *gratiæ, et quidem Patri, quod B. V. in* Filiam; *Filio, quod illam in* Matrem; *Spiritui sancto, quod illam in* Sponsam *sibi elegerit.*

In Rosario gaudioso ad tria minora grana petitiones hæ inseruntur:

In 1. post verbum Jesus adde: qui adaugeat in nobis fidem. Sancta Maria etc.

In 2: qui corroboret in nobis spem.

In 3: qui perficiat in nobis caritatem.

Ad singula minora grana quinque decadum expende totidem mysteria, inserendo post nomen Jesus *sequentia verba:*

In 1.: decade: quem Virgo concepisti.

In 2.: quem visitando Elisabeth portasti.

In 3.: quem Virgo genuisti.

In 4.: quem in templo præsentasti.

In 5.: quem in templo invenisti.

In Rosario doloroso ad tria minora grana petitiones has insere:

In 1.: qui intellectum nostrum illuminet.

In 2.: qui voluntatem nostram perficiat.

In 3.: qui memoriam nostram roboret.

Ad singula minora grana quinque decadum expende totidem mysteria, inserendo post nomen Jesus *sequentia verba:*

In 1.: qui pro nobis sanguinem sudavit.

In 2.: qui pro nobis flagellatus est.

In 3.: qui pro nobis spinis coronatus est.

In 4.: qui pro nobis crucem bajulavit.

In 5.: qui pro nobis crucifixus est.

In Rosario glorioso ad tria minora grana petitiones has insere:

In 1.: qui cogitationes dirigat.

In 2.: qui verba moderetur.

In 3.: qui gubernet opera.

Ad singula minora grana quinque decadum expende totidem mysteria, inserendo post nomen Jesus *sequentia verba:*

In 1.: qui resurrexit a mortuis.

In 2.: qui in cœlum ascendit.

In 3.: qui Spiritum sanctum misit.

In 4.: qui te, Virgo, in cœlum assumpsit.

In 5.: qui te, Virgo, in cœlis coronavit.

NB. *Absoluta una decade, his verbis te ad piam gratulationem excitare poteris:*

Post 1. decadem: Decies millies cum Filio tuo benedicant te, Virgo Maria, omnes SS. Angeli, cum quibus spero, te aliquando videre et colere in cœlo. Amen.

Post 2.: Vicies millies cum Filio tuo benedicant te, Virgo Maria, omnes Sancti veteris Testamenti, cum quibus spero, etc.

Post 3.: Tricies millies cum Filio tuo benedicant te, Virgo Maria, omnes sancti Apostoli, Evangelistæ, Discipuli Domini, et Martyres, cum quibus spero, etc.

Post 4.: Quadragies millies cum Filio tuo benedicant te, Virgo Maria, omnes sancti Confessores, Episcopi, Doctores, Monachi et Eremitæ, cum quibus etc.

Post 5.: Quinquagies millies cum Filio tuo benedicant te, Virgo Maria, omnes sanctæ Virgines et Viduæ, cum quibus etc.

Post 6.: (quam quidam pro defunctis addere solent) Centies millies cum Filio tuo benedicant te, Virgo Maria, omnes Sancti et Sanctæ Dei, cum quibus etc. *vel:* Centies millies te benedicant, Virgo Mater, gloriosa Maria, omnes Sancti Sanctæque Dei, cum quibus etc.

Meditationes de mysteriis Rosarii B. M. V. [1])

Meditatio I.

De mysterio primo gaudioso.

De Annuntiatione B. M. V.

I. Considera immensam Dei charitatem, quod ad te ab æterna damnatione redimendum, cum esset beatissimus et immortalis, voluerit fieri mortalis et miser homo, idque sine ullo tuo merito, imo nulla habita ratione infinitorum demeritorum tuorum.

II. Consida, quomodo ad exsequendum hoc mysterium mittatur de cœlo legatus Gabriel Archangelus, nuntiaturus B. M. Virgini, eam fore matrem Dei: quanto splendore apparuerit, qua reverentia eam salutaverit; et rursum qua modestia B. M. Virgo auscultaverit, qua prudentia verba Angeli expenderit, qua fide crediderit, et quanta humilitate ancillam se vocaverit, licet electa esset Dei mater.

III. Considera, quod mox post verba beatæ Virginis: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*, tota Trinitas ad eam descenderit, et Filius Dei in utero ejus factus sit homo: ac proinde et ipsa facta est Mater Dei, Regina hominum et Angelorum, et quidam Paradisus, in quo Deus per novem menses habitare voluit.

Meditatio II.

De mysterio secundo gaudioso.

De Visitatione beatæ Virginis.

I. Considera, quod beata Virgo mox post conceptum in utero Christum magna festinatione per montes altos Judææ cucurrerit ad visitandum cognatam suam Elisabeth tunc gravidam, et in utero habentem sanctum Joannem Baptistam. Mirare fervorem, caritatem et humilitatem, quod existens Mater Dei, ei ministrarit ut ancilla.

---

[1]) Ex P. Bussei *Enchiridio piarum meditationum.*

II. Considera, quanto gaudio affecta sit sancta Elisabeth ex visitatione beatæ Virginis; quomodo obstupuerit, a Matre Dei se visitari; quomodo et infans in utero ejus ad præsentiam beatæ Virginis et Christi jam concepti exsultarit; quam humiliter beata Virgo laudes suas exceperit, et mirata sit humilitatem sanctæ Elisabeth dicentis: *Unde hoc mihi, ut Mater Domini veniat ad me?*

III. Considera, quomodo beata Virgo auditis suis laudibus, et quod esset benedicta inter mulieres, et benedictus fructus ventris ejus, erubuerit, et causam omnem bonorum suorum transtulerit in Deum, exclamando, *Magnificat anima mea Dominum.*

Meditatio III.

De mysterio tertio gaudioso.

De Nativitate Christi.

I. Considera, quomodo beata Virgo cum Joseph ex Nazareth profecta sit cum magna fatigatione in Bethlehem, ut edicto Augusti Cæsaris obediret, idque hyeme, et jam grauida et tenella. Atque ibi non invento loco in ullo diversorio, ab omnibus velut mendica repulsa, coacta sit, manere in stabulo publico, injuriis cœli pervio.

II. Considera, quomodo cum jam hora gloriosi partus adesset, media nocte, sine dolore, dum flexis genibus oraret, genuerit Salvatorem; quanto mox gaudio perfusa sit; quam devote adoraverit et osculata sit infantulum: quam officiose panniculis vilibus sibi detractis involverit, et in præsepio posuerit.

III. Considera cum affectu compassionis, quomodo Rex regum sic humiliatus jaceat in duro præsepio et modico fœno: quomodo Rex Angelorum jaceat frigore tremens inter bovem et asinum. Attende ad gaudium Angelorum cantantium, *Gloria in excelsis,* et pastoribus nuntiantium hanc nativitatem. Vide, quo

studio illi mox accurrant, et dona sua rustica humiliter illi afferant. Disce, pauperi Christo caros esse pauperes maxime et humiles.

Meditatio IV.

De mysterio quarto gaudioso.

De præsentatione beatæ Virginis.

I. Considera, quomodo post quadraginta dies discedens e Bethlehem abierit Hierosolymam, ut filium suum in templo præsentaret et offerret, pareretque Legi Moysis, quæ erat, ut omnes mulieres a partu, quia erant immundæ, purificari se curarent. Vide humilitatem beatæ Virginis, quæ cum esset mundissima, tamen quasi peccatrix haberi voluit, cum nos, licet peccatores, sancti velimus videri.

II. Considera, qua modestia et devotione benedictum fructum ventris sui, qui Angelos lætificabat, in templum portarit: quanta reverentia et gaudio Simeon senex ulnis suis eum exceperit, adorarit, et iterum iterumque osculatus sit; tum obtulerit eum flexis genibus super Altare multis cum lacrymis Deo, et in Canticum eruperit, dicens: *Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace.*

III. Considera, quam miranda idem Simeon tum prædixerit beatæ Virgini, nempe quod infantulus ille aliquando ponendus esset in signum, cui contradiceretur, id est multa passurus esset a Judæis, et quod animam ipsius Virginis pertransiturus esset gladius: quod accidit sub Cruce tempore Passionis. Vide, quomodo lætis Deus subito miscet tristia, ne nimium prosperis efferamur.

Meditatio V.

De mysterio quinto gaudioso.

De invento Christo in templo.

I. Considera, quanta devotione beata Virgo cum Josepho sponso suo et filio Jesu quotannis iverit

Hierosolymam, ad celebrandum Pascha; quam ardentes preces ad Deum ibi effuderit, cum sciret se secum habere verum Filium Dei: ut discamus multa facere, ad quæ non tenemur, et libenter loca sancta prædicandi causa adeamus.

II. Considera intimum dolorem beatæ Virginis, quoniam domum regressa vesperi non invenit suum Jesum, quem putabat esse in comitatu Joseph. Perpende, quot gemitus, quot lacrymas profuderit, nesciens quo se verteret: erat enim nox. Interim vide Christum in angulo aliquo templi nocte orantem: de die autem vel orantem, vel panem mendicantem, vel de rebus piis loquentem.

III. Considera, quomodo prima luce eggressa sollicite ab obviis quæsierit, num vidissent filium: ac tandem cum nusquam appareret, quomodo redierit Hierosolymam mœrens et tristis, ac invenerit filium sedentem in medio Doctorum. Cogita, quantum gaudium ibi mox obortum, quomodo eam sit solatus, monueritque Deum magis diligendum, quam parentes.

Meditatio VI.

De mysterio primo doloroso.

De oratione Christi in horto.

I. Considera, Christum post cœnam nocte cum undecim discipulis mœstum egredi ad hortum, ibique ad jactum lapidis avulsum ab iis, procidere expansis in cœlum manibus, primo in genua, tum pronum in terram: tristis enim erat anima ejus ad mortem, id est tanto mœrore obruebatur, ut videretur jam exspiraturus; tristis autem erat, tum ob cruciatus, quos sciebat, se passurum, tum ob ingratitudinem Judæorum et nostram.

II. Considera, quomodo cum ter orasset: *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste,* eo usque desiderium patiendi pro te in eo creverit, ut sanguis bulliens in

venis violenter tandem per poros corporis eruperit, et sanguinem sudarit. O Domine Jesu! quanta mea in orando tepiditas, qui ne unam quidem guttulam aliquando exprimere possum.

III. Considera, quomodo tantum sanguinis undique per vestes effuderit, ut non posset præ debilitate surgere a terra, nisi Angeli eum elevassent. Vide cum surrexit, faciem ejus deformatam pulvere et sanguine, capillos sanguine concretos, et Angelum Gabrielem sudorem abstergentem, et Christum confortantem.

Meditatio VII.

De mysterio secundo doloroso.

De Christi flagellatione.

I. Considera, quomodo Christus coram infinita turba hominum a milite insaniente, in publicum trahatur theatrum, vestibus omnibus spolietur, et dire alligetur columnæ. Cogita, quanta ei confusio fuerit, toto corpore nudari, et Agnum Dei inter rapidos lupos stare, Creatorem mundi ab ingratis creaturis tam indigne tractari, flagella in humeros Dei cadere.

II. Considera, quam acerba fuerit flagellatio: primo enim nodosis funibus, tum virgis cæsus est sine misericordia: scelestis enim hominibus non poterant infligi, nisi quadraginta verbera, ne excoriarentur: at Christo innumera, ut toto corpore fuerit laniatus. Finge te quasi præsentem audire ictus: videre quoque quomodo rivi sanguinis ex facie aliisque partibus corporis defluant, et tota terra madefiat sanguine. Cogita, hæc vulnera infligi ob peccata tua.

III. Considera Christum, dum a columna solveretur, viribus fractum quasi truncum concidisse in terram. Vide eum in pavimento sanguineo nudum reptantem, et quærentem vestem, qua se operiat. Cum autem e terra surrexit, purpura antiqua tectus, cogita eum te sic allocutum: Hæc passus sum, fili mi, liben-

ter pro te, et graviora adhuc pati sum paratus, modo tu emendare velis vitam tuam, et exiguum aliquid pati in hac vita.

Meditatio VIII.

De mysterio tertio doloroso.

De Christi coronatione.

I. Considera, quomodo milites Pilati post flagellationem Christo illuserint, induendo eum antiqua veste purpurea, et texendo coronam acutissimis spinis, ejusque capiti imponendo. Aspice quam fortiter eam transversis lignis infigant, ut etiam cranium penetrent. Supplicium, quale de nullo unquam homine sumptum, sed nec de cane.

II. Considera, quomodo ei obtulerint arundinem loco sceptri, et per ludibrium genu flexo adorarint, dicendo, *Ave Rex Judæorum:* deinde arundine caput verberarint, et alapas dederint in vultum sanguine totum respersum. Cogita, hæc omnia patienter eum ferre pro voluptatibus et dissolutionibus tuis inordinatis.

III. Considera, quomodo Christum ita irrisum et consputum Pilatus produxerit foras, et ostenderit Judæis, dicens, *Ecce homo,* ut moveret eos ad commiserationem. Erat enim ita tractatus, ut videretur potius esse non homo, et quasi leprosus, ut dicit Propheta: sed adamantina Judæorum corda mota non sunt. Sicut nec nos aliquando movemur ad compassionem. Cogita, quo dolore percussum sit cor beatæ Virginis, quæ præsens erat, et vix filium suum agnoscebat.

Meditatio IX.

De mysterio quarto doloroso.

De deportatione Crucis.

I. Considera, quomodo Pilatus metu humano Judæorum victus, lavando manus, Christum damnarit ad mortem Crucis, cujus sententiam iniquam Domi-

nus humiliter acceptavit, paratus mori pro nobis. Vide, num tu quoque multa mala facias metu, ne aliis displiceas: et an æquo animo suscipias aliorum injurias et contumelias.

II. Considera, quomodo ejus humeris gravissima Crux imposita sit, ut eam portaret: (quod nulli latroni fieri solet, ut proprium patibulum portet): quam benigne eam amplexus sit: quanto cum labore et sudore jam membris fractus portarit, et nimio onere pressus sæpe ceciderit. Cogita, tua peccata fuisse illud onus.

III. Considera, quomodo deficiente Christo sub onere, tandem Crucem portandam Judæi tradiderint Simoni Cyrenæo, ut disceres cum Christo tibi quoque aliquam Crucem ferendam esse. Cogita, quomodo allocutus sit in illo itinere mulieres flentes, inter quas erat beata Virgo, easque sit consolatus: ut discas, nec in tribulationibus magnis a salute proximi quærenda cessandum.

Meditatio X.

De mysterio quinto doloroso.

De crucifixione.

I. Considera genus mortis crudelissimæ: primo enim Christus omnibus vestibus vi exuitur, et ita omnia vulnera renovantur, stabatque bonus Jesus totus sanguine perfusus: tum in trabem humi jacentem detruditur, clavis obtusis transfiguntur manus et pedes. Augetur dolor elevatione et succussione Crucis, et trium horarum diuturnitate, quibus in ea pependit. Imaginare, quasi videres et audires hæc omnia, ut ictus malleorum.

II. Considera, quanta ignominia affectus sit hoc genere mortis. Pendet enim nudus, et in medio latronum, ac si pejor esset illis, in loco infami, in tot hominum præsentia. Et in tanta confusione adhuc

verbis contumeliosis excipitur et irridetur, ipse autem orat pro illis.

III. Considera, Christum extendere brachia in Cruce, ut te amplectatur; clauis affixas manus, ut amorem erga nos indicet esse constantem. Caput inclinat, ut nos osculetur. Nudus est, ut doceat nos omnium rerum contemptum. Moritur in Cruce, ut in tribulationibus perferendis perseveremus.

IV. Considera beatam Virginem cum sancto Joanne sub Cruce stantem, lacrymis omnino et sanguine de Cruce fluente perfusos. Cogita, tunc gladium transivisse animam beatæ Virginis, de quo ei prædixerat Simeon senex olim. Vide, quomodo et ipsa tunc se obtulerit ad Crucem subeundam, si fieri posset.

Meditatio XI.

De mysterio primo glorioso.

De Resurrectione Christi.

I. Considera gaudium summum sanctorum Patrum in lymbo, cum anima Christi gloriosa tamdiu expectata ad eos liberandos summo triumpho venit.

II. Considera summum gaudium beatæ Virginis, cum vidit Christum cum corpore glorioso intrantem cubiculum: quando cum eo collocuta est; non dubium, quin absorpta sit in contemplatione tam splendidi corporis, quod ante erat tam deformatum.

III. Considera gaudium Mariæ Magdalenæ, cui, dum ploraret apud sepulcrum, apparuit in specie hortulani: nec enim tenere se potuit, quin rueret in ejus amplexum.

IV. Considera gaudium Apostolorum, maxime beati Petri, qui Christum negaverat: omnes enim ob Christi mortem et fugam suam valde erant afflicti. Apparuit autem eis sæpius, et consolatus est: quæ magna fuit Christi bonitas.

Meditatio XII.

De mysterio secundo glorioso.

De Ascensione Christi.

I. Considera, quomodo in montem Oliveti, ubi erat beata Virgo cum discipulis et mulieribus, venerit Christus comitatus Patribus ex lymbo liberatis: quam benigne ibi valedixerit matri et aliis: quomodo matrem commendarit Apostolis, omnesque benedixerit.

II. Considera, quomodo beata Virgo et discipuli commoti fuerint, videntes Christum manibus expansis summa gloria ferri in altum, stipatum innumeris Angelis suavissime cantantibus, Patribus lymbi etiam infinito numero, splendore maximo sequentibus.

III. Considera beatam Virginem flexis genibus cum aliis in cœlum continenter respicientem, et prorsus spiritu raptam. Cogita, quo triumpho, lætitia, hymnis Angelorum cœlum Christus ingressus: quomodo Pater cœlestis eum amplexus, in throno summo ad dexteram eum locaverit.

IV. Considera, beatam Virginem et comites maximam consolationem accepisse ab Angelis, quos in albis vestitos misit Christus de cœlo: cujus hortatu magno cum gaudio Hierosolymam redierunt.

Meditatio XIII.

De mysterio tertio glorioso.

De adventu Spiritus sancti.

I. Considera beatam Virginem cum discipulis in cœnaculo Spiritus sancti adventum expectantem, cum summa concordia, oratione ferventi et continenti, suspiriis et lacrymis, idque diebus multis.

II. Considera, quomodo eis in oratione raptis *factus sit repente sonus* in adventu Spiritus sancti, id est suavissimus concentus mire afficiens eos, *qui re-*

plebat totam domum, id est corda eorum omnibus donis cœlestibus.

III. Considera, quomodo linguæ igneæ super omnes apparuerint, quæ designant amorem divinum in corde eorum incensum, ut non timerent amplius prædicare Christum crucifixum. Hoc ardore accensus Petrus, prima concione tria millia convertit.

IV. Considera, quomodo beata Virgo, quæ plus omnibus repleta erat Spiritu sancto, gavisa fuerit, cum videret tam felix initium ecclesiæ sanctæ, tam abundantem fructum sanguinis a benedicto filio suo in Cruce effusi.

Meditatio XIV.

De mysterio quarto glorioso.

De Assumptione beatæ Virginis.

I. Considera magnum desiderium beatæ Virginis moriendi et videndi filium suum; deinde lætitiam, quando cognovit horam mortis appropinquare: vixerat enim in terra tanquam in longo exilio.

II. Considera, quomodo voluntate divina ante mortem ex toto orbe miraculose omnes Apostoli, qui in vivis erant, ei adfuerint. Cogita, quæ colloquia ibi fuerint, quam ardentes preces, quanto honore eam affecerint, quantum utrimque gaudium ex mutuo conspectu.

III. Considera, quam sedulo se ad mortem præparaverit: quo enim morti fuit vicinior, eo vivaciora fuerunt ejus desideria et ardentiores orationes, donec magna pace et vultus serenitate anima illa luna clarior evolaret.

IV. Considera puritatem, innocentiam et summas opes illius animæ tanta gratia, tot virtutibus et meritis ornatæ. Quam cogitare possumus ipsius Christi de cœlo delapsi brachiis in cœlum portatam, comitanti-

bus innumeris Angelis, cum symphonia suavissima et lætitia inenarrabili.

Meditatio XV.

De mysterio quinto glorioso.

De coronatione beatæ Virginis.

I. Considera beatam Virginem animam eodem splendore et triumpho, quo in cœlum assumpta est, descendisse de cœlo, ut ascenderet cum corpore. Cogita, quam illud pulchrum et gloriosum fuerit. Si enim alii justi splendebunt ut sol: quomodo splenduit Mater Dei, quæ numquam peccavit?

II. Considera, quanta gloria cum corpore et anima ascenderit in cœlum, qui hymni cantati, quæ lætitia Angelorum, quanta consolatio antiquorum Patrum fuerit, quanto honore recepta ab iis sit in cœlum.

III. Considera, quantum gaudium fuerit Christo, videre matrem suam: quomodo eam manu sua introduxerit in cœlum: quomodo eam super omnes Choros Angelorum et Sanctorum evexerit, et sanctissimæ Trinitati præsentarit.

IV. Considera, quomodo recipiat Pater ut filiam; Filius ut matrem; Spiritus sanctus ut sponsam sanctissimam: quomodo in splendidissima sede ad dexteram Filii sui eam collocent, et pretiosissimam coronam ejus capiti omnes tres simul imponant, applaudente tota curia cœlesti faustis acclamationibus et hymnis.

17. Sex Dominicæ in honorem S. Aloysii.

1. Oratio ad S. Aloysium pro impetranda et conservanda vitæ innocentia et puritate.

Innocentissime Aloysi! qui speciali Dei gratia et immaculatæ Virginis patrocinio non modo ab omni graviori culpa, verum etiam ab impuris tentationibus

semper immunis fuisti; te humillime rogo, ut mihi indignissimo clienti tuo a purissimo Jesu, ejusdemque immaculata Matre, et Virgine Maria impetrare digneris gratiam impuris tentationibus semper resistendi, et potius millies moriendi, quam ut animam meam peccato gravi contaminem. Amen.

2. Oratio ad S. Aloysium pro impetranda sanctitate interna.

Aloysi cum Deo conjunctissime, qui ab interno semper operatus, mirabiles ad Deum ascensiones fecisti, quique in corde tuo tam ardenti in Deum amore flagrasti, ut martyr incognitus merito diceereris; impetra mihi, obsecro, apud divinam Majestatem gratiam efficacem, ut corde puro, et a rebus terrenis abstracto unice Deo meo adhæream, nec unquam alio tendant meæ cogitationes, verba et opera, quam ut illi soli placeam, et sanctissimam illius in omnibus expleam voluntatem. Amen.

3. Oratio ad S. Aloysium pro impetranda sanctitate externa.

Angelice Aloysi! qui mirabili vitæ austeritate sensus et carnem crucifixisti cum concupiscentiis suis; tu nosti, quot quantæque tentationes et pericula per sensus et carnem penetrent in meam animam; te proinde humillime oro, intercede pro me, ut continua mortificatione ita contineam sensus et carnem meam, ut numquam aliquid agant contra legem Dei, sed perfecte subjecta spiritui in timore et modestia suo serviant creatori. Amen.

4. Oratio ad S. Aloysium pro impetranda vera devotione.

Devotissime Aloysi! tu tam sublimi a Deo donatus fuisti devotionis gratia, ut ab omni mentis eva-

gatione liber ferventissime ad Deum orares, ac præcipue Eucharisticum Numen ardentissima pietate coleres; ah! impetra mihi, ut sancto et frequenti hujus Sacramenti usu in vera devotione indies crescam et haustis inde gratiarum donis adjutus in christianis virtutibus proficiam. Amen.

5. Oratio ad S. Aloysium pro impetranda gratia sanctæ conversationis.

Modestissime Aloysi! qui Angelica tua modestia, et sanctæ conversationis exemplo plurimorum corda et oculos ad te attraxisti; te oro humillime, ne permittas me unquam perversæ societatis laqueis irretiri. Dirige me tot inter viæ ac vitæ hujus corruptelas, ut cautæ ac piæ conversationis exemplo majorem Dei gloriam, et proximorum salutem promovere semper valeam. Amen.

6. Oratio ad S. Aloysium pro impetrando fervore in cultu et amore Mariæ.

Aloysi, Mariani cultus zelosissime! oro te per ferventem illum amorem, quo Mariam semper ut matrem amasti; excita in corde meo filialem in Dei matrem fiduciam et affectum, ut post Deum primo loco semper amem Mariam, hanc imiter, ad hanc recurram in omnibus meis necessitatibus. Denique impetra mihi gratiam sub tutela Mariæ semper vivendi, et beate moriendi. Amen.

18. Orationes ad varios sanctos sacerdotes.

Ad S. Ignatium.

Deus, qui ad majorem tui nominis gloriam propagandam, novo per beatum Ignatium subsidio militantem Ecclesiam roborasti; concede; ut ejus auxilio et imitatione certantes in terris, coronari cum ipso mereamur in cœlis. Per Dominum.

Ad S. Philippum Nerium.

Deus, qui beatum Philippum, Confessorem tuum, Sanctorum tuorum gloria sublimasti; concede propitius; ut, cujus solemnitate lætamur, ejus virtutum proficiamus exemplo. Per Dominum.

Ad S. Franciscum Xaverium.

Deus, qui Indiarum gentes beati Francisci prædicatione et miraculis Ecclesiæ tuæ aggregare voluisti; concede propitius; ut cujus gloriosa merita veneramur, virtutum quoque imitemur exempla. Per Dominum.

Ad S. Joannem Franciscum Regis.

Deus, qui ad plurimos pro salute animarum perferendos labores, beatum Joannem Franciscum, Confessorem tuum mirabili caritate et invicta patientia decorasti; concede propitius; ut ejus exemplis instructi et intercessionibus adjuti, æternæ vitæ præmia consequamur. Per Dominum.

Ad S. Franciscum Salesium.

Deus, qui ad animarum salutem beatum Franciscum, Confessorem tuum atque Pontificem, omnibus omnia factum esse voluisti; concede propitius; ut caritatis tuæ dulcedine perfusi, ejus dirigentibus monitis ac suffragantibus meritis, æterna gaudia consequamur. Per Dominum.

Ad S. Vincentium a Paulo.

Deus, qui ad evangelizandum pauperibus, et ecclesiastici Ordinis decorem promovendum, beatum Vincentium apostolica virtute roborasti; præsta, quæsumus; ut, cujus pia merita veneramur, virtutum quoque instruamur exemplis. Per Dominum.

Ad S. Alphonsum Mariam de Liguorio.

Deus, qui per beatum Alphonsum Mariam, Confessorem tuum atque Pontificem, animarum zelo succensum, Ecclesiam tuam nova prole fœcundasti; quæsumus; ut ejus salutaribus monitis edocti et exemplis roborati, ad te pervenire feliciter valeamus. Per Dominum.

Ad S. Joannem Cantium.

Da, quæsumus, omnipotens Deus, ut sancti Joannis Confessoris exemplo in scientia Sanctorum proficientes, atque aliis misericordiam exhibentes, ejus meritis indulgentiam apud te consequamur. Per Dominum.

19. Hymni et cantica.

1. Jesu dulcis memoria.

1. Jesu dulcis memoria * Dans vera cordi gaudia: * Sed super mel et omnia * Ejus dulcis præsentia.

2. Nil canitur suavius, * Nil auditur jucundius, * Nil cogitatur dulcius, * Quam Jesus Dei filius.

3. Jesu spes pœnitentibus, * Quam pius es petentibus! * Quam bonus te quærentibus! * Sed quid invenientibus?

4. Jesu dulcedo cordium, * Fons vivus, lumen mentium, * Excedens omne gaudium, * Et omne desiderium.

5. Nec lingua valet dicere, * Nec littera exprimere: * Expertus potest credere, * Quis sit Jesum diligere.

6. Jesum quæram in lectulo, * Clauso cordis cubiculo: * Privatim et in publico * Quæram amore sedulo.

7. Cum Maria diluculo * Jesum quæram in tumulo, * Clamoris cordis querulo, * Mente quæram, non oculo.

8. Tumbam perfundam fletibus, * Locum replens gemitibus; * Jesu provolvar pedibus, * Strictis hærens amplexibus.

9. Jesu rex admirabilis; * Et triumphator nobilis * Dulcedo ineffabilis, * Totus desiderabilis.

10. Mane nobiscum, Domine, * Et nos illustra lumine, * Pulsa mentis caligine, * Mundum replens dulcedine.

11. Quando cor nostrum visitas, * Tunc lucet ei veritas, * Mundi vilescit vanitas * Et intus fervet caritas.

12. Amor Jesu dulcissimus * Et vere suavissimus * Plus millies gratissimus * Quam dicere sufficimus.

13. Hoc probat ejus passio, * Hoc Sanguinis effusio, * Per quam nobis redemptio * Datur et Dei visio.

14. Jesum omnes agnoscite, * Amorem ejus poscite, * Jesum ardentes quærite, * Quærendo inardescite.

15. Sic amantem diligite, * Amoris vicem reddite, * In hunc odorem currite, * Et vota votis reddite.

16. Jesus auctor clementiæ, * Totius spes lætitiæ, * Dulcoris fons et gratiæ * Veræ cordis deliciæ.

17. Jesu mi bone, sentiam * Amoris tui copiam, * Da mihi per præsentiam * Tuam videre gloriam.

18. Quum digne loqui nequeam * De te, tamen ne sileam: * Amor facit, ut audeam * Cum de te solum gaudeam.

19. Tua, Jesu, dilectio, * Grata mentis refectio, * Replens sine fastidio * Dans famem desiderio.

20. Qui te gustant esuriunt: * Qui bibunt, adhuc sitiunt: * Desiderare nesciunt * Nisi Jesum, quem diligunt.

21. Quem tuus amor ebriat, * Novit quid Jesus sapiat, * Quam felix est, quem satiat. * Non est ultra, quod cupiat.

22. Jesu, decus Angelicum, * In aure dulce can-

ticum, * In ore mel mirificum, * In corde nectar cœlicum.

23. Desidero te millies, * Mi Jesu, quando venies? * Me lætum quando facies? * Me de te quando saties?

24. Amor tuus continuus * Mihi languor assiduus, * Mihi fructus mellifluus * Est et vitæ perpetuus.

25. Jesu, summa benignitas, * Mira cordis jucunditas, * Incomprehensa bonitas, * Tua me stringat caritas.

26. Bonum mihi diligere * Jesum, nil ultra quærere, * Mihi prorsus deficere, * Ut illi queam vivere.

27. O Jesu mi dulcissime, * Spes suspirantis animæ, * Te quærunt piæ lacrymæ, * Te clamor mentis intimæ.

28. Quocumque loco fuero, * Mecum Jesum desidero: * Quam lætus, cum invenero! * Quam felix, cum tenuero!

29. Tunc amplexus, tunc oscula * Quæ vincunt mellis pocula, * Tunc felix Christi copula, * Sed in his parva morula.

30. Jam quod quæsivi, video: * Quod concupivi, teneo: * Amore Jesu langueo, * Et corde totus ardeo.

31. Jesus cum sic diligitur, * Hic amor non exstinguitur: * Non tepescit, nec moritur: * Plus crescit et accenditur.

32. Hic amor ardet jugiter, * Dulcescit mirabiliter, * Sapit delectabiliter, * Delectat et feliciter.

33. Hic amor missus cælitus * Hæret mihi medullitus, * Mentem incendit penitus, * Hoc delectatur spiritus.

34. O beatum incendium, * Et ardens desiderium! * O dulce refrigerium, * Amare Dei Filium!

35. Jesu, flos matris virginis, * Amor nostræ dulcedinis, * Tibi laus, honor numinis, * Regnum beatitudinis.

36. Veni, veni, Rex optime, * Pater immensæ

gloriæ, * Affulge menti clarius * Jam exspectatus sæpius.

37. Jesu sole serenior, * Et balsamo suavior, * Omni dulcore dulcior, * Præ cunctis amabilior.

38. Cujus gustus sic afficit, * Cujus odor sic reficit, * In quo mea mens deficit, * Solus amanti sufficit.

39. Tu mentis delectatio, * Amoris consummatio; * Tu mea gloriatio, * Jesu mundi salvatio.

40. Mi dilecte revertere, * Consors paternæ dexteræ: * Hostem vicisti prospere, * Jam cæli regno fruere.

41. Sequar te, quoquo ieris, * Mihi tolli non poteris, * Cum meum cor abstuleris, * Jesu, laus nostri generis.

42. Cœli cives occurrite, * Portas vestras attollite, * Triumphatori dicite: * Ave Jesu, Rex inclyte.

43. Rex virtutum, rex gloriæ, * Rex insignis victoriæ, * Jesu largitor veniæ, * Honor cœlestis patriæ.

44. Tu fons misericordiæ, * Tu veræ lumen patriæ: * Pelle nubem tristitiæ, * Dans nobis lucem gloriæ.

45. Te cœli chorus prædicat, * Et tuas laudes replicat: * Jesus orbem lætificat, * Et nos Deo pacificat.

46. Jesus in pace imperat, * Quæ omnem sensum superat, * Hanc mea mens desiderat, * Et ea frui properat.

47. Jesus ad patrem rediit, * Cœleste regnum subiit: * Cor meum a me transiit, * Post Jesum simul abiit.

48. Quem prosequamur laudibus, * Votis, hymnis, et precibus; * Ut nos donet cœlestibus, * Cum ipso frui sedibus. Amen.

2. Pange, lingua, gloriosi Corporis.

1. Pange, lingua, gloriosi * Corporis mysterium. * Sanguinisque pretiosi, * Quem in mundi pretium * Fructus ventris generosi, * Rex effudit gentium.

2. Nobis datus, nobis natus * Ex intacta virgine, * Et in mundo conversatus, * Sparso verbi semine, * Sui moras incolatus * Miro clausit ordine.

3. In supremæ nocte cœnæ * Recumbens cum fratribus, * Observata lege plene * Cibis in legalibus * Cibum turbæ duodenæ * Se dat suis manibus.

4. Verbum caro panem verum * Verbo carnem efficit, * Fitque sanguis Christi merum; * Etsi sensus deficit, * Ad firmandum cor sincerum * Sola fides sufficit.

5. Tantum ergo Sacramentum * Veneremur cernui, * Et antiquum documentum * Novo cedat ritui; * Præstet fides supplementum * Sensuum defectui.

6. Genitori, Genitoque * Laus et jubilatio, * Salus, honor, virtus quoque * Sit et benedictio; * Procedenti ab utroque * Compar sit laudatio. Amen.

3. Lauda, Sion, Salvatorem.

1. Lauda, Sion, Salvatorem, * Lauda ducem et pastorem, * In hymnis et canticis.

2. Quantum potes, tantum aude, * Quia major omni laude, * Nec laudare sufficis.

3. Laudis thema specialis, * Panis vivus et vitalis * Hodie proponitur.

4. Quem in sacræ mensa cœnæ * Turbæ fratrum duodenæ * Datum non ambigitur.

5. Sit laus plena, sit sonora, * Sit jucunda, sit decora * Mentis jubilatio.

6. Dies enim solemnis agitur * In qua mensæ prima, * Recolitur hujus institutio.

7. In hac mensa novi regis * Novum Pascha novæ legis * Phase vetus terminat.

8. Vetustatem novitas, * Umbram fugat veritas, * Noctem lux eliminat.

9. Quod in cœna Christus gessit, * Faciendum hoc expressit * In sui memoriam.

10. Docti sacris institutis, * Panem, vinum in salutis * Consecramus hostiam.

11. Dogma datur Christianis, * Quod in carnem transit panis, * Et vinum in sanguinem.

12. Quod non capis, quod non vides, * Animosa firmat fides, * Præter rerum ordinem.

13. Sub diversis speciebus, * Signis tantum et non rebus, * Latent res eximiæ.

14. Caro cibus, Sanguis potus, * Manet tamen Christus totus * Sub utraque specie.

15. A sumente non concisus, * Non confractus, non divisus, * Integer accipitur.

16. Sumit unus, sumunt mille, * Quantum isti, tantum ille, * Nec sumptus consumitur.

17. Sumunt boni, sumunt mali, * Sorte tamen inæquali, * Vitæ vel interitus.

18. Mors est malis, vita bonis; * Vide paris sumptionis * Quam sit dispar exitus.

19. Fracto demum Sacramento, * Ne vacilles, sed memento, * Tantum esse sub fragmento, * Quantum toto tegitur.

20. Nulla rei fit scissura, * Signi tantum fit fractura, * Qua nec status nec statura * Signati minuitur.

21. Ecce panis Angelorum, * Factus cibus viatorum, * Vere panis filiorum, * Non mittendus canibus.

22. In figuris præsignatur, * Cum Isaac immolatur, * Agnus Paschæ deputatur, * Datur manna patribus.

23. Bone Pastor, panis vere, * Jesu, nostri miserere, * Tu nos pasce, nos tuere, * Tu nos bona fac videre * In terra viventium!

24. Tu, qui cuncta scis et vales, * Qui nos pascis hic mortales, * Tuos ibi commensales, * Cohæredes et sodales * Fac sanctorum civium! Amen. Alleluja.

4. Vexilla regis prodeunt.

1. Vexilla Regis prodeunt: * Fulget Crucis mysterium, * Qua vita mortem pertulit * Et morte vitam protulit.

2. Quæ vulnerata lanceæ * Mucrone diro, criminum * Ut nos lavaret sordibus, * Manavit unda et sanguine.

3. Impleta sunt, quæ concinit * David fideli carmine, * Dicendo nationibus: * Regnavit a ligno Deus.

4. Arbor decora et fulgida, * Ornata Regis purpura, * Electa digno stipite * Tam sancta membra tangere.

5. Beata, cujus brachiis * Pretium pependit sæculi, * Statera facta corporis, * Tulitque prædam tartari.

6. O Crux ave spes unica, * Hoc Passionis tempore * Piis adauge gratiam: * Reisque dele crimina.

7. Te, fons salutis Trinitas, * Collaudet omnis spiritus: * Quibus crucis victoriam * Largiris, adde præmium. Amen.

5. Pange, lingua, gloriosi lauream.

1. Pange, lingua, gloriosi * Lauream certaminis, * Et super crucis trophæo * Dic triumphum nobilem: * Qualiter Redemptor orbis * Immolatus vicerit.

2. De parentis protoplasti * Fraude Factor condolens, * Quando pomi noxialis * In necem morsu ruit; * Ipse lignum tunc notavit, * Damna ligni ut solveret.

3. Hoc opus nostræ salutis * Ordo depoposcerat: * Multiformis proditoris * Ars ut artem falleret * Et medelam ferret inde, * Hostis unde læserat.

4. Quando venit ergo sacri * Plenitudo temporis, * Missus est ab arce Patris * Natus, orbis Conditor; * Atque ventre virginali * Carne amictus prodiit.

5. Vagit infans inter arcta * Conditus præsepia:

* Membra pannis involuta * Virgo Mater alligat: * Et Dei manus pedesque * Stricta cingit fascia.

6. Sempiterna sit beatæ * Trinitati gloria, * Aequa Patri Filioque, * Par decus Paraclito: * Unius Trinique nomen * Laudet universitas. Amen.

6. Ave maris stella.

1. Ave maris stella, * Dei mater alma, * Atque semper virgo, * Felix cœli porta.

2. Sumens illud Ave * Gabrielis ore, * Funda nos in pace, * Mutans Hevæ nomen.

3. Solve vincla reis, * Profer lumen cæcis, * Mala nostra pelle, * Bona cuncta posce.

4. Monstra te esse matrem, * Sumat per te preces, * Qui pro nobis natus * Tulit esse tuus.

5. Virgo singularis, * Inter omnes mitis, * Nos culpis solutos, * Mites fac et castos.

6. Vitam præsta puram, * Iter para tutum, * Ut videntes Jesum, * Semper collætemur.

7. Sit laus Deo Patri, * Summo Christo decus, * Spiritui sancto, * Tribus honor unus. Amen.

7. Stabat mater.

1. Stabat Mater dolorosa, * Juxta crucem lacrymosa, * Dum pendebat Filius:

2. Cujus animam gementem, * Contristatam et dolentem, * Pertransivit gladius.

3. O quam tristis et afflicta * Fuit illa benedicta * Mater Unigeniti!

4. Quæ mœrebat et dolebat * Pia mater, cum videbat * Nati pœnas inclyti.

5. Quis est homo, qui non fleret, * Christi Matrem si videret, * In tanto supplicio?

6. Quis posset non contristari, * Christi matrem contemplari * Dolentem cum filio?

7. Pro peccatis suæ gentis * Vidit Jesum in tormentis * Et flagellis subditum.

8. Vidit suum dulcem Natum * Morientem desolatum, * Dum emisit spiritum.

9. Eja Mater, fons amoris, * Me sentire vim doloris * Fac, ut tecum lugeam.

10. Fac ut ardeat cor meum * In amando Christum Deum, * Ut sibi complaceam.

11. Sancta Mater, istud agas, * Crucifixi fige plagas * Cordi meo valide.

12. Tui Nati vulnerati, * Tam dignati pro me pati, * Pœnas mecum divide.

13. Fac me tecum pie flere, * Crucifixo condolere, * Donec ego vixero.

14. Juxta crucem tecum stare, * Et me tibi sociare * In planctu desidero.

15. Virgo virginum præclara, * Mihi jam non sis amara, * Fac me tecum plangere.

16. Fac ut portem Christi mortem, * Passionis fac consortem, * Et plagas recolere.

17. Fac me plagis vulnerari, * Fac me cruce inebriari, * Et cruore Filii.

18. Flammis ne urar succensus * Per te, Virgo, sim defensus * In die judicii.

19. Christe, cum sit hinc exire, * Da per matrem me venire * Ad palmam victoriæ.

20. Quando corpus morietur, * Fac, ut animæ donetur * Paradisi gloria.

8. Prosa de B. M. V.

1. Inviolata, integra et casta es, Maria, * Quæ es effecta fulgida cœli porta.

2. O mater alma Christi carissima! * Suscipe pia laudum præconia.

3. Nostra ut pura pectora sint et corpora, * Te nunc flagitant devota corda et ora.

4. Tua per precata dulcisona * Nobis impetres veniam per sæcula.

5. O benigna! o regina! o Maria! * Quæ sola inviolata permansisti.

9. Ad B. V. Mariam, sine labe conceptam.

(Auct. Eminent. Domino Joanne, S. R. E. Cardinale de Geissel, Archiep. Colon.)

1. Virgo virginum præclara, * Præter omnes Deo cara * Dominatrix cœlitum, * Fac nos pie Te cantare, * Prædicare et amare, * Audi vota supplicum.

2. Quis est dignus, laude digna, * Te laudare, o benigna * Virgo, fons charismatum! * Gratiis es tota plena, * Tota pulchra et serena, * Dei tabernaculum.

3. O quam magna Tibi fecit, * Qui potens est, et adjecit * Gratiam ad gratiam! * Qui cœlum terramque regit, * Matrem sibi Te elegit, * Sponsam atque filiam.

4. Ante mundum Te dilectam * Et præ omnibus electam, * Cœlorum delicias, * A peccato non redemit, * Sed jam antea exemit * Emptorum primitias.

5. Virgo, vere benedicta, * Culpa nunquam es obstricta * Hocce in exilio; * Sine labe es concepta, * Magno lapsui erepta * Summo privilegio.

6. Contendebat certatura * Tunc cum gratia natura, * Gratia prævaluit; * A peccato præservatam * Immunemque illibatam * Mire Te constituit.

7. Eva nova novæ legis, * Præelecta summi regis, * Consors ejus gloriæ, * Tu draconem domuisti, * Forti pede contrivisti * Victrix caput satanæ.

8. Semper fulgens munda stola, * Inter mundas munda sola * Ascendisti sidera; * Super agmina Sanctorum, * Super choros Angelorum * Sceptra geris Domina.

9. Oras nunc a dextris Nati, * Jugo solvat ut peccati, * Quos redemit Sanguine; * Manus Tuæ stillant dona, * Vitæ fac cœlestis bona * Et in nos defluere.

10. Esto nobis maris stella, * Ne nos fluctuum pro-

cella * Navigantes obruat; * Ex qua salus est exorta, * Esto nobis cœli porta, * Quæ ad vitam pateat.

11. Virgo clemens, virgo pia, * Duc secura nos in via * Vitæ per exilium; * Nos, o Mater, hic tuere, * Olim istic fac videre * Te tuumque Filium.

12. Fac, Te duce, nos orare, * Vigilare et certare, * Certos Tuæ gratiæ; * Funde nobis pia dona, * Custos, mater et patrona * Sanctæ sis Ecclesiæ. (Coloniæ.)

13. Fac nos stare fide vera, * Caritate, spe sincera, * Absque culpæ macula; * Gregem Tibi sic dicatum, * Jam a patribus sacratum * Protegas in sæcula.

10. Omni die dic Mariæ.

1. Omni die dic Mariæ * Mea laudes anima: * Ejus festa, ejus gesta * Cole devotissima.

2. Contemplare et mirare * Ejus celsitudinem: * Dic felicem genitricem, * Dic beatam Virginem.

3. Ipsam cole, ut de mole * Criminum te liberet, * Hanc appella, ne procella * Vitiorum superet.

4. Hæc persona nobis dona * Contulit cœlestia; * Hæc regina nos divina * Illustravit gratia.

5. Lingua mea, dic trophæa * Virginis puerperæ, * Quæ inflictum maledictum * Miro transfert germine.

6. Sine fine dic Reginæ * Mundi laudum cantica, * Ejus bona semper sona, * Semper illam prædica.

7. Omnes mei sensus ei * Personate gloriam; * Frequentate tam beatæ * Virginis memoriam.

8. Nullus certe tam disertæ * Extat eloquentiæ, * Qui condignos promat hymnos * Ejus excellentiæ.

9. Omnes laudent, unde gaudent, * Matrem Dei Virginem; * Nullus fingat, quod attingat * Ejus celsitudinem.

10. Sed necesse, quod prodesse * Piis constat mentibus. * Ut intendam, quo impendam * Me ipsius laudibus.

11. Quamvis sciam, quod Mariam * Nemo digne prædicet, * Tamen vanus et insanus * Est, qui illam reticet.

12. Cujus vitæ eruditæ * Disciplina cœlica, * Argumenta et figmenta * Destruxit hæretica.

13. Hujus mores tanquam flores, * Exornant ecclesiam, * Actiones et sermones * Miram præstant gratiam.

14. Evæ crimen nobis limen * Paradisi clauserat, * Hæc dum credit et obedit, * Cœli claustra reserat.

15. Propter Evam homo sævam * Accepit sententiam: * Per Mariam habet viam, * Quæ ducit ad patriam.

16. Hæc amanda et laudanda * Cunctis specialiter: * Venerari et precari * Illam decet jugiter.

17. Ipsa donet, ut, quod monet * Natus ejus, faciam: * Ut finita carnis vita, * Lætus hunc aspiciam.

18. O cunctarum feminarum * Decus atque gloria! * Quam electam et evectam * Scimus super omnia.

19. Clemens audi, tuæ laudi * Quos instantes conspicis: * Munda reos, et fac eos * Donis dignos cœlicis.

20. Virga Jesse, spes oppressæ * Mentis et refugium; * Decus mundi, lux profundi, * Domini sacrarium.

21. Vitæ forma, morum norma, * Plenitudo gratiæ: * Dei templum, et exemplum * Totius justitiæ.

22. Virgo salve, per quam valvæ * Cœli patent miseris: * Quam non flexit, nec allexit * Fraus serpentis veteris.

23. Generosa et formosa * David regis filia, * Quam elegit Rex, qui regit * Et creavit omnia.

24. Gemma decens, Rosa recens; * Castitatis lilium: * Castum chorum ad polorum * Quæ perducis gaudium.

25. Actionis et sermonis * Facultatem tribue, * Ut tuorum meritorum * Laudes promam strenue.

26. Opto nimis, ut imprimis * Des mihi memoriam, * Ut decenter et frequenter * Tuam cantem gloriam.

27. Quamvis muta et polluta * Mea sciam labia: * Præsumendum nec silendum * Est de tua gratia.

28. Virgo gaude, omni laude * Digna et præconio: * Quæ damnatis libertatis * Facta es occasio.

29. Semper munda et fœcunda, * Virgo tu puerpera, * Mater alma, velut palma * Florens et fructifera.

30. Tuo flore et decore * Recreari cupimus; * Cujus fructu nos a luctu * Liberari credimus.

31. Pulchra tota, sine nota * Cujuscumque maculæ, * Fac nos mundos et jucundos, * Te laudare sedule.

32. O beata, per quam data * Nova mundo gaudia: * Et aperta, fide certa, * Regna sunt cœlestia.

33. Per te mundus lætabundus, * Novo fulget lumine, * Antiquarum tenebrarum * Exutus caligine.

34. Nunc potentes sunt egentes, * Sicut olim dixeras: * Et egeni fiunt pleni, * Ut tu prophetaveras:

35. Per te morum nunc pravorum * Relinquuntur devia: * Doctrinarum perversarum * Pulsa sunt ludibria.

36. Mundi luxus atque fluxus * Docuisti spernere: Deum quæri, carnem teri, * Vitiis resistere.

37. Mentis cursum tendi sursum, * Pietatis studio: * Corpus angi, motus frangi, * Pro cœlesti præmio.

38. Tu portasti, inter casti * Ventris claustra, Dominum * Redemptorem, qui honorem * Nobis reddit pristinum.

39. Mater facta, sed intacta, * Genuisti Filium, * Regem regum, atque rerum * Creatorem omnium.

40. Benedicta, per quam victa * Hostis est versutia: * Destitutis spe salutis * Datur indulgentia.

41. Benedictus Rex invictus, * Cujus Mater crederis: * Increatus ex te natus, * Nostri salus generis.

42. Reparatrix, consolatrix * Desperantis animæ! * A pressura, quæ ventura * Malis est, me redime.

43. Pro me pete, ut quiete * Sempiterna perfruar; * Ne tormentis comburentis * Stagni miser obruar.

44. Quod requiro, quod suspiro, * Mea sana vulnera, * Et da menti te poscenti, * Gratiarum munera.

45. Ut sim castus, et modestus, * Dulcis, blandus, sobrius, * Pius, rectus, circumspectus, * Simultatis nescius:

46. Eruditus et munitus * Divinis eloquiis, * Timoratus et ornatus * Sacris exercitiis.

47. Constans, gravis, atque suavis, * Benignus, amabilis: * Simplex, purus et maturus, * Patiens et humilis:

48. Corde prudens, ore studens * Veritatem dicere: * Malum nolens, Deum colens * Pio semper opere.

49. Esto tutrix et adjutrix * Christiani populi: * Pacem præsta, ne molesta * Nos perturbent sæculi.

50. Salutaris stella maris, * Summis digna laudibus, * Quæ præcellis cunctis stellis, * Atque luminaribus.

51. Tua dulci prece fulci * Supplices et refove: * Quidquid gravat vel depravat * Mentes nostras, remove.

52. Virgo gaude, quod de fraude * Dæmonum nos liberas: * Dum in vera et sincera * Carne Deum generas.

53. Illibata et dotata * Cœlesti progenie, * Gravidata, nec privata * Flore pudicitiæ.

54. Nam quod eras, perseveras, * Dum intacta generas: * Illum tractans, atque lactans, * Per quem facta fueras.

55. Commendare me dignare * Christo, tuo Filio: * Ut non cadam, sed evadam * De mundi naufragio.

56. Fac me mitem, pelle litem, * Compesce lasciviam: * Contra crimen da munimem, * Et mentis constantiam.

57. Non me liget, nec fatiget * Sæculi cupiditas: * Quæ indurat et obscurat * Mentes sibi subditas.

58. Nunquam ira, nunquam dira * Me vincat elatio: * Quæ multorum fit malorum * Frequenter occasio.

59. Ora Deum, ut cor meum * Sua servet gratia: * Nec antiquus inimicus * Seminet zizania.

60. Da levamen, et juvamen * Tuum illis jugiter, * Tua festa, tua gesta * Qui colunt alacriter. Amen.

11. Salve, pater Salvatoris.

1. Salve pater Salvatoris, * Salve custos Redemptoris. * Joseph ter amabilis * Salve sponse Matris Dei, * Salve hospes Jesu mei * Joseph ter mirabilis.

2. O jucundum et beatum, * O felicem vitæ statum, * Dum nutristi Dominum; * Dum fideliter servisti, * Et utrumque custodisti, * Matrem atque Filium.

3. Jesum oculis vidisti, * Et in brachiis tulisti, * O suavis felicitas! * Genis genas admovisti, * Oscula dans accepisti * O felix suavitas!

4. Modo Deum appellasti * Modo Regem nominasti, * Inter mille gaudia: * Modo Patrem adorandum, * Modo Natum adamandum, * Inter mille basia.

5. Cum Maria conversari, * Atque Jesum amplexari, * O quantæ deliciæ! * Illum brachiis tenere, * Atque totum possidere, * O quantæ divitiæ!

6. Cor amore diffluebat, * Flamma flammam nutriebat * Felici incendio; * Quando Parvulum tulisti, * Vel in Matris aspexisti * Blandientem gremio.

7. Quæ dulcedo tam immensa * Et quæ flamma tam intensa * Cor magis accenderet? * Quæ plus consolationis, * Aut plus delectationis * Pectori submitteret?

8. Solus ille probe novit * Hoc, qui suo sinu fovit * Amoris incendium: * Solus ille degustavit, * Qui sic Matrem adamavit, * Et cum Matre Filium.

9. Ambo Tibi servierunt, * Ambo subditi fuerunt * Toto vitæ spatio: * Ambos semper honorasti, * Ambos intime amasti * Summo cum solatio.

10. Mater cibos præparabat, * Natus tecum laborabat, * O divinum socium! * Post laborem consedistis, * Atque dulcem habuistis * Mensam et colloquium.

11. Dulces noctes, dulcis quies, * Dulcis labor, dulcis dies, * Dulcis conversatio! * Cum utroque habitare, * Cum utroque manducare, * Quanta consolatio!

12. Vitam demum dum clausisti * Ambos tecum habuisti * Circumdantes lectulum: * Hinc et hinc utrumque stantem, * Cernens et te consolantem * Tradidisti spiritum.

13. O quam sancta, quam devota * Fuit tua vita tota, * O quam lætus exitus! * Inter Jesu et Mariæ * Manus emori tam pie, * O quam felix obitus!

14. Quis est homo, qui servire * Tibi nollet et ambire * Tuam semper gratiam? * Quis non vellet te amare, * Aditum per te sperare * Ad cœlestem patriam?

15. O Josephe! plus amande, * Et præ cunctis honorande, * O flos pudicitiæ! * Tibi tanta sors est data, * Quanta nulli est collata * Ab auctore gratiæ.

16. O felicem et beatum, * Cui protegi est datum * Tuo sub præsidio! * Et qui meruit habere * Te patronum, et gaudere * Tuo patrocinio.

17. O Josephe! mi patrone, * Inter tuos me repone, * Me clientem suscipe: * Volo semper Te amare * Semper volo Te laudare, * Tu me semper protege.

18. Tu indignum me dignare * Tuæ sponsæ commendare, * Atque tuo Filio: * Vobis cupio placere, * Vos propitios habere * Omnes tres desidero.

19. Istud Trinum cui favet, * Lætus ille nunquam

pavet * Ullo in periculo: * Qui sub hujus Trini scuto * Latet, vivit ille tuto, * Moritur cum gaudio.

20. O mi Jesu! Tuæ Matris * Preces, et Josephi Patris * Semper clemens respice: * Et illorum per amorem * Rogo te et per honorem, * Tu me nunquam desere.

21. O Maria! Mater Dei, * O patroni sponsa mei * Mihi sis propitia! * Per illius sanctum florem, * Rogo te, et per amorem, * Mihi fer auxilia.

22. O mi Joseph honorande, * Et ab omnibus amande, * Tu scis, quia amo te: * Da, ut magis te amare, * Et plus possim honorare * Toto semper pectore.

23. O mi Jesu! o Maria! * O Josephe! mente pia * Semper Vobis serviam! * Vos juvate, ut servire * Digne possim, et venire * Ad cœlestem patriam.

24. O si possim vos videre, * Et in ævum congaudere * In cœlesti curia! * O si summe Vos amare * Possim semper, et laudare * In æterna gloria! Amen.

12. Iste Confessor.

1. Iste Confessor Domini, colentes * Quem pie laudant populi per orbem, * Hac die lætus meruit beatas scandere sedes.

Si non est dies obitus, dicatur: * Hac die lætus meruit supremos * Laudis honores.

2. Qui pius, prudens, humilis, pudicus, * Sobriam duxit sine labe vitam, * Donec humanos animavit auræ * Spiritus artus.

3. Cujus ob præstans meritum frequenter, * Aegra quæ passim jacuere membra, * Viribus morbi domitis, saluti * Restituuntur.

4. Noster hinc illi chorus obsequentem * Concinit laudem, celebresque palmas, * Ut piis ejus precibus juvemur * Omne per ævum.

5. Sit salus illi, decus, atque virtus, * Qui super

cœli solio coruscans, * Totius mundi seriem gubernat * Trinus, et unus. Amen.

13. O gens beata cœlitum.

1. O gens beata cœlitum * Sanctorum phalanx principum. * O quanta Dei gratia * Inundat vos per omnia. * Supremus vobis Dominus * Summum bonum dat cominus, * Quo frui licet omnibus.

2. O quanta super sidera * Vibratis omnes lumina, * Splendore solem vincitis * Et quidquid micat sideris, * Et si qua stella clarius * Fulgeret, quam sol aureus. * Lux vestra major omnibus.

3. Corpus crystallo purius, * Ut sol refulget animus, * Venæ corallo similes * Nec auri filo dispares; * In venis sanguis gratius * Flagrabit, rosis suavius, * Et balsamo jucundius.

4. In paradiso vivitis, * Florum corollas plectitis, * Rosas miscetis liliis * Ligustra cum narcissulis; * Flos unus hic cultissimus * Plus mille voluptatibus * Puris redundat mentibus.

5. Hic mensa semper epulis * Instructa manet cœlicis, * Cum Deo vos accumbitis * Ejus fruentes ferculis. * Hic nulla desunt dulcia * Haud nectar, haud ambrosia * Illis abundant omnia.

6. O quanta hic sunt gaudia, * Quam dulcis sonat musica, * Quæ vocum hic concordia, * Quæ fidium harmonia! * O quam miscetur dulciter, * Quam tinniunt suaviter, * Nil est auditum taliter.

7. Deum videtis Principem * De facie ad faciem, * Ex quo vobis cœlestia * Nascuntur tanta gaudia * Quanta nec vidit oculus * Nec ullus cepit auribus; * Hic mundus sordet omnibus.

14. Salveto centies.

1. Salveto centies, salveto millies * Flos paradisi, * Confirma debiles nos tibi supplices * O Aloysi.

2. Salveto lilium candens convallium * O Aloysi. * Tu cœli gaudium, terræ delicium * Flos paradisi.

3. Tu princeps virginum et honor juvenum * Flos paradisi * Candorem virgini, pudorem juveni * Da Aloysi.

4. Inter sodalium cœtus es omnium * Flos paradisi * Quod inter vallium spinas est lilium * O Aloysi.

5. Inter terrigenas mentis integritas * Flos paradisi * Te facit Angelum virtute cœlitum * O Aloysi.

6. Fac Aloysios culparum nescios * Flos paradisi * Sim Aloysius culparum nescius * O Aloysi.

7. Fac ut sim Angelus tibi simillimus * O Aloysi. * Castum purissimum fac me parthenium * Flos paradisi.

8. Deinde subditos nos tibi servulos * Flos paradisi * Castos et integros fac et angelicos * O Aloysi!

Appendix.

I. Orationes memoriter addiscendæ.

1. Pro lotione manuum et assumptione paramentorum.

Sacerdos cum lavat manus, dicat:[1]) Da, Domine, virtutem manibus meis, ad abstergendam omnem maculam, ut sine pollutione mentis et corporis valeam tibi servire.

Ad amictum, dum ponitur super caput, dicat: Impone, Domine, capiti meo galeam salutis, ad expugnandos diabolicos incursus.

Ad albam, cum ea induitur. Dealba me, Domine, et munda cor meum, ut in sanguine agni dealbatus, gaudiis perfruar sempiternis.

---

[1]) Rubricæ non præscribunt, sed convenit, ut etiam subdiaconus et diaconus ministraturi manus lavent, et induendo paramenta recitent preces, in quantum ad eos pertinent.

Ad cingulum, dum se cingit. Præcinge me, Domine, cingulo puritatis, et exstingue in lumbis meis humorem libidinis, ut maneat in me virtus continentiæ et castitatis.

Ad manipulum, dum imponitur brachio sinistro. Merear, Domine, portare manipulum fletus et doloris, ut cum exsultatione recipiam mercedem laboris.

Cum subdiaconus induit tunicellam, dicere poterit: Tunica jucunditatis et indumento lætitiæ induat me Dominus.

Cum diaconus induit dalmaticam, dicere poterit: Indue me, Domine, indumento salutis et vestimento lætitiæ, et dalmatica justitiæ circumda me semper.

Ad stolam, dum imponitur collo. Redde mihi, Domine, stolam immortalitatis, quam perdidi in prævaricatione primi parentis, et quamvis indignus accedo ad tuum sacrum mysterium, merear tamen gaudium sempiternum.

Ad casulam, cum assumitur. Domine, qui dixisti, jugum meum suave est, et onus meum leve; fac, ut istud portare sic valeam, quod consequar tuam gratiam. Amen.

2. Pro celebratione S. Missæ tum privatæ, tum solemnis.

Missam inchoans. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Amen.

S. Introibo ad altare Dei etc. *pag. 319—321.*

Ascendens et altare: Aufer a nobis etc. *pag. 321.*

Osculans altare: Oramus te, Domine etc. *pag. 321.*

Benedicens incensum ante Introitum et Evangelium: Ab illo benedicaris etc. *pag. 321.*

Ante Evangelium in medio altaris inclinatus: Munda cor etc. *pag. 323.*

Dicto Evangelio: Per evangelica etc. *pag. 324.*

Ad Offertorium: Suscipe, sancte Pater, etc. *pag. 325.*

Ad lotionem manuum: Lavabo inter etc. *pag. 326.*

Post lotionem manuum: Orate, fratres etc. *pag. 327.*

Initium Canonis: Te igitur etc. *pag. 328.*

Post Elevationem: Supplices te rogamus etc. *pag. 330.*

Orationes ante Communionem: Domine, Jesu Christe etc. *pag. 332.*

Post sumptionem SS. Hostiæ: Quid retribuam etc. *pag. 333.*

Post sumptionem SS. Sanguinis: Quod ore sumpsimus etc. *pag. 333.*

Abluens digitos supra calicem: Corpus tuum, Domine etc. *pag. 333.*

Ab altari rediens in sacristiam:

Antiph. Trium puerorum cantemus hymnum, quem cantabant Sancti in camino ignis, benedicentes Dominum. (Alleluja.)

(Quæ Antiphona festis duplicibus tantum duplicatur.)

Canticum trium puerorum. Benedicite omnia opera Domini Domino: * laudate et superexaltate eum in sæcula.

Benedicite Angeli Domini Domino: * benedicite cœli Domino.

Benedicite aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, Domino: * benedicite omnes virtutes Domini Domino.

Benedicite sol et luna Domino: * benedicite stellæ cœli Domino.

Benedicite omnis imber et ros Domino: * benedicite omnes spiritus Dei Domino.

Benedicite ignis et æstus Domino: * benedicite frigus et æstus Domino.

Benedicite rores et pruina Domino: * benedicite gelu et frigus Domino.

Benedicite glacies et nives Domino: * benedicite noctes et dies Domino.

Benedicite lux et tenebræ Domino: * benedicite fulgura et nubes Domino.

Benedicat terra Dominum: * laudet et superexaltet eum in sæcula.

Benedicite montes et colles Domino: * benedicite universa germinantia in terra Domino.

Benedicite fontes Domino: * benedicite maria et flumina Domino.

Benedicite cete et omnia, quæ moventur in aquis, Domino: * benedicite omnes volucres cœli Domino.

Benedicite omnes bestiæ et pecora Domino: * benedicite filii hominum Domino.

Benedicat Israel Dominum: * laudet et superexaltet eum in sæcula.

Benedicite sacerdotes Domini Domino: * benedicite servi Domini Domino.

Benedicite spiritus et animæ justorum Domino: * benedicite Sancti et humiles corde Domino.

Benedicite Anania, Azaria, Misaël Domino: * laudate et superexaltate eum in sæcula.

Benedicamus Patrem et Filium cum sancto Spiritu: * laudemus et superexaltemus eum in sæcula.

Benedictus es, Domine, in firmamento cœli: * et laudabilis et gloriosus et superexaltatus in sæcula.

Psalmus 150. Laudate Dominum in Sanctis ejus; laudate eum in firmamento virtutis ejus.

Laudate eum in virtutibus ejus; laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus.

Laudate eum in sono tubæ: laudate eum in psalterio et cithara.

Laudate eum in tympano et choro: laudate eum in chordis et organo.

Laudate eum in cymbalis bene sonantibus, lau-

date eum in cymbalis jubilationis: omnis spiritus laudet Dominum.

Gloria Patri etc. Sicut erat etc.

Antiph. Trium puerorum cantemus hymnum, quem cantabant Sancti in camino ignis, benedicentes Dominum. (Alleluja.)

3. Pro administratione S. Sacramenti Pœnitentiæ.

Oratio audituri confessiones. Da mihi, Domine, sedium tuarum assistricem sapientiam, ut sciam judicare populum tuum in justitia et pauperes tuos in judicio. Fac me ita tractare claves regni cœlorum, ut nulli aperiam, cui claudendum sit; nulli claudam, cui aperiendum sit. Sit intentio mea pura, zelus meus sincerus, caritas mea patiens, labor meus fructuosus. Sit in me lenitas non remissa, asperitas non severa; pauperem ne despiciam, diviti ne aduler. Fac me ad alliciendos peccatores suavem, ad interrogandos prudentem, ad instruendos peritum. Tribue, quæso, ad retrahendos a malo sollertiam, ad confirmandos in bono sedulitatem, ad promovendos ad meliora industriam, in responsis maturitatem, in consiliis rectitudinem, in obscuris lumen, in implexis sagacitatem, in arduis victóriam; inutilibus colloquiis ne detinear, pravis ne contaminer; alios salvem, me ipsum non perdam. Amen. (Indulg. 100 dier. Pius IX. 27. Mart. 1854.)

Benedicens pœnitentem. Dominus sit in corde tuo et in labiis tuis, ut rite (*vel* bene, *vel* digne et competenter) confitearis omnia peccata tua, in nomine Patris et Filii † et Spiritus sancti. Amen.

Formula absolutionis. Confessarius, cum pœnitentem absolvere voluerit, injuncta ei prius et ab eo acceptata salutari pœnitentia, primo dicit:

Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam. Amen.

Deinde dextra versus pœnitentem elevata, dicit:

Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens et misericors Dominus. Amen.

Dominus noster Jesus Christus te absolvat, et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis et interdicti, in quantum possum et tu indiges. Deinde ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris, † et Filii, et Spiritus sancti. Amen.

Si pœnitens sit laicus, omittitur verbum suspensionis.

Passio Domini nostri Jesu Christi, merita beatæ Mariæ Virginis, et omnium Sanctorum, quidquid boni feceris, et mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, et præmium vitæ æternæ. Amen.

4. Pro administratione SS. Communionis.

Dicto per ministrum Confiteor, ad populum conversus: Misereatur vestri etc. Indulgentiam etc. *pag. 320.*

SS. Sacramentum elevatum tenens, ad populum conversus: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea.

SS. Sacramentum porrigens: Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam. Amen.

Porrigens SS. Viaticum: Accipe frater (*vel* soror) Viaticum Corporis Domini nostri Jesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, et perducat in vitam æternam. Amen.

Post distributionem SS. Communionis. O sacrum convivium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis ejus, mens impletur gratia, et futuræ gloriæ nobis pignus datur.

℣. Panem de cœlo præstitisti eis. *(Tempore paschali additur,* Alleluja.)
℟. Omne delectamentum in se habentem (*t. p.* Alleluja.)
℣. Domine, exaudi orationem meam,
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum,
℟. Et cum spiritu tuo.

Oremus. Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili passionis tuæ memoriam reliquisti; tribue, quæsumus, ita nos Corporis et Sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuæ fructum in nobis jugiter sentiamus. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum.

Tempore paschali dicitur:

Oremus. Spiritum nobis, Domine, tuæ caritatis infunde; ut quos Sacramentis paschalibus satiasti, tua facias pietate concordes. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Extenta manu dextera benedicens iis, qui communicarunt: Benedictio Dei omnipotentis Patris et Filii † et Spiritus sancti descendat super vos et maneat semper. ℟. Amen.

II. Professio fidei Tridentina.

Ego N. firma fide credo et profiteor omnia et singula, quæ continentur in Symbolo, quo sancta Romana ecclesia utitur; videlicet:

Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli et terræ, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium

Dei unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de cœlis. Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus et sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas. Et ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria, judicare vivos et mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum, Dominum et vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per Prophetas. Et unam, sanctam, catholicam et apostolicam ecclesiam. Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum. Et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi sæculi. Amen.

Apostolicas et ecclesiasticas traditiones reliquasque ejusdem ecclesiæ observationes et constitutiones firmissime admitto et amplector.

Item sacram Scripturam juxta sensum eum, quem tenuit et tenet sancta mater ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione sacrarum Scripturarum, admitto, nec eam unquam nisi juxta unanimem consensum Patrum accipiam et interpretabor.

Profiteor quoque septem esse vere et proprie Sacramenta novæ legis, a Jesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria: scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, extremam Unctionem, Ordinem et Matrimonium, illaque gratiam conferre, et ex his Baptismum, Confirmationem et Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse.

Receptos quoque et approbatos ecclesiæ catholicæ ritus in supradictorum omnium Sacramentorum solemni administratione recipio et admitto.

Omnia et singula, quæ de peccato originali et de justificatione in sacrosancta Tridentina Synodo definita et declarata fuerunt, amplector et recipio.

Profiteor pariter, in Missa offerri Deo verum, proprium et propitiatorium sacrificium pro vivis et defunctis, atque in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse vere, realiter et substantialiter Corpus et Sanguinem, una cum anima et divinitate Domini nostri Jesu Christi, fierique conversionem totius substantiæ panis in Corpus et totius substantiæ vini in Sanguinem, quam conversionem ecclesia catholica transsubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum verumque Sacramentum sumi.

Constanter teneo, purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari. Similiter et Sanctos, una cum Christo regnantes, venerandos atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas.

Firmissime assero imagines Christi ac Deiparæ semper Virginis, necnon aliorum Sanctorum habendas et retinendas esse, atque eis debitum honorem et venerationem impertiendum.

Indulgentiarum etiam potestatem a Christo in ecclesia relictam fuisse, illarumque usum christiano populo maxime salutarem esse affirmo.

Sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam romanam omnium ecclesiarum matrem et magistram agnosco, Romanoque Pontifici, beati Petri, Apostolorum principis, successori, ac Jesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo ac juro.

Cetera item omnia a sacris canonibus et œcumenicis Conciliis, ac præcipue a sacrosancta Tridentina

Synodo tradita, definita et declarata indubitanter recipio ac profiteor; simulque contraria omnia, atque hæreses quascumque ab ecclesia damnatas et rejectas et anathematizatas, ego pariter damno, rejicio et anathematizo.

Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor et veraciter teneo, eandem integram, et inviolatam usque ad extremum vitæ spiritum, constantissime (Deo adjuvante) retinere, et confiteri, atque a meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri et prædicari, quantum in me erit, curaturum, ego idem N. spondeo, voveo ac juro; sic me Deus adjuvet et hæc sancta Dei Evangelia.

III. Catalogus

aliquorum sanctorum clericorum et sacerdotum sæcularium, quos alumni multo cum fructu venerabuntur, invocabunt et imitabuntur.

1. Jan. S. Concordius, Presb. et Mart.
4. Jan. S. Priscillianus, Cleric. et Mart.
7. Jan. S. Lucianus, Presb. et Mart.
9. Jan. S. Antonius, Presb. et Mart.
10. Jan. S. Marcianus, Presb. et Mart.
13. Jan. S. Hermylus, Diac. et Mart.
14. Jan. S. Felix, Presb. et Mart.
22. Jan. S. Vincentius, Diac. et Mart.
1. Febr. S. Ephræm, Diac. et Conf.
1. Febr. S. Pionius, Presb. et Conf.
8. Mart. S. Apollonius, Lect. et Mart.
11. Mart. S. Eulogius, Presb. et Mart.
16. Mart. S. Abraham, Presb. et Conf.
4. April. S. Theodulus, Lect. et Mart.
13. April. S. Papylus, Diac. et Mart.
14. April. S. Abundius, Lect. et Mart.

19. April. S. Crescentius, Subd. et Conf.
26. April. S. Richardus, Presb. et Conf.
19. Maji S. Ivo, Presb. et Conf.
28. Maji S. Victor, Presb. et Mart.
29. Maji S. Alexander, Ostiar. et Mart.
1. Junii S. Pamphilus, Presb. et Mart.
2. Junii S. Petrus, Exorc. et Mart.
27. Junii S. Sampson, Presb. et Conf.
1. Julii S. Theobaldus, Presb. et Conf.
6. Julii S. Goarus, Presb. et Conf.
27. Julii S. Hermolaus, Presb. et Mart.
8. Aug. S. Cyriacus, Diac. et Mart.
11. Aug. S. Tiburtius, Subd. et Mart.
15. Aug. S. Tharsicius, Acol. et Mart.
1. Sept. S. Felix, Subd. et Mart.
4. Sept. S. Marinus, Diac. et Conf.
12. Sept. S. Guido, Cleric. et Conf.
23. Sept. S. Constantius, Cleric. et Conf.
30. Sept. S. Hieronymus, Presb. et Conf.
20. Oct. S. Joannes Cantius, Presb. et Conf.
26. Oct. S. Quadragesimus, Subd. et Conf.
1. Nov. S. Cæsarius, Diac. et Mart.
1. Nov. S. Benignus, Presb. et Mart.
17. Nov. S. Florinus, Presb. et Mart.
24. Nov. S. Chrysogonus, Presb. et Mart.
23. Dec. S. Migdonius, Presb. et Mart.
31. Dec. S. Hermes, Exorc. et Mart.

Pars II.

Liturgica.

Pars II. Liturgica.[1])

I. De disciplina in choro servanda.

1. Singuli pro functionibus singulis deputati, cæremoniarii vel subcæremoniarii dispositioni libenter acquiescentes, munia sua mature perlustrent, et de dubiis interrogaturi illum adeant, dein in functionibus ipsis ejusdem verbo, aut nutui, aut signo statim obediant, proprio judicio minime inhærentes.

2. Omnes ad altare et in functione aliqua ministrantes sint bene tonsurati, et habitu talari cum collari et superpelliceo mundo induti. Chirotecarum usus prohibetur; a libellis precariis abstineant, ne intentio in officium negligatur.

---

[1]) Præter Missale, Rituale, Pontificale, Breviarium Romanum et Cæremoniale Episcoporum in hac secunda parte usui mihi fuerunt: *Gardellini* decreta authentica S. R. C. (ed. Romana): *Bauldry* Manuale sacrarum cæremoniarum, (ed. Venet. 1779.); *Piscara Castaldus*, Praxis cæremoniarum, (ed. Venet. 1681.); *Gavantus* Thesaurus sacrorum rituum, cum observationibus et notis Merati (ed. Aug. 1763.) *Vinitor*, Compendium sacrorum rituum et cæremoniarum, Coloniæ 1721.; *Lohner* instr. pract. de SS. Missæ sacrificio (ed. Aug. 1772.): *Romsée* Opera liturgica (ed. Mechl. 1854.); *de Herdt* Sacræ Liturgiæ praxis, ed. IV.; *Falise* Sacrorum rituum elucidatio, Schaphhusiæ 1865.: *Bourry* Expositio rubricarum, Weissenburgi 1860.; *Hazé* Cæremoniale Romanum, Leodii 1862.; *Stettner* Instructio practica, Ratisbonæ 1846.; *Mühlbauer* instructio practica, Ratisbonæ 1858.; *Stadler*, Ordo divini officii, Monachii 1858.; Manuale Ordinandorum, Ratisbonæ 1862. *Baldeschi* Ausführliche Darstellung des Römischen Ritus, ed. de Montbach, Ratisbonæ 1856.; P. A. M. *de Carpo*, Cæremoniale juxta ritum Romanum, Romæ 1868.

3. Conveniunt in sacristia, ubi indumentis ac instrumentis suis, et aliis hujusmodi sumptis, instructionem insuper forte necessariam a cæremoniario vel subcæremoniario petunt et accipiunt.

4. Celebranti aut officiatori paramentis induto, si ad eum accedendum, vel ab eo recedendum, aut ante eum transeundum est, sicuti ipsos transeunti, ministri capite inclinato reverentiam exhibent.

5. Si eidem ad manum quid tradendum est, vel ab eo recipiendum, tradens osculetur prius rem, tum manum illius; recipiens vero prius manum, tum rem; quæ oscula tamen coram Ss. Sacramento exposito, et in officiis pro defunctis omittuntur.

6. Ante egressum e sacristia omnes cruci, tum officiatori caput inclinant, et detecto capite, demissis oculis, et incessu gravi egrediuntur; ad loca sua coram altari progressi officiatori sequenti cum suis locum dant sufficientem, reverentiamque transeunti repetunt.

7. Accedentes cum aliis ad altare majus, et ab eodem recedentes, SS. Sacramento in eodem incluso vel cruci in eodem positæ unico genu sine capitis inclinatione genuflectunt. Transeuntes ante altare majus, (etiamsi in eo non sit tabernaculum Ss. Sacramenti), vel ante Episcopum, omnes genuflectant. *(Cærem. Episc. lib. I. cap. 18. n. 13.)*

8. Stant, procedunt et genuflectunt semper erecti, graviter et modeste; stando, genuflectendoque regulariter, in quantum possunt, faciebus ad altare, celebrante vero cum suis in sede versante, ad eundem versis.

9. Si Episcopus surgit, omnes consurgere debent.

10. Quoad ordinem reverentiarum in transeundo faciendarum notandum est, non referre, cui prius vel postea exhibeantur, sed tantum commoditatem gradientis esse respiciendam; si quis discedit a celebrante, iturus ad Episcopum, et transiturus ante altare majus, primo faciet reverentiam celebranti,

tum altari et ultimo Episcopo; et pari ratione si discedit ab Episcopo, iturus ad celebrantem.[1])

11. Abstineant semper et ubique a jocis et ridicule dictis; ne quis præsumat sedere in stallo cum veste super genua elevata aut non totaliter clausa; nullus sedendo superimponat genu alteri genu.

12. Manus quisque bene compositas, complicatas videlicet, vel junctas, vel super genua, si sedent, extensas habeat, si librum non teneant.

13. Ne quis gestum aliquem ab aliis differentem exhibeat, ut cum alii stant, aliquis sedeat, vel genuflectat, vel econtra, sed detur opera, ut omnes uniformi ritu attente, devote et reverenter divinis officiis assistere videantur.

14. Unusquisque suo muneri diligenter incumbat, cavens, ne in aliquo erret, nec cunctetur, nec tempus præveniat; si quis erret, ipsius error vel modesto silentio tegatur, vel prudenter, quantum fieri poterit, corrigatur.

15. Bene sciant, quando et quomodo standum, sedendum, genuflectendum, caput inclinandum, cooperiendum et discooperiendum, signum crucis faciendum et pax danda sit.

a) Standum est in choro, facie ad altare conversa.

I. In Missa: 1° Cum sacerdos cantavit *Asperges me.* 2° Post aspersionem sub Versibus et Oratione. 3° Quando celebrans ascendit ad altare, usque dum legerit Introitum et Kyrie. Cantores vero in stallis stant facie conversa ad invicem. 4° Ab ultimo Kyrie usque post intonationem *Gloria in excelsis.* 5° Tempore Orationum. In Missis tamen defunctorum, in Vigiliis, quatuor temporibus, feriis Adventus et Quadragesimæ,

[1]) Vide notam infra (pag. 472.) positam.

tempore Orationum genuflectitur. Ab hac regula excipiuntur Vigiliæ Paschatis, Pentecostes et Nativitatis Domini. 6° Sub utroque Evangelio. 7° Cantatis a celebrante verbis *Credo in unum Deum* usque ad *Oremus.* 8° Sub Præfatione et *Pater noster.* 9° Sub Postcommunione. 10° Sub incensatione chori.

II. In Officio: 1° Ante omnes Horas, scilicet a principio Orationis Dominicæ inclusive, quando Horæ alicui præmittitur, et in Completorio ab iis verbis *Jube Domne benedicere*, usque ad *Confiteor*, et a verbis *Indulgentiam ... Amen*, donec inchoatus sit versus primi Psalmi. 2° Ad Capitula, Lectiones breves, Responsoria brevia, Versus et Orationes. 3° Ad Versiculos, Orationem Dominicam, Absolutiones et Benedictiones, quæ Lectiones præcedunt. 4° Ad intonationem *Domine, labia mea aperies. Converte nos, ... Deus, in adjutorium.*

b) Standum est in choro, facie conversa ad invicem.

I. In Missa: 1° Sub aspersione. 2° Si non fiat sessio, tempore, quo cantantur Introitus, Kyrie, Gloria, Graduale, Tractus, Credo, Offertorium, Sanctus, Agnus Dei, Communio.

II. In Officio: 1° Ad Invitatorium, ad Hymnos, inter quos *Te Deum* (exceptis versibus in quibus genuflectitur, prout infra dicetur). 2° Ad textum Evangelii ante Homiliam, et dum Episcopus celebrans cantat suam lectionem. 3° In Prima, ad Symbolum *Quicumque.* 4° Standum intonantibus Antiphonas, omnibus de eodem choro aut inferiori. Item ad incensationem chori, et per Antiphonas majores præcedentes festum Nativitatis D. N. J. C. 5° Ad Cantica *Benedictus, Magnificat, Nunc dimittis.* 6° Ad Antiphonas B. M. V. in fine Horarum, tempore paschali, et diebus Dominicis, a primis Vesperis ad Completorium inclusive, et

præterea ad *Pater*, *Ave* et *Credo*, toto illo tempore, et dictis Dominicis. 7° Stare debet, qui Antiphonas inchoat, Lectiones legit aut Responsoria. 8° Standum universo clero ad omnes Horas, quando dicuntur coram SS. Sacramento patenter exposito, nisi forte rationabili de causa, puta prolixitate officiorum, sedere permittatur.

o) Sedendum est in choro.

I. In Missa: 1° Quando celebrans sedet, lecto Introitu, Kyrie, Gloria et Credo.[1] 2° Dum cantantur Epistola et Prophetiæ, Graduale, Tractus, vel *Alleluja* cum Versu ac Sequentia. 3° Ab Offertorio usque ad incensationem chori, et si non incensatur, usque ad Præfationem. 4° Ad Antiphonam, quæ dicitur Communio. *(Rubr. gen. tit. 17. n. 3. et S. R. C. 11. Sept. 1847.)*

II. In Officio: 1° Ad Antiphonas, post intonationem, ad Psalmos, Lectiones et Responsoria Matutini, exceptis Lectionibus in quibus et standum. 2° Ad Martyrologium, excepta Vigilia Nativ. Domini. 3° Ad Antiphonas ante *Benedictus* et *Magnificat*, et ad earum repetitionem post *Benedictus* et *Magnificat.*

Generaliter non sedent, qui actu cantant. *(Rubr. gen. tit. 17. n. 3.)*; nec sedet cæremoniarius munus suum actualiter exercens in Missa. *(S. R. C. 4. Junii 1817.)*

---

[1]) Si SS. Sacramentum est in tabernaculo inclusum ita, ut a populo non videatur, potest tolerari consuetudo, ut clerici, ministri altaris, seu alii cum cotta, quibus alius locus non sit assignatus, (dum celebrantur *divina officia*, vel auditur concio) sedeant in gradibus altaris; (*S. R. C.* 15. *Mart.* 1603.) In *Missa solemni*, quando celebrans et ministri sacri sedent, possunt etiam in gradibus presbyterii sedere acolythi et etiam thuriferarius, quando non gerit vicem cæremoniarii. (*S. R. C.* 18. *Dec.* 1779.); nam cæremoniarius munus suum actualiter exercens in *Missa* non sedet. (*S. R. C.* 4. *Junii* 1817.)

d) Genuflexiones[1]) in choro faciendæ sunt:

1° Genuflexio duplex est, unius nempe et utriusque genu. Semper autem intelligitur flexio unius genu, quando sine mora est genuflectendum, nisi SS. Sacramentum sit expositum. 2° Ad formandam genuflexionem, corpore et capite erectis, et absque ulla contorsione seu inflexione, genu dextrum demittitur usque ad terram et quidem juxta talum pedis sinistri. Si agatur de flexione duorum genuum, primo demittitur genu dextrum, et deinde sinistrum.

e) Utroque genu flectendum est conversa facie versus altare.

I. In Missa: 1° In ingressu chori ad adorationem SS. Sacramenti, et quoties transitur ante altare, in quo est patenter expositum. 2° Ab initio Missæ usque ad ascensum ad altare, exceptis Prælatis,[2]) et cantoribus. 3° In Missis feriarum Adventus, Quadragesimæ, Quatuorum Temporum et Vigiliarum, quibus jejunatur, ac in Missis de Requiem (a *Sanctus* usque ad sumptionem SS. Sanguinis) genuflectunt omnes etiam ad Orationes, et dicto per celebrantem *Sanctus* usque ad *Pax Domini*, et ad Orationes post Communionem, et *super populum*, excepta Vigilia Paschæ et Pentecostes, ac Nativitatis Domini, et Quatuor Temporibus Pentecostes. 4° Ad Versum *Et incarnatus est* omnes, qui stant, (etiam cæremoniarius, *[S. R. C. 12. Aug. 1854.]*) genuflectere tenentur. — In festo Nativitatis D. N. J. C. et in festo Annuntia-

---

[1]) Quando mora genuflexionis est brevis, hæc fiat, dum verba, quæ cantantur, genuflexionem exquirant; quando autem mora est longa, ne plurium vocum unisona modulatio inflectatur, genuflexio peragatur sub finem verborum. (S. R. C. 8. *Mart.* 1738.)

[2]) In choro genuflectitur ab iis, qui non sunt Prælati, ad Confessionem cum suo Psalmo. (*Rubr. gen. Miss. tit. XVII.* 5. *et* S. R. C. 23. *Mart.* 1641.)

tionis B. M. V. omnes, etiamsi sedeant, genuflectere (et caput inclinare *[S. R. C. 23. Maj. 1846.]*) debent. 5° Post *Sanctus* usque dum sacerdos osculatur altare ad *Supplices*. 6° Ad benedictionem celebrantis in fine Missæ, exceptis canonicis, qui se tantum inclinant.

II. In Officio: 1° In ingressu chori ut supra. 2° Ad orationem *Aperi*, ante recitationem officii. 3° In Invitatorio ad verba: *Adoremus* et *procidamus*; in Hymno *Te Deum* ad verba: *Te ergo quæsumus* .... 4° Ad primos versiculos Hymnorum *Veni creator*, *Ave Maris stella*; item ad versus *O crux ave*, *spes unica*: *Tantum ergo* ... *Genitori*, *O salutaris hostia*, cum SS. Sacramentum est in altari expositum. 5° Ad preces feriales in feriis Adventus, Quadragesimæ, Quatuor Temporum, in Vigiliis, quibus jejunatur, a primo Kyrie eleison usque ad versum *Benedicamus Domino* post ultimam Orationem. Excipitur Martyrologium, ad quod semper est sedendum. Quando preces dicuntur flexis genibus, eodem modo dicuntur suffragia. Ad preces in officio defunctorum. 6° Ad lectionem Martyrologii in Vigilia Nativitatis D. N. J. C. ad hæc verba: *In Bethlehem Judæ*, etc. 7° In triduo majoris hebdomadæ a *Christus factus est* ... usque ad finem. 8° Ad Litanias, quæ in choro recitantur vel cantantur. 9° Ad Antiphonas B. M. V. in fine horarum, præterquam diebus, in quibus est standum. 10° Ad Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam et Symbolum Apostolorum in fine Completorii, excepto tempore paschali et Dominicis a primis Vesperis, in quibus est standum. 11° Ad orationem *Sacrosanctæ* post officium chori.

f) Unico genu flectendum est facie conversa ad altare.

1° Genuflectendum est ab omnibus de choro, qui ad medium chori accedunt, aut ab eo recedunt, transeundo ante tabernaculum SS. Sacramenti. 2° Clerici,

genuflectunt, quoties transeunt ante crucem altaris, etiam dum accedunt ad legile, ut ibi legant Lectiones et dum ab eo recedunt, quando scilicet est in medio chori. 3° In ultimo triduo *hebdomadæ majoris* omnes genuflectunt ante crucem in majori altari. 4° Beneficiati et ceteri de clero genuflectere debent transeundo tam ante altare, quam ante Episcopum; canonici, quoties transeunt directe ante altare vel ante Episcopum, caput et humeros profunde inclinant. *(Cærem. Episc. lib. I. cap. 18. n. 3. S. R. C. 9. Maj. 1857.)* [1])

g) Caput cooperitur et discooperitur.

1° Hebdomadarius aut celebrans, quotiescumque procedit ad altare, ad chorum, vel recedit, semper una cum ministris caput operit. 2° In omnibus processionibus extra ecclesiam, in quibus non defertur SS. Sacramentum, aut reliquia sanctæ crucis. Celebrans etiam caput cooperit in processionibus intra ecclesiam, ut suo loco dicitur. 3° Caput cooperitur sub Psalmis, Lectionibus, Responsoriis, Prophetiis et lectione Martyrologii, dum sub illis fit sessio: excipe, si SS. Sacramentum sit expositum. 4° Caput detegitur ad versum *Gloria Patri* post Psalmos et in Responsoriis. Item quotiescumque inclinatio est facienda ad nomen *Jesu, Mariæ, Papæ,* aut *Sancti,* cujus fit officium vel specialis commemoratio in officio.

---

1) Regula circa reverentias observanda: „Quando aliquis ex canonicis vel ministris transeundo ante celebrantem, altare et Episcopum, vel aliquem majorem facturus erit plures reverentias, non inspicitur, cui prius vel postea reverentia exhibeatur, sed tantum commoditas gradientis; puta, si ille discedit a celebrante, iturus ad Episcopum, et transiturus ante altare, primo faciet reverentiam celebranti, tum altari et ultimo loco Episcopo, et pari ratione, si discedit ab Episcopo, iturus ad celebrantem, primo Episcopo, deinde altari, ante quod transit, ultimo celebranti reverentiam faciet. Et breviter reverentia fieri debet semper primo ei, a quo disceditur, et ultimo ei, ad quem itur, nullo habito respectu, quis eorum sit major." *(Caerem. Episc. lib. I. cap. 18. n. 13.)*

5° Detegendum regulariter caput ab omnibus de choro, quoties ipsis standum, aut genuflectendum, aut inclinandum. 6° Ministris altaris vel cæremoniario chorum salutantibus per Missam aut per Officium chorus correspondere debet caput aperiendo. *(S. R. C. 12. Sept. 1857.)*

NB. ***Cum caput est cooperiendum aut discooperiendum, fit modo sequenti: primo sedent, deinde ponunt biretum; et cum surgendum est, primo deponunt biretum, postea surgunt.***

h) Inclinationes faciendæ sunt:

Illud pro regula observandum est, ut, cum Cæremoniale Episcoporum dicit: *profundius inclinatur*, toto corpore inflexo inclinare debeamus; *profunde inclinatur*, caput et humeri inclinentur; *caput inclinatur*, tantum caput inclinandum. Insuper inclinationes prædictæ semper fieri debent detecto capite, simul et modo æquali.

i) In officio caput profunde inclinandum:

1° In fine Hymnorum, quando nominatur sancta Trinitas. (Non ad totam stropham). 2° Ad confessionem, quæ fit in Missa, ad Primam et Completorium usque ad *Misereatur*, inclusive. 3° Quoties profertur nomen *Jesu*; non autem ad nomen Christi. 4° Quoties aliquis, qui non tenetur ad genuflexionem, transit ante Episcopum. 5° Lector dum petit benedictionem ante lectiones, caput profunde inclinat versus celebrantem. 6° Adveniente Prælato, quando divina officia recitantur, omnes canonici surgentes profundam eidem faciunt inclinationem. 7° Si Episcopus adsit præsens officio, celebrans ante initium illius, et antequam proferat verba *Indulgentiam, absolutionem*, etc. ad Primam et Completorium. Item ante verba *Benedicat nos*, etc. et ante ea verba *Dominus nos benedicat*, debet profunde se inclinare versus Episcopum præ-

sentem. 8° Ad *Gloria Patri* ... usque ad *Spiritui sancto* inclusive. 9° Ad *Oremus.*

k) Caput inclinandum:

1° Ad nomen *Mariæ,* Sanctorum, de quibus fit officium aut commemoratio, et Papæ regnantis; profundius tamen ad nomen *Mariæ.* 2° Celebrans, hebdomadarius et ceteri de clero, qui a cæremoniario, cantore, thuriferario in officio salutantur, ipsos etiam resalutant.

l) Crucis signum faciendum est:

1° Illud pro regula observandum est, ut semper, cum se signat celebrans aut hebdomadarius, similiter se signent alii de choro præcipue in officio divino, nisi sint aliunde impediti. 2° Parvum formatur cum pollice supra os ad primum verbum orationis præparatoriæ ad officium, scilicet *Aperi,* et in initio Matutini ad hæc *Domine, labia mea aperies. (S. R. C. 13. April. 1867.)* 3° Fit aliud majus cum manu aperta tangendo frontem, pectus et humeros ad initia omnium Horarum et Laudum sub his verbis: *Deus, in adjutorium meum intende.* Ad versum *Adjutorium nostrum in nomine Domini,* ante confessionem ad Primam et Completorium; pariter et post eamdem ad hæc verba, *Indulgentiam, absolutionem* etc. Sub fine Primæ post Lectionem brevem ad hæc verba, *Dominus nos benedicat,* non vero ad *Adjutorium nostrum.* Item sub fine Completorii, dum dicitur, *Pater et Filius et Spiritus sanctus,* post *benedicat et custodiat nos omnipotens et misericors Dominus.* 4° Item in officio, dum celebrans discedit e choro ad thurificandum altare sub *Benedictus* et *Magnificat;* item ad *Magnificat* et *Benedictus* tam in choro, quam extra *(S. R. C. 20. Dec. 1864.),* denique ad *Nunc dimittis. (S. R. C. 13. April. 1867.)* 5° Ad verba *Converte nos, Deus* multi crucem pollice

formant in pectore, quæ consuetudo servanda est. *(S. R. C. 13. April. 1867.)*

m) **Pax danda est hoc modo:**

1. Quicumque dat pacem, non inclinat caput recipienti ante datam pacem, sed tantum postea.

2. Qui dat pacem, super humerum recipientis ponit utramque manum; recipiens autem pacem alterum complectitur utraque manu infra brachia, seu sua brachia supponit brachiis pacem dantis.

3. Recipiens pacem caput danti inclinat; ambo sese invicem complectuntur ac genas sinistras sibi invicem appropinquant. Qui dat pacem dicit: *Pax tecum*, et recipiens respondet: *Et cum spiritu tuo;* deinde a se invicem aliquantulum recedentes sibi caput paululum inclinant.

II. De modo addiscendi recitationem Breviarii.

Alumni laborem addiscendi recitationem Breviarii ne differant usque ad tempus, quo sacros Ordines sunt suscepturi, sed aliquot mensibus prius habitum et dexteritatem in recitando officio divino sibi comparare studeant.

Dum actu se ad discendum applicant, ante omnia integrum Breviarium percurrant, ut sciant, quid contineat, quibusque locis singula inveniantur; reperient autem in sex potissimum partes Breviarium dividi posse, quarum prima continet Præludia quædam, secunda Psalterium, tertia Proprium de Tempore, quarta Proprium Sanctorum, quinta Commune Sanctorum, sexta Appendicem.

In principio Breviarii statim post titulum occurrunt **quaedam praeludia**, quæ continent 1. varias Summorum Pontificum Bullas et S. R. C. decreta circa

Breviarium ejusque editionem, et recitationem, 2. licentiam et approbationem Ordinarii, 3. computum ecclesiasticum, 4. duas tabulas paschales, 5. tabellam temporariam festorum mobilium, 6. calendarium Romanum per menses, 7. rubricas generales, (si Breviarium in 4 partes divisum est, hæ rubricæ solummodo in parte autumnali vel hiemali inveniuntur), 8. duas tabulas *occurrentiæ* et *concurrentiæ* cum Notandis, 9. Orationes *Aperi* et *Sacrosanctæ;* 10. absolutiones et benedictiones ante Lectiones dicendas.

Psalterium continet præter alia omnes 150 Psalmos (unde et nomen habet), per septem hebdomadæ dies ita dispositos, ut ad Matutinum recitentur in tota hebdomada 91, ad Laudes 13, ad Vesperas 35, ad alias Horas 11 Psalmi, qui faciunt simul 150.

Ex hac parte sumuntur: 1. Invitatorium pro Dominica ceterisque feriis; 2. Psalmus 94. (*Venite, exsultemus)* pro omni tempore; 3. Omnes singularum Horarum Hymni, Psalmi etc. pro Dominica ceterisque feriis, nisi proprii extiterint in Proprio de Tempore; 4. Psalmi ad Laudes et ad Horas minores pro omni tempore.

Proprium de Tempore continet fere totam sacram Scripturam Veteris et Novi Testamenti. Ex hac parte ordinarie sumuntur Lectiones de *Scriptura occurrente;* ita enim hoc Proprium de Tempore est dispositum secundum hebdomadas, ut pro quolibet anni die quædam Lectiones ex sacra Scriptura sint signatæ, quæ semper (præsertim in primo Nocturno) leguntur, nisi aliter notetur. Ceterum alia quoque, cuilibet tempori (e. g. Quadragesimali, Paschali etc.) propria, in hac parte, quæ ab Adventu incipit, sunt notata. Ibidem etiam omnia Festa inveniuntur, quæ occurrunt a Festo Nativitatis Domini usque ad Festum S. Hygini (11. Januar.), vel ad Festum Ss. Nominis Jesu (Dominica II. post Epiph.) exclusive.

Proprium Sanctorum continet Festa Sanctorum, et quidem quasdam Lectiones de vita eorum, quæ in secundo Nocturno leguntur; deinde Orationes atque alia cuique Sancto propria. Incipit hæc pars a Vigilia S. Andreæ Apostoli, si Breviarium uno volumine continetur, secus quodlibet volumen ab alio Sancto incipitur.[1])

Commune Sanctorum continet omnes officii partes, quæ in Proprio Sanctorum non inveniuntur, scil. Invitatorium, Hymnos et Psalmos, qui non ex Psalterio sumendi sunt, Lectiones tertii Nocturni etc. — Series Sanctorum hoc ordine posita est: 1. Commune Apostolorum, et etiam Evangelistarum, pro quibus Lectiones annexæ sunt; item aliud Commune Apostolorum et Evangelistarum tempore paschali; 2. Commune Martyrum, et quidem a) unius Martyris, cui annexum est Commune Martyrum tempore paschali; b) plurimorum (plurium) Martyrum; 3. Commune Confessorum, et quidem a) Confessoris Pontificis, cui subjunguntur Lectiones pro Doctoribus; b) Confessoris non Pontificis, cum Communi Abbatum; 4. Commune Virginum, sive Martyrum sive non Martyrum; 5. Commune non Virginum, item sive

---

[1]) Quoad auctoritatem eorum, quæ istis Lectionibus continentur, magna dubia movere et quædam eorum falsitatis arguere temerarium fere est; nam has *Lectiones secundi Nocturni ex Historiis Sanctorum, quas nunc habemus, recognitas fuisse a doctissimis Cardinalibus Bellarmino et Baronio, qui rejecerunt ea omnia, quae jure merito in dubium revocari poterant, et approbatas sub Clemente VIII.*, narrat Gavantus, testis oculatus, quibus et ipse et post eum Meratus addit, *quod aliqua, quae controversa erant, utpote alicujus gravis auctoris testimonio suffulta, cum aliquam haberent probabilitatem, ideo rejecta non fuerunt, sed retenta eo modo, quo erant, cum falsitatis argui non possent, quamvis fortasse opposita sententia sit a pluribus recepta* (Merati, Observ. ad Gavant. Sect. V. Cap. XII. Nro. 16. et Nr. 10.)

Martyrum sive non Martyrum; 6. Commune Dedicationis Ecclesiæ, cum Lectionibus infra Octavam ejusdem.

Appendix Breviarii comprehendit varia, quæ sacerdoti vel necessaria vel utilia sunt, scil.: 1) Officium Beatæ Virginis Mariæ in Sabbato, et Officium parvum B. M. V., quæ Officia interdum dicuntur in choro, vel a sacerdotibus propriæ devotionis causa (nam extra chorum ad ea non obligantur); sumuntur autem ex iis plerumque Hymni et Psalmi Nocturnorum etc. in festis B. M. V., et quandoque etiam aliarum Virginum; sed in Breviariis recentioribus (e. g. Lugdunensi, Mechlinensi, Campodunensi, Ratisbonensi etc.) post Commune Dedicationis Ecclesiæ hoc loco habetur Commune B. Mariæ Virginis sub titulo: *In Festis B. Mariæ Virginis per Annum*, et postea Officium B. M. V. in Sabbato et Officium parvum B. M. V. 2) officium defunctorum; 3) Psalmi Graduales et Pœnitentiales cum Litaniis; 4) Ordo commendationis animæ, apud moribundos adhibendus; 5) benedictio mensæ; 6) itinerarium clericorum; 7) varia festa nova, vel ex Indulto Apostolico pro quibusdam regionibus recitanda. 8) plerumque etiam præparatio ad Missam *(Accessus)* et gratiarum actio post Missam *(Recessus)*, denique 9) interdum etiam Proprium Festorum Diœceseos, et alia hujus generis.

Ubi alumnus hanc Breviarii notitiam acquisiverit, attente perlegat Rubricas Breviarii; deinde incipiat ab officio faciliori, in quo nullæ vel paucæ commemorationes, quale v. g. est duplex, et in hoc essentialia officii divini addiscere studeat.

1. Vesperæ.

1. *Pater noster.* — *Ave Maria* — (totum secreto). Deinde: **2.** ℣. *Deus † in adjutorium meum intende.* ℟. *Domine, ad adjuvandum me festina* cum *Gloria Patri...*

3. Antiphona 1. (de Laudibus) cum I. **Psalmo**,[1]) quo cum *Gloria Patri* clauso repetitur Antiphona. **4. Antiphona** 2. (ex Laudibus): cum **Psalmo** 110. *Confitebor tibi* ..., ut modo (3) dictum est. **5. Antiphona** 3. (ex Laudibus) cum **Psalmo** 111. *Beatus vir* ..., ut supra n. 3. **6. Antiphona** 4. (ex Laudibus cum **Psalmo** 112. *Laudate pueri Dominum* .... ut supra n. 3. **7. Antiphona** 5. (ex Laudibus) cum **Psalmo** 116. *Laudate Dominum omnes gentes* ...., **8. Capitulum**: ℟. *Deo gratias*. **9. Hymnus**; ut proprio loco in Breviario. **10.** ℣. ℟. **11. Antiphona** ad *Magnificat*. **12. Canticum**: *Magnificat anima mea Dominum* ... cum *Gloria Patri*, et repetitione Antiphonæ. **13.** ℣. *Dominus vobiscum*. ℟. *Et cum spiritu tuo*. **14. Oratio**. **15. Commemoratio**: Antiphona cum ℣. ℟. et Oratione.) **16.** ℣. *Dominus vobiscum*.[2]) ℟. *Et cum spiritu tuo*. **17.** ℣. *Benedicamus Domino*. ℟. *Deo gratias*. **18.** ℣. *Fidelium animæ* ... *requiescant in pace*. ℟. *Amen*. —

Si hic terminatur officium, dicitur *Pater noster*; alias absolute incipitur Completorium.

Notanda: 1. In duplicibus Antiphonæ dicuntur integræ ante et post Psalmos et Cantica; omittuntur commemoratio de cruce et suffragia Sanctorum.

2. In semiduplicibus Antiphonæ ante Psalmos et Cantica solummodo usque ad asteriscum, post eosdem vero integræ dicuntur.

3. Post Capitulum in omnibus Horis respondetur *Deo gratias*.

---

[1]) In festis simplicibus Psalmi dicuntur de feria et a Capitulo fit de festo.

[2]) Salutatio *Dominus vobiscum* est propria sacerdotum; diaconus vero illam usurpat in solemni Evangelii lectione et in benedictione cerei paschalis, quia ibi ex persona Christi loquitur et eumdem resuscitatum repræsentat. (*Catalani*, de ordinat. diaconi.)

4. Servetur consuetudo signo crucis se signandi ad *Deus in adjutorium* initio omnium Horarum et Laudum, ad *Adjutorium nostrum*, ad *Indulgentiam, absolutionem* etc. et ad benedictionem in fine Primæ et Completorii, ac pollice signandi os ad *Domine labia mea aperies*, et pectus ad *Converte nos Deus. (S. R. C. 13. April. 1867.)* — Ad Cantica *Magnificat, Benedictus* et *Nunc dimittis* signum crucis ab omnibus faciendum est tam in choro, quam extra, juxta laudabilem communem praxim præsertim in alma Urbe servatam, in quocumque officio, etiam defunctorum. *(S. R. C. 20. Dec. 1864. et 13. April. 1867.)*

5. In feriis post Magnificat et Benedictus dicta Antiphona dicuntur Preces in feriis Adventus, Quadragesimæ, Quatuor Temporum, et vigiliis, quæ jejunantur, etiamsi præceptum jejunii cessaverit. Post Orationem fit commemoratio de cruce, deinde suffragia Sanctorum. Commemoratio de cruce semper primo loco facienda est, etiamsi inter suffragia dicatur Oratio de Titulari, qui dignitate s. crucem antecellat.

6. Ordinarie in fine Vesperarum et Laudum dicuntur suffragia in Dominicis, feriis et festis (nisi officium sit duplex); omittuntur autem a I. Vesperis Dominicæ I. Adventus usque ad octavam Epiphaniæ, a I. Vesperis Dom. Passionis usque ad octavam Pentecostes et per omnes octavas. Loco suffragiorum a feria II. post Dom. in albis usque ad Ascensionem Domini in semiduplicibus extra octavas fit paschalis commemoratio de cruce, quæ habetur in Laudibus feriæ IIæ post Dom. in Albis.

7. Cum plures fiunt commemorationes, servetur hic ordo: de duplici, de Dominica, de semiduplici, de die infra octavam, de feria majori seu vigilia, de S. Maria in Sabbato, de simplici; deinde commemoratio de cruce et suffragia Sanctorum, si dicenda sint.

8. Pro commemoratione diei infra octavam Antiphona, Versiculus cum Responsorio et Oratio semper sumuntur ex II. Vesperis festi; idem valet pro commemoratione Titularis vel Patroni ecclesiæ, quando dicenda sunt suffragia.

2. Completorium.

1. ℟. *Jube, domne* (vel *Domine*, quando quis solus recitat), *benedicere* **2.** Benedictio: *Noctem quietam ... Dominus omnipotens.* ℟. *Amen.* **3.** Lectio brevis: *Fratres, sobrii estote et vigilate ... fortes in fide. Tu autem Domine miserere nobis.* ℟. *Deo gratias.* **4.** ℣. *Adjutorium † nostrum ...* ℟. *Qui fecit ...* **5.** *Pater noster* — (totum secreto.) **6.** Confessio *(Confiteor ...)* et Absolutio *(Misereatur ...; Indulgentiam † ...)*, prout habetur in Breviario. — Quando quis solus recitat officium, in Completorio et Prima semel tantum dicit *Confiteor*, omissis verbis *tibi Pater* vel *vobis fratres* etc., et similiter dicit *Misereatur nostri, peccatis nostris, tribuat nobis.* **7.** ℣. *Converte nos, Deus ... †* ℟. *Et averte iram tuam ...* **8.** ℣. *Deus, in adjutorium ... †* ℟. *Domine, ad adjuvandum ...*, cum *Gloria Patri ...* **9.** Antiphona unica *(Miserere)*, inchoata tantum. **10.** Psalmi quatuor: a) *Cum invocarem ...;* b) *In te, Domine ...;* c) *Qui habitat ...;* d) *Ecce nunc ...*, cum *Gloria Patri* post singulos et in fine Antiph. *Miserere* ... integra dicta. **11.** Hymnus: *Te lucis ante terminum ...*, ut in Breviario. **12.** Capitulum: *Tu autem in nobis ... Deus noster.* ℟. *Deo gratias.* **13.** ℟. breve: *In manus tuas, Domine, * Commendo spiritum meum*, quod eodem modo repetitur. **14.** ℣. *Redemisti nos ... veritatis. * Commendo spiritum meum.* **15.** ℣. *Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto.* ℟. *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.* **16.** ℣. *Custodi nos, Domine ...* ℟. *Sub umbra alarum tuarum ...* **17.** Antiphona: *Salva nos*, in-

choata tantum. **18.** Canticum: *Nunc dimittis* . . . cum *Gloria Patri* in fine, et repetitione Antiphonæ: *Salva nos* . . . Extra festa duplicia et octavas dicuntur Preces. **19.** ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* **20.** Oratio: *Oremus. Visita, quæsumus, Domine*... *sit super nos semper. Per D. N. J. Ch.* . . . *Per omnia sæcula sæculorum.* ℟. *Amen.* **21.** ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* **22.** ℣. *Benedicamus Domino.* ℟. *Deo gratias.* **23.** Benedictio: *Benedicat et custodiat nos* . . . *Pater et Filius et Spiritus sanctus.* ℟. *Amen.* **24.** Antiphona de B. V. Maria cum ℣. ℟. atque Oratione. **25.** ℣. *Divinum auxilium maneat semper vobiscum.* ℟. *Amen.* **26.** *Pater noster*, *Ave Maria* et *Credo* (totum secreto). **27.** Tandem additur Oratio: *Sacrosanctæ et individuæ Trinitati* . . . *per infinita sæcula sæculorum.* ℟. *Amen*, cum ℣. *Beata viscera* . . . ℟. *Et beata ubera* . . . **28.** *Pater noster, Ave Maria* (secreto). —

3. Matutinum.

1. Oratio: *Aperi, Domine, os meum*... secreto. — Deinde pro incipiendo Matutino: **2.** *Pater*, *Ave, Credo* — totum secreto. **3.** ℣. *Domine, labia mea aperies.* ℟. *Et os meum annuntiabit laudem tuam* — totum clara voce et formando crucem minorem in labia. **4.** ℣. *Deus, in adjutorium meum intende.* ℟. *Domine, ad adjuvandum me festina. Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto: Sicut erat in principio et nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen. Alleluja.* **5.** Invitatorium: quo repetito Psalmus 94. invitatorius *Venite, exsultemus Domino* . . . cujus Versibus semper inseritur Invitatorium, primo integrum, deinde dimidium inde ab asterisco. **6.** Hymnus.

A. In primo Nocturno:

7. Tres Antiphonæ duplicatæ cum tribus Psalmis, ut in Breviario proprio loco, semper cum

Gloria Patri in fine eorum. **8.** Versiculus et Responsorium. **9.** *Pater noster* — secreto. **10.** Absolutio I.: *Exaudi, Domine* etc. **11.** ℣. *Jube, domne* (vel *Domine), benedicere.* **12.** ℣. Benedictio 1.: *Benedictione perpetua* etc. **13.** Lectio 1.; ad finem cujuslibet Lectionis dicitur: *Tu autem, Domine, miserere nobis.* ℟. *Deo gratias.* **14.** Responsorium I. **15.** ℣. *Jube, domne* (vel *Domine), benedicere.* **16.** Benedictio 2.: *Unigenitus Dei Filius* etc. **17.** Lectio 2. **18.** Responsorium II. **19.** ℣. *Jube, domne (Domine), benedicere.* **20.** Benedictio 3. *Spiritus sancti gratia* etc. **21.** Lectio 3. **22.** Responsorium III.

B. In secundo Nocturno:

23. Tres Antiphonæ cum tribus Psalmis, ut in Breviario proprio loco. **24.** Versiculus et Responsorium. **25.** *Pater noster* — ℣. *Et ne nos* ... ℟. *Sed libera* ... **26.** Absolutio II.: *Ipsius pietas* etc. **27.** ℣. *Jube, domne (Domine), benedicere.* **28.** Benedictio 4.: *Deus Pater omnipotens* etc. **29.** Lectio 4. **30.** Responsorium IV. **31.** ℣. *Jube, domne (Domine), benedicere.* **32.** Benedictio 5.: *Christus perpetuæ* etc. **33.** Lectio 5. **34.** Responsorium V. **35.** ℣. *Jube, domne (Domine), benedicere.* **36.** Benedictio 6.: *Ignem sui amoris* etc. **37.** Lectio 6. **38.** Responsorium VI.

C. In tertio Nocturno:

39. Tres Antiphonæ cum tribus Psalmis, ut in Breviario proprio loco. **40.** Versiculus et Responsorium. **41.** *Pater noster* — ℣. *Et ne nos* ... ℟. *Sed libera nos* ... **42.** Absolutio III.: *A vinculis peccatorum* etc. **43.** ℣. *Jube, domne (Domine), benedicere.* **44.** Benedictio 7.: *Evangelica lectio* etc. **45.** Lectio 7. **46.** Responsorium VII. **47.** ℣. *Jube domne (Domine), benedicere.* **48.** Benedictio 8. **49.** Lectio 8. **50.** Responsorium VIII. **51.** ℣. *Jube,*

domne (Domine), benedicere. **52.** Benedictio 9. **53.** Lectio 9. **54.** Hymnus: *Te Deum laudamus ...*

4. Laudes, (immediate sequentes.)

1. ℣. *Deus in adjutorium* cum *Gloria Patri* etc. **2.** Antiphona 1., cum I. Psalmo,[1]) quo finito et cum *Gloria Patri* clauso repetitur Antiphona. **3.** Antiphona 2. cum II. Psalmo. **4.** Antiphona 3. cum III. et IV. Psalmis sine *Gloria Patri* conjunctis, quibus finitis *Gloria Patri,* et repetitio Antiphonæ. **5.** Antiphona 4. cum Cantico *Benedicite.* quod non clauditur cum *Gloria Patri,* sed post ultimum versum immediate repetitur Antiphona. **6.** Antiphona 5. cum Psalmis 148. *Laudate Dominum de cœlis* ... et 149. *Cantate Domino* ..., atque 150. *Laudate Dominum in Sanctis* ..., item sine *Gloria Patri* conjunctis, quibus finitis *Gloria Patri,* et repetitio Antiphonæ. **7.** Capitulum ℟. *Deo gratias.* **8.** Hymnus, ut in Breviario proprio loco. **9.** Versiculus et Responsorium. **10.** Antiphona ad *Benedictus.* **11.** Canticum *Benedictus Dominus* cum *Gloria Patri,* et repetitione Antiphonæ. **12.** ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* **13.** Oratio: *Oremus.* **(14).** Commemoratio: a) Antiphona. b) Versiculus et Responsorium. c) Oratio: *Oremus.* **15.** ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* **16.** ℣. *Benedicamus Domino.* ℟. *Deo gratias.* **17.** ℣. *Fidelium animæ per misericordiam Dei requiescant in pace.* ℟. *Amen.* **18.** Conclusio Laudum, nisi alia sequatur Hora: a) *Pater noster* — (totum secreto.) b) ℣. *Dominus det nobis suam pacem* (ubi nonnulli crucem majorem formant). ℟. *Et vitam æternam. Amen.* Antiphona de B. M. V. cum ℣. ℟. et Oratione. c) ℣. *Di-*

[1]) In feriis Psalmi dicuntur de feria, in festis vero duplicibus, semiduplicibus et simplicibus de Dominica.

vinum auxilium maneat semper nobiscum. ℟. *Amen,* cui nonnulli addunt *Pater noster,* et *Ave Maria,* (totum secreto.)

5. Prima.

1. *Pater, Ave, Credo* — (totum secreto.) **2.** ℣. *Deus in adjutorium* . . . cum *Gloria Patri* . . . ut supra in Laudibus. **3.** Hymnus: *Jam lucis orto sidere* . . ., ut in Psalterio. **4.** Antiphona (1. ex Laudibus Festi) inchoata tantum. **5.** Psalmi tres: a) *Deus in nomine* . . .; b) *Beati* . . .; c) *Retribue* . . ., quibus in festo Ss. Trinitatis et quoties officium recitatur de Dominica, additur Symbol. Athanas. *(Quicumque vult...)*, cum *Gloria Patri* in fine singulorum. **6.** Antiphona integra repetita. **7.** Capitulum: *Regi sæculorum immortali* . . . *in sæcula sæculorum. Amen.* ℟. *Deo gratias.* **8.** ℟. breve: *Christe, Fili Dei vivi,* * *Miserere nobis.* Repetitur: *Christe, Fili Dei vivi, miserere nobis.* **9.** ℣. *Qui sedes ad dexteram Patris.* ℟. *Miserere nobis* **10.** ℣. *Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto.* ℟. *Christe, Fili Dei vivi, miserere nobis.* **11.** ℣. *Exsurge, Christe, adjuva nos.* ℟. *Et libera nos propter nomen tuum.* **12.** ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* **13.** Oratio: *Oremus. Domine, Deus omnipotens* etc. **14.** ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* **15.** ℣. *Benedicamus Domino.* ℟. *Deo gratias.* **(16).** In Choro hic legitur Martyrologium. **17.** ℣. *Pretiosa in conspectu Domini.* ℟. *Mors Sanctorum ejus.* **18.** Oratio: *Sancta Maria et omnes Sancti* etc. **19.** Ter dicitur ℣. *Deus, in adjutorium* . . . (non fit signum crucis) ℟. *Domine, ad adjuvandum* . . ., et ultimo additur: *Gloria Patri* ... *Sicut erat* ..., ut in Breviario. **20.** Tum *Kyrie, eleison. Christe, eleison. Kyrie, eleison. Pater noster* — secreto usque ad ℣. *Et ne nos inducas*... ℟. *Sed libera nos a malo.* **21.** ℣. *Respice in servos tuos* . . . ℟. *Et sit splendor.* **22.** ℣. *Gloria Patri* . . . ℟. *Sicut erat in prin-*

cipio ... **23.** Oratio: *Oremus. Dirigere et sanctificare* etc. **24.** ℣. *Jube, domne* (vel *Domine), benedicere.* **25.** Benedictio: *Dies et actus nostros in sua pace disponat Dominus omnipotens.* ℟. *Amen.* **26.** Lectio brevis (Capitulum ex Nona festi): **27.** ℣. *Adjutorium* † *nostrum* ... (fit signum crucis.) ℟. *Qui fecit cœlum* ... **28.** ℣. *Benedicite.* ℟. *Deus.* **29.** Benedictio: *Dominus nos benedicat* ... *requiescant in pace.* ℟. *Amen.*

Notanda: 1. Antiphonæ ad Horas minores si propriæ non assignantur, sumuntur de Laudibus, omissa quarta; ante Psalmos usque ad asteriscum, post eosdem vero integræ dicuntur.

2. Ad Primam de festis dicuntur tantum tres Psalmi; in Prima de feria post primum Psalmum alius additur prout indicat Breviarium, (excepto Sabbato); in Prima de Dominica secundus Psalmus dicitur *Confitemini*, (omittitur vero a Dom. in albis usque ad Pentecosten;) a Septuagesima usque ad Dom. Palmarum ejus loco dicitur Psalmus *Dominus regnavit*, ex Laudibus.

3. Preces feriales dicuntur, quoties ad Laudes dictæ sunt Preces.

4. Ad finem Primæ pro Lectione brevi in festis sumitur Capitulum Nonæ, cui additur „Tu autem Domine etc."

6. Tertia.

1. *Pater noster. Ave Maria.* — (totum secreto.) **2.** ℣. *Deus, in adjutorium* ... ut supra ad Primam. **3.** Hymnus: *Nunc sancte nobis Spiritus* (ex Psalterio). **4.** Antiphona (2. ex Laud.) inchoata tantum. **5.** Psalmi tres: a) *Legem pone* ...; b) *Memor esto* ...; c) *Bonitatem fecisti* ... cum *Gloria Patri* post singulos. **6.** Antiphona integra repetita. **7.** Capitulum ut in Laudibus. **8.** ℟. breve. **9.** ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* **10.** Oratio (ut in Laudibus).

11. ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.* **12.** ℣. *Benedicamus Domino.* ℟. *Deo gratias.* **13.** ℣. *Fidelium animæ ... in pace.* ℟. *Amen.* —

7. Sexta.

1. et **2.** ut supra ad Tertiam. **3.** Hymnus: *Rector potens, verax Deus* (ex Psalterio). **4.** Antiphona (3. ex Laud.) inchoata: **5.** Psalmi tres: a) *Defecit ...*; b) *Quomodo ...*; c) *Iniquos ...* itidem cum *Gloria Patri* post singulos. **6.** Antiphona repetita. **7.** Capitulum. **8.** ℟. breve. **9.** — **13.** Eodem modo, ut in Tertia.

8. Nona.

1. et **2.** ut supra in Tertia et Sexta. **3.** Hymnus: *Rerum Deus tenax vigor* (ex Psalterio). **4.** Antiphona [5. ex Laudibus [1])] inchoata. **5.** Psalmi tres: a) *Mirabilia ...*; b) *Clamavi ...*; c) *Principes ...* itidem cum *Gloria Patri* post singulos. **6.** Antiphona integra repetita. **7.** Capitulum. **8.** — **11.** ℣. breve. **12.** — **16.** Eodem modo, ut in Tertia.

Notanda pro Tertia, Sexta et Nona: 1. Capitulum et Responsorium in festis habentur in Proprio vel in Communi; in Dominicis et feriis si non habentur in Proprio de Tempore, dicuntur in Psalterio.

2. Si fit interruptio post unam ex horis minoribus debet dici Pater noster; addi potest „Dominus det nobis suam pacem“ cum Antiphona de B. M. V.

3. Si cum Laudibus immediate junguntur horæ minores, Antiphona de B. M. V. solummodo his absolutis dicenda est.

4. In choro Antiphona de B. M. V. dici debet post quamlibet horam, post quam disceditur e choro.

---

[1]) Quarta Antiphona ex Laudibus prætermittitur, quia est Antiphona pro Cantico (*Benedicite*), non pro Psalmo, ait Gavantus loc. cit. Sect. V. Cap. VII. Nr. 6.

9. Vesperæ secundæ.

1. — 9. eodem modo, ut in primis Vesperis, præter ultimum Psalmum, qui interdum proprius est festo. **10.** Versiculus et Responsorium. **11.** Antiphona ad *Magnificat,* quæ dicitur integra ante et post Canticum. **12. — 14.** eodem modo, ut in primis Vesperis. **(15).** Commemoratio: a) Antiphona b) Versiculus et Responsorium. c) Oratio, ut supra in I. Vesperis. **16. — 18.** eodem modo, ut in primis Vesperis.

10. Completorium.

Totum eodem modo dicitur, ut supra post primas Vesperas.

Notae quaedam generales.

1. Oratio *Aperi* ante Officium, et *Sacrosanctæ* post Officium dicenda, non sunt de præcepto. Indulgentia orationi *Sacrosanctæ* adnexa non obtinetur a sanis, nisi recitetur *flexis genibus;* ii vero, qui ob infirmitatem genibus flexis illam orationem recitare nequeunt, tamen lucrari possunt indulgentiam *(S. Congr. Indulg. 7. Jan. 1856.)*

2. Rubricæ Breviarii de percussione pectoris, de crucesignationibus et de habitu corporis, quo diversæ partes Officii dicendæ præscribuntur (e. g. stando, flexis genibus), extra chorum non obligant *(S. Lig. lib. V. n. 179.)*, sed laudabiliter observantur.

3. Rubricæ Breviarii, quibus Psalmi graduales, Officium defunctorum, Psalmi pœnitentiales, certis diebus recitari jubentur, extra chorum non obligant.

Tenentur tamen etiam illi, qui non obligantur ad chorum, **a)** ad Litanias Omnium Sanctorum cum suis precibus et orationibus die 25. Aprilis et tribus feriis Rogationum; quæ Litaniæ non possunt anticipari. **b)** ad Officium defunctorum die 2. Novembris, quod

potest anticipari ab iis, qui officium privatim recitant; in choro non potest anticipari. *(S. Lig. V. n. 174.)*

4. Quod ad tempus recitandi Officii spectat, Matutinum et Laudes dicendæ sunt (a sacerdote) ante Missam, Prima mane, Horæ minores ante meridiem, Vesperæ et Completorium post meridiem. Potest etiam Matutinum cum Laudibus anticipari die præcedente; tempus autem anticipandi incipit, postquam effluxit dimidia pars horarum, quæ sunt inter meridiem et occasum solis. Præterea, a Sabbato post Cineres usque ad Sabbatum sanctum, exceptis Dominicis, Vesperæ dici *possunt* (in choro *debent)* ante meridiem; Completorium debet dici post meridiem.

5. Officium de die infra octavam fit, ut in festo, sed ritu semiduplici, Lectiones I. Noct. (ordinarie) de Scriptura occurrente, 2. et 3. propriæ.

6. In festis dupl. maj. et altioris ritus Lectiones primi Noct. nunquam dicuntur de Scriptura occurrente, sed assignantur propriæ; idem contingit in nonnullis etiam duplicibus. Quodsi in dies hujusmodi simul cadunt in Proprio de tempore Lectiones *de initio* alicujus libri s. Scripturæ, tunc hæ transferuntur in proximum diem similiter non impeditum, et Lectiones huic diei assignatæ omittuntur.

7. Tempore paschali, id est a Dominica in Albis usque ad Nonam Sabbati post Pentecosten pro Apostolis, Evangelistis et Martyribus habetur Officium proprium. In reliquis Officiis hæc servantur:

a) tres Psalmi uniuscujusque Nocturni dicuntur sub una Antiphona scilicet sub prima; **b)** additur unum „Alleluja“ ad Invitatorium, ad omnes Antiphonas, ad Versiculos et Responsoria, ad Responsoria post Lectiones (sed non ad Versus); **c)** ad Responsoria brevia Horarum additur duplex Alleluja; **d)** ubi autem jam habetur Alleluja, nihil additur. (De Prima ac de Completorio cfr. Rubr. Brev. in locis propriis).

8) *Modus variandi Antiphonam et Versum in occurrentia:* Quando plures commemorationes occurrunt faciendæ de eodem Communi, de qua Antiphona et Versus jam dicta sunt in officio, ita disponendæ sunt commemorationes: *Ad Vesperas* primo accipienda est Antiphona cum Versu Laudum; secunda commemoratio sumetur ex secundis Vesperis cum Versu secundi Nocturni, tertia vero commemoratio fiet desumendo Antiphonam primam ex tertio Nocturno cum Versu ejusdem Nocturni. *Ad Laudes* prima commemoratio fit per Antiphonam et Versum ex primis Vesperis, secunda commemoratio fiat cum Antiphona prima tertii Nocturni et Versu assignatis jam in primis Vesperis; tertia autem commemoratio fiet desumendo Antiphonam et Versum dictos secundo loco in primis Vesperis, nempe Antiphonam II. Vesperarum et Versum secundi Nocturni. *(S. R. C. 5. Maji 1736.)*

Pro commoditate utentium positum est sequens schema:

a) Si non agitur de die infra octavam:

Ad Vesperas:

1. com. fit per Antiph. et ℣. de Laudibus;
2. „ „ „ Ant. de 2. Vesp. et ℣. 2. Nocturni.
3. „ „ „ Ant. 1. cum ℣. 3. Nocturni.

Ad Laudes:

1. com. fit per Antiph. et ℣. de 1. Vesperis;
2. „ „ „ Ant. 1. cum. ℣. 3. Nocturni;
3. „ „ „ Ant. de 2. Vesp. et ℣. 2. Nocturni.

b) Si agitur de die infra octavam alicujus Sancti non habentis Ant. et Vers. prop. et Ant. et Vers. de Communi jam dicta sunt, tunc pro commem. octavæ sumenda est *ad Laudes* Ant. ex 2. Vesp., et *ad Vesperas* Ant. de Laudibus; in utroque casu Vers. ex 1. Vesp. *(S. R. C. 18. Dec. 1779.)*

III. De variis officiis alumnorum in functionibus sacris.

1. De officio ministri in Missa privata.

1. Quoad præparanda in altari, minister pro Missa sequentia observet: Superpelliceo indutus defert ad altare bacile cum urceolis vini et aquæ una cum manutergio et campanula, si hæc ibidem non sint: sumit etiam secum virgam cum candelula in ejus summitate e lampade accensa. Bacili cum ceteris in mensula seu credentia, vel alio loco apto, nunquam vero in altari depositis, candelas altaris duas, prius in cornu Evangelii dein in cornu Epistolæ, accendit (si plures sunt, incipitur ab iis, quæ cruci sunt viciniores, *S. R. C. 12. Aug. 1854.)*, aliaque ad Missam necessaria prævidet et ordinat; nisi hæc omnia a sacrista, aliove curantur

2. Tum in sacristiam reversus, ibidem item, nisi interim sacrista id fecit, sacerdotem in vestibus sacris induendis sequenti modo juvat: Ministratis prius ad manus lavandas aqua et manutergio, a sinistra sacerdotis stans, *(Baldeschi p. 137.)* humerale angulis extremis apprehensum in manus ejusdem porrigit, quod, si circa humeros nimis decidat, super eos parum reducit et inter scapulas replicat. Tum albam ambabus manibus accipiens sacerdotem collum submittentem ea induit, et primo manu dextera manicam dexteram, tum manu sinistra manicam sinistram elevat, ut a sacerdote manus intra eas immittantur; et ultra humeros contractum, ne iterum in brachia defluat, apte in scapulas colligit. Postea cingulum a tergo eidem in manus tradit, æqualiter dispositum, et albam circumcirca elevat, ne nimis effluat, sed decenter undequaque pendeat, et vestem talarem contegat, nec tamen terram attingat; eamque in plicaturis tam circa scapulas et latera, quam circa cingulum et denique

fimbrias circa talos bene adæquat et aptat. Tum manipulum, quod prius in cruce laterali osculatur, osculandum ministrat, et si ligamina in eodem sint, iisdem in brachio sinistro firmat; tum manibus ambabus stolam item cum osculo in crucem lateralem, in cruce media osculandam præbet, quam si opus sit circa collum sic aptat, ut ab eodem non longe distet, crux in medio sit, et a planeta tegatur. Denique casulam seu planetam ambabus manibus elevatam ita ministrat, ut sacerdos facile caput submittere queat, eamque super caput in humeros demittit, ordinatque, in ligando, quoad opus est, adjuvans.

3. Quum tempus est exeundi, minister manibus ambabus librum missalem assumit, et angulis ejusdem inferioribus manus apponens, ejusdemque parte aperienda ad sinistram suam spectante, erectum ambabus manibus ante pectus portat, dein reverentiis cruci et sacerdoti debitis prius factis, tribus vel quatuor passibus, oculis demissis et incessu gravi sacerdotem progredientem præcedit.

4. Si lumen pro libro sit necessarium, Missale in brachium sinistrum, parte aperienda exterius prospiciente, sumens, in parte inferiori media manu corpori admotum tenet, candelabrum vero cum lumine manu dextera portat, ad sacerdotem sequentem quasi semiversus cum lumine relucens, præsertim per gradus et in parietum cornibus. In altari lumen semper ad librum ponitur, quocum etiam a parte una in aliam transfertur. Ministri etiam est, candelas ardentes, si opus habent, emungere.

5. Transiens ante tabernaculum vel altare, in quo SS. Sacramentum vel asservatur vel consecratum est, simul cum sacerdote, a latere ejusdem sinistro, paulo post eum flectit unico genu; utroque autem genu, si SS. Sacramentum expositum est, vel elevatur, et genuflexus manet ad utramque elevationem. Transiens

ante altare majus, in quo Venerabile non asservatur, facit ad illud debitam reverentiam. Obvium habens sacerdotem alium paratum cum ministro in via, eisdem ad dexteram suam locum præbens vel progreditur, vel in locis et viis angustis stans exspectat.

6. Ad altare destinatum perveniens, coram illo in plano ad cornu Epistolæ stans sacerdotem exspectat, cui forte ante se transeunti locum præbens reverenter se inclinat, quocum dein ad altaris gradum aggressus biretum accipit, et unico genu flectit in plano, etiam si non sit altare SS. Sacramenti. *(Baldeschi p. 139. Bauldry p. 41. Merati Observ. IX. in Part. II. tit. II.)*

7. Ascendente sacerdote ad altare minister cum eodem, bireto prius in credentia vel alio loco deposito, a parte Epistolæ per gradus ascendit, libroque clauso super pulpitum seu cussinum ita deposito, ut pars ejus aperienda versus altaris medium aspiciat, versus crucem caput inclinat, descendit, et in plano ad anteriorem gradum in parte Evangelii transit,[1] genuflexione prius in medio facta, quam genuflexionem in medio semper facit, quotiescumque a parte altera in alteram transit, etiamsi in eodem SS. Sacramentum non asservetur, sed crux tantum posita sit.[2] *(Baldeschi, Bauldry, Merati l. c.)*

---

[1]) Locus ministri regulariter est in ea parte, in qua non reperitur Missale.

[2]) Circumfertur quidem S. R. C. decretum d. d. 12. Aug. 1854. ex quo minister in transitu ante medium altaris genuflectere debet, si adsit SS. Sacramentum in tabernaculo, caput autem inclinare, quando SS. Sacramentum non adest; sed cum illud decretum non inveniatur in *Collectione Gardelliniana* usque ad annum 1867. producta, standum videtur auctoritatibus supra citatis, præsertim quum eorum doctrina innitatur rubricis Missalis (part. II. tit. IV. n. 7.) et Cæremonialis Episcop. (Lib. I. cap. 18. n. 3.).

8. Quum sacerdos ab altari super gradus descendit, et ante eosdem in medio stat, minister paululum retro post eum ad sinistram genuflexus cum eodem cruce a fronte ad pectus se signat, et manibus ante pectus junctis et erectis Psalmum cum Antiphona etc. alternatim prosequitur, eisdem voce et tono, non irruendo in verba sacerdotis, distincte, integre, nec nimis festinanter aut voce nimis remissa.

9. Crucis signum facit, quoties sacerdos id facit; ad *Gloria Patri* et ad *Deus, tu conversus* et cum eodem caput inclinat; dum minister *Confiteor* dicere incipit, tum primum et non ante, corpus profunde inclinat, eumque situm retinet usque dum sacerdos incipit pronuntiare *Indulgentiam;* dum vero dicit *tibi, Pater* et *te, Pater*, modice se versus sacerdotem convertit, et ad *mea culpa* pectus ter dextera modeste et non sonore percutit, sinistra interim pectori admota, quod etiam observat, quando signum crucis facit.

10. Quum sacerdos ad altare ascendit, minister fimbrias anteriores albæ paululum elevat *(Baldeschi p. 141.)*, et a plano surgens ibidem in gradu primo genuflectit, faciem ad altare vertit, et sic manens cum eodem ad *Introitum* cruce se signat, nisi in Missis pro defunctis; ad *Gloria Patri* etc. versus crucem se inclinat; alternatim, non præveniendo, neque corruendo *Kyrie eleison*, *Christe eleison* et *Kyrie eleison* dicit; ad *Dominus vobiscum* — *et cum spiritu tuo*, et in conclusionibus Orationum post *per omnia sæcula sæculorum* — *Amen* respondet, ad finem vero Epistolæ *Deo gratias.*

11. Quando sacerdos dicit *Flectamus genua*, minister subdit *Levate;* et dum ille ad populum se vertit dicturus *Dominus vobiscum*, aut serius *Orate fratres*, hic paululum se inclinat. Si plures Lectiones, seu Prophetiæ vel Epistolæ dicuntur, ad quamque *Deo gratias* minister respondet, excepta ultima Prophetia

Danielis Sabbato Quatuor Temporum. Ad nomina Jesu, Mariæ et Sanctorum, de quibus dicitur Missa aut fit commemoratio, cum sacerdote profundius vel profunde pro dictarum personarum dignitate se inclinat. Bene notandum est, ut, si sacerdos statim post *Kyrie eleison* ad latus Epistolæ accedat, et varias Orationes et Epistolas recitet, minister neutiquam se a loco moveat, donec post dictum *Dominus vobiscum* iterum aliquam Epistolam absolverit. Quod si vero sacerdos, dum prosequitur, quæ Epistolæ subjungi solent, genuflexerit, idem facere minister debebit, si tunc stare contigerit.

12. Paulo postquam minister ad finem Epistolæ unicæ vel ultimæ dixit *Deo gratias*, surgit, per planum in medium tendit, ibi genuflectit, ad cornu Epistolæ transit, et retro post sacerdotem ascendit, eoque in medium transeunte, caput versus crucem inclinat Missale cum cussino seu pulpito ambabus manibus assumit, descendit in planum et ad alteram altaris partem in cornu Evangelii portat, et Missale ita locat, ut posterior pars libri respiciat ipsum cornu altaris, et non ad parietem, sive ad partem ejus contra se directam *(Missale, Ritus celebr. Miss. VI. 1.)* dum transit ante medium altaris, genuflectit.

13. Deposito Missali minister caput cruci inclinat et statim directe per gradum anteriorem descendit in planum, et, in medio genuflectens, ad cornu Epistolæ transit, ubi post infimum gradum, ad celebrantem versus stat, eique respondet: *Et cum spiritu tuo* et *Gloria tibi, Domine*, cum eodem cruce se signans in fronte, ore et pectore, nonnunquam etiam caput inclinans vel genuflectens, et dicto in fine: *Laus tibi, Christe*, ibidem in gradu genuflectit.

14. Dum sacerdos in Symbolo ad *Et incarnatus est* etc. genuflectit, minister caput inclinat, et in fine cum eodem cruce se signat.

15. Ad *Dominus vobiscum* minister respondet *Et cum spiritu tuo;* post Offertorium ab illo lectum campanula signum dat (ubi hæc consuetudo viget), surgit, et genuflexione in medio facta ad credentiam transit, ubi ampullas vini et aquæ super bacile positas caute et elevatas ad altare asportat una cum manutergio, caput cruci inclinat et in cornu Epistolæ super manutergio deponit. Ibidem tum sacerdoti advenienti ampullam vini apertam in inferiori parte tenens dextera, sinistra interim pectori admota, ita porrigit, ut hic eam per aurem seu manubrium facile capere possit; item eandem manu sinistra recipit, et alteram aquæ apertam statim manu dextera ministrat; offerat autem ampullam vini cum osculis in eam, non vero in manum sacerdotis, quia hic osculum non facile fieri potest.

16. Ampulla aquæ recepta ambas statim in credentiam reportat; deinde ampullam aquæ et pelvim portans ad altare revertitur in cornu Epistolæ et manutergium in altaris mensa paululum elevat, ut a sacerdote facile sumi possit; tum pelvicula in sinistram, et ampulla aquæ in dexteram sumptis, accedenti sacerdoti pelviculam sub manus tenens, super digitos indices et pollices parum aquæ fundit, donec ipse, elevans parum manus det signum desinendi; quam aquam mox in sacrarium vel vasculum, ad id deputatum effundit, et ampullam aquæ cum pelvicula plicatoque manutergio in loco suo priori reponit.

17. Tum statim minister facta in medio genuflexione ad locum suum in cornu Epistolæ transit, et ad sacerdotis *Orate fratres* paululum se inclinat, et postquam hic ad altare reversus finierit, erectus dicit: *Suscipiat Dominus* etc. *(ut supra pag. 327.)*

18. Ibidem genuflexus ad Præfationem respondet, *(vide pag. 327.)*, ad verba *Sanctus, Sanctus Sanctus* campanulam pulsat, non continuate, sed ter cum aliqua distinctione, et illa dein super gradum secun-

dum ad dexteram celebrantis deposita, ad verba *Benedictus* etc. cum sacerdote cruce se signat.

19. Si ex loci consuetudine pro elevatione SS. Sacramenti intortitium, (i. e. candela aliqua, vel duæ) sit accendendum, minister circa *Memento* vivorum lumine ex lampade, vel si hoc minus convenienter fit, postremo e candelabro in cornu Epistolæ sumpto, illam vel illas accendit, facie quoad fieri potest, semper ad altare versa, et in locum suum redit, quæ candela vel candelæ dein sumpto a sacerdote S. Sanguine, et si qui in Missa sunt communicandi, iisdem communicatis, exstinguuntur.

20. Celebrante incipiente oblata signare cruce minister campanulam pulsat, ad medium altaris transit, et facta ibidem genuflexione super gradus retro paulo post celebrantem ascendit, ubi ad ejusdem dexteram super altiorem gradum genuflectit manibus junctis; ad utramque consecrationem, ad genuflexiones celebrantis, ad utramque elevationem profunde se inclinat; ad elevationes manu sinistra planetam seu casulam, fimbrias posteriores in medio tenens, moderate elevat, ne celebrantem ipsum in elevatione impediat, et manu dextera campanulam pulsat ter, i. e. cum sacerdos adorat, elevat, et reponit, ad unamquamque elevationem. Si forte fiat tunc processio, aut celebretur Missa solemnis, minister ad elevationes campanulam non pulsat. Sacerdote dein post depositionem calicis a genuflexione surgente, vel paulo serius altare deosculante, minister campanula secum sumpta surgit, ibidem descendit, et genuflexione facta ad locum suum in cornu Epistolæ redit, ubi campanula in loco suo deposita genuflectit.

21. Ad verba sacerdotis: *Nobis quoque peccatoribus* minister inclinatus cum eodem pectus percutit, eique ad Orationem Dominicam respondet: *(vide pag. 331.)* tum iterum ad verba sacerdotis post Agnus

Dei etc. *miserere nobis*, et *dona nobis pacem;* et *Domine non sum dignus*, inclinatus cum eodem pectus percutit.

22. Si in Missa Communio aliorum fiat, minister S. Sanguine a sacerdote sumpto, facta in medio genuflexione, a latere Epistolæ genuflexus inclinatusque manibus junctis dicit *Confiteor* etc. uti in initio; dein inclinatus ad *Misereatur* etc. et erectus ad *Indulgentiam* respondet *Amen;* ad ternum *Domine, non sum dignus* etc. iterum inclinatus ter pectus percutit, campanulam pulsat, et si ad distributionem lumen sit necessarium, idem a sinistra distribuentis ita præbet, ut is bene tam in ciborium ad particulas sumendas, quam ad os sumentis videre possit.

23. Communione fidelium finita, aut si nulla fuerit, celebrante S. Sanguinem sumente, minister surgit, et genuflexione in medio facta, ex credentia ampullas ambas super pelviculam sumptas ad altare in cornu Epistolæ affert, ubi pelvicula deposita, facta debita reverentia et ampullis apertis et per manubria sumptis, illa vini in manu dextera, et altera aquæ in sinistra, in calicem prius vinum, dein super digitos indices et pollices in eundem vinum et aquam paulatim infundit, donec sacerdos desinendi det signum; in fundendo et ampullas retrahendo caute observet, ne extra calicem aut supra ejusdem pedem quid defluat. Tum facta cruci inclinatione ampullas clausas et super pelvicula repositas cum hac ad credentiam reportat, et

24. Statim in plano per medium, genuflexione ibidem facta, ad librum missalem in altari accedit, quem genuflexione in medio iterata, ad cornu Epistolæ defert, et collocat ut in initio; et dein juxta cornu Evangelii ut in principio Missæ genuflectit et respondet ad *Dominus vobiscum* sacerdotis *Et cum spiritu tuo;* ad Orationes *Amen;* ad *Ite Missa est* vel *Benedicamus Domino — Deo gratias;* (in Missis a Dominica Resurre-

ctionis usque ad Sabb. in albis incl. adduntur *Alleluja. Alleluja)*; ad *Requiescant in pace — Amen;* ad benedictionem in medio genuflectens et inclinatus cruce se signans *Amen;* et statim ad cornu Epistolæ transiens ad Evangelii initium, stans cum crucis signatione sicut in Missa respondet *Et cum spiritu tuo* et *Gloria tibi Domine*, et ad finem *Deo gratias.*

25. Si sacerdos post ultimam Orationem pro Postcommunione librum missalem apertum reliquit, minister, postquam ad *Ite Missa est* vel *Benedicamus Domino* respondit *Deo gratias*, librum dictum ab altaris cornu Epistolæ per gradus anteriores in planum descendens et ascendens ad alterum Evangelii cum reverentiis debitis transfert; si translationem ante benedictionem non bene perficere posset, tum ad hanc cum libro in plano ante medium altaris genuflectendum esset; tum ad locum suum redit, et Evangelio lecto Missale item ad cornu Epistolæ reportat.

26. Evangelio finito minister via breviori ad librum ascendit, et librum ab altari biretumque a loco suo sumit, quod dein ad locum suum in plano ante gradus in parte Epistolæ reversus sacerdoti porrigit, et reverentia cum eodem facta, et cum reverentiis aliis, genuflexionibusque uti in aditu debitis in sacristiam redit, ubi reverentiis sacerdoti et cruci debitis factis librum deponit.

27. Tum sacerdotem, stans ad ejusdem sinistram, in exuendo adjuvat, recipiens et reponens primo planetam seu casulam, ligaminibus, si forte adsint, solutis, tum stolam, quam juxta crucem osculatur, et manipulum item cum osculo, dein a tergo cingulum, denique albam, a parte dextera allevans, et super caput exutam in parte sinistra, postremo humerale; quibus omnibus finitis ad manus lavandas aquam ministrat.

28. Denique ad altare reversus lumina exstinguit, incipiendo a parte Epistolæ, et si plures sunt, ab iis

32*

quæ maxime a cruce distant, ampullas cum campanula super bacile reportat, et se exuit.

29. Si bini fuerint ministri, simul quidem accedere ad altare ante sacerdotem et recedere, simul etiam ad infusionem vini et aquæ se conferre, cereos pro Elevatione accendere, sub ipsa Elevatione casulam sacerdotis elevare et ad omnia sacerdoti respondere poterunt; reliqua vero ita inter se dividant, ut is, cui magis convenit quæpiam actio, eam suscipiat; dum vero liber ad alteram partem portandus est, in medio concurrentes et genua flectentes loca permutent.

2. De officio ministrorum in Missa privata Episcopi.

Ministri duo requiruntur, qui cum Cæremoniario, et famulo seu æedituo adjuvante modo sequenti serviunt.

1. Deputati ministri primo et generaliter omnia et singula bene perlustrent, ut sciant, quæ et quando munia sua ab ipsis peragenda sint.

2. Tempore et loco statuto rite induti Episcopum advenientem exspectant, reverenterque salutant; tum ad ejusdem dexteram et sinistram in plano stant, et ab utraque parte librum *Canon* ad legentis commoditatem allevant, ille primus a dextera attendens, si folia sint vertenda, et hic alter a sinistra insuper bugiam cum lumine ad librum præbens.

3. Post Psalmos ad *Kyrie* etc. et Versiculos, ut in libro respondent, et Orationibus finitis libro in scamno remisso bugiaque in eodem relicta (vel in altari ad Missale posita), surgunt, et ad manuum lotionem aquam cum manutergio genuflectentes ministrant, ille primus sinistra lancem sub manus lavandas tenens, dexteraque ex ampulla aquam leniter infundens, et alter manutergium explicatum præbens.

4. Manutergio recepto ministri recedunt, et aqua e lance in vas aliud effusa, lancem cum ampulla et manutergio in credentia reponunt; tum, si ita fert consuetudo, paramenta afferunt.

5. Casula seu planeta induta, minister primus librum cæremoniario tradit, alterque lumen ad Missale in cornu Epistolæ deponit, et ambo dein recedunt ad Episcopi dexteram atque sinistram, ubi intervallo aliquo post eum genuflectunt, cum eodem simul et agentes et respondentes omnia et singula, quæ alias in Missa sacerdotis, uti supra, ministri sunt.

6. Episcopo ad altare ascendente ministri surgunt, et ex utraque parte simul in medio convenientes genuflexionem faciunt; ad extremitates gradus infimi anterioris aggressi super gradum genuflectunt, sese gerentes ut supra.

7. Quum liber missalis paulo post et serius a parte altaris altera in alteram transferendus sit, tum ministri, ut supra, in medio convenientes genuflectunt, et ille a latere transverso, hic Evangelii, eundem librum cum cussino, et alter lumen accipit, et sic ambo simul, facta in medio reverentia, translata deponunt, et iterum in medium reversi, genuflexioneque ibidem facta, loca sua mutant, ut serviens de libro nunc in latere Epistolæ, et alter in latere Evangelii sit.

8. Statim postquam post *Credo* ad *Dominus vobiscum* responderunt *Et cum spiritu tuo*, ministri facta prius simul in medio genuflexione ad credentiam accedunt, ubi ampullis vini et aquæ repositis primus lancem cum vase aquæ ad manus lavandas, et alter manutergium sumunt, Offertorioque dicto ad manus lavandas serviunt, genuflectentes, cum osculis debitis.

9. Tum recedunt super gradus ad credentiam, et vase majore manutergioque ibidem depositis, ampullisque vini et aquæ super lancem impositis ad altare

in cornu Epistolæ accedunt, ubi ante gradus stantes ille lance cum ampullis alteri tradita ampullam vini, eaque recepta illam aquæ cæremoniario tradit. Ampullas receptas statim reportant, iisque repositis iterum cum vase majore et manutergio ad manus lavandas serviunt.

10. Abhinc omnia et singula, quæ minister in Missa sacerdotis privata, respondent et agunt, in quantum fieri potest, ambo simul et communiter.

11. Quum Episcopus S. Sanguinem sumpturus calicem accipit, ministri item, uti supra, ampullas vini et aquæ asportant porriguntque, iisque receptis ac repositis ad manus nunc postremo lavandas serviunt, denique librum cum lumine transferunt.

12. Pro benedictione ad *Sit nomen Domini benedictum* ministri respondent: *Ex hoc nunc et usque in sæculum*, et ad *Adjutorium nostrum in nomine Domini*, *Qui fecit cœlum et terram.* Post Missam ministrant ad lotionem manuum; deinde ad gratiarum actionem stantes ad Episcopi utramque, uti ad præparationem serviunt.

3. De officio ceroferariorum (acolythorum).

a) Regulæ generales.

1. Ceroferarii duo et robusti, et in statura, quantum fieri potest, æquales eligendi sunt, ut lumina æqualiter teneant et deferant. Electi videant, ut in candelabris suis candelas habeant pares.

2. Candelabra ipsa manu dextera accipiuntur, et portantur ita, ut ceroferarius, qui a parte dextera est, manum sinistram ad pedem candelabri, dexteram vero ad globum ejusdem medium; et qui a parte sinistra, dexteram ad pedem, sinistram vero ad globum eundem ponat; quoties locum mutant, etiam manus mutant; tenentur autem semper manibus nudis et discoopertis, ac recta, i. e. non inclinata, quod præser-

tim in genuflexionibus, inclinationibus et reverentiis advertendum est, ne cera de lumine defluat. Quodsi, dum cantatur Evangelium, genuflectendum sit, ac propterea omnes genuflectant, ipsi stabunt simul cum subdiacono librum tenente, ac si immobiles essent.

3. Qui a parte dextera est, acolythus primus, et qui a parte sinistra acolythus alter nuncupatur, et uterque partem suam vel dexteram vel sinistram semper obtinere debet.

4. Stando, eundo, et reverentias, inclinationes, genuflexiones aliasque actiones faciendo semper convenire debent eodem tempore et modo, mutuo sese observantes, corpore recto et firmo et oculis demissis, pari et æquali, gravi et modesto incessu.

5. Quotiescumque aut ad altare aut ad celebrantem seu officiatorem vel accedunt, vel ipsum transeunt, vel ab eodem recedunt, prius in medio ante illud vel hunc juncti reverentiam eidem debitam faciunt, dein vel juncti abeunt vel inde se disjungunt.

6. Si ad subdiaconum, vel thuriferarium vel cruciferum accedunt, quem medium inter se habent, vel ab eo discedunt, primus vel alter non ante, sed post eundem accedat vel discedat, eique vel socio se associet.

7. In processionibus semper comitantur cruciferum, primus ad dexteram, alter ad sinistram ejusdem incedens.

b) De officio ceroferariorum (acolythorum) in Missa cantata absque diacono et subdiacono.

(Omissa sunt ea, quæ pariter fiunt in Missa privata.)

1. In sacristia acolythus I. stans retro post celebrantem et conversus ad imaginem sacristiæ, se inclinat simul cum illo et præcedit manibus junctis; acolythus II. stat a latere præcedentis, ipsum imitatur, et procedit a sinistris ejus.

2. Cum pervenerint ad altare, acolythus I. stat a dextris sacerdotis, sumit ejus biretum quasi cum osculis *(Baldeschi pag. 139. et 247.)*, genuflectit in plano, defert biretum ad locum destinatum, redit ac genuflectit utroque genu ante infimum gradum altaris a latere dextro ac respondet; acolythus II. genuflexione cum sacerdote et socio facta statim utroque genu flectit in plano parum post celebrantem a sinistris et cum socio respondet.

3. Ad *Aufer a nobis* acolythus I. surgit, aliquantulum elevat albam celebrantis, et deinde persistit genuflexus in ultimo gradu altaris; acolythus II. imitatur socium.

4. Ad *Gloria*, si est sessio, acolythus I. accedit a medium et genuflexione facta in plano, accedit in scamnum a dextris, celebranti porrigit biretum cum osculis solitis, deinde stat manibus ante pectus junctis; acolythus II. stat a sinistris scamni, conversus ad socium elevat casulam celebrantis, facitque una cum socio altari inclinationes capitis ad verba, quæ easdem exigunt. Finito *Gloria* acolythus uterque comitatur celebrantem ad altare, ibique in suis locis utroque genu flectunt.

5. Ad ultimam *Collectam* acolythus I. se sistit erectus prope celebrantem, respondet *Deo gratias* et post Graduale defert Missale ad cornu Evangelii.

6. Ad *Offertorium* acolythi surgunt, genuflectunt in medio, ad credentiam tendunt sumptasque ex eadem ampullas deferunt ad altare; primus porrigit celebranti ampullam vini, alter, stans ad sinistram socii, ampullam aquæ. Ad *Lavabo* primus infundit aquam, secundus ministrat manutergium, facta antea et postea inclinatione. Post manuum lotionem genuflectunt ante altare in medio (in plano) et redeunt ad loca sua.

7. Ad *Quid retribuam* acolythus I. accedit ad in-

fundendum vinum et aquam pro ablutionibus; acolythus II. Missale defert ad cornu Epistolæ; transeundo ante medium altaris una cum socio genuflectit in plano; his peractis ambo simul genuflectunt ante altare in medio et redeunt ad loca sua.

8. Post ultimum Evangelium acolythus I. celebranti tradit biretum, genuflectit cum eodem et cum socio, et manibus junctis cum socio præcedit celebrantem in sacristiam.

c) De officio ceroferariorum (acolythorum) in Missa solemni SS. Sacramento incluso.

1. Omnibus in sacristia paratis, ceroferarii prævident et curant, ut in candelabris suis candelæ accendantur; dein, signo ad exitum dato, reverentiam tum cruci (vel imagini), tum celebranti faciunt, et primi post thuriferarium exeunt, candelabra sua secum sumpta rite portantes.

2. Progredientes ad altare, ad graduum angulos primus in parte Epistolæ, alter in parte Evangelii ita se sistunt, ut hinc inde ad se invicem versi spectent, ac sequentem celebrantem seu officiatorem, cui se inclinant, cum ministris suis exspectent, quibuscum dein genuflexionem reverentiasque debitas faciunt. Mox secundus recedit, quin in medio altaris genuflexionem iteret, et dum pervenit ad locum socii in cornu Epistolæ stantis, simul ad credentiam transeunt, ubi primus in parte ejusdem dextera et altari propiore, et alter in parte sinistra et remotiore se sistunt, candelabra sua in ejusdem cornibus anterioribus deponunt, et hinc illinc a lateribus credentiæ, candelabris suis collaterales, ad altare conversi manibus junctis genuflectunt.

* Si vero aquæ aspersio facienda sit, tum ceroferarii in locis suis ad credentiam stant.

3. Ad verba celebrantis *In nomine Patris* etc.

manus jungunt, et genuflexi ad duo latera credentiæ, facie ad altare conversa se signant et inclinant et respondent cum ministris.

4. Ad *Aufer a nobis* surgunt et remanent in loco, facie ad altare conversa manus junctas tenentes.

5. Ad *Introitum* se signant cum celebrante.

6. Ad *Gloria* assistunt ministris, quibus sedere volentibus posteriorem extremitatem dalmaticæ levant; deinde vel stant ad credentiam, vel sedent in scamnis. Ad finem *Gloria* surgunt primi et ad credentiam manibus junctis se recipiunt.

7. Ad ultimam *Collectam* acolythus I. genuflexione facta sumptum utraque manu ex credentia librum tradit subdiacono; nisi ex loci consuetudine hoc faciat thuriferarius.

8. Cum thuriferarius incenso pro Evangelio imposito descendit, acolythi candelabra sua assumunt, quibuscum dein illum ad medium altaris transeuntem sequuntur, caput inclinant et eidem ab utraque parte conjuncti stant; finiente musica seu cantu cum thuriferario genuflectunt, et ad locum Evangelii cantandi procedunt, ubi facie ad diaconum conversa, subdiaconum librum tenentem medium sumentes, primus ad dexteram, alter ad sinistram ejusdem se sistunt, nec unquam cum aliis se signant aut caput inclinant aut genuflectunt, stantes, ac si immobiles essent. Evangelio finito retro post subdiaconum juncti ad altaris medium, et facta ibidem genuflexione altari, inde ad credentiam redeunt, ubi candelabris depositis stant.

* In Missis pro defunctis, et Sabbato sancto et Pentecostes, necnon infra hebdomadam majorem in Missis cum Passione ad ejusdem partem postremam, quæ pro Evangelio habetur, sine candelabris, manibus junctis assistunt.

9. Ad *Credo* dum a celebrante recitantur verba *Et incarnatus est*, genuflexione facta, cum eodem sur-

gunt; dum vero a choro cantantur illa verba, utrumque genu flectunt, deinde stant (vel sedent pro loci consuetudine).

10. Ad *Offertorium* acolythus I. imponit velum longum in humeros subdiaconi; alter acolythus velum calicis a subdiacono acceptum plicat et collocat super credentiam. Alter tenens ampullas sequitur subdiaconum ad altare, ibique, profunda inclinatione altari facta, ampullas dat subdiacono illasque ab eodem recipit sine osculis, et repetita ante discessum altari profunda inclinatione, refert ampullas ad credentiam, ubi cum socio stabit manus junctas tenens usque ad finem incensationis altaris. Tunc acolythus I. sumpto manutergio et alter sumpta ampulla aquæ cum pelvicula a dextris primi ascendunt altaris gradus ac ministrant celebranti ad *Lavabo*, factis reverentiis; deinde omnia referunt ad credentiam, ubi stabunt, manus junctas tenentes; dum incensantur, respondent inclinationi thuriferarii ante et post.

11. Ad finem *Pater noster* acolythus I. (nisi ex loci consuetudine hoc pertineat ad thuriferiarium), accedit ad cornu Epistolæ, ibique stat, accepturus a subdiacono ambabus manibus velum humerale, quod repetita genuflexione refert ad credentiam, ibique plicatum deponit.

12. Post *Communionem* acolythus I. allatas cum pelvicula ampullas, facta altari profunda inclinatione, porrigit subdiacono absque osculis, deinde facta inclinatione, ampullas refert ad credentiam. Acolythus II. assumptum ex credentia velum calicis defert subdiacono, parte interiori ejusdem ad seipsum conversa; transit per planum presbyterii, et genuflexione in medio facta, per gradus laterales ascendit ad cornu Evangelii. Si est Communio cleri, hoc facit thuriferarius. *(Baldeschi pag. 193. n. 17.)*

13. Ad *Benedictionem* genuflectunt ad credentiam,

deinde versus finem Evangelii candelabra sumentes accedunt in medium presbyterii, se sistunt hinc et inde ad thuriferarium, cum eodem genuflectunt et eundem sequuntur in sacristiam.

d) De officio ceroferariorum (acolythorum) in Missa solemni coram Ss. Sacramento exposito.

(Omissa sunt, quæ pariter fiunt in Missa solemni Ss. Sacramento incluso.)

1. Pervenientes ante altare in genua procumbunt, surgunt, ad credentiam tendunt, ibique in genua provolvuntur.

2. Dum incensatur SS. Sacramentum, manent genuflexi.

3. Evangelio cantato antequam accedant ad credentiam, genuflectunt in medio.

4. Dum celebrans recitat Psalmum *Lavabo* acolythi dorsum vertunt ad populum.

e) De officio ceroferariorum (acolythorum) in Missa Pontificali.

1. Episcopus solemniter celebrans quinquies lavat manus; primo in sede, antequam paramenta sumit; secundo iterum in sede dicto Offertorio; tertio ubi, post incensationem oblatorum et altaris, ipse in cornu Epistolæ est incensatus; quarto item in cornu Epistolæ post Communionem, purificatione peracta; quinto finita Missa in sede, depositis paramentis ante gratiarum actionem. In hisce manuum lotionibus acolythus I. ministrat aquam, acolythus II. manutergium (nisi hoc faciunt Episcopi familiares); ante altare genuflectunt, ante thronum caput inclinant, ministrant genuflexi. Si vero Episcopo celebrante superior, i. e. Ordinarius, Archiepiscopus adesset, non genuflexi, sed inclinati tantum ministrant.

2. Sub precibus a gradibus dictis ad credentiam manent genuflexi.

3. Sub *Gloria* et *Credo* sedent primus juxta diaconum, secundus juxta subdiaconum.

4. Cum diaconus in infimo altaris gradu recitat *Munda cor*, sumunt candelabra, præcedunt subdiaconum ad medium presbyterii, caput inclinant, et sistunt post subcæremoniarium et thuriferarium. Quando diaconus, accepto ex altari libro, descendit, genuflectunt, accedunt ad thronum, (et quidem primo thuriferarius, deinde duo acolythi et ultimo levitæ), et ante eundem ita se sistunt, ut locus sit pro diacono et subdiacono, quibus advenientibus caput una cum iisdem inclinant versus Episcopum et ita se convertunt, ut unus aspiciat alterum. Ubi diaconus de throno descendit, omnes Episcopo faciunt inclinationem, et eodem ordine et modo revertuntur ante medium altaris. (Quia duo acolythi nunquam successive incedere debent, acolythus II., qui ad thronum stabat, ante servientem de baculo tam cito inter Episcopum et levitam ad infimum throni gradum debet transire, ut convenienti tempore sit penes socium suum.)

5. Musica finita genuflectunt, et ad servientem de gremiali accedunt, ibique ad altare conversi se sistunt ita, ut subdiacono sit locus.

6. Evangelio cantato ante altare accedunt, diacono præcedente; ibi, quando subdiaconus advenit, genuflectunt et ante levitas incedunt ad credentiam.

7. Dicto *Sanctus* manent genuflexi usque ad finem *Supplices;* iterum genuflexi manent sub *Placeat* et sub Benedictione.

8. Pacem, si per amplexum datur, a thuriferario accipiunt.

f) De officio ceroferariorum (acolythorum) in Missa solemni defunctorum.

1. Ingrediuntur ante ministros, tenentes candelabra cum candelis accensis, quæ deferunt ad credentiam ibique relinquunt.

2. Ad finem *Dies iræ* sine candelabris accedunt ad medium prebyterii, factaque genuflexione sequuntur subdiaconum, stantque in duobus lateribus, manibus junctis, se signantes ut diaconus.

g) De officio ceroferariorum (acolythorum) in Vesperis a Vicario, Canonico et dignitario celebratis.

1. Duo acolythi in superpelliceis cum candelabris et candelis accensis e sacristia præcedunt ad altare et ad cornua ejus se sistunt in linea recta cum ceteris.

2. Ad altare genuflexione facta cum ceteris, genuflexi non remanent ut illi, sed statim ad latera altaris hinc inde discedentes *in medio gradu* candelabra ponunt et lumina extinguunt.

3. Deinde statim ad thuriferarium et cæremoniarium revertentes cum his in linea recta se sistunt ita, ut ad tempus simul omnes genuflexionem et chorireverentiam faciant ad Canonicos ab utraque parte, et statim sine alia ad altare reverentia cum thuriferario in chorum descendunt ad loca sua.

4. Ad quinti Psalmi finem per alium ministrum in candelabris acolythorum candelæ accenduntur, ipsi vero acolythi (simul cum thuriferario, qui in sacristiam vadit) in medio post sedilia genuflectentes ad candelabra sua accedunt cum debita erga celebrantem reverentia. Ad „Sicut erat etc.“ cum candelabris in medium altaris cum pluvialistis convenientes simul genuflectunt in plano et cum illis ad celebrantem accedunt, erga eum inclinationem faciunt, hinc inde in plano se ita sistentes, ut faciem ad invicem vertant. Sic stant ad Capitulum.

5. Facta Hymni intonatione cum pluvialistis in medium altaris recedunt et genuflexione facta ad latera altaris ut supra stant candelabris depositis. — Si ad Hymnum genuflectitur, acolythi genuflectunt in plano ad latus altaris, ubi stant. —

6. Versiculo per pluvialistas intonato et ipsis candelabris relictis in medio altaris conjuncti genuflectunt cum illis simulque vadunt ad celebrantem et, inclinatione erga eum facta, ad credentiam se sistunt.

7. Ad „Sicut erat“ post „Magnificat“ vadunt (erga celebrantem inclinationem facientes) ad altaris medium et genuflexione facta ad candelabra revertuntur. Si vero incensatio pluvialistarum nondum peracta est, genuflexionem faciunt post sedilia eorum in medio presbyterii et post pluvialistas revertuntur ad candelabra.

8. Candelabra ferentes revertuntur ad altare, *simul cum pluvialistis* (hoc est: a singulis lateribus ad cornua altaris) genuflectunt et cum iis ad Orationem se sistunt ante celebrantem ut ad Capitulum.

9. Ad ultimum „Dominus vobiscum“ faciunt simul cum thuriferario erga celebrantem inclinationem et in medium chori progressi inclinant et post duos pluvialistas stant ferme inter scabella pluvialistarum et exspectant celebrantem.

10. Ad chori reverentiam stant ut ab initio; deinde statim revertuntur in medium presbyterii, faciunt genuflexionem et chorireverentiam et discedunt in sacristiam.

h) De officio ceroferariorum (acolythorum) in Vesperis ab Episcopo celebratis.

1. Quando Episcopus paramentis indutus procedit e sacristia aut alio loco ad sedem suam, præferunt candelabra cum cereis accensis, et cum venerint ad altare, ibi consistentes hinc inde, factis debitis reverentiis statim discedunt ad latera altaris, ubi super gradu vel plano inferiori deponunt candelabra extinctis candelis.

2. Dum cantatur Antiphona ante Magnificat, accedentes ad altare cum debitis reverentiis elevabunt

hinc inde exteriorem partem superioris tobaleæ, seu veli super altari positi, illam conduplicando usque ad medium, et thurificato altari reducent, prout erat, super altari.

3. Dum repetitur Antiphona post Magnificat, accensis prius cereis, cæremoniarius eos ducit cum debitis reverentiis ad Episcopum; cantata oratione, dum Episcopus cantat *Dominus vobiscum*, cæremoniarius cum ceroferariis factis debitis reverentiis discedit et redit ad altare, ubi ceroferarii in suo loco reponunt candelabra.

4. In reponendis paramentis pontificalibus more solito funguntur officio suo.

i) De officio acolythi (thuriferarii) in aspersione aquæ benedictæ.

1. Ante egressum e sacristia sinistra manu tenet vas aquæ benedictæ usque ad pectus elevatum, dextera autem aspersorium super oram ejusdem vasis positum. — Dato signo præcedit et sistit se ante infimum gradum altaris retro post diaconum, et facta genuflexione persistit genuflexus in plano.

2. Celebrante super infimo altaris gradu genuflexo, aspersorium madefactum tradit diacono sine osculis, genuflectit cum omnibus et vas portans incedit ex æquo cum cæremoniario, ita ut sit ad dexteram diaconi.

3. Aspersione finita resumit aspersorium a diacono et cantata Oratione eodem modo, quo venerat, redit in sacristiam.

k) De officio ceroferariorum (acolythorum) in festo Purificationis B. Mariæ V.

1. Egredientes e sacristia deferunt candelabra accensa et sequuntur thuriferarium.

2. Pervenientes ad altare genuflectunt, tunc deferunt candelabra ad credentiam ibique stant.

3. Si non adsit alius, qui hoc faciat, acolythus I. deferens craterem cum aspergillo, vel utraque manu tenens vas aquæ benedictæ accedit ad dexteram thuriferarii, aut prope illum. Incenso imposito caput inclinat et tradit aspergillum diacono, moxque resumpto aspergillo, factaque altari reverentia, vas aquæ benedictæ reponit in credentia vel alio loco apto.

4. Benedictione finita diacono tradunt candelas, suos cereos convenienti loco deponunt et comitantur sacerdotes ad cancellos, ipsis candelas distribuendas cum osculis undituri.

5. Post candelarum distributionem alter aquam infundit super manus celebrantis, sinistra tenens pelvim, alter porrigit manutergium aut micam panis.

6. Initio processionis cum candelabris accedunt ad latera subdiaconi, crucem processionalem tenentis, et cum eodem, inclinatione facta procedunt; — dum in chorum regrediuntur, non genuflectunt.

7. Dum cantatur Epistola alter in choro primi cujusque ordinis candelam accendit, alter vero cum solitis osculis cereum celebranti tradit et deinceps iterum recipit.

l) De officio ceroferariorum (acolythorum) in Dominica Palmarum.

1. Ante portam ecclesiæ consistunt hinc et inde juxta subdiaconum, qui portat crucem.

2. Finita Epistola in cornu Evangelii disponunt pulpitos pro cantaturis Passionem, in linea recta, sed ita ut cantantes ad aquilonem sint conversi.

m) De officio ceroferariorum (acolythorum) in feria V. in Cœna Domini.

1. Missa peracta cum subdiacono, qui portat crucem processionis, exeunt ex sacristia et sistunt hinc et inde juxta eum in introitu chori, vel in medio presbyterii; præcedentibus laicis faces ferentibus dedu-

cunt processionem in interiorem partem ecclesiæ via breviori vel longiori, incipiendo illam per cornu Evangelii, nullaque genuflexione facta in procedendo.

2. Ubi pervenerunt ad sepulchrum in distantia congruenti consistunt, et aliquantulum retrocedunt facie versus processionem versa.

3. Ss. Sacramento in sepulchro incensato sequuntur thuriferarios via breviori redeuntes in sacristiam. *(Bauldry pag. 161. n. 26.)*

4. Ad denudationem altaris procedunt manibus junctis; ante altare cum omnibus cruci faciunt genuflexionem.

n) De officio acolythorum in feria VI. in Parasceve.

1. Manibus junctis absque luminaribus sequuntur thuriferarium, genuflectunt, et accedunt ad locum, ubi, celebrante et ministris in faciem provolutis, genuflectunt ambobus genibus.

2. Celebrante et ministrantibus surgentibus surgunt, amovent pulvinos, et genuflexione præmissa unicam mappam extendunt in altari. Primus sumpto libro, genuflexione altari facta, accedit ad cornu Epistolæ, ubi cantat Prophetiam sine titulo, ipsemet tenens librum. Quibus ita peractis, genuflectit, redditoque libro revertitur ad locum.

3. Passione absoluta manibus junctis absque luminaribus tendunt ad Evangelium.

4. Ultima Oratione post Passionem cantata extendunt tapete violaceum ante gradus altaris, ita ut extremitas illius sit in superioribus gradibus. In primo gradu collocant pulvinum coopertum velo serico albo.

5. Ad denudationem crucis unus accedit sustentaturus librum, dorso ad populum converso; alter velum crucis accipit et reponit in credentia; deinde ambo denudant crucem processionis et omnes cruces ecclesiæ.

6. Dum celebrans legit Improperia, alteruter potest tenere librum, quem postea apertum remittit in cornu Epistolæ vel Evangelii.

7. Versus finem adorationis crucis accendunt cereos altaris; deinde adoratione absoluta amovent pulvinum et tapete.

8. Ubi eundum est ad capellam SS. Sacramenti hinc et inde stant juxta subdiaconum tenentem crucem processionis. Discedunt, nulla præmissa genuflexione, et deducunt processionem via breviori, et consistunt in eodem loco, ubi heri, sine genuflexione. Deinceps deducunt processionem via longiori ad altare eodem ordine, quo heri, et referunt candelabra ad credentiam. Deinde alteruter a cæremoniario recipit velum calicis, facta ante et post genuflexione.

9. S. Hostia ex calice in patena posita acolythus primus affert ampullas, genuflexione facta; secundus tenet manutergium.

10. Sumpta per celebrantem ablutione, secundus affert velum calicis more solito.

o) De officio acolythorum in Sabbato sancto.

1. Unus ferens vas aquæ benedictæ cum aspergillo, incedit vel primus, vel in medio, ad sinistram suam habens portantem quinque grana incensi, et ad dexteram habens alium, qui fert vacuum thuribulum et naviculam; et accedunt extra portam, aut consistunt ad aditum ecclesiæ. Primus, vase in mensa deposito, aperit librum coram celebrante, vel se sistit ad dexteram thuriferarii, ad dexteram diaconi stantibus secundo acolytho cum granis incensi et thuriferario.

2. Oratione quarta super grana incensi recitata acolythus primus librum clausum reponit in mensa, resumptoque vase aquæ benedictæ ac mutato loco, diacono tradit aspergillum, quod postea resumit.

Iterum deposito vase aquæ benedictæ de novo igne accendit candelam, quam ponit in laterna, si opus sit. Alter ministrat diacono, resumptaque pelvi se sistit ad dexteram thuriferarii.

3. Incenso imposito et benedicto primus acolythus portans pelvim cum granis incensi incedit a dexteris thuriferarii, secundus cum candela accensa procedit a sinistris diaconi; ingressi in ecclesiam consistunt, diaconus inclinat arundinem ad acolythum secundum, qui unum ex ejus ramis accendit; quando cantatur *Lumen Christi*, omnes genuflectunt utroque genu. Pervenientes ad altare acolythus I. recedit in cornu Epistolæ, secundus candelam exstinguit, a diacono accipit arundinem, et sistit ad dexteram primi acolythi.

4. Ad *Exsultet*, facta prius genuflexione, acolythi se sistunt ad sinistram diaconi; qui tenet grana incensi ad verba *curvat imperia* accedit ad diaconum; ultimo grano infixo redit ad locum, pelvim ponit in credentia et resumit candelam exstinctam; alter acolythus mox arundinem ardentem ponit in pede prope altare, cereum vero paschale in candelabro, ita ut ejusdem crux ex granis formata aspiciat celebrantem. Ad verba *apis mater eduxit* primus acolythus accensa candela ex cereo vel arundine accendit lampades chori ac lampadem SS. Sacramenti, quæ modo exstincta est.

5. Finito *Exsultet* discedunt ac sequuntur subdiaconum; deinde facta genuflexione ministrant, unus celebranti, alter diacono, dum paramenta violacea sumunt.

6. Prophetiis cantatis unus pluviale violaceum defert ad altare; deinde se sistunt hinc et inde juxta cruciferum et processionaliter tendunt ad fontem baptismalem; crucifer cum acolythis ita se sistit ante celebrantem, ut inter eos sit fons.

7. Reversi a fonte baptismali ad altare, dum celebrans et ministri prostrati jacent in gradibus altaris, unus ex acolythis planetas defert in sacristiam, moxque cum sociis in genua provolvitur prope gradus altaris. Ad verbum Litaniarum *Peccatores* surgunt, genuflectunt versus altare, et manibus junctis præcedunt in sacristiam.

8. In Missa ad *Gloria in excelsis* primus pulsat tintinnabulum altaris et alter campanulam sacristiæ; non deferunt candelabra ad Evangelium, sed sistunt a latere subdiaconi, junctis manibus, signantes se etc.

4. De officio funalia ferentium.

1. Funalia ferentes in Missis solemnioribus, et quidem tum Dignitariorum tum Pontificum tantum serviunt,* in illis 4, in his 6; in canonicalibus vero non serviunt. In penuria servientium, et ob angustiam loci in presbyterio in Missa Pontificali munere hoc fungi possunt servientes de chirothecis, gremiali, lumine et libro, dictis instrumentis suis depositis, et insuper alii duo; alias, et in Missa non Pontificali singuli ad id deputantur, qui in Pontificali etiam ad manus lavandas serviunt.

2. Si omnes funalia ferentes pares sunt quoad staturam, nullus est ordo ultimo vel primo loco incedendi; si vero sunt inæquales, bini statura minimi incedant primo loco, deinde bini majores et ultimo bini maximi. Funalia deferunt omnes semper æquali altitudine et qui a parte dextera incedunt eadem deferunt manu dextera, palma sinistræ pectori admota; qui vero a parte sinistra incedunt, sinistra tenent funalia, dextera pectori admota. — Inclinari non debent funalia, si caput inclinatur aut genuflectitur, ne cera in pavimentum aut tapete defluat.

3. In Missa Dignitarii ad funalia deputati in choro

remanent, in utriusque partis scamno altari propiore primi, ab initio Missæ usque ad initium Præfationis.

4. In Missis Pontificalibus ad funalia specialiter deputati jam initio, dum Episcopus orat et induitur, si id fiat in sacristia, ibidem; si coram altari et in throno, in medio coram altari, in linea recta se sistunt, ultimo post omnes alios ministros, thuriferarium inter ipsos medium habentes; Episcopo deinde e sacristia vel throno ad altare procedente ministri hi vel bini post acolythos exeunt, vel statim ad credentiam transeunt, ubi juxta acolythos hinc et illinc pari numero cum iisdem stant vel genuflectunt manibus junctis.

5. Præfatione incœpta ad funalia deputati e locis suis in medium ante altare, ad dexteram et sinistram thuriferarii conveniunt, et in linea recta stantes reverentia facta post eum in sacristiam recedunt.

6. Præfatione finita et *Sanctus* ter dicto cum funalibus accensis, hi, qui a dextera procedunt, in manu dextera, et qui a sinistra incedunt, in sinistra, manibus aliis sub pectore positis thuriferarium sequentes progrediuntur in medium ante altare, ubi se invicem exspectantes in linea stant.

7. Tum statim genuflexione ab omnibus simul et cum thuriferario inter ipsos medio facta hinc inde a lateribus subdiaconi patenam tenentis, ad latera altaris se collocant, ibique ita ut non impediant, spatiis æqualibus inter se distantes, et faciebus ad invicem conversis genuflectunt.

8. Dum hostia et calix elevantur, utrumque genu flectunt, profunde sese inclinant versus Ss., manu libera pectori apposita, cruce vero se non signant.

9. Mox cum celebrans cum aliis cruce se signat, ad cæremoniarii signum iterum in medium conveniunt, et reverentiis ibidem ab omnibus simul factis

post thuriferarium bini in sacristiam recedunt. In diebus jejuniorum, et in Missis pro defunctis, et in quibus S. Communio distribuitur, genuflexi manent usque post S. Communionem peractam, ad *Agnus Dei etc.* et *Domine, non sum dignus etc.* se non percutientes, sed nclinantes tantum; exceptis vigilia Nativitatis D., sabbatis Paschæ et Pentecostes, et feria 5. in Cœna Domini, quibus diebus post elevationes abeunt.

10. Funalibus in sacristia exstinctis et relictis, statim reversi, facta in medio genuflexione, in locis suis prioribus stant et genuflectunt, prout præscriptum est.

11. Ss. Sacramentum si in processione solemni defertur, funalia ferentes ab utraque parte hinc et inde comitantur, ea observantes, quæ supra dicta sunt.

12. Vide hic ordinem procedendi, redeundi, in medio standi, et ad latera altaris genuflectendi:

```
      2.             1.
     4.               3.
    6.                 5.
    6.  4.  2.  1.  3.  5.
            4.  3.
            6.  5.
```

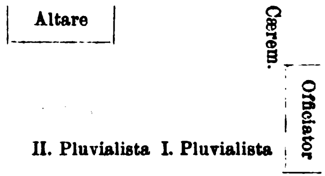
5. De officio pluvialistarum sive assistentium ad Vesperas.

a) In Vesperis a Vicario et Canonico celebratis.

1. Alumni ad assistentiam deputati bene prævideant Antiphonas, quarum 2am et 4am assistens primus, (qui est ad dexteram officiatoris), 3am et 5am assistens secundus, (qui est ad sinistram ejusdem) indicare debet. Super superpelliceum induunt pluviale; in sacristia juxta officiatorem hinc et inde stantes, bireta in manibus tenentes, exituri reverentias debi-

tas faciunt; deinde biretis impositis ante officiatorem exeunt, extra sacristiam vero primus ad dexteram, secundus ad sinistram ejusdem incedentes, ejusdem pluvialis fimbrias anteriores parumper elevantes, ad altare comitantur, coram quo, fimbriis dimissis, biretisque desumptis et cæremoniario traditis, in plano genuflexionem et debitas reverentias faciunt, tunc in infimo gradu in genua procumbunt recitaturi Orationem *Aperi*.

2. Oratione *Aperi* recitata, facta altari et choro debita reverentia, cum officiatore inter ipsos medio ejusdem pluvialis fimbrias elevantes, transeunt ad sedem et sedilia, ubi primus ad dexteram, secundus ad sinistram sedem juxta officiatorem ascendunt, ibique stant, usque dum a choro cantatum est *Gloria Patri*. Ad *Deus, in adjutorium* se convertunt ad altare et cruce se signant. Ad *Sicut erat* descendunt, ante officiatorem inclinationem faciunt et ita se sistunt, ut assistens primus pede suo dextero stet immediate juxta infimum gradum sedis officiatoris, secundus vero assistens ad sinistram primi. Sic stantes assistens primus officiatori indicat Antiphonam 1am, quam ille debet intonare, cæremoniario librum tenente.

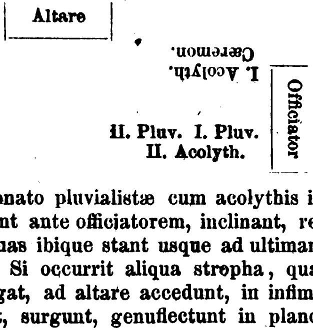

3. Antiphona 1a ab officiatore intonata, assistentes se sistunt ante ipsum (ita ut primus sit ad sinistram), inclinant, et ad se invicem se convertentes discedunt ad altare, ibique genuflectunt in infimo

gradu et abeunt ad sedilia, sedent et bireta sua imponunt, eadem depondituri, quoties cantatur *Gloria Patri*. Sedent, vel surgunt et stant, aut capita detegunt et versus altare se inclinant cum officiatore; insuper cum alteruter Antiphonum indicaturus se detegit et surgit, alter idem facit.

4. Post Psalmum 5um, quando cantatur *Sicut erat* surgunt, officiatoris surgentis et stantis pluviale ordinant, bireta sua reponunt, accedunt ad altare, genuflectunt una cum duobus acolythis, accedunt ad sedem officiatoris, inclinant, ascendunt et consistunt hinc et inde juxta eumdem.

5. Versus finem *Capituli* descendunt, ante officiatorem inclinant et eodem modo consistunt, quo ad Antiphonum 1am; pluvialista primus officiatori indicat versum primum *Hymni*.

6. Hymno intonato pluvialistæ cum acolythis in una serie consistunt ante officiatorem, inclinant, recedunt ad sedes suas ibique stant usque ad ultimam stropham Hymni. Si occurrit aliqua stropha, quæ genuflexionem exigat, ad altare accedunt, in infimo gradu genuflectunt, surgunt, genuflectunt in plano, recedunt ad sedilia, se convertunt alter ad alterum.

7. Versus finem ultimæ strophæ accedunt ad altare, genuflectunt, cantant Versiculum, genuflectunt una cum acolythis, accedunt ad sedem officiatoris, inclinant et statim consistunt sicut ad 1am Antiphonam, et primus pluvialista officiatori indicat Antipho-

nam ad *Magnificat.* Hac Antiphona per officiatorem intonata, pluvialistæ facta ante eumdem inclinatione, ascendunt et stant hinc et inde juxta eum.

8. Antiphona ad *Magnificat* per chorum cantata, pluvialistæ cum officiatore se signant cruce, ad altare more jam indicato accedunt, genuflectunt, ascendunt in suppedaneum, et genuflectunt, dum officiator osculatur altare. Tunc primus pluvialista a thuriferario sumit naviculam, osculatur cochlear et manum officiatoris et dicit *Benedicite, pater reverende*; pluvialista secundus interim officiatoris pluviale aliquantulum elevat. Incenso imposito et benedicto pluvialista primus sumit thuribulum, manubrium ejusdem et deinde manum officiatoris osculatur eidemque thuribulum porrigit, et quidem manubrium in sinistram, vas vero in dexteram tradens. Quo facto pluvialistæ genuflectunt ante et post incensationem crucis, parumper recedunt et officiatoris pluvialis fimbrias tenentes eumdem sub incensatione altaris comitantur; et transeuntes in medio genuflectunt.

9. Altaris incensatione peracta primus pluvialista in cornu Epistolæ cum osculis debitis thuribulum recipit idemque thuriferario reddit; ambo officiatorem comitantur in medium altaris, unde genuflexione facta descendunt, genuflectunt in infimo gradu et more solito comitantur officiatorem ad thronum suum. Officiatorem in throno stantem primus pluvialista triplici ductu incensat. Quo facto thuribulum reddit, omnes inclinant versus officiatorem, ad altare accedunt ibique genuflectunt. Dum pluvialista primus tendit ad sedem suam, ante quam stabit, pluvialista secundus tendit in chorum, ibi a thuriferario accipit thuribulum et singulos canonicos duplici, singulos vero vicarios simplici ductu incensat, revertitur ad altare, genuflectit, accedit ad cornu Evangelii in plano, convertit se ad pluvialistam primum eumdemque (bire-

tum ante pectus tenentem) duplici ductu incensat; quo facto reddit thuribulum, accedit ad sedem suam, sumit biretum, illudque ante pectus tenens stans pariter incensatur.

10. Finito *Magnificat*, quando cantatur *Sicut erat*, pluvialistæ cum acolythis candelabra portantibus accedunt ad altare, genuflectunt, tendunt ad thronum, et inclinatione facta ascendunt ad officiatorem. Oratione ab eodem cantata, inclinatione officiatori facta, accedunt ad altare, ibique (si commemorationes sint faciendæ, cantant Versiculos convenientes, secus) post *Dominus vobiscum* cantant *Benedicamus Domino*, genuflectunt, accedunt ad thronum, inclinant, ascendunt, accipiunt bireta et officiatorem more solito ad altare deducunt, genuflectunt in plano et facta choro reverentia eodem modo, quo venerunt, comitantur officiatorem in sacristiam, ante quam eidem ingressum primum cedunt, quem dein primus et ultimo secundus pluvialista sequuntur.

b) In Vesperis a Dignitario celebratis.

1. In Vesperis a Dignitario celebratis 4 pluvialistæ assistunt, quorum duo primi nihil cantant, sed semper apud officiatorem sunt, excepto tempore, quo cantantur Psalmi, tunc enim in sedibus suis sunt; iidem sub incensatione assistunt officiatori.

2. Egredientes ex sacristia pluvialista 3 et 4 incedunt immediate ante officiatorem et ante infimum altaris gradum ita se sistunt, ut inter eos officiator cum duobus primis pluvialistis commodum locum habeant. Genuflexione in plano facta omnes pluvialistæ cum officiatore in infimo gradu in genua procumbunt, et recitant Orationem *Aperi*. Deinde facta genuflexione et choro reverentia, statim pluvialista tertius et quartus accedunt ad sedilia; officiator cum duobus primis pluvialistis accedit ad thronum. Ad

verba *Sicut erat* (post *Deus in adjutorium*) duo ultimi pluvialistæ accedunt ad medium altaris, genuflectunt in infimo gradu, accedunt ad thronum, et inclinatione facta, se consistunt sicut duo pluvialistæ in Vesperis a Canonico vel Vicario celebratis, quando officiatori aliquid debent indicare.

Altare

I. Pluv.

Cæremoniarius

IV. Pluvial. III. Pluvial.

Officiator

Subcærem.

II. Pluv.

Duo ultimi pluvialistæ nunquam in throno locum occupant; ad omnes functiones deducuntur a subcæremoniario.

3. Antiphona prima a 3. pluvialista indicata et ab officiatore intonata, pluvialistæ ultimi inclinatione officiatori facta accedunt ad altare, genuflectunt et finita Antiphona intonant Psalmum primum; deinde una cum duobus primis pluvialistis a throno accedentibus genuflectunt et ad loca sua discedunt.

Altare

Cæremoniar.

IV. Pluv. II. Pluv. I. Pluv. III. Pluv.

Officiator

Subcærem.

4. Post primum Psalmum, quando cantatur *Sicut erat*, subcæremoniarius deducit pluvialistas ultimos ad altare, indeque, facta genuflexione, in chorum, ubi pluvialista quartus canonico digniori indicat Antiphonam et secundum Psalmum. Quo facto redeunt ad altare intonaturi eumdem secundum Psalmum; idemque faciunt deinceps ad omnes Psalmos.

5. Quando post quintum Psalmum cantatur *Sicut erat*, quatuor pluvialistæ cum acolythis facta genuflexione accedunt ad thronum et inclinationem faciunt; deinde duo primi pluvialistæ ascendunt, ultimi vero se sistunt sicut ad Antiphonam primi Psalmi.

6. Cantato per officiatorem *Capitulo* tertius pluvialista eidem indicat *Hymnum*, quo intonato per officiatorem duo pluvialistæ una cum acolythis faciunt inclinationem et accedunt ad sedilia, ante quæ stabunt.

7. Hymno cantato duo ultimi pluvialistæ sicut in Vesperis a Vicario celebratis cantant Versiculum, deinde cum acolythis accedunt ad thronum. Pluvialista tertius indicat Antiphonam ad *Magnificat*, quo facto ambo iterum accedunt ad altare, ibique intonant *Magnificat*.

8. Intonato *Magnificat* pluvialista tertius paululum recedit, ut officiator cum duobus primis pluvialistis a throno accedentes commode possint ad infimum gradum altaris genuflectere.

9. Genuflexione ab officiatore et omnibus pluvialistis facta, duo ultimi pluvialistæ remanent in locis suis; officiator vero cum duobus primis incensat altare.

10. Finita incensatione omnes genuflectunt super infimo gradu altaris; pluvialistæ primi deducunt officiatorem ad thronum; duo ultimi pluvialistæ sequuntur. Ante thronum consistunt omnes pluvialistæ in una serie, et primus incensat officiatorem; deinde

quatuor pluvialistæ accedunt ad altare, ubi omnes genuflectunt. Quo facto reliquis ad sedilia accedentibus pluvialista quartus vadit in chorum, eumdem incensaturus. Choro incensato pluvialista quartus revertitur ad altare, genuflectit super infimo gradu, aliquantisper recedit versus cornu Evangelii et incensat pluvialistam primum, deinde secundum et ultimo tertium, singulos duplici ductu; deinde et ipse stans ante sedem suam incensatur a thuriferario.

11 Quando post *Magnificat* cantatur *Sicut erat*, quatuor pluvialistæ cum acolythis candelabra ferentibus accedunt ad altare, genuflectunt et tendunt ad thronum, ubi consistunt sicut ad *Capitulum*.

12. Versus finem Orationis duo ultimi pluvialistæ ad altare accedunt, cantaturi (Versiculum, si facienda est commemoratio, secus) *Benedicamus Domino*; quo facto iterum revertuntur ad thronum, accipiunt bireta, accedunt cum officiatore ad altare, genuflectunt in plano, chorum salutant et eodem modo, quo venerunt, revertuntur in sacristiam.

c) In Vesperis ab Episcopo celebratis.

1. Dum Episcopus ad altare orat, pluvialistæ veniunt ex sacristia, consistunt prope thronum, deponunt bireta et genuflectunt; ubi Episcopus advenit, faciunt eidem inclinationem et ascendunt ad thronum et sub assumptione paramentorum, ubi opus est, ministrant. Postquam Episcopus sumpsit mitram, e throno descendunt, ante Episcopum faciunt inclinationem, accedunt ad medium altaris, genuflectunt, et accedunt ad sedilia sua, ante quæ stabunt.

2. Quando post *Deus, in adjutorium* cantatur *Sicut erat*, accedunt ad thronum Episcopi et inclinatione facta primus pluvialista se sistit ad sinistram Episcopi, ipsique tenet librum, ex quo intonabit primam Antiphonam. Quo facto descendit et sistit se ad si-

nistram secundi pluvialistæ; ambo faciunt inclinationem, accedunt ad medium altaris, genuflectunt, intonant primum Psalmum, genuflectunt, inclinationem faciunt versus Episcopum et vadunt ad sedilia.

3. Quando post primum Psalmum cantatur *Sicut erat*, idem faciunt, quod supra; sed Antiphonam secundam intonat primus diaconus honorarius; ideoque primus pluvialista stare debet ad ejusdem dexteram. Notandum insuper est, duas inclinationes esse faciendas, sc. quando adveniunt ad thronum, primo Episcopo, deinde illi, qui intonabit Antiphonam; et quando a throno recedunt, primo illi, qui intonavit Antiphonam, deinde Episcopo.

4. Idem faciendum ad *Sicut erat* post secundum Psalmum.

5. Antiphonam tertii Psalmi intonabit presbyter assistens; pluvialista, qui ipsi Antiphonam indicat, stat ad ipsius sinistram.

6. Ad *Sicut erat* post Psalmum tertium pluvialistæ accedunt ad altare, genuflectunt et inclinatione facta versus Episcopum vadunt in chorum ad digniorem, qui intonabit Antiphonam quarti Psalmi. Reversi ad altare genuflectunt, inclinationem faciunt Episcopo, intonant Psalmum quartum, genuflectunt, inclinant Episcopo et vadunt ad sedilia.

7. Antiphonam quinti Psalmi intonabit secundus diaconus honorarius, et pluvialista primus stare debet ad ejus sinistram.

8. Ad *Sicut erat* quinti Psalmi primus pluvialista accipit librum a subcæremoniario, vadit ad medium altaris, genuflectit, inclinationem facit Episcopo et cantat *Capitulum.* Quo cantato libroque reddito ad eum accedit pluvialista secundus, ambo genuflectunt in medio, accedunt ad thronum, inclinationem faciunt Episcopo et pluvialista primus Episcopo indicat *Hymnum*, quo intonato revertuntur ad sedilia.

9. Sub ultima stropha *Hymni* accedunt ad medium altaris, genuflectunt, inclinationem faciunt Episcopo et cantant Versiculum; deinde vadunt ad thronum, et inclinatione facta, pluvialista primus Episcopo indicat Antiphonam ad *Magnificat;* deinde accedunt ad altare, genuflectunt, et intonant *Magnificat.* Quo facto ambo parumper recedunt, ut Episcopus commode possit ad altare accedere. Ubi Episcopus advenit, pluvialistæ genuflectunt in gradu; tum pluvialista III. et IV. ascendunt in suppedaneum, genuflectunt, descendunt per gradus et ita se sistunt, ut stantes unus aspiciat alterum; pluvialista I. et II. Episcopo incensanti assistunt, fimbriasque pluvialis ejusdem elevant.

10. Quando Episcopus incensatione peracta descensurus est ante infimum gradum altaris, ubi pluvialista I. et II. stant, pluvialista III. et IV. ascendunt in suppedaneum, caput inclinant et cum Episcopo descendunt, et omnes genuflectunt, deinde secundus pluvialista vadit ad sedile prope credentiam, primus vero sequitur Episcopum usque ad thronum, ibique stat, donec presbyter assistens incensavit Episcopum. Tunc accipit thuribulum, inclinat primo Episcopo, deinde presbytero assistenti huncque incensat; deinde eidem et statim post primo diacono honorario inclinans, hunc incensat; deinde huic et statim post Episcopo et secundo diacono honorario inclinat, et hunc eumdem incensat, deinde eidem et Episcopo facit inclinationem, ad altare accedit, genuflectit et vadit in chorum, eumdem incensaturus. Ex choro reversus ante altare genuflectit, Episcopo facit inclinationem et antiquantulum recedit versus cornu Epistolæ, incensat pluvialistam secundum: deinde stans ante sedile suum et ipse incensatur.

11. Versus finem Orationis accedunt ad medium altaris, genuflectunt et inclinatione versus Episco-

pum facta, cantant (Versiculum pro commemoratione, secus post *Dominus vobiscum) Benedicamus Domino;* quo facto recedunt ad extremas partes infimi gradus altaris et adveniente Episcopo cum reliquis omnibus genuflectunt; deinde elevantes Episcopo fimbrias pluvialis cum eodem ascendunt ad altare et genuflectunt in supremo gradu. Sub benedictione elevant pluviale, descendunt cum Episcopo, genuflectunt, comitantur Episcopum ad thronum, adjuturi ministros in deponendo paramenta Episcopalia. Quo facto descendunt, et inclinatione Episcopo facta recedunt in sacristiam.

6. De officio thuriferarii.

a) Regulæ generales.

1. Thuriferarius sit ceteris altaris ministris aliquanto robustior, ut pondus thuribuli et naviculæ incensi rite sustentare possit. Nam eadem manibus æqualiter elevatis tenere debet, thuribulum videlicet dextera, pollice in manubrium seu annulum majorem quoties incensum benedictum non gerit, manu sinistra, imposito vero incenso, manu immisso, altero manus ejusdem digito annulum minorem catenulæ ad coopertorium elevandum regens et sustinens, altera manu pedem naviculæ cum incenso et cochleari caute gestans ita, ut pars aperienda suam sinistram respiciat; cotta super brachia prius reflexa, ne forte contingat illam cum thuribulo aut navicula implicari aut comburi. Incedens non agitet thuribulum, stans vero ante se a dextera ad sinistram idem decenter agitet.

2. Curabit, ut in thuribulo prunas accensas, et in navicula thus sufficiens in granis minoribus cum cochleari mundo habeat; itemque providebit, ut navicula facile aperiri possit; decentius est, eam apertam tradere; incenso imposito bene est claudenda.

3. Ad imponendum incensum thuriferarius modo sequenti ministrat: Accedit cum subcæremoniario, cui naviculam tradidit, ad dexteram presbyteri assistentis seu diaconi, tum manu sinistra cum annulo minori elevat thuribuli operculum, cujus catenulam digito manus dexteræ sustinet; nunc manu dextera manubrium tenente et pectori applicata, sinistra thuribulum ipsum infra acceptum, apertum, et ad naviculæ, resp. ad manus imponentis altitudinem elevatum tenet, ut thus commode imponi possit, et proxime ad imponentem, facie ad eundem conversa, stat, Episcopo vero imponente genuflectit, donec thus immissum et benedictum fuerit; quibus factis denique thuribulo demisso, dextera naviculam recipit. Curabit, ne catenulæ infra impositionem incensi in aliqua parte thuribuli hæreant, vel implicentur.

4. Thuribulum, si tradendum sit, priusquam tradatur, claudendum est; tum si manu sinistra naviculam tenet, sinistra manubrium thuribuli tradat; si sinistra naviculam tenendo non est occupata, illa adjuvante manubrium in dexteram accipientis, thuribulum vero ipsum resp. catenulæ in summitate ejusdem operculi junctæ in sinistram ponantur; si vero accipiens ipse incensaturus est, manubrium in ejusdem sinistra, et thuribulum in dextra deponatur: denique qui tradidit, recedit. Si sinistra non occupata cæremoniario aut diacono tradat thuribulum, catenularum summitatem in dexteram, thuribulum vero seu catenularum inferiorem partem in sinistram tradit, ut ille deinceps contrario modo thuribulum commode porrigere possit celebranti; si vero manu dextera tenet naviculam, sola sinistra manubrium thuribuli tradit.

5. Tam ante, quam post incensi impositionem, et incensationes, ad quas thuriferarius incensanti assistit, vel quas ipse perficit, imponenti et incensandis secundum dignitatem reverenter se inclinet.

6. Incensatione finita, vel thure tantum imposito, si thuribulum redditur, thuriferarius manu sinistra idem in manubrio recipiat; si multum fumigatur, operculum elevet, ne nimis nigretur, et leniter moveat; item ne ignis exstinguatur, illud leviter agitet; flammam vero solerter evitet. Si per tempus longius genuflectendum sit, navicula deposita thuribuli manubrium in manu sinistra, catenulas fere in summitate operculi junctas in dextera sumere potest, ut ipsum rite et facile movere possit. Thuribulum remotius a terra teneat, ne percutiendo terram prunæ accensæ in tapete excidant.

7. In exitu e sacristia et in reditu in eam thuriferarius quoad ordinem primus et solus est; si vero ad benedictionem aliquam progreditur, ad sinistram habet servientem de aqua; in processione cum Ss. Sacramento duo sunt thuriferarii, et in longioribus insuper duo navicularii assistere possunt; thuriferarii ad se ipsos semiversi procedunt, moventes continue et tractim sua thuribula fumantia, unus manu dextera, alter manu sinistra, altera manu pectori apposita, quasi sternendo viam Ss. Sacramenti cum odore incensi.

8. Incensatio denique ipsa rei aut personæ alicujus fiat modo sequenti: Incensaturus manubrii annulum majorem sinistra infra pectus posita tenet, dextera vero thuribuli clausi catenulas in summitate operculi junctas complectit; tum inclinatione debita præmissa thuribulum ipsum versus rem aut personam incensandam ducit, reducitque semel, vel bis vel ter, prout in casibus singulis dicetur, quin ipse ducendo et reducendo in corpore moveatur; denique inclinationem repetat.

9. Quando reddito thuribulo prorsus non est opus, thuriferarius, facta reverentia erga crucem et celebrantem, per suam dexteram sese vertens linea recta,

non obliqua, super gradus latiores descendit, ante quorum infimum genuflectit et deinde in sacristiam recedit, ubi thuribulum reddit ministro.

b) In Missa solemni.

1. Ante exitum signo dato thuriferarius ad incensum imponendum modo præscripto ministrat, subcæremoniario navicula tradita etc. (vide pag. 530. n. 3.) dein reverentia cruci facta, portans thuribulum e sacristia progreditur ad altare, coram quo cum ceteris genuflexionem, reverentiasque debitas facit. Ss. Sacramento exposito flexione utriusque genu facta, transit ad credentiam, ibique stat, Dominicis diebus, quibus aqua benedicta aspergitur, impositione incensi omissa thuribuloque relicto, thuriferarius cum ceteris exit, reverentiisque factis (nisi portare debeat aspergillum) ad locum suum apud credentiam transit, unde aspersione finita in sacristiam, et inde thuribulum et naviculam portans, genuflectit in medio et ad locum priorem redit, ubi stat inter duos acolythos moxque ad incensum imponendum ministrat.

2. Sub oratione a gradibus dicta thuriferarius in cornu Epistolæ, in medio ante credentiam stat, qua oratione finita, et celebrante ad altare ascendente ipse cum subcæremoniario per gradus laterales fere ad medium altaris ad diaconi dexteram ascendit, ubi stans incensum imponendum curat, thuribulum clausum tradit, naviculaque recepta per eamdem viam in planum cornu Epistolæ descendit, ubi exspectat, donec incensatio altaris et celebrantis finita fuerit; tum thuribulo recepto in medium altaris, et dein in sacristiam redit, et eisdem ibi depositis, ad altare reversus ad credentiam se sistit. Ss. Sacramento exposito ad *Aufer a nobis* genuflexione in plano facta, ascendit super suppedaneum, in quo stans, præsentat thuribulum. Tradito diacono thuribulo descendit, et utroque genu

flectit toto tempore, quo incensatur Ss. Sacramentum. Incensatione SS. Sacramenti finita statim surgit, et deinceps accedit recepturus thuribulum, et facta ante altare in medio presbyterii flexione idem apertum portat in sacristiam.

3. Deficientibus vel alias impeditis assistente et cæremoniario, tempore incensationis hujus ante Introitum, et serius illius ad Offertorium, officium thuriferarii esset, navicula deposita librum cum pulpito seu cussino et lumine forte necessario ab altari removere, posteaque ibidem restituere; nisi hoc ex loci consuetudine facere debeat cæremoniarius.

4. Epistola a subdiacono cantata, thuriferarius in sacristiam recedit, et cum thuribulo reversus in cornu Epistolæ exspectat; tum celebrante ab Evangelio lecto in medium altaris redeunte, modo præscripto incensum imponendum curat, quin tamen thuribulum tradat, naviculaque recepta, per gradus laterales in planum descendit et in medium ante altare redit, ubi cum cæremoniario post levitas, et ante acolythos stat, usque dum musica seu cantus finiatur; tum genuflexione cum levitis facta ad locum Evangelii eosdem sequitur, et post diaconum a sinistris subcæremoniarii stat, facie ad librum Evangelii versa, thuribulum suaviter ducens.

5. Incipiente diacono: *Sequentia* vel *Initium etc.* thuribulum claudit, manu dextera tenet et subcæremoniario porrigit; tum signum crucis pollice signat in frontem, os et pectus, incensatoque libro thuribulum recipit, et manens in eodem loco agitat. Item diacono finiente, eidem thuribulum offert; dum celebrans incensatur, thuriferarius stat ad sinistram diaconi, thuribuloque recepto in medio genuflectit, et in sacristiam reportat. Si vero *Credo* non dicitur, manet.

6. Dicto ad Offertorium *Dominus vobiscum* thuriferarius in sacristiam recedit, et inde cum thuribulo et navicula accedit, eaque, oblatis benedictis, diacono offert, uti ante Introitum et Evangelium. Navicula recepta ad locum suum in cornu Epistolæ reversus exspectat diaconum, cui celebrantem et assistentem incensanti assistit, descendentique in chorum ad Digniorem præcedit, quocum reverentias altari et incensandis facit, et ad cujus sinistram in incensationibus stat. Quibus finitis cum eodem ascendit, et subdiacono incensato, thuribulo recepto naviculaque in credentia deposita vel subcæremoniario comitanti tradita diaconum incensat, dein reliquos ministros altaris chorumque minorem modo sequenti:

7. Primum ipsum diaconum ductu duplici incensat, dein cæremoniarium, subcæremoniarium et acolythos, quemlibet simplici ductu, prævia et sequente capitis inclinatione modica; tum in medium presbyterii reversus, facta genuflexione, ad clerum minorem in parte Evangelii versus, eundem inclinatione summatim salutatum incensat triplici ictu, scilicet in mediam, ad partem sui ipsius sinistram et dexteram; dein simili modo alium clerum in parte Epistolæ; denique usque ad finem chori regressus in medio, Ss. Sacramento vero exposito fere ad latus Evangelii, ad populum versus eundem modo eodem salutat et incensat, quibus finitis in presbyterium ad locum suum et denique thuribulo naviculaque receptis in sacristiam revertitur.

* Si ante vel inter incensationes suas has musica vel cantus finiretur, celebransque seu officiator cantare inciperet, tum thuriferarius incensato diacono, seu clero minore in altari ministrante, illas sistat, reliquas vero cœptas finiat.

** Item si initio incensationum harum thure jam cremato thuribulum minime fumigaret, a subcæremoniario incensum novum imponendum curare deberet.

8. Præfatione finita post *Sanctus* thuriferarius cum thuribulo rediens in cornu Epistolæ stat. Ad verba: *Quam oblationem etc.* ad subcæremoniarium vadit, eique navicula tradita thuribulum apertum ad incensum imponendum porrigit, naviculaque recepta et prope se reposita, in eodem cornu Epistolæ genuflexus ter hostiam, dum elevatur, et similiter calicem ter incensat, nimirum cum celebrans adorat, elevat et deponit, ante et post utramque elevationem profunde se inclinans. Tum navicula recepta, quando celebrans in Oratione *Supplices* osculatur altare, recedit in medium presbyterii, ubi, si funalia ferentes adsint, cum eisdem genuflexione facta in sacristiam revertitur, unde, navicula et thuribulo depositis, in locum suum redit, et genuflectit vel stat, uti ceteri, usque ad finem.

c) In Missa solemni a Canonico vel Dignitario celebrata.

1. Quando aquæ benedictæ aspersio præmittenda est Missæ, thuriferarius signo a cæremoniario dato vas aquæ benedictæ portans primus exit ex sacristia, ad altare, ubi quatuor fere passus ab infimo gradu in medio presbyterii se sistit, cum omnibus genuflectit et reverentiam a cæremoniario indicatam choro facit; deinde statim accedit ad diaconum, cui tradit aspergillum. Dum celebrans cantat *Asperges me*, thuriferarius genuflectit retro post diaconum in plano, moxque eumdem sequitur sub aspersione. Recepto aspergillo in medio presbyterii genuflectit et aspergillum portat in sacristiam.

2. Sub *Confiteor* thuribulum portans ex sacristia accedit ad credentiam, ibique se sistit facie ad altare conversa.

3. Ad *Aufer a nobis* genuflectit ad dexteram cæremoniarii, eidem tradit naviculam, in suppedaneum ad dexteram diaconi ascendit etc. (ut supra pag. 530. n. 3.); incenso imposito thuribulum tradit diacono et absque genuflexione descendit in planum. Dum celebrans incensatur, thuriferarius ad sinistram diaconi stat, paululum retro post eumdem.

4. Thuribulo in sacristiam reportato revertitur ad locum suum ante credentiam, ubi faciem vertit ad altare, quando ibi est celebrans, ad populum vero, quando celebrans est in faldistorio.

5. Inclinationes sub *Gloria* et *Credo* et genuflexio sub *Credo* fiunt versus altare.

6. Si subcæremoniarius vel cæremoniarius absit, vel impeditus sit, sub ultima Collecta subdiacono affert librum Epistolarum (portans eumdem modo supra, pag. 492. n. 3. descripto); libro tradito, cum subdiacono (retro post eumdem) ante infimum gradum altaris accedit, ibique facta genuflexione tendit in sacristiam, inde thuribulum allaturus.

7. Evangelio per celebrantem lecto modo solito imponitur incensum; quo facto thuriferarius sumit thuribulum in manum dexteram et cum cæremoniario ad medium altaris tendit, ibique cum eodem facit inclinationem etc. (ut supra pag. 530. num. 4.)

8. Ad finem *Credo* cum celebrante et levitis accedit ad altare, genuflectit et vadit ad sacristiam.

9. Ad *Offertorium*, oblatis, altari et celebrante more solito incensatis, thuriferarius comitatur diaconum ad chorum. Choro incensato diaconus incensat subdiaconum; deinde thuriferarius duplici ductu incensat diaconum, genuflectit in medio et thuribulum reportat in sacristiam, ibidem mansurus usque ad *Sanctus*.

10. Post *Sanctus* etc. (ut supra pag. 535. num. 8.)

11. Versus finem *Pater noster* una cum subdiacono genuflectit in plano, per viam breviorem ad altare ascendit, et eidem subdiacono aufert velum humerale, quod deinceps, genuflexione cum subdiacono facta, extendit in credentia.

12. Pacem accipit a cæremoniario, eamdemque dat duobus acolythis.

13. Finito ultimo Evangelio cum cæremoniario vadit in medium ante altare, inclinationem, genuflexionem et chorireverentiam facit, et præcedit ad sacristiam, ante quam se sistit.

d) In Missa Pontificali.

Præter dicta notandum, incensum ad initium Missæ, et ad Evangelium in throno imponi, presbytero assistente naviculam, et thuriferario genuflectente thuribulum præbentibus, (si ad altare ministratur incensum, thuriferarius naviculam tradit diacono); tum thuriferarium diaconum ad benedictionem pro Evangelio petendam procedentem sequi debere, et post eum ultimum genuflectere, et benedictione finita in locum redire; denique eumdem ministros altaris minores incensaturum post subcæremoniarium prius servientes de mitra, libro, gremiali, tum illos de pedo, et lumine et chirothecis, dein ceroferarios et funalia ferentes, singulos simplici ductu, denique reliquos in choro more solito incensare debere, quod et in Vesperis observandum est. In Missa hac pacem, si per amplexum datur, a subcæremoniario primus accipit; tum cum eodem ad servientem de mitra, et postea ad alterum de pedo accedit, a quibus, ut pacem accipere et dare possint, mitram et pedum interim tenenda assumit; denique ipse pacem acolythis et ad funalia deputatis, si coram altari adsint, dat.

1. Quando Episcopus ex throno procedit ad altare, thuriferarius venit e sacristia et ante altare se sistit

inter servientes de lumine et de libro, ita tamen, ut ad dexteram suam locum habeat subcæremoniarius; cum omnibus genuflectit et ad sinistram subcæremoniarii vadit ad credentiam.

2. Ubi Episcopus ascendit ad altare, illudque osculatur, thuriferarius cum cæremoniario genuflectit ad infimum gradum altaris in cornu Epistolæ, ascendit in suppedaneum, et immediate juxta mensam altaris, ad dexteram cæremoniarii ministrat thuribulum, et incenso more solito imposito et benedicto thuribulum tradit diacono, descendit; dum Episcopus incensatur, stat ad sinistram diaconi, (paululum retro post eumdem), a quo thuribulum recipit.

3. Quo facto statim cum subcæremoniario vadit in medium presbyterii, sistit se inter servientes de libro et de lumine, genuflectit cum omnibus, vadit in sacristiam, unde reddito thuribulo revertitur, genuflectit, et inclinatione versus Episcopum facta vadit ad credentiam.

4. Quando subdiaconus et subcæremoniarius versus ultimam Collectam vadunt ad altare, eos sequitur, in medio genuflectit, et inclinatione Episcopo facta, vadit in sacristiam thuribulum sumpturus.

5. Epistola cantata e sacristia revertitur, thuribulum more solito portans, genuflectit in medio, inclinationem facit Episcopo et se sistit ad credentiam in loco consueto.

6. Ubi diaconus osculatus est annulum Episcopi, thuriferarius vadit ad thronum, inclinationem facit Episcopo, ascendit ad eumdem, tradit naviculam canonico assistenti, genuflectit sub impositione incensi, surgit, et recipit naviculam, descendit, et inclinatione facta vadit in medium, ubi se sistit ad sinistram subcæremoniarii.

7. Cum diaconus librum tenens descendit de altari, thuriferarius genuflectit et duos levitas sequitur

ad thronum ubi inclinatione facta sistit; quando diaconus benedictione accepta descendit, thuriferarius inclinationem facit Episcopo et cum subcæremoniario post levitas revertitur in locum, unde exierunt; musica finita genuflectunt, et tendunt ad locum, ubi cantatur Evangelium, et quidem hoc ordine: præcedunt duo acolythi, sequuntur duo levitæ, deinde venit thuriferarius thuribulum in dextera portans, qui in loco destinato stat ad sinistram diaconi, (paululum retro post eumdem), et convenienti tempore thuribulum dat subcæremoniario.

8. Evangelio cantato thuribulum iterum tradit subcæremoniario, quocum vadit ad thronum, ubi canonici Episcopum incensantis pluviale elevat; Episcopo incensato cum assistente inclinationem facit et a subcæremoniario recipit thuribulum, vadit cum subcæremoniario in medium, genuflectit, inclinationem facit Episcopo et portat thuribulum in sacristiam, reponit thuribulum, revertitur, genuflectit in presbyterio, et inclinatione Episcopo facta, vadit ad credentiam.

9. Versus finem *Credo* thuriferarius vadit in sacristiam, præparat thuribulum et Episcopo ex throno ad altare procedente, revertitur e sacristia, genuflectit in presbyterio, et tendit ad credentiam.

10. Quando subdiaconus patenam tenens de altari descendit, thuriferarius ascendit in suppedaneum etc. *(ut supra n. 2. et 3.)* Episcopo incensato ad sinistram diaconi stat, dum hic incensat subdiaconum. Subdiacono incensato thuriferarius recipit thuribulum, duplici ductu incensat diaconum, genuflectit et vadit ad credentiam, inde sumit naviculam, redit in medium presbyterii, genuflectit cum omnibus et ad sinistram subcæremoniarii ceroferarios præcedit in sacristiam *(vide sequentes figuras)*, et eodem ordine inde revertuntur.

Altare

Ceroferarii 6. 4. 2. Thurif. Subcær. Ceroferarii 1. 3. 5.

Sacristia | Subcær. Ceroferarii 1. 3. 5. | 2. 4. 6. Ceroferarii Thurif.

11. Ad *Sanctus* iidem eodem ordine revertuntur, se sistunt in presbyterio ut supra *(fig. 1.)* et genuflectunt; dum ceroferarii manent genuflexi, thuriferarius cum subcæremoniario vadit ad credentiam.

12. Ad *Hanc igitur* subcæremoniarius incensum ponit in thuribulo; quo facto thuriferarius genuflexus in infimo gradu altaris in cornu Epistolæ ad utramque elevationem triplici ductu incensat SS. Sacramentum, nisi cæremoniarius hoc faciat. *(Cærem. Episc. lib. II. cap. 8. n. 70.)*

13. Ad *Supplices* thuriferarius surgit et cum subcæremoniario ante altare se sistit ut supra *(in num. 10. fig. 1.)*; ceroferarii surgunt, omnes genuflectunt et ordine supra descripto *(num. 10. fig. 2.)* vadunt in sacristiam, revertuntur, et simul genuflectunt in medio; deinde unus post alterum tendunt ad credentiam.

14. Quando subdiaconus calicem ex altari ad credentiam reportat, thuriferarius velum humerale extendit super eumdem calicem.

e) In Missa de Requiem.

Sine incenso imposito et sine thuribulo et navicula exit manibus ante pectus junctis, et manet ante credentiam; ad Evangelium more solito, attamen sine thuribulo assistit; ad Offertorium tandem thuribulum

cum navicula affert, et statim post incensationem celebrantis refert, et redit. Sanctissimum in elevatione ipse non incensat, sed ad *Quam oblationem etc.* navicula subdiacono tradita eidem thuribulum offert, quod dein navicula recepta, eidem, ut Sanctissimum incenset, tradit, ipso post incensantem genuflectente in plano. Tum thuribulo recepto et in sacristiam relato, vadit in medium et ad credentiam flectit utroque genu usque ad *Agnus Dei.*

f) In Vesperis a Vicario, Canonico et Dignitario celebratis.

1. Thuriferarius ad sinistram cæremoniarii ex sacristia procedit post acolythos ad altare (in Vesperis Canonicorum præcedit cum cæremoniario ante acolythos) et se sistit ante scabellum pluvialistæ secundi celebrantem exspectans, et deinde in medio chori genuflectit et recitat orationem *Aperi.*

2. Quum acolythi ad eum accedunt, surgit et simul cum ceteris genuflectit et salutat Canonicos ab utraque parte capitis inclinatione et statim in chorum cum acolythis descendit in locum suum.

3. Sub finem quinti Psalmi cum acolythis iterum ascendit et, genuflexione post sedilia facta, in sacristiam ad præparandum thuribulum vadit.

4. Egredietur e sacristia ad finem Hymni et post pluvialistas genuflectit et inclinatione erga celebrantem facta ante credentiam se sistit.

5. Pluvialistæ, præmissa in plano genuflexione, primo naviculam in altaris predella stans porrigit et eadem recepta thuribulum. Incensatione altaris peracta thuribulum de manu pluvialistæ recipit, reddit eidem vero ad sedem pro thurificatione celebrantis; post cujus incensationem thuribulum recipit, vadit cum pluvialistis ad medium altaris et, genuflexione a tergo eorum facta, descendit cum secundo pluvialista ad dexteram ejus in chorum ad incensandos Canonicos;

thuribulum ei porrigit et pluviale elevat. Reversus, pluvialista primo per secundum incensato, hunc incensat duobus duplicibus ductibus stans ad cornu Evangelii.

6. Incensatione pluvialistæ facta vadit post scabella pluvialistarum ad medium presbyterii, facit genuflexionem et vadit statim in sacristiam. Si vero cantus nondum finitus est, vadit (genuflexione in medio facta) ad dexteram pluvialistæ primi et hic stans incensat cæremoniarium unico ductu et acolythos unico ictu et, si fieri potest, ceteros clericos, et, genuflexione in medio chori facta, populum per modum unius. Deinde redit in medium presbyterii, genuflectit et statim recedit in sacristiam.

7. Relicto thuribulo revertitur ad credentiam (ut ad n. 4.). Ad ultimum *Dominus vobiscum* facit cum acolythis inclinationem erga celebrantem et vadit cum iis in medium altaris, genuflectit et in medio inter acolythos se sistit.

8. Ad finem genuflectit, chorireverentiam cum ceteris facit et recedit in sacristiam (ut ad num. 1.). *[Vide offic. acolyth. pag. 507. n. 13.]*

9. Episcopo assistente tantum seu præsente ad Vesperas et Missam, et non celebrante, thuriferarius, quoties incensum imponendum est, toties ad eumdem in throno suo, ut imponat, accedit, naviculaque ejus assistenti tradita etc.

g) In functionibus in festo Purificationis B. M. V.

1. Indutus superpelliceo præcedit, nudo capite, manibus junctis; genuflexione ante altare cum ceteris facta, se sistit ad credentiam.

2. Dum ultima Oratio recitatur, sumptis sinistra navicula et dextera thuribulo, accedit ad cornu Epistolæ prope diaconum; genuflexione facta in plano ascendit ad diaconum; benedicto incenso more so-

lito parum recedit, deponit naviculam super credentiam, traditque thuribulum diacono absque osculis.

3. Celebranti tradit candelas distribuendas, osculando cereum tantum; ipse post acolythos suum recipit cereum.

4. Distributione candelarum finita præparat thuribulum. Post Orationem *Exaudi, quæsumus, Domine* modo consueto ministrat incensum, et facta genuflexione stat retro post subdiaconum, facie versa ad altare.

5. Dum diaconus cantat *Procedamus in pace*, genuflectit et incedit primus post cantores (si sint laici) thuribulum fumigans gestans; dum in chorum regreditur, genuflectit.

h) In functionibus feriæ V. in Cœna Domini.

1. Peracta Missa duo thuriferarii cum navicula, genuflexione præmissa accedunt ad dexteram diaconi, prior propius ad illum stans; hic accepto thure parum retrocedit, alter appropinquat, dein accepto thure, ac genuflexione facta accedit ad cornu Epistolæ, in plano. Primus genuflexione facta redit ad diaconum, a quo accipit naviculam, et thuribulo eidem tradito, paululum se retrahit, dorso non verso ad SS. Sacramentum. Thuribulo resumpto ac genuflexione facta, accedit ad cornu Evangelii, in quo in plano flectit utroque genu.

2. Dum celebrans intrat sub baldachinum, ipsi stant in anterioribus angulis baldachini, tenentes thuribulum et naviculam primus quidem manu sinistra, secundus vero manu dextera; agitant alternatim thuribula, continue dirigentes ictus versus SS. Sacramentum, addentesque incensum, si opus est.

3. Pervenientes ad sepulchrum incensare desinunt et paulisper retrocedunt; dum cantatur *Genitori Genitoque* primus accedit ad celebrantem, qui thus imponet in thuribulum.

4. SS. Sacramento incensato, brevique adoratione instituta, redeunt primi ad sacristiam, et quidem breviori via.

i) In functionibus feriæ VI. in Parasceve.

1. Ad altare præcedit omnes, manibus junctis, absque thuribulo, genuflectit et accedit ad locum, ubi flectit utroque genu.

2. Celebrans et ministri surgunt, ipse removet unum ex pulvinis.

3. Ad Evangelium non defert incensum.

4. Absoluta crucis adoratione duo thuriferarii cum thuribulis et navicula accedunt ad medium chori, vel extra cancellos, et vertunt se ad altare; discessuri ad capellam SS. Sacramenti genuflectunt.

5. Ante fores capellæ facta flexione utriusque genu cum inclinatione, discedunt ad latus sinistrum, ubi flectunt utroque genu.

6. Sub impositione incensi et in processione eadem observant, quæ heri.

7. Dum processio pervenit ad altare, primus ad cornu Epistolæ accedit, secundus ad cornu Evangelii; mox primus præmissa genuflexione accedit ad dexteram diaconi, cui porrigit thuribulum.

8. Quando celebrans ascendit ad altare, primus redit in locum suum; alter genuflexione facta discedit in sacristiam moxque revertitur et flexis genibus tenet naviculam.

9. SS. Hostia per celebrantem ex calice super corporale posita, thuriferarius cum socio ferente naviculam, præmissa genuflexione, accedit et ministrat thuribulum. Incensatione peracta (celebrans non incensatur) thuribulum refert in sacristiam, redit et facta genuflexione, flectit utroque genu ad credentiam.

10. Officio absoluto discedit primus, manibus junctis.

k) In functionibus Sabbati sancti.

1. Vacuum thuribulum et naviculam portans ad dexteram acolythi procedit extra ecclesiam, ibique se sistit retro post diaconum a dexteris ejus, aut retro post acolythum, qui defert grana incensi.

2. Finita novi ignis benedictione ponit carbones benedictos in thuribulo, quod porrigit more solito.

3. Incenso benedicto præit processioni, thuribulum leviter agitans, ad sinistram habens deferentem naviculam (nisi eandem ipse defert).

4. Ecclesiam ingressus consistit, et dum cantatur *Lumen Christi*, flectit utroque genu.

5. Quando celebrans bireto tradito ascendit in suppedaneum, recedit ad cornu Evangelii, ibique stat prope gradus.

6. Diacono accedente ad pulpitum, in quo cantabit *Exsultet*, ipse, præmissa genuflexione, incedit cum illo, qui defert naviculam et cum illo, qui defert grana incensi, et se sistit ad dexteram subdiaconi.

7. Finito *Exsultet* discedit primus, genuflexione facta, et redit ad sacristiam, aut retro post altare.

8. Prophetiis cantatis cereum paschalem accensum utraque manu sumit, et absque genuflexione et inclinatione in medio presbyterii se sistit prope alios, cum iisdem processurus ad fontem baptismalem, unde absoluta benedictione primus discedit.

9. Ante *Introitum*, ad *Offertorium* et ad *Magnificat* thuribulum et incensum ministrat more solito. Sub *Magnificat* thurificat diaconum, acolythos et populum, facta genuflexione thuribulum reportat in sacristiam, deinde redit ad locum suum.

7. De officio cruciferi.

1. Si requiritur in processionibus crucifer *paratus*, sit in ordine subdiaconatus; alias sit in ordine acolythatus constitutus et cotta indutus.

2. Crucem ambabus manibus ita tenet et portat, ut imago Crucifixi non respiciat ad deferentem vel ad officiatorem, sed prospiciat ad populum, qui antecedit. *(S. R. C. 18. Maii 1675.)*

3. Si crux ante Archiepiscopum aut alium cruce utentem fertur, ipsa crux immediate ante Archiepiscopum per aliquem capellanum (clericum) defertur, imagine Crucifixi ad Archiepiscopum conversa, inter quam et Archiepiscopum nullus omnino incedat; est enim insigne ipsius; quando vero Archiepiscopus procedit ad Missam celebrandam, crux eodem modo defertur per subdiaconum paratum et quidem ante Canonicos paratos tantum, non autem ante alios de clero; quando Archiepiscopus in Vesperis solemnibus dat benedictionem, crux tenetur per aliquem capellanum genuflexum. *(Cœrem. Episcop. I. 15. 2., II. 8. 27., II. 2. 11.)*

4. In progressu, processione, et regressu est cleri primus, et inter 2 acolythos cum candelabris et candelis accensis incedit; si vero thuriferarius et aquam benedictam portans adsunt, illis relinquit primum locum.

5. Transiens ante crucem aliquam vel ipsum SS. Sacramentum, in quibus casibus omnes alii genuflectunt, ipse non genuflectit, sed tantum caput inclinat.

6. In benedictionibus et aliis functionibus congruenti spatio stat vel versus benedicentem seu officiatorem, vel ita, ut ille crucem habeat ad suam sinistram, facie et Crucifixo ad ipsum prospicientibus.

7. Coram cruce alia exposita, e. g. in altari, crucifer cum cruce sua abeat; excepto, quod ad benedictionem et indulgentias Archiepiscopi vel Privilegiati adversus eumdem spatio congruenti cum cruce sua, imagine ad eumdem versa, stat, sub benedictione genuflectit, eaque data abit.

8. De officio servientis de chirothecis et annulo.

De chirothecis et annulo in Missa tantum Pontificali et solemni, sed non nigri coloris servitur.

1. Serviens de his accipit pelviculam argenteam, in qua chirothecæ explicatæ jacent.

2. Postquam Episcopus sumpsit tunicellam, serviens hic diacono pelviculam suam offert ad annulum deponendum; antequam Episcopo imponatur planeta, minister hic accedit cum dicta pelvicula et ministris chirothecas ministrat, dexteram scilicet diacono, sinistram subdiacono cum debitis reverentiis altari et Episcopo ante et post; quando Episcopus sumpsit planetam, minister de chirothecis presbytero assistenti in pelvicula offert annulum; quo facto pelviculam ponit in credentia, quæ est prope thronum, et sistit se prope pedum ferentem, locum relinquens ferenti lumen.

3. Procedit et redit cum serviente de gremiali, et stat vel genuflectit coram altari ad sinistram ejus, qui pedum defert; et in throno vel faldistorio ad sinistram servientis de lumine.

4. Offertorio ab Episcopo dicto ad eumdem cum pelvicula sua accedit eique reverentiam facit; tum coram eodem sedente genuflexus pelviculam præbet diacono assistenti ad chirothecas reponendas, quibus impositis surgit et descendit, et reverentia unacum acolythis advenientibus Episcopo facta recedit; si annulus quoque hic depositus sit, ad eum assumendum pelviculam presbytero assistenti porrigit, et reverentia facta recedit.

5. Pacem, si per amplexum datur, serviens hic in loco suo ad credentiam a lumen ferente accipit.

6. Eodem modo in Missis pro ordinibus conferendis ante inunctiones chirothecas accipit, quas unctio-

nibus finitis et manibus lotis statim reddit, et iterum oblationibus factis ante manuum lotionem accipit, quas postea non reddit, quia non amplius sunt usui.

7. In fine cum Episcopus exuitur, stola deposita serviens de chirothecis cum pelvicula annulum accipit, quem vero presbytero assistenti statim, vel si manuum lotio fiat, post eamdem reddit.

9. De officio servientis de gremiali.

Serviens de gremiali in Missa tantum Pontificali et solemni, cum Episcopus planeta utitur, adest.

1. Serviens hic accipit gremiale, cum Episcopus paramentis induitur, et complicatum ante pectus manibus ambabus tenet.[1])

2. Procedit et redit cum serviente de chirothecis ad ejus dexteram, ante servientem de libro; et stat vel genuflectit coram altari ad dexteram ejus, qui mitram, et in throno vel faldistorio ad dexteram illius, qui librum fert.

3. Imponitur gremiale Episcopo sedenti hoc modo: Serviens cum illo ad Episcopum accedit, cui reverentiam facit; tum ad eumdem super gradus ascendit, et coram sedente genuflectit; dein gremiale osculatur, et explicatum gremioque Episcopi per assistentem a dextris impositum ordinat, interim vel postea, si bene fieri potest, ejusdem manum dexteram resp. annulum osculans, quibus rite factis surgit, et descendit, reverentiaque facta recedit; cum Episcopus surgit, antequam mitra eidem auferatur, ipsum gremiale per assistentem a sinistris de gremio Episcopi ablatum reverenter accipit et complicatum ante pectus ambabus manibus tenet.

4. Imponitur autem illud casibus sequentibus: a)

---

[1]) Non licet ministris, qui de libro, gremiali, thuribulo, navicula et candelabris serviunt uti chirothecis. (*S.R.C.* 12. *Aug.* 1854.)

dicto ab Episcopo cum suis *Kyrie;* b) item post dictum Hymnum *Gloria;* c) ad Epistolam; d) post dictum Symbolum *Credo:* — nisi forte musica seu cantus mox ad finem suum veniret. Post lotionem manuum Episcopi, lecto *Offertorio,* gremiale super abaco reponitur, cum eo amplius utendum non sit.

5. Musica ad casus dictos finiente iterum accedit, reverentiam Episcopo facit, et antequam mitra eidem aufertur, gremiale reverenter recipit, prius manum, dein gremiale osculans, quod dein, reverentia Episcopo iterata, reportat et complicatum tenet.

6. De pace accipienda vid. pag. 475.

7. Cum Episcopus insuper in ordinibus conferendis, in oblationibus recipiendis, in unctionibus seu consecrationibus, in candelis et ramis olivarum tradendis, sicuti in cineribus distribuendis pro gremiali mappa linea utitur, de eadem minister idem serviet.

10. De officio servientis de lumine.

Serviens de lumine Episcopo in omnibus functionibus solemnibus ministrat et quidem lumen stans tenet, quoties Episcopus stans legit ex libro, genuflexus vero, quoties Episcopus sedens legit.

1. Sinistra aperta pectori admota, dextera in instrumento argenteo, quod bugiam seu palmatoriam vocant, candelam accensam tenet et defert, etiamsi aër sit lucidus et clarus, ita ut lumen ad videndum non sit necessarium, et omni loco et tempore, quo Episcopus e libro aliquid legit vel cantat, lumen ad altitudinem libri offert, ad dexteram librum tenentis, et ad sinistram Episcopi.

2. Procedit cum lumine in palmatoria sive bugia, a sinistris de libro servientis; et stat, si in munere suo non sit alibi necessarius, in faldistorio seu throno ad sinistram pedum ferentis et coram altari ad dexteram ferentis baculum.

3. Quotiescumque serviens de libro, aut subcæremoniarius cum alio libro ad Episcopum accedit, pari passu cum illo et ipse advenit, et sicut ille stans vel genuflexus cum lumine suo servit, ante et postea profunde se inclinans.

4. In Missa, si Offertorio lecto et altari thurificato missale in altari positum est, bugiam cum candela subcæremoniario tradit, et manibus junctis in loco suo stat vel genuflectit, donec eamdem in fine, libro clauso, ab eodem recipit.

5. Pacem, quæ per amplexum datur, in loco suo a mitram ferente accipit.

6. Has regulas generales nunc speciales quædam sequuntur de candela offerenda, quæ offertur

a) in Missa α) cum Episcopus ante Missam accessum, et post eamdem recessum dicit, serviente de lumine ad Episcopi sinistram genuflexo.

β) iterum in throno seu faldistorio, cum Introitus, Gloria, Orationes, Epistola cum sequ., Evangelium, Credo et Offertorium dicuntur, ministro ad unumquodque accedente et postea recedente; (dicto Offertorio lumen ponitur in altari juxta Missale).

b) in Vesperis α) in throno vel faldistorio, cum Episcopus 1mam Antiphonam, Hymnum et Antiphonam ad Magnificat intonat;

β) ibidem cum Orationem cum commemorationibus forte necessariis e libro cantat;

7. Episcopo assistente tantum et non celebrante, serviens de lumine locum suum habet in throno ad sinistram canonici, qui ipse ad sinistram Episcopi est, et coram altari post Episcopum, ad servientis de libro sinistram; et in throno cum lumine suo ad Episcopum accedit, quotiescumque serviens de libro advenit, ad cujus officium in sequentis paragraphi n. 12. respiciendum est.

11. De officio servientis de libro.

Serviens de libro in omnibus functionibus solemnibus Episcopo adesse debet.

1. Prævideat librum suum, ex quo Episcopus aliquid intonaturus, cantaturus et lecturus est; signaculaque ejus in locis suis recte disposita bene observet, et accurate teneat, ne, cum dicendum aliquid erit, indecenter huc illuc folia vertere cogatur.

2. Episcopo ante Missam ex libro Canon dicto accessum orante, serviens de libro ad orantis dexteram stans cum socio ad sinistram stante librum ad orantis commoditatem elevat ac tenet.

3. Quum Episcopus oratione sua ex libro hoc finita surgit, serviens hic libro secum sumpto genuflectit et ad credentiam vadit. Episcopo dalmaticam induente librum ad altare portat, ad thronum revertitur et inclinatione facta ibi stat ad dexteram Episcopi.

4. Liber, si alias manibus tenetur et defertur, semper sit clausus, et parte ea, quæ aperitur, ad sinistram respiciat. Si cum serviente de lumine ad Episcopum accedit, reverentiam eidem facit; quod etiam fit, si ab eo recedit; attendat vero, ut cum serviente dicto in accessu et regressu bene in faciendis reverentiis conveniat.

5. Si cum libro ad Episcopum accedit, reverentia prius facta, librum aperit, et ab inferiori parte manibus ambabus tenet, communiter usque ad frontem suam inclusive, et capiti suo imponendo, pro statura legentis altius vel demissius ad illius commoditatem, regulariter stanti stans, et sedenti genuflexus.

6. Librum hoc modo tenens numquam se movet, neque inclinando, neque genuflectendo, etiam Episcopo et omnibus aliis tale quid facientibus, cum pulpiti instar sit.

7. In Ordinibus conferendis, et omnino in functionibus pontificalibus, quando Episcopus extra altare ad ordinandos vel populum conversus ex libro aliquid legere debet, eodem modo, ut supra, librum tenet, sed aliquantulum ad ejusdem sinistram stans vel genuflexus, ut Episcopus commodius benedicere possit ordinandis vel aliis.

8. Lectis legendis descendit, et libro clauso reverentiam Episcopo facit, dein in locum suum recedit.

9. Procedit et redit librum portans cum serviente de lumine, et stat vel genuflectit coram altari ad sinistram, in sede vero semper ad dexteram servientis de mitra.

10. In Missa si pax per amplexum datur, eamdem in loco suo a thuriferario accipit.

11. Accedit autem cum libro specialiter in Missa ad Introitum, Orationes, Epistolam cum Sequentia, Evangelium et Offertorium; in Vesperis ad Orationem tantum et commemorationem forte addendam; et in Completorio, ab initio usque ad primum Psalmum et ad Orationem post *Nunc dimittis.*

12. Episcopo assistente tantum et non celebrante serviens de libro in throno ad dexteram assistentis, coram altari vero post Episcopum stat vel genuflectit; dein librum suum modo supradicto Episcopo ministrat, in Vesperis ad Orationem et in Missa ad Introitum, Epistolam, Evangelium et Offertorium, ab Oratione *Deus, qui humanæ* usque ad *Agnus Dei.*

12. De officio pedum seu baculum ferentis.

1. In receptione Episcopi et ejusdem reductione fungi potest officio cruciferi; Episcopo ante paramenta sumenda orante, stat ad credentiam; dum Episcopus paramentis induitur, ipse ultimus omnium accedit, baculum accipit, quem manu dextera cottæ extremitate

cooperta[1]) tenet; nudum, nulloque panniculo appenso, cum opus fuerit, ad Episcopum defert et deinceps manibus ambabus ita tenet, ut ejusdem pars curva, i. e. aperta semper ad latus Episcopo oppositum, et ad populum respiciat.

2. Pedum si Episcopo offert, dextera sola sine velo, et parte ejusdem aperta ab Episcopo aversa, in manum sinistram præbet; sicque recipit, in offerendo prius pedum dein manum, in recipiendo autem prius manum dein pedum osculans; quæ oscula coram Ss. exposito omittuntur.

3. Procedit cum socio serviente de mitra ad ejusdem sinistram, et coram altari semper stat; sub elevatione vero et benedictione genuflectit; apud thronum vel faldistorium stat ad sinistram cæremoniarii, facie ad populum conversa.

4. Offerendum est autem pedum Episcopo, quotiescumque e throno ad altare accedit, vel ab hoc ad illud recedit; ad Evangelium a diacono cantandum, et ad benedictiones solemnes; necnon si Episcopus in throno incensatur, uti post Evangelium et post Magnificat. Peracta tali incensatione, sicuti quando Episcopus in loco, quo tetendit, pervenerit, serviens de pedo pedum statim accipit.

5. Pacem accipit a subcæremoniario.

6. Ceterum genuflectit et inclinat se cum celebrante, et in benedictionibus in gradu supremo medius inter diaconum et subdiaconum genuflectit.

7. In Missa inde ab Offertorio cum serviente de mitra stat ante altare; quando Episcopus est in throno, stat ad dexteram cæremoniarii facie ad servientem de mitra conversa.

---

1) Minister baculum aut mitram gestans eadem nudis manibus tangere debet. (*Caerem. Episc. lib. I. cap. 9. n. 5. 6.*)

8. In processione viæ longioris pedum manibus ambabus a terra elevatum ante Episcopum portat, nisi is ipse idem deferret; eodem modo in processionibus cum Ss. Sacramento, immediate ante Episcopum solus præcedens portat baculum.

9. In functionibus pro defunctis usus baculi cessat.

10. Specialiter autem pedum casibus sequentibus offertur et recipitur:

In Missa: a) offertur in throno ante progressum ad altare et recipitur coram altari (reverentiis factis);
b) offertur incensatione finita, postquam Episcopus in planum descendit, et recipitur postquam ad sedem transgressus ascendit;
c) offertur progrediente diacono ad Evangelium cantandum, et recipitur Evangelio finito post incensationem Episcopi;
d) offertur quum Episcopus Offertorio lecto et manibus lotis a sede ad altare procedit, et recipitur cum ad idem pervenit;
e) offertur ante et ad benedictionem, quæ in fine Missæ datur, si Episcopus ad populum se vertit, et recipitur post benedictionem;
f) offertur cum descendit ab altari in planum, et recipitur cum redierit in locum, unde prodiit.

In Vesperis: a) offertur postquam Episcopus antiphona ad *Magnificat* intonata incensum imposuit, et recipitur cum ad altare pervenerit;
b) offertur cum Episcopus incensatione finita ab altari ad sedem revertitur, et recipitur quum *Magnificat* cum *Gloria Patri etc.* in choro finitum fuerit;
c) offertur Orationibus finitis sub *Benedicamus Domino*, et recipitur cum Episcopus ad altare pervenit;
d) offertur ante et ad benedictionem, et recipitur in fine post reditum ad sedem; deinde reportatur ad altare, reddendum cæremoniario.

13. De officio mitram ferentis.

1. In receptione Episcopi portat aspersorium; dum Episcopus, antequam paramentis suis induitur, orat, minister ad mitram deputans stat ad credentiam, et suo tempore, velo humerali indutus accedit ad cæremoniarium in suppedaneum accepturus mitram.

2. Ad thronum stat a dextris presbyteri assistentis; quando Episcopus est ad altare, serviens de mitra cum serviente de baculo stat ante altare.

3. Quoties Episcopus manus lavat, tam in sede, quam ad altare, quoties in altari incensatur, quando benedictionem impertitur, utitur mitra pretiosa, nisi sit Archiepiscopus vel alius Episcopus utens privilegio crucis; ad Tertiam, si paramentis jam indutus exspectat finem Psalmorum, dum a choro cantatur Hymnus *Gloria*, dum legit *Epistolam*, *Tractum* vel *Graduale*, vel *Alleluja*, vel *Sequentiam* et *Munda cor* et *Evangelium*, item dum a choro cantatur *Credo*, utitur mitra simplici.

4. Mitram si tenet, eam semper manibus ambabus, et ad oculos usque elevatam ita teneat, ut ejusdem partem illam, in qua vittæ seu infulæ pendentes sunt, versus se ipsum habeat; si illam reddit, advertat, ut vittas dictas versus se habeat; si super altare vel credentiam deponit, vittæ semper exterius dependeant.

5. Ordo eundi in accedendo ad altare et abhinc recedendo est ei post cæremoniarium, in processionibus vero immediate post Episcopum; et locus standi apud thronum vel faldistorium ad dexteram presbyteri assistentis; apud altare vero in plano, a medio ad partem Epistolæ, versus altare, ut inter ipsum et gradum primum intersit spatium quoddam.

6. Mitram imponere Episcopo et auferre, in throno

et faldistorio regulariter diaconi primi ad honores, (eo absente diaconi Missæ, et hoc absente presbyteri assistentis) est; ad altare diaconi ad honoris primi, (et hoc absente assistentis), quibus serviens de mitra attendat, ut ad præbendam eamdem seu recipiendam semper sit ad manus; cui eorum mitram præbuerit, ab eodem etiam recipiat.

7. Imponenti imponendam tali modo præbeat, quali ille eam facile possit imponere; similiter modum advertat, quo ab illo, cum amovet, eam recipere debeat, semper lateri illius adhærendo, et diligenter attendendo, ut cum res postulaverit, facile eam præbere et recipere possit; statim ac receperit vel præbuerit, ad locum suum redit, nisi spatio brevi imponenda vel recipienda esset, quia tunc non descendit ad locum suum, sed paulisper se retrahit, exspectans, donec eam præbuerit vel receperit.

8. Pacem accipit a subcæremoniario.

9. Specialiter mitra in casibus sequentibus offertur et aufertur

In Missa: a) offertur cum Episcopus paramentis indutis casulam seu planetam accepit, et aufertur cum coram altari reverentia facta est;

b) offertur cum post altaris incensationem ipse ibidem incensatur, et aufertur cum ad sedem pervenit;

c) offertur cum, Introitu Missæ lecto, sedet, et aufertur, cum, musica finita, surgit;

d) offertur item dum Hymno Gloria lecto, sedet, et aufertur, cum, musica finita, surgit;

e) offertur quum Orationibus finitis sedens Epistolam et Evangelium legit, et aufertur, cum diaconus Evangelium incipit;

f) offertur, si post Symbolum *Credo* dictum sedet, et aufertur, cum, musica finita surgit;

g) offertur iterum si Offertorio dicto sedet, et aufertur cum ad altare pervenit;

h) offertur thurificatione in altari finita, antequam ipse thurificatur, et aufertur postquam Psalmus *Lavabo* finiit;
i) offertur post Communionem ad manuum lotionem, et aufertur post lotionem;
k) offertur in benedictione finali, postquam *Placeat etc.* dixit, et aufertur benedictione data;
l) offertur cum in planum descendit, et aufertur in loco, unde rediit.

In Vesperis: a) offertur postquam Episcopus pluviale accepit, et aufertur cum a sede surgit;
b) offertur cum Antiphonam 1mam intonavit, et aufertur capitulo lecto;
c) offertur postquam Episcopus Antiphonam ad *Magnificat* intonavit, et aufertur cum ad altare pervenerit;
d) offertur cum incensatione finita ab altari ad sedem redit, et aufertur cum cantus ad *Magnificat* finietur;
e) offertur Oratione ultima finita sub *Benedicamus Domino*, et aufertur in fine post reditum in sedem.

14. De officio caudatarii.

1. Cum Episcopus rei divinæ ritu Pontificali peragendæ, vel assistendi causa in sede sua cum pluviali, ad ecclesiam venturus sit, caudatarius, talari veste et cotta indutus, ejus caudam sustinet ac defert.

2. Cum Episcopus in ecclesiam intraverit, recipit caudatarius, priusquam porrigitur aspersorium, ab eo caudam, — quam ille ipse usque adhuc tenebat; — ejus extremitates tenet, et sequitur tanto spatio remotus ab Episcopo, ut cauda terram non tangat, nec nimis contenta, eum ingredientem impediat. Caudatarius præcipue animadvertere debet, ut cauda sit late explicata et speciem formosam oculis aspicientium præbeat.

3. Cum Episcopus genuflectit, ipse statim caudam ad terram extendit, ipseque etiam genuflectit post caudæ extremitates. Episcopo surgente, eodemque ad populum vel ad chorum se convertente ipse caudatarius ad latus dexterum paululum recedit.

4. Si Episcopus pervenerit ad sedem, caudam deponit post eam ad ejusdem dexteram, donec erit tempus cappam deponendi; nisi jam finitis precibus præparatoriis caudam tradiderit uni ex Episcopi familiaribus.

5. Si Episcopus sit Cardinalis, ejus caudatarius indutus erit veste talari violacea et cotta; observet, quando Cardinalis debeat uti cappa rubea aut violacea; utitur autem regulariter rubea, quando Episcopus non Cardinalis utitur cappa violacea.

15. De officio subcæremoniarii.

a) Regulæ generales.

1. Cæremoniale Episcoporum Lib. I. Cap. V. de muniis cæremoniariorum agens, n. 3. pro cæremoniario altero juniore, quem subcæremoniarium hic vocamus, habet: „... in sacro ordine sit constitutus, præcipuam curam geret circa personam celebrantis, ac ministrorum illius; cumque opus erit, aliquos ducere, aut reducere, faciat id modeste, et discrete submissa voce, ac solo nutu, si fieri possit, quæcumque agenda sint, demonstrans; non discurrat velociter, non caput volvat, aut manus jactet indecenter; caveat demum, ne in suis actibus affectationis vitio notetur; sed quidquid aget, cum gravitate et congruenti mora, ac cum decoro corporis gestu ita peragere curabit, ut ceteris devotionem et reverentiam pariat, ipseque ab omnibus commendari mereatur. Unus tamen alterius defectum, cum opus erit, modestia ac silentio corrigere, et supplere studeat; ambo simul conveniant, antequam in ipso rei actu sint; prævideant, quæ sint

agenda, ac onera inter se partiantur, concordesque sint, ne reprehendi ab aliis jure possint, qui docere et instituere omnes debent." Quibus addo:

2. Subcæremoniarius in omnibus tam canonicalibus, quam episcopalibus functionibus adesse debet, et in sui ipsius, ac sibi commissorum officiis ministeriisque bene instructus (ad juvandam ipsius memoriam in fine hujus § 15. positæ sunt variæ stationes), perspectumque habeat, quot et quales alumni ad varias functiones in variis officiis sint necessarii, scilicet:

a) Ad officia seu Missas solemnes:

α) Canonicorum, nonnunquam etiam vicariorum: thuriferarius, duo acolythi, subcæremoniarius, ergo 4.

β) Dignitarii, scilicet Præpositi et Decani: Ad 4 supradictos alii 4 pro funalibus, ergo 8.

γ) Suffraganei in pontificalibus celebrantis: Ad 8 supra sub β dictos alii 6 pro chirotecis, gremiali, lumine, libro, baculo et mitra; ergo 14, qui tamen in necessitate ad 10 reduci possunt.

δ) Episcopi Ordinarii: Omnes et iidem supradicti 14, et insuper 2 pro funalibus, qui item in casu necessitatis ad 12 reduci possunt.

b) Ad Vesperas omnes figuratas et solemnes:

α) Vicariorum: duo assistentes;

β) Canonicorum et Dignitariorum: thuriferarius, duo acolythi, subcæremoniarius, ergo 4.

γ) Mitrati, Suffraganei et Ordinarii: Supra 4 sub β dicti et insuper alii pro lumine, libro, pedo et mitra.

3. Sicuti cæremoniarii est, præcipue celebranti seu officiatori ejusque assistentibus et levitis in omnibus attendere iisque tacite innuendo, auxiliando adesse, eos modeste monendo, ubi opus est; ita subcæremoniarii erit, ministris reliquis in omnibus functionibus suis

invigilare, nutu vel signo prævenire, et auxiliari; eosque a sinistra comitans ducere et reducere, et genuflexiones reverentiasque debitas præveniendo cum ipsis facere; propterea non solum ipse sciat et recognoscat omnium ministrantium officia et functiones, et singulas singulorum in variis functionibus stationes, sed etiam prout opus est, illos mature et instruat, et moneat, et adjuvet. Si de qua re ipse in dubio est, cæremoniarium mature interroget, ut ipsi in omnibus consentiant. Nonnunquam etiam levitæ aut assistenti aliquid facturo vel facienti tempore, quo cæremoniarius circa celebrantem seu officiatorem occupatus est, assistere debet, uti in casibus singulis infra dicetur.

4. Videns aliquem errorem seu defectum in functionibus seu actionibus inferiorum ministrorum suorum ipse statim corrigat et ordinet prudenter, ne malum majus fiat, vel in fidelium scandalum, vel in ministri errantis injuriam; errorem vero majoris ministri cæremoniario mox indicabit, qui modo et tempore suo curet, et disponat.

5. Omnibus prævisis, quæ sibi ipsi et suis necessaria sunt, e. g. de libris, candelabris cum candelis, cymbalis etc., si opus fuerit, diaconum et subdiaconum in vestibus induendis juvat.

6. Progredientibus ex sacristia, vel in eam redeuntibus, processionaliter quoque omnibus incedentibus, semper cum cæremoniario ad ejus sinistram eat, et reverentiis factis ad locum suum procedit, qui in ordine et regula semper apud credentiam ante ejusdem medium est, ut ibidem et ministris suis semper adesse, et a cæremoniario forte necessaria audire possit, cui in inclinationibus, genuflexionibus et crucisignationibus sese accommodat. Si bireta auferenda, reponenda et afferenda sunt, curat, ut suum quisque recipiat.

7. In Missis solemnibus a Decano, Præposito et Episcopo celebratis cæremoniarius et subcæremoniarius munere suo funguntur. Cæremoniarius in exitu et reditu incedit post acolythos; ante altare stat ante subcæremoniarium et indicit reverentias choro faciendas. In cornu *Epistolæ* stat inde ab oratione a gradibus dicta, usque ad impositionem incensi post Offertorium, et a Pace usque ad finem Missæ; in cornu *Evangelii* stat inde ab incensatione altaris post Offertorium usque ad Pacem; quoties vero celebrans cum levitis ad sedilia accedit, cæremoniarius vadit ad credentiam, ibique stat ante subcæremoniarium et dat signum surgendi. Sub incensatione altaris ipse tenet librum. Presbyterum assistentem, qui pacem accipit a celebrante, et choro dare debet, comitatur. Cum assistente ex choro in presbyterium reversus, cum eodem genuflectit in primo gradu altaris, ab eodem accipit pacem et dat accedenti subcæremoniario in cornu Epistolæ.

Ordinarie stat; sed sub oratione a gradibus dicta, post *Sanctus* usque ad osculationem altaris in Oratione *Supplices*, et sub benedictione genuflectit in infimo gradu.

8. Si adest cæremoniarius, subcæremoniarius a dextris thuriferarii ex sacristia ad altare incedit, bireta reponit et vadit ad credentiam; tempore congruo subdiacono debita cum inclinatione tradit librum Epistolarum, cum eodem accedit ad medium altaris, ibique genuflectit. Quando diaconus incensat celebrantem, chorum et subdiaconum, stat a dextris ipsius, (paululum retro); antequam cum eodem in chorum descendit, et postquam inde reversus est, una cum diacono genuflectit in infimo gradu altaris; quando diaconus incensatur, subcæremoniarius stat a dextris thuriferarii. Incensatione peracta vadit ad credentiam, inde in medium ante altare, ibi genuflectit

una cum clericis ex choro advenientibus (funal ferentibus); quo facto subcæremoniarius et thuriferarius clericos dictos binos incedentes præcedunt in sacristiam. Post *Sanctus* eodem ordine revertuntur in presbyterium et genuflectunt in medio; deinde subcæremoniarius cum thuriferario vadit ad credentiam. Post *Supplices* cum thuriferario accedit in medium, inter funalia ferentes; omnes genuflectunt, more solito in sacristiam tendunt et mox revertuntur. Post *Pater noster* subcæremoniarius subdiacono aufert velum humerale, genuflectit et extendit illud in credentia. Pacem in cornu Epistolæ a cæremoniario accipit et dat thuriferario et reliquis clericis in choro.

b) De officio subcæremoniarii in Missa solemni.

1. Induit superpellicem curatque, ut omnia convenienter disponantur.

2. Celebrante et ministris indutis imponitur incensum, (quæ incensi imposito omittitur, si ante Missam aspersio aquæ benedictæ est facienda), quo facto simul una cum aliis profundam inclinationem cruci facit, et aperto capite manibus junctis incedit post acolythos, ante subdiaconum; ante altare stat a dextris thuriferarii, genuflectit cum omnibus, et facta choro reverentia, accipit bireta, et iisdem in sedibus positis, vadit ad credentiam. — Si aquæ benedictæ aspersio facta est, subcæremoniarius diacono tradit librum, ex quo Oratio cantanda est, et genuflexione facta stat retro post celebrantem, librum Oratione cantata recipit, genuflectit et dum celebrans cum levitis vadit ad sedilia sumpturus paramenta, ipse vadit ad credentiam.

3. Dum chorus incipit Introitum, accepta bireta defert in scamnum, in quo celebrans sedere debet, aliumve in locum aptum.

4. Initio Missæ ad verba celebrantis *In nomine*

Pr̃ŧąis genuflectit utroque genu, ubi vult; melius tamen ad latus Epistolæ, et quidem in infimo gradu, si tres adsunt gradus, secus in plano, facie ad cornu Evangelii conversa, se signans ac respondens; deinde ad *Confiteor* etc. cum aliis se inclinat etc.

5. Choro ad *Aufer a nobis* surgente a thuriferario accipit naviculam, genuflectit cum eodem, ascendit a sinistris ejusdem ad superiorem partem altaris, et quando celebrans osculatur altare, naviculam apertam tradit diacono,[1]) absque osculis, et si thuriferarius minus expertus sit, sustinet coram celebrante thuribulum apertum ac erectum.

6. Acceptam a diacono naviculam reddit thuriferario, sumit Missale cum cussino, descendit in planum versus cornu Epistolæ stansque ad dexteram thuriferarii librum sustentat ambabus manibus, in cornu Epistolæ, vertens se ad altare, usque dum incensatio in hoc latere absolvatur; tunc ascendit in suppedaneum, Missale reponit, caput cruci inclinat, (SS. Sacramento exposito genuflectit) et rursus descendit.

7. Quando celebrans incensatur, stat retro post diaconum, se inclinans ante et post celebrantis incensationem.

8. Ad *Introitum* stat prope angulum altaris conversus ad celebrantem, cui indicat Introitum in Missali, se signans cum illo.

9. Post ultimum *Kyrie*, celebrante ad medium altaris accedente, ipse descendit in planum.

10. Ad *Gloria* erectus ad altaris angulum stat capitisque inclinatione facta, signo indicat ministris, ut ascendant. In fine *Gloria*, ad verba *cum sancto Spiritu* se signat invitatque celebrantem, ut sedeat; genufle-

---

[1]) Decentius est, ut thuriferarius ipse porrigat naviculam diacono et sustineat thuribulum coram celebrante. (*Bauldry pag. 2. n. 10.*)

xione facta, prior descendit, sumptoque ex scamno celebrantis bireto, retrahit se ad altare, facie ad populum versa, spatioque libero dato ministris, ut transeant. Datis diacono et celebranti biretis, stat in cornu Epistolæ prope credentiam, aut sedet in humiliori aliquo scamno a sinistris subdiaconi et ita collocato, ut a celebrante et sacris ministris videri possit; sedet autem facie ad populum versa. Inclinationes sub *Gloria* a choro cantata faciendas, una cum ministris facit ad altare conversus. Paululum surgit, indicatque manu capiteve celebranti, quando debeat aut caput detegere aut se inclinare.

11. Quando chorus cantat *cum sancto Spiritu*, primus surgit, signoque facto diacono atque subdiacono, se sistit ad sinistram hujus. Antecedit ad altare ministros, se inclinans celebranti, statque retro post illum. Cantato *Dominus vobiscum* genuflexione cum levitis facta ad altare, per planum Epistolæ ascendit ad secundum altaris gradum vel ad suppedaneum et indicat Orationes, vertit folia celebranti et cum eo se inclinat.

12. Versus finem ultimæ Orationis inclinatione cruci facta, per gradus Epistolæ descendit in planum, ex credentia accipit librum Epistolarum (nisi ex loci consuetudine hoc pertineat ad thuriferarium) et tradit subdiacono, deinde ad sinistram subdiaconi parumper a retro, accedit ad inferiorem altaris gradum, in quo genuflectit, reditque eodem modo ad Epistolæ cornu. Quo in loco stat paululum retro a sinistris subdiaconi se inclinans cum illo et vertens folia libri.

13. Epistola cantata ut antea comitatur subdiaconum ad altaris medium, factaque genuflexione, parumper a sinistris, in primo gradu, transit cum eo ad angulum altaris ad cornu Epistolæ, eoque in loco genuflectit utroque genu. Acceptum librum, factis consuetis salutationibus, tradit diacono.

14. Evangelio a celebrante lecto, ascendit in suppedaneum altaris, et porrigit apertam naviculam diacono. Incenso benedicto, ipse non accipit thuribulum, sed receptam a diacono naviculam reddit thuriferario et a dextris ejusdem descendit per gradus Epistolæ in planum ante altaris medium.

15. Deductis ministris inferioribus in medium presbyterii, venit vel ad sinistram subdiaconi, vel ad dextram thuriferarii. Genuflexione facta, præit cum thuriferario, et stat a dextris diaconi, parum retro post illum, porrigens thuribulum ac vertens folia.

16. Ad verba diaconi *Sequentia S. Evangelii* se signat, non osculatur neque manum neque thuribulum, quod tradit diacono vel ab eo accipit. Evangelio cantato, et celebrante incensato redit primus, et accedit ad latus, ubi cantatur Epistola, et præmissa parva capitis inclinatione librum a subdiacono acceptum, facta in medio coram altari genuflexione, defert ad credentiam et accedit ad cornu Epistolæ.

17. Cantato *Et incarnatus est* surgit, et se vertit ad diaconum, cui tradit bursam.

18. Ad verba chori *Et vitam venturi* surgit primus et sigum dat. Tunc redit vel ad credentiam vel ad librum ad cornu Evangelii.

19. Cantatis post Credo, *Dominus vobiscum* et *Oremus* imponit velum in humeros subdiaconi, eumque in accipiendo et tegendo calice juvat et comitatur a sinistris usque ad altare, deinde redit ad suum locum, vel assistit subdiacono. Post hæc manet in cornu Epistolæ.

20. Incenso ad *Offertorium* imposito transit ad cornu Evangelii, genuflexione in medio facta, et assumpto ex altari libro, descendit in planum. — Remisso Missali, ibi stat, genuflexione facta, vel accedit ad diaconi sinistram. Incensato diacono subcæremoniarius a thuriferario incensatur.

21. Ad *Orate, fratres*, genuflexione facta in plano accedit ad celebrantem, cui assistit, dum *Secretas* legit et *Præfationem* cantat.

22. Ad finem Præfationis inclinatione facta, descendit per gradus in cornu Evangelii, in planum ante altare, ibi una cum thuriferario ex sacristia veniente genuflectit, et transit ad cornu Epistolæ, ubi genuflectit in infimo gradu.

23. Ad verba *Quam oblationem* surgit, vadit ad credentiam, indeque, imposito thure, revertitur et flectit utroque genu in infimo gradu cornu Epistolæ ad sinistram thuriferarii, et ad utramque elevationem profundam facit inclinationem.

24. Quando celebrans in Oratione *Supplices* osculatur altare, surgit; ad verba *Per quem hæc omnia* retro post subdiaconum, genuflexione facta in medio, transit in cornu Evangelii, acceditque per gradus ad librum ad sinistram celebrantis, genuflectitque cum celebrante et diacono.

25. Ad verba *Pax Domini* genuflectit et discedit in gradum ad cornu Evangelii.

26. Ad primam Orationem post *Agnus Dei* genuflexione facta, revertitur ad librum.

27. Quando danda est pax, genuflectit, et subdiaconum comitatur; quo facto in plano genuflectit a dextris subdiaconi, paululum retro post eumdem, et ab eo, se inclinans ante et post, pacem accipit, quam, genuflexione repetita, dat thuriferario. Deinde secedit ad cornu Epistolæ.

28. Ad Postcommunionem facta prius una cum levitis genuflexione in plano, assistit celebranti, et claudit librum, vel apertum relinquit subdiacono casu, quo Evangelium particulare esset legendum. Sub benedictione genuflectit in infimo gradu.

29. Dicto *Et verbum caro factum est* genuflexione una cum acolythis facta in cornu Epistolæ, disponit

bireta; si vero post Missam Oratio dicenda est, (v. g. pro rege) diacono ab altari descendenti tradit librum; Oratione finita, vel si non sit dicenda, versus finem ultimi Evangelii ex sedilibus sumit bireta, vadit ad credentiam indeque cum thuriferario, sequentibus acolythis, tendit in medium presbyterii, ubi una serie simul genuflectunt; genuflexione facta, dat diacono biretum ipsius et celebrantis et subdiacono etiam suum. Quo facto genuflectit et una cum celebrante et ministris choro facit reverentiam et post acolythos vadit in sacristiam. Adjuvantibus ministris inferioribus, refert ex credentia, quæ præparata fuerant et in sacristiam reponit. Postea exuuntur superpelliceis.

c) De officio subcæremoniarii in Missa Pontificali.

1. In processione, quando Episcopus ad portam ecclesiæ solemniter recipitur, subcæremoniarius multis in locis medius inter caudatarium et ferentem aspersorium præcedit; ad portam principalem stat ad sinistram ferentis aspersorium; redeunte processione a porta ad altare SS. Sacramenti una cum ferente aspersorium omnes præcedit; dum Episcopus orat, stat in latere Evangelii; quando Episcopus inde procedit in sacristiam, subcæremoniarius pari modo procedit, ibique ministris singula paramenta distribuit et deinde eosdem ministros adjuvat tradentes et imponentes paramenta. Quando Episcopus ad altare accessurus est, subcæremoniarius libro Evangeliorum cum manipulo incluso secum sumpto, (nisi hoc faciat cæremoniarius) ministros a throno ad altare deducit, cum iisdem genuflectit, bireta levitarum accipit et ad sedilia portat, et sub oratione a gradibus dicta genuflectit retro post diaconum.

2. Confessione a ministris dicta, subcæremoniarius subdiacono manipulum sustinet; et Episcopo cum suis ad altare ascendente, genuflexione facta ad

cornu Evangelii transit, ubi mox librum Canonis dat presbytero assistenti, et bugiam ponit juxta ostiolum tabernaculi; et ubi Episcopus illum osculatus est, eumdem in credentia reponit. Ordinarie cæremoniarius in cornu Epistolæ stans Episcopo librum Evangeliorum osculandum porrigit, eodem absente vel impedito, hoc facit subcæremoniarius; quo facto librum secum retinet, ibidem manens.

3. Inter altaris incensationem subcæremoniarius Missale a credentia sumptum servienti de libro tradit, Introitusque signaculo ostenso et genuflexione una cum reliquis ministris facta ad Episcopum eum adire jubet, ipse vero in locum suum ad credentiam recedit, dum ministri ad thronum accedunt.

4. Musica ad *Kyrie* finiente, librum *Canon* dictum ad Episcopum asportat, (nisi hoc faciat cæremoniarius) et pro Hymno *Gloria* apertum offert, quo dicto cum libro recedit.

5. Quum Episcopus Orationem incipit, subcæremoniarius librum Epistolarum subdiacono tradit, eumque ad altare comitatur, cum eo genuflectit, caput Episcopo inclinat, et in loco consueto eidem legenti assistit, quem dein ad Episcopum sequitur; deinceps ad credentiam revertitur.

6. Osculata per subdiaconum manu Episcopi subcæremoniarius (nisi hoc faciat cæremoniarius) eidem Canonem ad *Munda cor meum etc.* præbet, quibus lectis statim ad credentiam recedit, in qua librum reponit.

7. Mox librum Evangeliorum diacono tradit, quem ad altare et ad Episcopum sequens bis comitatur, et quidem quando annulum Episcopi osculatur, et quando petit benedictionem pro Evangelio.

8. Ritum Evangelii cantandi vide supra pag. 506. et infra in officio diaconi et subdiaconi.

9. Libro Evangeliorum ad credentiam reportato statim Canonem ad *Credo* Episcopo offert, quo dicto librum ad altare asportat, in cujus medio illum apertum collocat, et dein recedit.

10. Quando Episcopus lecto Offertorio ad altare procedit, subcæremoniarius ministros ex throno ad altare deducit, ibidem cum iisdem genuflectit, ministros de libro, de lumine, de gremiali et de chirothecis ad credentiam ire jubet, tunc ipse librum cum pulvinari portat in cornu Evangelii.

11
12
13 } vide supra pag. 564. et 565. in Missa solemni.
14

15. Velum longum a subdiacono ablatum statim in credentia reponit, et mox ad eumdem accedit in planum et ad ipsum conversus, prævia capitis inclinatione genam sinistram suam ejusdem sinistræ genæ admovens, simulque eum sub brachia manu utraque amplectens, ab eodem pacem accipit.

16. Pacem sic acceptam nunc reliquis dat modo supra (pag. 475.) descripto.

17. Ministris autem pacem dat ordine hoc: primum thuriferario, dein ferentibus mitram et pedum, denique in choro præsentibus, incipiendo a parte Evangelii, primo cuique in scamnis.

18. Ad altare reversus, calicis velum ad subdiaconum asportat, candelam, si in altaris parte Evangelii forte remanserit, secum sumens ad librum in cornu Epistolæ; ante benedictionem ipse (vel cæremoniarius) librum *Canon* ponit ante ostiolum tabernaculi; in fine Canonem et candelam servientibus de eisdem reddit; tum baculum et mitram et denique paramenta recipit et reponit in altari.

d) De officio subcæremoniarii in Vesperis a Vicario, vel Canonico celebratis.

1. In Vesperis Vicarii et Canonici subcæremoniarius inclinatione cruci sacristiæ facta ad dexteram thuriferarii, librum Antiphonarum portans, post acolythos ex sacristia procedit ad altare, sistit se ante sedile I. pluvialistæ, facie ad thuriferarium conversa, exspectans Officiatorem. Si Officiator et pluvialistæ pertransierunt, una cum thuriferario accedit in medium presbyterii ante altare, genuflectit, accipit bireta pluvialistarum, quæ reponit in eorum sedilibus, et cum thuriferario et acolythis interim advenientibus, dum recitatur *Aperi* stat in una serie, genuflectit cum omnibus, facit reverentiam choro debitam et post Officiatorem et pluvialistas ad suum sedile accedit, cum debitis osculis accipit biretum Officiatoris quod in suo sedili reponit.

2. Quando cantatur *Gloria Patri* Officiatorem et pluvialistas ad capitis inclinationem versus crucem altaris faciendam invitat; quod faciet quotiescumque cantatur *Gloria Patri;* dum cantatur *Sicut erat etc.* accedit ad sinistram Officiatoris, librumque tenens ipsi indicat Antiphonam primam mox intonandum; quo facto librum tenens revertitur ad sedile suum, sumit biretum, quod osculans tradit Officiatori, quando incepto Psalmo primo sedet; deinde ipse quoque sedet.

3. Quoties cantatur *Gloria Patri et Filio,* subcæremoniarius surgit et inclinando caput Officiatori indicat, caput esse discooperiendum; tum ipse stans caput inclinat versus altare.

4. Cantato post Psalmum quintum *Sicut erat etc.* ab Officiatore accipit biretum, cui (nisi habeat Breviarium) præbet librum Capitulorum et deinceps cantato Capitulo librum Antiphonarum, ex quo intonabit Hymnum et postmodum eumdem librum porrigit, ad intonandam Antiphonam ad *Magnificat*

5. Quando intonato *Magnificat* Officiator ad altare accedit, eodem momento, quo Officiator et pluvialistæ in medio altaris in infimo gradu genuflectunt, subcæremoniarius una cum thuriferario in parte Epistolæ genuflectit, cum eodem ascendit in predellam, ubi more solito imponitur incensum.

6. Finita altaris incensatione thuribulum recipit et genuflexione una cum reliquis in cornu Epistolæ facta, ad sedile Officiatoris reddit pluvialistæ I. (stans ad ejusdem sinistram) et extremitatem pluvialis elevans, dum incensat Officiatorem.

7. Cantato ultimo *Dominus vobiscum* subcæremoniarius cum thuriferario et acolythis caput inclinat Officiatori, accedit cum ministris in medium presbyterii, inter scabella, et inclinatione facta (remanentibus ibidem ministris) sumit bireta ex sedilibus pluvialistarum, post quos stabit; deinde cum iisdem cantato *Benedicamus Domino* genuflectit, eosque sequitur ad sedile Officiatoris, ubi inclinatione facta pluvialistis tradit bireta.

8. Cantato *Fidelium animæ* Officiatori tradit biretum eumdemque sequitur ante altare, ubi cum reliquis genuflectit, reverentias choro debitas facit cum omnibus et cum thuriferario sequitur acolythos usque ad portam sacristiæ, ubi stabit et post Officiatorem et pluvialistas in eamdem intrat.

e) De officio subcæremoniarii in Vesperis a Dignitario celebratis.

1. In Vesperis Dignitarii præter subcæremoniarium adest cæremoniarius, qui post acolythos accedit ad altare, ubi se sistit ante subcæremoniarium, reverentiam choro faciendam indicat et deinde se sistit post Officiatorem ad suum sedile. Quando Officiator Antiphonam vel Hymnum intonare, vel Capitulum aut Orationem cantare debet, eidem porrigit librum. In reditu ad sacristiam sequitur acolythos.

2. Subcæremoniarius a dexteris thuriferarii omnes præcedit ex sacristia ad altare, ubi se sistit ante sedile pluvialistæ I. exspectans reliquos advenientes; quatuor pluvialistarum bireta accipit et in eorum sedilibus reponit, deinde cum omnibus facit reverentiam choro debitam et vadit ad suum sedile.

| Altare | Cæremon.

Officiator

IV. Pluvial. II. Pluvial. I. Pluvial. III. Pluvial.

Subcær.

3. Quoties pluvialistæ indicaturi Antiphonam in chorum tendere debent, subcæremoniarius per eorum sedilia transit ante medium altaris, genuflectit una cum pluvialista III. et IV. (retro post eosdem) et vadit cum iisdem ad Officiatorem vel in chorum; in presbyterium reversus ante gradus genuflectit cum pluvialistis; retro post eosdem stat, dum Psalmos intonant, deinde cum iisdem genuflectit et ad sedile vadit vel ad Officiatorem, prout opus fuerit.

4. Dum incensum imponitur, more solito ministrat, mox tradit thuribulum pluvialistæ I., Officiatorem in sede sua incensaturo, et elevat ejusdem pluviale, dum incensat. Officiatore incensato subcæremoniarius thuribulum recipit, ante altare retro post quatuor pluvialistas una cum iisdem genuflectit et cum pluvialista IV. (ad ejusdem dexteram) descendit in chorum, eidem tradit thuribulum et assistit, dum chorum et pluvialistas incensat; pari modo mox assistit thuriferario in parte Evangelii, dum incensat pluvialistam IV.; quo facto retro post sedilia redit in medium presbyterii, genuflectit et vadit ad sedile suum.

5. Ad finem ultimæ Orationis pluvialistas a sede Officiatoris deducit ad altare; dum pluvialistæ cantant *Benedicamus Domino*, eorum bireta ex sedilibus sumit, una cum iisdem genuflectit et post eosdem vadit ad Officiatorem, tradit iis bireta, revertitur ad sedile suum, et quando omnes tendunt ad altare, ipse se sistit ad dexteram thuriferarii, et cum eodem præmissa genuflexione et reverentia choro debita, præcedit ad sacristiam.

f) De officio subcæremoniarii in Vesperis Pontificalibus.

1. In credentiam portat libros Antiphonarum, Capitulorum et Canon; librum et candelam ponit in scabello in medio presbyterii.

2. In receptione Episcopi deducit ministros.

3. Quando Episcopus oratione finita tendit ad thronum, subcæremoniarius ascendit altare, genuflectit una cum adveniente acolytho I. et distribuit paramenta more solito Episcopo transferenda et induenda, scilicet: amictum, albam, cingulum, stolam, pluviale, mitram et baculum, postremo servienti de lumine tradit candelam; deinde ministros in paramentis tradendis et imponendis adjuvat, quo facto tendit ad credentiam.

4. Cantato *Gloria Patri etc.* post *Deus, in adjutorium* pluvialistas intonatores ad Episcopum deducit, post eosdem stans caput inclinat, et Antiphonarium tradit pluvialistæ I.; quando Episcopus Antiphonam primam intonavit, subcæremoniarius cum eodem pluvialista caput inclinat, in medium presbyterii ante altare procedit, genuflectit, ibique manet stans usque dum pluvialista intonavit primum Psalmum; quo facto genuflectit, caput inclinat Episcopo et vadit ad credentiam. Eadem observat, quando presbyter assistens secundam Antiphonam, diaconus I. honorarius tertiam, canonicus dignior in choro quartam et diaconus II. hono-

rarius quintam intonat; sed ante et post reverentiam intonatori faciendam caput inclinare debet Episcopo.

5. Quando post Psalmum quintum cantatur *Sicut erat*, subcæremoniarius ad credentiam pluvialistæ I tradit librum Capitulorum, post eumdem procedit in medium presbyterii, genuflectit, caput inclinat Episcopo et stat a sinistris pluvialistæ Capitulum canentis in latere Epistolæ. Cantato Capitulo librum iterum accipit, post pluvialistam procedit ante altare, genuflectit cum eodem et pluvialista II. adveniente et vadit ad credentiam, in qua librum deponit. (Interim cæremoniarius pluvialistas deducit ad Episcopum et pluvialista I. eidem indicat Hymnum.)

6. Intonato *Magnificat* more solito imponitur incensum et altare incensatur. Altari incensato subcæremoniarius ministros ad thronum reducit, ubi Episcopus incensatur per presbyterum assistentem, cui subcæremoniarius thuribulum tradit et pluviale elevat. Episcopo incensato subcæremoniarius thuribulum tradit pluvialistæ I., stat ad ejusdem dextram et elevat pluviale, dum incensat presbyterum assistentem, et deinde diaconos honorarios. His incensatis subcæremoniarius cum pluvialista I. et thuriferario procedit ad gradum infimum altaris, ibi omnes genuflectunt et deinde discedunt in chorum, qui incensatur more solito. Quando revertuntur ex choro, genuflectunt in infimo gradu, inclinationem faciunt Episcopo et deinde incensatur pluvialista II.

7. Versus finem Orationis subcæremoniarius (nisi cæremoniarius hoc faciat) librum *Canon* ponit ad ostiolum tabernaculi; sub benedictione genuflectit in cornu Epistolæ in infimo gradu.

8. Episcopo ad thronum revertente subcæremoniarius ascendit in predellam recepturus paramenta; deinde deducit ministros, quando Episcopum comitantur ad portam.

g) De officio subcæremoniarii in festo Purificationis B. M. V.

1. Manibus junctis ac nudo capite, accedit primus omnium, vel post acolythos, acceptisque biretis more solito, discooperit candelas.

2. Benedictione finita, genuflexione facta altari, vadit, factis salutationibus solitis, ad invitandum digniorem, ut accedat, sine stola ad dandam candelam celebranti, illumque comitatur a dextris ejus. Cum pervenerint ad altare, genuflectunt; dignior, reverentia celebranti facta, ascendit super gradum suppedaneo proximiorem, et acceptam a diacono pulchriorem candelam, osculatur et tradit celebranti; dein genuflectit super predellam, si potest, vel in gradu proximiori, et manum celebrantis, dein candelam, quam ab eo recipit, osculatur. Cum descendit, cavet, ne terga vertat celebranti, et postquam una cum cæremoniario celebrantem ac altare salutavit, eo modo, quo venerat, redit ad locum suum. Post ministros, omnes de choro singuli accedunt ad recipiendas candelas, ea, quæ dicta sunt servantes.

3. Thure pro processione imposito, subdiacono crucem, celebranti vero et diacono suas candelas præbet; deinde capite discooperto incedit, curatque, ut omnes cerei sint accensi, manuque extima deferantur. Procedunt omnes bini per latus Epistolæ ad latus Evangelii.

4. Cum revertitur processio in presbyterium, curat, ut amoveatur pallium violaceum, modo non sit cantanda Missa de Dominica.

Quo melius subcæremoniarius munere suo fungatur, pag. 576.-584. positæ sunt variæ stationes pro functionibus Pontificalibus.

I. Stationes in Missa solemni ab Episcopo celebrata.

1. Statio ad *Confiteor.*

Altare

Subdiac. Diaconus Episcopus Presbyt. Assistens.

Baculus Subcærem. II. Diac. hon. I. Diac. hon. Cæremon. Mitra

Chiroth. Lumen — Credentia — Liber Gremiale

I. Acolyth. Cerof. 5. 3. 1. — Credentia — II. Acolyth. 2. 4. 6. Cerof.

Thuriferarius

2. **Statio ad Evangelium ante altare, priusquam accedunt ad thronum.**

| Altare |

Subdiac. Diacon.
Thurif. Subcærem.
II. Acol. I. Acol.

3. **Dum diac. petit benedictionem.**

| Thronus Episc. | | Credentia |

Diac. genufl.
II. Acol. Subdiac. I. Acol. Grem. Lib. Lum. Mitra
Thurif. Subcær.

4. **Statio dum cantatur Evangelium.**

I. Acol. Subdiac. II. Acol.
Thurif. Diacon.
Subcærem.

2. 4. 6. Ceroferarii ... Ceroferarii 5. 3. 1.

II. Acolyth. | Credentia | I. Acolyth.

5. Statio ab Offertorio usque ad finem Missæ.

Altare

Assistens Episcopus

II. Diacon. hon. Diaconus I. Diacon. hon.

Subdiaconus

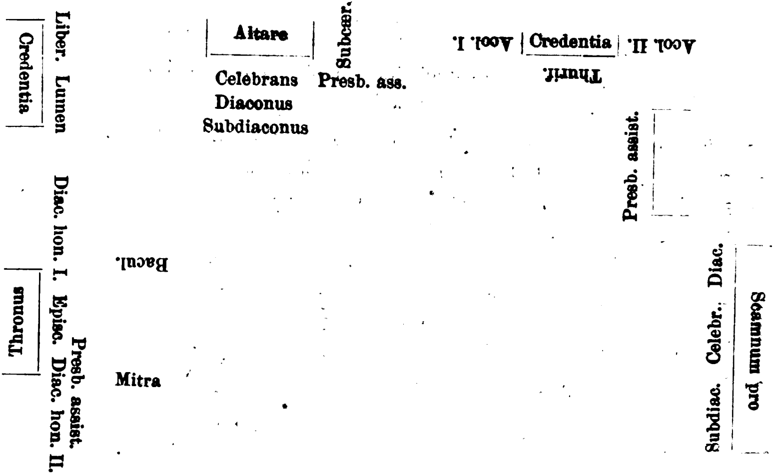
Baculus Mitra

Grem. Lib. Thurif. Lum. Chiroth.

Credentia

II. Stationes in Missa solemni coram Episcopo celebrata.

1. Si Episcopus est in throno.

2. Immediate antequam Episcopus accedit ad **Confiteor.**

Altare

Subdiaconus Diaconus Celebrans Presbyt. assist. celebrantis

3. Quando Episcopus accessit ad altare ad dicendum **Confiteor** etc.

Altare

Subdiaconus Diaconus Celebrans Episcopus Presb. assist. Episc. Presb. assist. celebr.

II. Diac. hon. I. Diac. hon.

Subcæremoniarius Cæremoniarius

Baculus Mitra

Lum. Lib.

Credentia

4. A Sanctus usque ad peractam Consecrationem.

Diaconus Altare Subdiac. Subcær. Cærem.

Presb. assist. Celebrans

II. Diac. hon. Episcopus Presb. assist. Episc. I. Diac. hon.

Baculus Mitra

Lum. Lib.

Credentia

5. Sub benedictione.

Altare

Subdiaconus Celebrans Diaconus

Baculus

Thronus

II. Disc. hon. Episcopus I. Diac hon.

Presb. assist. Episc.

Liber

Lumen

III. Stationes in Vesperis Pontificalibus.

1. Statio in presbyterio, priusquam processionaliter vadunt ad portam, ut recipiant Episcopum.

Altare

II. Acolyth.	Crucifer.	I. Acolyth.
Lumen	(baculus)	Liber
Caudatarius	Subcærem.	Aspersor.
(Thurif.)		(Mitra)

2. Statio ad portam.

Porta

Episcopus

Cæremon. Canonici Caudatarius

Minister de libro

I. Acolythus

Crucifer

II. Acolythus

Subcærem.

Minister de lumine

3. Statio ad altare dum Episcopus recitat orationem præparatoriam.

Altare

Lumen Episcopus Liber

Subcærem. Caudatarius Cærem.

Credentia

Acol. II. Acol. I. Acol. Mitr.

4. Statio dum Episcopus assumit paramenta.

Altare

Cæremon.

Subcærem.

Thronus

II. Diac. hon. Episc. I. Diac. hon.

I. Acol. II. Acol. Lumen Thurif. Mitr. Bacul.

Liber

Presbyter assistens

5. Statio sub Vesperis.

Altare

Lumen

Bacul.

Thronus

II. Diac. hon. Episc. I. Diac. hon.

Presbyter assistens

Mitra

Liber

1. Pluv. 1. Acol.

Subcær.

Cærem.

Credentia

Thurif.

2. Acol. 2. Pluv.

6. Statio sub benedictione.

Altare

Presb. assist. Episcopus

Credentia | Liber Lumen | 2. Pluv. | 1. Pluv. | Cærem. | 1. Acol.

II. Diac. hon. | I. Diac. hon. | Thurif. | Credentia

Bacul. | Mitra | Subcærem. | 2. Acol.

16. De modo Episcopum Missam solemnem celebraturum recipiendi ad portam primariam ecclesiæ cathedralis, paramentis ipsum induendi et post Missam ad eandem portam comitandi.

(Cærem. Episcop. lib. I. cap. 15. et lib. II. cap. 8.)

1. Cæremoniarius præcedit, portans aspersorium; sequuntur duo acolythi portantes candelabra et cereos accensos, medius inter ipsos incedit crucifer, imagine Crucifixi prospiciente; deinde veniunt Canonici, postremi Dignitarii. Si Episcopus jus habeat pallii et eo die uti velit, minister de eo serviens cotta indutus præcedit ante cruciferum.

2. Ubi pervenerunt ad portam primariam, acolythi cum crucifero ita sese sistunt ante portam, ut inter ipsos et illam Canonici sint; imago Crucifixi debet esse conversa ad ingredientem Episcopum; Canonicus, (Dignitarius) qui Episcopo assistet in Missa, quia debet eidem porrigere aspersorium, stat ad sinistram ingredientis. Minister de pallio a capellano Episcopi pallium ita recipit, ut manum sinistram infra pulvinum, dexteram vero extensam super velum, quo

pallium velatum est, firmiter positam teneat, ne capsula et tres spinulæ pallii decidant.

3. Episcopus, ubi dignior ex capitulo cum osculo ipsi porrexit aspersorium, primo aspergit seipsum, detecto capite, deinde Canonicos et alios circumstantes incipiendo a digniori; deinde præcedentibus cæremoniario, ministro de pallio, dictis acolythis et crucifero (qui imaginem Crucifixi convertere debet ad Episcopum), et comitantibus et sequentibus Dignitariis et Canonicis pergit ad altare SS. Sacramenti, ubi genuflexus super pulvino, aut genuflexorio ibi parato orabit; sed ante dictam genuflexionem genuflectet prius in plano solo absque pulvino; et similiter cum voluerit discedere ab oratione.

4. Mox (oratione finita) recta via ibit ad sacristiam, vel alium locum præparatum intra ecclesiam, et ibi, facta cruci reverentia, orabit, sedebit aliquantulum, donec Canonici extra illum locum capiunt sacra indumenta, remanentibus duobus diaconis assistentibus; canonicis paratis atque in eumdem locum ingressis, Episcopus surgit, et stans capite detecto versus altare dicet secreto *Pater noster* et *Ave Maria.* Tunc faciens sibi crucis signum a fronte ad pectus, altiori voce incipit Tertiam, dicens *Deus, in adjutorium etc.* choro prosequente *Domine, ad adjuvandum etc.* et Hymnum *Nunc, sancte nobis Spiritus;* quo Hymno finito cantor dicit Antiphonam, atque incepto Psalmo *Legem pone mihi, Domine etc.* Episcopus sedebit, sedentibus etiam Canonicis, exceptis his, qui Episcopo ministraturi sunt; chorus autem prosequetur Psalmos.

5. Tunc minister de libro serviens, cotta indutus, una cum altero candelam accensam tenente accedent cum libro ante Episcopum, et qui de libro serviet, genuflexus manebit, dum Episcopus legit sedens; Episcopus vero sedens legit Antiphonam *Ne reminiscaris etc.* et Psalmos consuetos, duobus Canonicis

qui debent per totam Missam deservire, sibi a lateribus assistentibus et alternatim respondentibus. Interim subdiaconus cantaturus Epistolam, qui simul cum diacono Evangelium cantaturo, et aliis Canonicis erit jam subdiaconalibus paramentis indutus, dempto manipulo, manibus velo coopertis afferet ex credentia super bacili sandalia et caligas, alio velo cooperta, ambabus manibus elevata ante Episcopum illaque adjuvantibus duobus Episcopi scutiferis, qui ad abacum solent assistere, genuflexus induit primo in dextero, deinde in sinistro pede Episcopi, detractis prius per scutiferum ordinariis calceis, eodemque tempore sex vel octo acolythi cum cottis genuflexi fimbrias cappæ circumcirca elevant, et dilatant, cooperiendo subdiaconum et scutiferos, quo commodius et decentius officium suum peragere possint; quibus expeditis, subdiaconus et scutiferi recedunt ad loca sua; acolythi, aptatis in gyrum cappæ Pontificalis fimbriis, ad altare redeunt, ut præsto sint pro paramentis Episcopo deferendis. Episcopus prosequitur lectionem Psalmorum, (qui dici solent in præparatione ad Missam); quibus dictis usque ad *Kyrie eleison*, surgens, detecto capite, versus altare dicit Orationes, usque ad Orationem, quæ pro lotione manuum dicitur, exclusive.

6. Tunc (Episcopus), deposita cappa, incipit legere vel memoriter dicere Orationes, quæ pro paramentis induendis ordinatæ sunt, dicendo singulas Orationes ad singula paramenta, cum illis induitur, excepta Oratione, quæ dicitur ad manipulum, quæ statim post alias dicenda erit, cum dici non possit eo tempore, quo accipit manipulum.

7. Dicta Oratione *Da, Domine etc.* pro lotione manuum, extractisque ei per assistentes diaconos annulis, Episcopus lavat manus et tunc clerici omnes præter Canonicos debent genuflectere, nisi adesset Legatus aut alter dignior Episcopo; presbyter autem

assistens porriget Episcopo mantile ad tergendum manus, quibus tersis reponuntur ei annuli ab eodem presbytero assistente; et hæc forma lotionis manuum servatur semper, quando Episcopus intra Missarum solemnia et in aliis quibusdam sacris actibus publice lavat manus.

8. Statim lotis manibus adsint acolythi, qui afferunt ex altari paramenta Episcopi per ordinem unus post alium, videlicet: ceroferarius 5. 3. 1. 2. 4. 6. deinde ministri de chirothecis, de gremiali, de mitra et de baculo successive per partem Epistolæ ad medium altaris ascendunt, ubi quisque genuflectit, a cæremoniario accipit sacram vestem vel suppellectilem, (et quidem hoc ordine: amictum, albam, cingulum, crucem pectoralem, stolam, tunicellam, dalmaticam, chirothecas, planetam, mitram, baculum) descendit recta per suppedaneum ante infimum gradum altaris, ibique in medio genuflectit (eodem momento debet sequens minister genuflectere in suppedaneo). Se sistunt ante infimum gradum altaris, 3—4 passus retro ab eodem, primus ad cornu Evangelii, facie ad altare conversa. Ad signum cæremoniarii omnes genuflectunt versus altare, faciunt inclinationem versus Episcopum et seriatim, unus post alterum tendunt ad sedem Episcopi.

9. Hisce paramentis Episcopus induitur per diaconum a dextris et subdiaconum a sinistris paratos, hoc modo: diaconus et subdiaconus capientes singula hujusmodi paramenta de manibus acolythorum, quisque eorum, a latere suo adjuvat vestiendo Episcopum, sed principaliter diaconus omnia operatur; subdiaconus vero solummodo coadjuvat, ubi opus est; et primo offerunt Episcopo amictum osculandum in medio, ubi est designata parva crux, quam in parte prius osculatur etiam diaconus, mox illum diligenter aptant circa collum Episcopi, ita ut vestium summi-

tates, quæ vulgo collaria vocantur, omnino tegat, deinde cordulas ex eo pendentes post tergum ductas, ante pectus reductas, stricte colligant.

10. Accipiunt deinde albam, eamque circa collum, humeros, et brachia distendunt, et aptant; tertio loco cingulum, quo albam constringunt, incipientes a tergo, et ante corpus illam religantes, tum albæ extremitates circumcirca acolythi sublevant, et aptant, ita ut æqualiter defluat, et vestes contegat.

11. Diaconus postea, sumpta cruce pectorali, eamque etiam in parte prius osculatam, ipsi Episcopo osculandam præbet, et ejus collo imponit, ita ut ante pectus pendeat; stolam deinde etiam in parte deosculatam, Episcopo deosculandam offert, eamque super ejus humeros applicat, ita ut, nec ejus collum tegat, nec transversa sit in modum crucis, sed æqualiter ante pectus pendeat: quod commodius fiet, si ei cordulæ retro, et ante sint annexæ, quibus firmari possit, ne huc et illuc vagetur.

12. Demum diaconus, vel subdiaconus imponunt Episcopo pluviale, et mitram, deinde recedunt ad scamnum suum, et si Psalmi Tertiæ non sint perfecti, sedet Episcopus exspectans, donec perficiantur: quibus finitis, et repetita Antiphona, subdiaconus, vel alter, cui ex consuetudine ecclesiæ competit, in habitu, in quo reperitur, Capitulum cantabit in loco, ubi legi solet Epistola, sibi ipsi librum tenens, dummodo nec altari, nec Episcopo humeros vertat.

13. Tunc Episcopus surgit cum mitra, surgentibus omnibus, versa facie ad ipsum subdiaconum cantantem Capitulum: et sic stat, donec cantores cantent Responsorium ultimi Versiculi. Finito Capitulo, subdiaconus reddit librum cæremoniario, et vadit ad locum suum.

14. Interea vero duo acolythi, acceptis duobus candelabris cum cereis accensis, versis invicem fa-

ciebus, dummodo nec altari, nec Episcopo renes vertant, accedunt.

15. Presbyter vero assistens paratus, in eorum medio, tenebit librum supra caput; et finito Responsorio, Episcopus, deposita tunc mitra, stans, ut erat, cantat in tono festivo *Dominus vobiscum*, et Orationem; et dicto per chorum *Benedicamus Domino*, ipse Episcopus, deposito pluviali, a diacono et subdiacono induitur tunicella, qui constringunt cordulas hinc inde super humeros positas, et deinde eodem modo dalmaticam.

16. Tum Episcopus sedet, et imponuntur ei chirothecæ per diaconum in dextera, et per subdiaconum in sinistra, manibus illi prius, et mox chirothecis per eosdem deosculatis. Mox surgit Episcopus, et induitur ab eisdem planeta, quæ hinc inde super brachia aptatur, et revolvitur diligenter, ne illum impediat.

17. Si Episcopus pallio uti possit, et eo die uti conveniat, affertur per aliquem subdiaconum ex altari ambabus manibus velo aliquo supposito, quod diaconus capiens, Episcopo offert osculandum in cruce posteriori; et advertat, dum illud capit, ut partem duplicem pallii capiat dextera manu, simplicem vero sinistra, et dum illud imponit, subdiaconus manu dextera elevat partem, quæ a tergo pendere debet, illudque aptat, ut humeros Episcopi æqualiter ambiat, et pars duplex pallii ponatur super sinistro humero Episcopi. Quo facto, idem diaconus capit unam ex tribus spinulis per aliquem acolythum anteriori pallio ante pectus existenti, aliam in cruce sinistri humeri, tertiam subdiaconus infigit cruci posteriori, quæ omnia ita infigantur, ut tertio transeant per crucem, in qua sint ocelli tres, seu ansulæ tres sericæ, ejusdem coloris nigri; ita tamen, ut nec crucem, neque pallium perforent, neque planetam tangant; et

gemmæ spinulis appositæ, remaneant ad dexteram infigentis.

18. Tum sedenti Episcopo imponitur per diaconum mitra pretiosa, sumpta de manibus capellani, de illa servientis, subdiacono vittas elevante.

19. Demum imponitur per presbyterum assistentem annulus Pontificalis annulari digito dexteræ manus Episcopi, annulo prius et manu postea deosculatis. Episcopo parato, accedunt ad eum archidiaconus, et alter diaconus, seu duo digniores Canonici diaconi, parati dalmaticis, qui ei a lateribus assistunt a principio.

20. Ubi acolythi paramenta tradiderunt, sex ceroferarii facta Episcopo inclinatione revertuntur ad credentiam, reliqui occupant suum quisque locum ad sedem Episcopi hoc modo:

Thronus — Cæremon.

Mitra — Baculus

Liber — Lumen

Gremiale — Chirothecæ

Altare

Thuriferarius — Subcærem.

II. Acolythus — Credentia — I. Acolythus

2. 4. 6. Ceroferarii — Ceroferarii 5. 3. 1.

Diaconus vero et subdiaconus recedunt, et capiunt suos manipulos, et accedente acolytho thuriferario cum thuribulo et navicula, ministranteque

presbytero assistente naviculam, Episcopus imponit et benedicit thus. Deinde Episcopus cum suis ministris, facta reverentia cruci super altari in dicto sacello, seu secretario existenti, processionali ritu procedunt ad altare, in quo Missa est celebranda, hoc ordine: thuriferarius cum thuribulo, deinde ceroferarii cum candelis accensis, medium habentes alterum subdiaconum paratum tunicella, crucem deferentem: deinde clerici, et beneficiati ecclesiæ cottis induti, bini et bini, incipiendo a junioribus, seu minus dignis; hos sequitur reliquus clerus illius ecclesiæ suo ordine, ita ut digniores semper sint posteriores in processione; Canonici vero, qui sunt parati, antecedent Episcopum immediate.

21. Finito ultimo Evangelio sex ceroferarii se sistunt seriatim post ministros de baculo et mitra, et genuflectunt una cum reliquis omnibus; tunc una serie unus post alterum, præcedente ministro de baculo, tendunt ad thronum, accepturi singula paramenta, et quidem hoc ordine: primus post ministrum de mitra accipit casulam, secundus dalmaticam, tertius tunicellam, quartus cingulum, quintus stolam, sextus albam et amictum; singuli statim abeunt ante infimum gradum altaris, genuflectunt in medio, ascendunt ad altare, tradunt paramenta, genuflectunt et descendunt per cornu Epistolæ sistuntque se ad credentiam.

22. Dum Episcopus gratiarum actionem instituit, crucifer (serviens de baculo) sumit crucem et sistit se in presbyterio sex fere passus retro post Episcopum; duo acolythi hinc inde juxta cruciferum; post Episcopum stat caudatarius, ad dextram Episcopi, paululum retro, stat minister de libro, ad sinistram, pariter paululum retro, stat minister de candela; retro post cruciferum stat cæremoniarius.

23. Gratiarum actione per Episcopum finita genuflectunt omnes, (exceptis crucifero et acolythis, qui

faciunt inclinationem) et eodem ordine deducunt Episcopum ad portam principalem, quo eum receperunt. Ad portam crucifer ita se sistit, ut crux sit ad sinistram Episcopi et imago Crucifixi ad eumdem sit conversa.

17. De officio ministrorum inferiorum in Missa solemni coram Episcopo celebrata.

1. Præter presbyterum assistentem et duos diaconos assistentes necessarii sunt ministri de mitra, de baculo, de libro et de lumine.

2. Episcopus induitur sicut in Vesperis amictu, alba, cingulo, cruce pectorali, stola, pluviali et mitra simplici.

3. Minister de baculo una cum ministro de mitra, dum Episcopus induitur, inclinatione facta in locum suum tendit; quoties Episcopus ex throno vadit ad altare vel in medium presbyterii, indeque revertitur ad thronum, deinde ad Evangelium et ad benedictionem more solito baculum recipit et reddit.

4. Mitram Episcopus accipit, quando ex throno vadit ad altare, et inde revertitur ad thronum, porro quando in throno sedet post *Introitum*, dum *Gloria* a choro et *Epistola* a subdiacono cantatur, a *Credo* per celebrantem recitato usque ad *Sanctus;* quando vero post Consecrationem usque ad *Agnus Dei* genuflexus in throno orat, mitra non utitur; a *Pace* vero usque ad Benedictionem eadem utitur; Evangelium ultimum capite detecto legit in throno.

5. Ministri de libro et de lumine ad Episcopum accedunt ad Introitum, Epistolam, Graduale, Alleluja, Sequentiam sive Tractum, Evangelium, Offertorium et Communionem, quas partes ex libro legit, quem serviens de eodem ipsi tenet; dum Episcopus *Gloria in excelsis; Deus, qui humanæ substantiæ, Sanctus*, et *Agnus Dei* ex libro *Canon* legit, quem eidem cære-

moniarius tenet, serviens de lumine ad thronum accedere debet; sub benedictione serviens de libro manet in suo loco, quia cæremoniarius librum tenet; serviens vero de candela juxta librum debet stare.

6. Thuriferarius observet, ante Introitum, ante Evangelium, ad Offertorium per Episcopum incensum imponi in throno, altare vero et oblata thurificari per celebrantem; post Evangelium solum Episcopum per suum presbyterum assistentem incensari; post Offertorium, celebrante per diaconum incensato, Episcopum in throno a suo presbytero assistente incensari.

7. Acolythi eadem observare debent, quæ in Missa solemni a Dignitario celebrata, præter inclinationes in principio et in fine post genuflexionem Episcopo (non vero choro) faciendas; ad Evangelium vero omnia peragere debent sicut in Missa Pontificali.

18. De officio ministrorum in Missa Pontificali Ordinationis.

1. Necessarii sunt 2 acolythi, serviens de mitra, serviens de baculo.

2. Duo acolythi more solito ministrant ad lotionem manuum, et deinde una cum duobus aliis ministris paramenta Pontificalia ex altari more solito portant ad thronum, ubi Episcopus induitur.

3. Postquam Episcopus omnia paramenta assumpsit, omnes cum eodem accedunt ad altare, ubi sistunt hoc modo:

Altare			
II. Acol. Subcærem.	Episcopus	Cærem. I. Acol.	
	Baculus	Mitra	

4. Baculo et mitra statim depositis incipit Missam, duobus acolythis ministrantibus more supra *(pag. 500.-502.)* descripto; de libro autem serviet unus ex cæremoniariis.

Serviens de baculo advertat, Episcopum in Litaniis post Versiculum *Ut omnibus fidelibus defunctis etc.* baculum sumere sub benedictione.

5. Quando incipit Ordinatio, (tonsura post *Kyrie*, quatuor ordines minores post *Gloria*, subdiaconatus post ultimam Orationem, diaconatus post *Epistolam*, presbyteratus post *Graduale* conferuntur), acolythus I. ex credentia Pontificale, acolythus II. lumen sumit ex altari et se sistunt in cornu Epistolæ; quando Episcopus mitra imposita sedet, ad ejusdem sinistram accedunt, ibique sub Ordinatione genuflectunt vel stant, quoties Episcopus sedet vel stat. Serviens de mitra stat in plano cornu Epistolæ, serviens de baculo vero in plano cornu Evangelii, faciebus ad invicem conversis.

6. In collatione tonsuræ Episcopus tonsione finita, in collatione presbyteratus vero post unctionem, manus lavat. Ordinatione finita serviens de libro Pontificale portat ad credentiam, serviens de lumine candelam ponit juxta Missale — deinde ambo stant in plano cornu Epistolæ, usque dum Episcopus in medio altaris dicit *Munda cor.* Tunc acolythus I. sumit Missale, acolythus II. vero incedens ad sinistram socii, sumit lumen, ambo genuflectunt eundo et redeundo.

7. Ad Offertorium candelæ offeruntur ab Ordinatis; Episcopus mitra imposita easdem accipit; deinde acolythus I. sumit vas aquæ et bacile, acolythus II. sumit pelvim cum manutergio et pelvim, in qua ponuntur chirothecæ Episcopi. Ubi Episcopus manus lavit, mitram deponit; tum acolythus I. ampullas vini et aquæ portat ad altare, acolythus II. remanet ad credentiam.

8. Post Offertorium Episcopus mitra imposita lavat manus, et deinceps usque ad Communionem acolythi ministrant, ut supra *(pag. 501.-502.)*. Ad Elevationes cæremoniarius et subcæremoniarius elevant

casulam Episcopi. Post Communionem (sumpto SS. Corpore) acolythi vadunt ad credentiam, primus ampullas portat ad altare, secundus interim stat ad credentiam; ablutione peracta acolythi ministrant, dum Episcopus manus lavat; subcæremoniarius librum una cum lumine portat in cornu Epistolæ.

9. Dum Episcopus dicit *Placeat*, duo acolythi sumunt Pontificale et lumen et sub benedictione, sub qua Episcopus mitra et baculo utitur, genuflectunt in infimo gradu in cornu Epistolæ.

10. Sub Admonitione acolythi librum et lumen tenentes genuflectunt ad sinistram Episcopi in supremo gradu altaris; post Admonitionem, acolythus I. Pontificale ad credentiam, acolythus II. vero lumen ad cornu Evangelii defert, deinde uterque locum suum occupat.

11. Dicto ultimo Evangelio omnes comitantur Episcopum ad thronum et singula paramenta more solito accipiunt et deferunt ad altare; deinde acolythi ministrant ad ultimam lotionem manuum et dum Episcopus instituit gratiarum actionem, acolythus I. ad ejusdem dextram, acolythus II. ad ejusdem sinistram stat.

19. De officio ministrorum in Missa Pontificali de Requiem.

1. Episcopus non utitur in hac Missa sandaliis et chirothecis, nec baculo pastorali; non dicit Psalmos et Orationes præparatorias ad Missam, sed dicit tantum Orationes ad paramenta, quæ sumere debet, incipiendo ab ea *Exue me, Domine etc.*, et tunc deponet cappam et lavabit manus, ac parabitur, dicendo ad aquam et indumenta consuetas Orationes, exceptis iis, quæ dicuntur pro sandaliis et chirothecis. Episcopus capiet manipulum ante crucem pectoralem, et cum accedet ad altare, finita confessione, non oscu-

labitur librum, sed tantum altare, et statim sine incensatione redibit ad sedem suam cum mitra, ubi stans nudo capite versus altare leget Introitum, producens signum crucis super librum.

2. Adsunt capellani soliti superpelliceis induti, et scutiferi, sicut in aliis Missis. Ministri aliquid dantes vel recipientes ab Episcopo in tota Missa, numquam ejus manum aut rem deosculantur. Quando dicuntur Orationes tam ante Epistolam, quam post Communionem, omnes genuflectunt præter celebrantem, presbyterum assistentem, diaconum et subdiaconum et servientes de libro et de lumine. Epistola et Evangelium non leguntur in ambone, sed in presbyterio in loco convenienti. Subdiaconus, cantata Epistola, non osculatur manum Episcopi.

3. Diaconus non petit benedictionem, nec incensum, nec luminaria deferuntur ad Evangelium. Finito Evangelio, Episcopus non osculatur librum, sed statim dicit *Dominus vobiscum*, *Oremus*, et Offertorium; tum lavat manus more solito, et ad altare accedit. Non benedicit aquam ponendam in calice, benedicit tamen incensum, incensat oblata et altare, postea solus thurificatur a diacono.

4. In fine Missæ non datur per celebrantem benedictio, nec publicantur Indulgentiæ, sed Episcopus, dicto in altari *Placeat tibi etc.*, incipit more solito Evangelium sancti Joannis, quod prosequitur sine mitra, redeundo ad sedem suam; et ibidem deposita planeta, ac etiam manipulo, dalmatica et tunicella, quæ non in altari, sed in credentia reponenda sunt, capiet pluviale nigrum, diacono et subdiacono paratis remanentibus, depositis tamen manipulis, et Episcopum ad exuendam planetam et induendum pluviale, adjuvantibus.

5. Si sermo habendus sit in laudem defuncti, pro quo Missa celebratur, tunc, ea finita, ante absolutio-

nem, accedet sermocinaturus vestibus nigris indutus, sine cotta, et facta oratione ante medium altaris, nulla petita benedictione ab Episcopo, sed facta ei profunda reverentia, ascendet pulpitum panno nigro tectum, ubi facta iterum Episcopo reverentia, signans se signo crucis, sermonem faciet. Quo finito, vel si sermo non sit habendus, statim, finita Missa, accepto pluviali per Episcopum, ante infimum gradum solii extendetur pannus niger pro absolutione facienda, nisi alias lectus mortuorum, vel castrum doloris esset in medio ecclesiæ; quo casu Episcopus pluviali paratus ibidem, vel solus vel cum aliis quatuor absolventibus accedere deberet; subdiaconus portat crucem, diaconus comitatur assistentem. Si vero Episcopus erit in faldistorio, tunc pannus niger ante infimum gradum altaris extendetur, vel ibidem portabitur lectica mortuorum, pro absolutione facienda.

6. Interim, dum extenditur pannus, vel portatur lectica, Episcopus sedet, et legit *Non intres;* cantores incipiunt Responsorium *Libera me etc.*, et dum repetitur dictum Responsorium, accedunt ad Episcopum duo acolythi, unus cum thuribulo et navicula, alius cum aspersorio et vase aquæ benedictæ. Tunc Episcopus, ministrante naviculam presbytero assistente a dextris sine osculis, imponet thus in thuribulum cum benedictione, et statim, si est in faldistorio, accedet ad altare, ubi, antequam a choro dicatur *Kyrie eleison*, deponet mitram, et stans versus altare, dicet intelligibili voce *Pater noster*. Si vero erit in sua sede, surget, et deposita mitra, dicto ultimo *Kyrie eleison*, versus altare dicet similiter *Pater noster*, quod secrete complendo, ministrante eodem presbytero assistente aspersorium, et elevantibus hinc inde assistentibus oras pluvialis, Episcopus stans, asperget ter super pannum nigrum, vel lecticam mortuorum, et reddito aspersorio presbytero assistenti, et ab eo accepto

thuribulo, thurificabit eodem modo, ter thuribulum ducens super pannum, vel lecticam, ministris oras pluvialis similiter elevantibus. Tunc Episcopus ex libro sibi per ministrum solitum in capite posito leget Versiculum *Et ne nos etc.*, et alios Versiculos, et Orationem Missæ, et in fine repetet Versiculum *Requiem æternam etc.*, et cantores dicent *Requiescant in pace;* et Episcopus tunc producet signum crucis versus pannum; inde, depositis ibi paramentis, ubi fuerunt accepta, factaque oratione, discedet.

20. De officio ministrorum in Missa solemni de Requiem coram Episcopo celebrata.

1. Si Episcopus noluerit celebrare, sed hujusmodi Missæ pro defunctis, per alium celebratæ interesse, eadem norma in omnibus servabitur, quæ supra expressa est; ipse vero Episcopus, cum cappa, vel cum pluviali nigro, seu violaceo, facta confessione cum celebrante, ibit cum suis assistentibus ad sedem suam, quæ debet esse parata ex panno violaceo, non autem ex serico.

2. Cum celebrans dicit *Dominus vobiscum*, ante Orationem, Episcopus venit ad faldistorium ante altare, et ibi ad *Oremus* genuflectit capite detecto, sic manens usque ad finem Orationis. Qua finita, redit ad sedem suam, et tunc, et non prius, presbyter assistens ibit ad scabellum assistentiæ prope Episcopum.

3. Ad Offertorium Episcopus, more solito ministrante naviculam presbytero assistente, imponit thus in thuribulo, dicens: *Per intercessionem etc.*, et thurificatis oblatis et altari, thurificabitur celebrans a diacono, et Episcopus a presbytero assistente, more solito.

4. Dicto *Sanctus etc.*, Episcopus ibit ad faldistorium, ubi genuflexus permanebit usque ad *Agnus Dei* exclusive, et tunc redibit ad sedem, et dicet *Agnus*

Dei etc., cum suis assistentibus, non percutiendo pectus; et iterum ad Orationem post Communionem redibit ad faldistorium et genuflectet, similiter omnibus genuflectentibus, quoties Episcopus genuflectet.

5. Finita Oratione, Episcopus redibit ad sedem, et non dabit benedictionem, nec publicabuntur Indulgentiæ.

6. Finita Missa, si sermo habendus sit, sermocinator accedet, et absque aliqua benedictionis petitione, facta tantum altari et Episcopo debita reverentia, ibit ad pulpitum, ubi sermonem recitabit. Quo finito, si Episcopus voluerit ipse absolvere, deposita cappa apud sedem, capiet amictum supra rochettum, crucem pectoralem et stolam, et demum pluviale nigrum, et mitram simplicem, et omnia fient, quæ superius dicta sunt.

21. De officio ministrorum in solemni absolutione ad tumbam per Episcopum facienda.

(Cærem Episc. lib. II. cap. 11. n. 13—24.)

1. Si aderit in ecclesia lectus mortuorum, seu castrum doloris, finita Missa, et sermone, si habitus sit, quatuor Dignitates, vel Canonici accedant ad sacristiam, vel alium locum convenientem et propinquum, ubi quilibet eorum accipiat super rochettum, amictum, stolam et pluviale nigrum et biretum; et omnes sic parati conveniant apud Episcopum paratum, quocum ibunt ad feretrum, seu castrum doloris hoc ordine:

2. Præcedunt duo acolythi, unus cum thuribulo et navicula, et alius cum vase aquæ benedictæ et aspersorio; tum duo alii acolythi cum duobus candelabris et candelis accensis, in quorum medio erit subdiaconus, qui in Missa cantavit Epistolam, paratus, deferens crucem; post eum Canonici parati; ultimo loco incedet Episcopus celebrans, inter duos assi-

stentes, et ante eum presbyter assistens indutus pluviali nigro, et alii capellani cottis induti.

3. Ubi pervenerunt ad castrum doloris, seu locum destinatum pro absolutionibus faciendis, thuriferarius cum alio acolytho deferente aquam benedictam, consistunt in capite loci a parte dextera; ceroferarii vero ac subdiaconus cum cruce ibunt ad pedes loci, et subdiaconus cum cruce collocabit se in medio eorum, nisi fiat absolutio præsente corpore, quo casu subdiaconus cum cruce collocabitur ad caput defuncti, quicumque ille sit, prout in Rituali Romano. Celebrans vero sedebit in faldistorio in capite loci vel tumuli in medio, ita ut crucem directe semper respiciat.

4. Omnibus sic ordinatis, surget celebrans, et, detecto capite, omnibus similiter surgentibus, presbytero assistente librum ante pectus tenente, incipiet in tono Lectionis absolute Orationem *Non intres in judicium etc.;* qua finita, omnes sedebunt, coopertis capitibus, et cantores incipient Responsorium *Subvenite, Sancti Dei etc.;* tunc duo acolythi cum thuribulo et navicula, aqua benedicta et aspersorio, una cum diacono accedent ad angulum dexterum capitis. Præcedet eos cæremoniarius, et ille, qui librum defert, et hic stabit ad sinistram Prælati.

5. Incepto Versiculo *Requiem æternam etc.*, acolythus dabit naviculam diacono, et ipse accedet cum thuribulo ante Prælatum, qui, ministrante diacono naviculam, et dicente *Benedicite, Reverendissime Pater*, imponet thus in thuribulum, more consueto, dicens: *Ab illo benedicaris etc.*, producens signum crucis super incensum thuribulo impositum. Cum per chorum dicetur primum *Kyrie eleison*, surgent omnes, detectis capitibus, et Prælatus voce intelligibili dicet *Pater noster*, quod secrete complebit; et interim accepto aspersorio cum aqua benedicta de manu diaconi, asperget lectum circumcirca ambulans, incipiens a sua

parte dextera, ter aspergens quamlibet lecti partem lateralem, diacono a dextris comitante, et fimbrias pluvialis sublevante: et dum transibit ante crucem reverentiam faciet. Idem faciet diaconus, annuente cæremoniario, qui procedet a sinistris Prælati, vel eum præcedet, si via sit angustior.

6. Postquam cum aspersorio circumivit lectum, et ad locum suum redivit, reddit aspersorium diacono, et accipit ab eodem thuribulum, et lectum similiter circumcirca thurificat, ter in qualibet parte laterali thuribulum ducens, hoc est in duobus lateribus lecti.

7. Cum rediit post thurificationem ad locum suum, ante scabellum stans, non conversus ad altare, dicit Versiculum, *Et ne nos inducas in tentationem etc.*, et alios Versiculos et Orationem *Deus, cui omnia vivunt etc.*, ut in Pontificali, ex libro, quem minister serviens de eo sustinet stans ante eum.

8. Qua finita, Episcopus sedet cum mitra, et cantores incipiunt Responsorium *Qui Lazarum etc.*; dum dicent Versiculum *Requiem æternam etc.*, ministri accedent ad Prælatum, qui imposito thure, deposita mitra, surget, et, dicto a choro *Kyrie eleison*, dicet *Pater noster*, asperget et thurificabit lectum ut supra, et demum dicet Versiculos et Orationem *Fac, quæsumus etc.*; qua finita, cantores cantabunt Responsorium, *Domine, quando veneris etc.*, et demum dicet Episcopus Orationem.

9. Demum cantato a choro Responsorio, *Libera me, Domine, de morte æterna etc.*, Episcopus celebrans, imposito thure in thuribulo, dicto *Pater noster*, asperget et thurificabit lectum, et in fine dictis Versiculis, dicet Orationem, *Absolve, quæsumus, Domine etc., ut defunctus sæculo tibi vivat etc.*, et responso per chorum *Amen*, ipse Episcopus dicet *Requiem æternam etc.*, be-

nedicens lectum, ut in Missali, et demum duo cantores dicent: *Requiescant in pace.*

10. Quo dicto, receptis ab omnibus biretis, omnes eo ordine, quo venerant, revertuntur ad sacristiam, vel alium locum deputatum, et depositis ibidem paramentis, quilibet recedit ad propria.

22. De officio ministrorum in collatione S. Sacramenti Confirmationis.

1. Præter cæremoniarium, subcæremoniarium et presbyterum Episcopo assistentem necessarii sunt 4 acolythi, quorum duo primi officio acolythorum funguntur, tertius de mitra et quartus de baculo servit.

2. Communiter Episcopus non recipitur modo solemni.

3. More solito *(cfr. pag. 585. et 586.)* Episcopus instituit præparationem, paramentis induitur, ad altare accedit, Missam incipit et celebrat sicut supra (pag. 593.) exceptis iis, quæ ad Ordinationem pertinent.

4. Quodsi Episcopus non celebrat Missam, post Missam a sacerdote celebratam paramenta assumit, ad altare accedit, in suppedaneum ascendit et ad populum se convertit; ministri stant hoc modo:

| Altare |

Episcopus Presb. assistens

Lib. Lum.

Baculus Mitra

5. Episcopus conversus ad confirmandos stans recitat Orationem ex Pontificali, quod tenet acolythus primus, dum socius tenet lumen.

6. Oratione hac dicta Episcopus adhuc in eodem loco stans accipit mitram et baculum; interim acolythus serviens de libro quam celerrime Pontificale

deponit in credentia, inde sumit bacile cum S. Chrismate, et accedit ad primum confirmandum, ad dexteram Episcopi, cui sub tota Confirmatione S. Chrisma ita præbet, ut commode pollicem in vas illud immittere possit; serviens de lumine pariter Oratione finita lumen deponit in credentia, inde sumit pelvim cum globulis bombacii, accedit ad primum confirmandum, ad sinistram Episcopi, et quos ille confirmavit, eorum frontes ipse extergit et desiccat; serviens de mitra statim ubi presbytero assistenti tradidit mitram, ad sinistram Episcopi accedens et incedens ejusdem pluviale elevat et parumper sustinet, (nisi hoc faciat aliquis canonicus, decanus aut parochus); serviens de baculo postquam pedum tradidit presbytero assistenti, accedit ad credentiam, inde sumit schedulas Confirmationem acceptam testantes, quas deinceps singulis confirmatis tradit (insinuans simul unicuique, orationem a tergo impressam statim esse recitandam).

Statio sub Confirmatione.

Confirm.	Confirm.	Confirm.	Confirm.	Confirm.
serv. de bacul.	serv. de lum.			
(schedulæ)	(extergit)	serv. de mitra	Episc.	serv. de libro
				(S. Chrisma)
				Presb. assistens

7. Omnibus confirmatis omnes servientes curare debent, ut quam primum fieri potest, præsto adesse possint, quando Episcopus statim, ubi ultimum confirmavit, pollicem mica panis extergit, manus lavat super pelvim ad altare. Serviens igitur de libro pelvim suam deponit in credentia indeque sumit pelvim cum micis panis, et bacile cum manutergio, accedit ad Episcopum, cui genuflexus porrigit micas panis; serviens de lumine bombacio in credentia deposito, inde sumit pelvim aquæ, accedit ad Episcopum et genuflexus ad dextram servientis de libro fundit aquam super manus Episcopi micis jam extersas. Quo facto serviens

de libro porrigit Episcopo manutergium, et deinceps statim cum socio revertitur ad credentiam, unde serviens de lumine candelam, serviens de libro vero Pontificale sumit, et simul per gradus altaris ex cornu Epistolæ accedunt ad Episcopum sicut in principio. (in num. 4.)

8. Manibus extersis et lotis Episcopus ante infimum gradum reddit baculum, et mitram retinens ascendit ad altare et sedet, ad populum conversus. Antiphona cantata vel a ministris lecta et repetita, Episcopus deposita mitra surgit et stans versus ad altare, junctis ante pectus manibus, dicit Versiculos; deinde junctis adhuc ante pectus manibus et omnibus confirmatis devote genua flectentibus dicit Orationem. Qua dicta accipit mitram et baculum, dat benedictionem, ex altari descendit et more solito paramenta deponit.

23. De officio ministrorum in benedictione campanæ.

1. Necessarii sunt crucifer, duo acolythi, thuriferarius, serviens de lumine, de libro, de mitra et de baculo, et diaconus sacris vestibus albi coloris paratus pro Evangelio in fine cantando.

2. Episcopus non recipitur solemniter; omnes ministri initio stant ad credentiam, sicut ante Missam Pontificalem indeque tendunt ad altare accepturi paramenta ad Episcopum more solito deferenda.

Altare

Subcærem.

Thronus | Cærem. Episc. Diac. | 1. Acol. (Hum.) 2. Acol. (Alba) Liber (Cing.) Lumen (Stola) Thurif. Mitra (Pluv.) Bac. | Crucifer. | Credentia

3. Quo facto servientibus de baculo et de mitra ad thronum remanentibus, reliqui ministri tendunt ad credentiam, aeolythi sumunt candelabra, serviens de lumine sumit candelam, serviens de libro librum; Episcopus cum omnibus ministris ad altare accedit ibique omnes sic sunt constituti et eodem ordine præmissa genuflexione resp. inclinatione procedunt ad locum, ubi est campana.

	Altare	
Diaconus	Episc.	Cæremon.
Baculus		Mitra
Lumen		Liber
2. Acol.	Crucifer.	1. Acol.
Thurifer.		Subcærem.

4. Ad campanam crucifer et thuriferarius stant ante credentiam; duo acolythi candelabris in credentia depositis stant hinc et inde juxta cruciferum; Episcopus vero cum reliquis ministris vadit ad thronum, ubi deposito baculo sedens cum ministris recitat Psalmos.

Alumni
Baculus Lumen
Cærem.
Episcopus
Campana
Diaconus
Liber Mitra
Alumni
Thurifer.
II. Acol. Crucifer I. Acol.
Credentia

5. Sub Psalmo septimo *(De profundis)* duo acolythi ex credentia afferunt salem et aquam, quæ finito Psalmo stans cum mitra benedicit.

6. Aqua et sale benedictis Episcopus accipit mitram et cum dicta aqua lavat campanam et ministri

prosequuntur lotionem, lavantes eam totaliter intus et extra; deinde cum linteo mundo extergunt, Pontifice interim cum mitra sedente; lotione finita ministri ad credentiam revertuntur.

7. Sequuntur sub lotione sex Psalmi, quibus finitis Episcopus surgit cum mitra et cum pollice dextræ manus facit ab extra supra campanam de oleo sancto infirmorum signum crucis in locis prius a cæremoniario signatis; quo facto, deposita mitra, dicit Orationem.

8. Hac Oratione finita Pontifex accepta mitra extergit cum linteo mundo crucem a se factam.

9. Sequitur (cantatur) Psalmus *Afferte Domino* cum Antiphona; interim Episcopus cum mitra stans facit cum pollice dexteræ manus de oleo sancto infirmorum septem cruces exterius super campanam et intus cum chrismate quatuor; deinde stans, deposita mitra, dicit Orationem; interim thuriferarius ex sacristia affert thuribulum.

10. Unctione finita Episcopus sedet in throno, accepta mitra lavat manus et deinde incensum imponit; (quando Episcopus campanam incensat, thuriferarius elevat fimbriam pluvialis, nisi cæremoniarius hoc faciat;) quo facto thuribulum supponitur campanæ, ut eo totum fumum recipiat; deinde thuriferarius thuribulo recepto vadit ad credentiam.

11. Sequitur Psalmus *Viderunt te aquæ*, quo cantato deposita mitra Episcopus surgit et dicit Orationem; quo facto diaconus ad sinistram Episcopi genuflexus osculatur annulum et recitat *Munda cor*, interim Episcopus imponit incensum et deinceps omnia fiunt, sicut ad Evangelium in Missa solemni; Evangelium autem cantatur ad sinistram Episcopi, et loco subdiaconi librum tenet serviens de libro.

12. Finito Evangelio Episcopus osculatur librum Evangeliorum per servientem de libro sibi porrectum, et a diacono incensatur; quo facto producit

super campanam benedictam signum crucis et reassumpta mitra discedens revertitur ad locum, ubi paramenta accepit, eodem ordine omnes procedunt, quo venerunt.

24. De officio ministrorum in Benedictione Apostolica ab Episcopo danda.

1. Acolythi et crucifer, si finita Missa solemni impertitur benedictio Apostolica (Papalis) per Archiepiscopum vel Episcopum habentem privilegium crucis, hæc observent: acolythi dicta Oratione pro Rege, si dicitur, recedunt facta debita reverentia ab angulis infimi gradus altaris in eumdem locum in plano, ubi erant infra benedictionem; si ea Oratio non dicitur, manent acolythi et crucifer post benedictionem in fine Missæ in eodem loco stantes et non recedunt; crucifer autem iterum in eodem loco medius inter acolythos cum cruce sistit. Deinde, si Episcopus ad sedem pervenerit, omnes simul se vertunt ad eumdem, stantes tamen linea obliqua in medio plano; imago crucifixi sit ad eumdem conversa. Dum chorus ad Orationem: „Indulgentiam“ respondet: „Amen,“ omnes, etiam crucifer, genuflectunt et manent genuflexi, inclinato capite, — sed cruce sese non signant, — per totam benedictionem. Qua data surgunt et manent, ut antea, stantes, donec concessio plenariæ Indulgentiæ latino et vulgari idiomate est publicata. Deinde facta altari et Episcopo reverentia (genuflexione, si est expositum SSmum), recedunt ad credentiam, super cujus angulos priores acolythi deponunt candelabra et accipiunt aquam et manutergium; crucifer autem manet juxta credentiam usque ad reditum acolythorum a lotione manuum. Si datur benedictio Apostolica per Episcopum privilegium crucis non habentem, acolythi dicta Oratione pro Rege, vel si ea non dicitur, immediate finita Missa re-

cedunt ad credentiam, ubi depositis candelabris hinc et inde infra benedictionem genuflectunt et cruce se signant. Data benedictione surgunt et porrigunt ut supra aquam et manutergium; crucifer manet in choro, donec Episcopus revertitur ad portam.

2. **Ministri de mitra et baculo** finita Missa vel dicta Oratione pro Rege recedunt ad loca juxta sedilia, et stant retro post diaconos assistentes junctis manibus; demum recitatis litteris Apostolicis ante Orationem: „**Precibus et meritis**" mitra pretiosa et baculus deponuntur. Infra benedictionem **ministri** genuflectunt in loco, et alter immediate post datam benedictionem se erigens porrigit mitram a diacono assistente I. Episcopo imponendam, si ille est Archiepiscopus vel Episcopus utens cruce. Perlecta concessione Indulgentiæ in sermone **vulgari** accipit iterum mitram a diacono assistente. **Minister de baculo** vero **semper** finita Oratione: **Indulgentiam** porrigit diacono assistenti II. baculum et genuflectit in loco. Promulgata Indulgentia etiam in **vulgari** idiomate, recipit baculum. Si benedictio impertitur coram exposito SSmo, minister de mitra stat post diaconum assistentem I. mitram **semper tenens**, quia ea hoc casu nec unquam benedictionem impertienti imponitur. Infra benedictionem genuflectit capite inclinato in loco; qua data sese erigit.

3. **Ministri de libro et bugia** infra promulgationem litterarum Apostolicarum stant. Quibus recitatis et deposita mitra per diaconum assistentem I. accedunt solito modo. Unus minister librum, in quo est forma benedictionis, altius sustineat, quia Episcopus eam **stans** legit; infra benedictionem maneat **stans** librum tenens immobilis ante Episcopum. Minister de bugia vero genuflectit in loco. Data benedictione surgit iterum et recedit facta Episcopo reverentia, cum socio librum clausum deferente, ad locum

solitum. Quando deinde Episcopus depositis paramentis cappa indutus est, iterum accedunt ad legendam gratiarum actionem. Si SSmum est expositum, ante accessum et post recessum ab Episcopo ante SSmum genuflectunt.

4. **Diaconus et subdiaconus Missæ**, finita Missa vel cantata Oratione pro Rege, pergunt ad sedilia in cornu Epistolæ collocata. Ibi semper stant junctis manibus, excepto momento benedictionis, infra quod ante sedilia genuflectunt et cruce se signant. Data benedictione surgunt et promulgata Indulgentia ad exuendum Episcopum accedunt.

25. De officiis subdiaconi et diaconi.

Animadversiones generales.[1]

1. Diaconum et subdiaconum oportet serio recogitare, se ex præcipuis esse Ecclesiæ ministris, nobilioremque gradum inter eos obtinere, qui sacerdoti sacrum facienti inserviunt. Quapropter maxima puritate, reverentia ac gravitate quæcunque ad eorum attinent officium, præstare studebunt.

2. In actionibus communibus, quoad fieri potest, quamdam inter se servabunt conformitatem, adeo ut una simul genuflectant, surgant, se inclinent, se signent etc. Ita pariter se conformabunt celebranti, cum iste se signat, aut inclinat aliquid proferens voce non secreta. Rursum se quoque celebranti accommodabunt in respondendo, ita ut simul pronuntient verba, ac voce uniformi, demissiori tamen quam illa celebrantis. Ad diaconum spectat, birretum celebranti porrigere atque ab eodem recipere.

3. Quando celebrans pluviali indutus est, bini ministri procedunt hinc inde a latere ejus, cui anteriorem pluvialis fimbriam elevabunt. Si egressus angustior occurrerit, progredientur unus post alium ita,

---

[1]) Ex P. *de Carpo* Cæremoniali part. II. cap. 4. art. 1.

ut subdiaconus præcedat diaconum et diaconus celebrantem.

4. In toto Missæ decursu manus ante pectus junctas tenebunt, nisi actione impediantur vel sedeant. Item nunquam manus super altare ponent, ne quidem dum genuflectunt; et cum aliquid una manu operantur, alteram pectori admovebunt.

5. Quoties ab uno gradu ad alterum, licet proximum descendere opus est, id caveant, ne retrocedant, quod esset indecorum; sed conversi ad dexteram vel sinistram juxta diversos casus, descendent versus locum, ad quem accedere debent.

6. Cum sedendum est, primus sedet celebrans, dehinc ministri, postea caput cooperient; cum est surgendum, prius caput detegunt, dein assurgunt, et quidem ante celebrantem; si unus surgit, aliquid proprii muneris acturus, surgit et alter ac consistit aperto capite, donec socius redierit.

7. Quacumque vice celebrans ad altare ascendit, a suo quisque latere paullum eidem elevabunt anteriorem vestis fimbriam.

8. Quoties aliquid offerunt celebranti, rem osculabuntur, quam porrigunt, et manum celebrantis; cum vero aliquid ab eodem recipiunt, primo manum, deinde rem deosculantur, præterquam in Missa ac functionibus defunctorum, necnon in Missa præsanctificatorum feria VI. in Parasceve, in quibus ejusmodi deosculatio omittitur.

9. Genuflexiones, quas ministri sacri juxta rubricarum præscriptum in Missa solemni ante consecrationem et post Communionem peragere debent, sunt dumtaxat sequentes:

a) quoties transeunt ante altaris medium, uti evenit in illius thurificatione, in transferendo Missali ab uno ad aliud altaris cornu, in deferendo calice ad abacum etc.;

b) quoties ab altari recedunt, uti dum pergunt ad sedendum, ad Evangelium cantandum, ad chorum incensandum etc.;

c) cum in similibus casibus ad altare redeunt.

Quare genuflexiones reliquæ, quas plerique dicto tempore perficiunt, v. g. postquam peracta confessione conscenderunt, post intonationem *Gloria* et *Credo*, necnon ad *Sanctus* antequam ascendunt ad altare, et similes (si modo excipias illas, quas facit subdiaconus ante et post Epistolam) sunt omittendæ, nisi SS. adsit expositum, utpote a rubricis nequaquam admissæ.

Genuflexiones vero, quas item ex rubricarum præscripto sacri ministri facere debent a consecratione usque ad Communionem, sunt:

a) quoties discedunt a loco, ubi morantur, vel se transferunt ex uno ad aliud celebrantis latus, sicuti diaconus ad verba *Per quem hæc omnia* ante Orationem Dominicam;

b) quum ad altare ascendunt, prout utrique contingit sub exitum *Pater noster* ac rursum subdiacono ad *Pax Domini* et diacono postquam illi pacem exhibuit;

c) cum ab altari descendunt v. g. si diaconus pacem subdiacono præstare vult, et subdiaconus recitato *Agnus Dei* redit post celebrantem etc. in quibus omnibus casibus flectunt genu dumtaxat in loco, unde recedunt, non item in loco, quo perveniunt, nisi genuflexio alia de causa facienda, e. g. quia celebrans genuflectit.

a) De officio subdiaconi et diaconi in aspersione aquæ benedictæ.

1. In sacristia diaconus a dextris, subdiaconus a sinistris celebrantis stantes, absque manipulo, profunde se inclinant, reverentiam eidem faciunt et caput tegunt.

2. Diaconus ad dexteram celebrantis incedens, dextra manu super pectus posita, sinistra anteriores fimbrias pluvialis sustinet; subdiaconus pro sua parte idem facit ad sinistram celebrantis incedens.

3. Ubi ad altare pervenerunt, diaconus cum solitis osculis a celebrante accipit biretum, quod statim cum suo tradit cæremoniario; subdiaconus pariter biretum suum tradit; deinde omnes simul unico genu exhibent genuflexionem unico genu, qua facta in infimo gradu in genua procumbunt.

4. Diaconus osculatur aspersorium ad inferiorem partem et tradit celebranti, cujus manum pariter osculatur.

5. Sub aspersione elevant anteriores fimbrias pluvialis.

b) In Missa solemni, SS. Sacramento exposito et incluso.

1. Celebrante vestito sumunt manipulum; deinde incenso imposito et benedicto inclinationem faciunt cruci sacristiæ et celebranti, et capite cooperto junctisque manibus procedunt unus post alterum ad altare. Subdiaconus, ad altare perveniens, non etiam accedit ad locum suum, sed consistit paucos passus ante eumdem, ac manibus biretum tenens, ad celebrantem conversus exspectat, usque dum diaconus et celebrans ante se transierint. Tunc ante infimum gradum altaris stantes, diaconus a dexteris et subdiaconus a sinistris celebrantis cum eodem genuflectunt in plano; si vero SS. Sacramentum in eodem altari est expositum, omnes debent genuflectere in plano capellæ utroque genu, et simul caput profunde inclinare. Quibus factis, more solito fit confessio. Facta vero confessione absque ulla genuflexione ascendunt ad altare, ubi deinceps genuflectunt unico genu, ut expeditiores sint. *(Gardellini et Gavant. part. II. tit. 14. n. 5.)*

2. Dicto *Oramus te, Domine* et osculato altari celebrans ponit incensum in thuribulum. ministrante

diacono naviculam et thuriferario thuribulum. SS. Sacramento exposito hoc non fit in medio altaris, sed tantillum conversis humeris ad cornu Evangelii, facie vero ad cornu Epistolæ versa. *(Gardellini.)* Diaconus parum inclinatus versus celebrantem dicit: *Benedicite, pater reverende,* et osculatur[1]) cochlear et manus celebrantis ante et post. Celebrans ter incensum ponit in thuribulum, dicens interim: *Ab illo benedicaris etc.,* et deposito cochleari producens manu dextra signum crucis super thus in thuribulo, illud benedicit. Postea diaconus, dimissa navicula, accipit thuribulum et dat celebranti, osculata prius catenularum summitate et manu illius dextra. Diaconus et subdiaconus hinc inde assistunt celebranti, dum incensat, et cum transeunt ante crucem, semper genuflectunt.

3. Deinde celebrans, diacono a dextris ejus, subdiacono a dextris diaconi stantibus in cornu Epistolæ legit *Introitum* et *Kyrie eleison.* Cum vero intonat Hymnum *Gloria in excelsis Deo,* diaconus et subdiaconus unus post alium stant a tergo celebrantis; postea ascendunt ad altare et hinc inde, diaconus a dextris, subdiaconus a sinistris cum celebrante Hymnum sub-

---

[1]) Communiter tenetur, omittenda esse oscula manus, cochlearis et thuribuli, quando celebrans infra Missam coram exposito SS. Sacramento impositurus est incensum in thuribulum. Quamvis vero exposito Sacramento omitti debeant oscula manus et rerum, quæ celebranti porriguntur, nihilominus subdiaconus, dicta Epistola osculabitur manus celebrantis more solito et ab ipso benedicetur; diaconus vero recipiet benedictionem ante Evangelium de more et manum celebrantis osculabitur, sicut et ipse celebrans osculari debet librum Evangelii a subdiacono ipsi delatum. Rursus diaconus ad Oblationem osculabitur patenam, calicem et manum celebrantis, tum in fine Orationis Dominicæ easdem patenam et manum similiter osculabitur. Unde patet, illa tantum omitti debere oscula, quando faciendum aliquid est, quod specialiter Sacramentum expositum dumtaxat respiciat, non illa, quæ ad ritum Missæ solemnis proprie spectant. (*Gardellini Comment.*, §. 30. *n.* 14. *S. R. C.* 12. *Aug.* 1854.)

missa voce prosequuntur usque ad finem;[1]) (quod etiam servatur, cum dicitur *Credo)* et cum dicitur *Dominus vobiscum*, *Oratio*, *Præfatio*, *Pater noster*, diaconus et subdiaconus similiter stant unus post alterum a tergo celebrantis. *Flectamus genua* dicitur a diacono, a subdiacono vero *Levate;* illo primum genuflectente, hoc primum surgente; celebrans vero non genuflectit.

4. Subdiaconus circa finem ultimæ Orationis accipit ambabus manibus librum Epistolarum, deferens illum supra pectus et facta altari genuflexione in medio, vadit ad partem Epistolæ contra altare et cantat Epistolam, quam etiam celebrans interim submissa voce legit, assistente sibi diacono a dextris, et item Graduale, Tractum etc. usque ad *Munda cor meum.* Epistola cantata subdiaconus facit iterum genuflexionem altari in medio ac redit ad celebrantem, et genuflexus osculatur ejus manum, et ab eo benedicitur, præterquam in Missis defunctorum. Postea idem subdiaconus accipit Missale celebrantis, defert ad cornu Evangelii in altare et ibi ministrat celebranti, qui in medio altaris submissa voce dicto *Munda cor meum etc.*, et deinde lecto Evangelio, quod in fine non osculatur, delato etiam per diaconum libro Evangeliorum ad altare, imponit incensum in thuribulum. Postea diaconus genuflexus ante altare dicit *Munda cor meum;* et accipiens librum Evangeliorum de altari petit benedictionem a celebrante, similiter genuflexus in superiori gradu altaris, et osculata illius manu, præcedentibus thuriferario et duobus acolythis cum candelabris accensis de credentia sumptis vadit

[1]) Celebrans inter diaconum et subdiaconum sedere potest a cornu Epistolæ juxta altare, cum cantatur *Kyrie eleison*, *Gloria in excelsis* et *Credo*. (*Rubr. gen. Miss. tit.* 17. *n.* 6.) — Romæ etiam exposito SS. Sacramento fit sessio, detecto tamen capite.

cum subdiacono a sinistris ad locum Evangelii contra altare versus populum, ubi subdiacono librum tenente, medio inter duos acolythos, tenentes candelabra, dicit *Dominus vobiscum*, junctis manibus. Cum dicit *Sequentia etc.* signat librum in principio Evangelii, frontem, os et pectus, postea ter librum incensat, hoc est, in medio, a dextris et a sinistris, et prosequitur Evangelium junctis manibus. Interim celebrans post datam diacono benedictionem retrahens se ad cornu Epistolæ, ibi stat junctis manibus. Et cum diaconus dicit *Sequentia sancti Evangelii*, sacerdos etiam signat se; et cum nominatur *Jesus*, caput inclinat versus altare. Finito Evangelio sacerdos osculatur librum a subdiacono sibi delatum dicens: *Per evangelica dicta etc.*, et a diacono ter incensatur. Si sit coram Prælato in sua residentia, liber defertur ad Prælatum, ut supra, et ille incensatur, ut in Cæremoniali. Postea stans in medio altaris versus crucem, incipit, si dicendum sit, *Credo*, stantibus post eum diacono et subdiacono, deinde ad altare accedentibus et cum eo prosequentibus, ut dictum est ad *Gloria in excelsis*. Cum vero in Symbolo cantatum fuerit *Et incarnatus est*, diaconus accepta bursa de credentia, ambabus manibus eam defert elevatam cum solitis reverentiis ad medium altaris, in quo explicat corporale et revertitur[1]) ad celebrantem. Cum non dicitur *Credo*, subdiaconus defert bursam simul cum calice, ut infra dicetur.

5. Dicto *Oremus* diaconus et subdiaconus accedunt ad altare in cornu Epistolæ, diaconus amovet calicem, si est in altari, vel si est in credentia, ut magis decet, accipit eum de manu subdiaconi, qui illum cum patena et hostia coopertum palla et velo a collo sibi pendente manu sinistra tenens, et alteram ma-

---

[1]) Supponitur sessio.

num superponens velo, ne aliquid decidat, de credentia detulit, comitatus ab acolytho ampullas vini et aquæ portante; ipse diaconus calicem detegit et dat patenam cum hostia celebranti, osculando ejus manum; subdiaconus extergit calicem purificatorio, diaconus, accepta ampulla vini de manu subdiaconi, imponit vinum in calice, subdiaconus interim ampullam aquæ ostendens celebranti, dicit *Benedicite, pater reverende*, qui facto versus eam signo crucis, dicit Orationem *Deus, qui humanæ etc.* Interim subdiaconus infundit paululum aquæ in calicem, diaconus illum celebranti dat, et pedem calicis tangens, seu brachium dexterum celebrantis sustentans, cum eo dicit *Offerimus tibi, Domine etc.*, calicemque postea positum in altari, ut supra, palla cooperit. Subdiacono deinde stante in cornu Epistolæ ponit in dextera manu patenam, quam cooperit extremitate veli ab ejus humeris pendentis; qui vadit post celebrantem ante medium altaris et facta genuflexione ibi stat sustinens eam elevatam usque ad finem Orationis Dominicæ. In Missis autem defunctorum et in feria VI. Parasceves patena non tenetur a subdiacono.

6. Ubi a subdiacono tenetur patena, hæc observanda sunt: apud credentiam ab acolytho humeris ipsius imponitur velum sericum oblongum, et manu sinistra calicem, cujus velum in credentia relinquitur, ad nodum accipit una cum patena et hostia ac tectum palla; calicem dein extrema parte veli ad dextram dependentis cooperit, eumque dextra desuper posita ad cornu Epistolæ defert, ubi a dextris diaconi omnia perficit, quæ supra indicata sunt. Facta oblatione calicis diaconus patenam abstergit purificatorio et dextræ subdiaconi immittit ita, ut pars ejusdem concava ad pectus subdiaconi vertatur, et extremitate veli ad dextrum subdiaconi latus dependentis eamdem contegat. Subdiaconus patenam te-

nens ante pectus mox caput inclinat, descendit de altari et vadit retro post celebrantem, ubi genuflectit et erectus sustinet patenam ad faciem usque elevatam, sinistra sua vel ante pectus posita, vel brachium dextrum sustentante. Subdiaconus patenam tenens, non inclinat caput, nec genuflectit infra incensationem cum diacono, neque transit cum celebrante de medio, nequidem ad lotionem manuum; inclinat tamen, cum ipse incensatur. Quotiescumque autem inclinat, uti porro ad verba *Deo nostro*, post *gratias agamus* et ad *Oremus* ante Orationem Dominicam, semper patenam supra pectus demittit. Sub finem Præfationis ascendit ad sinistram celebrantis, *(Rit. celebr. Miss. VII. n. 11.)* patenam ante pectus tenens, et inclinatus cum celebrante dicit *Sanctus*, erectus se non signat neque ostendit *Canonem*, sed mox facta inclinatione vel genuflexione, ad planum retro post celebrantem revertitur. Dicente celebrante Orationem: *Quam oblationem*, cum diaconus descendit ad suppedaneum, utrumque genu flectit in loco suo, tenens patenam ante pectus et caput inclinans, dum sacræ elevantur species. Peracta Consecratione subdiaconus se erigit simul cum celebrante et diacono, atque elevata usque ad faciem patena stat usque ad finem Orationis Dominicæ; tum enim sub verbis: *et dimitte nobis*, patenam ante pectus demittens, flectit unum genu cum diacono, et ascendit ad cornu Epistolæ, ubi a dextris diaconi, eidem offert patenam nondum discoopertam, quam tunc discooperit diaconus et purificatorio extra corporale abstergit. Dimissa patena acolythus aufert velum ab humeris subdiaconi, qui dein facta genuflexione retro post celebrantem in planum redit.

7. Dicto *Veni, Sanctificator*, ut supra celebrans ministrante diacono naviculam et dicente *Benedicite, pater reverende*, ponit incensum in thuribulum, dicens:

Per intercessionem etc. ut in Ordine Missæ. Deinde accepto thuribulo per manum diaconi, nullam tunc faciens cruci reverentiam, incensat oblata, ter ducens thuribulum super calicem et hostiam simul in modum crucis et ter circum calicem et hostiam, scilicet bis a dextra ad sinistram, et semel a sinistra ad dextram, (diacono interim pedem calicis tenente manu dextra) dispensans verba in qualibet incensatione, hoc modo: in prima incensatione: *incensum istud,* in secunda: *a te benedictum,* in tertia: *ascendat ad te, Domine,* in quarta: *et descendat super nos,* in quinta et sexta: *misericordia tua.* Deinde facta reverentia, incensat crucem et altare, ut dictum est supra, assistente eodem diacono, interim dicens: *Dirigatur, Domine, oratio mea etc.,* et cum incensatur crux, diaconus amovet calicem ad partem Epistolæ, et incensata cruce reponit in loco suo. Cum reddit thuribulum diacono, dicit: *Accendat in nobis etc.* et incensatur ab eo; deinde diaconus incensat chorum et postremo subdiaconum tenentem patenam, et ipse diaconus incensatur a thuriferario, et thuriferarius postea incensat acolythos et populum. Celebrans, postquam incensatus fuerit, (ibidem, quin loco moveatur, *Gardellini)* lavat manus, ministrantibus acolythis ampullam aquæ cum pelvicula et manutergio.

8. Cum dicitur *Præfatio,* diaconus et subdiaconus stant retro post celebrantem, et paulo antequam dicatur *Sanctus,* accedunt ad altare, ubi cum celebrante hinc inde dicunt *Sanctus* et quæ sequuntur usque ad Canonem. Deinde diaconus accedit ad sinistram celebrantis, ei assistens, dum dicitur Canon, nisi alius sacerdos assistat; quia tunc ipse staret ad dextram aliquantulum post celebrantem; subdiaconus vero tunc stat post celebrantem.

9. Cum celebrans dicit *Quam oblationem etc.,* diaconus accedit ad ejus dextram et ibi in superiori

gradu altaris genuflexus, cum Sacramentum elevatur, fimbrias planetæ elevat, et quando opus est, se erigens, calicem discooperit et cooperit, et cum celebrante genuflectit. Subdiaconus genuflectit in loco suo, thuriferarius genuflexus in cornu Epistolæ ter incensat hostiam, cum elevatur, et similiter calicem, posito incenso in thuribulum absque benedictione. Reposito calice diaconus redit ad librum, nisi alius assistat; ceteri surgunt et stant in locis suis.

10. Cum celebrans dicit *Per quem hæc omnia etc.* diaconus, facta Sacramento genuflexione, accedit ad dexteram celebrantis, et quando opus est, discooperit calicem, et cum celebrante adorat; similiter cooperit et iterum genuflectit. Cum incipit *Pater noster*, idem vadit retro post celebrantem, facta prius Sacramento genuflexione, ubi stat, dum dicitur Oratio Dominica.

11. Diaconus stans retro post celebrantem, cum in Oratione Dominica dicitur *Et dimitte nobis debita nostra*, facta ibidem genuflexione, vadit ad dextram celebrantis, et subdiaconus circa finem Orationis Dominicæ, facta item genuflexione revertitur ad altare, et stans in cornu Epistolæ porrigit patenam diacono, qui eam discooperit et purificatorio abstergens dat celebranti, illius manum osculando, et quando opus est, discooperit et cooperit calicem, et cum celebrante adorat. Subdiaconus reddita patena et deposito velo, quod ab humeris ejus pendebat, genuflectit et descendit retro post celebrantem, et cum dicitur *Pax Domini*, iterum genuflectens accedit ad sinistram celebrantis, et simul dicunt *Agnus Dei;* deinde facta ibidem Sacramento genuflexione, redit post celebrantem. Diaconus vero a dextris genuflexus exspectat pacem;[1]) et cum celebrans osculatur altare, ipse se

[1]) Exposito SS. Sacramento *Pax* danda est, excepta feria V. in Cœna Domini. Gardellini Comment. §. 30. n. 17. dicit:

erigens simul osculatur illud extra corporale,[1] et a celebrante dicente *Pax tecum* complexus, accipit pacem, sinistris genis sibi invicem appropinquantibus, et ei respondet: *Et cum spiritu tuo.* Postea iterum Sacramento in altari adorato, vertit se ad subdiaconum retro post celebrantem, et similiter dat ei pacem. Subdiaconus accepta pace a diacono et facta altari genuflexione [comitatus a subcæremoniario vadit ad chorum et dat pacem primo cujusque ordinis, dignioribus prius, deinde minus dignis, et reversus ad altare, facta genuflexione dat pacem subcæremoniario, qui ipsum comitaverat, qui et acolythis circa altare dat pacem, deinde[2]) subdiaconus] vadit ad dextram celebrantis, et quando opus est, discooperit calicem; accipit ampullam vini et infundit, quando celebrans vult purificare. Diaconus post datam pacem subdiacono vadit ad librum, et dum celebrans se communicat, stant ipse et subdiaconus profunde inclinati versus altare.

12. Diaconus defert librum Missalis ad cornu Epistolæ, deinde vadit retro post celebrantem; subdiaconus vero vadit ad cornu Evangelii, ubi calicem mundat, aptat cum purificatorio, patena et palla cooperit, plicat corporale, reponit in bursam et illam ponit super calicem coopertum velo, quem collocat in altari, vel super credentia, ut prius; postea redit ad locum suum retro post diaconum, qui, cum dicit *Ite, Missa est,* cum celebrante vertit se ad populum, et in Quadragesima dicto per celebrantem *Oremus*, diaconus in cornu Epistolæ vertens se ad populum,

---

„facta (post *Orate fratres*) genuflexione Missam prosequitur usque ad Communionem juxta solitum. Idem docet *Baldeschi* (edit. Fawrel) pag. 198.

[1]) Manibus junctis ante pectus, non vero super altare positis. *Baldeschi p. II. tit. II. cap.* 10. *n.* 1.

[2]) Quæ posita sunt in hac [] parenthesi, locum habent tantum in ecclesiis cathedralibus et collegiatis.

junctis manibus dicit *Humiliate capita vestra Deo.* Quo dicto vertit se versus altare a tergo celebrantis.

c) In Missa solemni defunctorum.

1. Ad *Aufer a nobis* diaconus ascendit cum celebrante, et in secundo gradu, vel secundum alios in suppedaneo a dextris celebrantis ministrat Introitui sine sui signatione. Subdiaconus post diaconum, vel secundum alios a sinistris celebrantis genuflexione facta assistit Introitui.

2. Subdiaconus cantata Epistola librum remittit cæremoniario, manum celebrantis non osculatur, Missale fert ad cornu Evangelii, ibique ministrat. Diaconus libro in medio altaris posito accedit ad sinistram celebrantis.

3. Si fiat sessio sub *Dies iræ,* diaconus ad verba *Oro supplex* surgit, accedit ad medium altaris, utrumque genu flectit in ultimo gradu, et recitat *Munda cor;* si non fiat sessio, hanc orationem recitat in secundo gradu.

4. Evangelio cantato redit in medium et genuflexione facta in inferiori gradu, ascendit ad locum; subdiaconus claudit librum, illum tradit cæremoniario, genuflectit a sinistris diaconi et stat in loco suo.

5. Cantatis a celebrante *Dominus vobiscum, Oremus,* subdiaconus facta genuflexione tendit ad credentiam, ex qua sumptum calicem cum parvo velo et bursa defert ad altare ac tradit velum acolytho; diaconus extractum ex bursa corporale extendit super altare.

6. Subdiaconus non dicit *Benedicite, Pater reverende,* quando infundit aquam; aqua infusa transit ad sinistram celebrantis, genuflectens in medio; diaconus purificatorio cooperit partem patenæ apertam.

7. Incensum ad *Offertorium* imponitur more solito; oblatis et altari incensatis solus celebrans incensatur; subdiaconus non sustinet patenam.

8. Ad *Hanc igitur* subdiaconus absque genuflexione accedit ad cornu Epistolæ, sumit thuribulum et tempore elevationis in ultimo gradu incensat SS. Sacramentum, inclinatione ante et post facta.

9. Ad *Et dimitte nobis* diaconus solus genuflectit in loco et accedit ad dexteram celebrantis, ubi tradit patenam.

10. Diaconus cantat *Requiescant in pace*, ad altare conversus.

d) In Missa Pontificali solemni.

1. Episcopo parato diaconus et subdiaconus recedunt et capiunt suos manipulos.

2. Subdiaconus Epistolam cantaturus procedit post Canonicos, gerens librum Evangeliorum clausum ante pectus, in quo includitur manipulus Episcopi; deinde venit diaconus ad sinistram presbyteri assistentis.

3. Ubi Episcopus pervenit ante infimum gradum altaris, simul cum suis ministris profundam reverentiam facit cruci super altari positæ; a dexteris Episcopi stat presbyter assistens, a sinistris diaconus et apud eum, modicum retro subdiaconus, qui tunc relinquit librum Evangeliorum in manibus cæremoniarii; dum in confessione dicunt *tibi, Pater, te, Pater* et *Misereatur tui*, caput versus Episcopum profundius inclinant. Ubi Episcopus dixit *Indulgentiam, absolutionem et remissionem etc.* subdiaconus capit manipulum, qui fuerat inclusus in libro Evangeliorum, et a latere osculatur, deinde porrigit Episcopo osculandum, ubi est signum crucis, mox applicat sinistro Episcopi brachio cum osculo manus, ipsumque stricte religat.

4. Finita confessione diaconus a dextris, subdiaconus a sinistris Episcopi cum eodem ascendunt ad altare; subdiaconus Episcopo offert librum Evange-

liorum, quem osculatur adjuvante presbytero assistente.

5. Cum Episcopus osculatus est librum Evangeliorum, diaconus eidem porrigit naviculam, et thure imposito et benedicto thuribulum cum debitis osculis; altari incensato Episcopus thuribulum reddit diacono, qui ipsum triplici ductu incensat.

6. Dum Episcopus incensatione peracta vadit ad sedem suam, diaconus et subdiaconus remanent apud altare, et deinde inter se dicunt *Kyrie eleison etc.* moxque Episcopo sedente, et ipsi sedent in aliquo scamno apud cornu Epistolæ; quando a choro cantatur ultimum *Kyrie*, cum reliquis ministris surgunt.

7. Postquam Episcopus incepit Hymnum *Gloria in excelsis*, diaconus et subdiaconus in locis suis simul eumdem submissa voce recitant, deinde sedent, usquequo per chorum perficiatur Hymnus cum organo, quo finito surgunt et in loca sua recedunt.

8. Cum Episcopus dicit conclusionem ultimæ Orationis, subdiaconus accipiens librum, factisque debitis reverentiis altari et Episcopo, comitante ad ejus sinistram subcæremoniario, et sibi ipse tenens librum a latere sinistro altaris, vel, ubi ita consuetum est, in ambone, cantat Epistolam alta voce. Qua finita, et factis debitis reverentiis portat eodem modo, quo supra, ante Episcopum librum clausum, quem inclinatus porrigit illi super ejus genibus, et manum dexteram illius super libro positam reverenter osculatur, et accepta benedictione ab Episcopo, redit ad scamnum suum apud altare et ibi exspectat, donec fuerit tempus eundi ad Evangelium.

9. Cum cantatur ultimus versus Gradualis sive Tractus, seu Alleluja, vel Sequentiæ, diaconus sumpto libro Evangeliorum, factaque reverentia Episcopo, illum clausum, congruenti mora affert ad altare, in infimo gradu genuflectens; tum ascendit, et

collocat illum in medio altaris; deinde facta altari reverentia, vadit ad Episcopum, cujus manum reverenter deosculatur; tum reversus ad altare, in cujus inferiori gradu genuflexus dicit secreto *Munda cor meum etc.*, et deinde capit librum et illum portat ante pectus, et apud altare in cornu Epistolæ in plano exspectat, donec tempus sit eundi ad Episcopum pro accipienda benedictione. Circa finem ultimi versus Gradualis etc., incenso imposito, subdiaconus, et diaconus portans librum Evangeliorum clausum ante pectus, facta prius altari reverentia, veniunt ante Episcopum, ubi diaconus inclinatus petit benedictionem dicens intelligibili voce *Jube, domne, benedicere.* Accepta benedictione diaconus facit Episcopo profundam reverentiam; deinde cum reliquis subdiaconus manibus junctis, diaconus librum Evangeliorum clausum ante pectus portans procedunt ad Evangelium cantandum.

10. Ubi pervenerunt ad locum, ubi solet Evangelium cantari, subdiaconus, medius inter ceroferarios tenet librum Evangeliorum apertum ante pectus, vertens renes non quidem altari, sed versus ipsam partem dexteram, quæ pro aquilone figuratur; si vero in ecclesia fuerint legilia, vel ambones, in illis poterit cantari Evangelium; videlicet, si cantabitur in legili, seu pulpito, subdiaconus stabit post illud, quod panno aureo, vel serico coloris ceterorum paramentorum coopertum et ornatum esse debet, amplectens ipsum legile, et manibus hinc inde librum tangens; quod si cantabitur in ambone lapideo, ad quod per gradus ascenditur, prout adhuc in pluribus ecclesiis secundum antiquam consuetudinem hujusmodi ambones reperiuntur, tunc subdiaconus assistet, et ministrabit diacono opportune, stans a latere ejus dextero, videlicet porrigens thuribulum, et vertens folia libri Evangeliorum, cum opus erit. Diaconus, cum tempus est,

junctis manibus ante pectus, incipit Evangelium et cum respondetur a choro *Gloria tibi, Domine*, cæremoniarius, accepto thuribulo de manu thuriferarii ibi prope adstantis, illud offert diacono, qui thurificat librum, primo in medio, deinde a parte dextera libri, mox a sinistra triplici ductu, et reddit thuribulum cæremoniario; tum manibus junctis prosequitur Evangelium, et cum profert nomen Jesu, vel Mariæ, inclinat se; sed profundius, cum dicit, Jesus; quod et omnes faciunt; subdiaconus autem, et ceroferarii perstant, velut immobiles. Finito Evangelio, subdiaconus, nulla facta reverentia, portat librum apertum in folio, ubi est principium Evangelii cantati, et illum offert osculandum Episcopo, nulla ei facta reverentia, nisi postea, libro clauso. — Diaconus, et alii cum debitis reverentiis eodem ordine revertuntur, et presbyter assistens, accepto thuribulo de manu cæremoniarii, vel thuriferarii, stans thurificat Episcopum stantem.

11. Cum Episcopus cantat ex libro per presbyterum assistentem sustentato *Credo in unum Deum*, diaconus et subdiaconus apud altare illud submissa voce prosequentur, et cum Episcopo ad Versiculum *Et incarnatus est* genuflectent. Lecto Symbolo, Episcopo sedente, diaconus et subdiaconus pariter sedent; et dum prædictus Versiculus cantatur a choro, genuflectunt. Diaconus, finito Versiculo, surgit, surgente etiam subdiacono, et accedens ad abacum, capit bursam cum corporali, quam ambabus manibus elevatis usque ad oculos, cum decenti mora, et gressu, ac cum debitis reverentiis portat ad altare, ubi extrahit corporale, idque explicatum ponit super altare in medio, bursam vero seorsim in eodem altari collocat, ita ut non præbeat impedimentum, et statim redit ad locum suum, et sedet; tunc sedet subdiaconus, si forte exspectavit stans, ex consuetudine multorum.

12. Circa finem Symboli omnes surgunt. Cantato *Dominus vobiscum*, lectoque Offertorio Episcopus accedit ad altare; diaconus eumdem ante infimum gradum excipit et ascendentem a dextris adjuvat; subdiaconus, postquam Episcopus lavit et tersit manus, accedit ad abacum, ubi velum illud sericum, quo calix, patena, et alia super ipsa mensa cooperiebantur, circumcirca humeros accipit, adjuvantibus acolythis, ita ut longius pendeat a parte dextera; deinde capit manu sinistra calicem cum patena et palla, ac dictam partem longiorem veli super ea extendit; dexteramque supra ipsum velum, et calicem leviter apponit, ne aliquid decidat, et sic ad altare procedit, quem sequitur acolythus, urceolos vini et aquæ portans, sumptos ex eodem abaco, ita ut eodem tempore cum Episcopo ad altare perveniant, ubi subdiaconus calicem cum patena ponit in cornu Epistolæ, remoto velo. Diaconus vero capit de manu subdiaconi patenam cum hostia, et ad manus Episcopi cum osculo porrigit, qui illam ambabus manibus ante pectus elevatam tenens, et oculos sursum dirigens, ac inde demittens, dicit *Suscipe, sancte Pater etc.* et in fine faciens cum ea signum crucis, collocat hostiam super corporali versus se, patenam vero ponit ad dexteram sub corporali. Interim diaconus calicem tergit purificatorio, et accepto de manu subdiaconi urceolo vini, quem illi acolythus ministrat, imponit vinum in calicem, quantum sufficiat, Episcopo inspiciente; subdiaconus vero urceolum aquæ parumper versus Episcopum elevans, dicit *Benedicite, Pater Reverendissime.* Episcopus autem, facto versus eum signo crucis, dum infundit paululum aquæ in calicem, dicit Orationem *Deus, qui humanæ substantiæ etc.* Diaconus deinde porrigit Episcopo celebranti calicem cum osculo calicis et manus, quem Episcopus ambabus manibus capiens, dextera scilicet nodum, sinistra pedem, illum offert simul cum

diacono tangente pedem calicis, seu brachium dexterum Episcopi sustentante, simulque cum illo dicit Orationem *Offerimus tibi, Domine, calicem etc.* Qua dicta eumdem calicem, facta cum eo signo crucis, ponit Episcopus super corporali in medio, retro Hostiam, ita ut Hostia sit inter ipsum celebrantem, et calicem, quem diaconus palla cooperit. Tum idem diaconus capiens patenam, ponit illam in manu dextera subdiaconi, et extremitate veli ab ea parte pendentis contegit, quam subdiaconus, stans post Episcopum et diaconum, spatio congruenti, sustinet elevatam usque ad *Pater noster*. (Vide pag. 616.)

13. Dicto per Episcopum *Veni, Sanctificator etc.* diaconus eidem ministrat naviculam et mox porrigit thuribulum, quod postea in cornu Epistolæ recipit; deinde Episcopum triplici ductu incensat, et deinceps Dignitates, Canonicos et alios de choro; quo facto ipse stans post celebrantem thurificatur in suo loco, ubi stat usque ad finem Præfationis.

14. Circa finem Præfationis accedit ad dexteram Episcopi, ubi dicit cum eo *Sanctus* de more, et statim redit ad locum suum post celebrantem, ubi stat usque ad *Agnus Dei*, accedendo tamen ad Episcopi dexteram, ad discooperiendum vel cooperiendum calicem, et ad patenam illi præbendam, ut in aliis Missis.

15. Cum Episcopus dicit *Et dimitte nobis etc.* subdiaconus, facta altari reverentia cum genuflexione, accedit cum patena cooperta ad cornu Epistolæ altaris, ubi diaconus, remoto velo ex patena, illam capit de manu subdiaconi, quam abstergit, osculatur, et cum manus osculo porrigit Episcopo celebranti, statim finita Oratione Dominica. Subdiaconus statim, reddita patena diacono, deponit velum ad manus cæremoniarii, vel alicujus acolythi, qui illud ad abacum reportat, ipse vero ad locum suum retro post celebrantem redit.

16. Diaconus dicit *Agnus Dei* cum Episcopo; quo dicto presbyter assistens, facta genuflexione Sacramento, accedit ad dexterum latus celebrantis, diaconus vero similiter ad sinistrum, ubi supplet ad librum loco presbyteri assistentis; deinde post diaconos assistentes accipit pacem, prius et post genuflectendo, sed altare non osculando; postea cum debitis genuflexionibus supplet ad librum, loco presbyteri assistentis a sinistris; subdiaconus vero a dextris servit discooperiendo calicem et alia faciendo, quæ erunt opportuna, donec Episcopus communicat.

17. Sumpta per Episcopum ablutione subdiaconus complicat corporale, tergit et mundat calicem, et omnia, quæ prius attulerat, colligit et componit, velum et bursam super calicem reponendo, eaque ad abacum reportat, sine tamen velo humerali, per gradus anteriores altaris, facta illi reverentia.

e) In Missa solemni coram Episcopo celebrata.

1. Diaconus et subdiaconus ad altare accedentes si transeant ante Episcopum, capite detecto debitam reverentiam faciunt. Subdiaconus satis lente debet incedere, ut Episcopus cum suis assistentibus primus ad altare perveniat. Diaconus sistit se ad sinistram celebrantis et tantisper retro post illum, subdiaconus vero ad sinistram diaconi; genuflexione prius altari et mox inclinatione Episcopo facta, faciunt Confessionem.

2. Dicto *Indulgentiam etc.*, facta Episcopo ad thronum redeunti profunda reverentia, diaconus se sistit ad dexteram celebrantis, cui respondet, subdiaconus vero ad sinistram celebrantis manet.

3. Post *Oramus te* subdiacono ad sinistram celebrantis stante, diaconus, absque osculis thuribulum ex throno Episcopi, qui incensum imposuit et benedixit, allatum, tradit celebranti, quem incensatione altaris peracta duplici ductu incensat.

4. Hymno recitato cum celebrante vadunt ad sedilia; in reditu genuflexione altari facta, inclinationem faciunt Episcopo.

5. Subdiaconus, si ante Epistolam in infimo gradu genuflexit, Episcopo caput inclinat; Epistola cantata accedit ad thronum Episcopi, genuflectit, osculataque manu redit ad altare.

6. Diaconus libro Evangeliorum super altari deposito descendit et vadit ad thronum Episcopi, cujus manum genuflexus osculatur; quo facto redit recitaturus *Munda cor meum* super inferiori gradu altaris; deinde deferens librum Evangeliorum, comitante subdiacono, accedit et petit benedictionem dicens *Jube, domne, benedicere,* osculata manu factaque inclinatione ante et post, præcedente subdiacono redit ad cantandum Evangelium.

7. Evangelio cantato subdiaconus defert librum soli Episcopo osculandum.

8. Ad *Credo* eadem observanda sunt, quæ ad *Gloria.* Diaconus, quando bursam ad altare defert, genuflexione ante altare facta, caput inclinat Episcopo.

9. Ad Offertorium subdiaconus in superiori gradu in cornu Epistolæ ampullam aquæ parumper versus Episcopum elevans dicit *Benedicite, Pater Reverendissime,* et infundit aquam in calicem.

10. Ad *Veni, Sanctificator* incenso per Episcopum imposito et benedicto diaconus thuribulum tradit celebranti, qui more solito incensat oblata et altare. Incensatione peracta duplici ductu incensat celebrantem, deinde cum thuriferario accedit ad Episcopum, eodemque per presbyterum assistentem triplici ductu incensato, ipse incensat Episcopi presbyterum assistentem, deinde diaconos honorarios, mox presbyterum assistentem celebrantis, chorum et subdiaconum, et ultimo ipse incensatur.

11. Post *Sanctus*, quia Episcopus venit in medium presbyterii, subdiaconus vadit in planum cornu Epistolæ, ibique manet, usque ad finem Consecrationis.

12. Quando datur pax, diaconus eamdem accipit a presbytero assistente celebrantis, et dat subdiacono.

13. Ad *Benedictionem*, quam dat Episcopus, diaconus et subdiaconus cum celebrante se retrahunt in cornu Epistolæ, ubi in superiori gradu genuflectunt utroque genu, conversi ad altare; dum Episcopus benedicit, caput profunde inclinant.

14. Finito Evangelio cum celebrante factis reverentiis altari et Episcopo debitis redeunt in sacristiam.

f) In festo Purificationis B. M. V. in benedictione candelarum et processione.

1. Diaconus indutus amictu, alba, cingulo, stola et planeta plicata (absque manipulo), ad dexteram celebrantis accedit ad altare, et dextera super pectus posita et capite tecto extremam fimbriam pluvialis celebrantis elevat, vel ubi loci dispositio id exigit, ante celebrantem junctis manibus incedit; subdiaconus pariter indutus amictu, alba, cingulo et planeta plicata ad sinistram celebrantis, vel ante diaconum incedit.

2. Ad altare perveniens diaconus birretum celebrantis more solito sumptum cum suo tradit cæremoniario, genuflectit, ascendit ad altare, repetit genuflexionem et se sistit ad dexteram celebrantis in gradu aliquantulum distans ab altari; subdiaconus easdem facit genuflexiones et manibus junctis se sistit ad sinistram celebrantis, paululum distans ab altari.

3. Dum celebrans benedicit, incensat et aspergit candelas, diaconus elevat extremitatem pluvialis.

4. Candelis incensatis diaconus inclinatione facta a latere celebrantis cum eodem vertit se ad populum, stans in cornu Epistolæ; subdiaconus vero eadem facit in cornu Evangelii; diaconus candelam pro ce-

lebrante destinatam ab acolytho acceptam osculatur et tradit digniori, qui ipsam tradet celebranti; deinde diaconus aliam candelam pro digniore ex clero destinatam ab acolytho accipit, osculatur et celebranti porrigit digniori tradendam.

5. Tum diaconus et subdiaconus accedunt ante celebrantem, et in suppedaneo genuflexi ex ipsius manibus accipiunt candelas suas, osculantes candelas et manum celebrantis; tum ambo surgunt, debitis reverentiis factis redeunt ad loca sua et candelas suas tradunt acolythis; quo facto diaconus candelas singulas distribuendas tradit celebranti; subdiaconus interim elevat fimbrias pluvialis ejusdem celebrantis.

6. Finita distributione candelarum diaconus et subdiaconus inclinatione facta celebranti, si opus fuerit, ministrant in lotione manuum.

7. Quando celebrans finito *Exsurge* cantat *Oremus*, diaconus accedit ad dexteram celebrantis, et si fuerit post Septuagesimam et non in die Dominica, cantat *Flectamus genua* aut in loco, aut retro post celebrantem, ibique stat usque ad finem Orationis, vel redit, genuflexione a dextris celebrantis facta; subdiaconus imitatur diaconum et, ubi opus fuerit, respondet *Levate.*

8. Finita Oratione *Exaudi, quæsumus, Domine* pro impositione incensi ministrat naviculam solitis osculis factis; deinde tradit celebranti candelam, postquam et illam et manum celebrantis osculatus est; deinde sumpta sua candela et facta genuflexione se vertit ad populum et cantat *Procedamus in pace;* subdiaconus sub impositione incensi genuflexione altari facta via breviori discedit sumpturus crucem processionis et accedit usque ad portam aut ad medium presbyterii, ubi consistit, se vertens ad altare.

9. Statim post *Procedamus in pace* diaconus descendit, et se sistit ad celebrantis sinistram; subdia-

conus crucem tenens medius inter duos acolythos cum candelabris accensis, genuflexione non præmissa et capite non tecto sequitur thuriferarium.

10. Regressus in chorum subdiaconus sine genuflexione crucem defert ad credentiam et deinceps cum diacono induit paramenta pro Missa.

g) In Dominica Palmarum.

1. Cum celebrans in cornu Epistolæ dicit Antiphonam *Hosanna*, diaconus a dextris, subdiaconus vero a sinistris ipsius stat.

2. Quando celebrans post *Dominus vobiscum* recitat Orationem in tono feriali, subdiaconus, facta cruci reverentia, descendit ad credentiam vel retro post celebrantem; planeta deposita ac libro accepto cantat Epistolam et osculatur manum celebrantis sicut in Missa. Reddito libro et inclinatione facta accedit resumpturus planetam et via breviori redit ad celebrantis dexteram. Diaconus versus finem Epistolæ cruci facit reverentiam, descendit in planum prope credentiam, planetam convolvit, vel ea deposita latiorem stolam sumit, accipit Missale, illudque more solito defert super medium altaris; deinde stans a dextris celebrantis illi ministrat incensum. Quo facto per viam breviorem ad medium rediens, genuflectit in suppedaneo, dicit *Munda cor* et librum tenens petit benedictionem in eodem loco remanens; subdiaconus hac occasione elevat extremitatem pluvialis, et postea diacono tenet librum sicut in Missa.

3. Evangelio cantato celebrans osculatur librum et incensatur sicut in Missa; deinde diaconus resumpta planeta redit ad celebrantis dexteram.

4. Ad *Sanctus* diaconus et subdiaconus se inclinant, et ad *Benedictus* se signant, ante processionem uterque deponit manipulum.

5. Rami distribuuntur eodem modo, quo candelæ in festo Purificationis B. M. V. *(Cfr. pag. 630. et 631.)*

6. Ramorum distributione finita imponitur incensum more solito; processio instituitur sicut in festo Purificationis B. M. V., sed in regressu consistunt ad ostium extra ecclesiam, et quidem diaconus a sinistris celebrantis; subdiaconus stat foris juxta portam tenens crucem, crucifixo ad celebrantem converso.

7. Finito Hymno *Gloria, laus et honor* subdiaconus invertens crucifixi imaginem ad ostium, nihil dicens semel tantum percutit ostium hastili crucis, et statim ingreditur ecclesiam.

8. Subdiaconus, dum in Epistola cantat *ut in nomine Jesu*, genuflectit uno genu et sine mora surgit. Osculata celebrantis manu sistit se ad dexteram diaconi.

9. Dum primus diaconus Passionis incipit Passionem, diaconus Missæ celebranti cum solitis osculis tradit ramum, et stans ad ejus dexteram vertit folia libri, suum ramum tenens manu sinistra.

h) Feria V. in Cœna Domini.

Usque ad *Agnus Dei* Missa cantatur more solito.

1. Dicto *Agnus Dei* diaconus et subdiaconus mutant loca, genuflexione facta ante et post.

2. Sumpto per celebrantem SS. Sanguine subdiaconus calicem Missæ palla cooperit ac reponit super corporale in cornu Evangelii, factaque genuflexione accedit ad sinistram, ubi renovat genuflexionem; diaconus vero facta genuflexione accedit ad dexteram celebrantis, iterum genuflectit, offert celebranti vacuum calicem pro reservanda hostia, quem reponit in medio corporalis; deinde, ubi celebrans discessit in cornu Evangelii, ipse diaconus accedit ad medium, genuflectit, cooperit calicem palla et inversa patena, extenditque velum album et sericum super eumdem calicem, quem reponit in medio, paululum propius ad tabellam. Deinde aperto ciborio, ac genuflexione

facta descendit in planum in cornu Epistolæ, ibique inclinatus recitat aut cantat *Confiteor*. Subdiaconus genuflectit utroque genu prope celebrantem.

3. Peracta Missa diaconus et subdiaconus cum celebrante genuflectunt in suppedaneo, descendunt in planum et deponunt manipula; quando celebrans assumpsit pluviale, eumdem deducunt ad altare, extremitates pluvialis ipsius elevantes, ante infimum gradum cum eodem in genua procumbunt; ubi surrexerunt, imponitur incensum absque osculis; subdiaconus pluvialis fimbriam elevat sub thuris impositione et benedictione, diaconus vero sub incensatione.

4. Incensatione peracta diaconus ascendit super suppedaneum ac facta genuflexione vitta alligat velum calicis (dummodo hoc non factum sit in Missa); deinde dextera manu sumit nodum et sinistra pedem calicis, quem, vertens se per suam sinistram, stans tradit celebranti. Remissa extremitate dextera veli humeralis super calicem, ac genuflexione facta diaconus descendit a latere sinistro, deinde ipse a dexteris, subdiaconus vero a sinistris celebrantis incedunt, recitantes cum eodem *Pange lingua* et elevantes pluviale.

5. Ubi pervenit ad capellam SS. Sacramenti, subdiaconus genuflectit utroque genu in gradu inferiori, diaconus vero ascendit in suppedaneum, et dorso ad latus Epistolæ converso, genuflectit utroque genu, sicque genuflexus, remoto velo humerali, a celebrante stante accipit SS. Sacramentum, deinde surgit et deponit SS. Sacramentum super corporali in altari expanso, (vel ex præscripto Cærem. Ep. in tabernaculo, quod relinquit apertum); facta deinde genuflexione descendit ad celebrantem, cujus humerale recipit, et subdiacono tradit, moxque genuflectit utroque genu ad ejusdem dexteram. Post *Veneremur cernui* diaconus surgit et ministrat incensum, thuri-

bulo reddito ascendit ad altare, et facta genuflexione, remittit calicem in tabernaculum, quod claudit præmissa genuflexione, deinde redit ad dexteram celebrantis, una cum subdiacono extremitates pluvialis elevat, caput tegit et ad sacristiam redit.

6. Ciborio ex altari amoto, subdiaconus amictu, alba, cingulo, diaconus insuper stola violacea super humerum indutus, capite tecto et manibus junctis cum celebrante procedunt ad denudationem altarium. Ad altare majus pervenientes birretis traditis et celebrante inclinationem faciente, diaconus et subdiaconus genuflectunt, et cum eodem ad altare ascendunt, et submissa voce recitantes Psalmum *Deus, Deus meus, respice* (qui habetur feria VI. in feriali officio ad Primam) eumdem adjuvant in amovendis mappis. Majori altari denudato descendunt in planum, celebrans facit inclinationem, subdiaconus et diaconus genuflectunt, deinde accedunt ad alia altaria, quæ simili modo denudant. Quo facto cum celebrante redeunt ad altare majus, genuflectunt, et revertuntur in sacristiam eodem ordine, quo venerunt.

i) Feria VI. in Parasceve.

1. More solito diaconus et subdiaconus paramentis nigris induti, præcedunt celebrantem ad altare; ibi diaconus birretum celebrantis sumit et una cum suo tradit cæremoniario, deinde facta genuflexione diaconus ad dexteram, subdiaconus ad sinistram celebrantis provolvuntur, capite et brachiis pulvino admotis.

2. Elapso tempore, quo unum *Miserere* possit recitari, surgunt, diaconus ascendit ad altare, ac facta genuflexione, accedit ad secundum gradum, in quo stat a dextris celebrantis; lecta a celebrante prophetia, non dicto *Deo gratias*, redit retro post celebrantem; subdiaconus omnino imitatur diaconum.

3. Dicta post *Flectamus genua* Oratione, subdiaconus deposita planeta, accedit cantaturus Epistolam more solito. Mox facta cruci genuflexione, remisso libro et resumpta planeta, vadit ad dexteram diaconi, qui stat ad dexteram celebrantis.

4. Finita Passione diaconus deposita planeta accedit cantaturus Evangelium non petita benedictione et incenso non adhibito; subdiaconus Evangelio assistens librum non defert celebranti osculandum.

5. Evangelio finito diaconus genuflexione facta accedit retro post celebrantem, subdiaconus vero pariter facta genuflexione retro post diaconum; ille, quando opus est, dicit *Flectamus genua*, hic respondet *Levate*.

6. Completis Orationibus diaconus descendit et deposito manipulo, servata vero stola latiori vel planeta convoluta, accedit ad medium per inferiorem graduum partem; genuflexione facta accipit crucem, quam ad se versam defert celebranti, ipsi tradit absque osculis; deinde ad ejusdem dexteram se sistit. Subdiaconus eodem tempore (completis scilicet Orationibus) accedit, amovet casulam plicatam et deponit manipulum, transitque ad dexteram celebrantis, paulo inferior in plano vel ad ultimum gradum.

7. Cantato a celebrante *Ecce lignum crucis* diaconus et subdiaconus cum eodem prosequuntur: *in quo salus mundi pependit;* ad verba chori *venite, adoremus* se prosternunt, caputque demittunt. Eadem faciunt in loco, ubi dicitur Introitus, et in altaris medio.

8. Quando sacerdos solus portat crucem ad locum præparatum, diaconus in cornu Evangelii, subdiaconus vero in cornu Epistolæ manent genuflexi, usque dum sacerdos crucem deposuit. Tunc via breviori accedunt ad sedes, et deponunt calceamenta; deinde vadunt ad portam presbyterii, genuflectunt, procedunt usque in medium presbyterii, iterum genufle-

ctunt, procedunt usque ad crucem, osculantur crucifixi pedes tantum, et repetita genuflexione redeunt ad sedes, ubi salutato celebrante, resumunt calceamenta et paramenta.

9. Circa finem adorationis crucis diaconus accipiens ex credentia bursam, cruci genuflectit et via breviori ascendit ad altare, in cujus medio genuflexione facta, more solito extendit corporale, et juxta illud ponit purificatorium, deinde debita reverentia facta, via breviori redit ad celebrantem.

10. Finita adoratione crucis diaconus surgit, accedit ad pulvinum, genuflectit et sumit crucem, quam reverenter accipit et tenens elevatam ad altitudinem oculorum reportat ad altare, ibique deponit in loco, ubi erat prius, i. e. inter candelabra; deinde genuflectit, reditque ad locum juxta celebrantem, ubi sedet et caput tegit.

11. In processione ad capellam SS. Sacramenti diaconus ad dexteram, subdiaconus ad sinistram celebrantis capite tecto incedit; prope capellam caput detegunt, ante fores vel ante infimum gradum genuflectunt, et profunde inclinant; tunc diaconus surgit, manibus junctis ascendit in suppedaneum, genuflectit (dorso non converso ad celebrantem), aperit tabernaculum, genuflectit, et redit ad dexteram celebrantis, cui porrigit naviculam absque osculis.

12. Incenso absque benedictione imposito et SS. Sacramento incensato diaconus surgit, ascendit in suppedaneum, genuflectit, sumit calicem, dat ad manus sacerdotis et tegit extremitatibus veli humeralis. Procedunt eodem ordine, quo venerunt.

13. Ubi pervenerunt ad altare, subdiaconus genuflectit ad sinistram celebrantis in infimo gradu altaris; diaconus vero ascendit in suppedaneum, genuflectit utroque genu versus celebrantem, genuflexus amovet humerale et accipit calicem, surgit, deponit

calicem in altari, solvit vittam (funiculum, quo velum circa calicem erat obfirmatum), extendit velum ac genuflectit, dorso ad cornu Epistolæ converso; tunc surgit, descendit ad dexteram celebrantis et porrigit naviculam.

14. Incenso absque osculis et benedictione imposito et SS. Sacramento incensato, subdiaconus ad sinistram, diaconus vero ad dexteram celebrantis ascendit ad altare, genuflectit, sumit patenam eamque ita tenet, ut celebrans Hostiam ex calice commode in eam deponere possit, deinde absque osculis celebranti tradit patenam cum SS. Hostia. Quo facto subdiaconus genuflectit, transit ad dexteram diaconi, genuflectit, porrigit ampullam vini et parum aquæ, nihil dicens. Diaconus infundit vinum in calicem non extersum, quem celebranti dat et deinceps palla tegit.

15. Calice super corporali deposito subdiaconus genuflectit, transit ad sinistram celebrantis iterumque genuflectit; diaconus vero porrigit naviculam absque osculis et nihil dicens. Oblata et altare incensantur more solito, genuflectunt cum celebrante ante et post, et quoties transeunt ante SS. Sacramentum; sacerdos non incensatur, sed statim aliquantulum extra altare in cornu Epistolæ ministrantibus diacono et subdiacono lavat manus, nihil dicens; quo facto subdiaconus et diaconus more solito accedunt ad medium altaris.

16. Cantato *Pater noster* diaconus genuflectit et accedit retro post celebrantem in secundum gradum et genuflectit utroque genu in suppedaneo, manibus junctis; subdiaconus imitatur diaconum, ad cujus sinistram manet genuflexus.

17. Post *Elevationem* diaconus surgit et transit ad dexteram celebrantis, ut detegat calicem; subdiaconus vadit ad sinistram celebrantis; detecto calice mutant locum, genuflexione facta ante et post.

18. Ablutione peracta subdiaconus cruci facit inclinationem et accedit ad cornu Evangelii, ubi calicem extergit et more solito disponit; diaconus vero clauso libro ac resumpta planeta redit ad dexteram celebrantis, genuflexione in medio facta.

k) Sabbato sancto.

1. Diaconus, qui cantabit *Exsultet*, debet idem esse, qui cantabit Evangelium in Missa.

2. Ad benedictionem novi ignis subdiaconus indutus planeta plicata, absque manipulo, defert crucem, præcedentibus acolythis. Ubi pervenit ad portam, se constituit prope mensam, renes ad portam vel murum vertens, imaginem vero crucifixi et faciem suam ad celebrantem; diaconus indutus stola et planeta violacea accedit ad sinistram celebrantis; postquam vero venerunt ad locum benedictionis, transit ad ejus dexteram, accipit ejusdem birretum, osculatur illud et tradit cæremoniario; deinde assistit celebranti, vertens folia et elevans pluviale, dum crucem format.

3. Dicta Oratione (quarta) pro benedictione quinque granorum diaconus porrigit naviculam et cochlear, aspergillum et thuribulum osculis solitis factis; deinde transit ad sinistram celebrantis, assumit stolam, manipulum et dalmaticam albi coloris, redit ad dexteram celebrantis, cui porrigit naviculam [1]) osculis solitis factis; deinde utraque manu sumit arundinem et incedit immediate ante celebrantem.

4. Ingressus in ecclesiam diaconus consistit, inclinat arundinem ad acolythum deferentem candelam de novo igne accensam, ut unum ex ramis accendat; deinde arundinem elevat, genuflectit cum omni-

---

[1]) Antequam discedunt, celebrans tantum incensum imponit, ut sufficiat pro incensatione libri ante *Exsultet*.

bus (præter subdiaconum, qui crucem defert), et solus cantat voce mediocri *Lumen Christi;* et altius elevans arundinem procedit ad medium ecclesiæ; iterum inclinat arundinem, ut acolythus accendat alium ramum et iterum genuflexus, ut supra, paulo altius cantat *Lùmen Christi;* adhuc altius tenens arundinem procedit ante altare, ubi accenditur tertius ramus, et rursum genuflexus, ut prius, adhuc altius cantat *Lumen Christi.*

5. Ubi sacerdos ascendit ad cornu Epistolæ, diaconus tradit arundinem uni ex acolythis, accipit Missale et genuflexus in medio altaris, in suppedaneo petit benedictionem, ut fit ante Evangelium; non osculata manu celebrantis, descendit in planum, genuflectit, et accedit ad pulpitum, deponit super eodem librum, se convertit ad meridiem vel ad aquilonem, apertum librum ter incensat, et manibus junctis incipit *Exsultet.* Subdiaconus cum cruce stat ad dexteram diaconi et imaginem crucifixi vertit ad celebrantem.

6. Post verba *curvat imperia* diaconus infigit quinque grana incensi benedicti in cereo paschali in modum crucis, ordine in Missali assignato, et prosequitur.

7. Post verba *rutilans ignis accendit* diaconus cereum paschale accendit cum una ex tribus candelis in arundine positis; deinde prosequitur.

8. Post verba *apis mater eduxit* paululum silet, deinde pergit, ad nomen Papæ caput inclinat. Quæ ad imperium Romanum spectant, omittit.

9. Finito *Exsultet* diaconus librum clausum relinquit super pulpitum, et depositis albis sumit violacea paramenta, et vadit ad dexteram celebrantis, sicut ad Introitum; subdiaconus, deposita cruce et genuflexione facta, sumit manipulum et se sistit ad dexteram diaconi.

10. In fine singularum prophetiarum diaconus et subdiaconus se sistunt unus post alterum, retro post celebrantem; dum celebrans dicit *Oremus*, diaconus, ubi opus est, cantat: *Flectamus genua*, et subdiaconus: *Levate;* absoluta Oratione redeunt ad loca sua.

11. Prophetiis cantatis diaconus et subdiaconus deponunt manipulum, et facta genuflexione ille ad dexteram, hic ad sinistram celebrantis detecto capite et fimbrias pluvialis elevantes accedunt ad fontem baptismalem; ibique stant juxta celebrantem et elevant pluviale, ubi opus est.

12. Benedictione fontis finita diaconus celebranti cum osculis solitis porrigit aspersorium; quo facto celebrans cum ministris redit ad altare, eodem ordine, quo ad fontem accesserunt; deinde depositis pluviali et planetis plicatis genuflectunt in plano ante infimum gradum altaris et procumbunt.

13. Quando in Litaniis cantores cantant ℣. *Peccatores*, ministri cum celebrante surgunt, deinde genuflectunt et manibus junctis redeunt in sacristiam, paramenta alba assumpturi pro Missa, in qua præter solita hæc observanda sunt:

14. Cantato *Oremus* post Evangelium, subdiaconus facta altari reverentia calicem de credentia sumit, et humerali velo coopertum defert ad altare more solito, diaconus sumpta bursa extendit corporale, et redit ad locum suum.

15. Non datur pax; ad verba celebrantis *Pax Domini etc.* diaconus et subdiaconus mutant locum, genuflexione facta ante et post.

16. Ad *Magnificat* cum celebrante se signant; postea diaconus incensat celebrantem, chorum et subdiaconum, ac redit ad locum, ubi incensatur a thuriferario; subdiaconus, dum incensatur, stat in secundo gradu, unde statim descendit.

Quæ sacerdos in Missæ celebratione et in aliis sacris functionibus observare debeat, alumni abunde invenient in nostro Manuali sacerdotum, cujus editio VII. anno 1874. Coloniæ per J. P. Bachem impressa est.

IV. De ordinibus rite suscipiendis.

1. Regulæ quædam generales in omnibus ordinibus suscipiendis observandæ.

1. Aliquot diebus ante ordinationem attente legant et bene considerent, quæ supra (pag. 192.) de singulorum Ordinum vi, natura et obligationibus dicta sunt.

2. Ordinandi appareant confessi et jejuni, bene tonsurati, et habitu talari et collari vestiti; in actu sacro manus semper ante pectus junctas habeant, nisi eædem alias occupatæ sint; et quotiescumque Episcopus benedicens super ordinandos signum crucis facit, et ipsi ordinandi, quoad possunt, se signant.

3. Quando ordinandi nominatim vocantur, quilibet vocatus voce audibili respondet *Adsum;* dein statim ad ordinationis locum ante Episcopum accedit, cui reverentiam profundam facit; et in medio genuflectit. Si plures sint, in modum coronæ se disponant. Reverentiam profundam Episcopo debitam quilibet facit, quotiescumque vel ad eumdem accedit, vel ab eodem recedit, vel ipsum transit.

4. Post provocationem illam ordines ipsi conferuntur, pro quibus singulis infra quædam regulæ speciales dabuntur. Ordinandi bene advertant, quando respondere debeant *Amen.*

5. Ordinatione finita, et Offertorio ab Episcopo in Missa lecto ordinati cum candelis accensis in manu dextera, sinistra pectori admota, ad eumdem accedunt, et quilibet coram eo genuflexus ipsi candelam suam offert, in oblatione ipsa prius candelam in parte

inferiori, dein annulum Reverendissimi osculans, et dein in locum suum recedit.

6. Item Ss. Sanguine ab Episcopo sumpto, ad S. Communionem accedunt, ante quam (neopresbyteris exceptis) genuflexi voce clara confessionem dicunt, et dein S. Communionem accipiunt, prius ad verba Episcopi: *custodiat te in vitam æternam* — respondentes: *Amen*, et ante sumptionem ipsam annulum Reverendissimi osculantes.

7. Denique benedictione finali in Missa ab Episcopo data, ordinati ad locum ordinationis accedunt, et, uti initio, coram Rvdmo genuflexi ab eodem pensum accipiunt. Ad ejusdem verba ultima: *etiam pro me orate* omnes simul respondent: *Libenter*, vel *facturi sumus*, et recedunt.

2. Rubricæ Pontificalis Romani de ordinibus conferendis.*)

(Ex Pontificali Romano, ed. anni 1849.)

Quando Episcopus ordinationem facere disposuerit, omnes, qui ad sacrum ministerium accedere voluerint, feria quarta ante ipsam Ordinationem, vel quando Episcopo videbitur, ad civitatem evocentur. Episcopus autem sacerdotibus, et aliis prudentibus viris, peritis divinæ legis, ac in ecclesiasticis functionibus exercitatis, sibi ascitis, ordinandorum genus, personam, ætatem, institutionem, mores, doctrinam, et fidem diligenter investiget, et examinet.

Nullus ad subdiaconatus Ordinem ante vigesimum secundum, ad diaconatus ante vigesimum tertium, ad presbyteratum ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promoveatur.[1]) Sciant tamen Episcopi, non singulos in ea ætate constitutos debere ad hos Ordines assumi, sed dignos dumtaxat, et quorum pro-

* Numeri textui inserti remittunt ad notas post singula capita positas.

bata vita senectus sit. Regulares quoque nec in minori ætate, nec sine diligenti Episcopi examine ordinentur.

Prima tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint, et fidei rudimenta edocti non fuerint: quique legere et scribere nesciant, et de quibus probabilis conjectura non sit, eos non sæcularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.

Ad minores Ordines promovendi, bonum a parocho, et a magistro scholæ, in quo educantur, testimonium habeant. Hi vero, qui ad singulos majores erunt assumendi, per mensem ante ordinationem Episcopum adeant, qui parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut nominibus ac desiderio eorum, qui volent promoveri, publice in ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, et vita ac fide dignis diligenter inquirat, et litteras testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum Episcopum quamprimum transmittat.

Minores Ordines iis, qui saltem latinam linguam intelligant, per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo magis expedire videretur, conferantur, ut eo accuratius, quantum sit hujus disciplinæ pondus, possint edoceri; ac in unoquoque munere, juxta præscriptum Episcopi, se exerceant; idque in ea, cui adscripti erunt, ecclesia, nisi forte ex causa studiorum absint, atque ita de gradu in gradum ascendant, ut in eis cum ætate, vitæ meritum, et doctrina major accrescat. Quod et bonorum morum exemplum, et assiduum in ecclesia ministerium, atque major erga presbyteros, et superiores Ordines reverentia, et crebrior, quam antea, Corporis Christi Communio, maxime comprobabunt. Cumque hinc ad altiores gradus, et sacratissima mysteria sit ingressus, nemo iis initietur,

quem non scientiæ spes majoribus Ordinibus dignum ostendat. Hi vero nonnisi post annum a susceptione postremi gradus minorum Ordinum, ad sacros Ordines promoveantur, nisi necessitas, aut ecclesiæ utilitas, judicio Episcopi, aliud exposcat.

Subdiaconi, et diaconi ordinentur, habentes bonum testimonium, et in minoribus Ordinibus jam probati, ac litteris, et iis, quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi. Qui sperent, Deo auctore, se continere posse; ecclesiis, quibus adscribentur, inserviant; sciantque maxime decere, si saltem diebus Dominicis, et solemnibus, cum altari ministraverint, sacram Communionem perceperint. Promoti ad sacrum subdiaconatus Ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur. Duo sacri Ordines non eodem die, etiam Regularibus, conferantur.

Qui pie et fideliter in ministeriis ante actis se gesserint, et ad presbyteratus Ordinem assumuntur, bonum habeant testimonium; et hi sint, qui non modo in diaconatu, ad minus annum integrum, nisi ob ecclesiæ utilitatem ac necessitatem aliud Episcopo videretur, ministraverint; sed etiam ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur; atque ita pietate, et castis moribus conspicui, ut præclarum bonorum operum exemplum, et vitæ monita ab eis possint exspectari.

Illegitimi, sine dispensatione Apostolica, ad sacros Ordines promoveri non possunt; ad minores tamen possunt ex dispensatione sui Episcopi Ordinarii: neque etiam furiosi, amentes, servi, homicidæ, irregulares, insigni corporis vitio deformes, aut manci ordinari possunt.

Examinentur de Ordine, in quo sunt constituti, et quando, et a quo illum receperunt.

Clericus sæcularis, quamvis alias sit idoneus moribus, scientia, et ætate, ad sacros Ordines non promoveatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere. Id vero beneficium resignare non possit, nisi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum sit promotus; neque ea resignatio admittatur, nisi constito, quod aliunde vivere commode possit, et aliter facta resignatio nulla sit. Patrimonium vero, vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate ecclesiarum suarum: eo quoque prius perspecto, patrimonium illud, vel pensionem vere ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint; atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut exstingui, vel remitti nullatenus possint, donec beneficium ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere possint.

Advertat diligenter Pontifex, cum Ordines confert, ne in expressione formarum, vel collatione instrumentorum ipsorum Ordinum deficiat; frequenter Pontificale respiciat, et mature procedat. Moneat ordinandos, quod instrumenta, in quorum traditione character imprimitur, tangant. Secretas morose dicat, ut ordinati ad sacerdotium possint illas cum eo dicere; debent enim ex consuetudine concelebrare, et etiam verba consecrationis proferre.

Tempora Ordinationum sunt: Sabbata in omnibus Quatuor Temporibus, Sabbatum ante Dominicam de Passione, et Sabbatum sanctum.

Clericatus, seu prima Tonsura, quocumque die, hora, et loco conferri potest.

Minores vero Ordines possunt dari singulis Dominicis, et festivis diebus duplicibus[2]) ex præscripto ubicumque, in mane tamen.[3])

Ordinandi omnes debent in ecclesia se præsentare cum tonsura, habitu, et paramentis Ordini suo convenientibus, et candelis in manu accensis. Et cum a notario Episcopi nominati fuerint, respondeant, *Adsum*, et accedant ad locum Ordinationis, secundum ordinem descriptionis.

Advertat quoque Pontifex, quod si unus tantum sit per eum ad quemcumque Ordinem promovendus, illum admoneat, et alloquatur non in plurali, ut textus dicit, sed in singulari.

In Sabbatis Quatuor Temporum, in quibus fiunt Ordinationes generales, tonsuræ fieri debent post *Kyrie eleison;* deinde dicta prima Lectione ordinantur ostiarii; post secundam Lectionem, lectores; post tertiam, exorcistæ; post quartam, acolythi; post quintam, subdiaconi; finita Epistola, diaconi; et demum ante ultimum versum Tractus, vel infra Octavam Pentecostes, ante ultimum versum Sequentiæ, ordinantur presbyteri.

Si Ordinationes fiant in Sabbato ante Dominicam de Passione, quia unica tantum dicitur Lectio, tonsuræ debent fieri immediate post Introitum, omnes minores Ordines post *Kyrie eleison*, subdiaconi immediate post Collectam, diaconi, post Epistolam, presbyteri, ante ultimum versum Tractus.

Idem servetur, quandocumque dantur Ordines sacri extra Tempora, ex dispensatione Apostolica.[4]) Quod si fiat inter Pascha et Pentecosten, presbyteri ordinantur ante ultimum versum. Si inter Pentecosten et Septuagesimam, ordinantur ante Versum, *Alleluja.* Et antequam ad collationem Ordinum procedatur, legitur mandatum Apostolicum, sive supplicatio, cujus vigore Pontifici facultas conceditur ordi-

nandi; quibus lectis, dicit Pontifex, *Deo gratias;* et ad Ordinationem procedit.

Si vero Sabbato sancto Ordinationes fiant, officium incipitur a prima Prophetia,[5]) et continuatur, prout in Ordinario, usque ad Litanias inclusive: in quibus dicto, *Ut omnibus Fidelibus, etc.* surgit ab accubitu Pontifex, et conversus ad ordinandos, eos benedicit, prout post Litanias infra ponitur. Deinde perficiuntur Litaniæ, et Pontifex facit Confessionem: et dicto *Kyrie eleison*, pro Missa, ordinat ad primam tonsuram. Tum dicit, *Gloria in excelsis Deo etc.* Quo dicto, ordinat ad quatuor minores Ordines. Deinde dicit Orationem ordinariam, cum alia pro ordinandis; quibus dictis, ordinat ad subdiaconatum.[6]) Tum dicitur Epistola, et ea dicta, ordinat diaconos. Dicitur deinde *Alleluja*, cum suo Versu, et prima pars Tractus; quibus dictis, ordinat presbyteros; post quorum ordinationem dicitur Versus Tractus, Evangelium, et alia, prout in Ordinario.

Quando autem Pontifex extra Missarum solemnia est promoturus aliquos ad primam tonsuram, vel ad quatuor minores Ordines, sufficit, quod habeat stolam supra rochettum, vel supra superpelliceum (si sit Regularis), et mitram simplicem. Cum autem est celebraturus pro sacris Ordinibus conferendis, habere debet sandalia, et omnia paramenta Pontificalia, et dicere Psalmum *Quam dilecta, etc.*

Ordinationes sacrorum Ordinum, statutis a jure temporibus, ac in Cathedrali ecclesia,[7]) vocatis, præsentibusque ad id ecclesiæ Canonicis,[8]) publice celebrentur: si autem in alio diœcesis loco, præsente clero loci, dignior, quantum fieri poterit, ecclesia semper adeatur.

Cum igitur Ordinationes faciendæ sunt, per sacristam, seu alium, ad quem spectat, præparantur omnia, quæ necessaria sunt pro Missa Pontificali.[9])

Et demum, cum tempus Ordinationis instat, hora competenti, Pontifex cappa magna indutus, capellano illam post eum deferente, venit ad ecclesiam, ubi Ordinationes fieri debent: et accedens ante altare, genuflexus ibidem aliquamdiu orat. Deinde vadit ad sedem, ubi paramenta capere consuevit, vel, si non sit in ecclesia sua, ad faldistorium, ad cornu Epistolæ sibi paratum, ubi sedens, accipit omnia paramenta Pontificalia coloris tempori convenientis, et mitram simplicem, dicens Psalmum *Quam dilecta, etc.*

Pontifex sic paratus, baculum pastoralem[10]) in sinistra tenens, accedit ad gradus altaris,[11]) ubi depositis baculo et mitra, facta altari reverentia cum profunda capitis inclinatione, facit cum ministris Confessionem.[12]) Interim cantatur a choro Introitus, et *Kyrie eleison.* Finita Confessione, Pontifex ascendit ad altare, illud in medio osculatur, et textum Evangelii ad sinistram, incensat altare more solito, resumit mitram, et revertitur ad sedem, seu ad faldistorium, ad cornu Epistolæ, ubi deposita mitra, et versa facie ad altare, oblato sibi per ministrum libro, ex eo legit Introitum, et *Kyrie eleison,* quibus dictis, sedet cum mitra, donec perficiatur a choro ultimum *Kyrie eleison.* Quo finito, surgit Pontifex, et cum mitra ad faldistorium, ante medium altaris sibi præparatum, accedit, et in illo sedet, renibus altari versis. Tum Archidiaconus vocat omnes ordinandos,[13]) dicens: *Accedant omnes, qui ordinandi sunt.* Quibus ante altare coram Pontifice genuflexis, vel in modum coronæ dispositis, Archidiaconus publice interrogat omnes, si sint aliqui, qui forte non sint confirmati: quia non debent ad Ordinationem accedere, nisi prius confirmentur. Et si aliqui confirmandi erunt, tunc depositis Pontifex annulis et chirothecis, lavat manus, reassumit annulos, et confirmat. Vel si non erunt aliqui confirmandi, palam interdicit[14]) per unum ex suis, sub his verbis:

Reverendissimus in Christo Pater, et Dominus, Dominus *N.* Dei, et Apostolicæ Sedis gratia Episcopus *N.* sub excommunicationis pœna præcipit et mandat omnibus et singulis, pro suscipiendis Ordinibus hic præsentibus, ne quis forsan eorum irregularis, aut alias a jure, vel ab homine excommunicatus, interdictus, suspensus, spurius, infamis, aut alias a jure prohibitus, sive ex aliena Diœcesi oriundus, sine licentia sui Episcopi, aut non descriptus, examinatus, approbatus, et nominatus, ullo pacto audeat ad suscipiendos Ordines accedere. Et quod nullus ex ordinatis discedat, nisi Missa finita, et benedictione Pontificis accepta.

Demum ad Ordinationem procedat.

Notæ.

1. Anni ætatis a Tridentino Concilio et Pontificali pro tribus sacris ordinibus requisiti sufficiunt incepti (*Ferraris* Prompta bibliotheca, verb. Ordo art. II. n. 78.)

2. Rubrica Pontificalis: „Minores Ordines possunt conferri in Dominicis et festis duplicibus," quoad ultima verba ita intelligenda est: Minores Ordines conferri possunt in festis de præcepto, vel in festis duplicibus, quæ erant de præcepto, ante reductionem. *(S. R. C. 16. Mart. 1833. in u. Claremont.; 23. Mai. 1835. in u. Quebec. ad 4; 7. Dec. 1844. in u. Sen.)*

3. Ad quæstionem: utrum minores Ordines post meridiem feriæ VI. ante sabbatum Ordinum conferri possint, servanda est resolutio S. Congregationis Concilii, quæ sub die 13. April. 1720. in Portallegren. simili dubio respondit: Affirmative quoad primam tonsuram; et quoad ceteros minores Ordines consuetudinem immemorabilem tolerari posse, sed expedire, ut Episcopus se conformet Pontificali Romano tit. de min. Ordinibus. *(S. R. C. 11. Mart. 1820. in u. Civitaten. ad 11.)*

4. Si Episcopo detur facultas conferendi Ordines sacros diebus festivis, potest illos conferre in diebus Apostolorum, ceterisque per Apostolicam Sedem abrogatis. Pariter hisce diebus, sed mane tantum, licet conferre etiam Ordines minores. *(S. R. C. 12. Nov. 1831. in u. Mars. ad 1; 18. Febr. 1843. in u. Anicien.)*

5. Sive ordinatio sit generalis et solemnis, sive sit privata. *(Gardellini ad decretum 4583.)*. Interrogata ab Episcopo Bergomensi, utrum in sabbato sancto pro collatione sacrorum Ordinum Episcopus in suo domestico oratorio teneatur Missam cum prophetiis, ut in Missali, celebrare, *S. R. C. 21. Martii 1744.* respondit: affirmative, id est, pro collatione sacrorum Ordinum in sabbato sancto Missa incipienda est a prophetiis.

6. Si unus tantum subdiaconus sabbato sancto sit ordinandus in sacello domestico Episcopi, præscriptarum precum et actionum ratio nec turbanda, nec invertenda est, immo apprime servandus est ordo a rubrica Pontificalis dispositus. Ideo, cum nemo sit tonsura initiandus, nemo ad minores gradus promovendus, incipere ordinatio debet post Orationem, et exordiendum ab admonitione (prima). *(Gardellini ad decretum 4583.)*

7. Ob modicum tamen ordinandorum numerum vel ob aliam rationabilem causam licite potest hæc sacra actio ab Episcopo in privato sacello perfici. *(Gardellini ad decretum 4583.)*

8. Quando Episcopus facit Ordinationes generales, vel alias functiones episcopales, si illas solemniter cum Missa cantata celebret, idem ordo servandus est et iidem assistentes Episcopo inservire et ministrare debent, qui in Missis solemnibus ministrare solent. Si vero Episcopus dictas functiones sine Missa solemni facere voluerit, quia etiam tunc erit omnibus paramentis pontificalibus indutus, conveniens est, ut iidem, vel illis impeditis saltem duo alii canonici ecclesiæ

cathedralis **parati** assistant, **præter** Archidiaconum, qui vocat ordinandos, et presbyterum, qui de libro serviat,[1]) et alios presbyteros, qui juxta formam Pontificalis in Ordinationibus requiruntur. Alii vero canonici ad **publicas** Ordinationes, quæ sine Missa cantata fiunt, in habitu canonicali assistere poterunt. *(S. R. C. 19. Mai. 1607. in u. Placent ad 2; 17. Jun. 1606. in u. Barbastren.)* Ad quæstionem: **quomodo** in Missa Ordinationis lecta sine cantu duo Canonici assistentes et Archidiaconus parati esse debeant, et utrum interesse debeat presbyter assistens in pluviali, S. R. C. respondit: servetur Cæremoniale Episcoporum lib. I., cap. VII.[2]) *(S. R. C. 6. Sept. 1814. in u. Pis.)*

9. In Ordinatione **privata** possunt accendi quatuor cerei in altari, ut in rubrica (pro Ordinatione unius subdiaconi), sed in **ecclesia** et **publica** Ordinatione septem, ut in Missa pontificali. *(S. R. C. 21. Nov. 1831. in u. Mars. ad 8.)*

10. Episcopus **suffraganeus** non debet uti **baculo pastorali**, nisi quando tenuerit Ordinationes,

---

[1]) Hic presbyter nullus alius est, nisi presbyter assistens, de quo in Cærem. Epist. lib. I. c. VII., ubi describitur modus, quo „de libro servire" debet. Ceterum adest minister clericus, qui proprie librum sustinet.

[2]) Hic agitur de munere presbyteri assistentis, „qui debet esse dignior ex presbyteris, tam Canonicis quam Dignitatibus; nec refert, quo nomine nuncupetur, an Archidiaconus, an Archipresbyter." Ejusmodi presbyter assistens semper suo munere fungi debet, quando Episcopus pontificaliter paratus Missam celebrat. Quum vero, juxta decretum d. 19. Mai. 1607. superius relatum, duos Canonicos diaconorum assistentium munus agentes, **paratos** esse conveniat, idcirco etiam presbyterum assistentem, de quo ibidem et absque dubio etiam in decreto d. 7. Dec. 1658. sermo, **paratum** accedere æquum est. Idem censendum videtur de Archidiacono; nihil vero impedire videtur, quominus Archidiaconus simul munus presbyteri assistentis gerat. Parantur vero amictu supra rochettum et presbyter assistens pluviali, diaconi assistentes dalmaticis. — Si vero Ordinatio privatim in aliquo sacello, non publice in ecclesia peragitur, nulla ratio jubere videtur, quod tres canonici **parati** assistant.

vel alias functiones fecerit, in quibus juxta regulas libri Pontificalis eo uti debet et necesse est. In Ordinationibus [1]) clericorum Dignitates et Canonici tenentur assistere Episcopo suffraganeo in habitu canonicali, quando legitime non erunt impediti, et ex eis sacra sumere debent paramenta tot Dignitates et Canonici, quot necessarii erunt juxta rubricas Pontificalis et formam actus, quem dictus Episcopus suffraganeus exercet. *(S. R. C. 1. Sept. 1607. in u. Bracharen.)*

11. In Ordinatione solemniter facienda, accedente Episcopo a sede ad altare pro Ordinibus conferendis, convenientius ei ministratur per diaconum Evangelii et subdiaconum, quia ipsi sunt, qui ministrant, alii vero diaconi solummodo dicuntur assistentes. *(S. R. C. 19. April. 1681. in u. Cesenat. ad 5.)*

12. 1) Missa ad Ordines celebrandos, etiamsi Ordinationes non sint generales, sed particulares, in temporibus debet esse de feria; extra tempora, de festo currenti. *(S. R. C. 28. Sept. 1675. in u. Compostell. ad 7.)* — In Ordinum collatione diebus a jure statutis dicatur semper Missa de feria occurrente, non autem de Sancto, qui forte diebus illis occurreret. Quod decretum etiam comprehendit casum, quo Missa privatim et sine cantu ab Episcopo Ordines conferente dictis diebus celebretur. 2) In Ordinationibus, quæ fiunt sabbato Quatuor Temporum, tametsi occurrat aliquod festum duplex, Missa celebrari debet de feria cum Oratione pro ordinandis, et reliquis suffragiis, sine commemoratione Sancti currentis. Missa prout jacet, ac si non esset festum duplex, est celebranda. *(S. R. C. 26. Jan. 1658. in u. Conchen; 27. Aug. 1707. in u. Brachar. ad 1.)* 3) Occurrente festo semiduplici vel duplici cujuscumque classis aut solemnitatis in sabbato Quatuor Tempo-

[1]) Intelliguntur Ordinationes publicæ et solemnes.

rum, aut ante Dominicam Passionis, Missa pro explenda generali Ordinatione est dicenda de tempore, non omissa tamen, juxta rubricarum dispositionem, illa de festo occurrente. Et si Ordinatio habetur in Cathedrali vel Collegiata, ubi canuntur duæ Missæ, de festo et de feria, Ordinatio habenda est in Missa de feria. *(S. R. C. 30. Jan. 1731. in u. Astoricen. ad 1—4.)*

13. In quæstione: cui competat jus vocandi ordinandos in solemnibus Ordinationibus, rubricæ Pontificalis servandæ sunt. *(S. R. C. 29. Mart. 1659. in u. Mazzar.)*

14. Etiam quando unus in episcopali sacello ordinatur, palam interdicere debet Episcopus per unum ex suis, sicut habetur in Pontificali Romano: „Ne quis accedat irregularis." *(S. R. C. 25. Sept. 1852. in u. Venet. ad 4.)*

---

3. Regulæ speciales in singulis Ordinibus suscipiendis observandæ.

a) De clerico faciendo.

1. Incipitur in Missa de sabbato ante Dominicam Passionis, et in aliis Missis, in quibus *Gloria in excelsis* non dicitur, post Introitum; in Missis vero de 4 temporibus, de sabbato sancto, et in aliis Missis, in quibus *Gloria etc.* dicitur, dicto *Kyrie eleison;* et vocatus superpelliceum suum super brachium dexterum habens accedit etc. uti supra pag. 642. n. 2.

2. Domino Jesu ab Episcopo invocato, et ubi schola i. e. chorus cantans et respondens non adest, Psalmo etiam cum Antiphona sequente dicto, quilibet tonsurandus coram Episcopo sedente proxime genuflexus eidem caput paululum inclinat, et Rvdmi verba singula: *Dominus pars hæreditatis meæ, et calicis mei, tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi* repetit; dein recedit in locum suum propiorem, et genuflectit.

3. Item Psalmo altero cum Antiphona et Oratione

dicto quilibet proxime genuflexus superpelliceum suum tradit, et receptum induit; dein in locum propiorem, et oratione ac allocutione ab Episcopo finita in locum remotiorem recedit.

* De candelarum oblatione et de s. Communione, vide pag. 642. et 643. num. 5. 6.

Ritus collationis primæ tonsuræ.

(Ex Pontificali Romano.)

Clericus fieri potest etiam extra Missarum solemnia quocumque die, hora et loco.

Pro clericis ordinandis parentur forfices pro incidendis capillis, et bacile pro illis imponendis. Et quilibet ordinandorum habere debet suum superpelliceum [1]) super brachium sinistrum, et candelam in manu dextera. Et vocantur omnes tonsurandi nominatim [2]) et sigillatim per notarium, et quilibet respondet: Adsum.

Quibus ante altare coram Pontifice in faldistorio cum mitra sedente genuflexis, Pontifex surgit cum mitra, et dicit:

℣. Sit nomen Domini benedictum,
℟. Ex hoc nunc et usque in sæculum.
℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini,
℟. Qui fecit cœlum et terram.

Oremus, fratres charissimi, Dominum nostrum Jesum Christum pro his famulis suis, qui ad deponendum comas capitum suorum pro ejus amore festinant, ut donet eis Spiritum sanctum, qui habitum religionis in eis in perpetuum conservet, et a mundi impedimento ac sæculari desiderio corda eorum defendat; ut sicut immutantur in vultibus, ita dextera manus ejus virtutis tribuat eis incrementa, et ab omni cæcitate spirituali et humana oculos eorum aperiat, et lumen eis æternæ gratiæ concedat: Qui vivit et regnat cum Deo Patre in unitate ejusdem Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum.

Post hæc, sedente Pontifice, schola inchoat, et prosequitur Antiphonam, et Psalmum, 8. ton.

Antiphona. Tu es, Domine, qui restitues hæreditatem meam mihi.

Psalmus 15.

Conserva me, Domine, quoniam speravi in te. * Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.

Sanctis, qui sunt in terra ejus, * mirificavit omnes voluntates meas in eis.

Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: * postea acceleraverunt.

Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus: * nec memor ero nominum eorum per labia mea.

Repetitur tota Antiphona: Tu es, Domine, etc.

Incepto Psalmo, Pontifex cum forficibus incidit unicuique extremitates capillorum[3]) *in quatuor locis; videlicet in fronte, in occipitio, et ad utramque aurem, deinde in medio capitis aliquot crines capillorum, et in bacile deponit; et quilibet, cum tondetur, dicit:*

Dominus pars hæreditatis meæ, et calicis mei: tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi.[4])

Omnibus tonsis, mitra deposita, surgit Pontifex, et stans versus ad illos, dicit:

Oremus. Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut hi famuli tui, quorum hodie comas capitum pro amore divino deposuimus, in tua dilectione perpetuo maneant, et eos sine macula in sempiternum custodias. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Tum schola inchoat, et prosequitur Antiphonam sequentem. Qua incepta, Pontifex sedet cum mitra.

Antiphona 7. ton. Hi accipient benedictionem a Domino, et misericordiam a Deo salutari suo: quia hæc est generatio quærentium Dominum.

Psalmus 23.

Domini est terra, et plenitudo ejus; * orbis terrarum, et universi, qui habitant in eo.

Quia ipse super maria fundavit eum: * et super flumina præparavit eum.

Quis ascendet in montem Domini? * aut quis stabit in loco sancto ejus?

Innocens manibus et mundo corde: * qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo.

Hic accipiet benedictionem a Domino: * et misericordiam a Deo salutari suo.

Hæc est generatio quærentium eum, * quærentium faciem Dei Jacob.

Attollite portas, principes, vestras, et elevamini portæ æternales: * et introibit Rex gloriæ.

Quis est iste Rex gloriæ? * Dominus fortis, et potens: Dominus potens in prælio.

Attollite portas, principes, vestras, et elevamini portæ æternales: * et introibit Rex gloriæ.

Quis est iste Rex gloriæ? * Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ.

Gloria Patri, etc.

Deinde repetitur tota Antiphona: Hi accipient, etc.

Qua finita, surgit sine mitra Pontifex, et ad altare conversus dicit:

Oremus. *Et ministri dicunt:* Flectamus genua.

℟. Levate.

Et mox ad tonsos genuflexos versus Pontifex, dicit:

Adesto, Domine, supplicationibus nostris, et hos famulos tuos bene † dicere dignare, quibus in tuo sancto nomine habitum sacræ religionis imponimus; ut, te largiente, et devoti in ecclesia tua persistere, et vitam percipere mereantur æternam. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Tunc Pontifex sedet cum mitra, et accipiens in manu superpelliceum, dicit singulis:

Induat te Dominus novum hominem, qui secundum Deum creatus est, in justitia et sanctitate veritatis.

Et mox imponit illud[5]) *cuilibet, repetendo:* Induat etc. *immittens usque ad scapulas, et immediate trahens, si unum tantum sit superpelliceum; sicque facit usque ad ultimum, qui eo totaliter induitur; si vero quisque suum superpelliceum habeat, singuli totaliter induuntur. Quo expedito, sine mitra surgit Pontifex, et versus ad illos, dicit:*

Oremus. Omnipotens, sempiterne Deus, propitiare peccatis nostris, et ab omni servitute sæcularis habitus hos famulos tuos emunda: et dum ignominiam sæcularis habitus deponunt, tua semper in ævum gratia perfruantur; ut sicut similitudinem coronæ tuæ eos gestare facimus in capitibus, sic tua virtute hæreditatem subsequi mereantur æternam in cordibus. Qui cum Patre et Spiritu sancto vivis et regnas Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Deinde sedet cum mitra Pontifex, et alloquitur eos sub his verbis:

Filii charissimi, animadvertere debetis, quod hodie de foro ecclesiæ facti estis, et privilegia clericalia sortiti estis. Cavete igitur, ne propter culpas vestras illa perdatis; et habitu honesto, bonisque moribus atque operibus Deo placere studeatis. Quod ipse vobis concedat per Spiritum sanctum suum. ℟. Amen.

Tum, suggerente Archidiacono, ordinati redeunt ad loca sua.[6])

Notæ.

1. Rochettum non est vestis sacra adhibenda in administratione Sacramentorum, ac proinde tum ad ea administranda, tum ad suscipiendam primam ton-

suram et minores Ordines necessario superpelliceo utendum. *(S. R. C. 10. Jan. 1852. in u. Cenoman. ad 5.)*

2. Antequam tonsurandi nominatim vocentur a notario, juxta morem generalem Archidiaconus eos invitare potest dicens: „Accedant, qui promovendi sunt ad tonsuram.“ *(S. R. C. 12. Nov. 1831. in u. Mars. ad 2.)*

3. Tonsura non est conferenda tondendo comam fictam. *(S. R. C. 23. Sept. 1846. in u. Rom.)*

4. Verba: „Dominus pars etc.“ in collatione primæ tonsuræ proferat etiam Episcopus juxta morem. *(S. R. C. 12. Nov. 1831. in u. Mars. ad 3.)*

5. Non licet, immo omnino prohibendum est, quod Archidiaconus alterve imponat superpelliceum clericis ordinatis ad primam tonsuram in primo ingressu pro exercendo eorum munere. *(S. R. C. 15. Sept. 1640 et 23. Mart. 1641. in u. Castellanet.)*

6. Archidiaconus quum completa Ordinatione ordinatis suggerere debeat, ut recedant ad loca sua, utatur verbis: „Ad loca vestra“ vel similibus, *(S. R. C. 12. Nov. 1831. in u. Mars.)*

Ex Rubricis Pontificalis de uno tonsurando.

1. *Si extra Missarum solemnia minus solemniter tonsura conferatur, Pontifex super rochettum, vel (si sit Regularis) supra superpelliceum stola alba et mitra simplici paratus, accedens ad faldistorium ante medium altaris, si sit in capella, vel in loco convenienti sibi paratum, sedet.*

Vel si ante immediate, vel post Missam privatim celebratam conferatur, Pontifex, deposita planeta vel ea indutus, et mitra, accedens ad faldistorium ante medium altaris positum, sedet.

Vel denique si tonsuram tantum in privatæ Missæ celebratione, cum mitra, aut etiam cum aliquo ex majoribus Ordinibus intra Missarum solemnia, pontificaliter

paratus conferat Episcopus, in Missa de sabbato ante Dominicam Passionis et in aliis Missis, in quibus non dicitur Gloria in excelsis, *post Introitum tonsura conferri debet. In Missis vero de Quatuor Temporibus, de sabbato sancto, et in aliis Missis, in quibus dicitur* Gloria in excelsis, *dicto* Kyrie eleison, *ad tonsuram proceditur.*

Pontifice igitur sedente in faldistorio, vocatur tonsurandus nominatim, et respondens: Adsum, *accedit: tum facta profunda reverentia Pontifici, genuflectit coram illo.*

Deinde surgit Pontifex etc. ut supra pag. 655.

2. *Antiphonam* Tu es, Domine, *et Psalm. 15, Ant.* Hic accipiet benedictionem, *et Ps. 23, schola seu ministri inchoant et prosequuntur.*

3. Pontifex, cum capillos tonsurus est, *gremiali* cingitur.

4. *Si tonsura* non *intra Missarum solemnia recipiatur,* non est necessaria *candela,* quæ offeratur.

5. In fine jubet eum Pontifex Psalmos pœnitentiales etc. dicere, ut infra *(pag. 706.)* post Ordinationem presbyteri.

---

b) De ordinibus quatuor minoribus.

1. Ordinandi superpelliceis induti esse debent.

2. Ordinationes ipsæ incipiunt in Missa de sabbato ante Dominicam Passionis, et in aliis Missis, in quibus *Gloria in excelsis* non dicitur, post *Kyrie eleison;* in Missis vero de sabbato sancto, et in aliis Missis, in quibus *Gloria in excelsis* dicitur, eo dicto; denique in Missis de 4 temporibus lectione prima dicta pro ostiariis, post secundam pro lectoribus, post tertiam pro exorcistis, post quartam pro acolythis.

3. Ordines hi quatuor habent admonitionem episcopalem de officiis singulis suscipiendis, dein traditionem instrumentorum, quæ ordinandi terni vel

quaterni manu dextera tangant, denique orationes duas finales pro gratia et cum benedictione super ordinatos.

4. Traduntur autem ordinandis: Ostiariis claves, quibus tactis omnes ordinandi ad ostium ecclesiæ, et foras exeunt, dein quilibet singulariter ostium aperit, et ingressus claudit, tum campanulam pulsat aut cymbalum percutit, denique in locum ordinationis redit. Lectoribus missale, tanquam lectionum liber. Exorcistis rituale, ceu liber exorcismorum. Acolythis prius candelabrum cum candela extincta, quod manu dextera ita tangunt, ut digitus index in candela, pollex vero simul in candelabro ponatur; dein etiam urceoli, quos modo simili tangunt.

* De candelarum oblatione et de s. Communione, vide pag. 642. et 643. num. 5. 6.

Ritus collationis Ordinum minorum.

(Ex Pontificali Romano.)

Quatuor minores Ordines dari possunt extra Missarum solemnia, diebus Dominicis, et festivis duplicibus: sed in mane tantum.

Ordinandi omnes ad quatuor minores Ordines esse debent superpelliceis induti, cum candela in manu dextera.

De ordinatione ostiariorum.

Pro ostiariis ordinandis parentur claves ecclesiæ Pontifex, clericis ordinatis, surgit, et cum mitra ad sedem, seu ad faldistorium ad cornu Epistolæ revertitur: ubi deposita mitra, et ad altare conversus, oblato sibi libro, cantat primam Collectam; deinde sedet, reassumit mitram, et cantatur prima Lectio. Interim accedunt duo capellani cum libro et candela ante Pontificem, qui sedens cum mitra, ex eo legit Lectionem ipsam. Quibus finitis, surgit Pontifex, et cum mitra ad faldistorium ante medium altaris sibi præparatum proficiscitur, et in

illo sedet, renibus altari versis. Archidiaconus vocat ordinandos, dicens:

Accedant qui ordinandi sunt ad officium ostiariorum.

Et mox notarius singulos nominatim vocat, et quilibet respondet: Adsum.

Omnibus in superpelliceis cum candelis in manibus coram Pontifice genuflexis, Pontifex admonet illos, dicens:

Suscepturi, filii charissimi, officium ostiariorum, videte quæ in domo Dei agere debeatis. Ostiarium oportet percutere cymbalum, et campanam, aperire ecclesiam et sacrarium, et librum aperire ei, qui prædicat. Providete igitur, ne per negligentiam vestram, illarum rerum, quæ intra ecclesiam sunt, aliquid depereat; certisque horis domum Dei aperiatis fidelibus, et semper claudatis infidelibus. Studete etiam, ut sicut materialibus clavibus ecclesiam visibilem aperitis et clauditis, sic et invisibilem Dei domum, corda scilicet fidelium, dictis et exemplis vestris claudatis diabolo, et aperiatis Deo; ut divina verba, quæ audierint, corde retineant, et opere compleant: quod in vobis Dominus perficiat per misericordiam suam.

Hæ admonitiones non fiunt Cardinalibus, neque electis Episcopis.

Deinde Pontifex accipit, et tradit omnibus claves ecclesiæ,[1] *quas successive manu dextera singuli tangant, Pontifice dicente:*

Sic agite, quasi reddituri Deo rationem pro iis rebus, quæ his clavibus recluduntur.

Post hæc Archidiaconus, sive alius Archidiaconi vice fungens,[2] *ducit eos ad ostium ecclesiæ, et facit illos claudere et aperire,*[3] *tradit etiam eis funem campanarum, faciens eos campanas pulsare: deinde illos reducit ad Pontificem: quibus coram Pontifice genua flectentibus, stans cum mitra Pontifex versus ad ipsos ordinatos, dicit:*

Deum Patrem omnipotentem, fratres charissimi, suppliciter deprecemur, ut hos famulos suos bene†dicere dignetur, quos in officium ostiariorum eligere dignatus est: ut sit eis fidelissima cura in domo Dei diebus ac noctibus, ad distinctionem certarum horarum, ad invocandum nomen Domini, adjuvante Domino nostro Jesu Christo: Qui cum eo vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Tum mitra deposita, stans Pontifex, et conversus ad altare, dicit:

Oremus. *Et ministri:* Flectamus genua.

℟. Levate.

Et statim versus ad illos genuflexos, stans sine mitra, dicit:

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, bene † dicere dignare hos famulos tuos in officium ostiariorum, ut inter janitores ecclesiæ tuo pareant obsequio, et inter electos tuos partem tuæ mereantur habere mercedis. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Post hæc Ordinati, suggerente Archidiacono, redeunt ad loca sua.

Notæ.

1. Quamvis una clavis esse possit materia sufficiens pro ordinatione ostiarii, servanda tamen est rubrica, quæ præcipit claves esse tradendas, quæ sive argenteæ sint sive ferreæ, sive ligneæ, dummodo aptæ sint ad aperiendum, constituunt materiam remotam hujus ordinis. Ordinandi ostiarii debent singuli successive tangere claves, sed sufficit plures simul tangere, et super duos vel tres aut quatuor simul tangentes materiam proferre formam ordi-

nationis, dummodo qui simul ordinantur ostiarii, tangant manu dextera claves, dum Episcopus profert formulam: „Sic agite etc." *(S. R. C. 11. Mart. 1820. in u. Civitaten. ad 7.)*

2. Archidiaconus tenetur, quando habentur ordinationes clericorum, per semetipsum onus explere ducendi ad portam ecclesiæ promotos ad Ostiariatum. *(S. R. C. 14. Nov. 1676. in u. Bitunt. ad 4.)*

3. Quando ostiarius, Archidiacono comitante, claudit et aperit fores ecclesiæ, non est stricte necessarium, ut claudat et aperiat etiam cum clavi, præsertim si in foribus oratorii, ubi confertur ordo, non adsit clavis. *(S. R. C. 12. Nov. 1831. in u. Mars. ad 5.)*

De ordinatione lectorum.

Pro lectoribus ordinandis paretur liber Lectionum.

Ostiariis ordinatis, Pontifex, reassumpta mitra, accedit ad sedem suam, vel ad faldistorium a parte Epistolæ. Interim cantatur primum Graduale, vel primum Alleluja, *si sit infra Octavam Pentecostes; et Pontifex sedens cum mitra, oblato sibi libro et candela, legit dictum Graduale, vel* Alleluja. *Quibus dictis, surgit, deposita mitra, et versus ad altare, cantat secundam Collectam. Tum sedet, reassumpta mitra, et cantatur secunda Lectio. Interim accedunt duo capellani cum libro et candela ante Pontificem, qui sedens cum mitra, ex eo legit Lectionem ipsam. Quibus dictis, Pontifex revertitur ad faldistorium ante medium altaris positum, ubi sedet cum mitra, et lectores vocantur per Archidiaconum, hoc modo:*

Accedant qui ordinandi sunt ad officium lectorum.

Et mox nominantur per Notarium, ut supra dictum est. Quibus coram Pontifice, cum candelis in manibus, genuflexis, Pontifex admonet eos, dicens:

Electi, filii charissimi, ut sitis lectores in domo Dei nostri, officium vestrum agnoscite, et implete.

Potens est enim Deus, ut augeat vobis gratiam perfectionis æternæ. Lectorem siquidem oportet legere ea, quæ (*vel* ei, qui) prædicat, et Lectiones cantare, et benedicere panem, et omnes fructus novos. Studete igitur verba Dei, videlicet lectiones sacras distincte et aperte ad intelligentiam et ædificationem fidelium absque omni mendacio falsitatis proferre; ne veritas divinarum lectionum incuria vestra ad instructionem audientium corrumpatur. Quod autem ore legitis, corde credatis, et opere compleatis; quatenus auditores vestros verbo pariter et exemplo vestro docere possitis. Ideoque dum legitis, in alto loco ecclesiæ stetis, ut ab omnibus audiamini, et videamini, figurantes positione corporali vos in alto virtutum gradu debere conversari; quatenus cunctis, a quibus audimini et videmini, cœlestis vitæ formam præbeatis: quod in vobis Deus impleat per gratiam suam.

Deinde Pontifex accipit et tradit omnibus codicem, de quo lecturi sunt, quem manu dextera tangunt, dicens:

Accipite, et estote verbi Dei relatores, habituri, si fideliter et utiliter impleveritis officium vestrum, partem cum iis, qui verbum Dei bene administraverunt ab initio.

Quibus expeditis, et illis genuflexis, Pontifex stans cum mitra, versus ad eos, dicit.

Oremus, fratres charissimi, Deum Patrem omnipotentem, ut super hos famulos suos, quos in ordinem lectorum dignatur assumere, bene † dictionem suam clementer effundat: quatenus distincte legant, quæ in ecclesia Dei legenda sunt, et eadem operibus impleant. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum: Qui cum eo vivit, et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Tum Pontifex, mitra deposita, stans conversus ad altare, dicit:

Oremus. *Et minister:* Flectamus genua.

℟. Levate.

Deinde conversus ad ordinatos genuflexos, dicit sine mitra:

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, bene † dicere dignare hos famulos tuos in officium lectorum: ut assiduitate lectionum instructi sint, atque ordinati, et agenda dicant, et dicta opere impleant, ut in utroque sanctæ ecclesiæ exemplo sanctitati suæ consulant. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit, et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Postea, suggerente Archidiacono, redeunt Ordinati ad loca sua.

De ordinatione exorcistarum.

Pro exorcistis ordinandis paretur liber exorcismorum, cujus loco dari potest Pontificale, vel Missale.

Lectoribus ordinatis, Pontifex, reassumpta mitra, accedit ad sedem suam, vel ad faldistorium ad cornu Epistolæ, ubi sedens cum mitra, oblato sibi libro et candela, legit secundum Graduale, vel secundum Alleluja, *si sit infra octavam Pentecostes. Interim cantatur a choro ipsum Graduale, vel* Alleluja. *Quo finito, surgit Pontifex, deposita mitra, et versus ad altare, cantat tertiam Collectam. Tum sedet, reassumpta mitra, et cantatur tertia Lectio. Interim accedunt duo capellani cum libro et candela ante Pontificem, qui ex eo legit Lectionem ipsam. Quibus dictis, revertitur ad faldistorium ante altare, et sedet cum mitra. Exorcistæ vero vocantur per Archidiaconum modo consueto, dicens:*

Accedant qui ordinandi sunt ad officium exorcistarum.

Et ipsi singulatim nominantur per notarium, ut prius dictum est. Quibus coram Pontifice, cum candelis in manibus, genuflexis, Pontifex admonet eos, dicens:

Ordinandi, filii charissimi, in officium exorcistarum, debetis noscere quid suscipitis. Exorcistam etenim oportet abjicere dæmones, et dicere populo, ut qui non communicat, det locum: et aquam in ministerio fundere. Accipitis itaque potestatem imponendi manum super energumenos; et per impositionem manuum vestrarum gratia Spiritus sancti et verbis exorcismi pelluntur spiritus immundi a corporibus obsessis. Studete igitur, ut sicut a corporibus aliorum dæmones expellitis, ita a mentibus, et corporibus vestris omnem immunditiam et nequitiam ejiciatis; ne illis succumbatis, quos ab aliis, vestro ministerio, effugatis. Discite per officium vestrum vitiis imperare, ne in moribus vestris aliquid sui juris inimicus valeat vindicare. Tunc etenim recte in aliis dæmonibus imperabitis, cum prius in vobis eorum multimodam nequitiam superatis: Quod vobis Dominus agere concedat per Spiritum suum sanctum.

Post hæc Pontifex accipit, et tradit omnibus librum, in quo scripti sunt exorcismi, cujus loco tradi potest Pontificale, vel Missale, quem manu dextera singuli tangunt, Pontifice dicente:

Accipite, et commendate memoriæ, et habete potestatem imponendi manus super energumenos, sive baptizatos, sive catechumenos.

Postea vero, omnibus devote genuflexis, Pontifex cum mitra stans, dicit:

Deum Patrem omnipotentem, fratres charissimi, supplices deprecemur, ut hos famulos suos bene†dicere dignetur in officium exorcistarum: ut sint spirituales imperatores, ad abjiciendos dæmones de corporibus obsessis, cum omni nequitia eorum multiformi. Per unigenitum Filium suum Dominum nostrum Jesum Christum: qui cum eo vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Tum conversus ad altare, deposita mitra, dicit:
Oremus. *Et ministri:* Flectamus genua.
℟. Levate.

Et mox conversus ad Ordinatos genuflexos, dicit:

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, bene † dicere dignare hos famulos tuos in officium exorcistarum: ut per impositionem manuum, et oris officium, potestatem et imperium habeant spiritus immundos coërcendi, ut probabiles sint medici ecclesiæ tuæ gratia curationum, virtuteque cœlesti confirmati. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit, et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Post hæc, suggerente Archidiacono, redeunt ad loca sua.

De ordinatione acolythorum.

Pro acolythis ordinandis parentur candelabrum cum cereo exstincto, et urceolus vacuus pro vino, pro Sacramento.

Exorcistis ordinatis, Pontifex reassumpta mitra, accedit ad sedem suam, vel ad faldistorium, ad cornu Epistolæ, ubi sedens cum mitra, oblato sibi libro et candela, legit tertium Graduale, vel tertium Alleluja, *si sit infra octavam Pentecostes. Interim a choro cantatur ipsum Graduale, vel* Alleluja. *Quo finito, surgit Pontifex, deposita mitra, et versus ad Altare cantat quartam Collectam. Tum sedet, reassumpta mitra, et cantatur quarta Lectio. Interim accedunt duo capellani cum libro et candela ante Pontificem, qui ex eo legit Lectionem ipsam. Quibus dictis, Pontifex revertitur ad faldistorium ante altare, ubi sedet cum mitra. Acolythi vero vocantur per Archidiaconum.*

Accedant qui ordinandi sunt ad officium acolythorum.

Et mox nominantur per notarium, ut supra. Quibus coram Pontifice, cum candelis in manibus, genuflexis, Pontifex admonet eos, dicens:

Suscepturi, filii charissimi, officium acolythorum, pensate quod suscipitis. Acolythum etenim oportet ceroferarium ferre; luminaria ecclesiæ accendere; vinum, et aquam ad Eucharistiam ministrare. Studete igitur susceptum officium digne implere. Non enim Deo placere poteritis, si lucem Deo manibus præferentes, operibus tenebrarum inserviatis, et per hoc aliis exempla perfidiæ præbeatis. Sed sicut Veritas dicit: luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. Et sicut Apostolus Paulus ait: In medio nationis pravæ et perversæ lucete sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes. Sint ergo lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris, ut filii lucis sitis. Abjiciatis opera tenebrarum, et induamini arma lucis. Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate. Quæ sit vero ista lux, quam tantopere inculcat Apostolus, ipse demonstrat, subdens: Fructus enim lucis est in omni bonitate, et justitia, et veritate. Estote igitur solliciti in omni justitia, bonitate, et veritate, ut et vos, et alios, et Dei ecclesiam illuminetis. Tunc etenim in Dei sacrificio digne vinum suggeretis et aquam, si vos ipsi Deo sacrificium, per castam vitam et bona opera oblati fueritis: Quod vobis Dominus concedat per misericordiam suam.

Post hæc Pontifex accipit, et tradit omnibus candelabrum cum candela exstincta, quod succesive manu dextera singuli tangant, Pontifice dicente:

Accipite ceroferarium cum cereo, et sciatis vos ad accendenda ecclesiæ luminaria mancipari, in nomine Domini. ℟. Amen.

Tunc accipit, et tradit eis urceolum vacuum, quem similiter tangere debent, dicens communiter omnibus:

Accipite urceolum, ad suggerendum vinum et aquam in Eucharistiam Sanguinis Christi in nomine Domini. ℟. Amen.

Postea, eis genuflexis permanentibus, Pontifex stans cum mitra versus ad eos, dicit:

Deum Patrem omnipotentem, fratres charissimi, suppliciter deprecemur, ut hos famulos suos bene†dicere dignetur in ordine acolythorum; quatenus lumen visibile manibus præferentes, lumen quoque spirituale moribus præbeant: adjuvante Domino nostro Jesu Christo: qui cum eo, et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Tum Pontifex ad altare se convertens, deposita mitra, stans, dicit:

Oremus. *Et ministri:* Flectamus genua.

℟. Levate.

Et mox Pontifex conversus ad eosdem genuflexos, dicit:

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui per Jesum Christum, Filium tuum, Dominum nostrum, et Apostolos ejus in hunc mundum lumen claritatis tuæ misisti, quique, ut mortis nostræ antiquum aboleres chirographum, gloriosissimæ illum Crucis vexillo affigi, ac sanguinem et aquam ex latere illius pro salute generis humani effluere voluisti: bene † dicere dignare hos famulos tuos in officium acolythorum; ut, ad accendendum lumen ecclesiæ tuæ, et ad suggerendum vinum et aquam ad conficiendum Sanguinem Christi Filii tui in offerenda Eucharistia, sanctis altaribus tuis fideliter subministrent. Accende, Domine, mentes eorum et corda ad amorem gratiæ tuæ, ut illuminati vultu splendoris tui, fideliter tibi in sancta ecclesia deserviant. Per eumdem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Oremus. Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui ad Moysen et Aaron locutus es, ut accenderentur lucernæ in tabernaculo testimonii, bene† dicere dignare hos famulos tuos, ut sint acolythi in ecclesia tua. Per Christum Dominum nostrum.

℞. Amen.

Oremus. Omnipotens, sempiterne Deus, fons lucis, et origo bonitatis, qui per Jesum Christum Filium tuum, lumen verum, mundum illuminasti, ejusque passionis mysterio redemisti, bene † dicere dignare hos famulos tuos, quos in officium acolythorum consecramus, poscentes clementiam tuam, ut eorum mentes et lumine scientiæ illustres, et pietatis tuæ rore irriges; ut ita acceptum ministerium te auxiliante, peragant, qualiter ad æternam remunerationem pervenire mereantur. Per eumdem Christum Dominum nostrum. ℞. Amen.

Post hæc, suggerente Archidiacono, ordinati redeunt ad loca sua.

Ex Rubricis Pontificalis de ostiariatu etc. uni conferendo.

1. *Dum Pontifex cum mitra ante medium altaris in faldistorio sibi parato sedet, renibus altari versis, Archidiaconus aut alius minister vocat ordinandum, dicens:* Accedat etc. *Mox notarius appellat eum nomine suo, qui respondens:* Adsum, *accedit et facta profunda inclinatione genuflectit coram eo. Tum Pontifex illum admonet,* etc. ut supra pag. 662.

Idem modus inchoandi ordinationem servatur etiam in tribus sequentibus minoribus Ordinibus.

2. *Claves ecclesiæ, ordinationis videlicet instrumentum, a Pontifice in aliqua pelvicula positæ ordinando traduntur.*

3. *Traditis ordinando clavibus, Archidiaconus vel alius vices ejus tenens, ducit eum ad ostium ecclesiæ aut capellæ, et facit eum claudere et aperire: tradit etiam*

illi funem campanarum, faciens eum campanas, aut in illarum defectu campanulam pulsare. Deinde reducit illum etc. ut supra pag. 662.

---

c) De Ordinibus sacris et majoribus.

De subdiaconatu.

1. Ordinandi amictum, (in cujus medio crucem prius osculantur), non super caput imponunt, sed super humeros, alba et cingulo se induunt, et tunicellam super brachio sinistro, manipulum vero in manu sinistra et candelam in manu dextera habeant.

2. In Missis de 4 Temporibus Lectione quinta dicta; in Missis vero sabbati ante Dominicam Passionis, aut Resurrectionis Domini, aut in Missis de festivo die duplici, vel de Dominicis, Collecta cum Oratione pro ordinandis sub una conclusione dicta, et commemorationibus, si quæ faciendæ sint, factis, ordinandi, cum provocantur, parati accedunt et, reverentia Episcopo debita facta, admonitionem de ordine majoris momenti stantes audiunt.

3. Admonitione finita ad signum cæremoniarii ordinandi genuflectunt, et in facies suas procumbunt, in quo statu manebunt, usque dum Litaniæ finitæ fuerint.

4. Tum a cæremoniario moniti ab accubitu surgunt, sed genuflexi manent.

5. Postquam Episcopus admonitionem de functionibus et officiis hujus ordinis finiit, calicem cum patena ordinandis tradit, quæ illi bini vel terni coram Rvdmo genuflexi digito indice et pollice manus dexteræ tangunt (et quidem patenam digito indice, et cuppam calicis pollice); inde ad cæremoniarium transeunt, et stantes simili modo urceolos et bacile cum manutergio ab illo tradita tangunt; dein recedunt et genuflectunt.

6. Orationibus duabus sequentibus pro gratia et cum benedictione super ordinandos finitis, iterum singuli ad Episcopum accedunt, et ad ejusdem pedes genuflexi, amictum super caput, dein manipulum, quem osculantur, denique tunicam accipiunt, atque recedunt.

7. Omnibus sic indutis terni vel quaterni simul coram Episcopo genuflexi librum Epistolarum porrectum manu dextera tangunt, et tunc in loca sua priora recedunt; unus tamen remanebit, qui cum Episcopo voce clara Epistolam legat.

* De candelarum oblatione vide pag. 642. num. 5.

8. Postquam Episcopus in Missa *Agnus Dei etc.* et Orationem sequentem dixit, subdiaconorum ordinatorum primus ad ejusdem dexteram accedit, ante Ss. Sacramentum genuflectit, et surgens altare deosculatur. Mox ad Rvdmum conversus ejusdem genæ sinistræ genam sinistram suam admovet, simul eumdem sub brachia manu utraque amplectens, et ad ejusdem *Pax tecum* respondet: *Et cum spiritu tuo.*

9. Statim nunc ante Ss. genuflectit, et ad reliquos Ordinis sui recedit, quorum primo manum utramque in humeros deponens, et genam sinistram suam genæ sinistræ ejusdem admovens pacem dat dicens: *Pax tecum*, qui *Et cum spiritu tuo* respondet, et eodem modo pacem proximo stanti ordinato dat, iste vero sequenti, quod a singulis ad ultimum usque continuatur.

* Si ordinatorum parvus sit numerus, e. g. duo vel tres, omnes hi a Pontifice pacem accipiunt: et si cum subdiaconis simul et diaconi vel presbyteri ordinati sint, subdiaconus post illos pacem accipiet.

** De communione s., sicuti de penso accipiendo vide pag. 643. num. 6. et 7.

Ritus Ordinationis subdiaconi.
(Ex Pontificali Romano.)

Pro ordinatione subdiaconorum parentur calix vacuus cum patena superposita urceoli cum manutergio, et liber Epistolarum.

Acolythis ordinatis,[1] *Pontifex reassumpta mitra, accedit ad sedem suam, vel ad faldistorium, ad cornu Epistolæ, ubi sedens cum mitra, oblato sibi libro, et candela, legit quartum Graduale, vel quartum* Alleluja, *si sit infra octavam Pentecostes. Interim a choro cantatur ipsum Graduale, vel* Alleluja. *Quo finito, surgit Pontifex, deposita mitra, et versus ad altare cantat quintam Collectam.*

Tum sedet, reassumpta mitra, et cantatur quinta Lectio. Interim accedunt duo capellani cum libro, et candela ante Pontificem, qui ex eo legit Lectionem ipsam. Quibus dictis, Pontifex revertitur ad sedem suam ante medium altaris; et Archidiaconus versus ad ordinandos, dicit:

Accedant qui ordinandi sunt subdiaconi.

Et notarius unumquemque illorum vocat, dicens:

N. ad titulum ecclesiæ *N. N.* ad titulum patrimonii sui.

Frater *N.* professus Ordinis *N.* ad titulum paupertatis.[2]

Et sic de aliis et quilibet vocatus, dicit, Adsum, *et accedit versus Episcopum.*

Debet autem quilibet ordinandorum in subdiaconum indutus esse amictu, non tamen super caput, alba et cingulo; habere manipulum in manu sinistra, tunicellam super brachio sinistro, et candelam in manu dextera.

Omnibus autem in subdiaconos ordinandis competenti spatio coram Pontifice stantibus, Pontifex cum mitra sedens admonet eos (nisi omnes sint Religiosi, quia tunc ista admonitio[3]*) omittitur) dicens:*

Filii dilectissimi, ad sacrum subdiaconatus Ordi-

nem promovendi, iterum atque iterum considerare debetis attente, quod onus hodie ultro appetitis. Hactenus enim liberi estis, licetque vobis pro arbitrio ad sæcularia vota transire; quod si hunc Ordinem susceperitis, amplius non licebit a proposito resilire, sed Deo, cui servire regnare est, perpetuo famulari, et castitatem, illo adjuvante, servare oportebit; atque in ecclesiæ ministerio semper esse mancipatos. Proinde, dum tempus est, cogitate, et, si in sancto proposito perseverare placet, in nomine Domini huc accedite.

Illis tunc accedentibus, et coram Pontifice genuflexis, Archidiaconus vocat ceteros ordinandos, dicens:

Accedant qui ordinandi sunt diaconi, et presbyteri.

Quibus accedentibus, Archidiaconus ordinat eos,[4] *videlicet, diaconandos paratos amictu, alba, cingulo, et manipulo, stolam in manu sinistra, dalmaticam super brachium sinistrum, et candelam in manu dextera tenentes, contra cornu Epistolæ altaris, faciebus altari versis; et presbyterandos paratos amictu, alba, cingulo, manipulo, stola in modum diaconi, planetam super brachium sinistrum, mappulam albam manu sinistra, et candelam dextera tenentes contra faciem Pontificis ac medium altaris, faciebus similiter altari versis. Quibus sic ordinatis, Pontifex mitram in capite tenens procumbit super faldistorium, in superiori gradu, sive plano altaris paratum, et omnes ordinandi in locis super tapetia prosternunt se,*[5] *ministri vero, et alii astantes genuflectunt; et schola inchoat Litanias, choro respondente: vel si officium fiat sine cantu, Pontifex dicit, ministris et capellanis respondentibus.*

(Litaniæ inveniuntur supra pag. 362.)

Postquam autem dictum fuerit in Litaniis:

Ut omnibus fidelibus defunctis, etc. ℟. Te rogamus etc. *surgit Pontifex cum mitra ab accubitu, et se ad or-*

dinandos vertens, et baculum pastoralem in sinistra manu tenens, ordinandis prostratis manentibus, dicit:

Ut hos electos bene † dicere digneris. ℟. Te rogamus etc.

Secundo dicit:

Ut hos electos bene † dicere, et sanctifi † care digneris. ℟. Te rogamus etc.

Tertio dicit:

Ut hos electos bene†dicere, sanctifi†care, et conse-† crare digneris. ℟. Te rogamus etc.

Tum iterum super faldistorium procumbit, schola perficiente Litanias: Ut nos exaudire digneris, *usque ad finem. Quibus finitis, Pontifex surgens cum mitra, sedet super faldistorium ante medium altaris, et Archidiaconus dicit alta voce:*

Recedant in partem qui ordinandi sunt diaconi, et presbyteri.

Quibus ad aliquem locum idoneum, unde Pontificem celebrantem videre possint, transeuntibus, ad ordinationem subdiaconorum proceditur. Illis itaque coram Pontifice per ordinem, in modum coronæ, genuflexis, Pontifex admonet eos, dicens:

Adepturi, filii dilectissimi, officium subdiaconatus, sedulo attendite, quale ministerium vobis traditur. Subdiaconum enim oportet aquam ad ministerium altaris præparare; diacono ministrare; pallas altaris, et corporalia abluere; calicem, et patenam in usum sacrificii eidem offerre. Oblationes, quæ veniunt in altare, panes propositionis vocantur: de ipsis oblationibus tantum debet in altare poni, quantum populo possit sufficere, ne aliquid putridum in sacrario remaneat. Pallæ, quæ sunt in substratorio altaris, in alio vase debent lavari, et in alio corporales pallæ. Ubi autem corporales pallæ lotæ fuerint, nullum aliud linteamen debet lavari, ipsaque lotionis

aqua in baptisterium debet vergi. Studete itaque, ut ista visibilia ministeria, quæ diximus, nitide et diligentissime complentes, invisibilia horum exemplo perficiatis. Altare quidem sanctæ ecclesiæ ipse est Christus, teste Joanne, qui in Apocalypsi sua altare aureum se vidisse perhibet, stans ante thronum, in quo, et per quem oblationes fidelium Deo Patri consecrantur. Cujus altaris pallæ et corporalia sunt membra Christi, scilicet fideles Dei, quibus Dominus, quasi vestimentis pretiosis circumdatur, ut ait Psalmista: Dominus regnavit, decorem indutus est. Beatus quoque Joannes in Apocalypsi vidit Filium hominis præcinctum zona aurea, id est, Sanctorum caterva. Si itaque humana fragilitate contingat in aliquo fideles maculari, præbenda est a vobis aqua cœlestis doctrinæ, qua purificati, ad ornamentum altaris, et cultum divini sacrificii redeant. Estote ergo tales, qui sacrificiis divinis, et ecclesiæ Dei, hoc est, Corpori Christi digne servire valeatis, in vera et catholica fide fundati; quoniam, ut ait Apostolus: Omne quod non est ex fide, peccatum est, schismaticum est, et extra unitatem ecclesiæ est. Et ideo, si usque nunc fuistis tardi ad ecclesiam, amodo debetis esse assidui. Si usque nunc somnolenti, amodo vigiles. Si usque nunc ebriosi, amodo sobrii. Si usque nunc inhonesti, amodo casti: quod ipse vobis præstare dignetur, qui vivit, et regnat Deus in sæcula sæculorum.

℞. Amen.

Deinde Pontifex accipit, et tradit omnibus calicem [6] *vacuum cum patena vacua superposita, quem successive manu dextera singuli tangunt, Pontifice dicente:*

Videte cujus ministerium vobis traditur; ideo vos admoneo, ut ita vos exhibeatis, ut Deo placere possitis.

Et Archidiaconus accipit, et tradit eis urceolos cum vino, et aqua, ac bacile cum manutergio, quæ omnia similiter tangere debent.

Postea surgit Pontifex, et versus ad populum stans cum mitra, dicit:

Oremus Deum ac Dominum nostrum, fratres charissimi, ut super hos servos suos, quos ad subdiaconatus officium vocare dignatus est, infundat bene†dictionem suam et gratiam: ut in conspectu ejus fideliter servientes, prædestinata Sanctis præmia consequantur: adjuvante Domino nostro Jesu Christo, qui cum eo vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Tum deposita mitra, conversus ad altare Pontifex, dicit:

Oremus. *Et ministri:* Flectamus genua.

℟. Levate.

Et mox Pontifex versus ad ordinandos genuflexos, dicit sine mitra:

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, bene † dicere dignare hos famulos tuos, quos ad subdiaconatus officium eligere dignatus es: ut eos in sacrario tuo sancto strenuos, sollicitosque cœlestis militiæ instituas excubitores, sanctisque altaribus tuis fideliter subministrent; et requiescat super eos Spiritus sapientiæ et intellectus, Spiritus consilii et fortitudinis, Spiritus scientiæ et pietatis: et repleas eos Spiritu timoris tui; et eos in ministerio divino confirmes, ut obedientes facto, ac dicto parentes, tuam gratiam consequantur. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum: qui tecum vivit, et regnat in unitate ejusdem Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Tum Pontifex sedens, accepta mitra, amictum, qui in collo ordinandorum jacet, imponit super caput[7]) singulis, dicens:

Accipe amictum, per quem designatur castigatio vocis: In nomine Pa † tris, et Fi † lii, et Spiritus † sancti. ℟. Amen.

Tum immittit manipulum in sinistrum brachium, cuilibet dicens:

Accipe manipulum, per quem designantur fructus bonorum operum: In nomine Pa † tris, et Fi † lii, et Spiritus † sancti. ℟. Amen.

Post hæc induit quemlibet tunica, et si tantum unica sit, immittit illam cuilibet solum usque ad scapulas, ac retrahens postremum totaliter induit, dicens cuilibet:

Tunica jucunditatis, et indumento lætitiæ induat te Dominus: In nomine Pa † tris, et Fi † lii, et Spiritus † sancti. ℟. Amen.

Postea accipit, et tradit omnibus librum Epistolarum, manu dextera ipsum simul tangentibus, dicens:

Accipite librum Epistolarum, et habete potestatem legendi eas in ecclesia sancta Dei, tam pro vivis quam pro defunctis: In nomine Pa † tris, et Fi † lii, et Spiritus † sancti. ℟. Amen.

Omnibus expeditis, suggerente Archidiacono, ordinati redeunt ad loca sua: unus tamen de noviter ordinatis, tunica indutus, dicit Epistolam[8]) suo tempore.

Notæ.

1. Non possunt eodem die iisdem conferri Ordines minores et subdiaconatus, nisi adsit consuetudo, quæ est probanda per Episcopum. *(S. R. C. 28. April. 1694., 7. Maii 1707., 21. Febr. 1728.)*

2. Regulares ordinantur ad titulum paupertatis, quam solemniter vovent Religiosi; ideoque vota sua jam emisisse debent. *(Ferraris ad verb. Ordo n. 83. 101. sqq.)*

3. Ad quæstionem, an in Ordinatione generali quæ fit sabbato sancto, facienda sit monitio promovendis ad subdiaconatum ante Litanias, servetur Pontificalis hujus diei rubrica, quæ ejusmodi monitionem non dicit ante Litanias ponendam. *(S. R. C. 28. Julii*

1821. in u. Dubior. ad 4.) In privata etiam ordinatione, quæ fit sabbato sancto, unius tantum subdiaconi, monitio facienda est, servata Pontificalis rubrica, non secus ac in ordinatione generali. *(Ibid. ad 5.)*

4. Quum Pontificale Romanum, antequam dicantur Litaniæ, subdiaconandos collocet coram Pontifice genuflexos, et postea diaconandos contra cornu Epistolæ, presbyterandos vero contra faciem Pontificis ad medium altaris, possunt his accedentibus presbyteris subdiaconandi statui contra cornu Evangelii. Rursus, quum legatur ibidem in Pontificali: „Omnes ordinandi prosternunt se," vox „omnes" intelligitur tam de presbyteris et diaconis, quam de subdiaconis. *(S. R. C. 19. April. 1681. in u. Cesenat. ad 4.)*

5. Quum ordinandi ad Litanias Sanctorum se prosternunt, tenentur secum in brachiis sacra paramenta deferre, neque possunt ea in partem relinquere et postea reassumere. *(S. R. C. 7. Sept. 1850. in u. Veron. ad 20.)*

6. In ordinatione subdiaconorum sufficit, quod simul tangant plures calicem cum patena, siquidem juxta Pontificalis rubricam super duos vel tres simul manu dextera tangentes calicem cum patena potest ab Episcopo proferri forma: „Videte etc." *(S. R. C. 11. Mart. 1820. in u. Civitaten. ad 7.)*

7. Quum in sacra ordinatione Episcopus imponit ordinando amictum in capite, idem amictus non est in capite retinendus usque ad finem ordinationis, sed post impositionem dimittendus est super scapulas. *(S. R. C. 11. Sept. 1847. in u. Veron. ad 2.)*

8. In Missa, in qua uni tantum confertur Ordo subdiaconatus aut diaconatus,[1]) non debet promotus subdiaconus cantare Epistolam et diaconus Evan-

[1]) Videtur sermo esse de Ordinatione privata vel in Missa sine cantu.

gelium, ut fit in Ordinationibus generalibus. *(S. R. C. 27. Aug. 1707. in u. Brachar. ad 3.)* Si Missa ordinationis non fiat in cantu, subdiaconus et diaconus legant Epistolam et Evangelium, dum Episcopus legit. *(S. R. C. 12. Nov. 1831. in u. Mars. ad 9.)* Quando Ordines conferuntur sine cantu, subdiaconus ex noviter ordinatis, postquam Epistolam legerit, non debet deosculari manum Episcopi stantis ad altare. *(S. R. C. 25. Sept. 1852. in u. Venet. ad 5.)*

Ex Rubricis Pontificalis de ordinatione unius subdiaconi.

1. *Pontifex ritu pontificali paratus, ut subdiaconatus Ordinem conferat, in Missis de Quatuor Temporibus dicta quinta Lectione in cornu Epistolæ,*[1] *in Missis vero et sabbatis ante Dominicam Passionis aut Resurrectionis Domini, aut in Missis de festivo die duplici, vel de Dominica, dicta Collecta cum Oratione pro ordinandis sub una conclusione, et factis Commemorationibus, si quæ sint faciendæ, accepta mitra, accedit ad faldistorium ante medium altaris sibi paratum, et sedet. — Tum Archidiaconus aut illius locum tenens, vocat ordinandum, et dicit:* Accedat etc. *Deinde notarius sub una ex triplici formula convenienti, eum vocat, dicens:* N. ad titulum etc. *Ordinandus vero, quisquis sit, respondet:* Adsum, *et accedit versus Episcopum, quem profunda reverentia salutat.*

Debet autem quilibet etc. ut supra pag. 674.

2. Ordinandus habeat *tunicellam* ***albi*** *coloris,* quem colorem etiam pro dalmatica diaconi, et planeta presbyteri ordinandi rubrica Pontificalis pro Ordinatione unius postulat.

3. De modo, quo candela ad Offertorium Pontifici tradenda, Pax ab eodem accipienda, Communio su-

---

[1]) Supponit rubrica hæc Missam pontificalem sine cantu, quia Ordinatio unius minus solemniter fieri solet.

menda, et post benedictionem pensum Nocturni suscipiendum est, vide supra pag. 642. et 643. et infra pag. 707.

De diaconatu.

1. Ordinandi amictu super caput et humeros, alba, cingulo, et manipulo se induunt, (amictum et manipulum prius osculantes) ac dalmaticam super brachium sinistrum, stolamque in manu sinistra et candelam in dextera tenent.

2. Provocantur nominatim et accedunt; si subdiaconi simul ordinandi sint, cum iisdem ad Litanias, sub quibus se prosternunt, iisque finitis recedunt, si diaconi soli ordinantur, immediate post Epistolam Missæ, quando ordinatio ipsa inchoatur.

3. Annuntiatione brevi et admonitione longa de Ordinis hujus functionibus et officiis finita, Litaniæ sequuntur, sub quibus ordinandi in facies suas se prosternunt, uti in subdiaconatu. *(pag. 675.)*

Si vero subdiaconi simul ordinati sunt, et cum iisdem diaconandi etiam se prostraverunt, Litaniæ hic non repetuntur, sed pergitur.

4. Litanias allocutio, tum Oratio, dein Præfatio, inter quam manuum impositio, denique Præfationis finis sequuntur, sub quibus omnibus ordinandi genuflexi manent.

5. Præfatione finita ordinandorum quilibet coram Rvdmo genuflexus accipit stolam, quam osculatur, et cum cingulo ligat, et dalmaticam, dein recedit.

6. Ordinandis omnibus sic indutis terni vel quaterni simul ad Episcopum accedunt, ut librum Evangeliorum tangant, dein in locum priorem recedunt.

7. Orationibus duabus sequentibus finitis ordinati in loca sua remotiora recedunt; unus tamen remanebit, qui cum Rvdmo Evangelium legat.

* De candelarum oblatione, de s. Communione, et de penso vide supra pag. 642. et 643.

Ritus Ordinationis diaconi.

(Ex Pontificali Romano.)

Subdiaconis ordinatis, Pontifex, reassumpta mitra, accedit ad sedem suam, vel ad faldistorium, ad cornu Epistolæ, ubi sedens cum mitra, oblato sibi libro et candela, legit Hymnum, Benedictus es, *vel* Alleluja, *cum Versu* Benedictus es, *si sit infra octavam Pentecostes. Interim cantatur a choro dictus Hymnus, vel* Alleluja, *cum suo Versu, ut supra. Quo finito, surgit Pontifex, deposita mitra, et versus ad altare, dicit in competenti tono* Gloria in excelsis Deo, *si sit infra octavam Pentecostes, quod dum a choro perficitur, sedet cum mitra. Quo finito, deposita mitra, surgit, et versus ad populum, dicit:* Pax vobis, *vel* Dominus vobiscum, *si* Gloria in excelsis, *non sit dicendum: et conversus ad altare, cantat Orationem Missæ diei, cum Oratione pro ordinatis, et ordinandis, sub uno* Per Dominum nostrum, *videlicet.*

Oratio.

Exaudi, quæsumus Domine, supplicum preces, et devoto tibi pectore famulantes, perpetua defensione custodi: ut nullis perturbationibus impediti, liberam servitutem tuis semper exhibeamus officiis. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit, et regnat, etc.

Finita Oratione, sedet Pontifex, reassumpta mitra, et oblato sibi libro et candela, legit Epistolam. Interim per unum ex subdiaconis noviter ordinatis, cantatur Epistola. Qua finita, surgit Pontifex, et accedit ad faldistorium ante altare cum mitra, et ibi sedet. Promovendi vero ad Ordinem diaconatus per Archidiaconum vocantur, dicendo:

Accedant qui ordinandi sunt ad diaconatum.

Et mox singulatim nominantur per notarium, nulla tamen facta mentione de titulo. Eis igitur amictu, alba, cingulo, et manipulo paratis, ac stolam in sinistra manu, et candelam in dextera, ac dalmaticam super brachium sinistrum tenentibus, et in modum coronæ coram Pontifice genuflexis, Archidiaconus[1] *offerens illos Pontifici, dicit:*

Reverendissime Pater, postulat sancta mater Ecclesia Catholica, ut hos præsentes subdiaconos ad onus diaconii ordinetis.

Pontifex interrogat dicens: Scis illos dignos esse?

Respondet Archidiaconus: Quantum humana fragilitas nosse sinit, et scio, et testificor ipsos dignos esse ad hujus onus officii.

Et Pontifex dicit: Deo gratias.

Et ad eorumdem ordinationem procedit. In primis Pontifex cum mitra sedens, clero et populo annuntiat, dicens:

Auxiliante Domino Deo, et Salvatore nostro Jesu Christo, eligimus hos præsentes subdiaconos in Ordinem diaconii. Si quis habet aliquid contra illos, pro Deo, et propter Deum, cum fiducia exeat, et dicat; verumtamen memor sit conditionis suæ.

Et facta aliquali mora, Pontifex convertens sermonem suum ad ordinandos, admonet eos, dicens:

Provehendi, filii dilectissimi, ad leviticum Ordinem, cogitate magnopere, ad quantum gradum ecclesiæ ascenditis. Diaconum enim oportet ministrare ad altare, baptizare, et prædicare. Sane in veteri lege ex duodecim una tribus Levi electa est, quæ speciali devotione tabernaculo Dei, ejusque sacrificiis, ritu perpetuo deserviret. Tantaque dignitas ipsi concessa est, quod nullus, nisi ex ejus stirpe, ad divinum illum cultum atque officium ministraturus assurgeret; adeo, ut grandi quodam privilegio hæreditatis, et tribus Domini esse mereretur, et dici: quorum

hodie, filii dilectissimi, et nomen et officium tenetis, quia in ministerium tabernaculi testimonii, id est ecclesiæ Dei, eligimini in levitico officio, quæ semper in procinctu posita, incessabili pugna contra inimicos dimicat: unde ait Apostolus: Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ, in cœlestibus. Quam ecclesiam Dei, veluti tabernaculum, portare et munire debetis ornatu sancto, prædicatu divino, exemplo perfecto. Levi quippe interpretatur additus, sive assumptus. Et vos, filii dilectissimi, qui ab hæreditate paterna nomen accipitis, estote assumpti a carnalibus desideriis, a terrenis concupiscentiis, quæ militant adversus animam; estote nitidi, mundi, puri, casti, sicut decet ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei: ut digne addamini ad numerum ecclesiastici gradus, ut hæreditas, et tribus amabilis Domini esse mereamini. Et quia comministri, et cooperatores estis Corporis, et Sanguinis Domini, estote ab omni illecebra carnis alieni, sicut ait Scriptura: Mundamini, qui fertis vasa Domini. Cogitate beatum Stephanum, merito præcipuæ castitatis ab Apostolis ad officium istud electum. Curate, ut quibus Evangelium ore annuntiatis, vivis operibus exponatis, ut de vobis dicatur: Beati pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona. Habete pedes vestros calceatos Sanctorum exemplis, in præparatione Evangelii pacis: Quod vobis Dominus concedat per gratiam suam. ℟. Amen.

Deinde, si non sint ordinati subdiaconi, ordinandi omnes prosternunt se, ubi genuflectebant; et Pontifice ante faldistorium suum genuflectente, dicuntur Litaniæ, et ordinandi per Pontificem benedicuntur, prout supra, pag. 675. in Ordinatione subdiaconi dictum est. Post hæc ordinandis ab accubitu surgentibus, genuflexis tamen

manentibus, Pontifex sedens in faldistorio cum mitra, intelligibili voce alloquitur clerum et populum, dicens:

Commune votum, communis oratio prosequatur, ut hi totius ecclesiæ prece, qui ad diaconatus ministerium præparantur, leviticæ bene † dictionis ordine clarescant, et spirituali conversatione præfulgentes, gratia sanctificationis eluceant: præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre, et Spiritu sancto vivit, et regnat Deus in sæcula sæculorum.

℟. Amen.

Deinde surgens cum mitra Pontifex, stans versus ad ordinandos, dicit, alta voce legendo:

Oremus, fratres charissimi, Deum Patrem omnipotentem, ut super hos famulos suos, quos ad officium diaconatûs dignatur assumere, benedictionis suæ gratiam clementer effundat, eisque consecrationis indultæ propitius dona conservet, et preces nostras clementer exaudiat; ut, quæ nostro gerenda sunt ministerio, suo benignus prosequatur auxilio; et quos sacris mysteriis exsequendis pro nostra intelligentia credimus offerendos, sua bene † dictione sanctificet, et confirmet. Per unigenitum Filium suum, Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum eo, et Spiritu sancto vivit et regnat Deus:

Deinde deposita mitra, extensis manibus ante pectus, dicit:

℣. Per omnia sæcula sæculorum,

℟. Amen.

℣. Dominus vobiscum,

℟. Et cum spiritu tuo.

℣. Sursum corda,

℟. Habemus ad Dominum.

℣. Gratias agamus Domino Deo nostro,

℟. Dignum et justum est.

Vere dignum, et justum est, æquum et salutare, nos tibi semper, et ubique gratias agere, Domine

sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, honorum dator, ordinumque distributor, atque officiorum dispositor, qui in te manens innovas omnia, et cuncta disponis, per verbum, virtutem, sapientiamque tuam Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum, sempiterna providentia præparas, et singulis quibusque temporibus aptanda dispensas. Cujus corpus, ecclesiam videlicet tuam, cœlestium gratiarum varietate distinctam, suorumque connexam distinctione membrorum, per legem mirabilem totius compaginis unitam, in augmentum templi tui crescere, dilatarique largiris; sacri muneris servitutem trinis gradibus ministrorum Nomini tuo militare constituens, electis ab initio Levi filiis, qui in mysticis operationibus domus tuæ fidelibus excubiis permanentes, hæreditatem benedictionis æternæ sorte perpetua possiderent. Super hos quoque famulos tuos, quæsumus Domine, placatus intende, quos tuis sacris altaribus servituros in officium diaconatus suppliciter dedicamus. Et nos quidem, tamquam homines divini sensus et summæ rationis ignari, horum vitam, quantum possumus, æstimamus. Te autem, Domine, quæ nobis sunt ignota non transeunt, te occulta non fallunt. Tu cognitor es secretorum, tu scrutator es cordium. Tu horum vitam cœlesti poteris examinare judicio, quo semper prævales, et admissa purgare, et ea, quæ sunt agenda, concedere.

Hic solus Pontifex manum dexteram extendens, ponit super caput cuilibet ordinando, et nullus alius, quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecrantur, dicens singulis:

Accipe Spiritum sanctum, ad robur, et ad resistendum diabolo, et tentationibus ejus: in nomine Domini.

Postea prosequitur in primo tono, extensam tenens manum dexteram, usque in finem Præfationis.

Emitte in eos, quæsumus, Domine, Spiritum sanctum, quo in opus ministerii tui fideliter exsequendi septiformis gratiæ tuæ munere roborentur. Abundet in eis totius forma virtutis, auctoritas modesta, pudor constans, innocentiæ puritas, et spiritualis observantia disciplinæ. In moribus eorum præcepta tua fulgeant, ut suæ castitatis exemplo imitationem sanctam plebs acquirat; et bonum conscientiæ testimonium præferentes, in Christo firmi et stabiles perseverent, dignisque successibus de inferiori gradu per gratiam tuam capere potiora mereantur.

Quod sequitur, dicit submissa voce legendo, ita tamen quod a circumstantibus possit audiri.

Per eumdem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit, et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum.

℟. Amen.

Post hæc Pontifex sedens cum mitra, cuilibet ordinando ante se genuflexo, stolam, quam singuli in manu habent, imponit successive super humerum sinistrum, dicens singulis:

Accipe stolam † candidam de manu Dei: adimple ministerium tuum: potens enim est Deus, ut augeat tibi gratiam suam: Qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Faciens supra quemlibet eorum signum Crucis, et ministri reflectent capita stolæ, et alligent sub brachio dextero.

Post hæc Pontifex accipiens dalmaticam, induit ea quemlibet successive usque ad humeros: et sic fit usque ad ultimum, quem ea totaliter induit: et hoc, si una tantum sit dalmatica; si vero quilibet suam habet, tunc singulos sua totaliter induit, dicens cuilibet:

Induat te Dominus indumento salutis, et vestimento lætitiæ, et dalmatica justitiæ circumdet te semper: In nomine Domini. ℟. Amen.

Postremo Pontifex accipit, et tradit omnibus librum Evangeliorum, quem manu dextera tangunt, dicens:

Accipite potestatem legendi Evangelium in ecclesia Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis: In nomine Domini. ℟. Amen.

Quo facto Pontifex stans ad altare conversus, dicit, sine mitra,

Oremus. *Et ministri:* Flectamus genua.

℟. Levate.

Et vertens se ad ordinatos, dicit:

Exaudi, Domine, preces nostras, et super hos famulos tuos Spiritum tuæ bene † dictionis emitte; ut cœlesti munere ditati, et tuæ majestatis gratiam possint acquirere, et bene vivendi aliis exemplum præbere. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit, et regnat in unitate ejusdem Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Oremus. Domine sancte, Pater fidei, spei, et gratiæ, et profectuum remunerator, qui in cœlestibus et terrenis Angelorum ministeriis ubique dispositis, per omnia elementa voluntatis tuæ diffundis effectum, hos quoque famulos tuos spirituali dignare illustrare affectu; ut tuis obsequiis expediti, sanctis altaribus tuis ministri puri accrescant: et indulgentia tua puriores, eorum gradu, quos Apostoli tui in septenarium numerum, beato Stephano duce ac prævio, Spiritu sancto auctore, elegerunt, digni existant, et virtutibus universis, quibus tibi servire oportet, instructi, tibi complaceant. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit et regnat in unitate ejusdem Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Deinde cum tempus fuerit, aliquis de noviter ordinatis dalmatica indutus, dicit Evangelium[2]*), Ordinati*

autem statim, suggerente Archidiacono, redeunt ad loca sua.

Notæ.

1. Archidiaconus Cathedralis assistens Episcopo habenti ordinationem generalem ministrare debet capite detecto, præcipue quando suas facit instantias, recitando illa verba juxta Pontificale Romanum, videlicet: „Reverendissime Pater, postulat sancta mater ecclesia;" non autem cum bireto. *(S. R. C. 28. Febr. 1671. in u. Muran.)*

2. Quando Ordines conferuntur sine cantu, diaconus ex noviter ordinatis, antequam Evangelium legat, non debet dicto „Munda cor meum" benedictionem petere et manum Episcopi stantis ad altare deosculari, ut fit in Missis cantatis a simplici sacerdote; et ab Episcopo post Evangelium hujus Missæ lectæ osculandum est suum Missale, hoc est, quo ipse usus est, non quo usus est Diaconus in Evangelii lectione. *(S. R. C. 25. Sept. 1852. in u. Venet. ad 5.)*

Ex Rubricis Pontificalis de ordinatione unius diaconi.

1. *Pontifex ritu pontificali paratus, ut ordinationem diaconatus conferat, ... dicta Oratione pro ordinando* Exaudi etc. *cum Oratione diei sub uno* Per Dominum, *et factis aliis commemorationibus, si quæ sint faciendæ, legit Epistolam, qua finita, accipit mitram et accedens ad faldistorium ante medium altaris paratum, sedet. Interim promovendus ad ordinem diaconatus per Archidiaconum aut illius locum tenentem vocatur, dicendo:* Accedat etc. *Mox ordinandus per notarium nominatus accedit, et facta Pontifici profunda reverentia, genuflectit. Tum Archidiaconus etc.* ut supra, pag. 684.

2. De candela offerenda, de pace et SS. Communione accipienda, et de penso Nocturni imponendo vide supra pag. 642. et 643. et infra pag. 707.

De presbyteratu.

1. Ordinandi Missam ordinationis aliquot diebus antea prævideant et perlegant, ne, quo tempore dicenda erit, quidquam eos impediat aut retardet. Proin in Missalibus inquirant, signaculisque accurate signent:

a) præparationem ad Missam, quam accessum vocant;

b) Ordinem Missæ;

c) Missam diei cum Collecta pro Ordinandis, cujus Oratio, Secreta et Postcommunio cum iisdem Missæ sub una clausula junguntur, aliasque commemorationes, si quæ dicendæ sint;

d) in Ordine Missæ: *Suscipe sancte Pater etc.;*

e) Præfationem et Canonem; denique

f) gratiarum actionem, quam recessum dicunt.

3. Cum Episcopus in scabello orat, et induitur, et ipsi ordinandi accessum dicunt.

4. Quotiescumque per totam Missam Episcopus dextera se cruce signat, vel pectus percutit, ordinandi idem faciunt, actiones alias omittentes.

5. Episcopo Missam incipiente, et ipsi Ordinem Missæ incipiunt, et voce submissa hunc et alia legenda legunt, semper manibus junctis et genuflexi, usque post Epistolam et ad ultimum versum Tractus vel Sequentiæ, vel ad Gradualis 2. Alleluja exclusive.

6. Si cum presbyteris simul et diaconi vel subdiaconi ordinandi sint, cum iisdem et illi ad Litania provocantur, et se prosternunt, iisque finitis recedunt. Ordinatio vero ipsa pro presbyteris ante Versum ultimum præfatum incipit, ad quam quilibet ordinandus planetam suam complicatam super brachium sinistrum suum sumit, dein nominatim vocatus respondet etc.

7. Omnibus præsentibus Episcopus nunc clero et

populo ordinationem annuntiat, et dein ordinandos admonet; qua admonitione finita

8. Cæremoniario annuente omnes in facies se prosternunt, et sic manent, dum Litaniæ dicuntur, quibus finitis ab eodem moniti ab accubitu surgunt, manent vero genuflexi ad impositionem manuum et Orationes duas sequentes cum Præfatione.

9. Quibus persolutis singuli ad Episcopum sedentem accedunt, et coram eodem in gradu supremo ad stolam aptandam et casulam accipiendam genuflectunt, dein recedunt et in loco propiori genuflectunt. Omnibus sic genuflectentibus Episcopus super ordinandos orat, et Spiritum sanctum invocat.

10. Hymni stropha prima dicta, (schola vero absente, Hymno toto persoluto), ordinandi singuli ad manus ungendas accedunt, et manicis retractis coram Rvdmo genuflectentes manus apertas præbent — pollicibus et indicibus a se ipsis et a digitis ceteris junctis ita sejunctis, et extensis, ut a pollice dexteræ per palmam in linea diagonali ad indicem sinistræ, et item a pollice sinistræ ad indicem dexteræ, et denique in palmis totis ungi possint. In fine utriusque formulæ respondent: *Amen.*

11. Quo responso manibus junctis ad partem Evangelii ad ligandas easdem, dein in locum priorem recedunt et genuflectunt.

12. Omnibus sic unctis ac ligatis iterum singuli successive ad patenam cum hostia, et cuppam calicis inter digitos indices et medios tangendam accedunt.

13. Dein statim post altare recedunt ad manus solvendas, abstergendas et lavandas; quibus factis

14. Ad scamna sua recedunt, ubi cum Episcopo in Missa pergunt.

15. Post Offertorium dictum candelas suas offerunt, et recedunt.

16. Reversi et genuflexi in Missa pergunt, et quidem inde a verbis *Suscipe sancte Pater* voce clara omnia et singula cum Episcopo, ad quem in omnibus accurate advertendum est, ne eum præveniant, præsertim in pronuntiatione verborum consecrationis, sed eodem, quoad fieri potest, momento legentes et orantes.

17. Post Orationem pro pace dictam primus in Ordine ordinatus ad pacem accipiendam accedit, quam reversus proximo impertitur etc. (Vide supra pag. 673. num. 8. et 9.) dein in Missa pergitur.

18. Dicto *Sanguis Domini etc.* neopresbyteri sine *Confiteor etc.* ad s. Communionem accedunt, et Sanctissimo præmissis præmittendis sumpto recedunt.

19. Omnibus sic communicatis et reversis Orationes duæ sequentes dicuntur.

20. Episcopo a medio altaris ad librum in cornu Epistolæ ad Responsorium: *Jam non dicam etc.* accedente, ordinati tacent; eoque finito cæremoniario suggerente omnes accedunt, et in semicirculo coram Episcopo circumstantes cum ipso voce alta Symbolum Apostolorum profitentur, quo dicto

21. Singuli coram Rvdmo in gradu summo genuflectunt, ubi Spiritu sancto accepto, et casula explicata ad interrogationem: *Promittis etc.* respondent *Promitto;* et pace accepta: *Amen;* et in-locum propiorem reversi coram Episcopo genuflectunt, usque ad benedictionem inclusive,

22. Qua accepta a cæremoniario moniti ad scamna sua recedunt, et in Missa pergunt.

23. Oratione: *Placeat etc.* dicta ordinati tacent, nec dicunt: *Benedicat* vos etc. sed benedictione Episcopali accepta

24. A cæremoniario provocati coram Rvdmo genuflectunt, et pensum accipiunt.

25. Si Episcopus nunc admonitionem vel aliud simile ordinatis dicat, hi ibidem genuflexi manent, dein

26. Surgunt et recedunt, et Missam, i. e. Evangelium finiunt.

27. Denique dum Episcopus exuitur et orat, et ipsi neopresbyteri se exuunt, et recessum dicunt.

Ritus Ordinationis presbyteri.

(Ex Pontificali Romano.)

Pro Ordinatione presbyterorum parentur oleum Catechumenorum, calix cum vino et aqua, patena et hostia desuper posita, medulla panis, et bacile cum buccali pro manibus abluendis, quas singuli ad suas mappulas extergunt.

Diaconis ordinatis, Pontifex ad sedendum in sede sua, vel in faldistorio, in plano juxta cornu Epistolæ accedit, et cantatur Tractus, usque ad ultimum versum exclusive: quod si sit infra octavam Pentecostes, Tractus et Sequentia, usque ad ultimum versum exclusive. Interim accedunt duo capellani cum libro, et candela ante Pontificem, qui ex eo legit ipsum Tractum, et Sequentiam, usque ad ultimum versum exclusive. Deinde Pontifex cum mitra revertitur ante altare, ubi sedet super faldistorium.

Tunc Archidiaconus vocat ordinandos voce intelligibili, dicens:

Accedant qui ordinandi sunt ad Ordinem presbyteratus.

Et mox nominatim leguntur per notarium, prout supra dictum est, nulla tamen de titulo facta mentione. Tunc illi more diaconorum parati, amictu, alba, cingulo, stola, et manipulo, tenentes planetas super brachium sinistrum complicatas, et in manu dextera candelas, ac mappulas albas pro ligandis et lavandis manibus, ad Pontificem accedunt, et coram eo in modum coronæ se

disponunt. Tunc Archidiaconus præsentat ordinandos Pontifici, dicens:

Reverendissime Pater, postulat sancta mater Ecclesia Catholica, ut hos præsentes diaconos ad onus presbyterii ordinetis.

Et Pontifex interrogat, dicens: Scis illos esse dignos?

Respondet Archidiaconus: Quantum humana fragilitas nosse sinit, et scio, et testificor ipsos dignos esse ad hujus onus officii.

Pontifex dicit: Deo gratias.

Et annuntiat clero et populo, dicens:

Quoniam, fratres charissimi, rectori navis, et navigio deferendis eadem est vel securitatis ratio, vel communis timoris; par eorum debet esse sententia, quorum causa communis existit. Neque enim fuit frustra a Patribus institutum, ut de electione illorum, qui ad regimen altaris adhibendi sunt, consulatur etiam populus: quia de vita et conversatione præsentandi, quod nonnumquam ignoratur a pluribus, scitur a paucis; et necesse est, ut facilius ei quis obedientiam exhibeat ordinato, cui assensum præbuerit ordinando. Horum siquidem diaconorum in presbyteros, auxiliante Domino, ordinandorum conversatio (quantum mihi videtur) probata, et Deo placita existit, et digna (ut arbitror) ecclesiastici honoris augmento. Sed ne unum fortasse, vel paucos, aut decipiat assensio, vel fallat affectio, sententia est expetenda multorum. Itaque quid de eorum actibus, aut moribus noveritis, quid de merito sentiatis, libera voce pandatis; et his testimonium sacerdotii magis pro merito, quam affectione aliqua, tribuatis. Si quis igitur habet aliquid contra illos, pro Deo, et propter Deum, cum fiducia exeat, et dicat; verumtamen memor sit conditionis suæ.

Postea Pontifex, facta aliqua mora, convertens sermonem suum ad ordinandos, admonet eos, dicens:

Consecrandi, filii dilectissimi, in presbyteratus officium, illud digne suscipere, ac susceptum laudabiliter exsequi studeatis. Sacerdotem etenim oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare, et baptizare. Cum magno quippe timore ad tantum gradum ascendendum est, ac providendum, ut cœlestis sapientia, probi mores, et diuturna justitiæ observatio ad id electos commendent. Unde Dominus præcipiens Moysi, ut septuaginta viros de universo Israel in adjutorium suum eligeret, quibus Spiritus sancti dona divideret, suggessit: quos tu nosti, quod senes populi sunt. Vos siquidem in septuaginta viris et senibus signati estis, si per Spiritum septiformem, decalogum legis custodientes, probi, et maturi in scientia similiter et opere eritis. Sub eodem quoque mysterio et eadem figura in novo Testamento Dominus septuaginta duos elegit, ac binos ante se in prædicationem misit; ut doceret verbo simul et facto, ministros ecclesiæ suæ fide et opere debêre esse perfectos, seu geminæ dilectionis, Dei scilicet et proximi virtute fundatos. Tales itaque esse studeatis, ut in adjutorium Moysi, et duodecim Apostolorum, Episcoporum videlicet catholicorum, qui per Moysen, et Apostolos figurantur, digne, per gratiam Dei, eligi valeatis. Hac certe mira varietate ecclesia sancta circumdatur, ornatur, et regitur; cum alii in ea Pontifices, alii minoris ordinis sacerdotes, diaconi, et subdiaconi, diversorum ordinum viri consecrantur; et ex multis, et alternæ dignitatis membris unum Corpus Christi efficitur. Itaque, filii dilectissimi, quos ad nostrum adjutorium fratrum nostrorum arbitrium consecrandos elegit, servate in moribus vestris castæ et sanctæ vitæ integritatem. Agnoscite quod agitis. Imitamini quod tractatis: quatenus mortis Dominicæ mysterium celebrantes, mortificare membra

vestra a vitiis et concupiscentiis omnibus procuretis. Sit doctrina vestra spiritualis medicina populo Dei. Sit odor vitæ vestræ delectamentum ecclesiæ Christi, ut prædicatione, atque exemplo ædificetis domum, id est, familiam Dei; quatenus nec nos de vestra provectione, nec vos de tanti officii susceptione damnari a Domino, sed remunerari potius mereamur: Quod ipse nobis concedat per gratiam suam. ℟. Amen.

Si non sint factæ ordinationes subdiaconorum, vel diaconorum, dicuntur Litaniæ, ut supra in ordinatione subdiaconorum dictum est, pag. 675.

Post hæc surgunt omnes, et ordinandis coram Pontifice binis et binis successive genuflectentibus, Pontifex stans ante faldistorium suum cum mitra, et nulla oratione, nulloque cantu præmissis, imponit simul utramque manum super caput cujuslibet ordinandi successive, nihil dicens. Idemque faciunt post eum omnes [1] *sacerdotes, qui adsunt, quorum tres, aut plures planetis, vel saltem cum stolis parati,* [2] *si commode fieri potest, esse deberent. Quo facto, tam Pontifex, quam sacerdotes, tenent manus* [3] *dexteras extensas super illos. Et Pontifex stans cum mitra dicit:*

Oremus, fratres charissimi, Deum Patrem omnipotentem, ut super hos famulos suos, quos ad presbyterii munus elegit, cœlestia dona multiplicet: et quod ejus dignatione suscipiunt, ipsius consequantur auxilio. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Pontifex, deposita mitra, conversus ad altare, dicit:

Oremus. *Et ministri:* Flectamus genua.

℟. Levate.

Et mox conversus ad ordinandos, dicit:

Exaudi nos, quæsumus, Domine Deus noster, et super hos famulos tuos bene † dictionem sancti Spiritus, et gratiæ sacerdotalis infunde virtutem; ut quos tuæ pietatis aspectibus offerimus consecrandos, perpetua muneris tui largitate prosequaris. Per Domi-

num nostrum Jesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit et regnat in unitate ejusdem Spiritus sancti Deus:

Tum extensis manibus ante pectus, dicit:

℣. Per omnia sæcula sæculorum,

℟. Amen.

℣. Dominus vobiscum,

℟. Et cum spiritu tuo.

℣. Sursum corda,

℟. Habemus ad Dominum.

℣. Gratias agamus Domino Deo nostro,

℟. Dignum et justum est.

Vere dignum et justum est, æquum et salutare, nos tibi semper, et ubique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, honorum auctor, et distributor omnium dignitatum; per quem proficiunt universa; per quem cuncta firmantur; amplificatis semper in melius naturæ rationalis incrementis, per ordinem congrua ratione dispositum. Unde et sacerdotales gradus, atque officia levitarum, Sacramentis mysticis instituta creverunt; ut cum Pontifices summos regendis populis præfecisses, ad eorum societatis et operis adjumentum, sequentis ordinis viros, et secundæ dignitatis eligeres. Sic in eremo per septuaginta virorum prudentium mentes, Moysi spiritum propagasti, quibus ille adjutoribus usus, in populo innumeras multitudines facile gubernavit. Sic et in Eleazarum, et Ithamarum filios Aaron paternæ plenitudinis abundantiam transfudisti, ut ad hostias salutares, et frequentioris officii Sacramenta ministerium sufficeret sacerdotum. Hac providentia, Domine, Apostolis Filii tui doctores fidei comites addidisti, quibus illi orbem totum secundis prædicationibus impleverunt. Quapropter infirmitati quoque nostræ, Domine, quæsumus, hæc adjumenta largire; qui quanto fragiliores sumus, tanto his pluribus indige-

mus. Da, quæsumus, omnipotens Pater, in hos famulos tuos presbyterii dignitatem; innova in visceribus eorum Spiritum sanctitatis, ut acceptum a te, Deus, secundi meriti munus obtineant, censuramque morum exemplo suæ conversationis insinuent. Sint providi cooperatores ordinis nostri; eluceat in eis totius forma justitiæ, ut bonam rationem dispensationis sibi creditæ reddituri, æternæ beatitudinis præmia consequantur.

Quod sequitur, legat submissa voce, ita tamen, quod a circumstantibus audiri possit.

Per eumdem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit, et regnat in unitate ejusdem Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Pontifex sedet, accepta mitra, et reflectit orarium, sive stolam ab humero sinistro cujuslibet, capiens partem, quæ retro pendet, et imponens super dexterum humerum, aptat eam ante pectus in modum crucis, singulis dicens:

Accipe jugum Domini: jugum enim ejus suave est, et onus ejus leve.

Postea imponit cuilibet successive casulam, usque ad scapulas, quam quilibet teneat super humeros complicatam, a parte anteriori deorsum dependentem, singulis dicens:

Accipe vestem sacerdotalem, per quam charitas intelligitur: potens est enim Deus, ut augeat tibi charitatem, et opus perfectum. ℟. Deo gratias.

Surgit Pontifex sine mitra, et omnibus genua flectentibus, dicit:

Deus sanctificationum omnium auctor, cujus vera consecratio plenaque benedictio est, tu, Domine, super hos famulos tuos, quos ad presbyterii honorem dedicamus, munus tuæ bene ✝ dictionis infunde: ut gravitate actuum, et censura vivendi probent se seniores, his instituti disciplinis, quas Tito, et Timotheo Paulus exposuit; ut in lege tua die ac nocte meditan-

tes, quod legerint credant, quod crediderint doceant, quod docuerint imitentur; justitiam, constantiam, misericordiam, fortitudinem, ceterasque virtutes in se ostendant; exemplo præbeant; admonitione confirment; ac purum et immaculatum ministerii sui donum custodiant; et in obsequium plebis tuæ panem, et vinum in Corpus et Sanguinem Filii tui immaculata benedictione transforment; et inviolabili charitate in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, in die justi et æterni judicii Dei, conscientia pura, fide vera, Spiritu sancto pleni resurgant. Per eumdem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit et regnat in unitate ejusdem Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum.

℟. Amen.

Tum Pontifex sine mitra ante altare conversus, flexis genibus incipit alta voce, schola prosequente, Hymnum: Veni, creator Spiritus, *(pag. 305.)* qui, si propter multitudinem ordinandorum necesse fuerit, repetatur, omisso primo versu.

Dicto primo versu, surgit Pontifex, et sedet in faldistorio cum mitra; et depositis chirothecis, et annulo Pontificali reassumpto, ponitur ei gremiale, sive mappula super gremium, et singuli ordinandi successive coram eo genua flectunt, et Pontifex cum oleo Catechumenorum inungit unicuique ambas manus simul junctas, in modum crucis, producendo cum pollice suo dextero in dictum oleum inuncto duas lineas, videlicet a pollice dexteræ manus usque ad indicem sinistræ, et a pollice sinistræ usque ad indicem dexteræ, ungendo mox totaliter palmas, dicens, dum quemlibet inungit:

Consecrare, et sanctificare digneris, Domine, manus istas per istam unctionem et nostram bene † dictionem. ℟. Amen.

Pontifex producit manu dextera signum crucis super manus illius, quem ordinat, et prosequitur:

Ut quæcumque benedixerint, benedicantur; et quæcumque consecraverint, consecrentur, et sanctificentur: In nomine Domini nostri Jesu Christi.

Et quilibet ordinandus respondet: Amen.

Tum Pontifex claudit, seu jungit manus cuilibet successive, quas sic consecratas aliquis ministrorum Pontificis albo panniculo lineo simul, videlicet, dexteram super sinistram alligat; et mox unusquisque ad ordinem suum redit, et sic clausas et alligatas manus tenet. Omnium manibus unctis, et consecratis, Pontifex pollicem mica panis tergit; tum tradit cuilibet successive calicem[4]) *cum vino et aqua, et patenam superpositam cum hostia, et ipsi illam accipiunt inter indices et medios digitos, et cuppam calicis et patenam simul tangunt, Pontifice singulis dicente:*

Accipe potestatem offerre sacrificium Deo, Missasque celebrare tam pro vivis, quam pro defunctis. In nomine Domini. ℟. Amen.

His peractis, Pontifex lavat manus cum medulla panis, et aqua lotionis hujusmodi projicitur in sacrarium. Deinde cum mitra revertitur ad sedem suam, vel ad faldistorium in cornu Epistolæ, in plano sibi paratum, ubi sedet cum mitra. Et chorus cantat ultimum versum Tractus, vel Sequentiæ, sive Alleluja. *Interim accedunt duo capellani ante Pontificem cum libro et candela, qui ex eo legit dictum ultimum versum Tractus, vel Sequentiæ, sive* Alleluja: *legit etiam secrete,* Munda cor meum, etc. *atque Evangelium.*

Interea unus ex diaconis noviter ordinatis accedit ad altare cum textu Evangelii ante pectus, et dicit, Munda cor meum, etc. *et cantat Evangelium. Interim parantur per ministros hostiæ super altare, pro numero ordinatorum in Ordinibus sacris, qui omnes communicare debent; et proceditur in Missa ordine solito. Interea dum Offertorium cantatur, vel etiam prius, ordinati sacerdotes poterunt lavare manus suas cum medulla panis,*

et aqua bene mundare, atque extergere mappulis illis, quibus ligatæ erant; et aqua ablutionis hujusmodi projiciatur in sacrarium.

Pontifex vero, Offertorio lecto, accepta mitra, vadit ad faldistorium ante medium altaris, et ibi sedens accipit offertorium ab omnibus ordinatis, qui omnes accedunt bini et bini ad Pontificem; coram quo genuflexi offerunt illi singulas candelas[5] *accensas, et osculantur ejus manus; primo presbyteri, tum diaconi successive, et alii suo ordine.*

Accepto singulorum offertorio, Pontifex lavat manus, et surgit sine mitra, ac tollitur faldistorium, et prosequitur Missam.

Presbyteri vero ordinati, post Pontificem, vel hinc et inde, ubi magis commodum erit, in terra genuflexi,[6] *habeant libros coram se, dicentes:* Suscipe, sancte Pater,[7] etc. *et omnia alia de Missa, prout dicit Pontifex:*[8] *qui tamen bene advertat, quod Secretas morose dicat, et aliquantulum alte, ita ut ordinati sacerdotes possint secum omnia dicere: et præsertim verba consecrationis, quæ dici debent eodem momento per ordinatos, quo dicuntur per Pontificem.*

Secreta pro ordinatis, quæ dicitur cum Secreta Missæ diei, sub uno Per Dominum, etc.

Tuis, quæsumus, Domine, operare mysteriis: ut hæc tibi munera dignis mentibus offeramus. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit, et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum.[9] ℞. Amen.

Cum Pontifex dixerit Orationem Domine Jesu Christe, qui, etc. *osculatur altare, et dat primo ex singulis ordinatis cujuslibet Ordinis sacri ad eum successive accedenti, et altare prius ad dexteram Pontificis deosculanti, pacem, dicens:* Pax tecum.

Cui ille respondet: Et cum spiritu tuo.

Et quilibet illorum dat sequenti sui Ordinis secum ordinato, et ille alteri, et sic usque ad ultimum continuatur. Si autem ordinatorum parvus sit numerus, Pontifex poterit dare pacem singulis.

Postquam vero Pontifex se communicaverit, et totum Sanguinem sumpserit, priusquam digitos abluat, accedunt ante altare presbyteri, deinde diaconi, tandem subdiaconi: quibus ordinate dispositis, et genuflexis, Pontifex, facta reverentia Sacramento, et aliquantulum versus cornu Evangelii se retrahens, ad eos se convertit, et singuli ex diaconis, et subdiaconis tantum dicunt submissa voce: Confiteor Deo, etc.[10])

Et si officium fiat in cantu, unus de noviter ordinatis illud cantat.

Et Pontifex stans, capite detecto, versus ad eos dicit intelligibili voce, nisi officium fiat in cantu:

Misereatur vestri omnipotens Deus, et dimissis peccatis vestris, perducat vos ad vitam æternam.

℟. Amen.

Indulgentiam, absolutionem, et remissionem peccatorum vestrorum, tribuat vobis omnipotens et misericors Dominus. ℟. Amen.

Et manu dextera signum crucis super eos communiter producit. Presbyteri ante Communionem non dicunt confessionem, nec datur eis absolutio, quia concelebrant Pontifici: propterea si non sunt alii ordinati, confessio, et absolutio prædictæ omittuntur.[11])

Tum accedunt ordinati ad supremum gradum altaris bini et bini. Pontifex vero ponit plures hostias consecratas super patenam, quam ori cujuslibet communicandi supponit, et singulos communicat, cuilibet dicens:

Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat te in vitam æternam.

Quilibet respondet: Amen.

Et priusquam Communionem sumat, manum Pontificis hostiam tenentem osculatur.

Unus ministrorum Pontificis stat juxta cornu Epistolæ altaris calicem habens, non illum, cum quo Pontifex celebravit, sed alium cum vino,[12]) *et mappulam mundam in manibus, ad quem singuli communicati accedunt, et se purificant, os extergunt, et ad partem se locant.*

Omnibus communicatis, Pontifex extergit patenam super calicem suum, super eum digitos abluit, sumit ablutionem, accipit mitram, et lavat manus.

Pontifex, lotis manibus, mitra deposita, stans in cornu Epistolæ altaris, versus ad illud inchoat in cantu, schola prosequente Responsorium 8. ton. quod a Septuagesima usque ad Pascha dicitur, sine Alleluja.

Jam non dicam vos servos, sed amicos meos, quia omnia cognovistis, quæ operatus sum in medio vestri Alleluja. * Accipite Spiritum sanctum in vobis Paraclitum: * Ille est, quem Pater mittet vobis, Alleluja. ℣. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Accipite. ℣. Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto. * Ille est, quem

Incepto Responsorio, Pontifex, accepta mitra, vertit se ad presbyteros ordinatos, qui ante altare coram ipso stantes profitentur fidem, quam prædicaturi sunt, dicentes:

Credo in Deum, Patrem omnipotentem, Creatorem cœli et terræ. Et in Jesum Christum, Filium ejus unicum, Dominum nostrum. Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine. Passus sub Pontio Pilato: crucifixus, mortuus, et sepultus. Descendit ad inferos, tertia die resurrexit a mortuis. Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis. Inde venturus est judicare vivos et mortuos. Credo in Spiritum sanctum. Sanctam ecclesiam Catholicam. Sanctorum communionem. Remissionem peccatorum. Carnis resurrectionem. Vitam æternam. Amen.

Quo finito, Pontifex cum mitra sedens super faldistorium, ante medium altaris, imponit ambas manus su-

per capita singulorum coram eo genuflectentium, dicens cuilibet:

Accipe Spiritum sanctum: quorum remiseris peccata, remittuntur eis; et quorum retinueris, retenta sunt.

Deinde explicans casulam, quam unusquisque habet super humeros complicatam, induit illa quemlibet, singulis dicendo:

Stola innocentiæ induat te Dominus.

Et mox unusquisque iterum ad Pontificem accedit: et genuflexus ponit manus suas junctas inter manus Pontificis dicentis cuilibet, si suus est Ordinarius:

Promittis mihi, et successoribus meis reverentiam, et obedientiam?

Et ille respondet: Promitto.

Si vero Pontifex non est suus Ordinarius, cum manus eorum inter suas tenet, ut præfertur, dicit singulis presbyteris sæcularibus:

Promittis Pontifici Ordinario tuo, etc.

Singulis vero Regularibus: [13])

Promittis Prælato Ordinario tuo, etc.

Promittis Pontifici (*vel* Prælato) Ordinario tuo, pro tempore existenti reverentiam et obedientiam?

Et ille respondet: Promitto.

Tunc Pontifex, tenens manus illius inter suas, osculatur [14]) *unumquemque, dicens:* Pax Domini sit semper tecum.

Et ille respondet: Amen.

His expletis, et eis ad ordinem suum reversis, Pontifex, sedens cum mitra, et baculo, admonet eos, dicens:

Quia res, quam tractaturi estis, satis periculosa est, filii dilectissimi, moneo vos, ut diligenter totius Missæ Ordinem, atque Hostiæ consecrationem, ac fractionem, et communionem, ab aliis jam doctis sacerdotibus discatis, priusquam ad celebrandum Missam accedatis.

Pontifex surgit cum mitra et baculo, et presbyteris coram eo adhuc genuflexis benedicit, dicens voce competenti:

Benedictio Dei omnipotentis Pa † tris, et Fi † lii, et Spiritus † sancti descendat super vos, ut sitis benedicti in ordine Sacerdotali, et offeratis placabiles Hostias pro peccatis, atque offensionibus populi omnipotenti Deo, cui est honor et gloria per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Post hæc Pontifex, deposita mitra, et amoto faldistorio, convertitur ad altare, prosequitur Missam, et cantatur Communio: et dicitur hæc Postcommunio pro ordinatis sub uno Per Dominum. *cum Postcommunione Missæ diei.*

Postcommunio.

Quos tuis, Domine, reficis Sacramentis, continuis attolle benignus auxiliis: ut tuæ redemptionis effectum, et mysteriis capiamus, et moribus. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Deinde dicitur, Benedicamus Domino, *vel* Ite Missa est, *prout tempus requirit, et per Pontificem,* Placeat tibi, sancta Trinitas, etc.

Quo dicto, Pontifex, accepta mitra et baculo pastorali, dat benedictionem solitam, dicens: Sit nomen Domini benedictum, etc.

Tum sedet, et alloquitur ordinatos sub his verbis:

Filii dilectissimi, diligenter considerate Ordinem per vos susceptum, ac onus humeris vestris impositum: studete sancte et religiose vivere, atque omnipotenti Deo placere, ut gratiam suam possitis acquirere, quam ipse vobis per suam misericordiam concedere dignetur.

Singuli ad primam tonsuram, *vel* ad quatuor minores Ordines promoti, dicite semel septem Psalmos

Pœnitentiales, cum Litaniis, Versiculis, et Orationibus. Ad subdiaconatum, vel diaconatum, Nocturnum talis diei.[15]) Ad presbyteratum vero ordinati, post primam vestram Missam, tres alias Missas, videlicet, unam de Spiritu sancto, aliam de beata Maria semper Virgine, et tertiam pro Fidelibus defunctis dicite, et omnipotentem Deum etiam pro me orate.

Quod illi devote suscipiunt, et respondent se facturos.

Tum Pontifex convertit se ad altare, et dicit submissa voce: Dominus vobiscum.

Initium sancti Evangelii secundum Joannem, etc.

Signat altare et se, et revertitur ad sedem, vel ad faldistorium, ubi exuitur sacris vestibus. Ordinati etiam ad presbyteratum dicunt idem Evangelium,[16]) et in loco convenienti sacras vestes deponunt, et cum eis alii ordinati.

Notæ.

1. Verba Pontificalis Romani in ordinatione presbyteri: „Idem faciunt post eum (Episcopum) omnes sacerdotes," intelligi possunt moraliter, juxta tamen locorum consuetudinem, servata rubrica quoad paramenta et stolas. *(S. R. C. 28. Jul. 1821. in u. Dub. ad 6.)* Secundum Gardellinium (ad hoc decretum), jam praxis servata in Patriarchali Basilica Lateranensi, quæ caput dicitur omnium ecclesiarum Urbis et Orbis, plane demonstrat illud omnes non physice et numeraliter, sed moraliter esse accipiendum, ita ut sensus sit: Episcopus manibus physice tangat capita ordinandorum, et successive post eum idipsum præstabunt tres aut plures ex astantibus presbyteris. Non enim dictio illa omnes comprehendit singulos, qui adsunt, sed multi pro omnibus indigitantur. In Ecclesia Lateranensi, quando ordinationes generales habentur, duodecim dumtaxat sunt, qui, stola e collo pendente, physice post Episcopum manus super Ordinandis imponunt, licet multo plures præsentes sint. Consuetudo vero

earum Ecclesiarum, in quibus non aliqui dumtaxat, sed omnes adstantes presbyteri physice id præstant, retinenda est.

2. Quæstioni utrum Canonici sacerdotes præsentes in ordinatione in habitu canonicali, manus impositturi super ordinandos ad presbyteratum, debeant accipere stolas, provisum est per Pontificale Romanum de ordinatione presbyteri; iidem sacerdotes Canonici juxta praxim Archibasilicæ Lateranensis non debent, cappa vel mozzetta depositis, induere superpelliceum (ut accipiant stolam). *(S. R. C. 12. Sept. 1857. in u. Moulin. ad 4. II.)*

3. In ordinatione presbyterorum praxis servanda est ecclesiæ Romanæ, quæ manus ordinandis imponit in prima tantum Oratione: „Oremus, fratres carissimi etc.," et non amplius in sequenti Oratione: „Exaudi nos etc." *(S. R. C. 18. Febr. 1843. in u. Anicien. et 14. Mart. 1861.)*

4. In ordinatione presbyterorum non pluribus simul, sed cuilibet tradendus est calix cum vino et aqua, et patena cum hostia, et cuilibet formula repetenda est in singulari: „Accipe potestatem etc." *(S. S. C. 11. Mart. 1820. in u. Civitaten. ad 7.)*

5. Tolerari potest usus, ut una tantum candela accendatur, quæ a singulis ordinatis Episcopo offeratur post Offertorium. *(S. R. C. 12. Nov. 1831. in u. Mars. ad 7.)* Sufficit etiam, ut unus ex ordinatis in quolibet Ordine accensum offerat cereum juxta consuetudinem. *(S. R. C. 7. Dec. 1844. in u. Patav. ad 5.)*

6. Presbyteri ordinandi debent legere Missam non stantes, sed in terra genuflexi. *(S. R. C. 20. Sept. 1749. in u. Jaurin. ad 2.)*

7. Presbyteri ordinati tenentur solum ad „Suscipe, sancte Pater" inchoare Missam cum celebrante et ordinante Episcopo. *(S. R. C. 20. Sept. 1749. in u. Jaurin. ad 1.)*

8. Presbyteri ordinandi non debent omnes illas, quas Episcopus ordinans in Missa facit actiones, et ipsi facere, adeoque non debent cruces manu super oblata peragere etc. *(Ibid. ad 3.)*

9. Si ordinatio presbyteri fiat in cantu, Præfatio et alia, quæ cantantur ab Episcopo, sine cantu legenda sunt ab ordinatis.[1] *(S. R. C. 12. Nov. 1831. in u. Mars. ad 11.)*

10. Diaconi et subdiaconi in sacra ordinatione dicere debent „Confiteor" post Communionem presbyterorum. *(S. R. C. 12. Nov. 1831. in u. Mars. ad 10.)*

11. In Communione, quæ confertur ab Episcopo in Ordinum collatione, verba: „Ecce Agnus Dei etc.," et „Domine, non sum dignus," etc. quoad presbyteros tantum in ordinatione habita sunt reticenda, in aliis vero casibus semper proferenda. *(S. R. C. 11. Febr. 1702. in u. Lerien. ad 4; 7. Mai 1853. in u. Grosset ad 3.)* In Communione ordinandorum, si communicentur etiam ordinati in Minoribus, Episcopus debet uti forma: „Corpus D. N. J. Ch. custodiat te in vitam æternam." *(S. R. C. 12. Nov. 1831. in u. Mars. ad 16.)*

12. Non est necesse, quod presbyteri ordinandi, postquam sunt de Corpore Christi communicati, de illo calice, quem in Ordinatione sua tetigerunt, ablutionem sumant. *(S. R. C. 20. Sept. 1749. in u. Jaurin. ad 5.)*

13. Ad quæstionem, utrum Episcopus in ordinatione Regularium in sua diœcesi degentium dicere debeat: „Promittis ordinario tuo obedientiam etc.;" vel potius: „Promittis mihi etc." servetur clara dis-

---

[1]) „Sanctus" in Missa ordinationis solemni cantandum videtur, quando Pontifex cum presbyteris idem Trisagion alta voce perfecit. Cantu finito, Pontifex prosequitur: „Te igitur." — „Agnus Dei" a choro cantatur, dum Pontifex pacis osculum assistentibus, ordinatisque præbet. — *Communio* cantatur statim ac Pontifex sacerdotibus ordinatis Benedictionem particularem dederit. Cantu finito, eamdem dicit Pontifex cum ordinatis presbyteris.

positio Pontificalis Romani. *(S. R. C. 22. Julii 1848. in u. Gandav. et 14. Mart. 1861.)*

14. In deosculatione, quam injungit Pontificale Episcopo post præstitam a presbytero ordinato in fine Missæ obedientiam, dextera vultus pars seu gena deosculanda est. *(S. R. C. 12. Nov. 1831. in u. Mars. ad 17.)*

15. Verba Pontificalis Romani „Nocturnum talis diei" intelliguntur de unico Nocturno feriali, vel de primo Dominicæ, id est duodecim psalmorum cum suis Antiphonis de tempore, quem Episcopus ordinans designare potest vel ipsius diei, quo habet ordinationem, vel alterius pro suo arbitrio. Quando Episcopus ordinans nihil aliud exprimit, quam quod verba Pontificalis sonant, dicendus est Nocturnus ferialis ut supra, qui respondeat illi diei, in quo facta est sacra ordinatio. *(S. R. C. 11. Aug. 1860. in u. Granat. ad d. 9.)*

16. Ordinati ad presbyteratum Evangelium in fine Missæ dicant una cum Episcopo. *(S. R. C. 12. Nov. 1831. in u. Mars. ad 12.)*

Ex Rubricis Pontificalis de ordinatione unius presbyteri.

1. *Pontifex ornatu pontificali indutus, ut Ordinem presbyteratus conferat, in Missis de Quatuor Temporibus et in Dominicis ac festivis diebus a Dominica Septuagesimæ usque ad Pascha exclusive, ante ultimum versum Tractus; in sabbato vero infra octavam Pentecostes, et in festis, quæ habent Sequentiam, ante ultimum Sequentiæ versum; in Dominicis autem et festivis diebus per annum et per Adventum ante Versum* Alleluja, *accipit mitram, et accedens ad faldistorium ante medium altaris sibi paratum, sedet.*

Interim ad Ordinem presbyteratus promovendum paratum (ut supra pag. 694.) .... *Archidiaconus aut illius locum tenens, vocat, dicens:* Accedat etc. *Mox ordinandus per notarium nominatus accedit, et facta*

Pontifici profunda reverentia, genuflectit. Tum archidiaconus præsentat etc. ut supra pag. 695.

2. Post Pontificem utramque manum super ordinandi caput imponunt *omnes presbyteri, qui adsunt, quorum tres aut plures superpelliceo et stola parati esse debent.*

3. Hymnum „Veni Creator" a Pontifice inceptum *prosequuntur ministri cum adstantibus, et dicitur usque ad finem.*

4. Pontifex, traditis ordinando patena et calice, lotisque manibus iterum accipit *chirothecas et annulum.*

5. Pontifex lecto Offertorio sedet. *Mox ordinatus candelam accensam dextera sustinens, sinistra pectori admota, accedit: tum facta profunda reverentia genuflectit, et Pontificis manum dexteram, dum tradit candelam osculatur; deinde surgit, et facta iterum reverentia paulum retrocedens genuflectit*, ut Missam cum Pontifice prosequatur.

6. *Ordinatus*, accepto pacis osculo a Pontifice, *facta profunda reverentia Pontifici, et genuflexione Ss. Sacramento,* redit ad locum suum.

7. Si præter presbyterum alii ordinati fuerint, hi, dicto „Confiteor" et accepta absolutione a Pontifice, *accedunt ad supremum altaris gradum, ubi genuflexi mappulam recipiunt* (quam ministri hinc inde sustentant). *Pontifex vero versus ad altare, facit genuflexionem Ss. Sacramento; deinde surgens, sinistra patenam* (aut pyxidem), *dextera vero Hostiam reverenter accipit, quam aliquantulum elevatam tenet super patenam, et conversus ad ordinatos in medio altaris dicit:* Ecce Agnus Dei etc. *Mox ter subjungit:* Domine, non sum dignus etc. *Tum accedens ordinatis porrigit Ss. Sacramentum, faciens cum eo signum crucis super patenam, et simul dicens:* Corpus D. N. J. Ch. custodiat te etc. . . .

8. Post Communionem *unus ministrorum purificat presbyterum calice ad hoc destinato, vel eo potius, quem paulo ante tetigerat, ex quo vinum cum aqua paratum in purificationem exhaurit.* [1])

9. Responsorium „Jam non dicam etc.“ a Pontifice inchoatum, *ministri prosequuntur.*

V. De Missa prima Neosacerdotis.

1. Si novus sacerdos primam Missam aliquamdiu post Ordinationem celebret, secedat in solitarium aliquem locum, ubi, abjecta omni cura temporali, ad tremendum hoc sacrificium, majori puritate ac devotione prima vice offerendum, per aliquot dies se disponat ac præparet. Curet insuper, ut sit ab omni sollicitudine liber, atque idcirco pompæ exterioris et omnis apparatus negotium aliis ita committat, ut collectis sensibus et devota ac religiosa mente possit celebrare.

2. Non prius celebret primam Missam, quam diligenter et accurate totius Missæ ordinem, ritus ac rubricas Missalis perlegerit, atque ab aliis peritioribus presbyteris didicerit, ut rite celebrare tum primum assuescat, religiosumque hunc usum deinceps ad omnipotentis Dei gloriam, et ædificationem fidelium, et ad propriam utilitatem servet semper ac retineat.

3. Prima hæc Missa omnino officio respondeat; nullum enim obtinet privilegium, quo vel altiori ritu, vel, seposito officio, tamquam Missa votiva solemnis e. g. de Ss. Trinitate, celebrari valeat.

4. Nec in primitiis de Dominica vel de duplici aut

[1]) Ubi generatim purificatio post Communionem *non* est in usu, ejusmodi *consuetudo* retineri potest. (S. R. C. 12. Aug. 1854. [ex Anal. Jur. Pontif. Ser. II. pag. 2192.]) Profecto neque Romæ hæc purificatio amplius est in usu.

æquivalenti, potest neomysta addere Orationem pro se ipso, quod sæpius abusive factum est; quia talis Collectæ additionem nullibi rubricæ, nullibi aliquod S. R. C. decretum in præfatis primitiis præscribunt, aut permittunt.

5. Si vero primitias celebret in festo semiduplici, aut dum fit de die infra octavam, quæ compatitur votivas communes, poterit de officio occurrente primitias solemnizare, sed eodem plane modo quoad *Gloria*, Orationes, *Credo* etc., ac si non essent primitiæ, seu prout ista die de illo semiduplici alii legunt Sacerdotes. Poterit tamen tunc (prout et qualibet alia die, cujus officium compatitur votivas communes) primitias votive celebrare, v. g. de Ss. Trinitate, de Spiritu sancto etc., sed semper sine *Gloria*, nisi celebret votive de Angelis, vel de B. M. V. in sabbato, ac semper sine *Credo*, et semper in fine loco *Ite Missa est* dicendum *Benedicamus Domino*, nisi fiat votive de Angelis, vel in sabbato de B. M. V.; semper quoque cum ultimo Evangelio S. Joannis.

6. In his primitiis votive celebratis tres *de præcepto* (etiam tempore Passionis) legendæ vel cantandæ sunt Orationes, quarum secunda per se est de Missa occurrente; Oratio tertia debet esse illa, quæ alias in Missa occurrente foret secunda etc. At si neomysta velit (prout potest) dicere quinque vel septem Orationes, quarta erit, quæ alioquin in Missa occurrente foret tertia. Si autem hæc tertia esset ad *libitum*, eliget neomysta unam e Missali suo, quam vult. Idem dic de quinta, sexta et septima Oratione. Quam debeat neomysta in primitiis votive solemnizatis recitare Præfationem, aliunde satis notum est.

7. Neo presbyteri in prima Missa adhibere possunt presbyterum assistentem. Quod multis in locis, imo Romæ, ad secundam quoque et tertiam Missam in usu est. Presbyter vero assistens a principio Mis-

sæ non habeat stolam; sed si prima Missa modo privato dicitur, assistet solummodo superpelliceo indutus. Attamen stola coloris cum officio convenientis juxta altare ponatur, qua presbyter assistens a Consecratione usque ad Communionem inclusive utatur, ut celebranti in aliquo necessitatis casu subvenire possit. Post Communionem vero stolam deponat. Si vero prima Missa solemniter celebretur, presbyter assistens superpelliceo vel rochetto (si hoc ex privilegio illi concessum est) et pluviali indutus celebranti adstabit. Stolam autem nunquam adhibeat.

8. Antequam Missam inchoet, poterit flexis genibus in infimo gradu altaris Antiphonam *Veni S. Spiritus* intonare, unde si aspersio aquæ benedictæ facienda est, ea, non prius ab alio (cum S. R. C. 11. Mart. 1837. decrevit hanc semper a celebrante faciendam esse), sed ab ipso Neomysta post Antiphonam *Veni S. Spiritus*, Versiculum *Emitte etc. etc.* Orationem cantatam fieri debebit. Cum plures Neomystæ simul eadem hora sacrum facturi sunt, ut alicubi contingit, ad suum quisque altare, post dispositam ex more in libro Missam, in suppedaneo altaris flectent, dum ab eo, qui ad aram principem faciet, incepta Antiphona supradicta, a choro absoluta, et consueta Oratio ab eo, qui Antiphonam incepit, subjuncta fuerit. Tum surgunt, et Missam consueto more inchoant. Quod si solus aliquis, et sine cantu celebret, dicit, ut supra, coram altari genibus flexis Antiphonam prædictam, quæ desumitur ex Missa Pentecostes, cum Oratione competente de S. Spiritu ex Missa ejus votiva.

9. Assistens semper assistit ad librum, et se cum celebrante inclinat, genuflectit, et signat, prout opus erit, quasi eum in omnibus actibus præcedens, modeste tamen ac prudenter. Presbyter assistens neque debet, neque potest loco diaconi celebrantem incensare. *(S. R. C. 11. Mart. 1837.)* Dum pax datur, videtur

conveniens, ut prius Neomysta assistenti det, sicut ipse Episcopus juxta Cæremoniale Episcoporum l. I. c. 24. dat assistenti ad dextram eunti, et genuflectenti, prout alias diaconus solet, cum hoc tamen discrimine, quod ibi diaconus cum subdiacono pacem ab Episcopo accipiat; hic autem convenit, ut diaconus eam ab assistente accipiat, et statim more solito det etiam subdiacono.

10. Si facienda sit Communio, fiat, ut moris est; et tum non quidem assistens, sed diaconus, isque non a sinistris, sed a dextris Neomystæ, quod commodius est, assistere debet, tenens patenam sub mento communicantium; quod tametsi ad dignitatem Episcopalem pertineat, ob periculum tamen irreverentiæ, si ob sollicitudinem et trepidationem, quibus Neomysta obrui potest, sacræ hostiæ e manibus exciderent, in primitiis tantum ejusdem concedi solet.

11. Servari potest consuetudo, in prima Missa (privata) novi presbyteri intermiscendi organa, et adhibendi funalia ad elevationem. *(S. R. C. 16. April. 1853.)*

12. Post Missam, ubi in sacristiam redierit, factaque cruci reverentia planetam et manipulum deposuerit, vertit sese, et primum assistenti flexis genibus benedictionem petenti manum deosculandam porrigit, et benedicit, dicens: *Benedicat te omnipotens Deus, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, Amen.* Sicque reliquos ministros sibi succedentes, et post hos etiam laicos benedicit.

13. Possunt quidem sub tali Missa oblationes fieri et de consensu parochi Neomystæ attribui, sed quicumque abusus quæstum sordidum aut pompam aliquam nuptialem sapientes, vel sponsæ, ut vocant, quæcumque et paranymphæ ac convivia solemnia cum choreis et similia penitus et severe a multarum diœcesium constitutionibus interdicta sunt tanquam præjudicia tremendi hujus sacrificii longe gravissima.

14. Totam, qua primitias celebravit, diem in omni pietate et animi devotione transigat neomysta, et ab incoepta angelicæ puritatis ac dignitatis forma deinceps numquam deficiat: sed quotidiana, aut saltem frequenti Sacrificii repetitione magis magisque in sacerdotali virtute crescat, augeatur, ac virili robore et constantia confirmetur, ut Sacrificia, quanto crebrius facit, tanto sanctiora faciat.

15. Tres Missæ, una de Spiritu sancto, altera de B. M. V., tertia pro defunctis, quæ ab Episcopo ordinante Neomystis imponuntur, sequuntur regulas Missarum votivarum, et debent dici, quando juxta rubricas licet Missas votivas celebrare. *(S. R. C. 11. Apr. 1840.)* Dicantur itaque sine *Gloria* et *Credo*, (nisi Missa de B. M. V. celebretur die Sabbati, quo die dicendum esset *Gloria*) et cum commemorationibus a rubrica præscriptis. Missa autem pro defunctis erit quotidiana cum consuetis tribus Orationibus. — Sola Missæ qualitas, non sacrificii applicatio præcipitur; possunt ergo neopresbyteri easdem offerre, pro quibus voluerint, etiam accepto stipendio; satisfaciunt obligationi, si pro Episcopo ordinante orent. *(S. Liguori lib. 6. tract. 5. num. 829; Cavalieri tom. 3. cap. 12.)*

Largiri dignetur Dominus noster, Jesus Christus, sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, ut omnes, qui hoc libello usi fuerint, sacramenta acerbissimæ Passionis Ipsius devote recolentes tam digne et devote quotidie SS. Sacrificium Missæ celebrent, ut Missa unius diei nova semper et apta sit præparatio ad Missam alterius diei, et Missarum omnium ultima tandem eosdem præparet ad felicem æternitatis introitum.

A. M. D. G.

Index.

Pars I. Ascetica.

I. Instructiones.

II. Preces et exercitia devotionis.

Pars II. Liturgica.

MISSALE ROM. etc. In Fol. min. 1875.	Mk.	Pf.	Fr.	Ct.
Editio Ia) communis cum 5 Imaginibus chalybi incisis et imagine ante Canonem in 4 coloribus impressis	18	—	25	—
Editio Ib) elegantior in charta manufacta et uti editio præcedens	27	—	35	—
Editio IIa) uti editio Ia cum imagine ante Canonem coloribus impressis perpulchre exornata	21	—	32	—
Editio IIb) uti edit. Ib. et editio præcedens	30	—	42	—
,, III. ,, ,, IIa) cum Initialibus et Ornamentis pictis festorum principalium .	52	50	90	—
Editio IV. uti edit. IIa) omnibus initialibus et ornamentis pictis	120	—	200	—
Editio V. uti edit. IIb) omnibus initialibus et ornamentis auro et coloribus pictis . .	207	—	300	—
MISSALE ROM. etc. In Quarto . . .	13	50	20	—
,, ,, ,, ,, 8⁰.	7	—	9	—
,, ,, Benedictinum. Folio . .	21	—	26	—
,, ,, Carmelitanum. ,, . .	21	—	26	—
OFFICIUM DEFUNCTORUM una cum Missa et Absolutione eorumdem et ORDO EXSEQUIARUM pro Adultis et Parvulis. 8⁰.	1	20	1	50
OFFICIUM HEBDOMADÆ SANCTÆ. Cum Cantu. Curante S. Rit. Congr. 8⁰.	5	—	6	50
,, NATIVITATIS DOMINI. Cum Cantu. Curante S. Rit. Congr. 8⁰. .	1	—	1	50
ORDINARIUM MISSÆ sive KYRIALE. Curante S. Rituum Congr. 8⁰.	60	—	75	—
,, ,, Fol. max. Editio I. .	9	—	11	—
Editio II. elegantior in charta manufacta .	12	—	15	—
ORDINARIUM MISSÆ - ORGANUM . . .	2	40	3	50
PONTIFICALE ROM. Folio. Fasc. I.—VII .	27	—	35	50

(Continens: I. Ritum Confirmationis etc. Benedictiones minores. II. Benedictiones diversas. III. Ritum pro Ordinibus majoribus et minoribus pro uno. IV. Eundem ritum pro pluribus. V. Altaris Consecrationem. VI. Ecclesiæ Consecrationem. VII. Consecrationem simultaneam plurium Altarium. Cum Cantu a Commissione specialiter deputata a S. Rit. Congr. adprobato.)

	Mk.	Pf.	Fr.	Ct.
PROCESSIONALE ROM. 8⁰.	1	20	1	50
RITUALE ROM. 8⁰.	4	80	6	—
RITUS CONSECRATIONIS Ecclesiæ et Altarium, Benedictionis et Impositionis primarii Lapidis pro Ecclesia aedificanda et Benedictionis Signi vel Campanae etc. Cum Cantu a S. Rituum Congreg adprobato. 18⁰. . .	2	—	2	50
RITUS ORDINUM MINORUM et MAJORUM juxta Pontificale. Cum Cantu a S. Rituum Congr. adprobato. 18⁰.	1	—	1	50
VESPERALE ROMANUM. Curante S. Rit. Congr. 8⁰.	8	—	10	—

(In omnibus supranotatis libris liturg. Rubricae rubeo colore descriptae sunt.)

	Mk.	Pf.	Fr.	Ct.
BIBLIA SACRA etc. cura Allioli. Cum versione Germanica. Editio VI. 3 vol. 8⁰.	15	–	20	–
CAUSAE SELECTAE in S. Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini interpretum propositae etc. 8⁰.	9	60	12	–
CYRILLI, S. Patris, Opera omnia. 2 vol. 8⁰.	12	–	15	–
DECRETA AUTHENTICA S. Rituum Congregationis etc. 4 vol. 8⁰.	43	20	54	–
– – Supplementum. Tom. 1.	19	10	24	–
DEHARBE, Examen ad usum Cleri. Ed. IV. 18⁰.	1	80	2	25
EPISTOLA ENCYCLICA Ss. D. N. Pii PP. IX. unacum Syllabo et Appendice. 8⁰.	2	70	4	–
GEIGER, C., de Ceremoniis sacris Hebdomadæ sanctæ. 8⁰.	1	80	2	–
HEISS, M., Episc., de Matrimonio tractatus. 8⁰.	5	60	7	50
JUNGMANN, B. Institutiones Theologiae Dogmaticae. 6 vol. 8⁰.	19	20	26	–

(Continens: Tractatus de Gratia, de Deo uno et Trino, de Deo Creatore, de Novissimis, de Verbo incarnato et de Vera Religione.)

	Mk.	Pf.	Fr.	Ct.
LIBER PSALMORUM etc. cura Allioli. Cum versione Germanica. 32⁰.	1	20	1	50
NACATENI, G., Cœleste Palmetum. 18⁰.	2	10	3	–
PENNACCHI, J., de Honorii I. causa. 8⁰.	3	30	5	–
PERRONE, J., Praelectiones de Virtute Religionis et de Virtutibus theologicis. 2 vol. 8⁰.	9	60	12	–
PRECES ad usum quotidianum Sacerdotum. 16⁰.	1	20	1	50
SCHNEIDER, J., Lectiones quotidianae	4	20	6	–
STADLER, Dr. J. B., Ordo divini Officii. 8⁰.	1	80	2	50
SUARESII, P. S. J., Opuscula sex inedita. Folio.	4	50	5	–
– – Tractatus de Religione. Folio.	9	–	10	–
THESAURUS Resolutionum S. Congr. Concilii cum noviss. declarationibus SS. Pontificum usque ad 1874. etc. 4⁰. vol. I et II	63	–	80	–